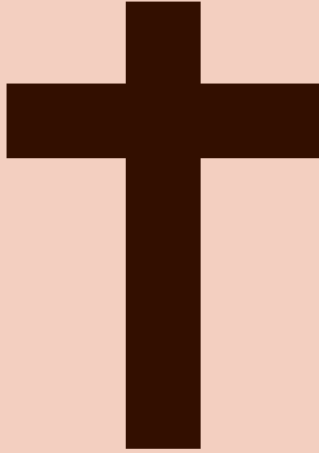

Uwien ya Jotiefɛnku
ya gbɔnku

The New Testament in the Ngangam language of Togo

Uwien ya Jɔtiefɛnku ya gbɔnku

The New Testament in the Ngangam language of Togo

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ngangam

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Ngangam

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f30fbe0b-cda1-5a60-a4ee-8be80c6caef6

Contents

Matie	1
Mark	49
Luk	79
San	128
Itùon	162
Erom yaab	207
1 Korɛnt yaab	227
2 Korɛnt yaab	247
Galasi yaab	260
Efɛs yaab	267
Filip yaab	274
Kolɔs yaab	279
1 Tesalonik yaab	284
2 Tesalonik yaab	289
1 Timote	292
2 Timote	298
Tit	302
Filemɔn	305
Ebrembe	307
Saak	324
1 Pier	330
2 Pier	336
1 San	340
2 San	346
3 San	347
Sud	348
Mikpiirm	350

Tigbɛmɔnmɔnt tã Matie kɛle' tũ nnɔ Nã wɔngh kugbɔnku kuu te ma bo

Matie yé Yesu Kristo ya panpaankaab piik nin bile nnɔ ya uba nɛ. U kɛle' u'gbɔnku kuu ki de' binib bà nnɔ lii yé Sufmbɛ nɛ ki pekre' ki paan' Kristo ya sɛn bo.

U wuɔn' kugbɔnku kuu ni ki ye Yesu nɛ yé uyo bo Uwien là pùon' Sufmbɛ ki ye u li sɔn wà wɔ n̄ baa kí lá n̄m̄ien bɛ kí li yé bi'ber nnɔ. U kɛle' Kujɔtiɛkpaaku ya gbɔnku ya gber ku'ni tũ yɛbe, ki wuɔn' Yesu sɔnsɔn' tũ len' nã nnɔ ma bo, ki tɔke' ki ye Uwien ya bɛl nek'n' ní n̄ɔ.

Kugbɔnku kuu ya cincinm, liyul 1 kí tĩ baa iyul 2, Matie lienh Yesu ya mãam nin u'buwaam bo nɛ. Yesu yé ubɛr nɛ ki baa' wɔ n̄ n̄ɛn binib bi'biere ni.

Kí cin iyul 3:1 kí tĩ baa iyul 4:11, Matie lienh San s̄i' Yesu Uwien ya n̄unm ma bo nin Satan biike' wɔ ma bo nɛ.

Kí cin iyul 4:12 kí tĩ baa 18: 35, Matie lienh Yesu tien' nã Galile ya tinfɛnm ni nnɔ nɛ. U pɔn' mikpɛnɛnm mã yɛbe nɛ ki wɔkn' binib Uwien ya bɛl ya gber, ki cɛre' biwienb faake' ki yɛbe.

Kí cin iyul 19 kí tĩ baa iyul 25, Yesu jon' Yerusalem bó, ki tĩ wɔkn' binib Uwien ya gber ni' bɔ. U wɔkn' binib ugbengbenyo ya gber, ki tɔke' bɛ ki ye bi la cɛre uba n̄ lere kí tuln bɛ.

Kí cin iyul 26 kí tĩ baa iyul 28, Matie lienh Sufmbɛ ya ciɛnb cuo' Yesu, ki cɛre' bi bun' wɔ tibuur, ki kpe' wɔ udɔpɔnpɔn bo nin u mɛkre' ma bo ya gber nɛ.

*Yesu ya yaajɛb ya yel
(Luk 3:23-38)*

¹ *Yesu Kristo ya yaajɛb ya yel ya gbɔnku sɔ nɔ. U là yé *Dafid ya yaabil nɛ, nɛ Dafid mɔ yé *Abraham ya yaabil. ² *Abraham là maa' *Isaak, nɛ *Isaak mɔ maa' *Sakɔb, *Sakɔb mɔ maa' Suda nin u'ninjiɛb. ³ Suda mɔ maa' Fares nin Sera. Bi'naa ya yel si Tamar. Fares mɔ maa' ɛsilɔm, ɛsilɔm mɔ maa' Alam, ⁴ Alam mɔ maa' Aminadab, Aminadab mɔ maa' Nasɔn, Nasɔn mɔ maa' Salima, ⁵ Salima mɔ maa' Bos. U'naa ya yel si Lahab. Bos mɔ maa' Yobɛd. U'naa ya yel si Lut. Yobɛd mɔ maa' Yese, ⁶ Yese mɔ maa' ubɛr *Dafid. *Dafid mɔ maa' Salomɔn. U'naa là yé Yuri ya po nɛ, nɛ *Dafid taa' wɔ ki kuɔn'. ⁷ Salomɔn mɔ maa' Erobowam, Erobowam mɔ maa' Abiya, Abiya mɔ maa' Asafu, ⁸ Asafu mɔ maa' Yosafat, Yosafat mɔ maa' Yolam, Yolam mɔ maa' Osiyas, ⁹ Osiyas mɔ maa' Yowatam, Yowatam mɔ maa' Ahas, Ahas mɔ maa' Esekiyas, ¹⁰ Esekiyas mɔ maa' Manase, Manase mɔ maa' Amos, Amos mɔ maa' Yosiyas, ¹¹ Yosiyas mɔ maa' Yekoniya nin u'ninjiɛb uyo wà Israyɛl yaab ya nɛnnɛndb là tɔn' nin bɛ lituɔl ki cuo' bɛ ki jon' *Babilonn nnɔ. ¹² Bi cuo' bɛ ki jon' Babilonn ma nnɔ, ni ya puoli bó nɛ Yekoniya maa' Salatiɛl, Salatiɛl mɔ maa' Sorobabel, ¹³ Sorobabel mɔ maa' Abiyud, Abiyud mɔ maa' Eliyakim, Eliyakim mɔ maa' Asɔ, ¹⁴ Asɔ mɔ maa' Sadɔk, Sadɔk mɔ maa' Akim, Akim mɔ maa' Eliyud, ¹⁵ Eliyud mɔ maa' Eleyasaa, Eleyasaa mɔ maa' Matan, Matan mɔ maa' *Sakɔb, ¹⁶ *Sakɔb mɔ

maa' *Yosef, wà yé Mari ya ce nnò. Mari mò maa' *Yesu wà bi yih wò *Uwien ya Nigendke Kristo nnò.

¹⁷ Kí ñe *Abraham kí li ñmòñmòbe kí tí baa *Dafid, bi là te yaajeb piik nin binan ne. Kí ñe *Dafid kí li ñmòñmòbe kí tí baa uyo wà Israyel yaab ya nennendb là cuo' be ki jon' Babilonn nnò, bi' mò là te yaajeb piik nin binan ne. Uyo wà bi' nennendb là cuo' be ki jon' Babilonn nnò kí li ñmòñmòbe kí tí baa *Uwien ya Nigendke Kristo ya yo, bi' mò là te yaajeb piik nin binan ne.

Yesu ya mdam ya gber

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Bi maa' Yesu Kristo ma bo sò. Bi là pun' u'naa Mari uje uba ne bi yih wò *Yosef. Wa laan là kuon' wò, ne *Mifuoñaanm cère' u punbe'. ¹⁹ U' ce *Yosef yé ugbemàndaan ma nnò, ne kí yie wò ní bole kí ñore wò ño tigber nnò là ñe saali. ²⁰ U maaleh nnò ma nnò, ne ki laa' Yonbdaan ya tond uba tideknt ni. Utond nnò tóke' wò ki ye: «*Yosef, *Dafid ya yaabile, la fenge kí ye ña ní taa a'po Mari kí baa a'den, kime *Mifuoñaanm ne cère' u punbe'. ²¹ U li maa kibujebuk, ne á yin kè *Yesu*, kime wòn ne li ñen u'bol yaab bi'biere ni.»

²² Nèn ke là tien' ño Yonbdaan là cère' u'ñòbonsòknl len' nà nnò, nè ní tien ne. U là len' ki ye: ²³ «Ujefaan wà ña ben je li punbe kí maa kibujebuk. Bi li yin kè Emanièl.» Ni'tingi si: «Uwien te nin te.» »

²⁴ Ne *Yosef finde', ki tien' Yonbdaan ya tond tóke' wò ki ye wò ní tien nà nnò, ne ki taa' u'po Mari, ²⁵ ka duon' nin wò haali u tí maa' kibujebuk, ne u yin' kè Yesu.

2

Bibenbenb biba baa' ki puke' Yesu

¹ Tò, bi maa' *Yesu Betelem ya du ni ne, Sude ya tinfenm ni, uyo wà Herod yé uber nnò. Bi maa' *Yesu ma nnò, ne binib bà ñmòbe mibenm inmaabii bo ya biba ñen' lenpuoli bó ní ki baa' Yerusalem, ² ne ki niire' ki ye: «Bi maa' kibuk kà kí yé Sufmbe ya ber nnò te le saan-i? Kime tí laa' kí'ñmaabil lenpuoli bó ne ki baa' tí puke kè.» ³ Uber Herod nin Yerusalem ya nib ke cii' tigber nnò ma nnò, ne tù beke' be ceen. ⁴ Ne u yin' *Sufmbe nin *bitòtuorciènb nin *Yiko ya wònwòknb ke, ki niire' be ki ye bi li maa Uwien ya Nigendke Kristo le saan-i?

⁵ Ne bi ye: «Betelem ya du wà te Sude ya tinfenm ni nnò ni, kime *Uwien ya ñòbonsòknl là kele' ki ye Uwien ye:

⁶ «Sin Betelem ya du wà te Sude ya tinfenm ni nnò, ña mánbe ki yé dufenm Sude ya tinfenm ya du ke ni, kime uber li ñe sin ni ne, kí li yé wà li likeh n'ñib Israyel yaab.» »

⁷ Nèn bo ne Herod bóle' ki yin' bibenbenb nnò, ki niire' be liñmaabil nnò cinbe ki può' uyo wà, ⁸ ne kí sòn' be Betelem bó ki ye: «Li joh men kí tí nuun kí bende kibuk nnò ya gber mòmnm. Ni laa' kè la, ní liebe ní kí lá tóke nni, n' mò ní jo kí tí puke kè.»

⁹ U len' ki ghen', ne bi siere' ki bure'. Bi joh ma nnò ne ki laa' liñmaabil là bi là laa' lè lenpuoli bó nnò, le be usen ki tí baa' kibuk nnò te nà saan nnò, ne ki sere' ni'saan paaki. ¹⁰ Bi laa' lè nnò ma nnò, ne bi'yenm sange' kí tí kende'. ¹¹ Bi kòn' iden nnò, ne ki laa' kibuk nnò nin kí'naa Mari. Bi

* 1:21 Yesu ya tingi si: Uwien ñmiendeh binib ne.

gbaan', ki puke' kibuk nnɔ, ki ñen' bi'kɔl ni tibonmɔnmɔnt ki de' kɛ. Bi de' kɛ miɲɔkm nin liɲubl liba bi yih lɛ ansan nin miƙpɔm miba bi yih mɛ miir*.

¹² Ni ya puoli bó nɛ Uwien tɔke' bɛ tidɛknt ni ki ye bi la liɛbe ubɛr Herod bó. Nɛn bo nɛ bi ñen' usɛnpaanke ki kun'.

Bi taa' Yesu ki sɛn' ki jon' Esipt bó

¹³ Bi kun' ma nnɔ nɛ *Yosɛf laa' Yonbdaan ya tond uba tidɛknt ni. Nɛ utond nnɔ tɔke' wɔ ki ye: «Fii kí taa kibuk kíɛ nɔ nin kí'naa kí sɛn kí jo *Esipt bó, kí tí rí li te ni'bó, kí li gu lidaali là n li tɔke nɛ kí ye á liɛbe ní, kime ubɛr Herod li nuun kibuk nnɔ wɔ rí ku kɛ.»

¹⁴ Nɛn saan nɛ Yosɛf fii' ki taa' kibuk nnɔ nin kí'naa kuɲonku ki jon' *Esipt, ¹⁵ ki tí te ni'bó haali Herod tí kpo'. Ní tien' nɔ Yonbdaan là cɛre' u'ñɔbonsɔknl len' ná nnɔ nɛ rí tien nɛ. Ú là ye: «Uwien ye: «N yin' n'buk kɛ rí ñɛ ní *Esipt ni.» »

Uɛr Herod ku' mubujɛbumu

¹⁶ Tɔ, Herod bɛnde' ki ye bibɛnbɛnb nnɔ lɛre' wɔ ma nnɔ, nɛ u'benku ni ben' ki gbien', nɛ u cɛre' u'sojambe ku' Bɛtɛlɛm ya du nin u'dugbaan kɛ ya bujɛbumu mùa kɛ nɲmɔbe ibin ile nin mùa nɲa laan baa' ibin ile nnɔ. Ú là niire' bibɛnbɛnb nnɔ bi cinbe ki laa' liɲmaabil nnɔ uyo wà. Nɛn nɛ cɛre' u' jje' ki kpaan' ibin ile. ¹⁷ U ku' mubumu nnɔ ma nnɔ nɛ ní tien' *Uwien ya ñɔbonsɔknl Seremi là len' ma ki ye:

¹⁸ «Bi cii' imuɔ bó Lama ya du ni, udaan uba muɔh ikumuɔ, ki kpiɛndeh ki gbiekeh. Lasɛl nɛ muɔh u'bumu bo, uba nɲa rí fre kí suon wɔ, kime u'bumu nɲa ji te.»

Bi taa' Yesu ki siere' Esipt ni

¹⁹ Ní tete, nɛ Herod tí kpo'. U kpo' ma nnɔ, nɛ *Yosɛf laa' Yonbdaan ya tond uba tidɛknt ni, *Esipt ni. ²⁰ Nɛ u tɔke' wɔ ki ye: «Fii kí taa kibuk nnɔ nin kí'naa kí liɛbe Israyɛl ya du bó, kime binib bá là nuunh bɛ rí ku kɛ nnɔ kpo'-a.»

²¹ Nɛ u fii' ki taa' kibuk nnɔ nin kí'naa, ki liɛbeh Israyɛl ya du bó. ²² *Yosɛf cii' ubɛr Herod ya bijɛ Akelayus teke' u'baa ya bɛl Sude ya tinɛnm ni. Nɛn bo nɛ u fɛnge', ka yie wɔ rí baa ni'bó, nɛ Uwien wuɔn' wɔ tidɛknt ni nɛ u bure' Galile ya tinɛnm bó. ²³ U tí baa', nɛ ki kɔ udu uba ni, bi yih wù Nasarɛt. Ní tien' nnɔ nɔ *Uwien ya ñɔbonsɔknb là len' ná nnɔ nɛ rí tien nɛ. Bi là len' ki ye: «Bi li yin wɔ Nasarɛt ya du ya nil nɛ.»

3

*San wà siih binib Uwien ya ñunm nnɔ ya gbɛr
(Mark 1:1-8; Luk 3:1-18; San 1:19-28)*

¹ San wà siih binib Uwien ya ñunm nnɔ baa' uyo uba ki te kupɛnpelku ni, Sude ya tinɛnm ni, ki kpaandeh ki teh: ² «Lɛbre mɛn ni'tetem, kime Uwien ya bɛl neknl ní nɔ.» ³ *Uwien ya ñɔbonsɔknl Esayi là len' San ya gbɛr ki ye:

«Udaan uba te kupɛnpelku ni ki wuureh ki teh:

* **2:11** Miir yé miƙpɔm miba ya bol nɛ. Bi taah kusiiku kuba ya bol ya siim nɛ ki teh mɛ. Mi'daaku faa cɛɛn nɛ.

«Tùare mɛn Yonbdaan ya sɛn,
kí cubn u'sengbɛmu kí de wɔ.» »

⁴ San là guo liliɛrl là nnɔ, bi taa' ñɔkma ya kobr nɛ ki lon' lè. U là gbin kugbɔnku ya ningbɛnl nɛ u'ciɛk ni. U'jier là si inacu nin tisiir nɛ. ⁵ Binib ñɛh ní Yerusalem nin Sude ya tinfɛnm kɛ nin Sudɛn ya kpenl ya tinfɛnm kɛ ni, ki bàareh u'saan, ⁶ ki kpiireh bi'biere, nɛ u siih bɛ Uwien ya ñunm, Sudɛn ya kpenl ni.

⁷ San laa' *Farisiɛnmbɛ nin Saduseyɛnmbɛ bàareh u'saan ki yebe ki yie wɔ ní sɛi bɛ Uwien ya ñunm. Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Iwaaleb ninbi, ñmɛ nɛ wuɔn' nɛ ni li tien ma kí ñɛ Uwien ya benpiebe wà we ní nnɔ ni?» ⁸ Li sɔnh mɛn itùon yà wɔngɛh ki teh ni mɔnbe ki lèbre' ni'tetem, ⁹ ki la li maaleh ni'yɛnm ni ki teh: «Ti'yaaje si *Abraham ma nnɔ, ní dɛkre' nɛ», kime n tɔkeh nɛ nɛ, Uwien li fre kí cɛre itɛn yie nɔ ní kpɛnde *Abraham ya yaabii. ¹⁰ Uwien bonde' liyel ñɔ wɔ ní kpikre isiin. Isiin yà kɛ ña lùonh biimɔnmɔn la, u li gɛ yí kí wiɛ umu ni nɛ. ¹¹ Min taah miñunm nɛ ki siih nɛ Uwien ya ñunm, ki wɔngɛh ki teh ni lèbre' ni'tetem. Ama wà li paan n'puoli bó ní nnɔ ñmɔbe mituɔm ki cɛn' nni. Ma kpɛ ní cɛkre u'tacaan. Wɔn nɛ lá li cɛre *Mifuoñaanm nin umu ní jiire ní ni'bo. ¹² U taa' kiyonyiek wɔ ní tí lende u'ji. U li taa mijibim kí cùɔn ubɔnbuɔn ni, kí taa tifent kí wiɛ umu wà ña ní kpiin ni.»

San sɛi' Yesu Uwien ya ñunm
(Mark 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Tɔ, u ya yo nɛ *Yesu ñɛn' Galile ya tinfɛnm bó ní ki baa' San saan, Sudɛn ya kpenl saan ñɔ San ní sɛi wɔ Uwien ya ñunm. ¹⁴ San ña tuo', nɛ ki tɔke' wɔ ki ye: «Sin wà bi li sɛi min Uwien ya ñunm nnɔ, a'mɔ ji liebe' ki baa' min saan-ii?» ¹⁵ Nɛ *Yesu ye: «Tuo kí tien nnɔ fɛnfɛnnɔ. Nnɔ nɛ ti li fre kí tien Uwien yie nà kɛ.» Nɛ San tuo' ki sɛi' wɔ Uwien ya ñunm. ¹⁶ U sɛi' *Yesu ma nnɔ nɛ u ñɛn' miñunm ni i ya tãan bo. Kutaaku yàare', nɛ u laa' *Uwien ya Fuoñaanm jiih ní ki naan unɛnjel, ki lá kɛle' u'bo. ¹⁷ Nɛ unieke uba ñɛn' paaki bó ní ki ye: «N'bijɛ sɔ, n yie wɔ, nɛ n'yɛnm sɔngɛ u'bo.»

4

Satan biike' Yesu
(Mark 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ U ya yo nɛ *Mifuoñaanm tuke' *Yesu ki jon' kupenpelku ni ñɔ usɛnpol ní tí biike wɔ. ² *Yesu lɔle' buñɔbu iwien pinan nin tiñɔnt pinan. Ni ya puoli bó nɛ mikònm cuo' wɔ, ³ nɛ *usɛnpol unibiikl baa' u'saan, ki lá tɔke' wɔ ki ye: «A yé *Uwien ya Bijɛ la, cɛre itɛn yie ní kpɛnde kpɔnɔ.»

⁴ Nɛ *Yesu jiih' wɔ ki ye: «Nì kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Nil ña li fuobe jier baba bo; u li fuobe iñɔbon yà kɛ ñɛh Uwien ya ñɔbu ni nnɔ mɔ bo nɛ.» »

⁵ Nɛ *usɛnpol taa' wɔ ki jon' Uwien ya du Yerusalem ni, ki tí duon' wɔ *Uwien ya duku ya paaki leklemi, ⁶ nɛ ki tɔke' wɔ ki ye: «A yé *Uwien ya Bijɛ la, maabe kí ci tingi, kime ní kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Sin bo, Uwien li cɛre u'tondb ní guɛre ñɛ,
ñɔ a'taal la mɛ tɛnl.» »

⁷ Nɛ *Yesu ye: «Nì tí kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni mɔ ki ye: «Ña ní biike a'Yonbdaan Uwien.» »

⁸ *Uſenpol tí taa' wɔ́ ki tí don' liǰɔ́fɔ́kɾl liba bo, ki wuɔ́n' wɔ́ uŋɛndun ya bɛl kɛ nin i'faal, ⁹ nɛ ki tɔ́kɛ' wɔ́ ki ye: «A gbaan' n'nintuɔ́li ki puke' nni la, n li taa nɛn kɛ kɛ́ de sin nɛ.»

¹⁰ Nɛ *Yesu ye: «Sin, Satan, siere n'saan, kimɛ ní kɛle' *Uwien ya gbɔ́nku ni ki ye:

«A li gbaan kɛ́ kpiɛke a'Yonbdaan Uwien nɛ,
kɛ́ li pukeh wɔ́n baba.» »

¹¹ Nɛn saan nɛ *uſenpol siere' ki dɔ́an' wɔ́. Nɛ *Uwien ya tondb baa' ki lá toreh wɔ́.

*Yesu cin' u'tuonl Galile ni
(Mark 1:14-15; Luk 4:14-15)*

¹² *Yesu cii' bi cuo' San ki tí pɛkn', nɛ u siere' ni'saan ki liebe' Galile ya tinfenm bó. ¹³ U bure' ki tí baa' Nasaret, ki gɛ̀bre' ki tí te Kapɛrnawum ya du ni. Udu nnɔ́ te miñunciɛnm saan nɛ, Sabulɔ́n nin Nɛftali ya tinfenm ni. ¹⁴ U kɛ́le' ni'saan ma nnɔ́, nɛ ní tien' *Uwien ya ñɔ́bonsɔ́knl Esayi lá len' ma ki ye:

¹⁵ «Sabulɔ́n nin Nɛftali yaabe,
ninbi bà kɔ́ ki kpiɛke Galile ya ñunciɛnm,
Sudɛn ya kpenpuol bó nnɔ́,
mitinfɛnm mà bi yih mè bà ña yé Sufmbɛ ya tinfenm nnɔ́.

¹⁶ Binib bà lá te licinñunl ni nnɔ́,
bi laa' kuwenwenciɛnku.
Binib bà mikuum lá kpáakeh bɛ, mi'jinjinku yiin bi'bo nnɔ́,
kuwenwenku wende' bi'bo.»

¹⁷ Kí ñɛ u ya yo kɛ́ taa kɛ́ li joh, nɛ *Yesu cin' ki kpaandeh ki teh: «Lèbre mɛn ni'tetem, kimɛ Uwien ya bɛl nɛkn' ní ñɔ́.»

*Yesu yin' bijɛnbɛb binan bɛ ní paan u'bo
(Mark 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ *Yesu cuonh ki kpáakeh Galile ya ñunciɛnm, nɛ ki laa' ninjiɛb bile, bi te ki wiɛnh bubɛbu. Bi lá yé bijɛnbɛb nɛ. Bi yih uba Simɔ́n, ki baanh wɔ́ Pier* , ki yih u'ninjɛ Andre. ¹⁹ Nɛ u tɔ́kɛ' bɛ ki ye: «Paan mɛn n'bo ní, ñɔ́ ní cère ní li taakeh binib ki diɛnh nni.» ²⁰ Bi dɔ́an' bi'bàan i ya táan bo, nɛ ki paan' u'bo.

²¹ U jɛnde' waamu, nɛ ki tí laa' ninjiɛb bile mɔ́, Sebede ya bijieɛb Saak nin u'ninjɛ San. Bɛn nin bi'baa Sebede te bi'ñɛrbu ni, ki túɔreh bi'bàan. Nɛ *Yesu yin' bɛ. ²² Nɛ bi dɔ́an' bi'baa nin buñɛrbu nnɔ́ i ya táan bo, ki paan' u'bo.

*Yesu kpaandeh Uwien ya gbɛr; ki buuh biwienb
(Luk 6:17-19)*

²³ Nɛ *Yesu cuonh Galile ya tinfenm kɛ ni, ki kɔ́h Sufmbɛ ya táan ya dur ni, ki wɔ́knh binib Uwien ya gbɛr, ki kpaandeh Uwien ya bɛl ya gbɛmɔ́nmɔ́nt, nɛ ki buuh iwien kɛ ya bol. ²⁴ Nɛ u'yel kpiɛnh Siri ya tinfenm kɛ ni. Bi tukeh binib bà bun iwien kɛ ya bol ki bàareh u'saan nɛ u buuh bi'kɛ. Bɛn si: isenpol ñaake bà nin bà luh libinbil nin bà ya gbɛnɛnt faan'. ²⁵ Nɛ inigociɛn ñɛn' ní Galile ya tinfenm ni nin mitinfɛnm mà bi yih mè Idu Piik nnɔ́ ni nin Yerusalem ni nin Sude ya tinfenm ni nin Sudɛn ya kpenpuol bó, nɛ ki paan' u'bo.

* 4:18 Pier ya tingi si: litenpenl nɛ.

5

Yesu wəknh u'panpaankaab lijuəl bo

Uwien ya mənəm te binib bə bo

(Luk 6:20-23)

¹ *Yesu laa' inigol nnə ma nnə, nε ki don' ki tī kèle' lijuəl liba bo.

U'panpaankaab taan' u'saan, ² nε u cin' ki wəknh bε ki teh:

³ «Binib bə ηməbe ijiinyənmaale nnə,

Uwien ya mənəm te bi'bo,

kimε *Uwien ya bεl yé bi'yaal nε.

⁴ Binib bə muəh nnə, Uwien ya mənəm te bi'bo,

kimε Uwien li sange bi'yənm.

⁵ Binib bə jiindeh bi'ba tingi nnə, Uwien ya mənəm te bi'bo,

kimε uηəndun wuu li yé bi ya faal nε.

⁶ Binib bə ya nun mən bε rí li yé binimənb nnə,

Uwien ya mənəm te bi'bo,

kimε bi lá li lε bi yé nà.

⁷ Binib bə muəh bi'təb micεcεkm nnə,

Uwien ya mənəm te bi'bo,

kimε Uwien li muə bε micεcεkm.

⁸ Binib bə taa' bi'ba ki de' Uwien, bi'fəl bo ηa ηməbe jəknt nnə,

Uwien ya mənəm te bi'bo,

kimε bεn nε li lε Uwien.

⁹ Binib bə nuunh uyənduən ya sən nnə,

Uwien ya mənəm te bi'bo,

kimε Uwien li yin bε u'bumu.

¹⁰ Binib bə jinh ijənd bi'nimənt bo nnə,

Uwien ya mənəm te bi'bo,

kimε bεn nε si Uwien ya bεl.

¹¹ «Binib sukreh nε, ki jəndeh nε, ki lienh ni'bo iñəbonbil kε ya bol min bo la, Uwien ya mənəm te ni'bo. ¹² Li te mən uyənsənge ni, kí li poknh, kimε ni li lε lisuul là yεbe paaki bó. Bi lá jənde' *Uwien ya nəbonsəknb bə là te uyo bo nnə mə nnə nε.»

Ninbi nε yé miyaam nin kuwenwenku uηəndun wuu ni

(Mark 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ «Ninbi nε yé uηəndun wuu ya yaam. Ama miyaam saa' ka ji ηmε la, niba ηa te kí ji rí fre kí ηmaake mē. Ma ji yé bonn, bi li wule mē nε, nε binib rí li taanh mi'bo ki gəbreh.

¹⁴ «Ninbi nε yé uηəndun wuu ya wenwenku. Udu wà te ligbengbenl bo ηa ηməbe bəlm. ¹⁵ Unil sε' lifrl la, wa rí taa sənku kí cubn li'bo. U li taa lē kí tuən likpənkpənl bo nε, lē rí li wendeh bə kε te iden ni. ¹⁶ Ni'mə ya wenwenku rí li wendeh binib ya nun bó, bε rí li lenh ni teh nà nī mən nnə, ηə kí pēke ni'Baa wà te paaki bó.»

Yiko ya wəknm

¹⁷ «La maaleh mən ki teh n baa' rí lá gben *yiko nin Uwien ya nəbonsəknb ya gber nε. Ma baa' rí lá gben tū. N baa' rí lá tien tū cinbe kí ye ma bo nε. ¹⁸ N təkheh nε imən nε, yiko nnə uba kpəin mənən ηa rí juore fənm, u'kε li li tien nε. Kutaaku nin kitink li wuəke kí kpaan ma kε la, yiko nnə ya gbeyəyəl liba mənən ηa rí juore fənm. ¹⁹ Nən bo, wà kε kənde' yiko nnə ni uba bo waamu mənən, kí wəkn' binib bε rí li teh u'yaam la, u li yé

uwaal nɛ Uwien ya bɛl ni. Wà kɛ tuo' *yiko nnɔ, ki wɔkn' binib nnɔ la, u li yé ucien nɛ Uwien ya bɛl ni. ²⁰ N tɔkeh nɛ nɛ, ni'nimànt ɲa cɛn' *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Farisienmbɛ yaar la, na li li kɔ *Uwien ya bɛl ni.»

La cère mɛn ni'benku ni rí li beh tɔb bo

²¹ «Ni cii' bi là tɔke' uyo bo yaab ki ye: «La ku nil. Unil ku' u'tɔ la, bi li bu wɔ tibuur nɛ.» ²² Ama min tɔkeh nɛ ki teh wà kɛ ya benku ni ben' u'tɔ bo la, bi li bu wɔ tibuur nɛ. Wà kɛ tɔke' u'tɔ ki ye u yé fɛnm la, tibuur ya cienb li bu wɔ tibuur nɛ. Wà kɛ tɔke' u'tɔ ki ye u yé uwaar la, u kpɛ wɔ rí kɔ umu wà ɲa rí kpiin ni nɛ. ²³ Nɛn bo, a joh á pu Uwien mipum u'ponpuol bo, ki tí tiere' ki ye sin nin a'tɔ ɲmɔbe mimaam la, ²⁴ taa a'pum nnɔ kí ble lí'saan, kí jo ní tí gben mè kí yaan, kí liebe ní kí lá pu Uwien a'pum nnɔ.

²⁵ «Sin nin unil ɲmɔbe mimaam nɛ u tuke mè kí joh tibuur la, taan nin wɔ buñɔbu tonm, uyo wà ni laan te usɛn ni. Nnɔ ɲa rí la, u li taa ɲɛ kí tí ɲukn tibuur ya cien, u'mɔ rí taa ɲɛ kí ɲukn lipɛkl ya cien wɔ rí pɛkn ɲɛ. ²⁶ N tɔkeh ɲɛ imɔn nɛ, ɲa tí pɛn' ki gben' tibuur ya like la, ɲa rí ɲɛ len.»

Linaɲmaal ya gɛr

²⁷ «Ni cii' bi là tɔke' uyo bo yaab ki ye: «La teh naɲmaal.» ²⁸ Ama min tɔkeh nɛ ki teh wà kɛ liike' upii ɲɔ u'mɛnku kɔn' u'ni la, u duɔn' nin upii nnɔ ɲɔ u'fɛl ni. ²⁹ Nɛn bo, a'nɔjienunbu nɛ cèreh a biih la, likre bù kí wiɛ kí jende a'ba saan. A'gbenɛnt ya niba bó juore' fɛnm la, ní tu nin a'gbenɛnt kɛ rí kɔ umu wà ɲa rí kpiin ni. ³⁰ A'nɔjie nɛ cèreh a biih la, cere wù kí wiɛ kí jende a'ba saan. A'gbenɛnt ya niba bó juore' fɛnm la, ní tu nin a'gbenɛnt kɛ rí kɔ umu wà ɲa rí kpiin ni.»

Uje la wiɛ u'po

(Matie 19:9; Mark 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ «Bi tí là liebe' ki ye: «Unil wiɛ' u'po la, wɔ rí keke kugbɔnku kí de wɔ, kí wuɔn kí ye u wiɛ' wɔ nɛ.» ³² Ama min tɔkeh nɛ ki teh uje wà kɛ ya po ɲa tien' naɲmaal ɲɔ u wiɛ' wɔ la, u sureh upii nnɔ wɔ rí kpɛnde unajmaa nɛ. Uje wà kuɔn' bi wiɛ' upii wà la, u tien' linaɲmaal nɛ.»

Yesu len' ipól ya gɛr

³³ «Ni tí cii' bi là tɔke' uyo bo yaab ki ye: «La pole tonnɛnku bo. A pole' Uwien la, á tien a pole' ki ye bà.» ³⁴ Ama min tɔkeh nɛ ki teh ni la lí rí pole. Ni la pole taaku, kime kutaaku yé Uwien ya bɛrbiɛk nɛ. ³⁵ Ni la pole tink mɔ, kime kitink yé Uwien ya táan paandeh ná bo nɛ. Ni la pole Yerusalem mɔ, kime Yerusalem yé Uwien Ubɛrcien ya du nɛ. ³⁶ La pole a'yul, kime ɲa rí fre kí cère a'yurku kuba mɔnɔn rí kpɛnde kuyupɛnpienku, ka rí fre kí cère kù rí kpɛnde kuyubɔnbɔnku mɔ. ³⁷ Ni'lenm ni, ní yé imɔn la, ní ye «imɔn». Ní tí ye kutonnɛnku la, ní ye ní yé «kutonnɛnku». Ni ji pukn' ná kɛ la, ní yé usɛnpol, ubiɛrɔ yaann nɛ.»

La teh mɛn biɛrɛ ki tuukeh fɛn

(Luk 6:29-30)

³⁸ «Ni tí cii' bi là tɔke' uyo bo yaab ki ye: «Unil fiɛ' u'tɔ ya nunbu la, bɛ rí fiɛ u'mɔ yaabu. Unil fekre' u'tɔ ya ɲinl la, bɛ rí fekre u'mɔ yaal.» ³⁹ Ama min tɔkeh nɛ ki teh unil tien' ɲɛ mibiɛrm la, la jiin wɔ biɛrm. Unil kpɔbe' a'nɔjiekpienku la, pɛkre a'nɔɛnkpienku mɔ kí de wɔ. ⁴⁰ Unil taa' ɲɛ kí jon' tibuur wɔ rí tí fiɛ a'liɛrwawaal la, cèbe wɔ a'liɛrgbenku mɔ. ⁴¹ Unil wɔbn' ɲɛ ki ye á tuke u'tukl kí piɛrɛ wɔ kɔnsini uba la, piɛrɛ wɔ kɔnsini ule. ⁴² Wà

miε' ηε nibonn la, pu wɔ. Wà mɔ yíe á kpende wɔ nibonn la, la sikre wɔ buɔn.»

Li yíe mɛn ni'nɛnnɛndb
(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ «Ni tí cii' bi là tɔke' uyo bo yaab ki ye: «Li yíe wà yíe ηε, kí li nɛn wà nɛn ηε.» ⁴⁴ Ama min tɔkeh nɛ ki teh: «Li yíe mɛn ni'nɛnnɛndb, kí li kàareh ki dienh binib bà jèndeh nɛ, ⁴⁵ ηɔ kí li yé ni'Baa wà te paaki bó ya bumu, kime wɔn nɛ cèreh u'wien puɔreh ki wendeh bibierɔnb nin binimɔnb, ki cèreh utaa mɔ niih ki dienh binimɔnb nin bibierɔnb.» ⁴⁶ Ni yíe bà yíe nɛ baba la, ni li ε li ε suul ba? Bilɛnpotekb mɔnɔn ηa teh nɔɔ-ɔɔ? ⁴⁷ Ni fuondeh ni'yaab baba la, bɛ lèbre'? Bà ηa yé Sufmbɛ mɔnɔn ηa teh nɔɔ-ɔɔ? ⁴⁸ Nɛn bo, ninbi li te mɛn mɔnmɔnm kí tí gben tɛn ni'Baa wà te paaki bó te ma bo.»

6

Ni li punh mipum ma bo

¹ «Li bɛn mɛn, kí la teh nimɔnt binib ya nun bó ki nuunh bɛ ní lɛ kí pèke nɛ. Ni teh nɔɔ la, na ní lɛ suul ni'Baa wà te paaki bó saan.

² «A pun' ucɛɛkdaan nibonn la, la cuonh ki kpaandeh ni'kɛ saan tɛn iɔuɔn ilele ya nib teh ma itáan ya dur ni nin isɛnjɛ ni ηɔ binib ní lɛ kí pèke bɛ. N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, bi laa' bi'suul ηɔ. ³ A pun' ucɛɛkdaan nibonn la, la cère a'nɔgɛn ní li bɛn a'nɔjie de' ná. ⁴ Pu wɔ lididiki bo. A'Baa wà lɛnh a teh ná lididiki bo nɔɔ nɛ li su ηε.»

Ni li kàareh ma bo
(Luk 11:2-4)

⁵ «Ni kàareh la, ni la li te tɛn iɔuɔn ilele ya nib. Bi yíe bɛ ní li sieh itáan ya dur ni nin isɛnaan ni nɛ ki kàareh ηɔ binib ní li lɛnh bɛ. N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, bi laa' bi'suul ηɔ. ⁶ Sin wɔn, a tí ní yíe á kàare la, kɔ a'duku ni, kí piin, kí kàare a'Baa wà ηa lɛnh wɔ nɔɔ. A'Baa wà lɛnh a teh ná lididiki bo nɔɔ nɛ li su ηε.

⁷ «Ni kàareh la, ni la li kàareh ki ñɔbleh ki tɛkreh tɛn bà ηa pɛ Uwien ya sɛn bo. Bi maaleh ki teh bi lienh ki gbiekeh nɛ la, Uwien li cenge bi'bó. ⁸ La teh mɛn tɛn bɛn, kime ni'Baa bɛn ná wiɛbe nɛ kí lɛ na laan miε' wɔ nè.

⁹ Ní li kàareh ki teh nɔɔ:

«Ti'Baa wà te paaki bó,
cère binib kɛ ní li boh a'yel,

¹⁰ Cère a'bel ní baa ní,

cère a'yíem ní tien tingi ni ten paaki bó.

¹¹ De tɛ dinnɔ ya wentunl ya jier,

¹² fère tɛ ti'biil,

tɛn ti'mɔ fèreh ma bà biih tɛ nɔɔ.

¹³ La cère tí lu mibiikm ni.

Ama fie tɛ usɛnpol ubierɔ ya nuɔ ni*.

[Kime sin nɛ si libɛl nin ufaa nin ukpieke

uyo wà ηa ηmɔbe gbenm.]†

¹⁴ «Kime ni fèreh binib bi'biil la, ni'Baa wà te paaki bó mɔ li fère nɛ ni'yaal.

¹⁵ Ama na fèreh binib bi'biil la, ni'Baa mɔ ηa ní fère nɛ ni'yaal.»

* **6:13** Bi li fre kí lèbre fie tɛ usɛnpol ubierɔ ya nuɔ ni kí ye ñɛn' tɛ mibiern ni mɔ. † **6:13** Bi kpie' kí kele' tigbɔnt tà nɔɔ ya tuba ni: kime sin nɛ si libɛl nin ufaa nin ukpieke uyo wà ηa ηmɔbe gbenm ηa te tu'ni.

Ni lôle' buñabu la, ni li teh ma bo

¹⁶ «Ni lôle' buñabu la, ni la li saah ni'nun bó tɛn iñuɔn ilele ya nib. Bi saah bi'nun bó ñɔ binib ní bɛnde kí ye bi lùo buñabu nɛ. N tɔkeh nɛ imòn nɛ, bi laa' bi'suul ñɔ. ¹⁷ Sin wɔn, a lôle' buñabu la, fɛnde a'nun bó, kí luobe a'yur mikpɔm, ¹⁸ ñɔ binib la bɛnde kí ye a lùo ñɔbu. Ama a'Baa wà te a'saan lididiki bo nɛ bɛn. Wɔn wà lɛnh a teh nà lididiki bo nnɔ nɛ li su ñɛ.»

Paaki bó ya faal

(Luk 12:33-34)

¹⁹ «La li nuunh mɛn ní lɛ lifaal kí gbien uñɛndun wuu ni. Kimɛ likuotuul nin uyonyon li saa lè. Nɛ Binasub mɔ li lɔnbe kí kɔ kí suu lè. ²⁰ Ama li nuunh mɛn lifaal là yɛbe paaki bó. Nɛn bó kuotuul ña ní mɔ lè, nasu mɔ ña ní lɔnbe kí kɔ kí suu lè. ²¹ Kimɛ a'faal te nà saan la, a'fèl mɔ dɔ nɛn saan nɛ.»

Bununbu yé tigbɛnɛnt ya frl nɛ

(Luk 11:34-36)

²² «Bununbu yé tigbɛnɛnt ya frl nɛ. A'nun mɔn la, a'gbɛnɛnt kɛ te kuwenwenku ni nɛ. ²³ Ama a'nun ña mɔn la, a'gbɛnɛnt kɛ te licinñunl ni nɛ. A'nun yà cèreh a te kuwenwenku ni nnɔ ña ji lɛnh la, a te licinñunl là ni nnɔ ji li te milɛ bo?»

Nil ña ní fre kí li pɛ cɛnbaambe bile bo

(Luk 16:13; 12:22-31)

²⁴ «Nil ña ní fre kí li pɛ cɛnbaambe bile bo. U li nɛn uba nɛ, kí li yíe utɔ. U li se uba ya ciɛk bó nɛ, kí li likeh utɔ fɛnm. Na ní fre kí li pɛ Uwien bo kí liɛbe' kí pɛ ilike mɔ bo.»

La cère mɛn ni'nun ní li mɔn tijier nin tiwɛngolkaar bo

²⁵ «Nɛn bo nɛ n tɔkeh nɛ kí teh ni la cère nè ní li wiɛbe nɛ ni li tien ma kí li fuobe bo, kí la li maaleh kí teh: <Ti li ji ba?> Kí la cère nɛ ní li wiɛbe nɛ ni'gbɛnɛnt bo, kí la li maaleh kí teh: <Ti li gole ba?> Limiɛl ña cɛn' tijier-ii? Tigbɛnɛnt mɔ ña cɛn' tiwɛngolkaar-ii? ²⁶ Liike mɛn inuɔn yà laanh paaki bó te ma bo. Ya koh, ka ceh kí cɔngɛh bɔnbuɔn ni. Ama ni'Baa wà te paaki bó nɛ jindeh yí. Na nín cɛn' yí pɛlpɛl-ii? ²⁷ Ni'ni ñmɛ nɛ u'níinm ni, u li fre kí fɔkn u'miɛl waamu mɔnɔn kí pukn-i?»

²⁸ «Bɛ bo nɛ ni cèreh ní wiɛbe nɛ tiwɛngolkaar bo? Maale mɛn kí liike kumuɔku ni ya sir puh ma bo, ta sɔnh tuonl, ka loh kpɛlcɛr. ²⁹ Ama n tɔkeh nɛ nɛ, ubɛr Salomɔn nin u'fàacienl kɛ, wa là gole' kpɛlcɛr tù mɔn kí baa' mipuum nnɔ ya miba mɔnɔn. ³⁰ Uwien cèreh timɔsir tà te dinnɔ kubaaku ni, kí li wun teke umu puh mipúmɔnmɔnm la, bɛ li cère wa ní tien ninbi binib mimɔnm kí cɛn timuɔr-i? Ni'tekjim nɛ pɔrɛ' nɛ. ³¹ Nɛn bo, ni la cère nè ní li wiɛbe nɛ, kí la li maaleh kí teh: <Ti li ji ba? Ti li ñu ba? Ti li gole ba?> ³² Kimɛ bà ña pɛ Uwien ya sɛn bo ya nun nɛ mɔn tu ya bont kɛ bo. Ni'Baa wà te paaki bó bɛn kí ye ni ciɛke tibont nnɔ kɛ. ³³ Laan li nuunh mɛn *Uwien ya bɛl, kí li teh Uwien yíe nà, u li taa tibont nnɔ kɛ kí pukn nɛ. ³⁴ Nɛn bo, la cère mɛn nè ní li wiɛbe nɛ wenli wà we ní nɔ bo. Wenli nɛ ni li wun maale wenli ya gber bo. Lidaali là kɛ nin li'jɛnd nɛ.»

7

La biindeh mɛn tɔb
(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ «La biindeh men nib ηo Uwien mo la biin ne. ² Ni biindeh binib ma bo la, Uwien mo li biin ne nno ne. Ni taah na ki bikreh tibont ki dienh binitob nno Uwien mo li taa nen ne ki biike ki de ne. ³ Be tien' a lenh kumuoku kua te a'to ya nunbu ni, ka ji lenh jaantelke wa puon a'yaabu ni? ⁴ A li tien mila ki take a'to ki ye: «Cere ri nen kumuoku kua te a'nunbu ni nno», ηo jaantelke puon a'yaabu ni? ⁵ Sin inuon ilele ya nilo, kpie ki nen jaantelke wa puon a'nunbu ni nno, ki li lenh monmonm, ki yaan ki fre ki nen kumuoku a'to yaabu ni.

⁶ «La taah men tibont ta ye Uwien yaar ki dienh isengbele, ηo i la la liebe ki kekere ne. La taah men ni'laan ki dienh fangambe, ηo bi la tete i'bo.»

Li mieh men, ki li nuunh, ki li nih kunagenku

(Luk 11:9-13)

⁷ «Li mieh men, bi li pu ne; li nuunh men, ni li le; li nih men kunagenku, bi li piire. ⁸ Kime wa ke mieh la, bi punh wo ne. Wa ke nuunh la, u lenh ne. Wa ke mo nih kunagenku la, bi piireh ne. ⁹ Ni'ni nme ya buk mie' wo kpono la, u li de ke liten-i? ¹⁰ Bii ki mie' wo ujen la, u li de ke uwe? ¹¹ Ninbi bibierdenb, ni ben ki dienh ni'bumu na mon la, be li tien ni'Baa wa te paaki bo ηa ri cere binib ba mieh wo na mon nno be ri le ne!

¹² «Nen bo, ni ye binib ri li teh ne na ke nno, ni'mo ri li teh be nen. *Yiko ya gbanku nin Uwien ya nɔbonsoknb wankh na ke nno ya tingi nin.»

Ni li ne bunaɔbu bua ki ko

(Luk 13:24)

¹³ «Ne men bunaɔbu bua wiebe ki ko, kime bunaɔbu bua pie nin usen wa pie jondeh te fenm bo ne. Binib kpiendeh usen wa pie ne ki yebe. ¹⁴ Bunaɔbu bua nin usen wa joh limiel bo nno ηa pie. Binib ba nuunh ki lenh u ya sen ηa yebe.»

Binib ya tetem ne li cere be ri bende bi ye bidenb ba

(Luk 6:43-44)

¹⁵ «Liike men ni'yul bo nin bitonnenɔbonsoknb. Bi baareh ni'saan ki te suoo ten ipe ne, ama ki nin ji ye ikar ki bre. ¹⁶ Bi'tuon ne li cere ri bende bi ye binib ba ya bol. Ba poh cecce benenk bo. Ka poh kenken mo konkonbu bo. ¹⁷ Nen bo, busumonmonbu ke luhon ibii ya mon ne. Busubu bua ηa mon mo luhon ibii ya ηa mon ne. ¹⁸ Busumonmonbu ηa ri fre ki luhon ibii ya ηa mon. Busubu bua ηa mon mo ηa ri fre ki luhon ibii ya mon. ¹⁹ Busubu bua ke ηa luhon ibii ya mon la, bi li ge bu ki wie umu ni ne. ²⁰ Nen bo, binib ya tuon ne li cere ri bende bi ye binib ba ya bol.»

Uwien ya bel ni ya kam ya gber

(Luk 13:25-27)

²¹ «Na ye wa ke yih nni ki teh: «Yonbdaan, Yonbdaan», ne li ko Uwien ya bel ni. Ama wa teh n'Baa wa te paaki bo ye ma bo, ne li ko u'bel ni. ²² Lidaali la Uwien li bu binib tibuur nno, binib ba yebe li take nni ki ye: «Yonbdaan, Yonbdaan, a ya yel bo ηa ri ne ti sokn' Uwien ya gber, ki nɔre' isenpol binib saan, ki tien' miyokm ya bont-ii?» ²³ Ne n li take be ki ye: «Jende men n'saan, ma ben ne fiebu. Ni ye ba teh na bre ne.» »

Binib bile men' bi'dur ma bo

(Luk 6:47-49)

²⁴ «To, wa ke ciih n'gber tuu no, ki teh tu ye ma la, u naan uje wa ηmobe miyefuom, ki men' u'duku kutentiek bo ne. ²⁵ Utaa nii', miwuom kan',

ki puube' ki yile' kuduku nnɔ bo, kutafaaku mɔ fii' ki lɛkn' ku'bo. Kù se kutentieku bo ma nnɔ, nɛ ka lu'.

²⁶ «Ama wà kɛ ciih n'gɛr tuu nɔ, ka teh tù ye ma la, u naan ujejer wà mɛn' u'duku litɛngbil bo nɛ. ²⁷ Utaa nii', miwuəm kɔn', ki puube' ki yile' kuduku nnɔ bo, kutafaaku mɔ fii' ki lɛkn' ku'bo, nɛ kù lu' kpɛlɛlɛ.»

Yesu ya wɔknm ɣmɔbe mituəm

²⁸ *Yesu wɔkn' ki tì gben', nɛ u wɔkn' linigol nnɔ iñɔbon yà nnɔ cuo' bɛ miyɔkm cɛɛn. ²⁹ Kimɛ wa wɔknh bɛ tɛn *Yiko ya wɔnwɔknb wɔknh ma bo, u wɔknh bɛ tɛn unil wà du u wɔknh nà nnɔ bo nɛ.

8

Yesu cèrè' ujend uba lùore'

(Mark 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ *Yesu jiih lijuəl bo, nɛ linigocienl pɛ u'bo. ² Tɔ, ujend uba baa' ki lá gbaan' u'nintuəli, nɛ ki tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, a yie la, a li fre kí cèrè rí lùore.» ³ Nɛ *Yesu tendè' u'nuɔ ki mɛ' wɔ, nɛ ki ye: «N yie, lùore.» Nɛ u pɔk ki lùore' i ya taaan bo. ⁴ Nɛ *Yesu ye: «Liike a'yul bo ki la tɔke nil, ama jo kí tì lɛ utɔtuərke, kí tien lituərl tɛn Moyis là ye bɛ rí li teh ma bo. Nɛn nɛ li wuən kí ye a lùore'.»

Yesu buu' sojacien uba ya tonsɔnl

(Luk 7:1-10)

⁵ *Yesu cuonh ki tì kɔh Kapernawum ya du ni uyo wà nnɔ, nɛ sojambe kobk ya cien uba baa' u'saan ki gbáan' wɔ ki ye: ⁶ «Yonbdaan, n'tonsɔnl nɛ wɔbe' ki dɔ iden, kí wɔlndeh cɛɛn.» ⁷ Nɛ *Yesu ye: «Min li jo kí tì buu wɔ.» ⁸ Nɛ u tɔke' *Yesu ki ye: «O, Yonbdaan, ma kpɛ á baa kí kɔ n'den. A li len' mɔnan ki ye «Faake» la, n'tonsɔnl nnɔ li faake nɛ. ⁹ Kimɛ min mɔnɔn ɣmɔbe binib bà yé nin nni bicienb, nɛ ki mɔ yé sojambe biba ya cien. N tɔke' uba ki ye: «Li joh» la, u joh nɛ, n tɔke' utɔ ki ye «Den» la, u bàareh nɛ. N tì tɔke' n'tonsɔnl ki ye wɔ rí tien nà la, u teh nɛn nɛ.»

¹⁰ *Yesu cii' u'ñɔbon ma nnɔ, nɛ nì cuo' wɔ miyɔkm, nɛ u tɔke' binib bà pɛ u'bo nnɔ ki ye: «N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, ma laan laa' nil wà ɣmɔbe miɛ ya tekjim Israyel yaab ni mɔnan. ¹¹ N tɔkeh nɛ nɛ, binib yebe ki li ñɛ lɛnpuoli bó ní nin nintuəli bó ní, kí lá kèlɛ kí ji *Abraham nin *Isaak nin Sakɔb saan tijier *Uwien ya bɛl ni. ¹² Ama bi li ñɛn bà bi li si *Uwien ya bɛl nnɔ kí wiɛ saali licinñunl ni. Nɛn saan nɛ bi li te ki muɔh, ki ɣmɔnh iñɔgben.» ¹³ *Yesu tɔke' sojambe ya cien nnɔ ki ye: «Li kunh. Nè rí tien' ɣɛ tɛn a teke' nni ki jin' ma bo.» Nɛ ucien nnɔ ya tonsɔnl faake' i ya taaan bo.

Yesu buu' binib bà bun iwien kɛ ya bol

(Mark 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ *Yesu jon' Pier den, nɛ ki laa' Pier ya cɔbnaa dɔ ki bun, u'gbɛnɛnt ton. ¹⁵ *Yesu mɛ' u'nuɔ, nɛ u'gbɛnɛnt sɔnge'. Nɛn saan nɛ u fii' kí cɛnde' wɔ.

¹⁶ Nì daali ya tajuɔku, nɛ bi tuke' binib ligol ki baa' Yesu saan isɛnpol ɣaake bɛ. *Yesu ɣɔrɛ' isɛnpol nnɔ nin u'ñɔmaam, nɛ ki cèrè' bà kɛ bun nnɔ faake'. ¹⁷ U tien' nnɔ ɣɔ uñɔbonsknl Esayi là len' nà nnɔ nè rí tien nɛ. U là len' ki ye: «Wɔn nɛ ñɛn' tì'jiint, ki teke' tì'wien kɛ ki tuke'.»

Binib bà yie bɛ rí paan Yesu bo ya gbɛr

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Tɔ, *Yesu laa' linigol guɔn' wɔ, nɛ u tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Cèrè mɛn tì puore kí jo miñunciɛnm ya gbaatɔl bó.» ¹⁹ Yiko ya wɔnwɔknl uba

baa' u'saan, ne ki tōke' wō ki ye: «Cenbaa, a joh nà bó ke la, n li pē a'bo ne.»
 20 Ne *Yesu tōke' wō ki ye: «Inek ηmōbe ifele, inuon mō ηmōbe titer, ama
 *Unil ya Bijē wōn ηa ηmōbe u li kpōkn nà saan yul.»

21 Ne u'panpaankaab ya uba mō tōke' wō ki ye: «Yonbdaan, cēbe nni rí jo
 kí tí sube n'baa ηō kí liebe ní kí paan a'bo.» 22 Ne *Yesu tōke' wō ki ye: «Li
 pē n'bo, kí cēre bitenkpiib rí li subeh bi'tōb.»

Yesu cēre' kutafaaku ηmile'
 (Mark 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 *Yesu kōn' buñerbu ne u'panpaankaab mō paan' u'bo. 24 Bi joh ma
 nnō ne kutafaabiiku kuba fii' miñunm bo ki cēreh iñungbegbel fih ki
 yildeh buñerbu nnō bo. Nin nen ke ηō *Yesu wōn dō ne ki gōh. 25 Ne bi baa'
 ki lá finde' wō, ki tōke' wō ki ye: «Yonbdaan, ηmien te, ti benh tí luō ne.» 26 Ne
 u ye: «Bē tien' ni sen' bujēwaanbu? Ni'tekjim ne pōre' ne.» Nen saan ne u
 fii' ki tien' kutafaaku nin miñunm bo. Ne kutafaaku nin miñunm ke ηmile'
 cim. 27 Ní cuo' binib miyōkm, ne bi niireh ki teh: «U yé bē ya nitunbu sō,
 kutafaaku nin miñunm ke tí boh wō?»

Yesu ηōre' isenpol binib bile saan
 (Mark 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Bi tí baa' miñunciem ya gbaatō, Gadara yaab ya tinfenm ni, ne binib
 bile ñen' ikul bó ní kí cende' wō. Isenpol ne lá ηaake bē. Bi lá bre cēen ne,
 ne nib ŋa kaabe kí ñeh ní'bo ya sen. 29 Bi laa' *Yesu ma nnō, ne ki wuureh
 i ya tāan bo ki teh: «Uwien ya Bijē, tinbi nin sin tu le ne? A baa' á lá jēnde
 te ne uyo ηa laan baa'-aa!»

30 Tō, fangambe biba mō lá te ka fōke nin ni'saan ki yebe ka dindin, bi
 kpaah bē. 31 Ne isenpol nnō gbáan' *Yesu ki ye: «A ηōre' te binib biē saan
 lá, á cēbe te tí jo kí tí kō fangambe biē nō.» 32 Ne *Yesu ye: «Li joh men.» Ne
 i siere' binib nnō saan, ki tí kōn' fangambe nnō. I ya tāan bo, ne fangambe
 nnō ke sen' ki tinde' ligbēngbenl, ki tí lu' miñunm ni ki luo'.

33 Bā kpaah fangambe nnō sen' ki jon' udu bó, kí tí tōke' binib *Yesu cēre'
 bijēb nnō faake' ma bo nin nà ke tien'. 34 Udu nnō ya nib ke ñen' kí lá tuobe'
 *Yesu usen ni, ne ki gbáan' wō ki ye wō rí ñē bi'tinfenm ni.

9

Ujē uba ya tāan nin u'nuō faan' Yesu cēre u faake'
 (Mark 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 *Yesu liebe' ki kōn' buñerbu ki tí puore' miñunciem ki kun' u'du ni.
 2 Ne bi tuke' ujē uba linagenl bo u'tāan nin u'nuō ke faan' ki baa' u'saan. U
 laa' bi teke' wō kí jin' ma nnō, ne u tōke' ujē wā ya tāan nin u'nuō faan' nnō
 ki ye: «N'buke, cuo a'ba, n fēre' ηē a'biere ηō.»

3 Nen saan ne *Yiko ya wōnwōknb biba maaleh ki teh: «Ujē wuō sukreh
 Uwien ne.»

4 *Yesu bēnde' bi'yēnmaale, ne ki tōke' bē ki ye: «Bē tien' ni ηmōbe yii ya
 yēnmaalbiere? 5 Ni le ba ne faa? N tōke wō kí ye n fēre' wō u'biere ne faa
 bii wō rí fii kí cuon ne faa? 6 Nen bo, n li wuōn ne kí ye *Unil ya Bijē ηmōbe
 mituom unjendun wuu ni wō rí fēre binib bi'biere.» Ne ki tōke' wā ya nuō
 nin u'tāan faan' nnō ki ye: «Fii, kí yuure a'nagenl, kí li kunh.»

7 Ne u fii', ki kun'. 8 Linigol nnō laa' nnō ma nnō, ne ní cuo' bē
 bujēwaanbu, ne bi pēke' Uwien u de' binib mituom mà nnō bo.

Yesu yin' Matie wɔ́ ní paan u'bo

(Mark 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ *Yesu siere' ni'saan ki joh ma nnɔ́, nɛ ki laa' ulɛnpotekl uba kɛ lenpotekbuɔ́l, bi yih wɔ́ Matie. Nɛ *Yesu tɔ́ke' wɔ́ ki ye: «Paan n'bo ní.» Nɛ u fii' ki paan' u'bo.

¹⁰ Ni ya puoli bó nɛ *Yesu te Matie den ki jinh tijier. Bilɛnpotekb ligol nin bibiɛrdɛnb mɔ́ baa' ki kɛ wɔ́n nin u'panpaankaab saan, ki jinh.

¹¹ *Farisiɛnmɛ laa' nnɔ́ ma nnɔ́, nɛ ki niire' u'panpaankaab ki ye: «Bɛ tien' ni'cɛnbaa tɛ ki jinh nin bilɛnpotekb nin bibiɛrdɛnb-i?»

¹² *Yesu cii' bi len' ma bo, nɛ ki tɔ́ke' bɛ ki ye: «Binib bà ñmɔ́be laanfɛ ña nuunh dɔ́ktie, bà bun nɛ nuunh dɔ́ktie.» ¹³ Ní kele' *Uwien ya gbɔ́nku ni ki ye: «Uwien ña yíe bɛ ní li teh tuɔ́rɛ ki dienh wɔ́, ama u yíe bɛ ní li muɔ́h tɔ́b micɛcɛkm nɛ. Nɛn bo, li joh mɛn kí tí bɛnge iñɔ́bon yíe nɔ́ ya tingi. Kime ma baa' ní yin nimɔ́nb, n baa' ní yin bibiɛrdɛnb nɛ.»

Uñɔ́lɔ́le ya gɛr

(Mark 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Tɔ́, San ya panpaankaab baa' ki lá niire' Yesu ki ye: «Bɛ tien' tinbi nin *Farisiɛnmɛ lùoh buñɔ́bu, nɛ a ya panpaankaab bɛn ña lùoh?» ¹⁵ Nɛ u jii' bɛ ye: «Binib bà bi yin' bɛ upiikuɔ́n li fre kí li te uyɛnsaa ni uyo wá piice laan te bi'saan-ii? Ama uyo uba we ní bɛ ní ñɛn piice nnɔ́ bi'saan. U ya yo nɛ bi li lɔ́le buñɔ́bu.»

¹⁶ Nɛ kí tí ye: «Uba ña ní taa kpɛlɛfɛnku ya jenl, kí lekn liliɛrkpaal. U tien' nnɔ́ la, kukpɛlɛfɛnku ya jenl nnɔ́ li kɛrɛ liliɛrkpaal nnɔ́ nɛ libònl nnɔ́ ní yɛbrɛ kí pukn. ¹⁷ Uba mɔ́ ña ní taa midaam mà ña laan muɔ́' ki ben' kí piɛke iyɔ́kpaan ni. U tien' nnɔ́ la, iyɔ́l nnɔ́ li kpɛrɛ kí saa, nɛ midaam nnɔ́ mɔ́ ní wule kí ñɛnde. Bi piɛkeh midaam mà ña laan muɔ́' ki ben' iyɔ́fɛn ni nɛ. Bi tien' nnɔ́ la, liyɔ́l nnɔ́ ña ní saa, midaam nnɔ́ mɔ́ ña ní wule.»

Yesu cɛrɛ' upii uba faake', ki mɛkre' kibupiik kiba mɔ́

(Mark 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ *Yesu te ki lienh, nɛ ucien uba baa', ki lá gbaan' u'nintuɔ́li kí tɔ́ke' wɔ́ ki ye: «N'bisɛ kpo' itaan yíe bo nɛ. Ama dɛn kí taa a'nuɔ́ kí paan u'bo, ñɔ́ wɔ́ ní liɛbe kí li fuobe.» ¹⁹ Nɛ *Yesu fii' ki paan' u'bo nin u'panpaankaab.

²⁰⁻²¹ Tɔ́, upii uba mɔ́ là te ni'saan, ki laa' tifer ibin piik nin ile ta gben'. U maale' u'yɛnm ni ki ye: «N mɛ' u'wɛngolkaar mɔ́nɔ́n la, n li faake nɛ.» Nɛ ki baa' *Yesu ya puoli bó ní, kí nɛkn' wɔ́, nɛ kí mɛ' u'wɛngolkaar ya ñɔ́gbɛn.

²² *Yesu jibe' kí laa' wɔ́, nɛ kí tɔ́ke' wɔ́ kí ye: «N'bisɛ, cuo a'ba. A'tekjim nɛ ñmien' ñɛ.» Nɛ u pɔ́k kí faake' i ya taa bo.

²³ *Yesu tí baa' ucien nnɔ́ den, nɛ kí laa' biwopieb nin linigol te ni'saan kí ñmɔ́be kuwaaku kí gbien'. ²⁴ Nɛ u tɔ́ke' bɛ ki ye: «Ñɛ mɛn saali, kime kibupiik nnɔ́ ña kpo', kí gɔ́h nɛ.» U len' nnɔ́ ma nnɔ́, nɛ bi lɛh wɔ́. ²⁵ Bi ñɔ́rɛ' linigol nnɔ́ kí ñɛn' saali, nɛ u kɔ́n' kibupiik nnɔ́ dɔ́ kuduku kùà ni nnɔ́, kí cuo' kí nuɔ́, nɛ kí fii'. ²⁶ Nɛ tigbɛr nnɔ́ yɛrɛ' kí gbe mitinfɛnm nnɔ́ ni ni'kɛ saan.

Yesu cɛrɛ' ijùɔ́n ile likrɛ'

²⁷ *Yesu siere' ni'saan kí bure'. U joh ma nnɔ́, nɛ ijùɔ́n ile pɛ u'bo, kí wuureh kí teh: «*Dafid ya yaabile*, muɔ́ tɛ micɛcɛkm.»

* **9:27** Dafid ya yaabile yé miyinn mà uyo uba la, bi taah mɛ kí yih Uwien là pùon' kí ye u li sɔ́n wá ní wɔ́ ní li yé uber nnɔ́ nɛ. Bi kele' tigbɔ́nt tà Grɛkmbɛ ya lenm ni nnɔ́, bi kele' kí ye Dafid ya Bijɛ nɛ.

28 *Yesu ti baa' iden, ijùan nnò nek'n' wò, nε u niire' yè ki ye: «Ni teke' ki jin' ki ye n li fre kí likre nε-εε?» Nε ì jiin' wò ki ye: «A li fre, Yonbdaan.»
 29 Nε u mε' i'nun, ki tòke' yè ki ye: «Nε ñ tien nε tεn ni teke' nni ki jin' ma bo.»
 30 Nε ì likre'. Nεn saan nε u tùre' ki kpekpe' i'bo ki ye ì la tòke nil.
 31 Ama bi ñen' ma nnò, nε ki lienh u'ból mitinfenm nnò ni ni'ke saan.

Yesu buu' ulentεb uba

32 Tò, uyo wà bi ñeh nnò, nε bi tuke' ní uje uba usenpol cère' u'lenl tebe' ki baa' *Yesu saan. 33 *Yesu ñore' usenpol nnò, nε u ji freh ki lienh. Ní cuo' linigol miyòkm cεen, nε bi ye: «Ta laan laa' niε ya bonn tinbi Israyel yaab ni.»

34 Ama *Farisienmbε ben lienh ki teh isenpol ya ciεn nε de' wò mituòm u ñuòh isenpol binib saan.

Yesu muòh inigol micεεkm

35 *Yesu cuonh iducenciεn kε ni nin iduwawaale ni, ki wòknh binib itàan ya dur ni, ki kpaandeh Uwien ya bel ya gbεmònmònt, ki buuh iwien kε ya bol. 36 U laa' inigol, nε ki muò' bε micεεkm cεen, kime bi ðare', bi'yεnm saa', nε bi te tεn ipe yà ña ñmòbe wa kpaah yè. 37 Nε u tòke' u'panpaankaab ki ye: «Tijier ben' ki yebe, ama bà li taan tù ña ji yebe. 38 Nεn bo, gbáan men ukpedaan wò ñ sòn bitonsònb bε ñ ti taan u'jier.»

10

Yesu ya tondb piik nin bile

(Mark 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Nε *Yesu yin' u'panpaankaab piik nin bile nnò ní, ki de' bε mituòm bε ñ li ñuòh isenpol binib saan, kí li buuh iwien kε ya bol.

2 U'tondb piik nin bile nnò ya yel sò: ukpiek, Simòn wà bi yih wò Pier nnò nin u'ninje Andre, Sebede ya bijieb Saak nin u'ninje San, 3 Filip nin Batelemi, Toma nin Matie ulenpotekl, Alfe ya bije Saak nin Tade, 4 Simòn wà ya nun món u'du ya gber* bo nin Sudas Iskariyot wà lá li kuore Yesu nnò.

Yesu sòn' u'tondb piik nin bile

(Mark 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 *Yesu sòn' u'tondb piik nin bile nnò, nε ki tòke' bε ki ye: «La jo men bà ña yé Sufmbε ya du ni. Ni'taal la tε Samari ya tinfenm ya du uba mònòni ni. 6 Ama li joh men Israyel yaab saan, kime ben nε te tεn ipe yà tùre' usen. 7 Ni joh la, ní li kpaandeh ki teh Uwien ya bel nek'n' ní ñò! 8 Kí li buuh biwienb, kí li mεkreh bitenkpiib, kí li cèreh ijend lùoreh, kí li ñuòh isenpol binib saan. Ni laa' mituòm nnò ma, na pèn' niba. Ni'mò ñ li buuh binib, ki la li nuunh paaku. 9 Ni joh la, ni la tuke ñòkm, ki la tuke like ya kur, ki la cùon likbu buba nin bu'tòbu; 10 ki la tuke senjokòl, ki la tuke lier ile, ki la tuke tacaan, ki la ñuuke gbien, kime utonsònl kε jinh u'tuonl bo nε.

11 «Ni tí baa' udu wà ni la, ní nuun unimòn wà li teke nε u'den, kí li te nεn saan kí tí baa' uyo wà ni li siere udu nnò ni. 12 Ni kòn' iden yà ni la, ní fuonde iden nnò ya nib kí ye: «Li te men uyenduòn ni.» 13 Iden nnò ya nib teke' nε la, uyenduòn nnò li yé bi'yu nε. Ama ba teke' nε la, u li juore ni'yu nε. 14 Iden yà ya nib bii udu wà ya nib ña teke' nε, ka teke' ni'gber mò la, ñε men nè kí kpakpaare ni'taan ya tengunku† kí wiε nè. 15 N tòkeh

* **10:4** Yesu ya yo, Sufmbε ni, biba ya nun là món bi'du ya gber bo nε, nε bi mòh bε ñ fie bi'du Erom yaab saan. † **10:14** Sufmbε bo kí kpakpaare itàan ya tengunku ya tingi si: nà kε ji tu unil la, ní yé u'yaar nε, na ji yé uba yaar.

ne imòñ ne, lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnò, binib nnò ya tudere li cen Sodòm nin Gomər ya du ya nib yu.»

*Bi li jènde Yesu ya nib ma bo
(Mark 13:9-13; Luk 21:12-17)*

¹⁶ «N sònñ ne ma nò, ni li te ten ipe ne te ikèr ya siik ni. Nèn bo, ní li ceke ten iwe, kí li te suoo ten inenjel. ¹⁷ Li ben men binib bó, bi lá li cuo ne kí jon tibuur, kí ñi ne inalebe bi'táan ya dur ni. ¹⁸ Min bo, bi lá li tuke ne kí jo tibuur idu ya ciénb nin biberb saan. Nnò ne ni li yé n'mònkunb ben nin bà ña yé Sufmbé ke saan. ¹⁹ Bi cuo' ne ki jon' tibuur la, la ñiin men ni li len ma bo bii ni li len kí ye bà. Uyo lá baa' la, ni li bende ni li len kí ye bà. ²⁰ Kimé na yé ninbi ne li len, ni' Baa *Uwien ya Fuoñaanm ne li cère ní len.

²¹ «U ya yo ne unil li kuore u'ninjé, be ní ku wò. Baa mò li kuore u'buk, be ní ku kè. Mubumu mò li fii kí sere mu'naambe nin mu'baambe bo, kí cère be ní ku be. ²² Min bo ne binib ke li nen ne. Ama wà ke li mìnde kí li ñmòñmòbe kí tí fore nnò, wòn ne li ñmère. ²³ Bi jèndeh ne udu uba ni la, ní sen kí jo udutò ni. N tókeh ne imòñ ne, *Unil ya Bijé li baa ní kí le na laan bòn' Israyel ya du ke.

²⁴ «Wà bengeh ña ní cen wà wòknh wò. Utónsònl mò ña ní cen u'cénbaa. ²⁵ Ní kpe wà bengeh ní li te ten wà wòknh wò ne, utónsònl mò ní li te ten u'cénbaa. Bi yin' ududaan isenpol ya cién Belsebul la, ba ní yin u'den yaab mò ná cen' nnò-ò?»

*Li fenge men Uwien baba
(Luk 12:2-7)*

²⁶ «Nèn bo, la fenge men nib. Niba ña te ki buò ñò ba lá li ñen nè upaan bo. Tigber tuba mò ña te kí juore kí li buò ñò ba lá li bende tù. ²⁷ N tókeh ne ná licinñunl ni nnò, kpaande nè men kuwenwenku ni. N bunbeh ne ná litubl ni nnò, kpaande nè men kudulekaaku ya paaki. ²⁸ La fenge men nib, kime bi kuuleh tigbenent baba ne. Ba ní fre kí ku naank. Li fenge men wà li fre kí ku tigbenent nin kinaank ke umu wà ña ní kpiin ni. ²⁹ Bi li fre kí kuore inuòn ile inje ne? Nin nen ke ñò uba mònñ ña ní lu kí kpo ñò ni' Baa ña ben. ³⁰ Ninbi wòn, Uwien ben haali ni'yur mònñ ya ñòbu. ³¹ Nèn bo, la fenge men. Ni cen' inuòn ligol.»

*Li lienh binib ya nun bó ki teh a yé Yesu yò
(Luk 12:8-9)*

³² «Wà ke lienh binib ya nun bó ki teh u yé n'yò la, n'mò li len n' Baa wà te paaki bó ya nun bó kí ye udaan mò yé n'yò ne. ³³ Ama wà ke lienh binib ya nun bó ki teh wa yé n'yò la, n'mò li len n' Baa wà te paaki bó ya nun bó kí ye udaan mò ña yé n'yò.»

*Na yé ñòkpaan, ní yé lituòl ne
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ «Ni la li maaleh ki teh n tuke' uñòkpaan ne ki baa' uñendun wuu ni. N tuke' lituòl ne ki baa'. ³⁵ N baa' ní pàare kibujebuk nin kí' baa ne, kí pàare kibupiik nin kí' naa, kí pàare yaabise mò nin u'cé ya naa. ³⁶ Unil den yaab ne li yé u'nennendb.

³⁷ «Wà ke yíe u'naa bii u' baa ki cen' min la, wa kpe wò ní li yé n'yò. Unil wà ke mò yíe u'bise bii u' bijé ki cen' min la, u'mò ña kpe wò ní li yé n'yò.

38 Wà ke ŋa yuunh u'dɔpɔnpɔn ki bukeh ki paakeh n'bo la, wa kpe wɔ́ ní li yé n'yo.†

39 «Wà nuunh wɔ́ ní fie u'miel la, wɔ́n nɛ li kpo kí juore fɛnm. Wà li tuo kí kpo min bo nnɔ, wɔ́n nɛ li lɛ limiel.»

*Uwien li su binib ma bo
(Mark 9:41)*

40 «Unil teke' nɛ la, u teke' min nɛ. Unil teke' nni la, u teke' wà sɔ́n' nni ní nnɔ nɛ. 41 Unil teke' *Uwien ya ñɔbonsɔknl ki ye u yé *Uwien ya ñɔbonsɔknl ma nnɔ nɛ cèrè' u teke' wà la, u li lɛ *Uwien ya ñɔbonsɔknl ya suul. Unil teke' unimɔ́n ki ye u yé unimɔ́n ma nnɔ nɛ cèrè' u teke' wà la, u li lɛ unimɔ́n ya suul. 42 N tɔ́keh nɛ imɔ́n nɛ, wà ke de' ibaan yiɛ nɔ́ ya uba kiŋunyibuok baba mɔ́nɔn, ki ye u yé n'panpaankɛ ma nnɔ nɛ cèrè' u de' wà la, wà ní lúo u'suul fiebu.»

11

*San wà siih binib Uwien ya ñunm sɔ́n' u'panpaankaab Yesu saan
(Luk 7:18-35)*

1 *Yesu tɔ́ke' u'panpaankaab piik nin bile bi li tien ma ki tí gben' ma nnɔ, nɛ ki siere' ní'saan, ki jon' ki tí wɔ́knh binib Uwien ya gber, ki kpaandeh tù mitinfɛnm nnɔ ya du ní.

2 Tɔ́, San wà siih binib Uwien ya ñunm te lipekl ní uyo wà nnɔ nɛ ki cii' *Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo ya tùon bó. Nɛ ki sɔ́n' u'panpaankaab u'saan, ki ye be ní tí niire wɔ́ kí ye 3 wɔ́n nɛ yé wà li baa ní* nnɔ bii bi li guure utɔ́ nɛ?

4 Bi tí niire' Yesu, nɛ u tɔ́ke' be ki ye: «Liɛbe mɛn kí tí tɔ́ke San ní cii' ná nin ni laa' ná: 5 ijùɔ́n likreh, iwɔ́b cuonh, ijend lùoreh, igbaan ciih, bitɛnkpiib mɛkreh, nɛ bijiinb ciih Uwien ya gbɛmɔ́nmɔ́nt. 6 Wà ŋa tùrè' Uwien ya sɛn min bo la, Uwien ya mɔ́nm te u'bo.»

7 San ya panpaankaab liɛbeh uyo wà nnɔ, nɛ *Yesu cin' ki tɔ́keh linigol San ya gber ki teh: «Ní là jon' kupenpelku ní ní tí liike ba? Ní là jon' ní tí liike limuɔ́nl là mitafaam jɛngɛh lɛ nɛ-ɛɛ? 8 Ní nín là jon' ní tí liike ba? Ní là jon' ní tí liike unil wà guo tikpɛlcɛmɔ́nmɔ́nt nɛ-ɛɛ? Binib bà guoh tikpɛlcɛmɔ́nmɔ́nt kɔ́h bibɛrb den nɛ. 9 Tɔ́, ní nín là jon' ní tí liike ní lɛ bonn nɛ? Ní là jon' ní tí liike *Uwien ya ñɔbonsɔknl nɛ-ɛɛ? N tɔ́keh nɛ imɔ́n nɛ, u cɛn' *Uwien ya ñɔbonsɔknl mɔ́nɔn. 10 Kime wɔ́n San bo nɛ ní kele' *Uwien ya gbɔ́nku ní ki ye: «Liike, n li sɔ́n n'tond wɔ́ ní liere ŋɛ, kí lá tùɔ́re a'sɛn.» 11 N tɔ́keh nɛ imɔ́n nɛ, ba laan maa' nil uba u cɛn' San wà siih binib Uwien ya ñunm nnɔ. Ama unil wà yé uwaal Uwien ya bel ní cɛn' wɔ́. 12 Kí ñɛ San là siih binib Uwien ya ñunm uyo wà kí lá baa fɛnfɛnnɔ, bi piikeh Uwien ya bel nin ufaa nɛ, nɛ bà faa nuunh be ní fie lɛ†. 13 *Uwien ya ñɔbonsɔknb ke nin yiko là len' ní li te ma bo, kí lá baa San ya yo. 14 Ní yíe ní cii mɔ́nmɔ́nm la, ní li bɛn kí ye San yé *Uwien ya ñɔbonsɔknl *Eli wà bi li liɛbe ní nnɔ nɛ. 15 Wà ŋmɔ́be litubl la, wɔ́ ní cii.

† 10:38 *Yesu ya yo, bi là ye be ní kpe unil la, wɔ́n bugben nɛ tukeh u'dɔpɔnpɔn ki joh bi li tí kpe wɔ́ ná saan. * 11:3 Bi ye Wà li baa ní la, bi niireh Uwien là pùon' ki ye u li sɔ́n wà ní wɔ́ ní lá ŋmien Sufmɛ nnɔ nɛ.

† 11:12 Migbiirm miɛ ya ciim te bolm mile bo nɛ: Kí ñɛ San là siih binib Uwien ya ñunm uyo wà kí lá baa fɛnfɛnnɔ, bi piikeh Uwien ya bel nin ufaa nɛ, nɛ bà faa nuunh be ní fie lɛ bii kí ñɛ San là siih binib Uwien ya ñunm uyo wà kí lá baa fɛnfɛnnɔ, binib ya nun mɔ́n be ní kɔ́ Uwien ya bel ní nin ufaa nɛ.

16 «N li taa ba kí nenge fenfennɔ ya nib-i? Bi naan ten mubumu ne ke kidaak ni ki jeleh, ki tɔkeh mu'tomu

17 ki teh: <Ti piebe' ne liwol,

ne na nɔn' ciɛk.

Ti gen' ikuyuon,

ne na kpiende'»

18 «Kime San baa' ki kùò tijier tubambe, ki lùoh buñɔbu, ka ñuh daam, ne bi ye usenpol ne ñaake wɔ. 19 *Unil ya Bijɛ baa' ki jinh ki ñuh, ne bi ye: <Liike mɛn uje wuɔ yé ufɔnfuɔb ne, ki yé udeyibl, ki jɔreh nin bilɛnpotekb nin bibierɔnb.> Tɔ, Uwien ya tɔon ne wɔngeh u'yɛnfuom mɔn ki kpɛ ma bo.»

Ni bre idu ya ña tuo' ki teke' Yesu ki jin' nnɔ bo

(Luk 10:13-15)

20 Tɔ, *Yesu cin' ki kɔnh nin idu iba ya nib. U là tien' miyɔkm ya bont tù yebe idu nnɔ ni, ne i'nib ña lèbre' bi'tetem. Nɛn ne cère' u kɔnh nin be.

21 U len' ki ye: «Korasinn yaabe, ni bre ni'bo. Betsayida yaabe, ni bre ni'mɔ bo. Kime ni laa' miyɔkm ya bont tà ni'bùol nɔ, Tir nin Sidɔn yaab mɔ bi là laa' tù la, bi bi tien' ten bi ke mikuum ne, ki pùnpùkn' mifentem, ñɔ kí wuɔn kí ye bi lèbre' bi'tetem ni wuɔke'.

22 N tɔkeh ne ne, lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ, ni ya tudere li cɛn Tir nin Sidɔn yaab yu. 23 Ninbi Kapernawum yaabe, ni maaleh ki teh Uwien li duon ne paaki ne-εε? U li jiiin ne kutenkpiiku ni ne. Kime ni laa' miyɔkm ya bont tà ni'bùol nɔ, Sodɔm yaab mɔ bi là laa' tù la, bi'du nnɔ bi biɛ ki te ne haali nin dinnɔ.

24 N tɔkeh ne ne, lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ, ni ya tudere li cɛn Sodɔm yaab yu.»

Dɛn mɛn Yesu saan kí lɛ lifuorl

(Luk 10:21-22)

25 U ya yo ne *Yesu len' ki ye: «Baa, sin kutaaku nin kitink ya Yonbdaan, a bɔle' tibont tà biyenfodɛnb nin bibenbɛnb nnɔ, a taa' tù ki wuɔn' biwaab ne. Nɛn bo ne n pèkeh ñɛ. 26 Imɔn, Baa, a yíe ne ki tien' nnɔ.

27 «Tɔ, n'Baa ne taa' tibont ke ki ñukn' nni. N'Baa ña ñí la, uba ña ben min u'Bijɛ yé udaan wà. Min u'Bijɛ ña ñí la, uba mɔ ña ben n'Baa yé udaan wà. Binib bà n yíe ki taa' n'Baa ki wuɔn' be nnɔ mɔ ben u yé udaan wà.

28 «Ninbi bà ke tuke ituk i kpiɛke ki jii' nnɔ, dɛn mɛn n'saan, n li de ne lifuorl. 29 Buke mɛn n'najɛɛbiku, kí cère ñ wɔkn ne, kime n te suoo ne, ki ñmɔbe liyenguol. Ni li lɛ lifuorl n'saan, 30 kime n'najɛɛbiku ya bukm ña faa. N'tukl mɔ ña kpiɛke.»

12

Saba ya daali ya gbɛr

(Mark 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 *Saba uba ya daali, *Yesu nin u'panpaankaab gèbreh ikpàan iba ni. Mikònm cuo' u'panpaankaab, ne bi cin' ki coh ijifen* ki cienh ki nukɛh ki ñmɔnh. 2 *Farisiɛnmbɛ laa' bi teh nnɔ ma nnɔ, ne bi tɔke' *Yesu ki ye: «Liike a'panpaankaab teh yiko ye bi la teh nà *Saba ya daali ma.» 3 Ne u tɔke' be ki ye: «Na kaan' *Uwien ya gbɔnku ni *Dafid là tien' ma bo ne-εε? Mikònm là cuo' wɔn nin u'nib, 4 ne u kan' Uwien ya ninbonl ni, ki taa' kpɔnɔ wà bi taa' ki de' Uwien nnɔ wɔn nin ben ñmɔn'. Ama bitɔtuɔrkaab baba ña ñí la,

* 12:1 Bi yin' nà ijifen migbiirm miɛ ni nnɔ yé *Sufmbɛ donbó ya jier tuba ne bi yih tù ble.

wɔn nin u'nib ɲa ɲmɔbe sɛn bɛ rɪ ɲmɔn kpɔnɔ nnɔ. ⁵ Bii na kaan' nà kɛle' yiko ya gbɔnku ni nɛ? Nɪ kɛle' ki ye *Saba ya daali la, bitɔtuɔrkaab kɛndeh *Saba ya daali ya yiko bo nɛ Uwien ya duku† ni, ama uba ɲa biindeh bɛ. ⁶ N tɔkeh nɛ nɛ, unil te niɛ saan nɔ ki cɛn' Uwien ya duku†. ⁷ Nɪ kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Uwien ɲa yɛ bɛ rɪ li teh tuɔrɛ ki dienh wɔ ama u yɛ bɛ rɪ li muɔh tɔb micɛɛɛkm nɛ.» Nɪ bi bɛn iɲɔbon nnɔ ya tingi la, na bi li biindeh binib bà ɲa ɲmɔbe biil nɔ. ⁸ Tɔ, *Unil ya Bijɛ nɛ ɲmɔbe usɛn wɔ rɪ wuɔn bi li tien nà *Saba ya daali.»

Ujɛ uba ya nuɔ faan', Yesu cɛrɛ u faake' Saba ya daali

(Mark 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Tɔ, *Yesu siere' ni'saan, nɛ ki kɔn' bi'taanl ya duku ni. ¹⁰ Ujɛ uba mɔ te len u'nuɔ uba faan'. Nɛ bi niire' Yesu ki ye: «Unil ɲmɔbe usɛn wɔ rɪ buu uwien Saba ya daali-ii?» Kime bi là nuunh bi li dule nà bo kí biin wɔ nɛ. ¹¹ Nɛ u ye: «Nɪ'ni ɲmɛ nɛ ɲmɔbe upebaab, nɛ upe nnɔ lu' kubùoku ni *Saba ya daali la, wa rɪ ñɛn wɔ? ¹² Unil ɲa cɛn' upe-ee? Nɛn nɛ wuɔn' ki ye ti'yiko ye unil ɲmɔbe usɛn wɔ rɪ tien nà mɔn *Saba ya daali.» ¹³ Nɛ ki tɔke' ujɛ wà ya nuɔ faan' nnɔ ki ye: «Tɛnde a'nuɔ.» U tɛnde' u'nuɔ nɛ u jire' u'ciɛm tɛn u'tɔ. ¹⁴ Nɛn saan nɛ *Farisienmbɛ nnɔ ñɛn' ki taan' ki kɛle' bɛ rɪ gbierɛ kí liike bi li tien ma kí ku Yesu.

Yesu yɛ Uwien ya tonsɔnl nɛ

¹⁵ *Yesu cii' ma nnɔ nɛ ki siere' ni'saan. Linigociɛnl paan' u'bo, nɛ u buu' bi'ni biwienb kɛ, ¹⁶ ki kpɛkpɛ' bi'bo ki ye bi la cɛrɛ bɛ rɪ bɛnde wɔ. ¹⁷ U tien' nnɔ ɲɔ *Uwien ya ñɔbonsɔknl Esayi là len' nà nnɔ nɛ rɪ tien nɛ. U là len' ki ye Uwien ye:

¹⁸ «N'tonsɔnl sɔ nɔ,

N yɛ wɔ,

N'yɛnm sɔnge u'bo,

nɛ n gɛnde' wɔ.

N li jiin n'Fuoɲaanm u'bo,

ɲɔ wɔ rɪ li tɔkeh inibol kɛ n li bu binib tibuur ma bo.

¹⁹ Wa rɪ li nuunh gbɛr, ka rɪ li wuureh,

ba rɪ cii u'waaku bó isɛnɲɛ ni.

²⁰ Wa rɪ tonde limuɔnl là kuɔ' ki gbàabe,

ka rɪ kpiin lifrl là benh lɛ rɪ kpiin,

u li te nnɔ nɛ kí tɪ baa uyo wà

u li cɛrɛ nibonmɔnn rɪ liere usɛn.

²¹ «Wɔn bo nɛ inibol kɛ li ɲmɔbe lidɛndɛnl.»

Biba ye Yesu ɲmɔbe Bɛlsebul ya tuɔm nɛ

(Mark 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² U ya yo nɛ bi tuke' nɪ ujɛ uba ki baa' *Yesu saan. Usɛnpol nɛ cɛrɛ' u yɛ ujuɔn, u'lenl mɔ tɛbe'. *Yesu buu' wɔ, nɛ u ji freh ki lienh, ki lenh mɔ. ²³ Nɪ cuo' linigol nnɔ kɛ miyɔkm, nɛ bi lienh ki teh: «Ujɛ wuɔ ɲa lii yɛ *Dafid ya yaabil-ii?»

²⁴ Ama *Farisienmbɛ cii' nnɔ ma nnɔ, nɛ ki lienh ki teh isɛnpol ya ciɛn Bɛlsebul nɛ dienh wɔ mituɔm u ɲuɔh isɛnpol binib saan. ²⁵ *Yesu bɛn bi'yɛnmaale ma nnɔ, nɛ ki tɔke' bɛ ki ye: «Libɛl là kɛ ya nib bore' tɔb kí

† **12:5** Migbiirm miɛ ni bi ye Uwien ya duku la, ba niireh kuduku nnɔ ya benku ni baba, bi niireh iluo mɔ nɛ. Nà saan kɛ bi ye Uwien ya duku la, bi sɔbe ki niireh iluo nnɔ nɛ. † **12:6** Bi li fre kí lɛbre Unil te niɛ saan nɔ ki cɛn' Uwien ya duku kí ye nà cɛn' Uwien ya duku te niɛ saan nɔ mɔ.

kənh bi'ηmiel ni la, libel nno li juore fənm nε. Udu uba ya nib bii iden iba ya nib mɔ bore' tɔb, ki kənh bi'ηmiel ni la, udu nno bii iden nno mɔ li juore fənm nε. ²⁶ Nən bo, Satan liebe' ki ηuəh wən Satan binib saan la, u kənh nin u'ba nε, nε u'bel li tien mila ka rí juore fənm-i? ²⁷ Ni len' ki ye isenpol ya cien *Belsebul nε de' nni mituəm n ηuəh isenpol binib saan. Tɔ, ηmε nín de' ni'panpaankaab mɔ mituəm bi ηuəh isenpol binib saan-i? Ni'panpaankaab teh ma bo nε li wuən kí ye ni ηmɔbe imə̀n bii na ηmɔbe. ²⁸ Ama *Uwien ya Fuoñaanm nε dienh nni mituəm n ηuəh isenpol. Nən nε wuən' ki ye Uwien ya bel baa' ní ni'saan. ²⁹ Mitəm la, uba ηa rí fre kí kɔ ufefaa den, kí fie u'bont, ka ηmɔbe tuəm mà u li kpiε kí lɔle wɔ kí yaan. U lɔle' wɔ la, u ya yo nε u li fre kí kɔ u'den kí fie u'bont.

³⁰ «Wà kε ηa se n'ciεk bó la, u nən nni nε. Wà kε ηa taakeh ki toreh nni la, u kpiendeh nε. ³¹ Nən bo, n təkεh nε nε, Uwien li fère binib bi'biere kε, kí fère bε bi sukreh wɔ isuk yà kε. Ama unil suke' *Mifuoñaanm mən la, Uwien ηa rí fère wɔ. ³² Unil len' *Unil ya Bijε bo fənfənm la, Uwien li fère wɔ. Ama unil len' *Mifuoñanm mən bo fənfənm la, Uwien ηa rí fère wɔ kitink kiε bo, ka rí fère wɔ paaki bó mɔ.»

Busubu nin bu'bii ya gber

(Luk 6:43-45)

³³ «Ní li bən kí ye busubu mən la, bu'bii mɔ li mən nε. Bù bre la, bu'bii mɔ li bre nε. Busubu ya bii nε li cère bε rí bende bù yé busubu bùa ya bol. ³⁴ Iwaaleb ninbi, ni bre ma nno, ni li tien mila kí len inə̀bon yà mən-i? Kimε unil kε len' ki kun' nà bó la, ní ñen' iyenmaale yà te u'fèl bo nε. ³⁵ Unimə̀n ya yenmaalmən mən nε cèreh u teh nà mən, nε ubierdaan ya yenmaalbiere cèreh u teh nà bre.

³⁶ «N təkεh nε nε, lidaali là Uwien li bu binib tibuur nno, nən daali nε u li niire bε bi là len' ñə̀bonfənfənm wà kε nno ya gber. ³⁷ A'lenm bo, nε Uwien li bù ηε ugbemə̀ndaan bii u li biin ηε.»

Bi yie Yesu rí tien miyɔkm ya bonn

(Mark 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ U ya yo nε *Yiko ya wənwəknb biba nin *Farisienmbε biba təkε' *Yesu ki ye: «Cənbaa, ti yie á tien miyɔkm ya bonn niba nε tí lε.» ³⁹ Nε u təkε' bε ki ye: «Ninbi fənfənmɔ ya nibε, ni yé binibierb nε, ka cuube Uwien saan, nε ki nuunh ní lε miyɔkm ya bonn. *Uwien ya ñə̀bonsəknl *Sonas ya yəkm ya bonn baba ηa rí la, na ji li lε yəkm ya bontə̀nn niba. ⁴⁰ Sonas là tien' ujençien ya benku ni iwien ita nin tiñə̀nt tuta ma nno, nno nε *Unil ya Bijε mɔ li tien kitink ni iwien ita nin tiñə̀nt tuta. ⁴¹ Uwien li bu binib tibuur lidaali là nno, Ninif yaab li fii kí sere fənfənmɔ ya nib ya nun bó kí biin bε. Kimε *Sonas là kpaande' Ninif ya du ni Uwien ya gber ma nno, bi là cii' nε ki lèbre' bi'tetem. Ama unil te niε saan nɔ ki cən' *Sonas. ⁴² Uwien li bu binib tibuur lidaali là nno, *Seba ya piiber li fii kí biin fənfənmɔ ya nib, kimε u là ñen' ní fənfəkm nε wɔ rí lá cenge Salomən ya yənfogber. Ama unil te niε saan nɔ ki cən' Salomən.»*

Isenpol liebe' unil bo la, ní bre u'bo ma bo

(Luk 11:24-26)

⁴³ «Usenpol siere' unil saan la, u cuonh ki lindeh kupenpelku ni nε, ki nuunh u li kèle nà saan kí fuore. U tí luo' la, ⁴⁴ nε wɔ rí ye u li liebe ki tí kɔ u là ñen' nà saan nno nε. U li liebe ní kí lε niba ηa te u'kankuən nno ni,

bi tùare' ki n̄èrè' wù, ki tien' tibonm̄onm̄ont len. ⁴⁵ N̄en saan n̄e u li jo kí tí taa ní isenpol ilole yà bre ki c̄en' w̄on, i'k̄e ní lá li n̄aake unil nn̄o bo, kí c̄ere w̄o ní juore f̄enm̄ kí c̄en u là te mikp̄iek̄m ma bo. Ní li te nn̄o n̄e f̄enf̄enn̄o ya nibīerb m̄o bo.»

Yesu ya naa nin u'ninjīeb

(Mark 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ *Yesu laan bīe ki lienh nin linigol nn̄o, n̄e u'naa nin u'ninjīeb baa' ki lá se saali ki nuunh b̄e ní t̄ake w̄o tigber. ⁴⁷ [N̄e linigol nn̄o ni uba t̄ake' w̄o ki ye: «A'naa nin a'ninjīeb se saali ki nuunh b̄e ní t̄ake n̄e tigber.»] ⁴⁸ N̄e *Yesu jiin' w̄o ki ye: «ŋ̄m̄e yé n'naa? Bi l̄e yé n'ninjīeb-i?» ⁴⁹ N̄e kí t̄ende' u'nūo ki wūon' u'panpaankaab ki ye: «Liike m̄en, n'naa nin n'ninjīeb s̄o. ⁵⁰ Unil wà k̄e teh n'Baa wà te paaki bó yíe ma la, w̄on n̄e yé n'nin̄j̄e, kí yé n'nin̄s̄e, kí yé n'naa.»

13

Wà plè' tibonbuor ya bim ya kp̄en̄jen̄m

(Mark 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ N̄en daali n̄e *Yesu n̄en' ki jon' kí tí k̄èlè' miñuncīen̄m ya gbaal. ² Linigocīen̄l taan' u'saan, n̄e u k̄on' kí k̄èlè' buñ̄erbu buba ni. Linigol nn̄o k̄e se miñun̄m ya gbaal. ³ N̄e u t̄akeh b̄e tibont tù yebe mikp̄en̄jen̄m ni. U t̄akeh b̄e ki teh: «Ukpaal uba n̄e là jon' w̄o ní tí plè' tibonbuor ya bim. ⁴ U plèh ma nn̄o, miba lu' usengb̄e, n̄e inūon baa' kí lá kí jin' m̄è. ⁵ Mit̄om lu' kutentīeku bo, tenbim n̄a yebe nà saan. Tenbim n̄a yebe ma nn̄o, n̄e m̄i p̄en' tonm. ⁶ Uwien n̄en' kí tonge', n̄e kí s̄e' m̄è. Ma n̄m̄obe n̄aan m̄onm̄onm̄ ma nn̄o, n̄e m̄i waan', kí kpo'. ⁷ Mit̄om m̄o lu' kujegorku ni. N̄e kujegorku kp̄ere', kí w̄obn', kí ku' m̄è. ⁸ Mit̄om m̄o lu' kitinm̄onm̄onk bo, n̄e kí l̄on'. Miba l̄on' kokobk, mit̄om piluoluob, mit̄om m̄o pitata.

⁹ «Wà n̄m̄obe litubl la, w̄o ní cii.»

B̄e tien' Yesu p̄oh binib mikp̄en̄jen̄m-i?

(Mark 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ N̄e u'panpaankaab baa' kí lá niire' w̄o ki ye: «B̄e tien' a p̄oh b̄e mikp̄en̄jen̄m-i?» ¹¹ N̄e u jiin' b̄e ki ye: «Uwien c̄ere' ninbi n̄e b̄ende' u'b̄el ya gb̄eb̄olkaar, ama wa c̄ere' b̄en b̄ende'. ¹² Kime wà n̄m̄obe la, bi li de w̄o kí pukn, n̄e w̄o ní li n̄m̄obe kí gbien. Wà n̄a n̄m̄obe la, bi li fie u n̄m̄obe nà waamu nn̄o m̄on̄on n̄e. ¹³ N̄en n̄e c̄ere' n p̄oh b̄e mikp̄en̄jen̄m. Kime bi likeh n̄e ka lenh, kí cengeh ka ciih, ka b̄endeh ni'tingi m̄o. ¹⁴ Bi te nn̄o n̄o *Uwien ya n̄obons̄oknl Esayi là len' nà nn̄o n̄è ní tien n̄e. U là ye:

«Ní li ciih ka b̄endeh ni'tingi,

kí li likeh ka lenh.

¹⁵ Kime udu wuu ya nib ya yul faa n̄e.

Bi kp̄e bi'tub n̄e,

ki n̄uun',

ka yíe bi'nun ní l̄e,

ka yíe bi'tub ní cii,

ka yíe b̄e ní b̄ende ni'tingi bi'ȳen̄m ni,

ka yíe b̄e ní l̄ebre bi'tetem,

n̄o ní buu b̄e.» »

¹⁶ «Ninbi w̄on, Uwien ya m̄onm̄ te ni'bo, kime ni'nun lenh, ni'tub m̄o ciih.

¹⁷ N̄ t̄akeh n̄e im̄on n̄e, *Uwien ya n̄obons̄oknb nin bigb̄em̄on̄den̄b ligol là

yíe be ní le ni lenh ná nò, ne ka laa' nè, ki yíe be ní cii ni ciih ná nò, ne ka cii' nè.»

Wà plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm ya tingi

(Mark 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ «Ninbi, cenge men wà plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm ya tingi. ¹⁹ Wà ke ciih Uwien ya bel ya gber, ka bendeh tu'tingi la, usenpol ubierò bàareh ne, ki ñendeh bi bule' ná u'fèl ni nno. Mibim mà lu' usengbe nno ya tingi nino. ²⁰ Mibim mà lu' kutentieku bo nno mo yé unil wà ciih Uwien ya gber, ki teknh tù tontonm nin uyensonge, ²¹ ama ka cèreh tù kpaakeh ñaan u'fèl ni, ka wuakreh u'ni mo ne. Liwòbl bii ijend tu' wò tu'bo la, u pòk kí taa tù kí wiè ne. ²² Mibim mà lu' kujegorku ni nno mo yé unil wà ciih tigber nno, unjendun ya gber nin lifaala ya yenmaale yà lereh binib nno, wòbndeh tù, ki cèreh ta ní fre kí sòn tuonl ne. ²³ Mibim mà lu' kitinmònmònk bo nno mo yé unil wà ciih tigber nno, ki bendeh tu'tingi ki te ten mibim mà lùonh ne. Miba lùonh kokobk, mitòm piluoluob, mitòm mo pitata.»

Utelmentè ya kpenjenm

²⁴ *Yesu tí pòn' linigol nno mikpenjentòm ki ye: «Uwien ya bel naan ukpaal wà plè' ifi u'kpàabu ni ne. ²⁵ Binib tí duòn' ki gùòn' uyo wà nno, ne u'nennend baa' ki taa' utelmentè ki plè' ki ñmèrè' ifi nno ni, ne ki bure'. ²⁶ Ifi nno tí kpére' ki maa' ma nno, ne bi laa' utelmentè mo te i'ni. ²⁷ Ne ukpaal nno ya tonsònb niire' wò ki ye: «Cenbaa, ña là plè' ifi baba ne a'kpàabu ni-ii? Utelmentè wuò mo ñen' la?» ²⁸ Ne u ye: «N'nennend ne tien' nno.» Ne bi niire' wò ki ye: «A yíe tí jo kí tí ñeñebe wò-òò?» ²⁹ Ne u ye: «Hnhn. Dàan men. Ni ye ní ñebe utelmentè nno la, nba la ni li ñebe kí kpòbe ifi iba. ³⁰ Cère men ifi nno nin utelmentè nno ke ní li te kí tí be. Ní tí kpaan' uceceyo la, n li tòke bifiiceb kí ye be ní kpíe kí ñeñebe utelmentè nno kí lólòle, kí tí se, ñò kí yaan kí ce ifi nno kí tí cùòn n'bonbuòn ni.» »

Mibim mà ñilke ya kpenjenm

(Mark 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ *Yesu tí pòn' be mikpenjentòm ki ye: «Uwien ya bel naan mibim mà bi yih mè mutaar uje uba taa' mè ki bule' u'kpàabu ni ne. ³² Men ne yé mibim mà ñilke tikpinsir ke ya bim ni. Ama mí pen' la, mí li kpére kí gèbre kpinsiiku ke kpinsiiku, kí tien busubu ne inuòn ní li bàareh kí là tereh bu'sigben bo kí kòh.»

Kpòno ya ñòke ya kpenjenm

(Luk 13:20-21)

³³ *Yesu tí pòn' be mikpenjentòm ki ye: «Uwien ya bel naan kpòno ya ñòke wà upii uba bun' kpònoyom mà dindín, ki taa' wùl kí tien' len, ne kpòno nno ke nuule' ne.»

Be tien' Yesu pòh binib mikpenjenm-i?

(Mark 4:33-34)

³⁴ *Yesu tókeh inigol ní'ke mikpenjenm ni ne. Wa tókeh be tuba ka pòn' be kpenjenm. ³⁵ U teh nno ñò *Uwien ya ñòbonsòknl là len' ná nno nè ní tien ne. U là yé:

«N li yàare n'ñòbu kí pò mikpenjenm, kí kpiire tibonbòlkaar tà là te haali unjendun ya cincinyo nno.»

Utelmentε ya kpenjenm ya tingi

³⁶ *Yesu daan' linigol nnɔ, ki liebe' ki kun'. Ne u'panpaankaab baa' u'saan ki niire' wɔ ki ye: «Tɔke te utelmentε wà te ifi ni nnɔ ya kpenjenm ya tingi.» ³⁷ Ne u ye: «Ukpaal wà plè' ifi nnɔ yé *Unil ya Bijε ne. ³⁸ Bukpàabu nnɔ yé uɛndun wuu ne. Ifi nnɔ yé Uwien ya bel ni ya nib ne. Utelmentε nnɔ yé usenpol ubierɔ ya nib ne. ³⁹ Ukpaal ya nennend wà plè' utelmentε nnɔ yé usenpol ne. Lificel yé uɛndun ya gbenm ne. Ne bificeb nnɔ yé *Uwien ya tondb. ⁴⁰ Utelmentε ya ηebm kí tí sε nnɔ yé uɛndun ya gbenm lá li te ma bo ne. ⁴¹ *Unil ya Bijε li sɔn ní u'tonsɔnb Uwien ya tondb uɛndun wuu ni, be rí lá cuo bà tulndeh binib nin bibierdenb ke kí ñen be u'bel ni, ⁴² kí tí wíε umucien ni. Nen saan ne bi li muɔh ki ηmɔnh inɔgben. ⁴³ U ya yo ne binimɔnb li te bi' Baa ya bel ni ki windeh ten uwien. Wà ηmɔbe litubl la, wɔ rí cii.»

Lifaal là buɔ ya kpenjenm

⁴⁴ «Uwien ya bel naan lifaal là buɔ bukpaabu buba ni ne. Unil uba laa' lifaal nnɔ, ne ki taa' lè ki nebre' ki bɔle'. Ní ηmaake' wɔ ki tí kende', ne u jon' ki tí kuare' u'bont ke, ki liebe' ki tí de' bukpaabu nnɔ.»

Lilenbimɔnmɔnl ya kpenjenm

⁴⁵ «Uwien ya bel liebe' ki naan ukpenkpend wà cuonh ki nuunh ilenbii* yà mɔn wɔ rí de ne. ⁴⁶ U tí laa' lilenbimɔnmɔnl là ηmɔbe kudaaku ki gbien', ne ki jon' ki tí kuare' u'bont ke, ki liebe' ki tí de' lè.»

Bubebu ya kpenjenm

⁴⁷ «Uwien ya bel tí liebe' ki naan bubebu ne bi wíε' bù miñunm ni, ki cuo' ijen ke ya bol. ⁴⁸ Bù gbe ijen ma nnɔ, ne bi dere' bù ki ñen' liwɛl bo, ki kèle' ki gèngènde' bi jinh yà ki kpíen' ikpencub ni, ki taa' ba jinh yà ki wíε'. ⁴⁹ Uɛndun ya gbenm mɔ lá li te nnɔ ne. Uwien ya tondb lá li baa uɛndun ni, kí bore bibierdenb nin binimɔnb ⁵⁰ kí taa bibierdenb kí wíε umucien ni. Nen saan ne bi li muɔh ki ηmɔnh inɔgben.»

Tibonkpaar nin tibonfent ya gber

⁵¹ *Yesu niire' u'panpaankaab ki ye: «Ní cii' ní'ke ya tingi-ii?» Ne bi tuo' hnn. ⁵² Ne u ye: «Nnɔ ne *Yiko ya wɔnwɔknl wà ke paan' Uwien ya bel ya gber bo la, u naan udendaan wà ñendeh u'faal ni tibonkpaar nin tibonfent ne.»

Nasarεt ya nib ηa teke' Yesu ki jin'

(Mark 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Tɔ, *Yesu pɔn' mikpenjenm nnɔ ki tí gben' ma nnɔ, ne ki siere' ní'saan, ⁵⁴ ki liebe' u'du ni, ki wɔknh binib Uwien ya gber bi'taanl ya duku ni. U'wɔknm cuo' be miyɔkm, ne bi niireh tɔb ki teh: «U laa' la miε ya yenfuom-i? U laa' la miε ya tuɔm ki teh miyɔkm ya bont-i? ⁵⁵ Kanpinta ya bijε ηa ñí-ii? Ba yih u'naa Mari-ii? Saak nin *Yosef nin Simɔn nin Sudas ya ninjε ηa ñí-ii? ⁵⁶ U'ninsieb ke ηa te niε saan-ii? U nín laa' nen ke le saan-i?» ⁵⁷ Nnɔ ne bi'yenm ηa ηmaake' u'bo, ne ba teke' u'gber.

Ne *Yesu tɔke' be ki ye: «*Uwien ya ñɔbonsɔknl ke ñɔbonsɔknl ya tiema du ni yaab nin u'den yaab baba ne ηa boh wɔ.» ⁵⁸ Ba teke' wɔ ki jin' ma nnɔ, ne wa tien' yɔkm ya bont tù yebe ní'saan.

* **13:45** Bi yin' ná lilenbil nnɔ yé nibonn ná windeh ne. Bi wokreh miñunciem ya wenfuobk kiba ne ki ñendeh nɛ.

14

San wà là siih binib Uwien ya ñunm ya kuum

(Mark 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ U ya yo ne Galile ya ber Herod, cii' bi lienh *Yesu bó, ² ne ki tóke' u'tonsɔnb ki ye: «San wà là siih binib Uwien ya ñunm nnɔ ne. U mekre' bitenkpiib ni ne. Nen ne cère' u ñmɔbe mituɔm ki teh miyɔkm ya bont.»

³ Tɔ, nà cère' Herod len' nnɔ si: u là sɔn' u'sojambe bi ti cuo' San, ki lɔle' wɔ tikudɔkr, ki pekn', ñɔ nɛ́ rí ñmaake u'ninjɛ Filip ya po Herodiyad ne. ⁴ Kimɛ San là tóke' Herod ki ye wa ñmɔbe sen wɔ rí taa u'ninjɛ Filip ya po Herodiyad kí kuɔn. ⁵ San là len' nnɔ ne Herod yíe wɔ rí ku wɔ, ama ki ji fenge Sufmbɛ, kimɛ bi lienh ki teh San yé *Uwien ya ñabonsɔknl ne.

⁶ Herod maa' uwien wà nnɔ gɔbre' ki baa', ne u tien' kunacenku. Herodiyad ya bise baa' ki lá ñɔn' kiciɛk Herod nin u yin' bà kunacenku nnɔ ya nun bó. Herod ya yɛnm sɔnge' u'bo, ⁷ ne u pole' ki ye u miɛ' wɔ nà kɛ la, u li de wɔ.

⁸ Ne u'naa sure' wɔ u tóke' Herod ki ye: «N yíe á tükre San wà siih binib Uwien ya ñunm nnɔ ya yul ne, kí kpien kikensenk ni kí de nni.» ⁹ Ulen' nnɔ ma nnɔ, ne ní saa' ubɛr Herod ya yɛnm. Ama u pole' bicɛnb ya nun bó ma nnɔ, nen ne cère' wa yíe'. ¹⁰ Nen saan ne u sɔn' soja uba ki ye wɔ rí jo lipɛkl bó kí tí tükre San ya yul ní. ¹¹ Soja nnɔ tuke' li'yul nnɔ ní kikensenk ni, ki lá de' uje faan nnɔ. Ne u'mɔ taa' ki tí de' u'naa. ¹² San ya panpaankaab baa' ki lá yuure' u'gbɛnɛnt ki tí sube', ne ki jon' ki tí tóke' *Yesu tigber nnɔ.

Yesu jin' linigociɛnl liba

(Mark 6:30-44; Luk 9:10-17; San 6:1-14)

¹³ *Yesu cii' nnɔ ma nnɔ, ne wɔn nin u'panpaankaab kɔn' buɛrbu ki bure' bi' baba nib ña te nà bó. Inigol cii' u bure', ne ki ñɛn' idu ni, ki cuon' ki paan' u'bo. ¹⁴ *Yesu ñɛn' buɛrbu ni uyo wà nnɔ, ne ki laa' linigociɛnl liba. Ne ki muɔ' be micɛɛkm cɛɛn, ki buu' bi'ni bà bun.

¹⁵ Ní juɔre', ne u'panpaankaab baa' ki lá tóke' wɔ ki ye: «Ti te ñɛn ña te nà saan ne, ne ní gɛbre' tijier ya ji yo ma nɔ, cère linigol liɛ lè rí jo idu ni kí tí de tijier kí ji.» ¹⁶ Ne u ye: «Na cieke be rí jo, ninbi bugben, de be men be rí ji.» ¹⁷ Ne bi ye: «Ti ñmɔbe kpɔnɔ uɔun nin ijen ile baba ne.» ¹⁸ Ne u ye: «Taa ní men.» ¹⁹ Ne ki tóke' linigol nnɔ ki ye lè rí kèle timuɔr bo tingi ni. Ne ki yuure' kpɔnɔ uɔun nin ijen ile nnɔ, ki yaare' ki liike' paaki, ki faare' Uwien, ki kɔkuɔ', ki taa' ki de' u'panpaankaab, ne bi gbiire' linigol nnɔ. ²⁰ Bi'ke ñmɔn' ki gbo', ne bi tanaan' kpɔnɔjen nin ijenjen yà sien' nnɔ, ki gbien' ikpɛncub piik nin ile. ²¹ Binib bà jin' tijier nnɔ, bijɛb là li baa ten itur iɔun. Ba kaan' piib nin bumu.

Yesu cuonh miñunm bo

(Mark 6:45-52; San 6:15-21)

²² I ya tãan bo, ne *Yesu wɔbn' u'panpaankaab ki ye be rí liebe kí kɔ buɛrbu nnɔ kí liere wɔ usɛn, kí puore miñunciɛnm kí jo ligbaatɔl, ñɔ wɔ rí cèbe linigol nnɔ kí yaan. ²³ U cèbe' lè, ne ki don' lijuɔl bo u' baba wɔ rí kàare. Ní tí biire' ki laa' u biɛ ki te lijuɔl nnɔ bo ne. ²⁴ U ya yo ki laa' u'panpaankaab mɔ te buɛrbu ni ki jɛnde' liwɛl ñɔ. Kutafaaku fi' ki tobreh be, iñungbegbel jɛngɛh buɛrbu nnɔ. ²⁵ Ikuoje muɔh uyo wà nnɔ, ne u cuonh miñunm bo, ki tuo bi'saan. ²⁶ U'panpaankaab laa' u cuonh miñunm bo ma nnɔ, ne bi'fɛl sɛn' cɛɛn. Bi maaleh ki teh ní yé ufenfend ne, ne ki wuure' ijenwaanwuure.

²⁷ Nε u tɔke' bε i ya tɔan bo ki ye: «Cuo mɛn ni'ba. Min *Yesu nε. La sɛn mɛn jɛwaanbu.» ²⁸ Nε Pier ye: «Yonbdaan, nɪ mɔnbe ki yɛ sin nε la, cɛrɛ n'mɔ rɪ cuon miɲunm bo kɪ baa a'saan.» ²⁹ Nε *Yesu ye: «Dɛn.» Nε u ɲɛn' buɲɛrbu ni, ki cuonh miɲunm bo ki joh *Yesu saan. ³⁰ Ama u laa' kutafaaku joh ki faa ma nnɔ, bujɛwaanbu cuo' wɔ, nε u cin' ki feleh ki kɔh miɲunm ni, nε ki wuure' ki ye: «Yonbdaan, ɲmɛn nni.» ³¹ *Yesu tendɛ' u'nuɔ ki cuo' wɔ i ya tɔan bo nε ki tɔke' wɔ ki ye: «A'tekjim nε pɔrɛ' ɲɛ. Bɛ tien' a jieh?» ³² Bi'kɛ bile kɔn' buɲɛrbu ni uyo wɔ nnɔ, nε kutafaaku nnɔ go. ³³ Nɛn saan nε bɔ te buɲɛrbu ni nnɔ gbaan' *Yesu ya nintuɔli ki ye: «Imɔn, a mɔnbe ki yɛ Uwien ya Bijɛ nε.»

Yesu cɛrɛ' biwiɛnb faake' Genesaret ya tinfɛnm ni

(Mark 6:53-56)

³⁴ Bi tɪ baa' miɲunciɛnm ya gbaatɔl, Genesaret ya tinfɛnm ni, nε ki ɲɛn' buɲɛrbu ni. ³⁵ Ni'saan ya nib bɛndɛ' Yesu, nε ki sɔnkn' mitinfɛnm nnɔ ya nib kɛ, bi taa' biwiɛnb kɛ ki baa' u'saan, ³⁶ ki gbáanh wɔ ki teh wɔ rɪ cɛrɛ biwiɛnb rɪ mɛ u'lierku ya ɲɔgbɛn baba. Bɔ kɛ mɛ' u'lierku ya ɲɔgbɛn nnɔ kɛ faake' nε.

15

Yesu nin Sufmbɛ ya yaajɛbok ya gber

(Mark 7:1-13)

¹ Tɔ, *Farisiɛnmbe nin *Yiko ya wɔnwɔknb biba ɲɛn' Yerusalem bɔ ki baa' *Yesu saan, nε ki niire' wɔ ki ye: ² «Bɛ tien' a'panpaankaab saah ti'yaajɛbok-i? Kime bi jinh tijier nε ka nire' ki paan' iyaajɛbok ye ma bo.» ³ Nε *Yesu jɪin' bε ki ye: «Bɛ tien' ninbi kɛndɛh Uwien ya wɔbl bo ni'yaajɛbok bo? ⁴ Kime Uwien lɔ len' ki ye: «Li boh a'naa nin a'baa», ki tɪ len' ki ye: «Unil tɔke' u'naa bii u'baa liɲɔbonbil la, bɛ rɪ ku wɔ.» ⁵ Ama ninbi wɔknh binib ki cɛrɛh wɔ kɛ lienh ki teh u bi li de u'naa bii u'baa nɔ nnɔ, wa ji li fre kɪ de wɔ nɛ, nɪ yɛ Uwien yaann nε. ⁶ Nε udaan ɲa ji boh u'naa nin u'baa. Nnɔ nε ni taah ni'yaajɛbok ki lɛbeh Uwien ya gber. ⁷ Ninbi iɲuɔn ilele ya nibɛ, *Uwien ya ɲɔbonsɔknl Esayi lɔ len' ni'gber ma nnɔ, u lɔ ɲmɔbe imɔn nε. U lɔ len' ki ye Uwien ye: ⁸ «Binib biɛ pɛkeh nni buɲɔbu ni nε, bi'yɛnm ɲa nɛke n'saan. ⁹ Bi pukeh nni fɛnm nε, ki wɔknh binib iyaajɛbok baba.» »

Tibont tà kuɔndɛh unil tijɔknt

(Mark 7:14-23)

¹⁰ *Yesu yin' linigol nnɔ, nε ki tɔke' lɛ ki ye: «Li cengeh mɛn, ɲɔ kɪ cii n li tɔke nε tigber tà nɔ ya tingi. ¹¹ Tibont tà kɔh unil ya ɲɔbu ni ɲa rɪ fre kɪ kuɔn wɔ jɔknt. Tà ɲɛh u'ɲɔbu ni nnɔ, tun nε kuɔndɛh wɔ tijɔknt.»

¹² Nɛn saan nε *Yesu ya panpaankaab nɛkn' wɔ ki tɔke' wɔ ki ye: «A bɛn a'lenm miɛ wire' *Farisiɛnmbɛ-ɛɛ?»

¹³ Nε u tɔke' bε ki ye: «Kusiiku kua kɛ n'Baa wɔ te paaki bɔ ɲa caan' kù la, u li ɲɛbe kù nε. ¹⁴ La tɔnge bɛ mɛn. Bi yɛ ijùɔn nε ki dɛh ijùɔn. Ujuɔn dɛh ujuɔn la, bi'kɛ bile li lu kubùoku ni nε.» ¹⁵ Nε Pier tɔke' wɔ ki ye: «Tɔke tɛ mikpɛɲɛnm nnɔ ya tingi.» ¹⁶ Nε u ye: «Ni'mɔ ɲa laan biɛ ki bɛn tibont ya tingi nε-ɛɛ? ¹⁷ Na bɛn ki ye tibont tà kɔh unil ya ɲɔbu ni nnɔ kɔh u'puoku ni nε, nε u joh kunincɛnkɛ ki ɲɛndɛh tù-uu? ¹⁸ Ama tibont tà te unil ya fɛl ni nnɔ, nε ɲɛh u'ɲɔbu ni, ki kuɔndɛh wɔ tijɔknt. ¹⁹ Kime iyɛnmaalbiere

nin linikul nin linaŋmaal nin lisənsəndl nin bunasubu nin kutonnənku nin isuk kə ñeh unil ya fəl ni nɛ. ²⁰ Tuu ya bont nɛ kuəndeh unil tijəkt. Kí ji tijer ka rí nire kí paan iyaaɲəbok ye ma bo wən ŋa rí fre kí kuən nil jəkt.»

Upii uba teke' Yesu ki jin', ka yé Suf

(Mark 7:24-30)

²¹ *Yesu siere' ni'saan, nɛ ki bure' Tir nin Sidən ya tinfɛnm bó. ²² Tə, upii uba là te mitinfɛnm nnə ni ki yé Kanaan ya pii, ki baa' ki lá wuureh ki teh: «Yonbdaan, *Dafid ya yaabile*, muə nni micɛɛkm. Usɛnpol nɛ ŋaake n'bisɛ ki jəndeh wə cɛɛn.»

²³ *Yesu ŋa gɛrɛ' wə. Nɛ u'panpaankaab nɛkn' wə ki təkɛ' wə ki ye wə rí ŋɔrɛ upii bughɛn, u pɛ bi'bo ki ŋməbe kuwaaku nɛ. ²⁴ Nɛ *Yesu ye: «Uwien sən' nni ní rí lá tore Israyɛl yaab baba nɛ, kime bɛn nɛ te tɛn ipe yà ture' usɛn».

²⁵ Ama upii nnə baa' ki lá gbaan' u'nintuəli nɛ ki gbáanh wə ki teh: «Yonbdaan, tore nni.» ²⁶ Nɛ *Yesu ye: «Na mən bɛ rí taa mubumu ya jier ki wiɛ' isɛngbɛle.» ²⁷ Nɛ upii nnə ye: «Yonbdaan, ní yé imən nɛ, ama isɛngbɛle mənən jinh ijieyɔyɔl yà ñeh i'dɛnb ya tebl bo ki luh nnə nɛ.» ²⁸ Nɛ *Yesu ye: «Upii, a teke' nni ki jin' ní yɛbe. Nɛ rí tien a yíe ma bo.» Nɛ u'bisɛ pək ki faake' i ya tən a.

Yesu cɛrɛ' biwiɛnb faake' ki yɛbe

²⁹ *Yesu siere' ni'saan ki tɪ baa' Galile ya ñunciɛnm ya gbaal, nɛ ki don' lijuəl bo ki kɛlɛ'. ³⁰ Nɛ binib bəareh u'saan ki yɛbe, ki tukeh ní idien nin ijùən nin itejɛnb nin igbaanlɛtɛb nin biwientəb bi yɛbe, ki lá blinh *Yesu ya nintuəli. Nɛ u cɛrɛh bi'kɛ faakrɛh. ³¹ Binib nnə laa' igbaanlɛtɛb lienh, itejɛnb jirɛ' i'ciɛm, idien cuonh cucul, ijùən mə lɛnh ma nnə nɛ ní cuo' bɛ miyəkɛm, nɛ bi pəkɛh Israyɛl yaab ya Wien.

Yesu tɪ jin' linigociɛnl liba

(Mark 8:1-10)

³² Nɛ *Yesu yin' u'panpaankaab ki təkɛ' bɛ ki ye: «Linigol liɛ nə ŋməbe nni micɛɛkm cɛɛn nɛ. Bi te n'saan ma wienta sə, ba ji ŋməbe niba bɛ rí ji. Ma yíe rí cɛbe bɛ bɛ rí li kunh, ka jin' niba ŋə kí tɪ dɔrɛ usɛn ni.» ³³ Nɛ bi ye: «Ti te ñien ŋa te nà saan nɛ. Ti li lɛ la kpənə wə rí li yɛbe kí de liɛ ya nigol lè rí ŋmən kí gbo?» ³⁴ Nɛ u niire' bɛ ki ye: «Ni ŋməbe kpənə uŋɛ?» Nɛ bi ye: «Ulolɛ nin mujɛnwawaamu mə waamu.» ³⁵ Nɛ u təkɛ' linigol nnə ki ye lè rí kɛlɛ tingi ni, ³⁶ nɛ ki yuure' kpənə ulolɛ nin mujɛnwawaamu nnə, ki faare' Uwien, ki kəkə', ki taa' ki de' u'panpaankaab, bi gbiire' linigol nnə. ³⁷ Bi'kɛ ŋmən' ki gbo', nɛ bi tantaan' tijɛnjɛnt tã siɛn' nnə, ki gbien' ikɛndɛn ilolɛ. ³⁸ Binib bə ŋmən' nnə, bijɛb là te itur inan nɛ. Ba kaan' piib nin bumu.

³⁹ U cɛbɛ' linigol nnə, nɛ ki kən' buɛrɛbu ki bure' Magadan ya tinfɛnm bó.

16

Bi yíe Yesu rí tien miyəkɛm ya bonn

(Mark 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ *Farisɛnmbɛ nin Saduseyɛnmbɛ biba baa' *Yesu saan, ki yíe bɛ rí biike wə, nɛ ki təkɛ' wə ki ye wə rí tien miyəkɛm ya bonn, kí wuən bɛ kí ye u'tuəm

* 15:22 Liike 9:27.

ñen' Uwien saan ne. ² Ne u take' be ki ye: «[Kutaajuaku ni laa' kutaaku wien la, ni takeh ki teh taa ña ní nii ne. ³ Ne kutenñaaku ni laa' kutaaku biike la, ni takeh ki teh utaa li nii dinnó. Ni likeh kutaaku bo, ne ki bendeh utaa li nii bii wa ní nii. Ne ka ji li fre kí sekn kí bende tibont tá teh fenfennó nɔ ya tingi-ii?]* ⁴ Ninbi fenfennó ya nibe, ni yé binibi erb ne, ka cuube Uwien saan, ne ki nuunh ní le miyokm ya bonn. *Uwien ya ñobonsoknl Sonas ya yokm ya bonn baba ña ní la, na ji li le yokm ya bontonn niba.» U len' nno ma nno, ne ki siere' ki daan' be.

Yesu lienh Farisienmbe nin Saduseyenmbe ya kpɔnɔ ya ñake bó
(Mark 8:14-21)

⁵ *Yesu ya panpaankaab joh be ní puore miñunciennm ma nno, bi sunde' ka take' kpɔnɔ. ⁶ Ne *Yesu take' be ki ye: «Li ben men *Farisienmbe nin Saduseyenmbe ya kpɔnɔ ya ñake bó.» ⁷ Ne bi maaleh ki teh: «Ta take' kpɔnɔ ma nno ne cère' u len' nno.»

⁸ *Yesu bende' bi maaleh ki teh bà, ne ki niire' be ki ye: «Be tien' ni lienh ki teh na take' kpɔnɔ? Ni'tekjim ne pɔre' ne. ⁹ Na laan bie ki cii' tibont ya tingi ne-εε? Na tien n là taa' kpɔnɔ unjun ki jin' bijeb itur injun ma nno, ni là tantaan' nà sien' nno ikpencub ubien wà ne-εε? ¹⁰ Na tien n là taa' kpɔnɔ ulole ki jin' bijeb itur inan ma nno, ni là tantaan' nà sien' nno ikenden ubien wà ne-εε? ¹¹ N ye ní li ben *Farisienmbe nin Saduseyenmbe ya kpɔnɔ ya ñake bó ma nno, na ben ki ye ma lienh kpɔnɔ ya gber-ii?»

¹² Nen saan ne bi bende' ki ye wa lienh kpɔnɔ ya ñake ya gber, ama u ye be ní li ben Farisienmbe nin Saduseyenmbe ya wɔknm bó ne.

Pier len' ki ye Yesu yé Uwien ya Nigendke Kristo ne
(Mark 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ *Yesu tí baa' Sesare Filip ya tinfenm ni nin u'panpaankaab, ne ki niire' be ki ye: «Binib lienh ki teh *Unil ya Bijé yé ñme?» ¹⁴ Ne bi jiin' wɔ ki ye: «Biba lienh ki teh a yé San wà siih binib Uwien ya ñunm nno ne. Bitɔb lienh ki teh a yé *Eli ne. Bitɔb mɔ lienh ki teh a yé Seremi bii Uwien ya ñobonsoknb ya uba ne.» ¹⁵ Ne u niire' be ki ye: «Ninbi nín teh n yé ñme?» ¹⁶ Ne Simɔn Pier jiin' wɔ ki ye: «A yé Uwien ya Nigendke Kristo ne. A yé wɔn Uwien wà fuobe ya Bijé ne.» ¹⁷ Ne *Yesu ye: «Simɔn, Sonas ya bijé, Uwien ya mɔnm te a'bo. Na yé nisaal ne kpiire' ki wuɔn' ñe. N'Baa wà te paaki bó ne kpiire' ki wuɔn' ñe. ¹⁸ Pier, n ye a yé litenpenl ne. Ne li ya tenpenl bo ne n li sien n'taanl yaab ten kuduku se litenpuul bo ma bo. Mikuum ya tuom ña ní faake nin n'taanl nno. ¹⁹ N li de ñe Uwien ya bel ya dupien. A yíe' nibonn nà unjendun wuu ní la, bi li yíe nè paaki bó mɔ ne. A tuo' nibonn nà unjendun wuu ní la, bi li tuo nè paaki bó mɔ ne.»

²⁰ Nen saan ne *Yesu kpekre' bi'bo ki ye bi la take nil kí ye u yé *Uwien ya Nigendke Kristo.

Yesu len' u'kuum nin u'mekrm bó
(Mark 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Kí ñe u ya yo ne *Yesu cin' ki takeh u'panpaankaab ki teh ní kpe wɔ ní jo Yerusalem, *Sufmbe ya cienb nin *bitɔtuɔrcienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb ní tí jende wɔ kí gbien, kí ku wɔ, ne wienta daali wɔ ní mekre bitenkpiib ni.

²² Nen saan ne Pier taa' wɔ ki jende', kí tí kɔnh nin wɔ ki teh: «Yonbdaan, Uwien ní cère nè ní tien mitafaam kí gèbre. U la cère nè ní tu ñe.»

* 16:3 Bi kpie' ki kele' tigbont tá nno ya tuba ni 16:2a-3 ña te tu'ni.

23 Nε *Yesu jibe' ki tōke' Pier ki ye: «Paare n'puoli; Satan, a lieke nni usen nε. Kimε a'yenmaale ηa n̄en' Uwien saan, i yé binib yi nε.»

24 Nε ki tōke u'panpaankaab ki ye: «Unil yíe wō ní paan n'bo la, u la tange uba, wō ní li yuunh u'dōpōnpōn ki bukeh, kí li paakeh n'bo†. 25 Kimε wà ke yíe wō ní fie u'miél la, wōn nε li kpo kí juore fεnm. Ama wà ke li tuo kí kpo min bo la, wōn nε li lε limiél. 26 Unil laa' uñendun wuu ni ya bont ke ηō ki tí luo' limiél la, u laa' bε ya kpele nε? Bii unil li taa bà kí pε kí teke u'miél-i? 27 Lidaali liba, Unil ya Bijε lá li baa ní, kí li tōke nin u'tonsōnb Uwien ya tondb, kí li ηmōbe u'Baa Uwien ya kpieke. U ya yo nε u li jiin unil ke u sōn' ma bo. 28 N tōkeh nε imōn nε, binib bà se niε saan nō ya biba li lε *Unil ya Bijε we ní u'bél ni nε kí yaan kí kpo.»

17

Yesu ya gbεnεnt lēbre'

(Mark 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Iwien iluob gēbre', nε *Yesu taa' Pier nin Saak nin u'ninje San ki jende' ki tí don' lijōfōkrl liba bo. 2 U'gbεnεnt lēbre' bi'nun bó nε u'nun bó windeh tēn uwien. U'wεngolkaar pende' tēn kuwenwenku. 3 Nε bi laa' Moyis nin Eli puō' u'saan bi tōkeh tigber. 4 Nε Pier tōke' wō ki ye: «Yonbdaan, ti te niε saan ma nō, n̄i mōn nε. A yíe la, á cère ní pō niε saan ininbon* ita, sin liba, Moyis liba, *Eli mō liba.»

5 U lienh u'nōbu ηa laan lu' nε kutεwōlgbōnpēnpienku kuba baa' ki lá pibn' bi'bo. Nε bi cii' unieke uba bó kutεwōlgbōnku nnō ni u ye: «N'Bijε sō nō, n yíe wō; nε n'yēnm sōnge u'bo. Li cengeh men u'bó.»

6 U'panpaankaab cii' unieke nnō bó ma nnō, nε bujēwaanbu cuo' bε ki tí kende', nε bi pūon' tingi ni. 7 *Yesu baa' ki lá mē' bε, nε ki tōke' bε ki ye: «Fii mēn. La cère mēn jēwaanbu ní li ηmōbe nε.» 8 Bi yaare' ma nnō, ba ji laa' nitō, bi laa' Yesu baba nε.

9 Bi jiinh lijuōl nnō ya tingi ma nnō, nε *Yesu kpekpe' bi'bo ki ye: «Ni la tōke uba ni laa' nà nō, kí tí baa uyo wà Unil ya Bijε li mēkre bitenkpiib ni nnō.»

10 Nε u'panpaankaab nnō niire' wō ki ye: «Bε tien' *Yiko ya wōnwōknb lienh ki teh *Eli li baa nε kí yaan Kristo ní baa ní?» 11 Nε u jiin' bε ki ye: «*Eli li mōnbe kí baa kí lá tūare tibont ke nε kí yaan. 12 N tōkeh nε nε, *Eli baa' ηō. Ama ba bende' wō, nε ki tien' wō bi yíe ma bo. Bi jēnde' wō ma bo nnō, bi li jēnde' *Unil ya Bijε mō nnō nε.»

13 *Yesu len' nnō ma nnō, nε u'panpaankaab bēnde' ki ye u lienh San wà lá siih binib Uwien ya n̄unm nnō ya gber nε.

Yesu ηōre' usenpol kibuk kiba saan

(Mark 9:14-29; Luk 9:37-43)

14 Tō, *Yesu nin u'panpaankaab nnō tí baa' linigol saan uyo wà nnō, nε uje uba baa' ki lá gbaan' u'nintuōli, 15 kí tōke' wō ki ye: «Yonbdaan, muō n'buk micεckm. Kí luh libinbil nε ki jēndeh kí gbiekeh. Kí sōbe kí luh umu nin miñunm ni nε. 16 N tuke' kē kí baa' ní a'panpaankaab saan, nε ba fre' kí cère' kí faake'.» 17 Nε *Yesu ye: «Ninbi fεnfennō ya nibε, na teke' Uwien kí jin', kí yé binib bà bre. N li wuōke ni'saan kí tí kpaan mila nε? N li ηmōbe sukle ni'bo kí tí kpaan mila nε?» Nε ki ye: «Taa mēn kibuk nnō

† 16:24 Liike 10:38. * 17:4 Sufmbe là taah tiwεngbōnt bii tikpelcejojuokt nε kí pōh ininbon.

ni.» ¹⁸ Bi taa' kè ní, nɛ u tiɛn' usɛnpol wà ɲaake kè nnɔ bo, nɛ u siere' kí'saan. Nɛ kí faake' i ya taan bo.

¹⁹ Ni ya puoli bó nɛ *Yesu ya panpaankaab baa' ki lá niire' wɔ bi'baba bo ki ye: «Bɛ tiɛn' tinbi ɲa fre' ki ɲɔrɛ' usɛnpol nnɔ?» ²⁰ Nɛ u tɔkɛ' bɛ ki ye: «Ni'tekjim nɛ ɲa yɛbɛ. Nɛn nɛ cɛrɛ' na fre' ki ɲɔrɛ' wɔ. N tɔkɛh nɛ imɔn nɛ, ni bi ɲmɔbɛ mitekjim mí waa tɛn kusiiku kúa bi yih kù mutaar nnɔ ya bim mɔnɔn la, ni bi li fre' kí tɔkɛ lijuɔl liɛ kí ye: «Siere niɛ saan, kí tí sere niɛ bó,» nɛ lè rí siere. Na bi li gɛlɛ niba. ²¹ [Ama usɛnpol wuɔ ya bol wɔn, na lòlɛ' ɲɔbu ki kàarɛ' la, na rí fre' kí ɲɔrɛ' wɔ.]†

Yesu tí len' u'kuum nin u'mɛkrm bó
(Mark 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Lidaali liba, *Yesu nin u'panpaankaab taan' Galile ni, nɛ u tɔkɛ' bɛ ki ye: «Bi li taa *Unil ya Bijɛ kí ɲukn binib, ²³ bɛ rí ku wɔ. Ama wienta daali, u li mɛkrɛ bitɛnkpiib ni.» Nɛ bi'yɛnm saa' ki gbien'.

Uwien ya duku ya lɛnpɔ

²⁴ *Yesu nin u'panpaankaab baa' Kapɛrnawum ya du ni. Nɛ binib bà teknh Uwien ya duku ya lɛnpɔ nnɔ baa' ki lá niire' Pɛr ki ye: «A'cɛnbaa wɔn ɲa pɛh Uwien ya duku ya lɛnpɔ nɛ-a?» ²⁵ Nɛ u ye: «U pɛh nɛ.»

Pɛr tí baa' idɛn, nɛ *Yesu kpɛ' ki niire' ki ye: «Simɔn, uɲɛndun wuu ya bɛrb teknh bi'du ya nib saan nɛ lɛnpɔ bii bicɛnb saan-i? A maaleh ki teh ba?»‡ ²⁶ Nɛ u jiin' wɔ ki ye: «Bi teknh bicɛnb saan nɛ.» Nɛ *Yesu ye: «Nnɔ la, bi'du ya nib bɛn fuoreh nɛ-a! ²⁷ Ama ta yíɛ tí bii bɛ. Li joh miñunciɛnm bó kí tí wiɛ ufebe. A li cuo ujenkpiɛk wà nnɔ, á yàarɛ' u'ɲɔbu, a li lɛ bulikbu u'ɲɔbu ni. A taa kí tí pɛh min nin sin bo.»

18

Ŋmɛ yé unikpɛkpiɛk-i?

(Mark 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ U ya yo nɛ *Yesu ya panpaankaab baa' ki lá niire' wɔ ki ye: «Ŋmɛ yé unikpɛkpiɛk Uwien ya bɛl ni?» ² Nɛ u yin' kibuk kiba, ki taa' kè ki sien' bi'siik ni, ³ nɛ ki ye: «N tɔkɛh nɛ imɔn nɛ, na cɛrɛ' ni'tetɛm tɛ tɛn mubumu yaam la, na rí kɔ *Uwien ya bɛl ni. ⁴ Unil wà kɛ jiin' u'ba tingi ki tɛ tɛn kibuk kiɛ nɔ tɛ ma bo la, u ya daan nɛ yé unikpɛkpiɛk Uwien ya bɛl ni. ⁵ Wà kɛ teke' kibuk tɛn kiɛ n'yɛl bo la, u teke' min nɛ.»

La cɛrɛ ubaan uba rí tùrɛ Uwien ya sɛn

(Mark 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ «Ama ibaan yà teke' nni ki jin' nɔ, unil cɛrɛ' i'ni uba tùrɛ' Uwien ya sɛn la, bi bi taa' linɛciɛnl, ki jɔn' u'tule ni, ki ture' wɔ ki wiɛ' miñunciɛnm ya lùɔl ni la, nɛ bi li tu udaan bo. ⁷ Mibiikm yé nibonn nà bre uɲɛndun bo nɛ. Mibiikm li li tuu ki tɛ nɛ. Ama nɛ bre unil wà cɛrɛh mibiikm bàarɛh nnɔ bo.»

⁸ «A'nuɔ bii a'taal nɛ cɛrɛh a biih la, cɛrɛ tù kí wiɛ kí jɛndɛ a'ba saan. A ɲmɔbɛ unuɔ uba bii litaal liba, ɲɔ ki laa' limiɛl là ɲa ɲmɔbɛ gbenm la, nɛ tu nin á li ɲmɔbɛ inuɔ ile nin itáan ile, ɲɔ kí kɔ umu wà ɲa rí kpiin ni. ⁹ A'nunbu nɛ cɛrɛh a biih la, likrɛ bù kí wiɛ kí jɛndɛ a'ba saan. A ɲmɔbɛ bununbu buba, ki laa' limiɛl là ɲa ɲmɔbɛ gbenm la, nɛ tu nin á li ɲmɔbɛ inun ile, ɲɔ kí kɔ umu wà ɲa rí kpiin ni.»

† 17:21 Bi kpɛ' ki kele' tigbɔnt tà nnɔ ya tuba ni migbiirm 21 ɲa tɛ tu'ni. ‡ 17:25 Yesu ya yo ya bɛrb ɲa là teknh bi'du ya nib lɛnpɔ. Bi là teknh bi jɛkɛh idu yà nnɔ ya nib nin bicɛnb nɛ lɛnpɔ.

*Upe wà bole' ya kpenjenm**(Luk 15:3-7)*

¹⁰ «Li ben men ki la yin ibaan yie ya uba fenm. N tɔkeh ne ne, *Uwien ya tondb bà gu be nnɔ tuu ki tien bi'bo n'Baa wà te paaki bó ya nun bó ne.

¹¹ [Unil ya Bijɛ baa' unɛndun wuu ni wɔ́ n' lɔ́ n' mien binib bà ture' Uwien ya sen ne.]*

¹² «Unil nɔmbe ipe kobk, i'ni uba bole' la, ni maaleh ki teh u li tien mila? Wa n' cɛre ipe piwe nin iwe nnɔ kupekpaabaaku ni, kɔ́ jo kɔ́ tɔ́ nuun wà bole' nnɔ-ɔɔ? ¹³ N tɔkeh ne imɔn ne, u tɔ́ laa' wɔ́ la, u' yɛnm li sɔnge upebaab nnɔ bo, kɔ́ cɛn ipe piwe nin iwe yà nà bole' nnɔ bo. ¹⁴ Nnɔ ne, ni'Baa wà te paaki bó nà yie ibaan yie ya uba n' ture.»

A'tɔ bii' nɛ la, a li tien ma bo

¹⁵ «A'tɔ bii' nɛ la, n'ikn kɔ́ jo kɔ́ tɔ́ lɛ wɔ́ n'ilele bo, kɔ́ tɔke wɔ́ u'biil. U cii' ki de' nɛ la, tigber nnɔ gben' n'nnɔ. ¹⁶ U yie', ka cii' ki de' nɛ la, n'ikn kɔ́ taa unil uba bii bile, kɔ́ kpɔbn a'ba bó, kɔ́ tɔ́ n' jo u'saan kɔ́ tɔ́ lɛ wɔ́, nɔ́ n' gben tigber nnɔ, kimɛ n' kele' Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Bi ye be n' gben tigber tà ke la, bi li cenge bimɔnkunb bile bii bita bó ne kɔ́ yaan kɔ́ gben tɔ́.» ¹⁷ Ama u yie', ka cii' ki de' bi'mɔ la, taa tɔ́ kɔ́ tɔke *Kristo ya taanl yaab. U yie', ka cii' ki de' bi'mɔ la, á liike wɔ́ ten unil wà nà ben Wien bii ulɛnptekl.

¹⁸ «N tɔkeh ne imɔn ne, ni yie' nibonn nà ke unɛndun wuu ni la, bi li yie nɛ paaki bó mɔ ne. Ni tuo' nibonn nà ke unɛndun wuu ni la, bi li tuo nɛ paaki bó mɔ ne.

¹⁹ «N tɔ́ tɔkeh ne imɔn ne, ni'ni bile kpaan' buɔbu unɛndun wuu ni, ki káare' ki mie' n'Baa wà te paaki bó nà ke la, u li de be nɛ ne. ²⁰ Kimɛ binib bile bii bita taan' nà saan n'yel bo la, n te bi'siik ni.»

Utonsɔnl wà nà tuo' ki fɛre' u'tɔ ya gber

²¹ Nɛn saan ne Pɛr baa' ki lɔ́ niire' wɔ́ ki ye: «Yonbdaan, n'tɔ biih nni la, n li fɛre wɔ́ bolm minɛ ne? N li fɛre wɔ́ haali bolm milole ne-ɛɛ?» ²² Nɛ *Yesu jii' wɔ́ ki ye: «Nà yé á fɛre wɔ́ bolm milole; fɛre wɔ́ haali pilolole bolm milole.

²³ «Nɛn bo, Uwien ya bel naan ubercien wà yie wɔ́ n' bende u'faal kpe ma u'tonsɔnb saan nnɔ ne. ²⁴ U cin' ma nnɔ, bi taa' n' u'tonsɔnl uba ne, u kɔn' lifɛnl ni u'cɛnbaa saan ilike tibɔtɔr tibɔtɔr ta dindin. ²⁵ Wa nɔmbe like kɔ́ pɛ lifɛnl nnɔ ma nnɔ, nɛ u'cɛnbaa ye lifɛnl nnɔ bo, be n' taa wɔn nin u'po nin u'bumu nin u' nɔmbe tibont tà ke kɔ́ kuɔre, kɔ́ taa ilike n'í. ²⁶ Nɛ utonsɔnl nnɔ gbaan' u'cɛnbaa ya nintuɔli, ki gbáanh wɔ́ ki teh: «N'cɛnbaa, n'ikn kɔ́ tien sukle. N li pɛ nɛ n' kɔn' lifɛnl là ni a'saan nnɔ ke.» ²⁷ Nɛ u'cɛnbaa muɔ' wɔ́ micɛɛkm cɛen, ki cɛbe' wɔ́ lifɛnl nnɔ, nɛ ki taa' wɔ́ ki wie'.

²⁸ «Ama utonsɔnl nnɔ n'ɛn' saali, ki laa' u'tonsɔntɔ uba u' nɔmbe u'fɛnl ilike kubɔtuaku, nɛ u' cuo' wɔ́, ki sere' u'tule ni, ki tɔke' wɔ́ ki ye: «Pɛ nni a nɔmbe n'fɛnl là nnɔ ke.» ²⁹ Nɛ u'tonsɔntɔ nnɔ gbaan' u'nintuɔli, ki gbáanh wɔ́ ki teh: «N'ikn kɔ́ tien sukle. N li pɛ nɛ.» ³⁰ Nɛ wa tuo', ki cuo' wɔ́ ki tɔ́ pek'n', wɔ́ n' li te len haali nin uyo wà u li tɔ́ pɛ lifɛnl nnɔ. ³¹ U'tonsɔntɔb laa' n' tien' ma, bi'yɛnm saa' ki gbien', nɛ bi jon' ki tɔ́ tɔke' bi'cɛnbaa nà ke tien'. ³² Nɛn saan nɛ bi'cɛnbaa yin' wɔ́, ki tɔke' wɔ́ ki ye: «Utonsɔnbierɔ sin! A gbáan' nni ma nnɔ, nɛ n' cɛbe' nɛ a'fɛnl ke. ³³ A'mɔ nà bi li muɔ' a'tonsɔntɔ micɛɛkm ten n' muɔ' nɛ ma bo-oo?» ³⁴ U'cɛnbaa ya benku ni ben' u'bo, nɛ

* **18:11** Bi kpɛ' ki kele' tigbɔnt tà nnɔ ya tuba ni migbiirm 11 nà te tu'ni.

u cèrè' bi dèrè' u'tub ki taa' wɔ́ ki tí pèkn', wɔ́ ní li te len haali nin uyo wà u li tí pè lifènl nnɔ́ kɛ kɪ́ gben.

³⁵ «Ní'ni wà kɛ ɲa fèrɛh u'tɔ́ u'biil nin u'fèl kɛ la, n'Baa wà te paaki bó mɔ́ li dèrè u'tub nnɔ́ nɛ.»

19

Uwien taan' nà la, nil la bore nè

(Mark 10:1-12)

¹ *Yesu len' ki tí gben' uyo wà nnɔ́, nɛ ki ñen' Galile ya tinfenm ni, ki jon' Sude ya tinfenm mà te Sudeɗ ya kpenpuol bó nnɔ́ ni. ² Linigocienl paan' u'bo, nɛ u tí cèrè' bi'ni bà yé biwiɛnb faake'.

³ *Farisiɛnmbe biba nɛkn' wɔ́, ki yíe bɛ ní biike wɔ́, nɛ ki niire' wɔ́ ki ye: «Uje ɲmɔbe usen wɔ́ ní wiɛ u'po maam kɛ maam bo-oo?» ⁴ Nɛ *Yesu jiiin' bɛ ki ye: «Na kaan' nà kele' *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ́ nɛ-ɛɛ? Ní kele' ki ye micincinm Uwien là ñen' bɛ ma nnɔ́, «u là ñen' uje nin upii nɛ», ⁵ nɛ ki ye: «Nɛn nɛ cèrè' uje kuɔ́n' upii la, u li dàan u'naa nin u'baa, wɔ́n nin u'po ní taan, nɛ bɛn bile nnɔ́ ní taan kí tien unibaab.» ⁶ Nnɔ́ nɛ ba ji te nib bile, bi ji yé unibaab nɛ. Tɔ́, Uwien taan' nà la, nil la bore nè.»

⁷ Nɛ bi liebe' ki niire' wɔ́ ki ye: «Bɛ tien' Moyis là ye unil ye wɔ́ ní wiɛ u'po la, wɔ́ ní kele kugbɔnku kí de wɔ́ kí wuɔ́n kí ye u wiɛ' wɔ́ nɛ?» ⁸ Nɛ *Yesu ye: «Ní'yufaa bo nɛ cèrè' Moyis là de' nɛ usen ní li wiɛnh ní'puob. Ama micincinm na là te nnɔ́. ⁹ N tɔ́keh nɛ nɛ, uje wà ya po ɲa tien' nanmaal ɲɔ́ u wiɛ' wɔ́ ki tí kuɔ́n' upiitɔ́ la, uje nnɔ́ tien' linanmaal nɛ.»

¹⁰ Nɛ *Yesu ya panpaankaab tɔ́ke' wɔ́ ki ye: «Uje nin u'po ya gber te nnɔ́ la, uje ɲa bi kuɔ́n' pii la, ní bi tu.» ¹¹ Nɛ *Yesu ye: «Nib kɛ ɲa ní fre kí tien ni len' nà nɔ́. Uwien de' bà mituɔ́m bi la kuɔ́n' piib nnɔ́, bɛn nɛ li tuo. ¹² Isen yà cèrɛh binib ɲa kuɔ́ndeh piib ɲa tɛtɛ. Biba te, bi maa' bɛ, ba yé jɛb. Bitɔ́b te, bi fàare' bɛ nɛ. Bitɔ́b mɔ́ te, ka kuɔ́ndeh piib Uwien ya bɛl ya tuonl bo nɛ. Wà kɛ li fre kí cii la, wɔ́ ní cii.»

Yesu nin mubumu

(Mark 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Nɛn saan nɛ bi tukeh mubumu ki bàareh *Yesu saan ɲɔ́ wɔ́ ní taa u'nuɔ́ kí paan mu'bo, kí kàare kí de mù. Nɛ u'panpaankaab kɔ́nh nin bɛ.

¹⁴ Nɛ *Yesu tɔ́ke' bɛ ki ye: «Cèrɛ mɛn mubumu mù ní li bàareh n'saan. La piendeh mù mɛn, kimɛ binib bà te tɛn mubumu nɛ si Uwien ya bɛl.» ¹⁵ U taa' u'nuɔ́ kí paan' mu'bo kí gben', nɛ ki siere' ní'saan.

Ufàadaan uba ya gber

(Mark 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Tɔ́, unacenzaan uba baa' *Yesu saan, ki niire' wɔ́ ki ye: «Cɛnbaa, n li tien mile mɔ́nm ɲɔ́ kí lɛ limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm-i?» ¹⁷ Nɛ *Yesu jiiin' wɔ́ ki ye: «Bɛ tien' a niireh nni nà mɔ́n bo? Wà mɔ́n te uba nɛ. A yíe á lɛ limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm la, li boh *iwɔ́b.» ¹⁸ Nɛ u ye: «lɛ wɔ́b-i?» Nɛ *Yesu ye: «La ku nil, ki la teh nanmaal, ki la suh, ki la nendeh nib bo, ¹⁹ kí li boh a'naa nin a'baa, kí li yíe a'tɔ́ tɛn a yíe a'ba ma bo.» ²⁰ Nɛ unacenzaan nnɔ́ ye: «N boh ní'kɛ nɛ. Bɛ bie ki pɔ́rɛ' nni?» ²¹ Nɛ *Yesu ye: «A yíe á li yé unimɔ́n kí tí gben la, jo kí tí kuɔ́rɛ a ɲmɔbe tibont tà, kí taa ilike kí de bicɛɛkɔ́dnɛ, kí li ɲmɔbe lifaal paaki bó, ɲɔ́ kí baa kí lá paan n'bo.» ²² Unacenzaan nnɔ́ cii' nnɔ́ ma nnɔ́, u'yɛnm saa', nɛ u siere' ki bure', kimɛ u ɲmɔbe lifaal kí gbien'.

²³ Nɛ *Yesu tɔ́ke' u'panpaankaab ki ye: «N tɔ́keh nɛ imɔ́n nɛ, ní faa kí gbien' nin ufàadaan ní kɔ́ Uwien ya bɛl ni.» ²⁴ Nɛ ki ye: «N tí tɔ́keh nɛ

imɔn nɛ, nɪ faa nin ufàadaan ń kɔ *Uwien ya bɛl ni ki cɛn' ńɔkma ń càare' mikpɛlpienbonm ni.» ²⁵ U'panpaankaab cii' nnɔ ma nnɔ, nɪ bɛkɛ' bɛ cɛɛn, nɛ bi ye: «Nì te nnɔ la, ɲmɛ li fre kí ɲmɛrɛ?» ²⁶ *Yesu caan' bi'bo inun, nɛ ki tɔkɛ' bɛ ki ye: «Binib nɛ ɲa ń fre, Uwien wɔn ɲa gbɛlɛ' niba.»

²⁷ Nɛ Pɪɛr ye: «Tinbi wɔn la, ti dàan' ti'bont kɛ nɛ ki paan' a'bo-a! Ti li lɛ bɛ ya kpɛlɛ?» ²⁸ Nɛ *Yesu tɔkɛ' bɛ ki ye: «N tɔkɛh nɛ imɔn nɛ, Unil ya Bijɛ lá li kɛlɛ kibɛrbiɛk bo, kí li ɲmɔbɛ ukpiɛkɛ kí gbien uɲɛndunfaan ni. U ya yo nɛ ninbi bà pɛ n'bo nnɔ mɔ li kɛlɛ mubɛrbiɛmu piik nin mule bo, kí bu Israyɛl yaab ya baamul piik nin ile nnɔ tibuur. ²⁹ Wà kɛ dàan' u'den bii u'ninjiɛb bii u'ninsɛb bii u'naa bii u'baa bii u'bumu bii u'kpàan n'yel bo la, u li lɛ ni'kɛ bolm kobk, ki li lɛ limiɛl là ɲa ɲmɔbɛ gbenm mɔ. ³⁰ Bisɛnliɛrb lá li paan puoli ki yɛbɛ. Puoli yaab mɔ lá li liere usɛn ki yɛbɛ.»

20

Ufàadaan uba pɛn' u'paatieb ma bo

¹ «Uwien ya bɛl naan ufàadaan wà fii' kutɛnɲɛsɔnsɔnku wɔ ń ti nuun paatieb bɛ ń lá sɔn u'kpàabu ni ya tuonl nɛ. ² U laa' biba, nɛ ki tɔkɛ' bɛ ki ye: «N li pɛ nɛ liwentunl ya paaku nɛ». Bi tuo' nɛ u wuɔn' bɛ u'kpàabu. ³ Uwien pɛndɛ', nɛ u jon' kidaak bó ki tí laa' bitɔb se ki'ni, ka ɲmɔbɛ tuonl. ⁴ Nɛ u tɔkɛ' bɛ ki ye: «Ni'mɔ ń jo kí tí sɔn n'kpàabu ni. Ni sɔn ki kpaan' ma bo la, n li pɛ nɛ nnɔ nɛ, ⁵ nɛ bi bure'. Liwenyul, nɛ u tí liɛbɛ' kidaak bó, ki tí laa' bitɔb mɔ se ki'ni, nɛ u tɔkɛ' bi'mɔ nnɔ. Uwien dere', nɛ u tí liɛbɛ' kidaak bó, ki tí tí tien' nnɔ. ⁶ Uwien mɔndɛh uyo wà nnɔ, nɛ u tí liɛbɛ' kidaak bó, ki tí tí laa' bitɔb mɔ tí se ki'ni, nɛ u tɔkɛ' bɛ ki ye: «Bɛ tien' nɛ ni tun' ki se nɔ nnɔ ka sɔnh niba?» ⁷ Nɛ bi ye: «Ta laa' wà li de tɛ tuonl nɛ» Nɛ u ye: «Ni'mɔ ń li joh kí tí sɔn n'kpàabu ni.»

⁸ «Uwien lu' ma nnɔ, nɛ ufàadaan nnɔ tɔkɛ' u'tonsɔnb ya ciɛn ki ye: «Yin paatieb nnɔ ní kí lá pɛ bɛ bi'paaku. Cin kí li paanh bà paan' puoli bó ní nnɔ kí tí fɔrɛ bà liere' usɛn.» ⁹ Bà baa' liwenmɔnl nnɔ baa' bɛ ń lá teke bi'paaku, nɛ u pɛn' wà kɛ liwentunl ya paaku. ¹⁰ Bà liere' usɛn nnɔ mɔ baa' bɛ ń lá teke bi'paaku ki maaleh ki teh bi li lɛ kí gɛbrɛ puoli bó yaab nnɔ nɛ. Nɛ u pɛn' bi'mɔ wà kɛ liwentunl ya paaku. ¹¹ Bi teke' bi'paaku ma nnɔ, nɛ ki kɔnh nin ufàadaan nnɔ ¹² ki teh: «Bà paan' puoli bó nnɔ sɔn' kukurku kuba kpɛin nɛ. Tinbi ya gbɛn nɛ ben' liwentunɲmɛnl. Kutɔntɔnku nii' tɛ. Nɛ a cɛrɛ' tinbi nin bɛn ya paaku kpɛ-a!» ¹³ Nɛ ufàadaan nnɔ tɔkɛ' bi'ni uba ki ye: «N'jɔ, ma jin' ɲɛ. A bi tuo' ki ye a li teke liwentunl ya paaku nɛ. Na te nnɔ-ɔɔ? ¹⁴ Teke a'like kí li kunh. N yíɛ ń de puoli bó yaab tɛn n de' ɲɛ ma bo nɛ. ¹⁵ Ma ɲmɔbɛ sɛn ń taa n'like kí tien n yíɛ ma bo-oo? N ɲmɔbɛ tinimɔnt ma nnɔ nɛ cɛrɛ' a ɲmɔbɛ iponponbɛ-ee?» »

¹⁶ Tɔ, *Yesu tɔkɛ' ki ye: «Nnɔ nɛ puoli bó yaab lá li liere usɛn, nɛ bisɛnliɛrb mɔ lá li paan puoli bó.»

Yesu len' u'kuum nin u'mɛkrm bó nta bo (Mark 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ *Yesu yíɛ wɔ ń dùo Yerusalɛm bó, nɛ ki taa' u'panpaankaab piik nin bile nnɔ, ki ńɛn' ugbe. Bi joh ma nnɔ nɛ u tɔkɛh bɛ ki teh: ¹⁸ «Li cengeh mɛn, ti doh Yerusalɛm bó nɛ. Ti tí baa' la, bi li taa Unil ya Bijɛ kí ɲukn bitɔtuɔrcienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb, bɛ ń bu wɔ tibuur, kí ye u kpɛ bɛ ń ku wɔ, ¹⁹ nɛ kí taa wɔ kí ɲukn bà ɲa yé Sufmbɛ, bɛ ń lɛ wɔ, kí ńi wɔ inalɛbɛ, kí yaan kí kpɛ wɔ udɔpɔnpɔn bo, nɛ wienta daali wɔ ń mɛkrɛ bitɛnkpiib ni.»

Yesu ya panpaankaab bile ya naa ya miɛbu

(Mark 10:35-45)

²⁰ Nɛn saan nɛ Sebede ya bijieɓ bile ya naa taa' bɛ nɪ *Yesu saan, ki lɔ gbaan' u'nintuɔli, ki ye wɔ rɪ pu wɔ nibonn niba. ²¹ Nɛ u niire' wɔ ki ye: «A yie ba?» Nɛ u ye: «A lɔ jin' a'bel la, ɔ cɛre n'bijieɓ bile biɛ rɪ li kɛ a'saan. Uba rɪ li kɛ a'nɔjie bɔ, utɔ mɔ a'nɔgen bɔ.» ²² Nɛ *Yesu jii'n' bɛ ki ye: «Na bɛn ni miɛh nni nibonn nɔ. Ni li fre kɪ ji n li ji ijend yɔ nɔ?»* Nɛ bi ye: «Ti li fre.» ²³ Nɛ u ye: «Imɔn, ni li ji n li ji ijend yɔ nɔ. Ama binib bɔ li kɛle n'nɔjie bɔ nin n'nɔgen bɔ nɔ wɔn na yɛ min nɛ li gɛnde bɛ. N'Baa nɛ li de mifɛnm nɔ u bonde' mɛ ki ble' binib bɔ nɔ.»

²⁴ Nɛ u'panpaankaab piik bɔ sɛn' nɔ cii' Sebede ya bijieɓ nɔ tɔke' *Yesu ki ye bɔ, nɛ bi'benku ni ben' bi'bo. ²⁵ Nɛ *Yesu yin' bɛ ki tɔke' bɛ ki ye: «Ni bɛn nɪ te ma unɛndun wuu ni. Bɔ yɛ idu ya bɛrb nɔ wɔbndeh i'nib nɛ, nɛ bɔ nɔmɔbe ticɛnt nɔ wɔngeh bɛ bi'tuɔm kɛ ma bo. ²⁶ Na rɪ li te nɔ ninbi ni. Ni'ni wɔ yie wɔ rɪ li yɛ ucɛn la, wɔ rɪ tien u'ba ni'tonsɔn. ²⁷ Wɔ yie wɔ rɪ li yɛ usɛnlier la, wɔ rɪ tien u'ba u'yonb. ²⁸ Kimɛ *Unil ya Bijɛ nɔ baa' unɛndun wuu ni bɛ rɪ sɔn kɪ de wɔ. U baa' wɔn nɛ rɪ sɔn kɪ de binib, kɪ kpo nɔ kɪ de binib bɔ yɛbe kɪ wiɛ.»

Yesu likre' ijɔn ile

(Mark 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ *Yesu nin u'panpaankaab nɛh Seriko ya du ni uyo wɔ nɔ nɛ linigociɛn paan' bi'bo. ³⁰ Ijɔn ile kɛ sengbaal ki cii' bi ye *Yesu nɛ gɛbreh, nɛ i wuureh ki teh: «Yonbdaan, *Dafid ya yaabile, muɔ te micɛɛɛkm.» ³¹ Nɛ linigol nɔ tengɛh i'bo ki teh yɛ rɪ nɔmile, ama i tɔrɛh ki wuureh nɛ ki teh: «Yonbdaan, *Dafid ya yaabile, muɔ te micɛɛɛkm.» ³² Nɛ *Yesu sere' ki yin' ijɔn nɔ, nɛ ki niire' yɛ ki ye: «Ni yie rɪ tien bɔ kɪ de nɛ?» ³³ Nɛ i ye: «Yonbdaan, ti yie tɪ likre nɛ.» ³⁴ *Yesu muɔ' yɛ micɛɛɛkm cɛɛn, ki mɛ' i'nun, nɛ i likre' i ya tɔan bo, ki paan' u'bo.

21

Binib kpiɛkreh Yesu u tɪ kɔn' Yerusalem ni

(Mark 11:1-11; Luk 19:28-40; San 12:12-19)

¹ *Yesu nin u'panpaankaab tɪ nɛke Yerusalem, ki tuo' Bɛtifaaje ya du, u te Olifi ya siin ya juɔl bɔ. Bi tɪ tuo' ni'saan ma nɔ, nɛ *Yesu sɔn' u'panpaankaab ni bile ² ki tɔke' bɛ ki ye: «Li joh mɛn udu wɔ te inun bɔ nɔ ni. Ni tɪ kɔn' u'ni la, ni li pɔk kɪ lɛ unɔunɔnɔ uba lɔ, u'buk se u'saan. Ni lore wɔ, kɪ taa wɔn nin u'buk kɛ nɪ. ³ Unil ye nɛ niba la, nɪ ye: «Yonbdaan nɛ ciɛke yɪ.» Bi li pɔk kɪ cɛre nɪ taa yɪ kɪ bure nɛ.»

⁴ Ni tien' nɔ *Uwien ya nɔbonsɔknl lɔ len' nɔ nɔ nɛ rɪ tien. Nɛ u lɔ ye: ⁵ «Tɔke mɛn Siyɔn yaab kɪ ye bi'bɛrcɛn we nɪ.

U te suoo nɛ, ki jɛke unɔunɔnɔ nin u'buk.»

⁶ Nɛ *Yesu ya panpaankaab bile nɔ bure', ki tɪ tien' u len' ma nɔ, ⁷ ki tɔke' unɔunɔnɔ nin u'buk nɔ ki baa' Yesu saan, nɛ ki taa' bi'lier ki paan' i'bo, *Yesu jɛke'. ⁸ Binib ligol taah bi'lier ki pɛreh usɛn ni. Bitɔb mɔ bɛreh tifer kɪ lɔ pɛreh. ⁹ Nɛ linigol lɔ le usɛn nin lɔ pɛ puoli nɔ wuureh ki teh: «Osana*, *Dafid ya yaabil. Uwien ya mɔnm rɪ li te wɔ we nɪ Yonbdaan ya yel bo nɔ bo. Osana, Uwien wɔ te paaki bɔ.»

* **20:22** Yesu taa' kunɛnnɛnku kuba nɛ ki wuɔn' ijɛnd nɔ yɛbe ki kɛ ma bo. Kun si: kɪ rɪ kɪjɛndyiek ni. * **21:9** Osana ya tingi si: Uwien si ukpiɛke nɛ.

10 Tɔ, *Yesu tɪ baa' Yerusalem ni ma nnɔ, nɛ udu nnɔ kɛ jɛngɛ', binib niireh ki teh: «U lɛ daan bɛ nɛ?» 11 Nɛ linigol nnɔ ye: «U yɛ *Yesu *Uwien ya nɔbɔnsɔknl wɔ nɛn' Nasaret Galile ya tinfɛnm ni nnɔ nɛ.»

Yesu nɔrɛ' ikpenkpend Uwien ya duku ya luo bo

(Mark 11:15-19; Luk 19:45-48; San 2:13-22)

12 *Yesu kɔn' Uwien ya duku ya luo bo, nɛ ki nɔrɛ' binib bɔ kuɔreh tiwɛnt nin bɔ daanh nnɔ kɛ ki nɛn'. Ki tuture' bilikkpendb ya teb nin bɔ kuɔreh inɛnjel nnɔ mɔ ya biɛmu ki gbɔbɛ'.

13 Nɛ ki tɔkɛ' bɛ ki ye: «Nɪ kɛlɛ' *Uwien ya gbɔnku ni

ki ye: «Bi li yin u' duku ikaare ya duku nɛ,

ama ninbi taah kù ki teh binasub ya tanaanbùol nɛ.» »

14 Nɛn saan nɛ ijùɔn nin iwɔb bɔareh *Yesu saan Uwien ya duku ya luo bo, nɛ u cɛreh i faakreh. 15 *Bitɔtuɔrcienb nin *Yiko ya wɔnɔwɔknb laa' *Yesu tien' miyɔkm ya bont tɔ nnɔ, ki cii' mubumu wuureh Uwien ya duku ya luo bo ki teh: «Osana, *Dafid ya yaabil» ma nnɔ, nɛ bi'benku ni ben' u'bo. 16 Nɛ bi tɔkɛ' wɔ ki ye: «Ŋa ciɪh mubumu muu lienh ki teh ba nɛ-ɛɛ?» Nɛ u ye: «N ciɪh. Na laan kaan' *Uwien ya gbɔnku ni nɪ kɛlɛ' nɔ saan ki ye: «Uwien cɛrɛ' mubumu nin mucɛnfɛndmu pɛkeh wɔ nnɔ nɛ-ɛɛ?» » 17 *Yesu len' nnɔ ma nnɔ, nɛ ki siere' ki dɔan' bɛ, ki nɛn' Yerusalem ni, ki jon' ki tɪ gɔn' Betani ya du ni.

Yesu wiɛ' bukenkenbu buba miɲuum

(Mark 11:12-14, 20-24)

18 Nɪ faa', *Yesu liɛbeh Yerusalem bɔ ma nnɔ, nɛ mikɔnm cuo' wɔ. 19 U laa' bukenkenbu buba se sengbaal, nɛ u jon' bu'saan, ka laa' kenken bu'bo. U laa' tifer baba nɛ bu'bo, nɛ ki tɔkɛ' bɔ ki ye: «Ŋa ji li lùon bil fiebu.» Nɛ busubu nnɔ kuore' bu'kɛkɛ i ya tɔan bo.

20 U'panpaankaab laa' nnɔ ma nnɔ, nɛ nɪ cuo' bɛ miyɔkm cɛɛn. Nɛ bi ye: «O! Bɛ tien' busubu nnɔ pɔk ki kuore' nɔ nnɔ?» 21 Nɛ *Yesu ye: «N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, ni teke' Uwien ki jin', ka maaleh milele la, ni'mɔ li fre kɪ tien nnɔ. Na yɛ ni li tien nɛn baba nɛ. Ni tɔkɛ' lijuɔl liɛ ki ye lɛ nɪ fii kɪ tɪ lu miɲuncienm ni la, nɪ li tien nnɔ nɛ. 22 Ni miɛ' Uwien nibonn nɔ kɛ ni'kaare ni, ki teke' ki jin' la, u li de nɛ nɛ.»

Bi niire' Yesu wɔ de' wɔ usɛn wɔ nɪ tien u teh nɔ nɔ

(Mark 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 *Yesu kɔn' Uwien ya duku ya luo bo, ki wɔknh binib Uwien ya gber, nɛ bitɔtuɔrcienb nin Sufmbɛ ya ciɛnb nɛkn' wɔ ki niire' wɔ ki ye: «A ŋmɔbe usɛn á tien a teh nɔ-ɔɔ? Nɪmɛ nɛ de' ŋɛ u ya sɛn-i?» 24 Nɛ u tɔkɛ' bɛ ki ye: «N'mɔ li niire nɛ iniire iba kpein nɛ. Ni fre' ki jii' nni la, n'mɔ li tɔkɛ nɛ n ŋmɔbe usɛn wɔ ki teh n teh nɔ. 25 San là siih binib Uwien ya nɲnm ma nnɔ, ŋmɛ là de' wɔ usɛn-i? Uwien bii binib-i?» Nɛn saan nɛ bi tɔkeh tɔb ki teh: «Ti ye Uwien nɛ de' wɔ usɛn la, u li niire tɛ kɪ ye bɛ tien' ta là teke' wɔ ki jin'-i? 26 Ti tɪ ye binib nɛ de' wɔ usɛn la, ti fenge linigol nnɔ mɔ, kimɛ bi'kɛ maaleh ki teh San là yɛ *Uwien ya nɔbɔnsɔknl nɛ.» 27 Nɛ bi jii' wɔ ki ye: «Ta bɛn.» Nɛ *Yesu mɔ jii' bɛ ki ye: «N'mɔ ŋa bɛn, ka nɪ tɔkɛ nɛ n ŋmɔbe usɛn wɔ ki teh n teh nɔ nɔ.»

Ninjieɓ bile ya kpɛnɛnm

28 *Yesu tɪ len' ki ye: «Maale mɛn kɪ liike n li tɔkɛ nɛ nɔ ya tingi. Ujɛ uba nɛ là te ki ŋmɔbe bijieɓ bile, nɛ ki tɔkɛ' uciɛn ki ye: «N'bukɛ, jo kɪ tɪ sɔn bukpáabu ni dinnɔ.» Nɛ u ye: 29 «Ma we.» Nɪ pukn' waamu, nɛ u

lèbre' u'yennaale ki jon' ukpàábó. ³⁰ Nε uje nnó jon' uwaal saan ki tóke' mɔ́ ki ye: «N'bukε, jo kí tí sɔ́n bukpàábu ni dinnɔ́.» Nε u ye: «N'baa, n li jo,» nε ka jon'.» ³¹ Nε *Yesu niire' bε ki ye: «Mubumu mule nnó ni, ki lε tien' kí'baa yíe ná?» Nε bi jiiin' ki ye: «Ukpíεke nnó.» Nε u ye: «N tókeh nε imònd nε, *bilɛnpotεkb nin ijɛnkpend li kpiε kí kɔ́ Uwien ya *bεl ni nin nε. ³² Kimε San baa' ní ki lá wuɔ́n' nε usɛn wá mɔ́n, nε na teke' wɔ́ ki jin'. Ama bilɛnpotεkb nin ijɛnkpend nε teke' wɔ́ ki jin'. Nin ni laa' bi teke' wɔ́ ki jin' ma kε nnó na lèbre' ní'tetem, ní teke wɔ́ kí ji.»

Bikpàáb bà bre ya kpɛnjɛnm
(Mark 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ «Li cengeh mɛn mikpɛnjɛntɔ́m. Udendaan uba nε là te ki ηmɔ́be bukpàábu, ki caan' bukpàábu nnó ni tisir tà bi taah tu'bii ki ηeh fɛn nnó, nε ki bεke' ki linde' bù, ki gbin' kubùoku kùà bi li ηmengeh isibii nnó bu'ni, ki caan' kininbɛntaak bu'ni, ki taa' bù ki guun' bikpàáb biba, nε ki bure' usɛn. ³⁴ Uyo wá isibii nnó tí ben' nnó, nε u sɔ́n' u'tonsɔ́nb bikpàáb nnó saan, bε rí tí teke wɔ́n ukpɛdaan ya bó ní. ³⁵ Bitonsɔ́nb nnó tí baa' ma nnó, nε bikpàáb nnó cuo' bε, ki ní' uba, ki ku' utɔ́, ki yéke' utɔ́ iten. ³⁶ Nε ukpɛdaan nnó tí sɔ́n' bitonsɔ́ntɔ́b bi yebe ki gɛbre' bikpiεkb nnó. Nε bikpàáb nnó tí tí tien' bi'mɔ́ nnó. ³⁷ Nε u fɔ́re' ki sɔ́n' u'bijε bi'saan, ki maaleh ki teh u yé u'bijε ma nnó, bi li tí bo wɔ́ nε. ³⁸ Ama bikpàáb nnó laa' u'bijε we ní ma nnó, nε bi tóke' tɔ́b ki ye: «Wɔ́n nε yé u'faajil, cère mɛn tí ku wɔ́, ηɔ́ lifaal nnó rí juore tí'yaal.» ³⁹ Nε bi cuo' wɔ́, ki ñɛn' ukpɛgbe, kí tí ku' wɔ́.» ⁴⁰ *Yesu niire' ki ye: «Tɔ́, ukpɛdaan nnó lá baa' ní uyo wá la, u li tien' bikpàáb nnó mila?» ⁴¹ Nε bitɔ́tuɔ́rciɛnb nin Sufmbe ya ciɛnb nnó jiiin' wɔ́ ki ye: «U li ku bibiɛrdɛnb bugɛn mikubiɛrm nε, kí taa u'kpàábu nnó kí de bikpɛtɔ́b bε rí li diɛnh wɔ́ isibii uyo wá u yíe.»

⁴² Nε *Yesu ye: «Na kaan' *Uwien ya gbɔ́nku ni ní kele' ná saan ki ye: «Litɛnl là bidumɛb wiε' lè nnó, lɛn nε lá tien' litɛnkpiεkl là cɔ́ kuduku nnó nε-εε? Yonbdaan nε tien' nnó, nε ní ηmɔ́be kuñuɔ́rku tí'nun bó.»

⁴³ «Nɛn nε cère' n tókeh nε kí teh Uwien li fie u'bεl ní'saan, kí taa lè kí de linibol là li teh u yíe ná. ⁴⁴ [Wá kε lu' litɛnl nnó bo la, u li kɔ́kuɔ́ nε. Litɛnl nnó lu' wá bo la, lí li mɛmɛre wɔ́ nε.]»†

⁴⁵ Bitɔ́tuɔ́rciɛnb nin *Fariɛiɛnbɛ cii' nnó ma nnó, nε ki bɛnde' ki ye *Yesu tókeh bi ya gɛr nε. ⁴⁶ Nε bi'nun mɔ́n bε rí cuo wɔ́, ama bi fɛnge' linigol nnó, kimε linigol nnó tuo' ki ye *Yesu yé *Uwien ya ñɔ́bɔ́nsɔ́knl nε.

22

Tipiikuɔ́njier ya kpɛnjɛnm
(Luk 14:15-24)

¹ *Yesu tí pɔ́n' bε mikpɛnjɛnm ki ye: ² «Uwien ya *bεl naan ubɛr wá tien' u'bijε ya piikuɔ́n, ³ kí sɔ́n' u'tonsɔ́nb bε rí tí yin binib bà u yíe bε rí baa kí lá ji nnó nε. Bi yin' bε, nε bi yíe' ka baa'. ⁴ Nε u tí sɔ́n' bitonsɔ́ntɔ́b bε rí tí tóke bε kí ye u bonde' u'jier kε ki gben'-a. U kòre' u'naje nin u'wɛnkobr tà gbenge, ki bonde' tibont kε ki gben'-a, kí ye bε rí baa ní, ⁵ nε ba tɔ́nge'. Biba bure' bi'kpàán bó, bitɔ́b mɔ́ bure' bi'kɛnkpende. ⁶ Bà sɛn' nnó cuo' bitonsɔ́nb nnó, kí jɛnde' bε, kí ku' bε. ⁷ Ubɛr nnó ya benku ni ben' kí gbien',

† 21:44 Bi kpiε' kí kele' tigbɔ́nt tà nnó ya tuba ní migbiirm 44 ηa te tu'ni.

ne u sɔn' u' sojambe, bi ti ku' binikub nnɔ, ki se' bi' du. ⁸ Ne u tɔke' u' tonsɔnb ki ye: «Upiikuɔn ya jier bonde'-a. Ama binib bɔ n yin' be nnɔ ɲa kpɛ be ri ji tijier nnɔ. ⁹ Li joh men udu ni nin isennaan, ki ti yin ni ni li le binib bɔ ke, be ri baa ki la ji upiikuɔn ya jier nnɔ.» ¹⁰ Ne u' tonsɔnb nnɔ jon' udu ni nin isennaan, ki ti yin' ni bi laa' bɔ nnɔ ke, bɔ mɔn nin bɔ bre ke. Ne bi baa' ki gbe kuduku kɔa bi jinh tijier ku' ni nnɔ.

¹¹ «Uɓer kɔn' wɔ ri liike binib bɔ baa' be ri ji tijier nnɔ, ne ki laa' uje uba ɲa guo upiikuɔn nnɔ ya kpɛlɛɛ. ¹² Ne u niire' wɔ ki ye: «N'jɔ, a tien' mila ki kɔn' ni niɛ saan, ka guo piikuɔn ya kpɛlɛɛ-i?» Ne wa jiin' wɔ. ¹³ Ne uɓer nnɔ tɔke' u' tonsɔnb ki ye be ri cuo wɔ, ki lɔle u' nuɔ nin u' taan, ki ñen wɔ ki ti wiɛ saali licinñunl ni. Nen saan ne u li te ki muɔh, ki ɲmɔnh inɔgbɛn. ¹⁴ Kimɛ binib bɔ Uwien yih be nnɔ yebe ne, ama u gɛndeh bɔ nnɔ ne ɲa yebe.»

Sesa ya lenpolike

(Mark 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Tɔ, *Farisienmbe jon' ki ti taan' ki gbierɛ' ki liike' bi li tien ma ki dele ki cuo *Yesu miyɛnfuom ni. ¹⁶ Ne ki sɔn' bi' panpaankaab nin uɓer Herod yaab ya biba *Yesu saan. Ne bi ti tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ti bɛn ki ye a tɔkeh tigbɛmɔnt ne, ki wɔngɛh tɛ Uwien ya sɛn mɔnmɔnm, ka fɛngɛ uba, ka boh uba ki cɛn' utɔ. ¹⁷ Nen bo, tɔke tɛ a maaleh ma bo. Ti ɲmɔbe usɛn ti li pɛh lenpo ki dienɛ uɓerɛɛn Sesa* bii ta ɲmɔbe?»

¹⁸ *Yesu bɛn bi' cekn kpɛ ma bo, ne ki tɔke' be ki ye: «Ninbi inuɔn ilele ya nibɛ, be tien' ni bikreh nni? ¹⁹ Wuɔn nni men lenpo ya likbu.» Bi taa' milikbim miba ki wuɔn' wɔ ne, ²⁰ u niire' be ki ye: «Ŋmɛ ya nɛnnɛnku nin u' yel te mi' bo?» ²¹ Bi ye: «Uɓerɛɛn Sesa,» ne u ye: «Taa men nɔ yɛ Sesa yaann ki de Sesa, ki taa nɔ mɔ yɛ Uwien yaann ki de Uwien.» ²² Bi cii' nnɔ ma nnɔ, ni cuo' be miyɔkm cɛɛn, ne bi daan' wɔ ki bure'.

Bitɛnkpiib ya mɛkrm ya gɓer

(Mark 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Nen daali ne Saduseyɛnmbe biba baa' *Yesu saan. Bɛn ne lienɛ ki teh bitɛnkpiib ɲa ri mɛkre nnɔ. Bi niire' wɔ iniire ²⁴ ki ye: «Cɛnbaa, Moyis la len' ki ye: «Unil ya ninjɛ kpo' ki cɛre' u' po, ka ɲmɔbe buk la, wɔ ri kere ukpɔpii nnɔ, ki maa mubumu ki de u' ninjɛ wɔ kpo' nnɔ.» ²⁵ Tɔ, ninjiɛb bilole biba ne la te ti' ni, ne ukpiɛk lɔ kuɔn' upii, ki kpo' ka maa' buk. Ne ulie kere' ukpɔpii nnɔ, ²⁶ ki mɔ kpo' ka maa' buk. Wɔ tɔ u' bo nnɔ mɔ tien' nnɔ. Bi' ke bilole tien' nnɔ, ki kpo' ka maa' buk. ²⁷ Ne upii nnɔ mɔ ti tonde' ki kpo'. ²⁸ Tɔ, bitɛnkpiib lɔ mɛkre' uyo wɔ la, ɲmɛ li si upii nnɔ? Kimɛ bi' ke kuɔn' wɔ ki ti bɔn' ne.» ²⁹ Ne *Yesu jiin' be ki ye: «Na bɛn nɔ kele' *Uwien ya gbɔnku ni, ka bɛn Uwien ya tuɔm kpɛ ma bo. Nen ne cɛreh ni tɔreh. ³⁰ Bitɛnkpiib lɔ mɛkre' la, jɛb ɲa ri kuɔn piib, piib mɔ ɲa ri kun cɛɛ. Bi li te ten *Uwien ya tondb ne paaki bɔ. ³¹ Bitɛnkpiib ya mɛkrm men la, na kaan' Uwien lɔ tɔke' ne tigɓer tɔ nnɔ ne-ɛɛ? ³² U lɔ ye: «Min ne yɛ *Abraham nin *Isaak nin *Sakɔb ya Wien.» Uwien ɲa yɛ tenkpiib ya Wien, u yɛ bɔ fuobe ya Wien ne.»

³³ Linigol nnɔ cii' *Yesu tɔke' be nnɔ ma nnɔ, ne ni cuo' be miyɔkm cɛɛn.

Li le wɔblyɛ likpiɛkl-i?

(Mark 12:28-34; Luk 10:25-28)

* **22:17** Bi la yih Erom yaab ya bercien ke bercien Sesa ne.

34 *Farisienmbɛ cii' *Yesu len' ki jin' *Saduseyɛnmbɛ, nɛ ki taan' u'saan.
 35 Bi'ni bā bɛn yiko mənəmən nno̯ ya uba, nuunh wɔ́ rí dele kí cuo *Yesu
 nɛ ki niire' wɔ́ ki ye: 36 «Cɛnbaa, yiko ya gbɔnku ni, li lɛ wɔ́bl cɛn' wɔ́bl kɛ
 wɔ́bl-i?» 37 Nɛ *Yesu tɔkɛ' wɔ́ ki ye: «Li yíe a'Yonbdaan Uwien nin a'fɛl
 kɛ nin a'tetɛm kɛ nin a'yɛnmaale kɛ.» 38 Lɛn nɛ yé liwɔ́bkiɛkl kí cɛn' wɔ́bl
 kɛ wɔ́bl. 39 Liwɔ́bliel naan likpiɛkl là sɔ: «Li yíe a'tɔ tɛn a yíe a'ba ma bo.»
 40 Moyis ya gbɔnt kɛ nin *Uwien ya n̄ɔbonsɔknb là len' nà kɛ nno̯ te iwɔ́b
 ile yà ni sɔ.»

Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nin Dafid ya gɛr
 (Mark 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 *Farisienmbɛ taan' ma nno̯, nɛ *Yesu niire' bɛ 42 ki ye: «Ni maaleh
 *Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo bo kí teh ba? N̄mɛ ya yaabil si wɔ́?» Nɛ bi ye:
 «*Dafid ya yaabil nɛ.» 43 Nɛ u ye: «U yé *Dafid ya yaabil la, n̄i tien' mila,
 *Mifuoñaanm là cèrɛ' *Dafid yin' wɔ́ Yonbdaan-i? Kimɛ *Dafid là len' ki
 ye:

44 «Yonbdaan Uwien tɔkɛ' n'Yonbdaan ki ye:

Kɛlɛ n'nojje bó,

kí tí baa' uyo wà n li cèrɛ á tɛ a'nennɛndb kɛ bo litaal.»

45 «*Dafid là yin' Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo u'Yonbdaan la, u ji tien' mila
 ki liɛbɛ' kí yé u'yaabil-i?» 46 *Yesu len' nno̯ ma nno̯, uba mənən n̄a frɛ' kí
 laa' n̄ɔbonl kí jii'n' wɔ́. Kí n̄ɛ nɛn daali ma, uba n̄a ji kaabɛ' kí niire' wɔ́
 niire.

23

Li bɛn mɛn Yiko ya wɔ́nwɔ́knb nin Farisienmbɛ bó
 (Mark 12:38-40; Luk 11:43-45; 20:45-47)

1 Nɛn saan nɛ *Yesu tɔkɛ' inigol nin u'panpaankaab ki ye: 2 «Yiko ya
 wɔ́nwɔ́knb nin *Farisienmbɛ nɛ n̄mɔbɛ usɛn bɛ rí li tɔkɛh Moyis ya yiko
 ya tingi. 3 Nɛn bo, bi tɔkɛh nɛ nà kɛ nno̯, ní li tuonh, kí li teh bi ye ma.
 Ni nín la sɔnh bi sɔnh ma bo, kimɛ bi lienh nà nno̯ ba teh nɛn. 4 Bi lùoh
 ituk yà kpiɛkɛ nɛ kí cèrɛh binib tɔkɛh, ama bɛn bugbɛn n̄a toh bɛ rí taa
 bi'nɔbil mənən kí mɛ yɛ. 5 Bi teh bi'bont kɛ binib nɛ rí li n̄uɔrɛh bɛ. Nɛn
 bo nɛ bi taah Uwien ya gɛr ya n̄ɔbon ki teh itil* iba ni, i piɛ kí cɛn' bi'tɔb
 yɛ, kí n̄iɛh kí piɛndɛh bi'liɛr ya n̄ɔgbɛn. 6 Bi yíe bɛ rí li kaah binikpɛkpiɛkb
 ya kánkàan nɛ tinacɛnt ni, kí yíe bɛ rí li kaah inun bó ya biɛmu bo itáan
 ya dur ni, 7 kí yíe binib rí li gbaandɛh kí fuondɛh bɛ mudaamu ni, kí yih
 bɛ «Cɛnbaa». 8 Ninbi la li nuunh binib rí li yih nɛ cɛnbaa, kimɛ ni n̄mɔbɛ
 Cɛnbaa uba kpein nɛ. Ni'kɛ yé ninjiɛb nɛ. 9 Ni la yih uba ni'baa uɛndun
 wuu ni, kimɛ ni n̄mɔbɛ Baa uba kpein nɛ, u te paaki bó. 10 Ni la li nuunh
 uba rí li yih nɛ u'ciɛn, kimɛ ni n̄mɔbɛ uciɛn uba kpein nɛ. Wɔ́n nɛ yé Uwien
 ya Nigɛndkɛ *Kristo. 11 Ni'ni wà yé usɛnliɛr la, wɔ́ rí li yé ni'tonsɔnl. 12 Wà
 kpiɛkɛ' u'ba la, Uwien li yuɔn wɔ́. Wà jii'n' u'ba tingi la, Uwien li kpiɛkɛ
 wɔ́.»

Ni bre iñuɔn ilele ya nib bo

(Mark 12:40; Luk 11:39-42, 44, 47-52; 20:47)

13 *Yesu tí len' ki ye: «Ninbi, *Yiko ya wɔ́nwɔ́knb nin *Farisienmbɛ,
 iñuɔn ilele ya nibɛ, n̄i bre ni'bo, kimɛ ni piindɛh bunañɔbu binib la kɔ
 Uwien ya bɛl ni nɛ. Ninbi n̄a rí kɔ len, ka rí tuo binib bā yíe bɛ rí kɔ nno̯ mɔ

* 23:5 Sufmbɛ là kieh Uwien ya gɛr ya n̄ɔbon nɛ kí teh itil ni kí kpiɛh bi'yutun.

ń kɔ. [¹⁴ Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Farisienmbɛ, iñuɔn ilele ya nibe, nĩ bre ni'bo, kimɛ ni jinh ki pendeh bikpopiib, nɛ ki kàareh nĩ wuɔkreh, ki lereh ki teh ni yé binimɔnb nɛ. Nɛn bo nɛ Uwien li dɛre ni'tub kí cɛn u li dɛre binitɔb ya tub ma bo.]†

¹⁵ «Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Farisienmbɛ, iñuɔn ilele ya nibe, nĩ bre ni'bo, kimɛ ni cuonh ni'ke saan, ki puonh ikpen, ni'nun mɔn ní lɛ unil uba kpein mɔnɔn kí tien wɔ unil wà pɛ yiko bo nɛ. Ni tí laa' wɔ la, nɛ ni teh wɔ unil wà kpɛ utudɛre umu wà ɲa ní kpiin ni bolm mile ki cɛn' ninbi.

¹⁶ «Ninbi bisɛnwuɔnjuɔnbɛ, nĩ bre ni'bo; ni tɔkeh ki teh: <Unil pole' Uwien ya duku la, na yé niba,> ki liɛbe' ki teh: <Unil pole' miñɔkm mà te ku'ni nnɔ la, wɔ ní tien u pole' ki ye ma nnɔ.> ¹⁷ Ninbi ijɔrjɔn, ni lɛ bonn cɛn' nitɔnn-i? Miñɔkm nnɔ bii Uwien ya duku kùà cèrɛ' miñɔkm nnɔ yé Uwien yaam-i? ¹⁸ Ni tí tɔkeh ki teh: <Unil pole' Uwien ya ponpuol la, na yé niba,> ki liɛbe' ki teh: <Unil pole' tibonpukaar tà te li'bo nnɔ la, wɔ ní tien u pole' ki ye ma nnɔ.> ¹⁹ Ninbi ijɔn, ni lɛ bonn cɛn' nitɔnn-i? Tibonpukaar nnɔ bii Uwien ya ponpuol là cèrɛ' tibonpukaar nnɔ yé Uwien yaar-i? ²⁰ Nɛn bo, unil pole' Uwien ya ponpuol la, u pole' Uwien ya ponpuol ki kpɔbn' nà kɛ te li'bo nnɔ mɔ nɛ. ²¹ Unil pole' Uwien ya duku la, u pole' Uwien ya duku ki kpɔbn' Uwien wà te ku'ni nnɔ mɔ nɛ. ²² Unil pole' kutaaku la, u pole' Uwien ya biɛk ki kpɔbn' Uwien wà kè ki'bo nnɔ mɔ nɛ.

²³ «Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Farisienmbɛ, iñuɔn ilele ya nibe, nĩ bre ni'bo, kimɛ ni gbiinh ni'ninjo nin ni'ken nin ni'masiyuole bolm piik nɛ, ki taah miba ki dienh Uwien, nɛ ki dàandeh nà yé nibonmɔnn yiko nnɔ ni. Nɛn si: tinimɔnt nin micɛcɛkm ya muɔm nin mitekjim mà mɔn. Ni bi li teh nɛn nɛ, ki la sunde tibontɔr tà sɛn' nnɔ bó. ²⁴ Ninbi bisɛnwuɔnjuɔnbɛ, ni cɛh ki ñendeh uɲmaɲmaasi nɛ. Ama ki ji ñuh ki kpɔbeh ñɔkmaɲmɛn.

²⁵ «Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Farisienmbɛ, iñuɔn ilele ya nibe, nĩ bre ni'bo, kimɛ ni ñikndeh ki cɛndeh isɛn nin tɛyer ya puoli nɛ. Ama tù gbe ni sun' tibont tà nin ni'nunfɔke cèrɛh ni lɛnh tà nɛ. ²⁶ Ninbi Farisienjuɔnbɛ, kpɛ mɛn kí cɛnde tu'benku ni, kí yaan tu'puoli bó mɔ ní wende.

²⁷ «Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Farisienmbɛ, iñuɔn ilele ya nibe, nĩ bre ni'bo, kimɛ ni naan ikul ya bi pende' yè nɛ. Saali mɔn, nɛ benku ni gbe inikpɔb nin tijɔknt kɛ ya bol. ²⁸ Ni'mɔ te nnɔ nɛ. Binib likeh nɛ la, bi teh ni yé binimɔnb nɛ, ama iñuɔn ilele ya gber nin itùonbiɛrɛ nɛ gbe ni'fèl bo.»

²⁹ «Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Farisienmbɛ, iñuɔn ilele ya nibe, nĩ bre ni'bo, kimɛ ni mɛh *Uwien ya ñɔbonsɔknb bà là te uyo bo nnɔ ya kul nɛ, ki mɔngreh binimɔnb ya kul, ³⁰ nɛ ki lienh ki teh: <Ti bi là te ti'yaajɛb ya yo la, ta bi li tuo tinbi nin bɛn ní kpaan buñɔbu kí ku *Uwien ya ñɔbonsɔknb.> ³¹ Ni lienh nà nnɔ nɛ wɔngɛh ki teh ni yé binib bà là ku' *Uwien ya ñɔbonsɔknb nnɔ ya yaabii. ³² Ni'yaajɛb là sɔn' itùonbiɛrɛ ya nnɔ, sɔn mɛn kí tonde yè. ³³ Iwɛ ninbi, ni yé iwaalɛb nɛ, ni li tien mila kí ñɛ utudɛre wà li tu nɛ umu wà ɲa ní kpiin ni? ³⁴ Nɛn bo nɛ n li sɔn *biñɔbonsɔknb nin biyɛnfɔdɛnb nin *Yiko ya wɔnwɔknb ni'saan. Ni li ku biba, kí kpɛ bitɔb idɔpɔnpɔn bo, kí ñi bitɔb mɔ inalebe ni'taan ya dur ni, kí li tuɔnh idu ki jɛndeh bɛ. ³⁵ Nɛn nɛ cèrɛ' Uwien li dɛre ni'tub binib bà bi là ku' bɛ ba bii' niba nnɔ kɛ bo, kí cin unimɔn Abel, ki tí baa' Baraki

† 23:14 Bi kpɛ' ki kele' tigbont tà nnɔ ya tuba ni migbiirm 14 ɲa te tu'ni.

ya bije Sakari, wà ni là ku' wɔ Uwien ya duku ya dubenku nin Uwien ya ponpuol ya sesieke nnɔ. ³⁶ N tɔkeh ne imɔn ne, Uwien li dere fenfennɔ ya nib ya tub tibont nnɔ ke bo.»

*Yesu kpiendeh Yerusalem bo
(Luk 13:34-35)*

³⁷ Ne ki ye: «Yerusalem, Yerusalem, a kuuleh *Uwien ya nɔbonsɔknɔ, ki yekreh u sɔnh binib bà a'saan iten ki kuuleh be. Uyo ke n là yie ní taan a'nib n'ba saan ten ukuoñ taakeh u'bumu u'fiebe ni ma bo, ne ba tuo'. ³⁸ Liike men Uwien seln' ne ni'kɔnkuɔn ma. ³⁹ N tɔkeh ne ne, na ji li le nni kí tí baa uyo wà ni li len ki ye: «Uwien ya mɔnm ní li te wà we ní Yonbdaan ya yel bo nnɔ bo.» »

24

*Bi lá li bere Uwien ya duku
(Mark 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ *Yesu siere' Uwien ya duku ya luo bo ki nen' ki joh, ne u'panpaankaab nekn' wɔ ki wuon' wɔ bi men' Uwien ya duku ma bo. ² Ne u ye: «Ni laa' tibont tuu ke-a? N tɔkeh ne imɔn ne, kuduku kuu nɔ ya ten liba mɔnɔn ɔa lá li juore kí li pe tɔl bo, bi lá li bere ku'ke ne.»

*Ijend ya yo lá li te ma bo
(Mark 13:3-13; Luk 21:7-19)*

³ Yesu jon' ki tí kèle' Olifi ya siin ya juol bo, ne u'panpaankaab baa' u'saan bi' baba, ki lá niire' wɔ ki ye: «Tɔke te, tibont nnɔ ke lá li tien uyo wà. Ku le dieku ba li wuon te kí ye ní kpaan' a' babaayo nin unɔndun ya gbenmi?» ⁴ Ne u jii' be ki ye: «Li ben men, ki la cère uba ní tuln ne. ⁵ Kime binib lá li baa kí yebe, kí li ɔmɔbe n'yel kí teh bi yé Uwien ya Nigendke Kristo ne, kí tuln binib bi yebe. ⁶ Ni li cii binib tɔh lituol kɔnkɔnm bii fɔnfɔkm. Cuo men ni'ba, ki la cère ní fèl ní li tiinh, kime ti ya bont ke li tien ne kí yaan, na laan yé gbengbenyo. ⁷ Linibol liba li jèke linibotɔl. Libel liba ya nib mɔ li jèke libetɔl yaab. Mikɔnm li lu idu ya yebe ni, kitink li jenge bùol, bùol. ⁸ Nen ke li te ten imerwien ya cincinm ne.»

⁹ «U ya yo ne bi lá li cuo ne, kí jènde ne, kí ku ne. Min bo ne inibol ke li nen ne. ¹⁰ U ya yo ne binib bà yebe li wíe n'sen, kí li kuɔreh tɔb, kí li nen tɔb. ¹¹ Bitonnennɔbonsɔknɔ li baa kí yebe kí lere binib bi yebe. ¹² Itunbiere li yebreh kí joh ne. Nen ne li cère binib bà yebe ya yiem ní waake. ¹³ Ama wà ke li minde kí li ɔmɔmɔbe kí tí fore nnɔ, wɔn ne li ɔmere. ¹⁴ Bi li kpaande *Uwien ya bel ya gbemɔnmɔnt tuu unɔndun ke ni inibol ke ní cii, ne kí yaan unɔndun ní gben.»

*Nibonn ná ɔmɔbe ijuoke ya gber
(Mark 13:14-23; Luk 21:20-24)*

¹⁵ «Tɔ, ni li le ijuoke ya bonn ná saah tibont tà ke mɔn nnɔ se Uwien ya duku ya dubenku ni ten *Uwien ya nɔbonsɔknɔl Daniél là len' nibonn nnɔ bo ma bo.» (Wà ke káanh la, wɔ ní li ciih ní'tingi.) ¹⁶ Uyo nnɔ lá baa' la, binib bà te Sude ya tinfenm ni nnɔ, be ní sen kí jo ijuon bó. ¹⁷ Wà te kudulekaaku ya paaki la, u la jiiere kí kɔ iden ni, kí taa niba. ¹⁸ Wà mɔ te ikpaan bó la, u la ji ní liebe kí kun, wɔ ní tí taa u'liergbenku. ¹⁹ U ya yo bipiib bà punbe nin bà ɔmɔbe mubumu mùa ɔaanh, li ɔmɔbe micεεkm ne. ²⁰ Li kàareh men, Uwien la cère ní sen kusenañuoku bii *Saba ya daali. ²¹ Kime binib li ji ijend kí gbien. Haali unɔndun ya cincinm, kí lá baa fenfennɔ, nib

ɲa laan jin' i ya jend ya bol, ka ji li li ji yè fiebu. ²² Uwien ɲa bi kùore' ijend nnɔ ya wien bo la, uba mənən ɲa bi li ɲmɛre. U gènde' binib bà nnɔ bo nɛ cèrɛ' u kùore' iwien nnɔ bo.

²³ «U ya yo unil tɔke' nɛ ki ye: <Liike mən, *Uwien ya Nigendkɛ Kristo te niɛ saan> bii, <u te niɛ bó> la, ni la tuo. ²⁴ Kimɛ bitonnɛnmənknunb li baa. Biba li ye bi yé Uwien ya Nigendkɛ Kristo nɛ. Bitɔb li ye bi yé *Uwien ya ɲɔbonsɔknb nɛ. Bi li tien micincilm ya bont nin miyɔkm ya bont, kí tultn binib. Bi li nuunh nɪ tuo' la, bɛ rí tultn Uwien gènde' binib bà nnɔ mənən nɛ. ²⁵ Li bɛn mən, n kpiɛ' ki tɔke' nɛ tigbɛr nnɔ ɲɔ.

²⁶ «Nɛn bo, bi tɔke' nɛ ki ye: <Liike mən *Kristo te kupenpelku ni> la, la jo mən. Bi tí tɔke' nɛ ki ye: <U buɔ niɛ saan> la, la teke mən kí ji. ²⁷ Utemɛknde ɲɛh lɛnpuoli bó kí tí bǎareh nintuɔli bó ma bo nnɔ, Unil ya Bijɛ ya baam mɔ lá li te nnɔ nɛ. ²⁸ «Liwenkpiɛ te ná saan la, inɛnyobl taakeh nɛn saan nɛ.»

Unil ya Bijɛ ya baam ya gbɛr
(Mark 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ «I ya dɛn ya jend gèbrɛ' la, i ya tǎan bo, <uwien li biike, uɲmaal ɲa ji li wien, iɲmaabii li cecere kí lu, tibont tà ɲmɔbe mituɔm paaki bó li jènge.>

³⁰ U ya yo bi li lɛ Unil ya Bijɛ ya dǐɛku te paaki bó ní. Nɛ inibol yá kɛ te utingbɛn bo nnɔ rí muɔ kí kpiɛnde. Bi li lɛ *Unil ya Bijɛ te titɛwɔlgbont ni kí wɛ ní, kí ɲmɔbe ukpiɛke nin ufaa kí gbien'. ³¹ Linatunciɛnl li muɔ uyo wá nnɔ, u li sɔn u'tonsɔnb Uwien ya tondb bɛ rí jo lɛnpuoli nin nintuɔli nin ugɛn nin ujie bó, kí cin utingbaan uba kí tí baa utɔ, kí taan Uwien gènde' binib bà nnɔ kɛ.»

Bukenkenbu ya kpenjɛnm
(Mark 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² «Bukenkenbu ya tetem yé mikpenjɛnm nɛ ni'bo. Ni lá laa' bù tǎh isigbɛn kí teh tifer la, ni bɛn kí ye nɪ nɛke uɲalɛnd nɛ.* ³³ Nnɔ nɛ, ni lá laa' nɛn kɛ la, ní li bɛn kí ye *Unil ya Bijɛ nɛkn' ni'naɲuɔn saan ɲɔ†. ³⁴ N tɔkeh nɛ imən nɛ, tibont nnɔ kɛ li tien kí lɛ fɛnfɛnnɔ ya nib biɛ ɲa laan kpo' kí gbɛn'. ³⁵ Kutaaku nin kitink li gbɛn. Ama n'gbɛr tun ɲa ɲmɔbe tú rí gbɛn.»

Uba ɲa bɛn lidaali lá Unil ya Bijɛ li baa nɪ
(Mark 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ «Ama uba ɲa bɛn tibont nnɔ li tien lidaali lá bii uyo wá. Paaki bó, Uwien ya tondb ɲa bɛn. U'Bijɛ mɔ ɲa bɛn, Uwien Baa baba nɛ bɛn. ³⁷ *Nowe ya yo lá te ma bo nnɔ, Unil ya Bijɛ ya baam mɔ lá li te nnɔ nɛ. ³⁸ Nowe ya yo, uyo wá miwuɔm ɲa laan lá jin' kitink nnɔ, binib lá jinh nɛ kí ɲuh, bijɛb kuɔndɛh bipiib, bipiib mɔ kunh ticɛr, kí tí baa' lidaali lá Nowe kɔn' buɲɛrciɛnbu. ³⁹ Ba lá bɛn kí ye niba li tien bɛ, kí tí baa' uyo wá miwuɔm kun' nin bi'kɛ. Uyo wá Unil ya Bijɛ lá li baa ní nnɔ, ní li te nnɔ nɛ. ⁴⁰ U ya yo, bijɛb bile li bɔ bukpáabu ni, bi li taa uba kí dǎan utɔ. ⁴¹ Bipiib bile li nǎanh unɛgɔn uba bo, bi li taa uba kí dǎan utɔ. ⁴² Nɛn bo, la gɔh mən, kimɛ na bɛn lidaali lá Yonbdaan li baa ní. ⁴³ Ni bɛn kí ye ududaan

* 24:32 Sufmbɛ donbó ya kɛnkɛnde tɛh nnɔ nɛ. † 24:33 Bi li fre kí lɛbrɛ Unil ya Bijɛ nɛkn' ni'naɲuɔn saan ɲɔ kí yé ná li tien nnɔ ya yo baa' ɲɔ, ní li tien nɛ.

bi ben uyo wà unasu li baa la, wa bi li dɔ ki gɔh, u bi li ke ki gu ne nasu la kɔ u'den. ⁴⁴ Nɛn bo, ni'mɔ rɪ bonde kɪ li gu, kime uyo wà na maaleh ki teh Unil ya Bijɛ li baa ní nnɔ, u ya yo ne u li baa ní.»

Utonsɔnl wà mɔn nin wà bre ya gber

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ «U lɛ tonsɔnl ba nɛ ɲmɔbe mibɛnm u'cɛnbaa du u'bo? Wɔn si: wà ya cɛnbaa de' wɔ ticiɛnt wɔ rɪ li likeh u'den yaab, kɪ li loh bɛ tijier uyo wà nɪ kpɛ nɛ. ⁴⁶ Utonsɔnl nnɔ ya cɛnbaa baa' ki laa' u sɔnh lituonl nnɔ li'donbɔ la, Uwien ya mɔnm li te utonsɔnl bugbɛn bo. ⁴⁷ N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, u'cɛnbaa li de wɔ ticiɛnt wɔ rɪ li likeh u'bont kɛ. ⁴⁸ Ama utonsɔnl nnɔ bre la, u li maale u'fɛl ni kɪ ye u'cɛnbaa li wuɔke, ⁴⁹ nɛ kɪ cin kɪ li rɪih u'tonsɔntɔb, ki pɛ bidɛyib bo, ki jinh, ki rɪuh. ⁵⁰ Utonsɔnl nnɔ ya cɛnbaa li baa ní lidaali là nin uyo wà wa maaleh ki teh u li baa ní. ⁵¹ U li bien u'gbɛnɛnt cɛɛn kɪ cɛrɛ wɔ rɪ lɛ iɲuɔn ilele ya nib li lɛ utudɛrɛ wà nnɔ. Nɛn saan nɛ u li te ki muɔh, ki ɲmɔnh iɲɔgbɛn.»

25

Bijɛfɛnb piik ya kpɛnɛnm

¹ «Tɔ, Uwien ya bel li naan bijɛfɛnb piik bà taa' bi'fr, bɛ rɪ tɪ tuobe wà ɲmɔbe upiikuɔn nnɔ usɛn bó nɛ.* ² Bi'ni biɲun yɛ ijɔr, nɛ biɲun mɔ yɛ biceknɔ. ³ Ijɔr nnɔ taa' bi'fr, ka tuke kpɔm. ⁴ Biceknɔ nnɔ taa' bi'fr, ki tuke mikpɔm mɔ ki kpaabe. ⁵ Piicɛ nnɔ wuɔke' ma nnɔ, migùɔnm cuo' bɛ nɛ bi gùɔn'.

⁶ «Kuyɔku ya siik, nɛ bi cii' bi wuureh ufaa bo ki teh: «Liike mɛn, piicɛ nɛkn' ní ɲɔ. Nɛ mɛn kɪ tuobe wɔ usɛn bó.» ⁷ Nɛ bijɛfɛnb piik nnɔ kɛ finde', ki bondeh bi'fr. ⁸ Nɛn saan nɛ ijɔr iɲun nnɔ tɔke' biceknɔ biɲun nnɔ ki ye: «Pu tɛ mɛn mikpɔm, ti'fr bɛnh yɛ rɪ kpiin nɛ.» ⁹ Nɛ biceknɔ nnɔ ye: «Ni yɛ fɛnm! Ti'kpɔm ɲa rɪ baa tinbi nin ninbi kɛ. Li joh mɛn bà kuɔrɛh mikpɔm saan kɪ tɪ dɛ.» ¹⁰ Bi bure' bɛ rɪ tɪ dɛ, nɛ piicɛ baa' ní. Nɛ biceknɔ biɲun bà bonde' nnɔ paan' piicɛ nnɔ bo, ki kɔn' bi teh nà saan upiikuɔn nnɔ, nɛ bi piin'.

¹¹ «Tɔ, ijɔr nnɔ mɔ lá baa' ní, nɛ ki ye: «Cɛnbaa, Cɛnbaa, piire tí kɔ.» ¹² Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, ma bɛn nɛ.»

¹³ «Nɛn bo, la gɔh mɛn! Kime na bɛn lidaali là bii uyo wà nɛ.»

Bitonsɔnb bita ya kpɛnɛnm

(Luk 19:11-27)

¹⁴ «*Uwien ya bel tɪ naan ujɛ wà joh usɛn, ki yin' u'tonsɔnb ki taa' u'faal ki de' bɛ nnɔ nɛ. ¹⁵ U taa' milikbim itur iɲun kɪ de' uba, ki taa' itur ile kɪ de' utɔ, ki taa' liturl liba kɪ de' utɔ mɔ. U de' bi'kɛ bi li fre kɪ sɔn ma bo nɛ, nɛ ki pɔk ki siere' ki bure'. ¹⁶ Wà teke' itur iɲun nnɔ, i ya tãan bo nɛ u tien' ukpenkpende, ki laa' kpele itur iɲun ki pukn'. ¹⁷ Wà teke' itur ile nnɔ mɔ tien' ukpenkpende ki laa' kpele itur ile ki pukn'. ¹⁸ Ama wà teke' liturl liba nnɔ jon' ki tɪ gbɪn' kubùoku, nɛ ki taa' u'cɛnbaa ya likbim nnɔ ki subn'.

¹⁹ «Ni tete, nɛ bitonsɔnb nnɔ ya cɛnbaa lá liebe' ní, ki yɛ wɔ rɪ bɛnde u'faal kpɛ ma bi'saan. ²⁰ Nɛ utonsɔnl wà là teke' itur iɲun nnɔ tuke' ní, itur iɲun ki pukn', ki lá tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, a là de' nni itur iɲun nɛ. Liike, n'mɔ tien' ukpenkpende ki laa' kpele itur iɲun ki pukn', yin

* **25:1** Uyo bo, *Sufmbe ya piikuɔndaali, piicɛ nin u'yul nɛ là tɪ rɪ jo kɪ taa u'jekpen kɪ tɪ kuɔn.

so.» ²¹ Nε u'cɛnbaa ye: «Nĩ mɔn, a yé utons�nɔnmɔnmɔn nε, ki sɔn' lituonl mɔnmɔnm. A tien' mɔnmɔnm tibont tà waa ni. N li tien ηε tibont tà yebe ya ciɛn. Dɛn kí li poknh nin nni.» ²² Nε utons�nl wà là teke' itur ile nnɔ mɔ tuke' ní, kí lá tɔke' wɔ́ kí ye: «Cɛnbaa, a là de' nni itur ile nε. Liike, n'mɔ tien' ukpenkpende ki laa' kpɛle itur ile ki pukn', yin so.» ²³ Nε u'cɛnbaa ye: «Nĩ mɔn, a yé utons�nɔnmɔnmɔn nε, ki sɔn' lituonl mɔnmɔnm. A tien' mɔnmɔnm tibont tà waa ni. N li tien ηε tibont tà yebe ya ciɛn. Dɛn kí li poknh nin nni.» ²⁴ Nε utons�nl wà là teke' liturl liba nnɔ mɔ tuke' ní, kí lá tɔke' wɔ́ kí ye: «Cɛnbaa, n bɛn a'bó a'gber faa nε. Nja bule' nà saan la, a ceh nɛn saan nε. Nja cokn' nà saan la, a woreh nɛn saan nε. ²⁵ Nɛn nε cère' n sɛn' bujɛwaanbu, ki taa' a'likbim, ki gbɛn' kubuoku ki subn'. Liike, a'likbim so.» ²⁶ Nε u'cɛnbaa ye: «Utonsɔnbierɔ sin, ukpaayuon sin, a len' kí ye a bɛn n'bó, kí ye ma bule' nà saan la, n ceh nɛn saan nε, ma cokn' nà saan la, n woreh nɛn saan nε. ²⁷ A bɛn nnɔ ma nnɔ, bε tien' ηa nín taa' n'likbim kí tĩ ble' banki ηɔ n lá baa ní la, rí lε n'likbim nin kpɛle kí pukn'-i?» ²⁸ Nε kí ye: «Fie mɛn u'turl liba nnɔ, kí taa kí pukn wà ηmɔbe itur piik nnɔ. ²⁹ Kímε wà kε ηmɔbe la, bi li pukn wɔn nε, wɔ́ rí li ηmɔbe kí gbien'. Wà ηa ηmɔbe la, bi li tonde kí fie u ηmɔbe nà waamu nnɔ mɔnmɔn nε. ³⁰ Utonsɔnbierɔ wuɔ́ wɔn, wa ηmɔbe kpɛle; n̄n wɔ́ mɛn kí tĩ wíε saali licinñunl ni. Nɛn saan nε u li te kí muɔh, kí ηmɔnh in̄ɔgbɛn.» »

Unil ya Bijε li bu binib tibuur

³¹ «*Unil ya Bijε li baa ní, kí li tɔke nin Uwien ya tondb kε. U ya yo nε u li ηmɔbe ukpíεke kí gbien', kí kɛle u'berbiεk bo tɛn ubɛrciɛn. ³² Bi li taan un̄ɛndun ya nib kε u'nun bó, nε wɔ́ rí bore bε tɛn upekpaal boreh ipe nin iwɔ́b ma bo, ³³ kí taa ipe kí jon n'nɔjie bó, kí taa iwɔ́b kí jon u'nɔgen bó. ³⁴ Nɛn saan nε ubɛrciɛn li tɔke bà te u'nɔjie bó nnɔ kí ye: «Ninbi bà n'Baa tien' nε u'mɔnm nnɔ, dɛn mɛn kí lá ji libɛl là u là bonde' lè kí ble' nε haali un̄ɛndun ya cincinm nnɔ. ³⁵ Kímε mikònm là cuo' nni, nε ni de' nni tijier n jin'. Uñuñun là cuo' nni, nε ni de' nni miñunm n ñun'. N là yé ucaan, nε ni teke' nni. ³⁶ N là te liñil, nε ni de' nni tiwɛngolkaar n gole'. N là bun, nε ni baa' kí lá fuonde' nni. N là te lipekl ni, nε ni baa' n'saan.» ³⁷ Nε binimònb nnɔ li niire nni kí ye: «Yonbdaan, u lε yo ba nε ti là laa' ηε mikònm ηmɔbe ηε, ti de' ηε a jin'-i? Kí laa' ηε uñuñun ηmɔbe ηε, ti de' ηε a ñun'-i? ³⁸ Kí laa' ηε a yé ucaan, ti teke' ηε? Kí laa' ηε a te liñil, ti de' ηε tiwɛngolkaar a gole'? ³⁹ Kí laa' ηε a bun bii a te lipekl ni, ti baa' kí lá fuonde' ηε?» ⁴⁰ Nε ubɛrciɛn li jiin bε kí ye: «N tɔkeh nε imɔn nε, ni là tien' nnɔ kí de' n'yaab ibaan nnɔ ma nnɔ, ni tien' kí de' min nε.»

⁴¹ «Nε kí tɔke bà te n'nɔgen bó nnɔ kí ye: «Ninbi bà Uwien wíε' nε min̄um nnɔ, jende mɛn n'saan, kí tĩ kɔ Uwien sère' umu wà wa rí kpiin, kí ble' usɛnpol nin u'tondb nnɔ ni. ⁴² Kímε mikònm là cuo' nni, nε na de' nni jier n jin'. Uñuñun là cuo' nni, nε na de' nni ñunm n ñun'. ⁴³ N là yé ucaan, nε na teke' nni. N là te liñil, nε na de' nni wɛngolkaar n gole'. N là bun bii n là te lipekl ni, nε na baa' kí lá fuonde' nni.» ⁴⁴ Nε bi'mɔ li niire nni kí ye: «Yonbdaan, u lε yo ba nε ti là laa' ηε, mikònm ηmɔbe ηε bii uñuñun ηmɔbe ηε bii a yé ucaan bii a te liñil bii a bun bii a te lipekl ni, nε ta tore' ηε?» ⁴⁵ Nε n li jiin bi'mɔ kí ye: «N tɔkeh nε imɔn nε, na là tore' n'yaab ibaan nnɔ ma nnɔ, na tore' min nε.» ⁴⁶ Bi li lε utudɛre wà ηa ηmɔbe gbɛnm. Ama binimònb nnɔ bɛn li lε limiel là ηa ηmɔbe gbɛnm nε.»

26

Bi kpaan' iyε bε n̄ ku Yesu

(Mark 14:1-2; Luk 22:1-2; San 11:45-53)

¹ Uyo wà *Yesu len' n̄ k̄e ki t̄i gben' nn̄ n̄ε ki t̄ok̄e' u'panpaankaab ki ye:
² «Ni ben ki ye iwien ile gèbre' la, tinbi Sufmbε li jele ti'Pak ya nacenku. U
ya yo nε bi li taa Unil ya Bijε k̄i ηukn binib, bε n̄ t̄i k̄pε w̄o uđođoņp̄oņ bo.»

³ T̄o, bit̄o tūo r̄ciεnb nin Sufmbε ya ciεnb taan' bit̄o tūo r̄ciεnb ya ciεn Kayif
den u luo bo ⁴ ki kpaan' iyε ki ye bi li b̄ole nε k̄i cuo Yesu, k̄i ku w̄o. ⁵ Nε ki
t̄ok̄eh t̄ob̄ ki teh: «Ti la cuo w̄o m̄en kunacenku nn̄o ya yo. Ti cuo' w̄o u ya
yo la, udu ya nib li k̄p̄re.»

Upii uba wule' Yesu ya yul bo l̄fina

(Mark 14:3-9; San 12:1-8)

⁶ *Yesu là te Betani ya du ni, Sim̄on, ujedn den. ⁷ U jinh uyo wà nn̄ n̄ε
upii uba k̄on' n̄i ki tuke l̄fina uba u'daaku faa c̄εen alabaat* ya dingl ni,
bi yih l̄fina nn̄o naar. Upii nn̄o taa' l̄fina nn̄o k̄ε ki wuwule' *Yesu ya yul
bo. ⁸ U'panpaankaab laa' nn̄o ma nn̄o nε bi'benku ni ben', nε bi ye: «Bε
tien' u n̄ende' l̄fina wūo n̄o? ⁹ Ti bi li fre k̄i kūo r̄e w̄o k̄i l̄e ilike ȳi n̄ li ȳεbe
k̄i taa k̄i de bijiinb-a!»

¹⁰ *Yesu bende' bi lienh n̄a bo, nε ki t̄ok̄e' bε ki ye: «Bε tien' ni ŋaabeh
upii wūo ya yem̄ n̄o nn̄o? U tien' nni n̄a m̄on nε. ¹¹ Bijiinb li li te ni'saan
uyo k̄e nε; ama min ŋa n̄i li te ni'saan uyo k̄e. ¹² U taa' l̄fina wūo ki wule'
n'gben̄t bo ma nn̄o, u bonde' n'subm nε. ¹³ N t̄ok̄eh nε im̄on nε, bi li
k̄paande tigb̄em̄onm̄ont tuu uŋendun ni n̄a saan k̄e nn̄o, bi li len u tien'
n̄a n̄o b̄o, ŋo binib n̄i li tien u'b̄o.»

Sudas yie w̄o n̄ kūo r̄e Yesu

(Mark 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ *Yesu ya panpaankaab piik nin bile ya uba, bi yih wà Sudas Iskariyot
nn̄o jon' *bit̄o tūo r̄ciεnb saan, ¹⁵ ki t̄i niire' bε ki ye: «N taa' *Yesu ki ŋukn'
nε la, ni li de nni ba?» Nε bi kaan' ilike ya kur pita ki de' w̄o. ¹⁶ N̄en daali
nε u cin' ki nuunh u li n̄ε isen yà k̄i taa *Yesu k̄i ŋukn bε.

Yesu nin u'panpaankaab jele' Pak ya nacenku

(Mark 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; San 13:21-30)

¹⁷ K̄p̄oņ wà ŋa ŋm̄obe n̄ok̄e ya nacenku ya cincindaali, nε *Yesu ya
panpaankaab nek̄n' w̄o ki niire' w̄o ki ye: «A yie t̄i tien ŋε Pak ya nacenku
ya jier l̄ε saan-i?» ¹⁸ Nε u jiin' bε ki ye: «N̄i jo udu b̄o udaan uba saan, k̄i
t̄i t̄ok̄e w̄o ki ye: <Ti' Cenbaa ye u'yo baa'-a, w̄on nin u'panpaankaab li baa
k̄i lá ji Pak ya nacenku ya jier a ya den nε.> » ¹⁹ Nε u'panpaankaab tien' u
t̄ok̄e' bε ma bo, nε ki tien' kunacenku nn̄o ya jier.

²⁰ N̄i jūo r̄e' nε *Yesu nin u'panpaankaab piik nin bile nn̄o k̄ele' ki jinh.
²¹ Bi jinh uyo wà nn̄o, nε u t̄ok̄e' bε ki ye: «N t̄ok̄eh nε im̄on nε, ni'ni uba
li kūo r̄e nni.» ²² Bi'yem̄ saa' ki gbien', nε bi'k̄e niireh w̄o jεjε ki teh:
«Yonbdaan, n teh min ŋa n̄i-a?» ²³ Nε u ye: «Min nin wà taan' ki paan'
lis̄enl ni n̄o nε li kūo r̄e nni. ²⁴ Unil ya Bijε li k̄po ten n̄i k̄ele' u'bo *Uwien ya
gb̄onku ni ki ye ma bo nn̄o nε. Ama unil wà li kūo r̄e w̄o nn̄o, n̄i bre udaan
bo. Ba bi maa' w̄o m̄on̄on la, n̄i bi li tu.» ²⁵ Nε Sudas wà li kūo r̄e w̄o nn̄o m̄o
niire' w̄o ki ye: «Cenbaa, n teh min ŋa n̄i-a?» Nε *Yesu ye: «A ye nn̄o.»

* 26:7 Alabaat yé lisenl liba ya bol nε li' daaku faa c̄εen.

Yonbdaan ya jier

(Mark 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Korɛnt 11:23-25)

²⁶ Bi te ki jinh tijjer ma nnɔ, nɛ *Yesu yuure' kpɔnɔ, ki faare' Uwien, ki kɔkuɔ', ki taa' ki de' bɛ, ki ye: «Teke mɛn kɪ ɲmɔn, nà sɔ yé n'gbɛnɛnt.» ²⁷ Nɛ ki taa' midaam nɔ, ki faare' Uwien, ki taa' ki de' bɛ, ki ye: «Ni'kɛ rɪ ɲu mɛn, ²⁸ nà sɔ yé n'sèm. Mɛn nɛ wɔngɛh ki teh Uwien cuo' nin binib kujɔtiɛku. Mɪ li puube binib bà yɛbɛ ya kpɛlɛ bo ɲɔ Uwien rɪ fère bɛ bi'biere. ²⁹ N tɔkeh nɛ nɛ, ma ji li faa kɪ ɲu daam†, haali kɪ tɪ baa lidaali là min nin ninbi li liebe kɪ taan kɪ ɲu mè midɛfɛnm n'Baa ya bɛl ni.»

³⁰ Bi gɛn' Uwien ya yuon ki gben', nɛ ki ɲɛn' ki don' Olifi ya siin ya juɔl bo.

Yesu tɔke' Pier ki ye u li niɛ kɪ ye wa bɛn wɔ

(Mark 14:27-31; Luk 22:31-34; San 13:36-38)

³¹ Tɔ, *Yesu tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Kuɲɔnku kuu nɔ, nà li tu nni nnɔ li cère ni'kɛ rɪ sɛn kɪ dàan nni, kimɛ nɪ keɛ' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «N li ku upekpaal, nɛ upepeke kɛ rɪ yere.» ³² Ama uyo wà n li mɛkre bitɛnkpiib ni nnɔ, n li liere nɛ kɪ jo Galile.» ³³ Nɛ Pier tɔke' wɔ ki ye: «Nà li tu ɲɛ nnɔ li cère bi'kɛ rɪ sɛn kɪ dàan ɲɛ mɔnɔn la, min ɲa rɪ sɛn kɪ dàan ɲɛ fiebu.» ³⁴ Nɛ *Yesu ye: «N tɔkeh ɲɛ imɔn nɛ, kuɲɔnku kuu, a li niɛ bolm mita kɪ ye ɲa bɛn nni nɛ kɪ yaan ukuojɛ rɪ muɔ.» ³⁵ Nɛ Pier ye: «Haali bi li ku min nin sin kɛ mɔnɔn la, ma rɪ niɛ kɪ ye ma bɛn ɲɛ.» Nɛ u'panpaankaab kɛ mɔ len' nnɔ.

Yesu kàare' niba saan bi yih nè Getsemani

(Mark 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Tɔ, *Yesu nin u'panpaankaab tɪ baa' niba saan, bi yih nè Getsemani. Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «juore mɛn niɛ saan, rɪ jɛnde kɪ tɪ kàare.» ³⁷ Nɛ ki taa' Pier nin Sebede ya bijieɔb bile ki bure'. Bujɛwaanbu cin' ki kɔh wɔ nɛ u'yɛnm saah, ³⁸ nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «N'yɛnm saa' ki tɪ kɛnde' tɛn mikuum nɛ benh nin nni. Ni'mɔ rɪ juore niɛ saan, ki la gɔh.»

³⁹ U jɛnde' waamu, nɛ ki pùon', ki kàareh ki teh: «O, n'Baa, nɪ tuo' la, á cère ijɛnd yie rɪ jɛnde nni. Ama la cère nè rɪ li yé min yie ma bo, cère nè rɪ li yé sin yie ma bo.»

⁴⁰ U liebe' ní u'panpaankaab bita nnɔ saan, ki laa' bi dɔ ki gɔh nɛ, nɛ u tɔke' Pier ki ye: «O! Na rɪ fre kɪ la gùon kukurku kuba mɔnɔn-ii? ⁴¹ La gɔh mɛn, kɪ li kàareh ɲɔ ki la lu biikm ni. Ni'yɛnm yie, ama mituɔm nɛ pɔre' nɛ.»

⁴² Nɛ ki tɪ jɛnde' waamu, ki kàare' nle bo ki ye: «O, n'Baa, na rɪ tuo á jɛnde n'saan ijɛnd yie nɔ la, cère a'yiem rɪ tien.» ⁴³ U tɪ liebe' ní u'panpaankaab bita nnɔ saan, ki laa' bi tɪ gɔh nɛ, kimɛ migùonm nɛ ɲɔnde' bɛ.

⁴⁴ Nɛ u dàan' bɛ, ki tɪ jɛnde' waamu, nɛ ki kàare' nta bo nin i ya ɲɔbonbaab. ⁴⁵ U tɪ liebe' ní u'panpaankaab nnɔ saan, nɛ ki tɔke' bɛ ki ye: «Ni bie ki fuoreh nɛ ki gɔh-a! Uyo nekɪn' ní ɲɔ! Bi li taa Unil ya Bijɛ kɪ ɲukɪn bibierɛnb. ⁴⁶ Fii mɛn tɪ jo. Liike mɛn, wà kuɔre' nni nnɔ nekɪn' ní ɲɔ.»

Yesu ya cuom

(Mark 14:43-50; Luk 22:47-53; San 18:3-12)

⁴⁷ U laan bie ki lienh nɛ Sudas u'panpaankaab piik nin bile nnɔ ya uba baa' ní nin linigociɛnl bi tuke mujusiemu nin ilɛnbɛn. Bitɔtuɔrciɛnb nin

† 26:29 Midaam nnɔ yé isibii ya daam mà bi yih mè fɛn nnɔ nɛ.

Sufmbɛ ya ciɛnb nɛ sɔn' bɛ nɪ. ⁴⁸ Sudas wà kuɔrɛ' *Yesu nnɔ tɔkɛ' linigol nnɔ ki ye: «Ni lá laa' n jon' ki tɪ lɔkn' wà la, wɔn nɪnɔ, nɪ cuo wɔ.»

⁴⁹ U pɔk ki cuon' ki nɛkn' Yesu, nɛ ki ye: «Cɛnbaa, n fuondeh ɲɛ,» nɛ ki lɔkn' wɔ. ⁵⁰ Nɛ *Yesu tɔkɛ' wɔ ki ye: «N'jɔ, tien a baa' á tien ná.»

Nɛn saan nɛ binib nnɔ nɛkn' ki lá cuo' Yesu. ⁵¹ Bâ tɛ Yesu saan nnɔ ya uba nɛrɛ' u'jusiek ki gɛ' ki paare' bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn ya tonsɔnl uba ya tubl. ⁵² Nɛ *Yesu tɔkɛ' wɔ ki ye: «jiin a'jusiek nnɔ kí cùɔn kí tuɔku ni, kimɛ wà kɛ kuuleh nin kijusiek la, kijusiek nɛ li ku u'mɔ. ⁵³ Nɲa bɛn ki ye n miɛ' n'Baa Uwien la, u li sɔn nɪ u'tondɔb icɛk icɛk piik nin ile n'saan fɛnfɛnnɔ-ɔɔ?† ⁵⁴ N tien' nnɔ la, ná keɛ' *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ li tien mila kí tien-i?»

⁵⁵ Nɛn saan nɛ u tɔkɛ' linigol nnɔ ki ye: «Ni tuke mujusiemu nin ilɛnbɛn nɪ lá cuo nni tɛn n yé udukond nɛ-a! N lá kaah idaan kɛ *Uwien ya duku ya luo bo ki wɔknɛ binib, nɛ na cuo' nni u ya yo. ⁵⁶ Nɛn kɛ tien' ɲɔ *Uwien ya nɔbɔnsɔknɛ lá keɛ' ná *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ nɛ nɪ tien nɛ.»

Nɛn saan nɛ u'panpaankaab kɛ sɛn' ki dàan' wɔ.

Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab bun' Yesu tibuur

(Mark 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; San 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Binib bà cuo' *Yesu nnɔ taa' wɔ ki jon' bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn Kayif den, *Yiko ya wɔnwɔknɛ nin Sufmbɛ ya ciɛnb taan' ná saan nnɔ. ⁵⁸ Pɛr pɛ *Yesu bo, ki tɛ fɔnfɔkm, ki tɪ baa' bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn den nɛ ki kɔn' ki tɪ kɛɛ' biguguurb saan, wɔ nɪ liike nɪ li gben ma bo. ⁵⁹ Bitɔtuɔrciɛnb nin tibuur ya cɛkl yaab kɛ nuunh bi li dule kutonnɛnku kùà bo kí biin Yesu ɲɔ kí ku wɔ nɛ. ⁶⁰ Nin binib baa' ki lá nɛn' u'bo kutonnɛnku ki yɛbɛ ma kɛ nnɔ, ba laa' u'biil. Mifɔfɔrm nɛ biɲɔɲmaadɛnb bile baa' ⁶¹ ki lá len' ki ye: «Ujɛ wuɔ len' ki ye: «N li fre kí bere Uwien ya duku, kí liebe kí mɛ kù iwien ita.» »

⁶² Nɛ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn fii' ki sere', ki tɔkɛ' *Yesu ki ye: «Nɲa nɪ len kí jiin-ii? Nɲa ɲmɔbɛ tuba á len kí jiin binib bà biindeh ɲɛ nɔ-ɔɔ?» ⁶³ *Yesu ɲmin, nɛ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn tɔkɛ' wɔ ki ye: «Uwien wà fuobe ya yel bo, a yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo, ki yé Uwien ya Bijɛ nɛ la, tɔkɛ tɛ.» ⁶⁴ Nɛ *Yesu ye: «Sin nɛ ye nnɔ. Ama n tɔkɛh nɛ nɛ, kí nɛ fɛnfɛnnɔ kí taa kí li joh, ni li lɛ Unil ya Bijɛ kɛ Uwien, mituɔm kɛ ya daan ya jie bó, ki li lɛ wɔ titɛwɔlgbɔnt ni paaki bó, u we nɪ.»

⁶⁵ U len' nnɔ ma nnɔ, nɛ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn kɛrɛ' wɔn bugbɛn ya liɛrl, § nɛ ki ye: «U suke' Uwien nɛ. Ta ji nuunh mɔnkunl. Ni cii' u suke' Uwien ma bo. ⁶⁶ Ni maaleh mila?» Nɛ bi ye: «U kɛrɛ mikuun nɛ.»

⁶⁷ Nɛn saan nɛ bi cɛrɛh u'nun bó tiɲinsɛnt, ki kureh wɔ, nɛ bitɔb mɔ kpɔbreh wɔ itɛnpɛ, ⁶⁸ ki tɔkɛh wɔ ki teh: «A yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo la, bukɛrɛ wà nɪ' ɲɛ.»

Pɛr niɛ' ki ye wa bɛn Yesu

(Mark 14:66-72; Luk 22:56-62; San 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Tɔ, Pɛr kɛ uluo bo, nɛ upiitonsɔnl uba baa' ki lá tɔkɛ' wɔ ki ye: «A'mɔ là tɛ nin Galile ya *Yesu wuɔ nɛ.» ⁷⁰ Nɛ Pɛr niɛ' bi'kɛ ya nun bó ki ye: «Ma bɛn a ye á ye bà.» ⁷¹ U joh bunafɔjɛbu bó, nɛ upiitonsɔntɔ laa' wɔ, ki tɔkɛ' binib bà tɛ ni'saan nnɔ ki ye: «Ujɛ wuɔ mɔ là tɛ nin Nasarɛt ya *Yesu nɛ.»

⁷² Nɛ u tɪ niɛ' ki pole' ki ye: «Ma bɛn ujɛ bugbɛn.»

† **26:53** Erom ya sojacɛkl liba ya sojamɛbɛ là li baa tɛn itur iluob. § **26:65** Sufmbɛ bo kí kɛrɛ liliɛrl ya tingi si: unil ya benku ni bɛn' biɪ u tɛ uyɛnsaa nɪ nɛ.

73 Ní pukn' waamu, ne binib bà te ní'saan nnò baa' kí lá tòke' wò kí ye: «Ní yé imònd ne, a'mò yé *Yesu yaab ya uba ne; a'lenm ne wòngheh a yé ná bó yò.» 74 Ne Pier cin' kí nieh kí poleh kí teh «Ma ben uje wuò nò. N nen' la, Uwien la daan nni.» Ne ukuoje pòk kí muò' i ya tãan bo. 75 Nen saan ne Pier tiere' *Yesu bi tòke' wò ma kí ye: «A lí nie bolm mita kí ye ña ben nni ne kí yaan ukuoje í muò nnò.» Ne kí ñen' saali, kí tí muò' kí gbiende' cèen.

27

Bi tuke Yesu kí jon' Pilat saan tibuur
(Mark 15:1; Luk 23:1-2; San 18:28-32)

1 Ní faa' kutenñesònsònkú, ne bitòtuòrcienb nin Sufmbè ya cienb ké kèle' kí bonde' kí liike' bí lí tien ma kí ku Yesu. 2 Bí lòle' wò, ne kí taa' wò kí tí ñukn' gobina Pilat.

Sudas kpo' ma bo
(Itùon 1:18-19)

3 Tò, Sudas wà kuòre' *Yesu nnò laa' bí bun' *Yesu tibuur kí ye u kpè mikuum ma nnò, u'yenm ñaabe' kí gbien', ne u jiin' ilike ya kur pita nnò, wò í tí de bitòtuòrcienb nin Sufmbè ya cienb, 4 ne kí tòke' bè kí ye: «N bíi' ne. N kuore' unil wà ña ñmòbe biil ne.» Ne bí ye: «Na yé tí ya gbèr, a'yaar nínò.» 5 Ne u taa' ilike ya kur nnò kí wié' Uwien ya duku ní, kí siere', ne kí jon' kí tí jòn' u'ba.

6 Tò, bitòtuòrcienb gèngènde' ilike ya kur nnò, ne kí ye: «Ní yé misèm ya like ne. Tí'yiko ña í tuo tí taa' yí kí kpíen Uwien ya duku ya líklèkl ní.» 7 Bí gbiere' kí liike' bí lí tien yí ma, ne kí taa' yí kí de' umaar ya kpàabu, bè í lí subeh bicenb. 8 Nen bo ne bí yih ní'saan «Misèm ya kpàabu» haali nin fènfènnò.

9 Ní tien' *Uwien ya ñòbonsòknl Seremi là len' ma kí ye: «Bí taa' ilike ya kur pita ne; Israyel yaab là kpaan' udaan ya daaku ubien wà nnò, 10 ne kí de' umaar ya kpàabu. Yonbdaan là tòke' nni kí ye nnò ne.»

Pilat bun' Yesu tibuur
(Mark 15:2-5; Luk 23:3-5; San 18:33-38)

11 *Yesu se gobina Pilat ya nun bó, ne u niire' wò kí ye: «Sin, a yé Sufmbè ya bèr ne-èè?» Ne Yesu jiin' wò kí ye: «Sin ne ye nnò.» 12 Bitòtuòrcienb nin Sufmbè ya cienb biindeh Yesu, ama wa len' tuba. 13 Ne Pilat tòke' wò kí ye: «Ña ciìh bí biindeh ñe mibiinm mà ké ya bol-ii?» 14 Ama *Yesu ña jiin' wò ñòbonl liba mònòn. Nen ne cuo' wò miyòkm cèen.

Bi bun' Yesu tibuur kí ye u kpè mikuum
(Mark 15:6-15; Luk 23:13-25; San 18:39-19:16)

15 Sufmbè ya Pak ya nacenku ké nacenku ya yo la, Pilat tí ní ñen lipèkl ya nil wà linigol yé wò ne kí wié. 16 U ya yo kí laa' unil uba te lipèkl ní u'yel kpére', bí yih wò *Yesu Barabas. 17 Linigol taan' ma nnò, ne Pilat niire' lè kí ye: «Ní yé í ñen ñme lipèkl ní? *Yesu Barabas bíi *Yesu wà bí yih wò *Kristo nnò?» 18 Pilat niire' nnò, kimè u ben kí ye bitòtuòrcienb nin Sufmbè ya cienb ñmòbe kinenk ne *Yesu bo. Nen ne cère' bí taa' wò kí lá ñukn' wò.

19 Uyo wà Pilat ké kí buh *Yesu tibuur nnò, ne u'po sòn' kí tòke' wò kí ye: «La taa a'gbèr kí kuòn uje wà ña ñmòbe biil nò ya gbèr ní. Kimè uje bugben bo, n dekn' tídekn' kuñònkú kuu tú wiébe nni cèen.»

20 Ama bitòtuòrcienb nin Sufmbè ya cienb sure' linigol nnò kí ye lè í tòke Pilat wò í wié bè Barabas, kí ku Yesu. 21 Ne Pilat tí niire' bè kí ye: «Bijeb

bile biε ni, ni yie n̄ wiε u la?» Nε bi ye: «Wiε Barabas.» ²² Nε Pilat niire' bε ki ye: «Nnɔ la, *Yesu wà bi yih wɔ *Kristo nnɔ, n li tien wɔ mila?» Nε bi'kε ye: «Bε n̄ kpε wɔ udɔpɔnpɔn bo.» ²³ Nε u tí niire' bε ki ye: «U tén ki bií li lε biil nε?» Nε bi tũreh ki wuureh ki gbiekeh ki teh: «Bε n̄ kpε wɔ udɔpɔnpɔn bo.»

²⁴ Pilat laa' wa n̄ fre kí tien niba, bi kpireh ki joh nε, nε u taa' miñunm, ki nire' bi'nun bó, nε ki ye: «Ma te uje wuɔ ya kuum ni. Ní yé ni ya gber nε.» ²⁵ Nε bi'kε ye: «Cère u'kuum n̄ li yé tinbi nin ti'bumu ya gber.» ²⁶ Pilat wiε' bε Barabas, ki cère' u'sojambe n̄i' *Yesu inalebe, nε u taa' wɔ ki de' bε bε n̄ tí kpε wɔ udɔpɔnpɔn bo.

Sojambε leh Yesu

(Mark 15:16-20; San 19:2-3)

²⁷ Tɔ, Pilat ya sojambε nnɔ taa' *Yesu ki kɔn' Pilat den uluo bo, nε ki taan' bi'cεkl ya sojambε kε, ki guɔn' ki linde' wɔ, ²⁸ ki gore' wɔ, nε ki taa' kuliermónmónku kuba ki goln' wɔ, ²⁹ ki taa' ikonkon ki lɔnlɔn' uyukpεkpε ki kpεle' u'yul, ki taa' lilɛnbenl ki ŋukn' u'nɔjie ni, nε ki gbaandeh u'nun bó, ki leh wɔ ki teh: «Sufmbε ya bεrɔ, ti fuondɛh ŋε-a!» ³⁰ Nε ki cεreh u'bo tiñinsɛnt, ki taah lilɛnbenl nnɔ ki kpaakeh u'yul bo. ³¹ Bi lε' wɔ ki tí gben', nε ki gore' kuliermónmónku nnɔ, ki taa' u'wɛngolkaar ki jiin' ki goln' wɔ, nε ki taa' wɔ ki bure' bε n̄ tí kpε udɔpɔnpɔn bo.

Bi kpε' Yesu udɔpɔnpɔn bo

(Mark 15:21-32; Luk 23:26-43; San 19:17-27)

³² Bi tí ñɛh udu ni ma nnɔ, nε ki cende' uje uba bi yih wɔ Simɔn, u yé Sirenn ya du ya nil nε. Bi cuo' uje bugben ki wɔbn' wɔ, wɔ n̄ tuke *Yesu ya dɔpɔnpɔn. ³³ Bi tí baa' niba saan, bi yih n̄ Golgota, ni'tingi si: «Kuyukpɔbku ya Bùol.» ³⁴ Nε ki taa' midaam mà cuuke' nà to kerkeri ki de' Yesu, ki ye wɔ n̄ ñu. U lèn', nε ki yie' ka ñun'.

³⁵ Sojambε nnɔ kpε' wɔ udɔpɔnpɔn bo. Nε ki taa' u'wɛngolkaar ki fũɔre' imún ki gbiire' tũ, ³⁶ nε ki kε ni'saan ki gu wɔ. ³⁷ Bi là kele' nà cère' bi kpε' wɔ nnɔ ki tɛbn' u'dɔpɔnpɔn bo u'yul bó. Bi là kele' ki ye: «Sufmbε ya bεr *Yesu sɔ nɔ.» ³⁸ Bi kpε' idukond ile mɔ u'saan idɔpɔnpɔn bo, bi kpε' uba u'nɔjie bó, ki kpε' u'tɔ u'nɔgɛn bó.

³⁹ Binib bà gèbreh ni'saan nnɔ sukreh wɔ ki gònbeh iyul ki tɔkeh wɔ ⁴⁰ ki teh: «Sin wà ye a li bere Uwien ya duku kí liεbe kí mε kù iwien ita nnɔ, ŋmien a'ba-a! A yé Uwien ya Bijε la, jiire ní udɔpɔnpɔn wuu bo-a!»

⁴¹ Nε bitɔtuarcienb nin Yiko ya wɔnwɔknb nin Sufmbε ya cienb mɔ leh wɔ ki teh: ⁴² «U ŋmien' binitɔb nε, ka n̄ fre kí ŋmien u'ba-a! U yé Israyel yaab ya bεr la, wɔ n̄ jiire ní udɔpɔnpɔn wuu bo fɛnfɛnnɔ, ŋɔ tí teke wɔ kí ji. ⁴³ U du Uwien bo nε, ki tɔke' ki ye u yé Uwien ya Bijε. Uwien yie wɔ la, wɔ n̄ ŋmien wɔ fɛnfɛnnɔ.»

⁴⁴ Nε idukond yà bi kpε' yè u'saan idɔpɔnpɔn bo nnɔ mɔ sukreh wɔ nnɔ.

Yesu ya kuum udɔpɔnpɔn bo

(Mark 15:33-41; Luk 23:44-49; San 19:28-30)

⁴⁵ Tɔ, kuwensiiku ya yo nε n̄ ci' ki biike' utingben kε bo ki tí baa' kutaajuɔku tikur tuta ya yo. ⁴⁶ Ní tuoh tikur tuta ya yo nε *Yesu wuure' ufaa bo ki ye: «Eli, Eli, lama sabaktani?» Ni'tingi si: «N'Wien, n'Wien, bε tien' a wiε' nni?»

⁴⁷ Binib bà se ni'saan nnɔ ya biba ŋa cii' u wuure' ki ye bà mɔnmɔnm nε ki ye: «U lii yih Eli nε.» ⁴⁸ Nε bi'ni uba sɛn' i ya tãan bo ki jon' ki tí yuure'

ticitont, ki lá sèkn' midenminmiikm miba ni, ki taa' ki tuun' lilenbenl bo, ki tende' ki kòle' u'ñabu ki ye wə́ rí muore. ⁴⁹ Nε bà s'ien nnə ye: «Dàan, tí liike *Eli li baa kí lá n̄m̄ien wə́ bii wa rí baa.»

⁵⁰ Nεn saan nε *Yesu tí wuure' ufaa bo, nε ki kpo'. ⁵¹ U ya yo nε kukpɛɔkɛkɛkɛku kùta bore' Uwien ya duku ni bolm mile nnə kere' ku'siik ni paaki ki tí ci' tingi. Kitink jènge', iten yeyekre', ⁵² ikul bibiire', nε Uwien cère' binib bà là pε u'sen bo ki kpo' nnə mεkre' ki yebe. ⁵³ Bi ñen' ikul ni, nε *Yesu mεkre' uyo wà bitenkpiib ni nnə, bi kɔn' Uwien ya du Yerusalem ni, ki cère' binib laa' bε ki yebe.

⁵⁴ Sojambε kobk ya ciεn nin sojambε bà te *Yesu saan ki gu wə́ nnə laa' kitink jènge' ma, ki laa' tibont tà kε tien' nnə, nε n̄i cuo' bε bujɛwaanbu ki gbien', nε bi ye: «Im̄n, uje wuə́ m̄onbe ki yé Uwien ya Bijε nε.» ⁵⁵ Bipiib biba m̄ə là te ni'saan ki yebe, ki se fɔnfɔkm ki likeh. Bi là ñen' haali Galile nε ki pε u'bo ki toreh wə́. ⁵⁶ Bi'ni biba si: Mari Madelenn nin Saak nin *Yosef ya naa Mari nin Sebede ya bijieb ya naa.

Yesu ya subm

(*Mark 15:42-47; Luk 23:50-56; San 19:38-42*)

⁵⁷ N̄i juore', nε ufàadaan uba baa' ní ki yé Arimate ya nil, bi yih wə́ *Yosef. U m̄ə là yé *Yesu ya panpaanke nε. ⁵⁸ U jon' Pilat saan ki tí tɔke' wə́ ki ye u tuo' la, wə́ rí cèbe wə́ *Yesu ya gbɛnɛnt. Nε Pilat de' usen ki ye bε rí cèbe wə́ t̄u. ⁵⁹ Nε *Yosef taa' *Yesu ya gbɛnɛnt, ki taa' kukpɛɔkɛfɛnku ki tenten' t̄u, ⁶⁰ ki taa' t̄u ki tí ble' ufɛle uba ni, ki binde' kutengbengbenku kuba, ki biin' bufɛnañabu nε ki bure'. U là cère' bi cube' ufɛle nnə kujɔtenku kuba ya kele ni nε ki de' wɔn bugben. Ba laan là sube' nil len.* ⁶¹ Mari Madelenn nin Maritə nnə m̄ə là te ni'saan, ki kε likul nnə ya nun bó.

Sojambε gu Yesu ya kul

⁶² Lidaali là bi bondeh *Saba ya daali nnə gèbre', n̄i faa' nε bitɔtuɔrcienb nin *Farisienmbε taan' ki jon' Pilat saan, ⁶³ ki tɔke' wə́ ki ye: «Cɛnbaa, ti tiere' ki ye utonnendaan nnə là fuobe ma nnə, u là ye u kpo' la, wienta daali u li mεkre bitenkpiib ni. ⁶⁴ Nεn bo, cère sojambε rí li gu u'kul, ki tí baa' wienta daali, n̄ə u'panpaankaab la baa kí lá suu kí ñen u'gbɛnɛnt, kí tɔke binib kí ye u mεkre' bitenkpiib ni nε. Bi tien' nnə la, ku ya tonnenfɔrkaaku li cɛn kukpieku.» ⁶⁵ Nε Pilat ye: «Sojambε sɔ. Li joh mɛn ki tí cère bε rí li gu u'kul ni yie ma bo.» ⁶⁶ Nε bi bure' ki tí pɔle' ki dieke' litenl là bi likul nnə, ki cère' sojambε nnə gu.

28

Yesu mεkre' bitenkpiib ni

(*Mark 16:1-10; Luk 24:1-12; San 20:1-10*)

¹ *Saba ya daali gèbre', kutaaku kùta li faa nnə, nε Mari Madelenn nin Maritə wɔre' ki fii' ki jon' bε rí tí gɔnde likul nnə. ² I ya t̄aan bo nε kitink jènge' ki gbien', nε Yonbdaan ya tond uba ñen' paaki bó ní, ki lá biire' litenl nnə ki binde' lè, ki kèle' li'bo. ³ U windeh ten utemεknde, nε u'wengolkaar p̄ien tein. ⁴ Sojambε bà gu likul nnə laa' wə́ ma nnə, bujɛwaanbu cuo' bε cɛɛn. Bi'gbɛnɛnt n̄əh, nε bi fifike'.

⁵ Nε utond nnə tɔke' bipiib nnə ki ye: «Ninbi, la fenge mɛn. N bɛn ni nuunh *Yesu wà bi là kpe' wə́ udɔpɔnɔn bo nnə nε. ⁶ Wa ji te niε saan.

* 27:60 Sufm̄bε là subeh bitenkpiib nnə nε.

U mɛkre' tɛn u là len' ma bo nɛ. Dɛn mɛn, kí liike u là dɔ nà saan. ⁷ Jo mɛn tonm kí tĩ tɔke u'panpaankaab kí ye u mɛkre', kí liere' bɛ kí bure' Galile bó ŋɔ. Bi li tĩ lɛ wɔ nɛn bó nɛ. N ŋmɔbe tun nɛ rí tɔke nɛ.»

⁸ Nɛ bipiib nnɔ pɔk kí siere' likul nnɔ saan; bujɛwaanbu ŋmɔbe bɛ, ama bi'yɛnm mɛn sɔnge cɛɛn nɛ bi tiinh kí joh bɛ rí tĩ tɔke *Yesu ya panpaankaab Uwien ya tond nnɔ tɔke' bɛ nà nnɔ.

⁹ Bi joh ma nnɔ nɛ *Yesu cende' bɛ usɛn ni, kí fuonde' bɛ. Nɛ bi gbaan' u'nintuɔli, kí cuo' u'taan kí puke' wɔ. ¹⁰ Nɛ u tɔke' bɛ kí ye: «La fɛnge mɛn. Li joh mɛn kí tĩ tɔke n'panpaankaab kí ye bɛ rí li joh Galile. Bi li tĩ lɛ nni nɛn bó nɛ.»

Bi pɛn' Sojambɛ ilike bɛ rí tɔke kí ye Yesu ŋa mɛkre'

¹¹ Uyo wá bipiib nnɔ joh nnɔ, nɛ sojambɛ bà gu *Yesu ya kul nnɔ ya biba jon' Yerusalem, kí tĩ tɔke' bitɔtuɔrciɛnb bi laa' nà kɛ. ¹² Nɛ bitɔtuɔrciɛnb nin Sufmbɛ ya ciɛnb taan' kí kɛle' kí gbierɛ', nɛ kí ñɛn' ilike í yɛbe kí de' sojambɛ nnɔ, ¹³ kí tɔke' bɛ kí ye: «Li joh mɛn kí li tɔkeh binib kí teh ni dɔ kuñɔnku kí gɔh, nɛ u'panpaankaab baa' kí lá sun' kí ñɛn' wɔ likul nnɔ ni. ¹⁴ Pilat cii' la, tinbi nɛ li duɔn u'yɛnm kí ñɛn nɛ len.»

¹⁵ Sojambɛ nnɔ teke' ilike nnɔ, nɛ kí jon' kí tĩ tien' bi tɔke' bɛ kí ye ma bo. Nɛn bo nɛ bi kpaandeh tigbɛr nnɔ Sufmbɛ ni haali nin dinnɔ.

Yesu sɔn' u'panpaankaab uɲɛndun ni ni'kɛ saan

(Mark 16:14-18; Luk 24:36-49; San 20:19-23; Itɔlon 1:6-8)

¹⁶ Tɔ, *Yesu ya panpaankaab piik nin uba nnɔ jon' Galile ni, lijuɔl là *Yesu là yien' bɛ li'bo nnɔ bo. ¹⁷ Bi laa' wɔ ma nnɔ, nɛ kí gbaan' u'nintuɔli kí puke' wɔ. Ama bi'ni biba jieh. ¹⁸ Nɛ *Yesu nɛkn' bɛ kí tɔke' bɛ kí ye: «Uwien de' nni mituɔm kɛ paaki nin tingi. ¹⁹ Nɛn bo, li joh mɛn inibol kɛ saan, kí tĩ tien bɛ n'panpaankaab, kí sɛi bɛ Uwien ya ñunm, Baa nin Bijɛ nin *Mifuoñaanm ya yel bo, ²⁰ kí wɔkn bɛ bɛ rí li boh n tɔke' nɛ nà kɛ nnɔ. Ní li bɛn kí ye n te ni'saan uyo kɛ kí tĩ baa uɲɛndun ya gbenm.»

Tigbɛmɔnmɔnt tã Mark kɛle' tũ nnɔ Nã wɔngh kugbɔnku kuu te ma bo

Mark ɲa yé Yesu ya tondb piik nin bile nnɔ ya uba. Ama u ci' Yesu ya gbɛr Pier nin Pɔl saan nɛ, kime u tien' bi'saan ki wuɔke'. U kɛle' kugbɔnku kuu ki de' binib bã nnɔ ya biba ɲa yé Sufmbɛ. Wa kɛle' ku'ni bi maa' Yesu ma bo, ka kɛle' Yesu len' tigbɛr tã nnɔ mɔ nĩ fɔke, ama u tũrɛ' ki kɛle' Yesu sɔnsɔn' itũon yã nin u tien' miyɔkm ya bont tã kɛ, ki wuɔn' Yesu buu' biwienb nin wɔn nin Sufmbɛ ya ciɛnb finfinde' ma bo nɛ.

Mark cin' u'gbɔnku ma nnɔ, u wuɔn' ki ye Yesu yé Uwien ya Bijɛ nɛ (1:1), ki tĩ tonde' nin wɔn Yesu, Uwien ya Bijɛ ya kuum udɔpɔnpɔn bo ya gbɛr (15:39).

Bi li fre kí gbiire Mark ya gbɔnku ibɔk ile. Libɔkkpɛiekl cinh liyul 1:1 kí tĩ baa iyul 8:26 nɛ libɔkɛliel cinh iyul 8:27 kí tĩ baa 16:20. Kugbɔnku kuu ya bɔkkpɛiekl ni (1:1–8:26), Yesu buu' biwienb, ki ɲɔrɛ' isenpol binib saan, ki wɔkn' binib Uwien ya gbɛr. Ama wa yíe binib ní bɛnde u yé udaan wã nɛ ka toh binib mɔ ní take u yé udaan wã. Kugbɔnku kuu ya bɔkɛliel ni (8:27–16:20), Mark yíe wɔ ní wuɔn binib kí ye Yesu yé Uwien ya Bijɛ nɛ. U yé Uwien ya Bijɛ ma nnɔ, nɛ cɛrɛ' u teh miyɔkm ya bont.

Imɔn, Yesu yé Uwien ya Bijɛ nɛ, ama u tuo' ki tien' u'ba unisaal ki tuo' Uwien ya ɲɔbu bó, ki jin' ijend ki tĩ kpo' udɔpɔnpɔn bo.

*San wã siih binib Uwien ya ɲunm ya gbɛr
(Matie 3:1-12; Luk 3:1-18; San 1:19-28)*

¹ *Uwien ya Bijɛ *Yesu Kristo ya gbɛmɔnmɔnt ya cinm. ² Tũ cin' tɛn *Uwien ya ɲɔbonsɔknl Esayi lá kɛle' ma u'gbɔnku ni ki ye:

«Liike, n li sɔn n'tond wɔ ní liere ɲɛ,

kí lá tũrɛ a'sɛn.

³ Udaan uba te kupenpelku ni ki wuureh ki teh:

«Tũrɛ mɛn Yonbdaan ya sɛn,

kí cubn u'sengbɛnmu kí de wɔ.» »

⁴ Nnɔ nɛ San wã siih binib Uwien ya ɲunm baa' ki te kupenpelku ni, ki kpaandeh ki teh: «Lɛbre mɛn ni'tetem, ní sɛi nɛ Uwien ya ɲunm ɲɔ Uwien ní fɛrɛ nɛ ni'biere.» ⁵ Nɛ Sude ya tinfɛnm yaab kɛ nin Yerusalem yaab kɛ báareh u'saan ki kpiireh bi'biere, nɛ u siih bɛ Uwien ya ɲunm Sudɛn ya kpenl ni.

⁶ San lá guo liliɛrl lá nnɔ bi taa' ɲɔkma ya kobr nɛ ki lòn' lɛ. U lá gbɛn kugbɔnku ya ningbɛnl nɛ u'ciɛk ni. U lá jinh inacu nin tisiir nɛ. ⁷ U lá takeh linigol nnɔ ki teh: «Uba li paan n'puoli bó ní ki ɲmɔbe mituɔm ki cɛn' nni. Ma kpe ní bùɔn kí lore u'tacɛningbɛn. ⁸ Min taa' miɲunm nɛ ki sɛi' nɛ Uwien ya ɲunm. Wɔn nɛ lá li cɛrɛ *Mifuoɲaanm ní jiire ní ni'bo.»

*San sii' Yesu Uwien ya ɲunm
(Matie 3:13–4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Tɔ, i ya dɛn nɛ *Yesu ɲɛn' Nasarɛt, udu wã te Galile ya tinfɛnm ni nnɔ ki baa' San saan. Nɛ San sii' wɔ Uwien ya ɲunm Sudɛn ya kpenl ni. ¹⁰ *Yesu ɲɛh miɲunm ni uyo wã nnɔ nɛ ki laa' kutaaku kɛrɛ', ki laa' *Mifuoɲaanm

jiinh ní ki naan unenjel, ki lá kèle' u'bo. ¹¹ Nε unieke uba ñen' paaki bó ní ki ye: «Sin, a yé n'bijε nε, n yíε ηε nε n'yεnm songe a'bo.»

Satan biike' Yesu

¹² I ya taan bo, nε *Mifuoñaanm taa' *Yesu ki jon' kupenpelku ni. ¹³ U là tien' len iwien pinan nε, nε *Satan bikreh wə. U te nin kumuəku ni ya went nε, nε Uwien ya tondb toreh wə.

Yesu cin' u'tuonl Galile ni

¹⁴ Tə, ni tete nε bi lá cuo' San ki pekñ'. Ni ya puoli bó nε *Yesu jon' Galile ki tí kpaandeh Uwien ya gbəmənəm, ¹⁵ ki teh: «Uyo baa'-a! Uwien ya bəl nεkn' ní ηə. Lèbre mən ni'tetem, kí teke tigbəmənəm kí ji.»

Yesu yin' bijenbεb binan bε n'paan u'bo

(Matie 4:18-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁶ *Yesu cuonh ki kpàakeh Galile ya ñunciem, nε ki laa' Simən nin u'ninjε Andre te ki wiēnh bubebu. Bi là yé bijenbεb nε. ¹⁷ Nε u take' bε ki ye: «Paan mən n'bo ní, ηə n' cère ní li taakeh binib ki diēnh nni.» ¹⁸ Bi dāan' bi'bāan i ya taan bo, nε ki paan' u'bo.

¹⁹ Ujende' waamu ki pukñ', nε ki tí laa' Sebede ya bijieb Saak nin u'ninjε San te bi'ñerbu ni, ki tūəreh bi'bāan. ²⁰ *Yesu yin' bε i ya taan bo nε bi dāan' bi'baa Sebede nin u'tonsənb buñerbu nnə ni, ki paan' u'bo.

Yesu ηəre' usenpol uje uba saan

(Luk 4:31-37)

²¹ Yesu nin u'panpaankaab tí baa' Kapernawum ya du ni. *Saba ya daali nε *Yesu kən' bi'taanl ya duku ni, ki wəknh binib Uwien ya gber. ²² Ní cuo' binib bā cengeh u'bó nnə miyəkñm cεen, kimε wa wəknh bε ten *Yiko ya wənwəknb wəknh ma bo, u wəknh bε ten unil wə du u wəknh nā bo nε.

²³ Uje uba mə là te *Sufmbε ya taanl ya duku nnə ni usenpol ηaake wə, nε u wuure' ²⁴ ki ye: «Nasaret ya Yesu, tinbi nin sin tu lε nε? A baa' á lá boln tε nε-εε? N bεn a yé udaan wə. A yé Uwien ya Niñaan nε.» ²⁵ Nε *Yesu tien' u'bo ki ye: «ŋmile, kí siere uje wuə saan.» ²⁶ Nε usenpol nnə ñəñəngε' uje nnə nin ufaa, ki wuure' ki gbien', nε ki siere' u'saan. ²⁷ Nε ní cuo' bi'kε miyəkñm cεen. Nεn saan nε bi niireh təb ki teh: «Ní yé bε sə? U wəknh miwəknfēnm nε ki du mi'bo-a, ki wəbndeh isenpol mənən i tuonh u'ñəbu bó-a!» ²⁸ Nεn bo nε *Yesu ya yel kpere' Galile ya tinfenm ni ni'kε saan.

Yesu buu' binib bā bun iwien kε ya bol

(Matie 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ *Yesu nin bā pε u'bo nnə ñen' litaanl ya duku nnə ni, nε ki jon' Simən nin Andre den. Saak nin San mə piere' bε. ³⁰ Tə, Simən ya cəbnaa də ki bun, u'gbenent ton. Nε bi pək ki təkε' *Yesu ki ye u bun, ³¹ nε u baa' u'saan ki cuo' u'nuə ki fin' wə. U'gbenent songe' nε u cēnde' bε.

³² Ní daali ya tajuəku uwien lu' ma nnə, nε bi tukeh bā bun iwien kε ya bol nin isenpol ηaake bā nnə kε ya bol ki bāareh *Yesu saan. ³³ Udu nnə ya nib kε là taan' Simən nin Andre den nε bunəñəbu saan. ³⁴ Nε *Yesu buu' binib bā bun iwien kε ya bol bi yebe, ki ηəre' isenpol binib saan i yebe ka cēreh i lienh, kimε i bεn wə.

Yesu təkε' binib Uwien ya gber Galile ya tinfenm ni

(Luk 4:42-44)

³⁵ Utɛnɲafaa nɛ *Yesu fii' nɪ biike ki n̄ɛn' ki jon' nib ɲa te nà saan ki tɪ kàareh. ³⁶ Nɛ Simɔn nin u'tɔntɔknlieb mɔ fii' ki n̄ɛn', ki nuunh wɔ, ³⁷ bi tɪ laa' wɔ ma nnɔ, nɛ ki tɔke' wɔ ki ye: «Binib kɛ nuunh ɲɛ nɛ.» ³⁸ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Tɪ jo mɛn nitɔnn bó, itengbaan yà te kɔnkɔnm nnɔ ni ɲɔ rɪ tɪ tɔke Uwien ya gbɛr ni'mɔ bó. Kimɛ nɛn bo nɛ n baa'.» ³⁹ Nɛ ki taa' bɛ ki jon' Galile ya tinfɛnm kɛ ni, ki tɪ kɔh Sufmbɛ ya táan ya dur ni, ki kpaandeh Uwien ya gbɛr, ki ɲuɔh isɛnpol binib saan.

Yesu cère' ujend uba lùore'

(Matie 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ujend uba baa' *Yesu saan, nɛ ki gbaan' u'nintuɔli, ki gbáan' wɔ ki ye: «A yíe la, a li fre kí cère rɪ lùore.» ⁴¹ Yesu muɔ' wɔ micɛɛkm cɛɛn, nɛ ki tendɛ' u'nuɔ, ki mɛ' wɔ, ki tɔke' wɔ ki ye: «N yíe, lùore.» ⁴² I ya táan bo nɛ lijendl nnɔ pɔk ki gben' nɛ u lùore'. ⁴³ Nɛn saan nɛ *Yesu tɔke' wɔ ki ye wɔ rɪ li joh, nɛ ki kpekpe' u'bo, ⁴⁴ ki ye: «Liike a'yul bo ki la tɔke nil, ama jo tɪ tɪ lɛ utɔtuɔrkɛ, kí tien milùorm ya tuɔrl tɛn Moyis lá ye bɛ rɪ li teh ma bo. Nɛn nɛ li wuɔn kí ye a lùore'.» ⁴⁵ Ama ujɛ nnɔ bure' ma nnɔ, u tɪ kpaandeh tigbɛr nnɔ ni'kɛ saan nɛ. U tien' nnɔ ma nnɔ, nɛ *Yesu ɲa ji li fre kí kɔ du uba ni, ka bɔle'. U lá juonh idugbaan nɛ nib ɲa te nà saan. Nɛ binib n̄ɛh ni'kɛ bó ki bàareh u'saan.

2

Ujɛ uba ya táan nin u'nuɔ faan' Yesu cère' u faake'

(Matie 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Iwenkàankɛ gɛbre', nɛ *Yesu liebe' ki jon' Kapɛrnawum ya du bó. Binib cii' u te u càan' iden yà nnɔ ni, ² nɛ linigol taan' ni'saan ki yɛbe haali fɛnm ɲa ji tɪ te naɲɔbu ni mɔnɔn. Nɛ u tɔkeh bɛ Uwien ya gbɛr. ³ Tɔ, binib biba tuke' ujɛ uba u'táan nin u'nuɔ kɛ faan' ki baa' Yesu saan. Binib binan nɛ lá tuke' wɔ. ⁴ Linigol nnɔ bo ba rɪ fre kí taa wɔ kí nɛnde *Yesu ma nnɔ, nɛ ki don' u te kudulekaaku kùà ni nnɔ ya paaki, ki cube' libònl u se nà saan nnɔ, nɛ ki taa' ujɛ nnɔ ki kuɔn' ki yekn' nin linagenl nnɔ ki ble' *Yesu ya nun bó. ⁵ *Yesu laa' bi teke' wɔ ki jin' ma nnɔ, nɛ u tɔke' ujɛ nnɔ ki ye: «N'buke, n fère' ɲɛ a'biere ɲɔ.»

⁶ *Yiko ya wɔnwɔknb biba kɛ ni'saan ki maaleh bi'fɛl ni ki teh: ⁷ «Bɛ tien' ujɛ wuɔ lienh nɔ nnɔ? U sukreh Uwien nɛ. Uwien baba ɲa rɪ la, ɲmɛ li fre kí fère binib bi'biere?» ⁸ *Yesu pɔk ki bɛnde' u'yɛnm ni bi maaleh ma bo nɛ ki niire' bɛ ki ye: «Bɛ tien' ni maaleh nɔ nnɔ ni'yɛnm ni? ⁹ Ni lɛ ba faa? N tɔke ujɛ wuɔ kí ye n fère' wɔ u'biere nɛ faa bii wɔ rɪ fii kí yuure u'nagenl kí li cuonh nɛ faa? ¹⁰ Nɛn bo, n li wuɔn nɛ kí ye Unil ya Bijɛ ɲmɔbe mituɔm unɛndun wuu ni wɔ rɪ fère binib bi'biere.» Nɛ ki tɔke' ujɛ wà ya nuɔ nin u'táan faan' nnɔ ki ye: ¹¹ «N lienh sin nɛ, fii kí yuure a'nagenl, kí li kunh.»

¹² I ya táan bo nɛ u fii' kí yuure' u'nagenl kí n̄ɛn' saali bi'kɛ ya nun bó. Nɪ cuo' bi'kɛ miyɔkm cɛɛn nɛ bi pèkeh Uwien ki teh: «Tɪ fii' ma, ta laan laa' niɛ ya bonn ya tunbu.»

Yesu yin' Lefi wɔ rɪ paan u'bo

(Matie 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ *Yesu liebe' ki jon' Galile ya n̄unciɛnm ya gbaal, nɛ binib ligol bàareh u'saan, u tɔkeh bɛ Uwien ya gbɛr. ¹⁴ U joh ma nnɔ nɛ ki laa' ulɛnpotekl uba kɛ lɛnpotekbuɔl, bi yih wɔ Lefi u yé Alfe ya bijɛ. Nɛ *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Paan n'bo nɪ.» Nɛ u fii' kí paan' u'bo.

¹⁵ Ni ya puoli bó nɛ *Yesu te Lefi den ki jinh tijier. Bilɛnpotekb ligol nin bibiɛrdɛnb mɔ lá kɛ wɔn nin u'panpaankaab saan ki jinh tijier, kime bi lá paakeh u'bo ki yebe. ¹⁶ *Yiko ya wɔnwɔknɔn biba, bà yé *Farisienmbɛ nnɔ laa' *Yesu nin bilɛnpotekb nin bibiɛrdɛnb tɛ ki jinh tijier ma nnɔ nɛ bi niire' u'panpaankaab ki ye: «Bɛ tien' u tɛ ki jinh nin bilɛnpotekb nin bibiɛrdɛnb-i?»

¹⁷ *Yesu cii' bi len' ma bo, nɛ ki tɔke' bɛ ki ye: «Binib bà ɲmɔbe laanfɛ ɲa nuunh dɔktɛ, bà bun nɛ nuunh dɔktɛ. Ma baa' ɲ yin nimɔnb, n baa' ɲ yin bibiɛrdɛnb nɛ.»

Uɲɔlɔle ya gɛr

(Matie 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Uyo uba nɛ San ya panpaankaab nin *Farisienmbɛ là lùo buɲɔbu, nɛ binib biba baa' ki lá niire' *Yesu ki ye: «Bɛ tien' San ya panpaankaab nin *Farisienmbɛ yaab lùoh buɲɔbu a'yaab bɛn ɲa lùoh?» ¹⁹ Nɛ u jiin' bɛ ki ye: «Binib bà bi yin' bɛ upiikuɔn li fre kí lɔle buɲɔbu uyo wá piice laan te bi'saan-ii? Piice laan te bi'saan la, ba ɲ fre kí lɔle ɲɔbu. ²⁰ Ama uyo uba we ni bɛ ɲ ɲɛn piice nnɔ bi'saan ufaa. U ya yo nɛ bi li lɔle buɲɔbu.» ²¹ Nɛ kí tí ye: «Uba ɲa ɲ taa kpɛlɛfɛnku ya jenl kí lekɲ liliɛrkpaal. U tien' nnɔ la, kukpɛlɛfɛnku ya jenl nnɔ li kɛre liliɛrkpaal nnɔ nɛ libɔnl nnɔ ɲ yɛbre kí pukɲ. ²² Uba mɔ ɲa ɲ taa midaam mà ɲa laan muɔ' ki ben' kí piɛke iyɔkpaan ni. U tien' nnɔ la, midaam nnɔ li kpiɛn iyɔl nnɔ, kí wule kí ɲɛnde nɛ iyɔl nnɔ mɔ ɲ saa. Bi piɛkeh midaam mà ɲa laan muɔ' ki ben' iyɔfɛn ni nɛ.»

Saba ya daali ya gɛr

(Matie 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ *Saba uba ya daali nɛ *Yesu nin u'panpaankaab gɛbreh ikpàan iba ni. Bi cuonh ki joh ma nnɔ nɛ u'panpaankaab coh ijifen' * ki cienh. ²⁴ Nɛ *Farisienmbɛ niire' *Yesu ki ye: «Bɛ tien' a'panpaankaab teh yiko kùɔn' nà *Saba ya daali?» ²⁵ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Na laan kaan' *Dafid là tien' ma bo nɛ-ɛɛ? Wɔn nin u'nib ɲa là ɲmɔbe jier ma mikɔnm cuo' bɛ nnɔ ²⁶ u kɔn' Uwien ya ninbonl ni, uyo wá Abiyatar là yé bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn nnɔ, ki taa' kpɔnɔ wá bi taa' ki de' Uwien nnɔ ki ɲmɔn', nɛ ki de' wɔn nin bà tɔke nnɔ bi'mɔ ɲmɔn'. Ama bitɔtuɔrkaab baba nɛ là ɲmɔbe usɛn bɛ ɲ ɲmɔn kpɔnɔ nnɔ.» ²⁷ Nɛ ki tɔke' bɛ ki ye: «Unisaal bo nɛ Uwien sien' *Saba ya daali, na yé *Saba ya daali bo nɛ Uwien ɲɛn' unisaal. ²⁸ Nɛn bo, Unil ya Bijɛ nɛ ɲmɔbe usɛn wɔ ɲ wuɔn bi li tien nà haali *Saba ya daali mɔnɔn.»

3

Ujɛ uba ya nuɔ uba faan', Yesu cère' u faake' Saba ya daali

(Matie 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ *Saba uba ya daali nɛ *Yesu tí liebe' ki kɔn' *Sufmbɛ ya taanl ya duku ni. Ujɛ uba mɔ te len u'nuɔ uba faan'. ² Nɛ bi sekndeh ki likeh u li cère ujɛ nnɔ ɲ faake *Saba ya daali bii wa ɲ cère wɔ ɲ faake, kime bi là nuunh bi li dule nà bo kí biin wɔ nɛ. ³ Nɛ *Yesu tɔke' ujɛ wá ya nuɔ faan' nnɔ ki ye: «fii kí sere siik ni.» ⁴ Nɛ ki niire' bɛ ki ye: «*Saba ya daali la, unil ɲmɔbe usɛn wɔ ɲ tien nà mɔn bii nà bre nɛ? U ɲmɔbe usɛn wɔ ɲ ɲmɛn unil bii wɔ ɲ ku wɔ nɛ?» Ba jiin' wɔ. ⁵ Nɛ u liike' bɛ kí gɔbre' kí bòn' nin ubenpiebe, u'yɛnm saa' bi'yufaa bo, nɛ u tɔke' ujɛ wá ya nuɔ faan' nnɔ ki ye: «Tɛnde a'nuɔ.» U tɛnde' u'nuɔ nɛ u jire' u'ciɛm. ⁶ Nɛn saan nɛ *Farisienmbɛ ɲɛn', ki taanl

* 2:23 Liike Matie 12:1.

ki kèle' i ya taan bo nin Herod yaab be ri gbiere ki liike bi li tien ma ki ku Yesu.

Linigol taan' Yesu saan

⁷ Ne *Yesu nin u'panpaankaab siere' ni'saan ki bure' miñunciem bó, ne linigocienl paan' u'bo. Linigol nno ñen' ni Galile ya tinfenm ni nin Sude ya tinfenm ni ⁸ nin Yerusalem ni nin Idume ya tinfenm ni nin mitinfenm mà te Sude ya kpenpuol nno ni nin Tir nin Sidon ya tinfenm ni ne. Bi là yebe ceen ne. Bi cii' *Yesu teh miyokm ya bont ma nno ne cère' bi baa' u'saan. ⁹ Ne u tóke' u'panpaankaab ki ye be ri taa buñerbu ki pùkn miñunm bo wó ri kó ño linigol nno la pebe wó. ¹⁰ Kimé u là cère' binib faake ki yebe ma nno ne biwiemb ke kpiéleh be ri nènde ki me wó. ¹¹ Isenpol ya ñaake binib nno laa' wó la, i cèreh bi gbaandeh u'nintuoli ne ki wuureh ki teh: «A yé Uwien ya Bijé ne.» ¹² Ama *Yesu tengeh isenpol nno bo ne ki teh i la cère binib ri bende u yé udaan wá.

Yesu gènde' u'tondb piik nin bile

(Matie 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Ni ya puoli bó ne *Yesu don' lijuol bo, ki yin' u yé binib bà nno. Bi baa' u'saan, ¹⁴ ne u gènde' binib piik nin bile be ri li tuu ki te u'saan, ne ki yin' be u'tondb. U gènde' be wó ri li sònh be bi ti tókeh binib tigbemanmònt ne, ¹⁵ ki li ñmòbe mituom ki ñuoh isenpol binib saan. ¹⁶ U gènde' binib piik nin bile bà nno ya yel so: Simón, u baan' wó Pier ¹⁷ nin Sebede ya bijieb Saak nin u'ninje San, u baan' be Bowanerges, ni'tingi si: «itétien ya nib» ¹⁸ nin Andre nin Filip nin Batelemi nin Matie nin Toma nin Alfe ya bijé Saak nin Tade nin Simón wá ya nun món u'du ya gber bo ¹⁹ nin Sudas Iskariyot wá lá li kuore wó nno.

Biba ye Yesu ñmòbe Belsebul ya tuom ne

(Matie 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ *Yesu kun' ne linigol ti taan' u'saan haali wón nin u'panpaankaab ña ti ñmòbe fenn be ri ji jier mánón. ²¹ U'den yaab cii' ni te nno ne bi baa' be ri taa wó. Kimé bi maaleh ki teh u waare' ne.

²² Tò, Yiko ya wónwòknb bà ñen' Yerusalem bó ni nno lienh ki teh Belsebul ne ñaake wó. Wón isenpol ya cien ne dienh wó mituom u ñuoh isenpol binib saan. ²³ Ne u yin' be ki pón' be mikpenjenm ki ye: «*Satan li tien mila ki ñore wón *Satan? ²⁴ Libel liba ya nib bore' tób ki kónh bi'ñmiel ni la, libel nno li juore fenn ne. ²⁵ Iden iba mọ ya nib bore' tób ki kónh bi'ñmiel ni la, iden nno li juore fenn ne. ²⁶ Nen bo ne *Satan liebe' ki kónh nin u'ba la, u li gben ki juore fenn ne.

²⁷ «Uba ña ri fre ki kó ufe'faa den ki fie u'bont ka ñmòbe tuom mà u li kpie ki lóle wó ki yaan. U lóle wó la, u ya yo ne u li fre ki kó u'den ki fie u'bont ke. ²⁸ N tókeh ne imón ne, Uwien li fère binib bi'biere ke, ki fère be bi suke' wó isuk i yebe ki kpe ma ke. ²⁹ Ama, unil suke' *Mifuoñaanm men la, Uwien ña ri fère wó, u'biere li juore u'bo ne haali uyo wá ña ñmòbe gbenm.» ³⁰ Bi tóke' wó ki ye usenpol ne ñaake wó ma nno, ne cère' u len' nno.

Yesu ya naa nin u'ninjieb

(Matie 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Tò, *Yesu ya naa nin u'ninjieb baa' ni ki lá te saali, ne ki sòn' be ri ti yin wó. ³² Linigol ke ki guón' wó, ne bi tóke' wó ki ye: «A'naa nin a'ninjieb [nin a'ninsieb]* te saali ki nuunh ñe.» ³³ Ne u tóke' be ki ye: «ñme ne yé n'naa?

* 3:32 Bi kpie' ki kèle' tigbont tà nno ya tuba ni nin a'ninsieb ña te tu'ni.

Bi le yé n'ninjie*b*-i?» ³⁴ Ki liike' ki bòn' binib bà ke ki guon' wə nnə ne ki ye: «Liike men, n'naa nin n'ninjie*b* sə. ³⁵ Unil wə ke teh Uwien yie nà la, wən ne yé n'ninj*e*, ki yé n'nin*s*e, ki yé n'naa.»

4

Wà plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm
(Matie 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ *Yesu tí liebe' ki jon' Galile ya ñunciem ya gbaal ki tí wəkn*h* binib Uwien ya gber. Linigocienl tí taan' u'saan ne u kən' ki kèle' buñerbu ni miñunm bo. Linigol nnə ke te miñunm ya gbaal. ² Ne u wəkn*h* be tibont tú yebe mikpenjenm ni, ki təkhe be ki teh: ³ «Li cengeh men, ukpaal uba ne jon' wə rí tí plè tibonbuor ya bim. ⁴ U plè*h* ma nnə, miba lu' usengbe, ne inuon baa' ki lá jin' mè. ⁵ Mitəm lu' kutentiek*u* bo, tenbim ña yebe nà saan. Tenbim ña yebe ma nnə, ne mi pen' tonm. ⁶ Uwien ñen' ki tonge', ne ki se' mè. Ma ñmobe ñaan mən*m*ənm ma nnə, ne mi waan', ki kpo'. ⁷ Mitəm mə lu' kujegorku ni. Ne kujegorku kpé*r*e' ki wəbn' mè ne ma lùon'. ⁸ Mitəm mə lu' kitinmən*m*ənk bo, ki pen', ki kpé*r*e', ki lùon'. Miba lùon' pitata, mitəm piluoluob, mitəm mə kokobk.» ⁹ Ne ki tí ye: «Wà ñmobe litubl la, wə rí cii.»

Be tien' Yesu pəh binib mikpenjenm-i?
(Matie 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ *Yesu nin u'tondb piik nin bile nin binib bà tuu ki paakeh u'bo nnə tí te bi'baba ma nnə, ne bi niire' wə mikpenjenm nnə ya tingi. ¹¹ Ne u jiin' be ki ye: «Uwien ne cè*r*e' ninbi bende' u'bel ni ya gbəbəlkaar. Binib bà ña te u'bel ni nnə wən, ní yé ben bo mikpenjenm baba ne, ¹² ñə
ϕe rí li likeh ka len*h*,
kí li cengeh ka cii*h* ni'tingi,
nnə ña rí la, bi cii' ni'tingi,
ki lèbre' bi'tetem la,
Uwien li fère be bi'biere ne.» »

Wà plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm ya tingi
(Matie 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ *Yesu niire' be ki ye: «Na cii' mikpenjenm mi*e* ya tingi la, ni li tien mila kí cii mà ke sien' nnə ya tingi? ¹⁴ Mikpenjenm nnə ya tingi sə: ukpaal nnə te ten unil wə təkhe binib Uwien ya gber ne. ¹⁵ Mibim mà lu' usengbe nnə yé binib bà cii*h* Uwien ya gber, *Satan bàareh i ya taan bo ki lá ñendeh tú bi'fèl ni ne. ¹⁶ Mibim mà lu' kutentiek*u* bo nnə mə yé binib bà cii*h* Uwien ya gber, ki tek*h* tú tontonm nin uyensonge, ¹⁷ ama ka cè*r*eh tú kpaakeh ñaan bi'fèl ni ne, ne ta wuəkreh bi'ni mə. Liwəbl bii ijend tu' be tu'bo la, bi pək kí wi*e* Uwien ya sen ne. ¹⁸ Mibim mà lu' kujegorku ni nnə mə yé binib bà cii*h* Uwien ya gber, ¹⁹ ne unendun wuu ya gber nin lifaal ya yenmaale ya lereh binib nnə nin tibont ke ya yenmaale kə*h* bi'fèl ni, ki wəbndeh tú, kí cè*r*eh ta rí fre kí son tuonl. ²⁰ Mibim mà lu' kitinmən*m*ənk bo nnə mə yé binib bà cii*h* tigber nnə, kí tek*h* tú, kí te ten mibim mà lùon*h* ne. Miba lùon*h* pitata, mitəm piluoluob, mitəm mə kokobk.»

Lifrl ya kpenjenm
(Luk 8:16-18)

²¹ Ne *Yesu tí təkhe' be ki ye: «Unil se' lifrl la, u li taa kusenku kí cubn li booo? Bii u li taa lè kí sien igado ya tingi-ii? Wa rí taa lè kí tuon likpenkpenl

bo ka-aa? ²² Kimε niba ηa te ki buo ηo ba lá li ε nè, niba mo ηa rí juore kí li buo ηo ka lá li ñε upaan bo. ²³ Wà ηmabe litubl la, wò rí cii.»

²⁴ U tí tóke' be ki ye: «Liike men ni'yul bo nin ni ciih tigber tà nò. Ni taah nà ki bikreh tibont ki dienb binitab nno Uwien mo li taa nen ne kí biike kí de ne. U li biike kí gèbre nno mənən kí de ne. ²⁵ Kimε wà ηmabe la, bi li de wò kí pukn ne. Wà ηa ηmabe la, bi li tonde kí fie u ηmabe nà waamu nno mənən ne.»

Kitink cèreh tibonbuor pɛh ma bo ya kpɛnjɛnm

²⁶ Yesu tí len' ki ye: «Uwien ya bel naan tibonbuor ya bim mà uje uba bule' mè u'kpàabu ni ne. ²⁷ U gòh-òò, u likeh ñonku nin wien ni-ii, mibim nno pɛh ne kí kpɛnh, wa ben mĩ teh ma bo. ²⁸ Kitink ne cèreh mĩ pɛh, kí cinh kí kpɛnh, kí tí pobe kí maa, kí tien ijifen, kí fore nin mibim. ²⁹ Nĩ lá ben' kí kpaan' micem la, ne wò rí taa puoko kí jo kí tí ce.»

Mibim mà ñilke ya kpɛnjɛnm

(Matie 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

³⁰ *Yesu tí len' ki ye: «Ti li taa ba kí nenge Uwien ya bel-i? Ti li taa mile kpɛnjɛnm ba kí nenge lè? ³¹ Li naan mibim mà bi yih mè mutaar nno ne. Men ne yé mibim mà ñilke tikpinsir ke ya bim ni kitink bo. ³² Ama bi bule' mè la, mĩ li pɛ kí kpére kí gèbre kpinsiiku ke kpinsiiku, kí tien isigben ya gbenge. Inuon li fre kí tere isigben nno ya sange ni kí li kò mənən.»

³³ *Yesu taah mikpɛnjɛnm ma so ya bol mĩ yebe kí tókeh binib Uwien ya gber, bi li fre kí cii ma bo. ³⁴ Wa tókeh be tuba ka pɔn' be kpɛnjɛnm. Ama wən nin u'panpaankaab lá te bi' baba la, ne u tókeh be mikpɛnjɛnm nno ke ya tingi.

Yesu cèrè' kutafaaku ηmile'

(Matie 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Ni'daali ya taajuoku, uwien benh wù rí kò ma nno, ne Yesu tóke' u'panpaankaab ki ye: «Cèrè men tí puore kí jo miñuncienm ya gbaatòl bó.» ³⁶ U cèbe' linigol nno, ne u'panpaankaab kən' u'saan buñerbu ni kí tuke' wò kí bure'. Inertò mò là pɛ bi'bo. ³⁷ Bi joh ma nno ne kutafaabiiku kuba fii', kí cèreh inungbegbel fih kí yildeh buñerbu nno bo, ne miñunm kuonh bu'ni haali bù tí benh bù rí gbe. ³⁸ Nin nen ke ηo *Yesu wən dɔ buñerbu ni ne puoli bó kí gòh kí kuu liyukukul. Ne bi baa' kí lá finde' wò kí tóke' wò kí ye: «Cenbaa, ti benh tí luo, ne ηa tange-ee?» ³⁹ Nen saan ne u finde', kí tien' kutafaaku nno bo, ne kí tóke' miñunm nno kí ye: «Duon suoo.» Ne kutafaaku go, ni'ke ηmile' cim. ⁴⁰ Ne u niire' be kí ye: «Be tien' ni sen' bujewanbu nò nno? Na laan bie kí ηmabe tekjim ne-εε?» ⁴¹ Bujewanbu cuo' be kí gbien' ne bi niireh tɔb kí teh: «U cinbe kí yé be ya nitunbu sɔ, kutafaaku nin miñunm ke tí boh wò?»

5

Usenpol ηaake uje uba Yesu ηore' wò

(Matie 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ *Yesu nin u'panpaankaab tí baa' miñuncienm ya gbaatòl, Gerasa yaab ya tinfenm ni. ² U ñeh buñerbu ni uyo wà nno ne uje uba pɔk kí ñen' ikul bó ní kí cendeh wò. Usenpol ne là ηaake wò. ³ U là kò bi subeh binib tijòlulnt tà ni nno ne. Bi lòle' wò tikudòkr mənən la, u cienh tù ne. Nen bo ne uba ηa ji là li fre kí cuo wò. ⁴ Bi là taah mugbiemu nin tikudòkr ne kí lùoh wò, ne u cienh tikudòkr nno kí kòh mugbiemu nno. Uba ηa là li fre wò. ⁵ U là

tuu ki te ikul nnɔ ni nin igbɛngbɛn bo nɛ n̄ɔnku nin wien ni ki wuureh, ki taah itɛn ki bungreh u'ba.

⁶ U te fɔnfɔkm, ki laa' Yesu, nɛ ki sɛn' ki lá gbaan' u'nintuɔli, ⁷ ki wuure' ufaa bo ki ye: «Yesu, Uwien wà ɲa ɲmɔbe Nacentɔ ya Bijɛ, min nin sin tu lɛ nɛ? N gbáanh ɲɛ nɛ, Uwien bo, la jɛnde nni.» ⁸ Yesu tɔke' usɛnpol nnɔ ki ye wɔ rí siere uɲɛ nnɔ saan ma nnɔ nɛ cɛrɛ' u len' nnɔ. ⁹ Nɛn saan nɛ *Yesu niire' wɔ ki ye: «Bi yih ɲɛ ba?» Nɛ u ye: «Ti yɛbe ma nnɔ, bi yih nni Ligol nɛ,» ¹⁰ ki tũrɛh ki gbáanh wɔ ki teh u la ɲɔrɛ bɛ kí n̄ɛn mitinfɛnm nnɔ ni.

¹¹ Tɔ, fangamɛ biba mɔ lá te ni'saan ligbɛngbɛnl bo ki yɛbe ka dindin, bi kpaah bɛ. ¹² Nɛ isɛnpol nnɔ gbáan' *Yesu ki ye wɔ rí cɛbɛ yɛ, yɛ rí jo kí tí kɔ fangamɛ biɛ nɔ. ¹³ U tuo', nɛ i siere' uɲɛ nnɔ saan, ki tí kɔn' fangamɛ nnɔ. Nɛ fangamɛ nnɔ kɛ sɛn' ki tinde' ligbɛngbɛnl, ki tí lu' miñunm ni ki luo'. Fangamɛ nnɔ lá li baa tɛn itur ile.

¹⁴ Bà kpaah fangamɛ nnɔ sɛn' ki jon' udu ni nin idugbaan ki tí tɔke' binib tigbɛr nnɔ. Bi cii' tũ ma nnɔ, nɛ ki baa' bɛ rí lá liike ná tien'. ¹⁵ Bi baa' *Yesu saan ki laa' uɲɛ wà isɛnpol yà yɛbe lá ɲaake wɔ nnɔ ya yɛnm jire' u kɛ ki guo, nɛ bujɛwaanbu cuo' bɛ. ¹⁶ Nɛ binib bà lá te ni'saan ki laa' *Yesu cɛrɛ' uɲɛ nnɔ faake' ma bo nin ná tien' fangamɛ nnɔ tɔke' bɛ ni'kɛ. ¹⁷ Nɛ bi gbáan' *Yesu ki ye wɔ rí n̄ɛ bi'tinfɛnm ni.

¹⁸ Nɛ u liɛbɛ' ki kɔn' buñɛrɛbu. U liɛbeh wɔ rí tí kɔ buñɛrɛbu ma nnɔ nɛ uɲɛ wà isɛnpol lá ɲaake wɔ nnɔ gbáanh wɔ ki teh wɔ rí cɛrɛ wɔ rí paan u'bo. ¹⁹ Nɛ u yíɛ', ki tɔke' wɔ ki ye: «Liɛbe kí kun kí tí tɔke a'dɛn yaab Yonbdaan muo' ɲɛ micɛɛkm ki tien' ná kɛ kí de' ɲɛ nnɔ.» ²⁰ Nɛ u bure' ki gɛ̀breh mitinfɛnm mà bi yih mɛ Idu Piik nnɔ ni, ki tɔkeh binib *Yesu tien' ná kɛ ki de' wɔ. Nɛ n̄i cuo' bi'kɛ miyɔkm cɛɛn.

*Yesu cɛrɛ' upii uba faake', ki mɛkre' kibupiik kiba mɔ
(Matie 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ *Yesu liɛbɛ' ki puore' miñunciɛnm ya gbaatɔl nin buñɛrɛbu nɛ linigociɛnl taan' u'saan miñunm nnɔ ya gbaal. ²² Nɛn saan nɛ *Sufmɛ ya taan' ya duku ya cɛn uba baa', bi yih wɔ Yayirus. U laa' *Yesu ma nnɔ, nɛ ki gbaan' u'nintuɔli, ²³ ki gbáan' wɔ cɛɛn ki ye: «N'biɛ bɛnh wɔ rí kpo nɛ. N gbáanh ɲɛ nɛ, dɛn kí taa a'nuɔ kí paan u'bo wɔ rí faake kí li fuobe.» ²⁴ Nɛ *Yesu paan' u'bo ki bure', linigociɛnl pɛ u'bo ki pɛbeh wɔ ikele kɛ.

²⁵ Tɔ, upii uba mɔ lá te ni'saan, ki laa' tifer ibin piik nin ile ta gben'. ²⁶ U lá jon' dɔktiɛmbɛ ligol saan, ki laa' ijɛnd kɛ ya bol bi'nuɔ ni, ki n̄ɛnde' u'like kɛ ki tí gben' na tungreh, ama u'wíɛn nnɔ kpireh ki joh nɛ. ²⁷⁻²⁸ U cii' bi lienh *Yesu bó, nɛ u maale' u'yɛnm ni ki ye: «N mɛ' u'wɛngolkaar mɔnɔn la, n li faake nɛ.» Nɛ ki pɛ *Yesu bo linigol nnɔ ni, ki tí mɛ' u'wɛngolkaar. ²⁹ U'fɛr nnɔ pɔk ki gben' i ya táan bo, nɛ u bɛnde' u'gbɛn ni ki ye u'wíɛn nnɔ gben'-a! ³⁰ U ya yo nɛ *Yesu mɔ pɔk ki bɛnde' ki ye mituɔm miba n̄ɛn' u'ni, nɛ ki jɛbɛ' linigol nnɔ ni ki niire' ki ye: «ɲmɛ mɛ' n'wɛngolkaar-i?» ³¹ Nɛ u'panpaankaab tɔke' wɔ ki ye: «A laa' linigol liɛ pɛbeh ɲɛ ikele kɛ ma bo nɛ a niireh ki teh ɲmɛ mɛ' ɲɛ-ɛɛ?» ³² Nɛ u jɛbeh ki likeh ni'kɛ saan wɔ rí lɛ udaan wà mɛ' wɔ. ³³ Upii nnɔ bɛn nibonn ná tien' wɔ ma nnɔ, nɛ bujɛwaanbu cuo' wɔ u'gbɛnɛnt ɲɔh. Nɛ u baa' ki lá gbaan' *Yesu ya nintuɔli, ki tɔke' wɔ tigbɛmɔnt kɛ. ³⁴ Nɛ *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «N'biɛ, a'tekjim nɛ ɲmien' ɲɛ. Li joh nin uyenduɔn. A'wíɛn nnɔ gben' n̄inɔ.»

³⁵ *Yesu laan te ki lienh, nɛ binib biba n̄ɛn' Yayirus donbó ki lá tuobe' bɛ usɛn ni nɛ ki tɔke' Yayirus ki ye: «A'biɛ kpo'-a! La ji rí li ɲmɔbe Cɛnbaa

yenjaabe.» ³⁶ *Yesu cii' bi len' ma bo. Nin nen ke u take' wɔ ki ye: «La fenge, teke nni kɪ ji baba.» ³⁷ Ne ka cère' binib ke paan' u'bo, u cère' Pier nin Saak nin Saak ya ninje San baba ne paan' u'bo. ³⁸ Bi ti baa' Yayirus den ne ki cii' kuwaaku bó. Binib te ni'saan ki yebe, ki muɔh ki kpɛndeh cɛen. ³⁹ *Yesu kɔn' iden nnɔ ni ne ki niire' be ki ye: «Be tien' ni muɔh ki n̄mɔbe kuwaaku nɔ nnɔ? Kibuk nnɔ n̄a kpo', kɪ gɔh ne.»

⁴⁰ U len' nnɔ ma nnɔ, ne bi leh wɔ. Nen saan ne u n̄ɔre' bi'ke ki n̄en' saali, ne ki taa' kibuk nnɔ ya naa nin ki'baa nin u'panpaankaab bita nnɔ ki kɔn' kɪ te kuduku kùà ni nnɔ, ⁴¹ ne ki cuo' ki'nuɔ, ki take' kè bi'lenm ni ki ye: «Talita kumi,» ni'tingi si: «Kibupiike, n tɔkeh ne ne fii!»

⁴² Ne kɪ fii' ki sere' i ya tãan bo, ki cuonh. Bi laa' nnɔ ma nnɔ, ne n̄i cuo' bi'ke miyɔkm ki tɪ kende'. Kɪ là yé ibin piik nin ile ya bupiik ne. ⁴³ Ne *Yesu kpɛkpe' bi'bo, ki ye bi la take n̄il, ne ki ye be n̄ de kè tijier kè n̄ ji.

6

Nasarɛt ya nib n̄a teke' Yesu ki jin'

(Matie 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ *Yesu siere' ni'saan ki lièbe' u'du ni ne u'panpaankaab paan' u'bo. ² *Saba ya daali ne u kɔn' bi'taanl ya duku ni, ki wɔknh binib Uwien ya gber. N̄i cuo' linigol là cenge u'bó nnɔ miyɔkm cɛen, ne bi niireh tɔb ki teh: «U laa' nen ke le saan-i? U laa' la miɛ ya yenfuom-i? U teh miyɔkm ya bont tà nɔ, u teh mila ki teh tù? ³ Kanpinta n̄a n̄i-ii? Mari ya bije n̄a n̄i-ii? Saak nin Yose nin Sud nin Simɔn ya ninje n̄a n̄i-ii? U'ninsieb n̄a te niɛ saan-ii?» Nnɔ ne bi'yɛnm n̄a n̄maake' u'bo ne ba teke' u'gber. ⁴ Ne u take' be ki ye: «*Uwien ya n̄ɔbonsɔknl ke n̄ɔbonsɔknl ya du ni yaab nin u'densɛn yaab nin u'dencɛnl yaab baba ne n̄a boh wɔ.» ⁵ U taa' u'nuɔ ki paan' biwienb biba bo ne bi faake' baba n̄a n̄i la, wa ji fre ki tien' yɔkm ya bontɔnn ni'saan. ⁶ Ba teke' wɔ ki jin' ma nnɔ ne n̄i cuo' wɔ miyɔkm cɛen.

Yesu sɔn' u'panpaankaab piik nin bile

(Matie 10:5-15; Luk 9:1-6)

U siere' ni'saan ne ki cuonh itengbaan ni ki wɔknh binib tigbɛmɔnmɔnt. ⁷ U yin' u'panpaankaab piik nin bile ne ki sɔn' be bilele, ki de' be mituɔm be n̄i li n̄uɔh isɛnpol binib saan. ⁸ Ne ki take' be ki ye: «Ni joh la, ni la tuke jier, ki la tuke kɔl, ki la cùɔn like, ki la tuke niba nin nitɔnn, n̄i li tuke ugbien baba, ⁹ kɪ cɛke itacaan, ki la tuke liɛr ile mɔ. ¹⁰ Ni ti baa' nà ke saan bi teke' ne iden yà ni la, ni la lèbre den kɪ ti baa' lidaali là ni li siere ni'saan. ¹¹ Nà saan ya nib n̄a teke' ne ki yìe' ni'gber la, n̄i siere nè kɪ kpakpaare ni'taan ya tengunku* kɪ wiɛ nè. Nen ne li yé ni'saan ya nib bo kudɛku.»

¹² Ne u'panpaankaab bure' ki tɪ kpaandeh tigbɛmɔnmɔnt ki teh: «Lèbre mɛn ni'tetem.» ¹³ Ne ki n̄uɔh isɛnpol ì yebe binib saan ki taah mikpɔm ki faanh biwienb bi yebe, ne bi faakreh.

San wà siih binib Uwien ya n̄unm ya kuum

(Matie 14:1-12; Luk 9:7-9)

¹⁴ Tɔ, *Yesu ya yel kpɛnh ni'ke saan haali ubɛr Herod mɔnɔn tɪ cii', kime bi lienh *Yesu bo ki teh San wà là siih binib Uwien ya n̄unm nnɔ ne mɛkre' bitɛnkpiib ni. Nen ne cère' u n̄mɔbe mituɔm ki teh miyɔkm ya bont. ¹⁵ Bitɔb lienh ki teh u yé Eli ne. Bitɔb mɔ teh u yé *Uwien ya n̄ɔbonsɔknl ten

* **6:11** Sufmbe bo kɪ kpakpaare itaan ya tengunku ya tingi si: nà ke ji tu unil la, n̄i yé u'yaar ne, na ji yé uba yaar.

biñabonsəkntəb bā là te uyo bo nnə nɛ. ¹⁶ Herod cii' *Yesu ya gbɛr ma nnə nɛ ki ye: «N là cère' bi tükre' San wà ya yul nnə wən nɛ məkre' bitɛnkpiib ni.»

¹⁷ Nà cère' Herod len' nnə si: wən nin u'yul nɛ là cère' u'sojambɛ cuo' San ki lòlɛ' wə tikudəkr ki pɛkn', u'po Herodiyad bo. Kimɛ Herodiyad là yé Herod ya ninjɛ Filip ya po nɛ, nɛ u taa' wə ki kuən'. ¹⁸ Tɔ, San təkɛ' Herod ki ye wa ηməbe sɛn wə rí taa u'ninjɛ ya po. ¹⁹ Nɛn bo nɛ Herodiyad là nɛn San ki yíe wə rí ku wə, ka rí fre, ²⁰ kimɛ Herod là boh San nɛ, ki bɛn ki ye u yé unimən nɛ, ki yé Uwien ya nil, nɛ ka sɛ u'bo. Herod là cengeh San ya gbɛr la, wa ji tí bɛn u maaleh ki teh bā, ama u nín yíe wə rí li tuu ki cengeh u'bó nɛ.

²¹ Ama lidaali liba Herodiyad laa' u li dule nà bo. Herod maa' uwien wà nnə gəbre' ki baa', nɛ u tien' tijier tù yɛbe, ki yin' binikpɛkpiɛkb nin u'sojaciɛnb nin Galile ya tinfɛnm ya ciɛnb bɛ rí baa kí lá ji. ²² Bì te ki jinh ma nnə nɛ Herodiyad ya bisɛ baa' kí lá ηən' kiciɛk bi'kɛ ya nun bó. Uɛr Herod nin bā kɛ jinh u'saan tijier nnə ya yɛnm sɔngɛ' u'bo. Nɛ u təkɛ' uɛfaan nnə ki ye: «Miɛ nni a yíe nà, rí de ηɛ.» ²³ Nɛ ki pole' ki ye: «A miɛ' nni nà kɛ la, n li de ηɛ nɛ nɛ; haali nì yé n'bel ya gbiirm bolm mile mənən la, n li tuo.»

²⁴ Nɛ uɛfaan nnə ñɛn' ki tí niire' u'naa ki ye: «N'naa, n li təkɛ' wə kí ye wə rí de nni ba?» Nɛ u təkɛ' u'bisɛ ki ye: «Təkɛ' kí ye a yíe San wà siih binib Uwien ya ñunm nnə ya yul nɛ.»

²⁵ Nɛ u pək ki liebe' ki kən' i ya tàan bo uɛr Herod saan, ki təkɛ' wə ki ye: «N yíe itàan yíe bo á tükre San wà siih binib Uwien ya ñunm nnə ya yul nɛ kí kpíen kikɛnsɛnk ni kí de nni.» ²⁶ U len' nnə ma nnə, nɛ nì saa' uɛr Herod ya yɛnm ki gbien'. Ama u pole' bicɛnb ya nun bó ma nnə nɛn nɛ cère' wa yíe'. ²⁷ Nɛn saan nɛ u sən' soja uba i ya tàan bo wə rí jo kí tí gɛ kí tükre San ya yul ní. Nɛ soja nnə jon' lipɛkl ni ki tí cuo' San ki tükre' liyul, ²⁸ ki kpíen' kikɛnsɛnk ni, kí lá de' uɛfaan nnə. Nɛ u'mə taa' kí tí de' u'naa. ²⁹ San ya panpaankaab cii' nì te nnə, nɛ ki baa' kí lá yuure' u'gbɛnɛnt, kí tí sube'.

Yesu jin' linigociɛnl liba

(Matie 14:13-21; Luk 9:10-17; San 6:1-14)

³⁰ Tɔ, *Yesu ya tondb liebe' ki taan' u'saan, nɛ ki təkɛ' wə bi tien' nà kɛ nin bi wəkn' binib nà kɛ. ³¹ Binib mə te ni'saan ki yɛbe, biba joh, bitəb liebeh. Nɛn bo nɛ wən nin u'panpaankaab ηa laa' fɛnm mənən bɛ rí ji jier. Nɛ u təkɛ' bɛ ki ye: «Cère mɛn tí bure nib ηa te nà saan kí tí rí li te tí'ba kí fuore waamu.» ³² Nɛn saan nɛ bi kən' buñɛrbu ki bure' bi'baba nib ηa te nà bó.

³³ Ama binib laa' bi cubn' nà bó, bā yɛbe bɛnde' bɛ nɛ ki ñɛn' idu kɛ ni, ki sɛn' ki kpíe' ki baa' ni'saan nin bɛ. ³⁴ *Yesu baa' ki ñɛn' buñɛrbu ni uyo wà nnə nɛ ki laa' linigociɛnl liba. Nɛ ki muɔ' bɛ micɛɛkɛm cɛɛn, kimɛ bi te tɛn ipe yà ηa ηməbe wà kpaah yɛ nɛ. Nɛn bo nɛ u cin' kí təkɛh bɛ tigbɛr tù yɛbe. ³⁵ Uwien bɛnh wù rí kə ma nnə nɛ u'panpaankaab baa' kí lá təkɛ' wə ki ye: «Tí te ñiɛn ηa te nà saan nɛ, nɛ uwien mə bɛnh wù rí kə ma nə, ³⁶ cère binib biɛ nə rí jo mudufiirmu nin itengbaan yà kəkuə niɛ saan nə ni kí tí de niba kí ji.» ³⁷ Nɛ u təkɛ' bɛ ki ye: «Ninbi bugbɛn de bɛ mɛn bɛ rí ji.» Nɛ bi niire' wə ki ye: «A yíe tí ñɛn iwɛntun kobiile ya tuonl ya paaku nɛ kí de kpənə kí lá de bɛ, bɛ rí ηmən-ii?» ³⁸ Nɛ u niire' bɛ ki ye: «Ni ηməbe

kpɔnɔ ɔŋɛ? Jo mɛn kɪ liike.» Nɛ bi bure' ki tɪ liike', ki liɛbe' nɪ ki lɔ tɔke' wɔ ki ye: «Ti ŋmɔbe kpɔnɔ ɔŋun nin ijɛn ile nɛ.»

³⁹ Nɛ u tɔke' u'panpaakaab ki ye bɛ rɪ cɛrɛ binib nnɔ kɛ rɪ kɛlɛ timɔsɔngt bo icɛk icɛk. ⁴⁰ Nɛ bi kɛkɛlɛ' icɛk icɛk binib piŋunŋun nin binib kokobk. ⁴¹ Nɛn saan nɛ u yuure' kpɔnɔ ɔŋun nin ijɛn ile nnɔ, ki yaare' ki liike' paaki, nɛ ki faare' Uwien, ki kɔkuɔ', ki taa' ki de' u'panpaankaab bɛ rɪ gbiire binib nnɔ kɛ. Bi gbiire' ijɛn ile nnɔ mɔ ki tɪ taa' ki de' bi'kɛ. ⁴² Bi'kɛ ŋmɔn' ki gbo', ⁴³ nɛ bi tantaan' kpɔnɔjɛnjɛnt nin tijɛnjɛnjɛnt tɔ sɪɛn' nnɔ, ki gbien' ikpɛncub piik nin ile. ⁴⁴ Binib bɔ jin' tijier nnɔ bijɛb lɔ te itur inun nɛ.

*Yesu cuonh miŋunm bo
(Matie 14:22-33; San 6:15-21)*

⁴⁵ I ya tɔan bo nɛ *Yesu wɔbn' u'panpaankaab ki ye bɛ rɪ liɛbe kɪ kɔ buŋɛrɔbu nnɔ kɪ liere wɔ usɛn kɪ puore miŋuncienm ya gbaatɔl kɪ jo Betsayida ya du ni ŋɔ wɔn bugbɛn rɪ cɛbe linigol nnɔ lɛ rɪ kun. ⁴⁶ U cɛbe' linigol nnɔ ma nnɔ nɛ ki don' lijuɔl bo wɔ rɪ tɪ kɔare.

⁴⁷ U'panpaankaab joh ma nnɔ nɪ tɪ biire' ki laa' buŋɛrɔbu nnɔ te miŋunm ya siik ni nɛ; nɛ *Yesu te liwɛl bo u'baba. ⁴⁸ U laa' kutafaaku tobreh bɛ, nɪ faa bi'bo ki gbien' ba ji li fre kɪ kɛrɛ. Ukuojɛmuɔyo nɛ u cuonh miŋunm bo ki joh bi'saan ki tɪ nekɪn' bɛ ki benh wɔ rɪ gɛbre. ⁴⁹⁻⁵⁰ Bi laa' unil cuonh miŋunm bo ma nnɔ bi maaleh ki teh nɪ yɛ uƒɛnfɛnd nɛ. Bujɛwaanbu cuo' bɛ ki gbien' nɛ bi wuure'.

Nɛ u tɔke' bɛ i ya tɔan bo ki ye: «Cuo mɛn ni'ba, Min *Yesu nɛ, la sɛn mɛn jɛwaanbu.» ⁵¹ Nɛ ki kɔn' bi'saan buŋɛrɔbu ni. U kɔn' buŋɛrɔbu ni nɛ kutafaaku nnɔ go. Nɛ nɪ bɛkɛ' bɛ cɛɛn. ⁵² Bi'yɛnm lɔ libe' ma nnɔ nɛ cɛrɛ' ba bɛnde' u taa' kpɔnɔ ki tien' miyɔkm ya bonn nɔ nnɔ ya tingi.

*Yesu cɛrɛ' biwiɛnb faake' Genesarɛt ya tinƒɛnm ni
(Matie 14:34-36)*

⁵³ Yesu nin u'panpaankaab tɪ baa' miŋuncienm ya gbaatɔl, Genesarɛt ya tinƒɛnm ni, ki ŋɛn' buŋɛrɔbu ni, nɛ ki lɔlɛ' bɔ. ⁵⁴ Bi ŋɛn' buŋɛrɔbu ni uyo nnɔ nɛ binib bɛnde' *Yesu i ya tɔan bo. ⁵⁵ Nɛ ki tiinh ki joh mitinƒɛnm nnɔ ni ni'kɛ saan, ki tukeh biwiɛnb inagɛn bo. Bi cii' u te nɔ saan la, nɛ bi taah bɛ ki joh u'saan. ⁵⁶ U jon' iducɛncien ni bii itengbaan ni la, bi taah biwiɛnb nɛ ki lɔ siendeh binib taakeh nɔ saan, ki gbáanh wɔ ki teh wɔ rɪ cɛrɛ biwiɛnb rɪ mɛ u'liɛrku ya ŋɔgbɛn baba. Bɔ kɛ mɛ' u'liɛrku ya ŋɔgbɛn nnɔ kɛ faake' nɛ.

7

*Yesu nin Sufmbɛ ya yaajɛbok ya gber
(Matie 15:1-9)*

¹ *Farisienmbɛ nin *Yiko ya wɔnwɔknb biba ŋɛn' Yerusalem bɔ, ki baa' ki lɔ taan' *Yesu saan. ² Bi laa' *Yesu ya panpaankaab biba jinh inɔbɔnjɔkn, ni'tingi si: ba nire' ki paan' iyaajɛbok ye ma bo. ³ Tɔ, *Farisienmbɛ nin Suftɔb kɛ pɛ bi'yaajɛbok bo nɛ. Ba nire' ki paan' bi'yaajɛbok ye ma bo la, ba rɪ ji jier. ⁴ Nɛ bi ŋɛn' kidaak ki baa' ka sɔkre' bi'ba ki paan' bi'yaajɛbok ye ma bo la, ba rɪ ji jier. Bi liɛbe' ki ŋmɔbe iyaajɛboktɔ mɔ i yɛbe: tɛn tiŋunŋuwɛnt nin icɔɔn nin tikur ya sɛn ya cɛndm.

⁵ Nɛ *Farisienmbɛ nin *Yiko ya wɔnwɔknb nnɔ niire' *Yesu ki ye: «Bɛ tien' a'panpaankaab ŋa pɛ ti'yaajɛbok ye ma bo?» ⁶ Nɛ u jiin' bɛ ki ye:

«Ninbi inuon ilele ya nibe, Uwien ya ñabonsoknl Esayi là len' ni'gber ma nno, u là ñmabe imon ne. U là len' ki ye Uwien ye:

«Binib bie pekeh nni buñobu ni ne,
bi'yenm ña neke n'saan.

⁷ Bi pukeh nni fenm ne,
ki wakhn binib iyaajebok baba.»

⁸ Ne *Yesu ti take' be ki ye: «Ni wienh *Uwien ya wobl, ne ki boh iyaajebok.»

» ⁹ Ne ki ti take' be ki ye: « «Ninbi ya buol, ki wie *Uwien ya wobl, ki paan ni'yaajebok bo ña faa-a!» ¹⁰ Kimε Moyis là len' ki ye: «Li boh a'naa nin a'baa», ki ti len' ki ye: «Unil take' u'naa bii u'baa liñabonbil la, be ri ku wo.»

¹¹ Ama ninbi wakhn binib ki cereh bi lienh ki teh bi bi li de bi'naambe nin bi'baambe na nno, ji ye «karban ne» ba ji li fre ki de be ne. Karban ya tingi si: ni ye Uwien yaann ne. ¹² Nen bo, ninbi ne cereh ba toreh bi'naambe nin bi'baambe. ¹³ Nno ne ni taah ni'yaajebok ki lebeh Uwien ya gber, ki takeh ye ni'tab ki nebreh, ki teh tibontor ten tuu no tu yebe.»

Tibont ta kuandeh unil tijoknt
(Matie 15:10-20)

¹⁴ Yesu ti yin' linigol nno, ne ki take' be ki ye: «Ni'ke ri li cengeh n'bo ño ki cii n li take ne tigber ta no ya tingi. ¹⁵ Tibont ta koh unil ya ñobu ni ña ri fre ki kuon wo joknt. Ta ñeh u'fel ni nno, tun ne kuandeh wo tijoknt. ¹⁶ [Wa ñmabe litubl la, wo ri cii.]»*

¹⁷ U siere' ki daan' linigol nno ki ti kon' iden iba ni. U ya yo ne u'panpaankaab niire' wo mikpenjenm nno ya tingi. ¹⁸ Ne u take' be ki ye: «Ni'mo ña laan bie ki ben tibont ya tingi ne-εε? Na ben ki ye tibont ta koh unil ya ñobu ni ña ri fre ki kuon wo joknt-ii? ¹⁹ Kimε ta koh u'fel ni, tu koh u'puoku ni ne, ne u joh kunincenku ki ñendeh tu.» *Yesu len' nno ma nno, u wuon' ki ye jier tuba ña kuò ne.

²⁰ U ti ye: «Tibont ta ñeh unil ya fel ni nno, tun ne kuandeh wo tijoknt. ²¹ Kimε tibonbiert ñeh unil ya fel ni ne. Tun si: iyenmaalbiere nin lisonsandl nin bunasubu nin linikul ²² nin linañmaal nin ununfōke nin mibiern nin milerkjim nin fenfenm nin mituom nin isuk nin tigbengt nin mijartetem. ²³ Tibonbiert tuu ke ñeh unil ya fel ni ne, ki kuandeh wo tijoknt.»

Upii uba teke' Yesu ki jin', ka ye Suf
(Matie 15:21-28)

²⁴ *Yesu siere' ni'saan, ne ki jon' Tir ya tinfenm ni. U kon' iden iba ni, ka ye uba ri bende ki ye u te ni'saan ama wa fre' ki bale' u'ba. ²⁵ To, upii uba là te mitinfenm nno ni usenpol ñaake u'bise. U cii' *Yesu bo, ne ki baa' i ya taan bo ki là gbaan' u'nintuoli. ²⁶ Upii nno ña ye Suf, bi maa' wo Siri ya tinfenm ya kele wà bi wu Fenisi nno ni ne. U gbáan' *Yesu ki ye wo ri ñore usenpol wà ñaake u'bise nno. ²⁷ Ne *Yesu take' wo ki ye: «Cere mubumu ri ji ki gbo ki yaan, kimε na mon be ri taa mubumu ya jier ki wie isengbele.» ²⁸ Ne upii nno ye: «Yonbdaan, ni ye imon ne, ama isengbele jinh mubumu ya jiejoyol ya luh tingi ni nno ne.» ²⁹ Ne *Yesu take' wo ki ye: «A'ñabonmonmonl lie bo, li jo, usenpol nno daan' a'buk ño.»

³⁰ U liebe' ki kun', ki ti baa' ki laa' usenpol nno monbe ki daan' u'buk ño, ki do kuduku ni.

* **7:16** Bi kpie' ki kele' tigbont ta nno ya tuba ni migbiirm 16 ña te tu'ni.

Yesu cère' ugbaanlenteɓ uba faake'

³¹ *Yesu tí siere' Tir ya tinfenm ni, ki ñen' Sidon ya du ni, ki jon' Galile ya ñunciem ya kele wà te mitinfenm mà bi yih mè Idu Piik nnò bó. ³² Tò, binib biba tuke' ugbaanlenteɓ uba ki baa' u'saan, ki gbáan' wò ki ye wò ní taa u'nuò kí paan u'bo. ³³ Nε *Yesu taa' wò ki ñen' linigol nnò ni, ki jon' ugbe, ki taa' u'nòbii ki tuun' ugbaan nnò ya tub ni, ki sii' tirinsent ki mε u'lenl, ³⁴ ki yaare' ki liike' paaki, ki fuore' ki jiin', nε ki ye «Efata,» ni'tingi si: «Ñere.»

³⁵ Nε u'tub ñere' i ya tãan bo, u'lenl mò tebre', nε u cin' ki lienh mɔnmɔnm. ³⁶ Nε *Yesu kpekpe' bi'bo ki ye bi la tɔke uba. Nin u kpekpe' bi'bo ma kε nnò, bi tũreh ki kpaandeh tù nε. ³⁷ Ni cuo' binib miyòkm ki tí kende' nε bi lienh ki teh: «U teh nà kε nnò mɔn nε, haali ki tí cèreh igbaan mɔnɔn ciih, ki cèreh bilenteɓ mò lienh.»

8

Yesu tí jin' linigocienl liba

(Matie 15:32-39)

¹ I ya den nε, linigocienl liba tí taan' *Yesu saan. Ba ηmòbe niba be ní ji, nε u yin' u'panpaankaab ki tɔke' be ki ye: ² «Linigol liε nò ηmòbe nni micεcεkm cεen nε. Bi te n'saan ma wienta sò. Ba ji ηmòbe niba be ní ji. ³ Biba ñen' ní fɔnfɔkm nε. N cèbe' be bi kunh ka jin' niba la, bi li tí dɔre usen ni.» ⁴ Nε u'panpaankaab jiin' wò ki ye: «Ti te ñien ηa te nà saan nε. Nηmε li fre kí le tijier niε saan kí de binib biε kε be ní ji kí gbo?» ⁵ Nε u niire' be ki ye: «Ni ηmòbe kpɔnò uηε?» Nε bi ye: «Ulole.» ⁶ Nε u tɔke' linigol nnò ki ye lè ní kèle tingi ni, nε ki yuure' kpɔnò ulole nnò, ki faare' Uwien, ki kòku' ki taa' ki de' u'panpaankaab, be ní gbiire linigol nnò. Nε bi taa' ki gbiire' be. ⁷ Bi ηmòbe mujenwawaamu muba mò. Nε u yuure' mu'mò, ki faare' Uwien, nε ki ye be ní taa mu'mò kí gbiire linigol nnò. ⁸ Bi'ke ηmɔn' ki gbo', nε bi tanaan' tijenjent tà sien' nnò, ki gbien' ikenden ilole. ⁹ Binib nnò là li baa ten itur inan. Nεn saan nε u cèbe' be, ¹⁰ nε wɔn nin u'panpaankaab kɔn' buñerbu i ya tãan bo ki bure' Dalmanuta ya tinfenm bó.

Bi yíe Yesu ní tien miyòkm ya bonn

(Matie 16:1-4)

¹¹ *Farisienmbε baa' ki lá cin' ki nieh nin *Yesu miniem. Bi yíe be ní biike wò nε ki tɔke' wò ki ye wò ní tien miyòkm ya bonn nà li wuɔn kí ye u'tuam ñen' Uwien saan nε. ¹² *Yesu fuore' ki jiin', nε ki tɔke' be ki ye: «Be tien' fenfenno ya nib biε nuunh be ní le miyòkm ya bonn-i? N tɔkeh nε imɔn nε, ba ní le yòkm ya bonn niba.» ¹³ Nε ki siere' bi'saan ki liεbe' ki kɔn' buñerbu ki joh wò ní tí puore miñunciem.

Yesu lienh Farisienmbε nin Herod ya kpɔnò ya ñòke bó

(Matie 16:5-12)

¹⁴ Tò, Yesu ya panpaankaab là sunde' ka tuke' kpɔnò. Kpɔnò uba kpein nε là te bi'saan buñerbu ni. ¹⁵ *Yesu kpekpe' bi'bo ki ye: «Li ben men *Farisienmbε nin Herod ya kpɔnò ya ñòke bó.» ¹⁶ Nε bi tɔkeh tɔb ki teh: «Ta tuke' kpɔnò ma nnò nε cère u len' nnò.»

¹⁷ *Yesu bende' bi tɔkeh tɔb ki teh bà, nε ki niire' be ki ye: «Be tien' ni tɔkeh tɔb ki teh na tuke' kpɔnò? Na laan biε ki freh ki sekndeh tibont ne-εε? Bii na ciih tu'tingi nε? Ni'yenm biε ki liibe nε-εε?» ¹⁸ Ni ηmòbe inun, be tien' na lenh-i? Ni ηmòbe itub, be tien' na ciih-i? Na tien, ¹⁹ n là taa' kpɔnò

uḡun ki kəkua', ki gbiire' binib itur inun ma nno, ni là tanaan' nà sien' nno ki gbien' ikpencub ubien wà nε-εε?» Nε bi ye: «Piik nin ile.» ²⁰ Nε u liebe' ki niire' be ki ye: «Na tien n là taa' kpəno ulole ki kəkua', ki gbiire' binib itur inan ma nno, ni là tanaan' tijenjent tà sien' nno ki gbien' ikendən ubien wà nε-εε?» Nε bi ye: «Ilole.» ²¹ Nε u ye: «Na laan biε ki ciih tibont ya tingi nε-εε?»

Yesu likre' ujuon uba Betsayida ya du ni

²² Yesu nin u'panpaankaab ti baa' Betsayida ya du ni, nε bi tuke' ujuon uba ki baa' *Yesu saan, ki gbáan' wə ki ye wə ní taa u'nuo kí me wə. ²³ *Yesu cuo' u'nuo, nε ki dère' wə ki ñen' udu ni, ki sii' tiñinsent, ki sėkn ujuon nno ya nun, ki taa' u'nuo ki paan' u'bo, ki niire' wə ki ye: «A lenh nibonn-ii?» ²⁴ U likre', nε ki ye: «N lenh binib ama bi naan isiin nε ki cuonh.» ²⁵ Nε *Yesu liebe' ki taa' u'nuo ki pi' u'nun bó, u faake' nε ki tūre' ki ηεbe' inunbii ki caan' ki ji lenh tibont ke mənəmnm. ²⁶ Nε *Yesu tōke' wə ki ye wə ní li kun ki la liebe udu nno ni*.

Pier len' ki ye Yesu yé Uwien ya Nigendke Kristo
(Matie 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ *Yesu nin u'panpaankaab siere' ni'saan ki bure' iduwawaale yà te ka fōke nin Sesare Filip ya tinfənm nno bó. Bi joh ma nno nε u niire' be ki ye: «Binib lienh ki teh n yé ηme nε?» ²⁸ Nε bi jiiin' wə ki ye: «Biba lienh ki teh a yé San wà siih binib Uwien ya ñunm nε. Bitəb lienh ki teh a yé Eli nε. Bitəb mə lienh ki teh a yé *Uwien ya ñəbonsəknb ya uba nε.» ²⁹ Nε u niire' be ki ye: «Ninbi nín teh n yé ηme nε?» Nε Pier jiiin' wə ki ye: «A yé Uwien ya Nigendke Kristo nε.» ³⁰ Nən saan nε *Yesu kpekpe' bi'bo ki ye bi la tōke nil u yé udaan wà.

Yesu len' u'kuum nin u'mekrm bó
(Matie 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Ni ya puoli bó nε Yesu cin' ki tōkeh u'panpaankaab ki teh: «Nì kpe Unil ya Bijε ní ji ijend kí gbien nε. *Sufmbe ya cienb nin bitətuərcienb nin *Yiko ya wənwəknb li wiε u'gber, kí ku wə, nε wienta daali wə ní mεkre bitenkpiib ni.» ³² U tōke' be tigber nno tū wien nε. Nən saan nε Pier taa' wə ki jende', ki ti kən' nin wə ki ye u la lienh ki teh nno. ³³ Ama *Yesu jibe' ki liike' u'panpaanketəb nε ki tien' Pier bo ki ye: «Paare n'puoli, Satan. Kime a'yenmaale ηa ñen' Uwien saan, i yé binib yi nε.» ³⁴ Nε ki yin' linigol nin u'panpaankaab ki tōke' be ki ye: «Unil yé wə ní paan n'bo la, u la tange u'ba, wə ní li yuunh u'dəpənpən ki bukeh ki paakeh n'bo. ³⁵ Kime wə ke yé wə ní fie u'miel la, wə nε li kpo kí juore fənm. Ama wə ke li tuo kí kpo min nin tigbəmənəmənt tuu bo nno, wə nε li lε limiel. ³⁶ Unil laa' uḡendun wuu ni ya bont ke ηə ki ti luo' limiel la, u laa' be ya kpele nε? ³⁷ Unil li taa bā kí pè kí teke u'miel-i? ³⁸ Unil ye min nin n'gber ηməbe wə ife fənfənnə ya nib bā ηa cuube Uwien saan, ki yé bibierdēnb nno saan la, udaan mə lá li ηməbe nni ife nε uyo wə Unil ya Bijε lá li baa ní nin Uwien ya tondb, wə ní li ηməbe u'Baa Uwien ya kpieke nno.»

9

¹ U tí tōke' be ki ye: «N tōkeh nε imən nε, ninbi bā se niε saan nə ya biba li lε Uwien ya bel we ní nin mituəm nε kí yaan kí kpo.»

* **8:26** Bi kpie' ki kele' tigbont tà nno ya tuba ni ní kele' ki ye: «La tí tōke nil tigber nno udu ni nε.»

*Yesu ya gbenent lèbre'**(Matie 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² Iwien iluob gèbre', nɛ *Yesu taa' Pìer nin Saak nin San ki jènde' ki tí don' lijɔfɔkrl liba bo bi'baba. U'gbenent lèbre' bi'nun bó, ³ nɛ u'wengolkaar pende' kponkpon, ki windeh tein. Uba ɲa te uɲendun wuu ni kí fre kí tien kukpɛlciɛku kù rí li pien nno. ⁴ Nɛ bi laa' Eli nin Moyis puo' u'saan bi tɔkeh tigber. ⁵ Nɛn saan nɛ Pìer tɔke' *Yesu ki ye: «Cɛnbaa, ti te niɛ saan ma nɔ, nì mɔn nɛ. Cère tí pɔ ininbon ita, sin liba, Moyis liba, Eli mɔ liba.» ⁶ Pìer ɲa bɛn u li len kí ye bà, kime bujɛwaanbu cuo' wɔn nin bipanpaanketɔb nno ki gbien'-a.

⁷ Kutɛwɔlgbɔnku kuba baa' ki pibn' bi'bo, nɛ bi cii' unieke uba bó kutɛwɔlgbɔnku nno ni u ye: «N'Bijɛ sɔ nɔ, n yíe wɔ, li cengeh mɛn u'bó.» ⁸ I ya tɔan bo nɛ bi jiebe' ki liike', ka ji laa' nitɔ, bi laa' *Yesu baba nɛ se bi'saan.

⁹ Bi jiih lijuɔl nno ya tingi ma nno, nɛ *Yesu kpɛkpe' bi'bo ki ye bi la tɔke uba bi laa' ná nɔ kí tí baa uyo wà Unil ya Bijɛ li mɛkre bitenkpiib ni nno. ¹⁰ Nɛ bi tuo' u ye ma nno, ama ki ji niireh tɔb ki teh u ye wɔ rí ye ba nɛ ki ye «kí mɛkre bitenkpiib ni?» ¹¹ Nɛ ki niire' wɔ ki ye: «Bɛ bo nɛ Yiko ya wɔnwɔknb lienh ki teh Eli li baa nɛ kí yaan Kristo rí baa ní?» ¹² Nɛ u jiiin' bɛ ki ye: «Eli li mɔnbe kí kpíe kí baa kí lá tɔ̀re tibont kɛ nɛ kí yaan. Ama nì nín tien' mila kí liebe' kí kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye binib li jènde Unil ya Bijɛ kí gbien, kí yuɔn wɔ? ¹³ N tɔkeh nɛ nɛ, Eli baa' ní ɲɔ. Nɛ bi tien' wɔ bi yíe ma bo. Bi tien' wɔ tɛn nì kele' ma u'bo *Uwien ya gbɔnku ni nno nɛ.»

*Yesu ɲɔre' usɛnpol kibuk kiba saan**(Matie 17:14-21; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Tɔ, *Yesu nin u'panpaankaab bita nno tí baa' u'panpaanketɔb saan, nɛ ki laa' linigocienl se ki guɔn' bɛ. *Yiko ya wɔnwɔknb biba mɔ te, ki nieh nin bɛ miniem. ¹⁵ Linigol nno laa' *Yesu i ya tɔan bo ma nno, nɛ nì cuo' bi'ke miyɔkm cɛn. Nɛ bi sɛn' ki jon' ki tí fuonde' wɔ. ¹⁶ Nɛ u niire' u'panpaankaab ki ye: «Ninbi nin bɛn nieh bɛ bo?»

¹⁷ Nɛ linigol nno ni, uje uba tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, n tuke' n'buk nɛ ki baa' a'saan. Usɛnpol uba nɛ ɲaake kɛ, ki tien' kɛ ulentɛb. ¹⁸ U cuo' kɛ ná saan la, u gbɔ̀breh kɛ nɛ, nɛ kuɲinsɛnɲujuku puubeh ki'ɲɔbu bó, kí ɲmɔnh iɲin, kí'gbenent mɔ tereh. N gbáan' a'panpaankaab bɛ rí ɲɔre usɛnpol nno, nɛ ba fre'.» ¹⁹ Nɛ *Yesu tɔke' bɛ ki ye: «Ninbi fɛnfennɔ ya nibɛ, na teke' Uwien ki jin'. N li wuɔke ni'saan kí tí kpaan mila nɛ? N li ɲmɔbe sukle ni'bo kí tí kpaan mila nɛ?» Nɛ ki ye: «Taa mɛn kibuk nno ní.»

²⁰ Nɛ bi taa' kɛ ki baa' u'saan. Usɛnpol nno laa' *Yesu ma nno nɛ ki cère' kí'gbenent ɲɔh pepebu, kí lu' ki bindeh, kuɲinsɛnɲujuku puubeh ki'ɲɔbu bó. ²¹ Nɛ *Yesu niire' kí'baa ki ye: «Nì cin' kɛ ma nì wuɔke'-aa?» Nɛ kí'baa ye: «Nì cin' kɛ haali kí'buwaam ni nɛ. ²² U sɔbe ki gbɔ̀breh kɛ umu nin miɲunm ni nɛ, ki nuunh wɔ rí ku kɛ. A li fre la, á muɔ te micɛɛkm kí tore tɛ.» ²³ Nɛ *Yesu ye: «Bɛ tien' a ye n li fre la? Wà teke' ki jin' ɲa rí gbɛle niba.» ²⁴ Nɛ kibuk nno ya baa wuure' i ya tɔan bo ki ye: «N teke' ɲɛ ki jin', tore nni, kime n'tekjim nɛ pɔre' nni.»

²⁵ *Yesu laa' linigol nno tiinh ki taakeh ní, nɛ u tien' usɛnpol nno bo ki ye: «Usɛnpol wà teh binib igbaanlentɛb nno n tɔkeh ɲɛ nɛ, dáan kibuk kɛ, kí la jí rí ɲɛkn kɛ lidaali liba.» ²⁶ Usɛnpol nno wuure', nɛ ki cère' kibuk nno

ya gbɛnɛnt ɲɔh pepebu, nɛ ki daan' kɛ. Kɪ dɔ ki naan utɛnkpii, nɛ binib bɔ yɛbe ye kɪ kpo'-a! ²⁷ Ama *Yesu cuo' kɪ'nuɔ ki fin' kɛ. Nɛ kɪ fii' kɪ sere'.

²⁸ *Yesu kun' ma nnɔ nɛ u'panpaankaab niire' wɔ bi'baba bo ki ye: «Bɛ tien' tinbi ɲa fre' kɪ ɲɔrɛ' usɛnpol nnɔ?» ²⁹ Nɛ u jii'n' bɛ ki ye: «Yiɛ ya sɛnpol ya bol wɔn, ikaare baba ɲa ɲɪ la, bonn ɲa te kɪ fre kɪ ɲɔrɛ yɛ.»

Yesu ti len' u'kuum nin u'mɛkrm bɔ
(Matie 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Yesu nin u'panpaankaab siere' ni'saan, nɛ ki cuon' ki càare' Galile ya tinfɛnm. *Yesu ɲa yíe uba ɲ li ben u te nà saan, ³¹ kime u yíe wɔ ɲ wɔkn u'panpaankaab nɛ. U tɔke' bɛ ki ye: «Bi li taa Unil ya Bijɛ kɪ ɲukn binib, bɛ ɲ ku wɔ. Ama wienta daali u li mɛkre bitɛnkpiib ni.» ³² U'panpaankaab ɲa cii' u'lenm nnɔ ya tingi nɛ ka kaabe' bɛ ɲ niire wɔ mɔ.

Ŋmɛ yé unikpɛkpiɛk-i?
(Matie 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Yesu nin u'panpaankaab tɪ baa' Kapɛrnawum ya du ni, nɛ ki kɔn' kuduku kuba ni. Bi te kuduku nnɔ ni ma nnɔ, nɛ u niire' bɛ ki ye: «Ni bi niɛh bɛ bo usɛn ni?» ³⁴ Nɛ bi se ki ɲmin, kime bi bi niɛh ticiɛnt bo nɛ usɛn ni. ³⁵ Nɛn saan nɛ u kɛle' kɪ yin' u'panpaankaab piik nin bile nnɔ kɛ, nɛ ki tɔke' bɛ ki ye: «Unil yíe wɔ ɲ li yé usɛnlier la, wɔ ɲ tien u'ba bi'kɛ ya gbaarkɛ, kɪ li yé bi'kɛ ya tonsɔn.» ³⁶ Nɛ ki taa' kibuk kiba ki sien' bi'siik ni, kɪ yuure' kɛ kɪ bibe', kɪ tɔke' bɛ ki ye: ³⁷ «Wà kɛ teke' kibuk tɛn kiɛ n'yel bo la, u teke' min nɛ. Wà kɛ teke' nni la, na yé u teke' min nɛ, u teke' wà sɔn' nni ní nnɔ nɛ.»

Wà ɲa nɛn tɛ la, u se ti'ciɛk bó nɛ
(Luk 9:49-50)

³⁸ Nɛn saan nɛ San tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ti laa' unil uba u ɲuɔh isɛnpol binib saan a'yel bo. Wa pɛ ti'bo ma nnɔ nɛ ti pien' wɔ.» ³⁹ Nɛ *Yesu ye: «La ji ɲ pien wɔ mɛn, kime nil ɲa ɲ fre kɪ tien miyɔkm ya bonn n'yel bo ɲɔ kɪ pɔk kɪ len n'bo nà bre i ya tàan bo. ⁴⁰ Wà ɲa nɛn tɛ la, u se ti'ciɛk bó nɛ. ⁴¹ N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, wà kɛ de' nɛ kiɲunyibuok ki ye ni yé Kristo yaab ma nnɔ nɛ la, wa ɲ lúo u'suul fiebu.»

La cère ubaan uba ɲ tùre Uwien ya sɛn
(Matie 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² «Ama ibaan yà teke' nni ki jin' nɔ, unil cère' i'ni uba tùre' Uwien ya sɛn la, bi bi taa' linɛciɛn, kɪ jon' u'tule ni, kɪ ture' wɔ ki wiɛ' miɲuncienm ni la, ɲ bi li tu udaan bo. ⁴³ A'nuɔ nɛ cèreh a biih la, cere wù. A ɲmɔbe unuɔ uba ɲɔ ki laa' limiɛl là ɲa ɲmɔbe gbenm la, ɲ tu nin á li ɲmɔbe inuɔ ile, ɲɔ kɪ kɔ umucɛncien wà ɲa ɲ kpiin ni. ⁴⁴ [Ni'saan, «Mu ɲa ɲ kpiin. Ininbieb yà ɲmɔnh tigbɛnɛnt mɔ ɲa ɲ kpo.»]* ⁴⁵ A'taal nɛ cèreh a biih la, cere lè. A ɲmɔbe litaal liba ɲɔ ki laa' limiɛl là ɲa ɲmɔbe gbenm la, ɲ tu nin á li ɲmɔbe itàan ile, ɲɔ kɪ kɔ umu wà ɲa ɲ kpiin ni. [⁴⁶ Ni'saan, «Mu ɲa ɲ kpiin. Ininbieb yà ɲmɔnh tigbɛnɛnt mɔ ɲa ɲ kpo.»]† ⁴⁷ A'nunbu nɛ cèreh a biih la, likre bù. A ɲmɔbe bununbu buba kɪ kɔn' Uwien ya bɛl ni la, ɲ tu nin á li ɲmɔbe inun ile, ɲɔ kɪ kɔ umu wà ɲa ɲ kpiin ni. ⁴⁸ Ni'saan, «Mu ɲa ɲ kpiin. Ininbieb yà ɲmɔnh tigbɛnɛnt mɔ ɲa ɲ kpo.»

* 9:44 Bi kpiɛ' kɪ kele' tigbɔnt tà nnɔ ya tuba ni migbiirm 44 ɲa te tu'ni. † 9:46 Liike 9:44.

49 «Umu ne li cère unil ke rí nmaake ten miyaam. 50 Miyaam yé nibonn ná mən ne. Ama mĩ saa' ka ji nme la, niba na te kí ji rí fre kí nmaake mē. Ní li nme ten miyaam, kí li nme nin táb.»

10

Uwien taan' ná la, nil la bore nē
(Matie 19:1-12; Luk 16:18)

1 *Yesu siere' ni'saan, ne ki jon' Sude ya tinfenm mà te Suden ya kpenpuol bó nnə ni. Inigol tí taan' u'saan, ne u tí wəkn' be ten u tí rí teh ma bo.

2 *Farisenmbə biba nek'n wə ki yíe be rí biike wə, ne ki niire' wə ki ye: «Uje nɔmbe usen wə rí wíe u'po-oo?» 3 Ne u niire' be ki ye: «Moyis lá ye ní li teh mila?» 4 Ne bi ye: «Moyis lá ye uje yíe wə rí wíe u'po la, wə rí kele kugbɔnku kí de wə kí wuɔn kí ye u wíe' wə.» 5 Ne *Yesu ye: «Ní'yufaa bo ne cère' Moyis lá kele' ki ye ní li teh nnə. 6 Ama micincinm, uyo wə Uwien lá nɛn' unɛndun wuu nnə, <u lá nɛn' uje nin upii nɛ. 7 Nɛn nɛ cère' uje kuɔn' upii la, u li dāan u'naa nin u'baa, 8 nɛ bɛn bile nnə rí taan kí tien unibaab.> Nnə nɛ ba ji te nib bile, bi ji yé unibaab nɛ. 9 Tə, Uwien taan' ná la, nil la bore nē.»

10 Bi tí baa' iden nɛ u'panpaankaab mə liebe' ki niire' wə tigber nnə bo. 11 Ne u jiin' be ki ye: «Uje wə wíe' u'po, ki tí kuɔn' upiitə la, uje nnə yé ujenanmaa nɛ u'po ukpiek nnə bo. 12 Upii wə fii' u'ce saan, ki tí kun' ujetə la, upii nnə yé upiinanmaa nɛ.»

Yesu nin mubumu
(Matie 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Tə, binib tukeh mubumu, ki bāareh *Yesu saan nɔ wə rí mɛ mù, nɛ u'panpaankaab kɔnh nin be. 14 U laa' bi kɔnh nin be ma nnə, na nmaake' wə, nɛ u tək'e' be ki ye: «Cère mɛn mubumu mù rí li bāareh n'saan. La piendeh mù mɛn, kimɛ binib bə te ten mubumu nɛ si Uwien ya bel. 15 N tkeh nɛ imən nɛ, wə ke na teke' Uwien ya bel ya gber kibuk yaam la, wa rí kə li'ni.» 16 Nɛn saan nɛ u yuunh mubumu nnə, ki taah u'nwə ki paakeh mu'bo, ki teh mù Uwien ya mɔnm.

Ufàadaan uba ya gber
(Matie 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 *Yesu siereh uyo wə nnə, nɛ uje uba sɛn' ki baa' kí lá gbaan' u'nintuoli, kí niire' wə ki ye: «Cɛnbaa wə mən, n li tien mila kí lɛ limiel lá na nɔmbe gbenm-i?» 18 Ne *Yesu niire' wə ki ye: «Be tien' a yih nni wə mən-i? Uwien baba na ní la, uba na mən. 19 A bɛn iwəb yá ye: <La ku nil, kí la teh nanmaal, kí la suh, kí la nɛndeh nib bo, kí la jinh nib, kí li boh a'naa nin a'baa nnə.> 20 Ne uje nnə ye: «Cɛnbaa, n boh ni'ke haali n'buwaam ni nɛ.» 21 *Yesu liike' wə, u'yɛnm sɔnge' u'bo, nɛ u tək'e' wə ki ye: «Nibonn niba nɛ pɔre' nɛ. Jo kí tí kuare a nɔmbe tibont tà ke nnə, kí taa ilike nnə kí de bicɛɛkɛnɛb, kí li nɔmbe lifaal paaki bó, nɔ kí baa kí lá paan n'bo.» 22 *Yesu len' nnə ma nnə, nɛ uje nnə saa' u'nun bó, kí siere' ki bure' nin uyɛnsaa, kimɛ u nɔmbe lifaal kí gbien'.

23 *Yesu jiebe' kí liike' u'panpaankaab, nɛ kí tək'e' be ki ye: «Ní faa kí gbien' nin binib bə nɔmbe lifaal nnə rí kə Uwien ya bel ni.» 24 U len' nnə ma nnə, nɛ miyɔkm cuo' u'panpaankaab cɛn, nɛ u tí tək'e' be ki ye: «N'bumu, Uwien ya bel ni ya kɔm faa cɛn nɛ. 25 Ní faa nin ufáandaan rí kə Uwien ya bel ni kí cɛn' nɔkma rí cáare mikpɛlpienbonm ni.» 26 Ní tùɔre' kí beke' be

ceen, ne bi tókeh tób ki teh: «O, ní te nnó la, ημε li fre kí ημερε?» ²⁷ *Yesu caan' bi'bo inun, ne kí tóke' be ki ye: «Binib ne ηα ní fre, Uwien wón ηα ní gbele niba, u li fre kí tien ni'ke.»

²⁸ Ne Pier tóke' wó ki ye: «Tinbi wón la, ti daan' tibont ke ne ki paan' a'bo-a!» ²⁹ Ne *Yesu ye: «N tókeh ne imón ne, unil wá ke daan' u'den bii u'ninjieβ bii u'ninsieβ bii u'naa bii u'baa bii u'bumu bii u'kpáan min nin tigremonmont bo la, ³⁰ u li le iden nin ninjieβ nin ninsieβ nin naambe nin mubumu nin ikpáan, ni'ke bolm kobk fenfennó, ama u li le ijend mō. Ne uyo wá we ní nnó, u lá li le limiel lá ηα ηmōbe gbenm. ³¹ Bisenlierb lá li paan puoli ki yebe. Puoli bó yaab mō lá li liere usen ki yebe.»

Yesu ti len' u'kuum nin u'mekrm bó nta bo
(Matie 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² *Yesu nin u'panpaankaab doh Yerusalem bó, ne u le usen. Bi joh ma nnó u'panpaankaab ya yennm saa' ne bujewanbu cuo' bá mō pe u'bo nnó. Nen saan ne u tí yin' u'panpaankaab piik nin bile nnó u'ba saan ne ki cin' kí tókeh be ná li tí tu wó ni'bó. ³³ U tóke' be ki ye: «Li cengeh mēn, ti doh Yerusalem bó ne. Ti tí baa' la, bi li taa Unil ya Bijε kí ηukn bitótuarciēnb nin *Yiko ya wónwóknb, be ní bu wó tibuur, kí ye u kpe mikuuum, kí taa wó kí ηukn bá ηa yé Sufmbe. ³⁴ Bi li lè wó, kí cere u'bo tiñinsent, kí ní wó inalēbe, kí yaan kí ku wó, ne wienta daali wó ní mekre bitenkpiib ni.»

Saak nin San ya misbu
(Matie 20:20-28)

³⁵ Tó, Sebede ya bijieβ Saak nin San nekn' Yesu, ne kí tóke' wó ki ye: «Cenbaa, ti yé á tuo kí tien ti li miε ηe ná ne.» ³⁶ Ne u niire' be ki ye: «Ni yé ní tien ba ne kí de ne?» ³⁷ Ne bi ye: «A lá jin' a'bel la, á cère ti'ni uba ní li ke a'nójie bó, utó mō ní li ke a'nógen bó.» ³⁸ Ne u ye: «Na ben ni mieh nibonn ná. Ni li fre kí ji n li ji ijend yá nnó-ó?» Bii ni li fre kí kó n li kó micεekm mà ni nnó ni-ii? * ³⁹ Ne bi ye: «Ti li fre.» Ne u ye: «Imón, ni li ji n li ji ijend yá nnó, ki li kó n li kó micεekm mà ni nnó ni. ⁴⁰ Ama binib bá li kēle n'nójie nin n'nógen bó nnó wón, na yé min ne li gēnde be. Uwien ne li de mifenm nnó u bonde' mē ki ble' binib bá nnó.»

⁴¹ U'panpaankaab piik bá sien' nnó cii' Saak nin San tóke' wó ki ye bá, ne bi'benku ni cin' ki beh bi'bo. ⁴² Nen saan ne u yin' be u'ba saan kí tóke' be ki ye: «Ni ben ní te ma unjendun wuu ni. Bá yé idu ya berb wóndeh i'nib ne, ne bá ηmōbe ticient nnó wongeh be bi'tuóm kpe ma bo. ⁴³ Na ní li te nnó ninbi ni. Ni'ni wá yé wó ní li yé ucien la, wó ní tien u'ba ni'tonsnl. ⁴⁴ Ni'ni wá yé wó ní li yé usenlier la, wó ní tien u'ba ni'ke ya yonb. ⁴⁵ Kime Unil ya Bijε ηa baa' unjendun wuu ni be ní sōn kí de wó. U baa' wón ne ní sōn kí de binib, kí kpo ηó kí de binib bá yebe kí wiε.»

Yesu likre' Bartime
(Matie 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ *Yesu nin u'panpaankaab tí baa' Seriko ya du ni. Bi ñeh u'ni uyo wá nnó ne linigociēnl paan' bi'bo. Ujuón uba ke sengbaal kí mieh, bi yih wó Bartime, u yé Time ya bijε. ⁴⁷ U cii' bi ye Nasaret ya *Yesu ne gēbreh, ne u cin' kí wuureh kí teh: «Yesu, *Dafid ya yaabile, muó nni micεekm.»

* **10:38** Yesu taa' tinennent tule ne ki wuon' ijend nnó yebe ki kpe ma bo. Tun si: kí ñu kijendyiek ni bii kí lúo ijend ni.

48 Linigol nno tengeh u'bo ki teh wɔ́ n̄́ ηmile, ama u tũ̀reh ki wuureh ne ki teh: «*Dafid ya yaabile, muɔ́ nni micεεckm.» 49 Ne *Yesu sere' ki ye: «Yin wɔ́ mɛn n̄́.» Ne bi yin' wɔ́ ki tɔ́ke' wɔ́ ki ye: «Cuo a'ba! Fii kí sere, u yih ηε.»

50 Ne u wie' u'liergbenku, ki fii' wukbu, ki baa' *Yesu saan. 51 *Yesu niire' wɔ́ ki ye: «A yíe n̄́ tien ba kí de ηε?» Ne u ye: «Cɛnbaa, n yíe n̄́ likre ne.» 52 Ne *Yesu ye: «Li joh, a'tekjim ne ηmien' ηε.» U likre' i ya tãan bo, ne ki paan' *Yesu bo.

11

Binib kpiεkreh Yesu u ti kɔ́n' Yerusalem ni

(Matie 21:1-11; Luk 19:28-40; San 12:12-19)

1 *Yesu nin u'panpaankaab t̄́ neke Yerusalem ki tuo' Bɛtifaaje nin Betani ya du. I te Olifi ya siin ya juɔ́l bó ne. Bi t̄́ tuo' n̄́'saan ma nno, ne u sɔ́n' u'panpaankaab ni bile 2 ki tɔ́ke' bε ki ye: «Li joh mɛn udu wà te inun bó nɔ́ ni. Ni t̄́ kɔ́n' u'ni la, ni li pɔ́k kí lε ηjuunfanfaan uba lùo. Uba ηa laan jεke' wɔ́. Ní lore wɔ́ kí taa n̄́. 3 Unil niire' ne ki ye bε tien' ni loreh wɔ́ la, ní ye: «Yonbdaan ne cieke wɔ́. U li jiin wɔ́ ní fɛnfɛnno wuɔ́.» »

4 Bi bure', ne ki t̄́ laa' ηjuunfanfaan nno lùo iden iba saali bunañɔ́bu saan ki neke usen. Ne bi cin' ki loreh wɔ́. 5 Binib bà se n̄́'saan nno ya biba niire' bε ki ye: «Ni teh ba sɔ́? Bε tien' ni loreh ηjuunfanfaan wuɔ́ nɔ́?» 6 Ne bi jiin' bε *Yesu bi ye bε n̄́ ye ma nno. Ne binib nno cèbe' bε bi bure', 7 ki tuke' ηjuunfanfaan nno ki baa' *Yesu saan, ne ki taa' bi'liεr ki paan' u'bo, *Yesu jεke'. 8 Nen saan ne biba taah bi'liεr ki pèreh usen ni ki yebe. Bitɔ́b kɔ́h kumuɔ́ku ni, ki bεreh tifer ki mɔ́ lá pèreh. 9 Bà le usen nno nin bà pε puoli nno kε wuureh ki teh: «Osana*, Uwien ya mɔ́nm n̄́ li te wà we ní Yonbdaan ya yel bo nno bo. 10 Uwien ya mɔ́nm n̄́ li te ti'yaaje *Dafid ya bεl là we ní nno bo. Osana, Uwien wà te paaki bó.»

11 Tɔ́, *Yesu t̄́ baa' Yerusalem, ki kɔ́n' Uwien ya duku† ya luo bo, ki liike' tibont kε. Uwien beh wù n̄́ kɔ́ ma nno, ne wɔ́n nin u'panpaankaab piik nin bile nno ñɛn' ki bure' Betani ya du bó.

Yesu wie' bukenkenbu buba miñùum

(Matie 21:18-19)

12 Kutaaku faa', ne *Yesu nin u'panpaankaab ñɛn' Betani ya du ni ki bure'. Bi joh ma nno ne mikònm t̄́ cuo' wɔ́. 13 U laa' bukenkenbu buba t̄́ se fɔ́nfɔ́km ki ηmɔ́be tifer. Ne u jon' wɔ́ n̄́ t̄́ liike u li lε niba bu'bo bii wa n̄́ lε. U t̄́ baa' bu'nintuɔ́li, ki laa' tifer baba ne bu'bo. Kime na là yé kenken ya lònluònyo. 14 Ne u tɔ́ke' busubu nno ki ye: «Uba ηa ji li lε bil liba a'bo fiebu.» Ne u'panpaankaab cii' u len' ki ye bà.

Yesu ηɔ́re' binib Uwien ya duku ya luo bo

(Matie 21:12-17; Luk 19:45-48; San 2:13-22)

15 Yesu nin u'panpaankaab t̄́ baa' Yerusalem. Ne *Yesu kɔ́n' Uwien ya duku ya luo bo, ki cin' ki ηuɔ́h binib bà kuɔ́reh tiwɛnt nin bà daanh tiwɛnt nno ki ñɛndeh; ki tureh bilikkpendb ya teb nin bà kuɔ́reh inɛnjel nno ya biεmu ki gbɔ́breh. 16 Wa cèreh nib tukeh went ki gèbreh Uwien ya duku ya luo bo.

17 Nen saan ne u tɔ́ke' bε ki ye:

«Nì kele' *Uwien ya gbɔ́nku ni ki ye:

«Bi li yin n'duku inibol kε ya kaare ya duku ne),

* 11:9 Liike Matie 21:9. † 11:11 Liike Matie 12:5.

ama ninbi taa' kù ki tien' binasub ya tantaanbùol nɛ.»

¹⁸ Bitətuərɕienb nin *Yiko ya wənwəknb cii' *Yesu tien' ma bo. Nɛ bi nuunh bi li tien ma kí ku wə, ama ki ji fenge wə. Kimɛ u'wəknm sɔŋe linigol nnə ya yɛnm cɛɛn nɛ. ¹⁹ Ní juərə' ma nnə, nɛ *Yesu nin u'panpaankaab tí siere' udu nnə ni.

Yesu wiɛ' bukenkenbu bùa miñuum nnə kuore'

(Matie 21:20-22)

²⁰ Kutɛɛsənsənku, nɛ bi cuonh ki gɛbreh bukenkenbu nnə saan, ki laa' bù kuore' paaki ki tí ci' tingi. ²¹ Nɛ Pier tiere' ná wun tien', nɛ ki təkɛ *Yesu ki ye: «Cɛnbaa, liike, a wun wiɛ' bukenkenbu bùa miñuum nnə, kuore'-a!» ²² Nɛ *Yesu təkɛ' bɛ ki ye: «Teke mɛn Uwien kí ji. ²³ N təkɛh nɛ imə̀n nɛ, unil wà kɛ li təkɛ lijuəl liɛ kí ye lè ní fii kí tí lu miñuncienm ni, ki teke' ki jin' ki ye ní li tien tɛn u len' ma bo, ka maaleh milele la, ní li tien nnə nɛ. ²⁴ Nɛn bo nɛ n təkɛh nɛ ki teh ni miɛ' Uwien nibonn ná kɛ ni'kaare ni la, ní li du kí ye ni laa' nɛ ɲə, nɛ ni li mənbe kí lɛ nɛ nɛ. ²⁵ Uyo wà ni te ki kàareh, kí lá tiere ki ye uba ɲmɔbe nɛ tigbɛr tà kɛ la, ní fère udaan ɲə ni'Baa wà te paaki bó nnə mɔ ní fère nɛ ni'biil. [²⁶ Ama na fère' ni'təb la, ni'Baa wà te paaki bó mɔ ɲa ní fère nɛ.]»[†]

Bi niire' Yesu wà de' wə usɛn wə ní tien u teh ná nɔ?

(Matie 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Yesu nin u'panpaankaab tí liebe' ki baa' Yerusalem ni. *Yesu kən' ki cuonh Uwien ya duku ya luo bo, nɛ bitətuərɕienb nin *Yiko ya wənwəknb nin *Sufmbɛ ya cienb baa' u'saan, ²⁸ ki niire' wə ki ye: «A ɲmɔbe usɛn á tien a teh ná nɔ-ɔɔ? ɲmɛ nɛ de' ɲɛ usɛn á tien nɛ?» ²⁹ Nɛ u ye: «N'mə li niire nɛ iniire iba kpein nɛ. Ni fre' ki jiin' nni la, n'mə li təkɛ nɛ n ɲmɔbe usɛn wà ki teh n teh ná nɔ. ³⁰ San là siih binib Uwien ya ɲunm ma nnə, ɲmɛ nɛ là de' wə usɛn-i? Uwien bii binib nɛ? Təkɛ nni mɛn.»

³¹ Nɛn saan nɛ bi təkɛh təb ki teh: «Ti ye Uwien nɛ de' wə usɛn la, u li niire tɛ kí ye: «Bɛ tien' ta là teke' wə ki jin'-i?» ³² Ta ní fre kí ye binib mɔ sɔ.» Bi fenge linigol nnə mɔ, kimɛ bi'kɛ tuo' ki ye San là cinbe ki yé *Uwien ya ɲəbɔnsəknl nɛ. ³³ Nɛ bi təkɛ' *Yesu ki ye: «Ta bɛn.» Nɛ u'mə ye: «N'mə ɲa bɛn, ka ní təkɛ nɛ wà de' nni usɛn ní tien n teh ná nɔ mɔ.»

12

Bikpàab bà bre ya kpɛɲɛnm

(Matie 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Ni ya puoli bó nɛ *Yesu pən' bɛ mikpɛɲɛnm ki ye: «Ujɛ uba nɛ là ɲmɔbe bukpàabu, ki caan' bukpàabu nnə ni tisir tà bi taah tu'biil ki ɲɛh fɛn nnə, nɛ ki bɛke' ki linde' bù, ki gbɪn' kubùoku kùà bi li ɲmɛngɛh isibii nnə bu'ni, ki caan' kinɪnbɛntaak bu'ni, ki taa' bù ki guun' bikpàab biba, nɛ ki bure' usɛn. ² Uyo wà isibii nnə tí ben' nnə, nɛ u sən' utonsənl uba bikpàab nnə saan, wə ní tí teke wən ukpɛdaan ya bó ní. ³ Utonsənl nnə tí baa' nɛ bi cuo' wə ki ɲi', ki ɲərə' wə, u liebe' inuəkuon. ⁴ Ukpɛdaan nnə tí sən' utonsəntə bi'saan. Nɛ bi tí ɲiɲi' ki cube' u'yul, ki susuke' wə. ⁵ U tí liebe' ki sən' utonsəntə bi'saan. Wən tí baa' ma, bi ku' wə nɛ. U liebe' ki sənsən' bitonsənb bi'saan bi yɛbe, bi tí ɲiɲi' biba, ki kuku' bitəb. ⁶ U'bijɛ baba nɛ ji sien' u'saan, u yíe u'bijɛ nnə cɛɛn. Nɛ u fərə' ki sən' wə bi'saan, ki maaleh ki teh u yé u'bijɛ ma nnə, bi li tí bo wə nɛ. ⁷ Ama bikpàab nnə laa' u'bijɛ

[†] 11:26 Bi kpɛ' ki kele' tigbənt tà nnə ya tuba migbiirm 26 ɲa te tu'ni.

nnə we ní ma nnə, nɛ bi təkɛ' tɔb ki ye: <Wɔn nɛ yé u'faajil, cère mɛn tí ku wə ɲə lifaal nnə ní juore tí'yaal.> ⁸ Nɛ bi cuo' wə ki ku', ki ɲɛn' ki tí wiɛ' kɛgbaal.

⁹ «Tɔ, ukpɛdaan nnə li tien mila? U li baa kí lá ku bikpàab nnə nɛ, kí taa bukpaabu nnə kí guun bikpɛtɔb. ¹⁰ Na kaan' *Uwien ya gbɔnku ni ní kele' nà saan ki ye:

<Litɛn lá bidumɛb wiɛ' lè nnə,
lɛn nɛ lá tien' litɛnkpiɛkl lá cɔ kuduku nnə nɛ-ɛɛ?

¹¹ Yonbdaan nɛ tien' nnə,
nɛ ní ɲmɔbɛ kuɲuɔrku tí'nun bó.> »

¹² *Sufimbɛ ya cienb bɛndɛ' ki ye *Yesu pɔn' bɛn nɛ mikpɛnjɛnm. Nɛn bo nɛ bi'nun mɔn bɛ ní cuo wə, ama bi fɛngɛ' linigol nnə nɛ ki siere' ki dàan' wə.

Sesa ya lɛnpolike

(Matie 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Bi sɔn' *Farisiɛnmɛ biba nin ubɛr Herod yaab ya biba *Yesu saan bɛ ní tí dɛlɛ wə, wə ní lɛn kí lɔlɛ u'ba. ¹⁴ Bi tí baa' nɛ ki təkɛ' wə ki ye: «Cɛnbaa, ti bɛn ki ye a təkɛh tigbɛmɔnt nɛ, ka fɛngɛ uba, ka boh uba ki cɛn' u'tɔ. A wɔngɛh tɛ Uwien ya sɛn mɔnmɔnm nɛ. Tɔ, ti ɲmɔbɛ usɛn tí li pɛh lɛnpɔ ki diɛnh ubɛrciɛn Sesa bii ta ɲmɔbɛ? * Tí li pɛh bii tí la pɛh?»

¹⁵ *Yesu bɛn ki ye bi yé iɲuɔn ilele ya nib nɛ, nɛ ki təkɛ' bɛ ki ye: «Bɛ tien' ni bíkreh nni? Taa mɛn milikbim miba ní ní liike.» ¹⁶ Bi taa' ní; nɛ u niire' bɛ ki ye: «ɲmɛ ya nɛnnɛnku nin u'yel tɛ mi'bo?» Nɛ bi ye: «Uɛrciɛn Sesa.»

¹⁷ Nɛ u təkɛ' bɛ ki ye: «Taa mɛn nà yé Sesa yaann kí de Sesa, kí taa nà mɔ yé Uwien yaann, kí de Uwien.» U lɛn' nnə ma nnə nɛ ní cuo' bɛ miyɔkm cɛɛn.

Bitenkpiib ya mɛkrm ya gɛr

(Matie 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ní ya puoli nɛ Saduseɛnmɛ biba baa' *Yesu saan. Bɛn nɛ liɛnh ki tɛh bitenkpiib ɲa ní mɛkrɛ nnə. ¹⁹ Bi təkɛ' wə ki ye: «Cɛnbaa, Moyis lá kele' yiko kí de' tɛ ki ye: <Unil ya ninjɛ kpo' ki cère' u'pɔ, ka ɲmɔbɛ buk la, wə ní kere ukpɔpii nnə, kí maa mubumu kí de u'ninjɛ wə kpo' nnə.> ²⁰ Tɔ, ninjɛb bilolɛ biba nɛ lá tɛ, nɛ ukpiɛk lá kuɔn' upii, ki kpo', ka maa' buk.

²¹ Wà tɔ u'bo nnə kere' ukpɔpii nnə kí mɔ kpo' ka maa' buk. Wà mɔ tɔ wɔn bo nnə mɔ kere' wə kí mɔ kpo' ka maa' buk. ²² Bijɛb bilolɛ nnə kɛ tien' nnə kí kpo' ka maa' buk. Upii nnə mɔ tí fɔrɛ' kí kpo'. ²³ Tɔ, bitenkpiib lá mɛkrɛ' uyo wà la, ɲmɛ li si upii nnə? Kímɛ bi'kɛ bilolɛ kuɔn' wə kí tí bòn' nɛ.»

²⁴ Nɛ *Yesu jiin' bɛ ki ye: «Na bɛn nà kele' *Uwien ya gbɔnku ni ya tingi, ka bɛn Uwien ya tuɔm kɛrɛ ma bo. Nɛn nɛ cèreh ni túrɛh. ²⁵ Bitenkpiib lá mɛkrɛ' la, jɛb ɲa ní kuɔn piib, piib mɔ ɲa ní kun cɛr. Bi li tɛ tɛn Uwien ya tɔndb nɛ paaki bó. ²⁶ Bitenkpiib ya mɛkrm mɛn la, na kaan' Moyis ya gbɔnku ni nà saan Uwien lá lɛn' nin Moyis kufɛtuku kuba saan kù teknh umu ka wih nnə nɛ-ɛɛ? U lá təkɛ' Moyis ki ye: <Min nɛ yé *Abraham nin *Isaak nin Sakɔb ya Wien.> ²⁷ Uwien ɲa yé tɛnkpiib ya Wien, u yé bà fuobe ya Wien nɛ. Ninbi liɛnh ki tɛh bitenkpiib ɲa ní mɛkrɛ ma nnə ni túrɛ' kpɛlkɛl nɛ.»

Li lɛ wɔblyɛ wɔbkpiɛkl-i?

(Matie 22:34-40; Luk 10:25-28)

* 12:14 Liike Matie 22:17.

28 *Yiko ya wɔnwɔknl uba là te ni'saan ki cii' bi nieh nin tɔb ma, nɛ ki laa' *Yesu jiiin' bɛ mɔnmɔnm ma bo. U nɛkn' *Yesu ki niire' wɔ ki ye: «Ɔwɔb kɛ nni li lɛ yɛ likpiekl-i?» 29 Nɛ *Yesu jiiin' wɔ ki ye: «Liwɔbkpiekl si: «Ninbi Israyɛl yaabɛ, li cengeh mɛn: Yonbdaan Uwien baba nɛ yɛ Yonbdaan. 30 Li yɛ a'Yonbdaan Uwien nin a'fɛl kɛ nin a'tetem kɛ nin a'yɛnmaale kɛ nin a'tuɔm kɛ.» 31 Liwɔbl là tɔ si: «Li yɛ a'tɔ ten a yɛ a'ba ma bo.» Wɔbl liba ŋa te ki gɛ̀bre' liɛ ya wɔbl.»

32 Nɛ u tɔke' *Yesu ki ye: «Cɛnbaa, a tɔke' tigbɛmɔnt nɛ. A tɔke' ki ye Yonbdaan Uwien yɛ Uwenbaabe nɛ, uba ŋa te ki pukn' u'bɔ ma nnɔ, tɔ te nɛ. 33 Unil yɛ Uwien nin u'fɛl kɛ nin u'yɛnmaale kɛ nin u'tuɔm kɛ, ki yɛ u'tɔ ten u yɛ u'ba ma bo la, nɛn nɛ mɔn ki cɛn' wɔ rɪ li taah tiwɛnt ki teh ituɔrɛ ki windeh ki dienh Uwien nin mipum kɛ ya bol.» 34 *Yesu laa' u len' nin mibɛnm, nɛ u tɔke' wɔ ki ye: «ŋa fɔke nin Uwien ya bɛl.» Nɛn gɛ̀bre' ma nnɔ, uba ŋa ji kaabe' ki niire' *Yesu niire ki pukn'.

Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nin Dafid ya gber

(Matie 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 *Yesu là te Uwien ya duku ya luo bo, ki wɔknh binib Uwien ya gber ma nnɔ, nɛ ki niire' bɛ ki ye: «Nɪ tien' mila *Yiko ya wɔnwɔknb lienh ki teh Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo yɛ *Dafid ya yaabil-i?» 36 Mifuoŋanm là cɛrɛ' *Dafid bugbɛn len' ki ye:

«Yonbdaan Uwien tɔke' n'Yonbdaan ki ye:

Kɛ̀le n'ŋɔjie bɔ,

kɪ tɪ baa uyo wà

n li cɛrɛ á te a'nennɛndb bo litaal.»

37 *Dafid mɔnɔn là yin' Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo u'Yonbdaan la, u ji tien' mila ki liebe' ki yɛ u'yaabil-i?» Linigocienl cengeh *Yesu ya gber, nɛ nɪ ŋmɛ lɛ cɛɛn.

Li bɛn mɛn Yiko ya wɔnwɔknb bɔ

(Matie 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Yesu wɔknh bɛ Uwien ya gber, nɛ ki tɔkeh bɛ ki teh: «Li bɛn mɛn *Yiko ya wɔnwɔknb bɔ. Bi yɛ bɛ rɪ li guoh tiliɛrgbengt nɛ ki gaakeh, ki yɛ binib rɪ li gbaandeh ki fuondeh bɛ mudaamu ni, 39 ki yɛ bɛ rɪ li kaah binikpɛkpiekb ya kɔnkɔan itáan ya dur ni nin tinacent ni. 40 Bɛn nɛ jinh ki pendeh bikpopiib, ki kɔareh nɪ wuɔkreh, ki bɔndeh binib ya nun bɔ. Nɛn bo nɛ Uwien li tuɔre kɪ dɛre bi'tub cɛɛn.»

Ukpopiicɛɛkdaan uba ya pum

(Luk 21:1-4)

41 Tɔ, *Yesu kɛ ki nɛke Uwien ya pum ya likkpiɛnbɔl, nɛ ki likeh linigol nnɔ kpiɛndeh len ilike ma bo. Bifáadɛnb bà yɛbe báareh ki kpiɛndeh ilike len i yɛbe. 42 Ukpopiicɛɛkdaan uba mɔ baa' ki lá kpiɛn' milikbim mile ma baa' gbɔnku kuba mɔnɔn. 43 Nɛ *Yesu yin' u'panpaankaab ki tɔke' bɛ ki ye: «N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, ukpopiicɛɛkdaan wuɔ kpiɛn' ilike ki cɛn' bà kɛ kpiɛn' nnɔ. 44 Kime bi'kɛ de' ka pɔkre' bi'like ya pɔkl. Ama wɔn yɛ ucɛɛkdaan nɛ, ki tonde' u ŋmɔbe nà kɛ nnɔ ki lá kpiɛn'.»

13

Bi lá li bere Uwien ya duku

(Matie 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 *Yesu siere' Uwien ya duku ya luo bo ki ŋɛn', nɛ u'panpaankaab ni uba tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, liike itɛn yɛ gbenge ki kpɛ ma bo-a! Liike bi

taa' yè ki mèn' tidur tù ñmàbe kuñuòrku ma bo-a!» ² Nè u tòke' wò ki ye: «A laa' tiducient tuu nò-ò? Bi lá li bere tu'kè nè, tènliba mənən ña lá li juore kí li pè tól bo.»

Ijend ya yo lá li te ma bo

(Matie 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Yesu jon' ki tí kèlè' Olifi ya siin ya juól bo, Uwien ya duku ya nuun bó, nè Pier nin Saak nin San nin Andre baa' u'saan bi'baba, ki lá niire' wò ki ye: ⁴ «Tòke tɛ, tibont nno kɛ lá li tien uyo wà? Ku ɛ ðiɛku ba li wuon kí ye uyo nno baa'.» ⁵ Nè u cin' ki tókeh bɛ ki teh: «Li bɛn mɛn, ki la cère uba ní tuln nɛ. ⁶ Kimɛ binib lá li baa ki yebe kí li ñmàbe n'yel ki teh bi yé min nɛ, kí tuln binib bà yebe. ⁷ Ni lá cii binib tɔh lituól kɔnkɔnm ni bii fɔnfɔkm la, ni la cère ni'fèl ní li tiinh. Kimɛ tu ya bont kɛ li tien nɛ kí yaan, na laan yé gbengbenyo. ⁸ Kimɛ linibol liba li jèke linibotól. Libel liba ya nib mɔ li jèke libetól yaab. Kitink li jènge bùol, bùol. Mikònm mɔ li lu. Ní li te tɛn imerwien ya cincinm nɛ.

⁹ «Ninbi bɛn wɔn, li bɛn mɛn. Bi lá li cuo nɛ kí jon' tibuur, kí ñí nɛ itáan ya dur ni. Min bo, bi lá li tuke nɛ kí jo tibuur idu ya cɛnb nin bibɛrb saan. Nno nɛ ni li yé n'mànkunb bi'saan. ¹⁰ Bi li kpaande tigbɛmɔnmɔnt tuu inibol kɛ saan nɛ kí yaan. ¹¹ Bi cuo' nɛ ki jon' tibuur la, ni la pɔk kí li yòke ni li len kí ye bà. Uyo nno lá baa' la, *Mifuoñaanm nɛ li tɔke nɛ ni li len kí ye bà. Na yé ninbi nɛ li len, *Mifuoñaanm nɛ li len. ¹² U ya yo nɛ unil li kuòre u'ninjɛ, bɛ ní ku wò. Baa mɔ li kuòre u'buk, bɛ ní ku kè. Mubumu mɔ li fii kí sere mu'naambɛ nin mu'baambɛ bo, kí cère bɛ ní ku bɛ. ¹³ Min bo nɛ binib kɛ li nɛn nɛ. Ama wà kɛ li mìnɛde kí li ñmàñmàbe kí tí fòre nno, wɔn nɛ li ñmɛre.»

Nibonn ná ñmàbe ijuòke ya gber

(Matie 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ «Ni li ɛ ijuòke ya bonn ná saah tibont tà kɛ mɔn nno se na bi li sere ná saan. (Wà kɛ kàanh la, wò ní li ciih ni'tingi.) Uyo nno lá baa' la, bà li te Sude ya tinfenm ni nno, bɛ ní sen kí jo ijuón bó. ¹⁵ Wà te kudulekaaku ya paaki la, u la jiiire kí kò iden ni, kí taa niba. ¹⁶ Wà mɔ te ikpàan bó la, u la lièbe kí kun, wò ní tí taa u'liergbenku. ¹⁷ U ya yo bipiib bà punbe nin bà ñmàbe mubumu mùa ñaanh, li ñmàbe micɛɛkm nɛ. ¹⁸ Li kàareh mɛn, Uwien la cère nè ní tien kusɛnañuòku. ¹⁹ I ya dɛn binib li ji ijend kí gbien. Haali uñɛndun ya cincinm kí lá baa fɛnfɛnnɔ, nib ña laan jin' i ya jend ya bol, ka ji li li ji yé fiebu. ²⁰ Yonbdaan ña bi kuòre' ijend nno ya wien bo la, uba mɔnən ña bi li ñmɛre. U gènde' binib bà nno bo nɛ cère' u kuòre' iwien nno bo.

²¹ «U ya yo unil tòke' nɛ ki ye: «Liike mɛn, Uwien ya Nigendkɛ Kristo te niɛ saan» bii «u te niɛ bó» la, ni la tuo. ²² Kimɛ bitonnenmànkunb li baa. Biba li ye bi yé Uwien ya Nigendkɛ Kristo nɛ. Bitòb li ye bi yé *Uwien ya ñòbonsòknb nɛ. Bi li tien micincilm ya bont nin miyòkm ya bont, kí tuln binib. Bi li nuunh ní tuo' la, bɛ ní tuln Uwien gènde' binib bà nno mɔnən nɛ. ²³ Ninbi li bɛn mɛn. N kpiɛ' kí tòke' nɛ tigber nno kɛ ñò.»

Unil ya Bijɛ ya baam ya gber

(Matie 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ «Ama, ijend nno ya yo gèbre' la, uwien li biike, uñmaal ña ji li wien,

²⁵ In̄maabii li cecere kí lu,
tibont tà n̄m̄obe mituám paaki bó li jènge.

²⁶ U ya yo n̄e bi li l̄e Unil ya Bij̄e te tit̄ew̄algb̄ont ni, ki we ní, ki n̄m̄obe ufaa nin ukpīeke ki gbien'. ²⁷ U ya yo n̄e u li s̄on Uwien ya tondb̄ b̄e ní jo l̄enpuoli nin nintuáli nin ugen nin ujie bó, kí cin utingbaan uba kí tí baa ut̄o, kí taan Uwien ḡende' binib bà n̄n̄o k̄e.»

Bukenkenbu ya kpenjenm
(Matie 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ «Buk̄enkenbu ya tetem yé mik̄penjenm n̄e ni'bo. Ni lá laa' bù t̄oh isigben, ki bundeh la, ni ben ki ye ní n̄eke uñalend n̄e*. ²⁹ Nn̄o n̄e, ni lá laa' tibont tuu teh la, ní li ben kí ye Unil ya Bij̄e nek̄n' ni'nañuon saan n̄o†. ³⁰ N t̄okeh n̄e im̄on n̄e, tibont n̄n̄o k̄e li tien kí l̄e f̄enfenn̄o ya nib bīe n̄a laan kpo' ki gben'. ³¹ Kutaaku nin kitink li gben. Ama n'gb̄er tun n̄a n̄m̄obe tù ní gben.»

Uba n̄a b̄en lidaali là Unil ya Bij̄e li baa ní
(Matie 24:36-44)

³² «Ama uba n̄a b̄en tibont n̄n̄o li tien lidaali là bii uyo wà. Paaki bó, Uwien ya tondb̄ n̄a b̄en. U'Bij̄e m̄on̄on n̄a b̄en, Uwien Baa baba n̄e b̄en. ³³ Li b̄en m̄en ki la ḡoh, kime na b̄en uyo n̄n̄o. ³⁴ Ní naan uje wà joh us̄en ki t̄ake' u'tons̄onb̄ ki ye b̄e ní li likeh u'den m̄onm̄onm, ki wuon' wà k̄e u li s̄on lituonl là, kí t̄ake' u'nañ̄oguurl ki ye u la ḡoh, ki yaan ki bure' n̄e. ³⁵ N̄en bo, la ḡoh m̄en, kime na b̄en uyo wà ududaan li baa ní. U li baa ní kutajūoku-uu, kuȳoku-uu, ukuoj̄emūyo-oo, kut̄en̄jaaku-uu, na b̄en. ³⁶ Li b̄en m̄en, n̄o u la lá lure kí baa kí l̄e ni d̄o kí ḡoh. ³⁷ N t̄okeh n̄e nà n̄o n t̄okeh binib k̄e n̄e, la ḡoh m̄en.»

14

Bi kpaan' iȳe b̄e ní ku Yesu
(Matie 26:1-5; Luk 22:1-2; San 11:45-53)

¹ Ní sien' iwien ile b̄e ní jele *Suf̄m̄be ya Pak ya nacenku. U ya yo n̄e bi n̄m̄onh k̄p̄on̄ wà n̄a n̄m̄obe n̄ake. *Bit̄ot̄ūrcienb̄ nin *Yiko ya w̄onw̄oknb̄ nuunh bi li tien ma kí b̄ole kí cuo *Yesu kí ku w̄o, ² n̄e kí t̄okeh t̄ob̄ ki teh: «Tí la cuo w̄o m̄en kunacenku n̄n̄o ya yo. Tí cuo' w̄o u ya yo la, udu ya nib li kpre.»

Upii uba wule' Yesu ya yul bo l̄efina
(Matie 26:6-13; San 12:1-8)

³ T̄o, *Yesu là te Betani ya du ni, Sim̄on ujend den ki jinh tijier. U jinh uyo wà n̄n̄o n̄e upii uba k̄on' ní ki tuke l̄efina uba u'daaku faa c̄een alabaat* ya dingl ni, bi yih l̄efina n̄n̄o naar. Upii n̄n̄o k̄p̄obre' lidingl n̄n̄o ya tule, ki taa' l̄efina n̄n̄o k̄e ki wuwule' *Yesu ya yul bo. ⁴ Binib bà te ní'saan n̄n̄o ya biba ya benku ni ben', n̄e bi niireh t̄ob̄ ki teh: «B̄e tien' u n̄ende' l̄efina wūo n̄o? ⁵ Bi bi li fre kí kuore w̄o kí l̄e n̄e ní ḡebre iwentun kobiita ya paaku kí taa kí gbiire bijiinb-a!» N̄e kí k̄onh nin upii n̄n̄o. ⁶ N̄e *Yesu ye: «C̄ere w̄o m̄en w̄o ní fuore. B̄e tien' ni n̄aabeh u'ȳenm n̄o n̄n̄o? U tien' nà m̄on n̄e kí de' nni-a! ⁷ Bijiinb li li te ní'saan uyo k̄e n̄e. Ni yíe ní tore b̄e uyo wà la, ni li fre kí tore b̄e; ama min n̄a ní li te ní'saan uyo k̄e. ⁸ U tien' u li fre kí tien nà n̄e. U taa' l̄efina n̄n̄o kí wule' n'bo kí kpīe' kí bonde' n'gb̄en̄ent n̄o b̄e ní sube

* 13:28 Liike Matie 24:32. † 13:29 Liike Matie 24:33. * 14:3 Liike Matie 26:7.

nni nε. ⁹ N tɔkeh nε imɔn nε, bi li kpaande tighɛmɔnmɔnt tuu uɛndun ni nà saan kε nnɔ, bi li len u tien' nà nɔ bó, ɲɔ binib rí li tien u'bo.»

Sudas yíe wɔ rí kuɔre Yesu

(Matie 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ *Yesu ya panpaankaab piik nin bile ya uba, bi yih wà Sudas Iskariyot nnɔ jon' ki tí laa' bitɔtuɔrcienb ki ye u li taa *Yesu kí ɲukn bε. ¹¹ Bi cii' nnɔ ma nnɔ bi'yεnm sɔnge' cεen, nε bi pùon' ki ye bi li de wɔ ilike. Nε u bure' ki tí nuunh u li ñε isen yà kí taa *Yesu kí ɲukn bε.

Yesu nin u'panpaankaab jele' Sufmbε ya Pak ya nacenku

(Matie 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; San 13:21-30)

¹² Kpɔnɔ wà ɲa ɲmɔbe ñɔke ya nacenku ya cincindaali, lidaali là bi kòreh *Sufmbε ya Pak ya pefanfaan nnɔ nε *Yesu ya panpaankaab niire' wɔ ki ye: «A yíe tí tien ɲε kunacenku nnɔ ya jier lε saan-i?» ¹³ Nε u tɔke' u'panpaankaab ni bile ki ye: «Ní jo udu bó. Ni tí kɔn' u'ni la, ni li lε uje uba u tuke liñuncuɔl ki cendeh nε. Ní paan u'bo, ¹⁴ kí tí kɔ u li kɔ iden yà ni nnɔ ni kí tɔke udendaan kí ye: <Ti' Cɛnbaa ye wɔn nin u'panpaankaab li ji kunacenku nnɔ ya jier ku lε duku ni?» ¹⁵ U li wuɔn nε lidutɔtuɔl ya paaki ya ducienku kuba bi bonde' kù ɲɔ, tibont kε te ku'ni. Ní tien tε kunacenku nnɔ ya jier kun ni.» ¹⁶ Bi bure' ki tí baa' udu nnɔ ni, nε ki laa' *Yesu tɔke' bε ki ye bi li lε nà kε nnɔ, nε ki tien' kunacenku nnɔ ya jier.

¹⁷ Ní juɔre' nε *Yesu nin u'panpaankaab piik nin bile nnɔ baa' ki kɔn' kuduku nnɔ ni. ¹⁸ Bi kε ki jinh uyo wà nnɔ nε u tɔke' bε ki ye: «N tɔkeh nε imɔn nε, ninbi bà te ki jinh n'saan nɔ ni ya uba nε li kuɔre nni.»

¹⁹ Bi'yεnm saa' ki gbien', nε bi niireh wɔ jεje ki teh: «N teh min ɲa ñí-a?» ²⁰ Nε u ye: «Ninbi piik nin bile biε ni ya uba nε li kuɔre nni. Min nin udaan nε taan' ki paan' lisenl ni nɔ. ²¹ Unil ya Bijε li kpo ten ní kele' u'bo *Uwien ya gbɔnku ni ki ye ma bo nnɔ nε. Ama unil wà li kuɔre wɔ nnɔ ní bre udaan bo. Ba bi maa' wɔ mɔnɔn la, ní bi li tu u'bo.»

Yonbdaan ya jier

(Matie 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korɛnt yaab 11:23-25)

²² Bi te ki jinh tijier ma nnɔ, nε *Yesu yuure' kpɔnɔ, ki faare' Uwien, ki kɔkuɔ', ki taa' ki de' bε, ki ye: «Teke mɛn. Nà sɔ yé n'gbenɛnt.» ²³ Nε ki taa' midaam mɔ, ki faare' Uwien, ki taa' ki de' bε, bi'ke ñun'. ²⁴ Nε u tɔke' bε ki ye: «Nà sɔ yé n'sɛm. Mɛn nε wɔngɛh ki teh Uwien cuo' nin binib kujɔtiekɔ. Mí li puube binib bà yebe ya kpele bo.» ²⁵ Nε ki ye: «N tɔkeh nε imɔn nε, ma ji li ñu sibii ya daam haali kí tí baa lidaali là n li liebe kí ñu mè midεfɛnm Uwien ya bεl ni.»

Yesu tɔke' Pier ki ye u li niε kí ye wa bεn wɔ

(Matie 26:31-35; Luk 22:31-34; San 13:36-38)

²⁶ Bi gɛn' Uwien ya yuon ki gben' nε ki ñen' ki don' Olifi ya siin ya juɔl bo. ²⁷ Nɛn saan nε *Yesu tɔke' bε ki ye: «Ní'kε li sɛn kí daan nni, kimε ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: <N li ku upekpaal nε ipe kε rí yεre.> ²⁸ Ama uyo wà n li mεkre bitɛnkpiib ni nnɔ, n li liere nε kí jo Galile.» ²⁹ Nε Pier tɔke' wɔ ki ye: «Bi'kε li sɛn kí daan ɲε mɔnɔn la, min ɲa rí sɛn.» ³⁰ Nε *Yesu ye: «N tɔkeh ɲε imɔn nε, kuñɔnku kuu a li niε bolm mita kí ye ɲa bɛn nni nε kí yaan ukuoje rí muɔ kí lere.» ³¹ Nε Pier ñiikeh ki lienh ki teh: «Haali bi li ku min nin sin kε mɔnɔn la, ma rí niε kí ye ma bɛn ɲε.» Nε bitɔb bà sɛn nnɔ kε len' nnɔ.

Yesu kàare' ni'ba saan bi yih nè Getsemani

(Matie 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Tò, *Yesu nin u'panpaankaab tì baa' niba saan, bi yih nè Getsemani. Nε u tòke' be ki ye: «Juore men nε saan, rí jo kí tì kàare.» ³³ Nε ki taa' Píer nin Saak nin San ki bure'. Bujεwaanbu cin' ki kòh wò nε u'yεnm saah. ³⁴ Nε u tòke' be ki ye: «N'yεnm saa' ki tì kende' ten mikuum nε behn nin nni. Ni'mò rí juore nε saan, ki la gòh.»

³⁵ U jende' ki jon' inun bó waamu, nε ki pùon' ki kàareh ki teh ní li tuo la, Uwien la cère' ijend yie ya yo rí baa ní, ³⁶ ki lienh ki teh: «O, n'Baa, a li fre kí tien nibonn kε. Cère ijend yie rí jende nni. Ama la cère nè rí li yé min yie nà, cère' nè rí li yé sin yie nà.»

³⁷ U liebe' ní u'panpaankaab bita nnò saan, ki laa' bi dò ki gòh nε, nε u tòke' Píer ki ye: «Simòn, a gòh nε-εε? Nja rí fre kí la gùon kukurku kuba mənən-ii? ³⁸ La gòh mən, kí li kàareh ηò ki la lu biikm ni. Ni'yεnm yie, ama mituəm nε pòre' nε.»

³⁹ Nε ki tí jende' waamu, ki kàare' nin i ya ñòbonbaab. ⁴⁰ U tí liebe' ní u'panpaankaab bita nnò saan, ki laa' bi tí gòh nε, kime migùonm nε ñònde' be, ba ben bi li jiin kí ye bà.

⁴¹ U tí jon' ki kàare' ki liebe' ní nta bo, ki tòke' be ki ye: «Ni bie ki fuoreh nε ki dò ki gòh-a! Ní dèkre'-a! Uyo baa'-a! Bi li taa Unil ya Bijε kí ηukn bibierdenb. ⁴² Fii mən tí jo. Liike mən, wà kuore' nni nnò nekn' ní ηò.»

Yesu ya cuom

(Matie 26:47-56; Luk 22:47-53; San 18:3-12)

⁴³ U laan bie ki lienh nε Sudas u'panpaankaab piik nin bile nnò ya uba nin linigol pòk ki può' u'bo ki tuke mujusiemu nin ilenben. Bitòtuòrcienb nin *Yiko ya wənwəknb nin *Sufmbε ya cienb nε sən' be ní. ⁴⁴ Sudas wà kuore' *Yesu nnò tòke' linigol nnò ki ye: «Ni lá laa' n jon' ki tí ləkn' wà la, wən nínò. Ní cuo wò, kí tùore kí li ηuuke wò ki joh.»

⁴⁵ Tò, Sudas tì baa' nε ki pòk ki nekn' *Yesu nε ki ye: «Cenbaa,» nε ki ləkn' wò. ⁴⁶ Nε bi cuo' Yesu. ⁴⁷ Bà te ni'saan nnò ya uba nère' kijusiek ki ge' ki paare' bitòtuòrcienb ya cien ya tonsənl uba ya tubl. ⁴⁸ Nε *Yesu tòke' bà baa' be rí lá cuo wò nnò ki ye: «Ni tuke mujusiemu nin ilenben ní lá cuo nni ten n yé udukond nε-a! ⁴⁹ Idaan kε n là te ni'saan Uwien ya duku ya luo bo nε ki wəknh binib, nε na cuo' nni u ya yo. Tò, ni cuo' nni fεnfənnò, ηò nà kεle' *Uwien ya gbənkú ni nnò nè rí tien nε.»

⁵⁰ Nən saan nε u'panpaankaab kε sən' ki dāan' wò. ⁵¹ Unacenfaan uba mò là pε u'bo ki fifike' bukpelbu. Bi ye be rí cuo unacenfaan nnò ki tí dèkre nin u'kpelbu, ⁵² nε u dāan' bù ki sən' liñil ki bure'.

Sufmbε ya buur ya cεkl yaab bun' Yesu tibuur

(Matie 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; San 18:13-14, 19-24)

⁵³ Bi taa' *Yesu ki jon' bitòtuòrcienb ya cien den. Bitòtuòrcienb kε nin *Sufmbε ya cienb nin *Yiko ya wənwəknb mò taan' ni'saan. ⁵⁴ Píer pε *Yesu bo, ki te fənfəkm ki tí baa' bitòtuòrcienb ya cien den, ki kən' ki kèle' biguguurb saan ki lokreh umu. ⁵⁵ Bitòtuòrcienb nin tibuur ya cεkl yaab kε nuunh bi li dule nà bo kí biin *Yesu ηò kí ku wò. Bi tien' ma kε ba laa' u'biil. ⁵⁶ Binib ligol nən' u'bo kutonnenku kε ya bol ama bi'gber nnò ηa cende'. ⁵⁷ Bi'ni biba fii' ki sere' ki nən' u'bo ki ye: ⁵⁸ «Ti cii' u len' ki ye u li bere Uwien ya duku kàa binib mən' kù nnò, kí mε kutòku iwien ita, nib ηa rí mε kun.» ⁵⁹ U ya sən ni mənən bi'gber ηa cende'.

60 Bitətuərɕienb ya ɕien fii' ki sere' binib nno ke ya siik ni, ne ki niire' *Yesu ki ye: «Ŋa ń len kí jiiin-ii? Ŋa ŋmobe tuba á len kí jiiin binib bá biindeh ŋe nɔ-ɔɔ?» 61 Ne *Yesu ŋmin ka gere'. Bitətuərɕienb ya ɕien tí niire' wɔ ki ye: «A yé Uwien ya Nigendke Kristo ne-εε? A yé tí pèkeh wá nno ya Bijε ne-εε?» 62 Ne *Yesu ye: «N yé wɔn ne. Ni li le Unil ya Bijε ke Uwien, mituəm ke ya daan ya jie bó, ki li le u te titewɔlgbont ni paaki bó, ki we ní.»

63 U len' nno ma nno, ne bitətuərɕienb ya ɕien kere' wɔn bugben ya lierlɩ́, ne ki ye: «Ta ji nuunh mɔnkunl. 64 Ni cii' u suke' Uwien ma bo. Ni maaleh mila?» Ne bi'ke ye u bii' ki kpe mikum.

65 Bi'ni biba cin' ki cereh u'bo tiŋinsent ki taa' kukpelɕieku ki pibn' u'nun bó, ki kureh wɔ, ki tɔkeh wɔ ki teh: «Bukre' wá kure' ŋe.» Ne biguguurb nno taa' wɔ nin itenpe.

Pier nie' ki ye wa ben Yesu

(Matie 26:69-75; Luk 22:56-62; San 18:15-18, 25-27)

66 Pier te uluo bo uyo wá nno, ne bitətuərɕienb ya ɕien ya piitonsɔnl uba baa' 67 ki laa' Pier lokreh umu, ne u tɔre' ki liike' wɔ ki ye: «A' mɔ lá te nin Nasaret ya *Yesu wuɔ ne.» 68 Ne Pier nie' ki ye: «Ma ben, ka cii' a'lenm nno ya tingi.» Ne ki siere' ki kɔn' kunakuuku ni. [U ya yo ne ukuoje muɔ'.]‡

69 Upiitonsɔnl nno tí laa' wɔ ne ki tí tɔke' binib bá te ni'saan nno ki ye: «Uje wuɔ mɔ yé *Yesu yaab ya uba ne.» 70 Ne Pier tí nie' nle bo.

Ni tí pukn' waamu ne binib bá te u'saan nno mɔ tɔke' wɔ ki ye: «Ni yé imɔn ne, a yé *Yesu yaab ya uba ne, kime a' mɔ yé Galile ya nil ne.» 71 Ne Pier cin' ki nieh ki poleh ki teh: «Ma ben ni lienh unil wá ya gber nɔ, n nen' la, Uwien la daan nni» 72 Ne ukuoje pɔk ki muɔ' i ya tɔan bo ki lere'. Nen saan ne Pier tiere' *Yesu bi tɔke' wɔ ma ki ye: «A li nie bolm mita kí ye ŋa ben nni ne kí yaan ukuoje ń muɔ' kí lere» nno, ne ki muɔ' cɛen.

15

Bi tuke Yesu ki jon' Pilat saan tibuur

(Matie 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; San 18:28-38)

1 Ni faa' kutenŋesɔnsɔnku, ne bitətuərɕienb nin *Sufmbe ya ɕienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb nin tibuur ya cekl yaab ke kèle' ki bonde' bi li tien ma bo. Bi lôle' *Yesu, ne ki taa' wɔ ki tí ŋukn' Pilat. 2 Pilat niire' wɔ ki ye: «Sin, a yé *Sufmbe ya ber ne-εε?» Ne u jiiin' wɔ ki ye: «Sin ne ye nno.»

3 Tɔ, Bitətuərɕienb nno biin' wɔ isen ya yebe ni. 4 Ne Pilat tí niire' wɔ ki ye: «Ŋa ń len kí jiiin-ii? Cenge bi biindeh ŋe mibiinm mà ke ya bol-a!» 5 Ama *Yesu ŋa ji jiiin' nɔbonl, ne ni cuo' Pilat miyɔkm.

Bi bun' Yesu tibuur ki ye u kpe mikum

(Matie 27:15-26; Luk 23:13-25; San 18:39-19:16)

6 *Sufmbe ya Pak ya nacenku ke nacenku ya yo la, Pilat li ŋen lipɛkl ya nil wá linigol yie wɔ ne kí wie. 7 U ya yo ki laa' uje uba te lipɛkl ni bi yih wɔ Barabas. Wɔn nin binib bá lá pe u'bo nno lá kpiin' kukpiinku ne ki ku' unil uba. Nen bo ne bi lá pekɩ' be. 8 Linigol nno baa' Pilat saan ki tɔke' wɔ ki ye wɔ ń tien u tí ń teh ma kunacenku nno ya yo. 9 Ne u niire' be ki ye: «Ni yie ń wie ne *Sufmbe ya ber ne-εε?» 10 U niire' nno, kime u ben ki ye

† 14:63 Liike Matie 26: 65. ‡ 14:68 Bi kpie' ki kɛle' tigbont tá nno ya tuba ni u ya yo ne ukuoje muɔ' ŋa te tu'ni.

bitətuərcienb ηməbe kinenk ne *Yesu bo, nen ne cère' bi taa' wə ki ηukn' wə.

¹¹ Ama bitətuərcienb ben sureh linigol nnə ne ki teh be n təkə Pilat wə n wiε be Barabas. ¹² Ne Pilat tı niire' be ki ye: «Nnə la, uje wə ni yih wə *Sufmbe ya ber nnə n li tien wə mila?» ¹³ Ne bi wuure' ki ye: «Kpe wə udəpənpən bo!» ¹⁴ Ne Pilat tı niire' be ki ye: «U tən ki bii' li le biil ne?» Ne bi tūreh ki wuureh ki gbiekeh ki teh: «Kpe wə udəpənpən bo!»

¹⁵ Pilat yie wə n sange bi'yenn ne ki wiε' Barabas. U cère' u'sojambe nı' *Yesu inaləbe, ne u taa' wə ki de' be be n tı kpe wə udəpənpən bo.

Sojambε leh Yesu

(*Matie 27:27-31; San 19:2-3*)

¹⁶ Sojambε nnə taa' wə ki kən' Pilat den uluo bo, ne ki yin' bi'cεkl ya sojambε ke ki taan', ¹⁷ ki taa' kuliermónmónku* kuba ki goln' wə, ne ki taa' ikonkon ki lónlón' uyukpεkpie ki kpele' u'yul, ¹⁸ ne ki teh ten bi pèkeh wə ne ki teh: «*Sufmbe ya berə, ti fuondeh ηε-a!» ¹⁹ Ki taah lilenbenl ki kpaakeh u'yul bo, ki cereh u'bo tiñinsent ne ki gbaandeh u'nun bó ki gòndeh. ²⁰ Bi lè' wə ki tı gben', ne ki gore' kuliermónmónku nnə, ki taa' u'wengolkaar ki jiin' ki goln' wə, ne ki taa' wə ki nēn' ki bure' be n tı kpe wə udəpənpən bo.

Bi kpe' Yesu udəpənpən bo

(*Matie 27:32-44; Luk 23:26-43; San 19:17-27*)

²¹ Bi joh ma nnə ne ki tı cende' uje uba bi yih wə Simən, u yé Sirenn ya du ya nil ne, ki nēn' ikpāan bó nı. U yé Aleksand nin Lufus ya baa ne. Bi cuo' uje bugben ki wəbn' wə, wə n tuke *Yesu ya dəpənpən. ²² Bi taa' *Yesu ki tı baa' niba saan, bi yih nē Golgota, ni'tingi si: «Kuyukpəbku ya Bùol.» ²³ Ne ki taa' midaam mā cuuke' uñəke wə bi yih wə miir nnə ki de' wə ki ye wə n nū. Ne u yie' ka nūn'. ²⁴ Sojambε nnə kpe' wə udəpənpən bo. Ne ki taa' u'wengolkaar be n tı gbiire ne ki fūəre' imúən ki liike' wə ke li ji nà bó. ²⁵ Ni là te kutenjaaku tikur tiwe ne, ne bi kpe' wə udəpənpən bo. ²⁶ Bi là kele' nà cère' bi kpe' wə nnə ki tebn' u'dəpənpən bo u'yul bó. Bi là kele' ki ye: «*Sufmbe ya ber.» ²⁷ Bi kpe' idukond ile mā idəpənpən bo Yesu saan. Bi kpe' uba u'nəjie bó, ki kpe' utə u'nəgen bó. [²⁸ Ne nà kele' *Uwien ya gbənkū ni nnə tien'. Ni kele' ki ye: «Bi kaan' wə ki kpəbn' idukond bó ne.»]†

²⁹ Binib bà gèbreh ni'saan nnə sukreh wə ki gònbeh iyul ki təkəh wə ki teh: «Sin wə là ye a li bere Uwien ya duku kı liebe kı me kú iwien ita nnə ³⁰ ηmien a'ba, kı jiire nı udəpənpən wuu bo-a!»

³¹ Bitətuərcienb nin *Yiko ya wənwəknb mə leh wə ki teh: «U ηmien' binitəb ne, ka nı fre kı ηmien u'ba-a! ³² Uwien ya Nigendke Kristo, Israyel yaab ya berə, jiire nı udəpənpən wuu bo fənfennə, tı le ηə kı teke ηε kı ji-a!» Ne bi kpe' idukond yə u'saan idəpənpən bo nnə mə sukreh wə nnə.

Yesu ya kuum udəpənpən bo

(*Matie 27:45-56; Luk 23:44-49; San 19:28-30*)

³³ Tə, kuwensiiku ya yo ne nı ci' ki bliike' utingben ke bo ki tı baa' kutaajuəku tikur tuta ya yo. ³⁴ Tikur tuta ya yo ne *Yesu wuure' ufaa bo ki ye: «Elowi, Elowi, lama sabaktani?» Ni'tingi si: «N'Wien, n'Wien, be tien' a wiε' nni?»

* **15:17** U ya yo, biberb là guoh tiliermónt à ya daaku faa ne. † **15:28** Bi kpie' ki kele' tigbont tà nnə ya tuba ni migbiirm 28 ηa te tu'ni.

³⁵ Binib bà se ni'saan nnò ya biba ña cii' u wuure' ki ye ba mənəmən nɛ ki ye: «Li cengeh mən u yih Eli nɛ.» ³⁶ Bi'ni uba sən' ki jon' ki tĩ yuure' ticitənt ki lá sɛkn' midɛŋmĩmĩkm miba ni, ki taa' ki tuun' lilɛnbɛnl bo, ki tɛnde' ki kòle' u'ñobu ki ye wə rí muəre, nɛ ki ye: «Dàan mən, tĩ liike Eli li baa kí lá jiin wə bii wa rí baa.»

³⁷ Nɛn saan nɛ *Yesu wuure' ufaa bo, nɛ ki kpo'. ³⁸ U ya yo nɛ kukpɛlcɛkɛkpiɛku kùà bore' Uwien ya duku ni bolm mile nnò kɛre' ku'siik ni paaki ki tĩ ci' tingi. ³⁹ Sojambe kobk ya ciɛn wə se *Yesu ya nun bó nnò laa' u kpo' ma bo nɛ ki ye: «Imən, uje wuə mənbe ki yé Uwien ya Bijɛ nɛ.»

⁴⁰ Bipiib biba mə là te ni'saan, ki se fənfəkm ki likeh. Bi'ni uba si Mari Madelenn, utə si Saakbuk nin Yose ya naa Mari, utə mə si Salome. ⁴¹ *Yesu là te Galile ma nnò, nɛ bipiib nnò là pɛ u'bo, ki sənɪ ituon ki toreh wə. Bipiib bà là pɛ u'bo ki tĩ baa' Yerusalem nnò mə là te ni'saan ki yebe.

Yesu ya subm

(Matie 27:57-61; Luk 23:50-56; San 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Nĩ juəre' ma nnò nɛ uje uba baa' ní bi yih wə Yosef u yé Arimate ya nil, ki yé tibuur ya cɛkl yaab ya uba binib boh wə cɛɛn. U'mə là gu Uwien ya bɛl li baa ní uyo wə nnò nɛ. Nĩ là yé kutaaku kùà li faa *Saba ya daali, uyo wə bi bondeh *Saba ya daali nnò nɛ. Yosef jon' Pilat saan nin lifɛl ki tĩ təkɛ' wə ki ye u tuo' la, wə rí cɛbe wə *Yesu ya gbɛnɛnt. ⁴⁴ Pilat cii' bi ye *Yesu kpo' ñə ma nnò nɛ nĩ cuo' wə miyəkɛm. Nɛn saan nɛ u yin' sojambe kobk ya ciɛn ki niire' wə ki ye: «*Yesu kpo' ma nĩ wuəke'-aa?» ⁴⁵ Nɛ u təkɛ' wə u kpo' uyo wə. Pilat cii' u kpo' uyo wə ma nnò, nɛ ki de' Yosef usɛn wə rí tĩ taa u'gbɛnɛnt. ⁴⁶ Nɛ Yosef jon' ki tĩ de' kukpɛlcɛku kuba, nɛ ki jiin' *Yesu ya gbɛnɛnt udəpənpən bo, ki taa' kù ki tɛntɛn' tù, ki taa' ki tĩ ble' ufele uba ni. Bi là cube' ufele nnò kujətɛnku kuba ya kele ni nɛ, nɛ ki binde' kutɛngbɛngbɛnku kuba, ki biin' bufɛnañobu†. ⁴⁷ Nɛ Mari Madelenn nin Yose ya naa Mari laa' bi ble' *Yesu nà saan.

16

Yesu mɛkre' bitenkpiib ni

(Matie 28:1-8; Luk 24:1-12; San 20:1-10)

¹ *Saba ya daali gɛbre' ma nnò, nɛ Mari Madelenn nin Saak ya naa Mari nin Salome jon' ki tĩ de' mikpəm mə ya nu ŋmɛ bɛ rí tĩ faan *Yesu ya gbɛnɛnt. ² Saba ya daali gɛbre', kutaaku kùà li faa nnò, nɛ bipiib nnò wəre' ki fii' nĩ biike ki bure' likul nnò bó ki tĩ baa' ki laa' uwien te ki puəreh. ³ Bi joh ma nnò nɛ ki niireh təb ki teh: «ŋmɛ li tĩ biire tɛ kutɛnku nnò?» ⁴ Bi tĩ tuo ni'saan sə, ki liike' ki laa' kutɛnku nnò ña ji bi. Kù là yé kutɛncɛncɛnku nɛ. ⁵ Bi tĩ baa' ki kən' likul nnò ni nɛ ki laa' unacɛnfaan uba kɛ unəjie bó ki guo kulɛrpenpienku. Nɛ bujɛwaanbu cuo' bɛ cɛɛn.

⁶ Nɛn saan nɛ unacɛnfaan nnò təkɛ' bɛ ki ye: «La cɛre mən nɛ rí cuo nɛ jɛwaanbu. Ni nuunh Nasarɛt ya *Yesu wə bi là kpɛ' wə udəpənpən bo nnò nɛ. U mɛkre'-a! Wa ji te niɛ saan. Liike mən, bi là taa' wə ki ble' nà saan sə. ⁷ Li joh mən, kí tĩ təkɛ Pier nin u'panpaankətəb kí ye u liere' bɛ ki bure' Galile bó ñə. Bi li tĩ lɛ wə nɛn bó nɛ tɛn u là təkɛ' bɛ ma bo.»

⁸ Nĩ bɛke' bipiib nnò cɛɛn nɛ bi ñɛn' likul nnò ni ki tiinh bi'gbɛnɛnt kɛ ñəh. Bujɛwaanbu cuo' bɛ ma nnò nɛ ba təkɛ' nil.

† 15:46 Liike Matie 27:60.

Yesu mɛkre' ki cɛrɛ' bi laa' wɔ
(*Matie 28:9-10; San 20:11-18; Luk 24:13-35*)

[⁹ *Saba ya daali gɛbre', kutaaku kùà li faa nnɔ ya tɛŋaaku, *Yesu mɛkre' ma nnɔ nɛ ki kpiɛ' ki taa' u'ba ki wuɔn' Mari Madelenn. Wɔn nɛ yé upii wà isɛnpol ilole là ŋaake wɔ, *Yesu ŋɔrɛ' yɛ nnɔ. ¹⁰ U jon' *Yesu yaab saan ki laa' bi te uyɛnsaa ni, ki kɛ ki muɔh. Nɛ u tɔkɛ' bɛ ki ye u laa' Yesu. ¹¹ Bi cii' u ye u laa' *Yesu u fuobe, nɛ ba teke' ki jin'.

¹² Ni ya puoli bó nɛ bi'ni bile là cuonh ki joh udugbaan bó. Bi joh ma nnɔ nɛ *Yesu cɛrɛ' bi laa' wɔ. Wa te ten u là te ma uyo wà Mari Madelenn laa' wɔ nnɔ. ¹³ Bi liɛbe' bi'tɔb saan ki tɪ tɔkɛ' bɛ ki ye bi laa' Yesu, nɛ ba tɪ teke' ki jin'.

Yesu cɛrɛ' u'panpaankaab piik nin uba laa' wɔ
(*Matie 28:16-20; Luk 24:36-49; San 20:19-23; Itùon 1:6-8*)

¹⁴ *Yesu fɔrɛ' ki cɛrɛ' u'panpaankaab piik nin uba laa' wɔ uyo wà bi te ki jinh tijier. U kɔn' nin bɛ ki ye bɛ tien' ba teke' binib bà laa' wɔ u mɛkre' nnɔ len' nà nnɔ ki jin-i? Nɛ ki ye bi'yul nɛ faa. ¹⁵ Nɛ ki tɪ tɔkɛ' bɛ ki ye: «Li joh mɛn uɛndun ni ni'kɛ saan kí li kpaandeh tigbɛmɔnmɔnt binib kɛ saan. ¹⁶ Wà kɛ li teke kí ji kí cɛrɛ bɛ rí sli wɔ Uwien ya ñunm nɛ li ŋmɛrɛ. Wà kɛ ŋa teke' ki jin' la, Uwien li dɛrɛ u'tub. ¹⁷ Binib bà kɛ li teke kí ji nnɔ li tien miyɔkm ya bont. N'yel bo, bi li ŋɔrɛ isɛnpol, ki li len milencɛnm, ¹⁸ ki li cuo iwɛ ya rí tien bɛ niba. Bi ñun' uñɔkñɛndkɛ la, wa rí tien bɛ niba. Bi li taa bi'nuɔ kí paan biwiɛnb bo nɛ bɛ rí faake.»

Uwien taa' Yesu ki don' paaki bó
(*Luk 24:50-53; Itùon 1:9-11*)

¹⁹ Yonbdaan *Yesu tɔkɛ' bɛ tigbɛr ki tɪ gben' nɛ Uwien cɛrɛ' u don' paaki bó, ki tɪ kɛlɛ' u'jie bó. ²⁰ Nɛn saan nɛ u'panpaankaab joh ni'kɛ saan ki tɔkeh binib tigbɛmɔnmɔnt. Nɛ Yonbdaan toreh bɛ ki cɛrɛh bi teh miyɔkm ya bont. Nɛn nɛ wɔngɛh ki teh bi lienh tigbɛr tà nnɔ te nɛ.]*

* **16:20** Bi kpiɛ' ki kɛlɛ' tigbɔnt tà nnɔ ya tuba ni migbiirm 9 ki tɪ baa 20 ŋa te tu'ni.

Tigbɛmɔnmɔnt tà Luk kɛle' tù nnɔ Nà wɔngh kugbɔnku kuu te ma bo

Bi yih wà kɛle' kugbɔnku kuu nnɔ Luk nɛ. Wa yé Yesu ya tondb piik nin bile nnɔ ya uba. Ama u tùɔre' ki nuun' bà là pɛ Yesu bo saan nɛ ki bɛnde' u'gbɛr cin' ma bo nin tù tì fɔre' ma bo. U là tɔke nin Pɔl u'sɛn ya jom ni ma nnɔ nɛ cɛre' u bɛnde' tù ki pukn'.

U kɛle' kugbɔnku kuu ki de' binib bà nnɔ ɲa yé Sufmbɛ. Bi teke' Yesu ki jin' nɛ. Nɛn nɛ cɛre' u tɔkeh bɛ inɔbonfafa ya tingi nin Sufmbɛ ya yaajɛtentienn mà ba bɛn mɛ nnɔ.

Luk kɛle' kugbɔnku kua nɔ pɛ Matie nin Mark jaar bo nɛ, ama u kɛle' tigbɛr tuba ta te Matie nin Mark nin San ya gbɔnt ni. Tun si: Yesu jon' ki fuonde' Mart nin Mari (10:38-42) nin Samari ya jɛnimɔn ya gbɛr (10:29-37) nin uje wà ya buk bole' u liɛbe' ki laa' kɛ nnɔ ya gbɛr (15:11-32).

Luk bo, Yesu Kristo nɛ yé Yonbdaan nɛ, ki yé Uwien sɔn' wà wɔ ní lá ɲmɛn binib. Imɔn, Uwien mɛkre' wɔn Yesu nɛ, ki de' wɔ mituɔm tibont kɛ bo. Luk ya gbɔnku ya gbɛr tì tonde' Yerusalem ni nɛ (iyul 24) nin Yesu ya kuum uɔpɔnpɔn bo nin u'mɛkrm bitɛnkpɛi ni.

Nà cɛre' Luk kɛle' kugbɔnku kuu nɔ

¹ Ni bɛn ki ye binib bà yebe ñikn' ki kɛle' tigbɔnt ni tibont tà là tien' ti'ni nnɔ. ² Bi kɛle' tù ten binib bà là te tu'cincinyo ki laa' tù tien' ma bo, ki yé binib bà kpaandeh Uwien ya gbɛr nnɔ là wɔkn' tɛ ma bo nɛ. ³ Nɛ n'mɔ tùɔre' ki nuun' ki bɛnde' tù cin' ma bo, nɛ ki maale' ki ye ní mɔn n'mɔ ní paan tu'bo mɔnmɔnm kí kɛle' tù tentien ma bo, kí de sin ucɛn Teofil, ⁴ ɲɔ a'mɔ ní bende kí ye bi wɔkn' ɲɛ tigbɛr tà nnɔ mɔnbe ki te nɛ.

Uwien ya tond uba len' ki ye bi li maa San

⁵ Uyo wà Herod là yé Sude ya bɛr nnɔ, ki laa' utɔtuɔrke uba te, ki yé Abiya ya cɛkl yaab ya uba, bi yih wɔ Sakari; ki yih u'po Elisabet, u yé Arɔn ya yaabil. ⁶ Bi'kɛ bile là yé binib bà cuube nɛ Uwien ya nun bó, ki boh Yonbdaan ya wɔb, ki teh u yíe nà kɛ mɔnmɔnm. ⁷ Ama ba là ɲmɔbe buk, kimɛ Elisabet là yé uɲɔl nɛ, nɛ bi'kɛ bile là pore'-a.

⁸ Ní kpaan' Sakari ní sɔn lituonl Uwien ya nun bó, kimɛ u'cɛkl li sɔn ituon Uwien ya nun bó uyo wà nnɔ baa'. ⁹ Nɛ bitɔtuɔrkaab ya tentienn bo, bi fùɔre' imúɔn, ní lu' Sakari bo, nɛ bi gɛnde' wɔ, wɔ ní kɔ Yonbdaan ya dubenku ni, kí tì sɛ liɲubl. ¹⁰ Uyo wà u te ki sienh liɲubl nnɔ, Uwien ya nib ligol te saali nɛ ki káareh. ¹¹ Nɛn saan nɛ Yonbdaan ya tond uba baa' u'saan, ki se bi sienh liɲubl liponpuol là bo nnɔ ya jie bó. ¹² Sakari laa' wɔ ma nnɔ, ní beke' wɔ, nɛ bujɛwaanbu cuo' wɔ. ¹³ Nɛ utond nnɔ tɔke' wɔ ki ye: «Sakari, la cɛre' nɛ ní cuo ɲɛ jɛwaanbu. Uwien cii' a'kaare bó. A'po Elisabet li maa kibujɛbuk, nɛ á yin kɛ San. ¹⁴ Kí li cɛre' a'yɛnm ní sɔnge kí gbien, nɛ binib bà yebe mɔ li pokn' kí'maam bo. ¹⁵ Kí li yé unikpɛkpiɛk nɛ Yonbdaan ya nun bó. Ka ní ɲu sibii ya daam, ka ní ɲu defɛfaam kɛ defɛfaam. *Mifuoñaanm li te kí'bo kí gbien' haali kí'naa ya benku ni nɛ. ¹⁶ Kí li cɛre' Israyel yaab bà yebe ní liɛbe kí paan Yonbdaan Uwien bo. ¹⁷ Kí li ɲmɔbe *Uwien ya Fuoñaanm nin mituɔm tɛn *Uwien ya ñɔbonsɔknl Eli

ne. Kí li liere Yonbdaan usen, kí cère bibaambe ní liebe kí taan nin bi'bumu buñobu, kí cère binib bà ña tuo' Uwien ya ñobu bó ní li ñmabe iyenmaale ten binimònb, kí cère binib ní li yé binib bà bonde' be ní teke Yonbdaan.»

¹⁸ Ne Sakari tóke' utond nnò ki ye: «Be li cère ní bende kí ye a len' nà nò, nì te? Kimε min pore'-a ne n'po mò pore'.» ¹⁹ Ne utond nnò jii'n' wò ki ye: «N yé Uwien ya tond Gabriel ne, ki te Uwien ya nun bó ki sòn'h u'tùon. U sòn' nni ní ní lá tóke ñe tigbεmònmònt tuu ne. ²⁰ Tò, a'lenl li tεbe, ña ji li freh ki lienh kí tí baa uyo wà nibonn nnò ní tien, kimε ña teke' ki jin' ki ye n tóke' ñe tigber tà nò ya yo lá baa' la, tù li tien.»

²¹ U ya yo ki laa' linigol nnò gu Sakari li ñe ní Uwien ya duku ni uyo wà ne. U wuòke' ka ñen' ní ma nnò ne ní beke' be cεen. ²² U lá ñen' ní ka ji freh ki lienh, ne bi bende' ki ye u laa' niba ne tidεknt yaam Uwien ya duku ni. Ne u wòngeh be migbaam, ka freh ki lienh.

²³ Sakari ya tùon ya wien tí gben' ne u liebe' u'den. ²⁴ Nì tete ne u'po Elisabet lá punbe', ki bóle' u'ba ki tí baa' inmaale inun, ²⁵ ne ki maale' u'yenm ni ki ye: «A laa'-aa! Uyo wà Yonbdaan yíe ne ki muò' nni, ki ñen' nni ife ni binib ya nun bó.»

Uwien ya tond tóke' Mari ki ye u li maa Yesu

²⁶ Elisabet ya tenpunbe ya ñmaalluob ni, ne Uwien sòn' u'tond Gabriel Galile ya tinfεnm ya du uba ni, bi yih wù Nasaret. ²⁷ U lá sòn' wò uje faan uba saan ne wa ben je, bi yih wò Mari. Bi lá pun' wò uje uba ne u yé *Dafid ya yaabil, bi yih wò Yosef. ²⁸ Utond nnò baa' ki kòn' Mari den, ne ki ye: «N fuondeh ñe Mari. Yonbdaan tien' ñe tinimònt ki gbien', ne ki te nin ñe.» ²⁹ Mari cii' inòbon nnò ma nnò ne ní beke' wò cεen, u maaleh wò ní bende ifuonde nnò ya tingi si bà. ³⁰ Ne utond nnò tóke' wò ki ye: «Mari, la cère nè ní cuo ñe jεwaanbu, kimε Uwien tien' ñe tinimònt ne. ³¹ Liike-a! A li punbe, kí maa kibujεbuk kí yin kè Yesu. ³² Kí li yé unikpεkpiεk ne, bi li yih kè Uwien wà ña ñmabe Nacentò ya Bijε ne. Yonbdaan Uwien li de wò u'yaaje *Dafid ya bel. ³³ U li yé uber ne Sakòb ya yaabii bo uyo ke. Ne u'bel nnò ña ní li ñmabe gbenm.» ³⁴ Nen saan ne Mari tóke' utond nnò ki ye: «Nì li tien mila kí tuo, kimε ma ben jε-a?» ³⁵ Ne utond nnò jii'n' wò ki ye: «*Mifuoñaanm li jii're ní a'bo, ne Uwien wà ña ñmabe Nacentò ya tuòm ní lèkn a'bo ten usonge. Nen ne cère' a li maa kibuk kà nnò, li yé uñaan, bi li yih kè Uwien ya Bijε ne. ³⁶ Liike, a'puole Elisabet punbe' ma u'ñmaalluob sò. Wòn wà bi lá yih wò uñol nnò punbe' u'por ni ne. ³⁷ Kimε Uwien ña gbele' niba.» ³⁸ Nen saan ne Mari jii'n' utond nnò ki ye: «N yé Yonbdaan ya piitonsònl ne. Nè ní tien ten a len' ma nò.» U ya yo ne utond nnò siere' ki dään' wò.

Mari jon' ki tí fuonde' Elisabet

³⁹ I ya den ne Mari pòk ki bure' ijuòn bó, Sude ya tinfεnm ya du uba ni. ⁴⁰ U tí baa' ki kòn' Sakari den, ne ki fuonde' Elisabet. ⁴¹ Elisabet cii' ifuonde nnò ma nnò, ne u'buk nukbe' u'benku ni. *Mifuoñaanm jii're' ní u'bo ki gbien', ⁴² ne u len' ufaa bo ki ye: «Uwien tien' ñe u'mònm ki cεn' bipiib ke, ki tien' mimònm kibuk kà te a'benku ni nnò mò bo. ⁴³ N'mò ya ba ne n'Yonbdaan ya naa baa' n'saan-i? ⁴⁴ Kimε uyo wà a'fuonde lu' n'tubl ni nnò, ne n'buk nukbe' n'benku ni nin uyensonge. ⁴⁵ Sin wà teke' ki jin' ki ye Yonbdaan tóke' ñe nà nnò li tien nnò, Uwien ya mònm te a'bo.»

Mari g'en' iyuon ki donde' Yonbdaan

⁴⁶ Ne Mari ye:

«N ñengeh Yonbdaan,

⁴⁷ ki ñmabe uyensonge ki gbien',

Uwien, n'Ñmienl bo.

⁴⁸ U tiere' min u'tonsɔnpiijiin bó,

fɛnfɛnnɔ kɪ taa kɪ li joh,

binib ke li len kɪ ye Uwien ya mɔnm te n'bo.

⁴⁹ Kimɛ mituɔm ke ya daan tien' nni

tibont tà ñmabe ukpɛke,

u'yel si: Uñaan nɛ.

⁵⁰ U li tuu ki teh binib bà boh wɔ tinimɔnt nɛ,

haali uyo wà ña ñmabe gbenm.

⁵¹ U wuɔn' binib u'tuɔm,

ki ñɔre' binib bà maaleh ki teh

bi yé binikpɛkɛkb nnɔ.

⁵² U ñɛn' biberɛɛnɛn bi'bel ni,

ki kpɛke' bijiinb.

⁵³ U de' binib bà mikɔnm ñmabe be tibont na ñmabe fuul,

ki ñɔre' bifaaɛnɛn bi bure' inɔpien.

⁵⁴ U tiere' u'nimɔnt bó,

ki tore' u'tonsɔnb Israyel yaab,

⁵⁵ tɛn u là ye u li tuu ki teh ma

ki dienɛ ti'yaaje *Abraham nin u'yaabii nnɔ.»

⁵⁶ Mari tien' Elisabet saan nɪ baa' tɛn inɛmaale ita,

nɛ ki liebe' ki kun'.

San wà siih binib Uwien ya ñunm ya mɔam

⁵⁷ Elisabet ya mamaayo baa', nɛ u maa' kibujɛbuk. ⁵⁸ U'den yaab nin u'kɔnkɔnlieb cii' Yonbdaan muɔ' wɔ micɛɛckm ki gbien', nɛ wɔn nin bɛn ke pokn'.

⁵⁹ Kibuk nnɔ ya wienniin daali, nɛ bi baa' be ɪ jɛ kɪ'punl, ki yɛ be ɪ yin kɛ Sakari tɛn ki'baa. ⁶⁰ Nɛ ki'naa yɛ', ki ye bi li yin ke San nɛ. ⁶¹ Nɛ bi tɔke' wɔ kɪ ye ba yih a'den ya nil uba li ya yel-a. ⁶² Nɛ bi niire' ki'baa migbaam kɪ ye u yɛ wɔ ɪ yin u'buk li lɛ yel ba?

⁶³ Nɛ u wuɔn' be kɪ ye be ɪ de wɔ kudɔbipɛnɛnku kuba wɔ ɪ kele ku'bo. Bi de' wɔ, nɛ u kele' kɪ ye: «kɪ'yel si San» nɛ. Nɛ nɪ cuo' bi'ke miyɔkm. ⁶⁴ I ya tɔan bo nɛ Sakari ya lenl tɛbre', nɛ u cin' kɪ lienɛ, kɪ pɛkeh Uwien. ⁶⁵ Nɛn saan nɛ bujɛwaanbu cuo' binib bà ke kɔ ka fɔke nin ni'saan nnɔ. Sude ya tinɛnm ya du yà ke te ijuɔn bó nnɔ ya nib lienɛ tigbɛr nnɔ. ⁶⁶ Tù de' binib bà ke cii' tù nnɔ iyɛnmaale. Nɛ bi maaleh bi'yɛnm ni kɪ teh: «Kibuk kɛ lá li yé be ya nitunbu sɔ?» Kimɛ Yonbdaan ya tuɔm te ki'bo.

Sakari ya yuon

⁶⁷ Nɛn saan nɛ *Mifuoñaanm jiiire' nɪ kibuk nnɔ ya baa Sakari bo kɪ tɪ gben', kɪ cɛre' u sɔkndɛh Uwien ya ñɔbon kɪ teh:

⁶⁸ «Tɪ pɛke mɛn Yonbdaan, tinbi Israyel yaab ya Wien,

kimɛ u baa' u'nib saan, kɪ teke' be kɪ wɛ',

⁶⁹ kɪ cɛre' wà li ñmien tɛ,

ñɛn' u'tonsɔnl *Dafid den,

kɪ ñmabe mituɔm.

⁷⁰ U là cɛre' u'ñɔbonsɔknɛ len' nɛn nɛ uyo bo.

⁷¹ Bi là len' kɪ ye:

«Uwien ye u li fie tɛ bà se ti'bo saan,

kí ñen te bà ke nen te ya nuò ni.

⁷² U là muò' ti'yaajeb micεεεkm,
ki tiere' u'jotieku bó.»

⁷³ U là pùon' nà sò ti'yaaje Abraham:

⁷⁴ «u là ye u li ñen te ti'ñennendb ya nuò ni,

ηò tí li pukeh wò ki la fenge,

⁷⁵ kí li pε u'bo mōnmōnm,

kí li cuube u'nun bó,

ti'fuobm ke ni.»

⁷⁶ «Sin, n'buke, bi li yin ηε

Uwien wà ηa ηmabe Nacentò ya ñòbonsòknl.

Kimε a li liere Yonbdaan,

kí tùare u'sen kí de wò,

⁷⁷ kí cère u'nib ní bende kí ye u li fère be bi'biere, be ní ηmere.»

⁷⁸ Kimε ti'Wien ηmabe tinimànt ki gbien'.

U'nimànt nnò bo ne u li cère kuwenwenku ní ñε paaki bó kí wende ti'bo
ten uwien puòreh ma bo.

⁷⁹ Kuwenwenku nnò li wende binib bà te licinñunl ni, mikuum ya
jinjinku yiin bi'bo nnò.

Kù li wuon te usen wà li de te uyenduon.»

⁸⁰ Kibuk nnò kpienh, ne ki lenh miyenm*. Kí te kupenpelku ni ne kí tí
baa' uyo wà kí ñen' kí tuonl upaan bo Israyel yaab ya nun bó.

2

Yesu ya màm ya gber

(Matie 1:18-25)

¹ Tò, i ya den ne Erom ya bercien Ogust caan' ki ye be ní kàan binib bà
ke te u ya tinfenm bo nnò. ² Bi là kaan' kukènkpièku bu'gben ma nnò ki
laa' Kirinus ne yé Siri ya tinfenm ya gobina. ³ Wà ke là li jo kí tí kàan
kukènkpu nnò u'yaajedu ni ne. ⁴ Nen bo ne Yosef ñen' Galile ya tinfenm ya
du wà bi yih wù Nasaret nnò ni, ki jon' bi maa' *Dafid udu wà ni u te Sude
ya tinfenm ni, bi yih wù Betelem nnò ni, kimε Yosef bugben yé *Dafid ya
yaabil ne. ⁵ U là tòke nin Mari utenpunb ki jon' ni' bó kukènkpu nnò ne. Bi
là pun' Yosef u ya jefaan ne, ama wa laan là kuon' wò. ⁶ Bi te Betelem ni
u yo wà nnò, ne Mari ya mamaayo baa', ⁷ u maa' u'jefenmel kí yé kijek ki
taa' tikpelcer ki pòbn' kè, ki taa' kè ki kpien' tiwent jinh nà ni, kimε fenm
ηa là te cenduku ni.

Uwien ya tond uba tòke' biwenkpaab Yesu ya màm bó

⁸ Tò, biwenkpaab biba là te mitinfenm nnò ni, ki kòh ikpàan bó, ki gòh ki
gu bi'went kuñonku. ⁹ Yonbdaan ya tond uba può' bi'saan, ne Yonbdaan
ya wenwenku wende' ki yile' bi'bo, ne bujewanbu cuo' be ceen. ¹⁰ Nen
saan ne utond nnò tòke' be ki ye: «La fenge men, kimε n tuke tigbemōnmōnt
ne ní lá tòke ne. Tigber nnò li songe binib ke ya yenm kí gbien. ¹¹ Dinnò
wuò nò, bi maa' ni'Nmienl *Kristo Yonbdaan, *Dafid ya du ni. ¹² Nà sò li yé
kudieku: ni li le kicenfendk kiba puòbe tikpelcer ni ki kpe tiwent jinh nà
ni.» ¹³ Ne Yonbdaan ya tondb ligol baa' utondbaab nnò saan i ya tãan bo bi
pèkeh Uwien ki teh: ¹⁴ «Uwien si ukpieke paaki bó. Uyenduon ní li te kitink
bo binib bà Uwien yíe be nnò bo» ¹⁵ Yonbdaan ya tondb nnò siere' ki liebe'

* **1:80** Bi li fre ki lebre ki lenh miyenm kí ye ki pε Uwien ya sen bo nin kí'yenmaale ke mò.

ki don' paaki bó u yo wà nnò, nɛ biwɛnkpaab nnò ji tɔkeh tɔb ki teh: «Tí jo mɛn Bɛtelɛm, kí tí liike nibonn ná tien' ní' bó ɲò Yonbdaan cère' tí bɛnde nò.»¹⁶ Nɛ bi pɔk ki bure' ki tí baa' ki laa' Mari nin Yosef nin kicɛnfɛndk nnò, ki kpe tiwɛnt jinh ná ni.¹⁷ Bi laa' kɛ ma nnò, nɛ ki len' Yonbdaan ya tond bi tɔke' bɛ ná kɛ kicɛnfɛndk nnò bo nnò.¹⁸ Nɛ ní bɛke' binib bà kɛ cii' biwɛnkpaab len' tigbɛr tà nnò.¹⁹ Mari wɔn cengeh tigbɛr nnò kɛ, nɛ ki tũɔreh ki taah tú ki blinh u'fɛl bo.²⁰ Nɛn saan nɛ biwɛnkpaab nnò siere' ki liɛbeh, ki pɛkeh Uwien, ki kpiekreh wɔ, bi cii' ná nin bi laa' ná bo. Kime ní' kɛ tien' tɛn Yonbdaan ya tond bi len' ma bo nɛ.²¹ Wienniin daali bi jie' kibuk nnò ya punl nɛ ki yin' kɛ Yesu. Kime Yonbdaan ya tond là ye bɛ ní yin kɛ li ya yel nɛ ki yaan bi punbe' kɛ.

Bi taa' Yesu ki kɔn' Uwien ya duku ya luo bo ki wuɔn' Uwien

²² Uyo wà ní kpaan' bɛ ní tien tijɔknt ya ɲɛnm ya tuɔrl tɛn Moyis ya yiko ye ma bo nnò, nɛ Mari nin Yosef taa' kibuk nnò ki jon' Yerusalem, bɛ ní tí wuɔn Yonbdaan.²³ Kime ní kɛle' Yonbdaan ya yiko ya gbɔnku ni ki ye: «Kibujebukpiek kɛ li yé Yonbdaan yaak nɛ.»²⁴ Mari nin Yosef li tien lituɔrl nnò Yonbdaan ya yiko ye ma bo nɛ. U ye bɛ ní li taah kumuɔku ni ya nɛnjel ile bii iden ya nɛnjefanfaan ile nɛ ki teh lituɔrl nnò.

²⁵ Tɔ, uje uba là te Yerusalem ni, bi yih wɔ Simeyɔn, u yé unil wà cuube nɛ, ki pɛ *Uwien bo mɔnmɔnm, ki gu lidaali là Uwien li ɲɛn Israyɛl yaab bi'jɛnd ni. *Mifuoñaanm là te u'bo,²⁶ ki tɔke' wɔ ki ye wa ní kpo, ka laa' Yonbdaan ya Nigɛndkɛ Kristo.²⁷ *Mifuoñaanm cère' u kɔn' Uwien ya duku* ya luo bo. U te len uyo wà nnò, nɛ kicɛnfɛndk *Yesu ya naa nin ki'baa tuke kɛ ki kɔn' ní, bɛ ní lá tien kɛ lituɔrl Yonbdaan ya yiko ye ma bo,²⁸ nɛ Simeyɔn teke' kɛ ki ɲuuke, ki pɛkeh Uwien ki teh:

²⁹ «Tɔɔ, Yonbdaan, fɛnfɛnnò a tien' a là tɔke' nni ná nnò.

A li fre kí cère min a'tonsɔnl ní kpo nin uyɛnduɔn.

³⁰ Kime a cère' n'nun laa' Uɲmiɛnl.

³¹ A là bonde' wɔ uɲɛndun ya nib kɛ ya nun bó nɛ.

³² U yé kuwenwenku kùà li cère bà ɲa yé Israyɛl yaab ní bɛnde ɲɛ nɛ.

Wɔn bo nɛ binib li kpiekɛ a'nib Israyɛl yaab.»

³³ Kibuk nnò ya naa nin ki'baa cii' Simeyɔn len' ki'bo tigbɛr tà nnò, nɛ ní bɛke' bɛ.³⁴ U tien' bɛ Uwien ya mɔnm, ki tɔke' ki'naa Mari ki ye: «A li bɛn ki ye kibuk kɛ bo, tinbi Israyɛl yaab ni bà yebe li lu, bà yebe mɔ li fii. Kí yé kudɛku kùà li cère binib ɲa ní len ki cii' tɔb bó nɛ.³⁵ Kí li cère iyɛnmaale ya buɔ binib bà yebe ya fɛl ní ní ɲɛ upaan bo. Sin Mari mɔnɔn, ní li wire ɲɛ tɛn bi cɔke' ɲɛ kijuk nɛ.»

³⁶ Upii uba mɔ là te, ki yé *Uwien ya ɲɔbonsɔknl, bi yih wɔ Ann. U yé Fanuyɛl ya bise, ki yé Aser ya bol ya nil, ki pore' cɛɛn. U là tien' u'cɛ saan ibin ilole, nɛ u kpo' ki cère' wɔ,³⁷ u juore' ki yé ukpopii ki tí baa' ibin piniin nin inan, ka jɛndeh Uwien ya duku, ki pukeh wɔ ɲɔnku nin wien ni, ki lùoh buñɔbu, ki káareh.³⁸ Tɔ, u ya yo nɛ u'mɔ baa' ní, ki cin' ki faareh Uwien kibuk nnò bo, nɛ ki tɔke' ki'gbɛr Yerusalem ya nib bà kɛ là gu uyo wà Uwien li teke bɛ kí wiɛ nnò.

Yosef nin Mari liebe' ki kun' Nasaret

³⁹ *Yesu ya baambe tien' Yonbdaan ya yiko ye ma nnò kɛ, nɛ ki liebe' ki kun' Nasaret, bi'du ni Galile ya tinfɛnm ni.⁴⁰ Kibuk nnò kpɛnh, ki faakreh, ki lɛnh miyɛnfuom, nɛ Uwien ya mɔnm te ki'bo.

*

2:27 Liike Matie 12:5; Mark 11:11.

Yesu tɔke nin u'baambe ki jon' Yerusalem

⁴¹ Binl ke binl *Yesu ya baambe doh Yerusalem bó ne ki tí jeleh Pak ya nacenku. ⁴² *Yesu tí laa' ibin piik nin ile uyo wá nnɔ, ne bi tuke' wɔ ki don' Yerusalem bó ten bi tí ní tuu ki joh ma kunacenku nnɔ. ⁴³ Kunacenku nnɔ ya wien tí gben' ma nnɔ ne bi liebe' ki kunh bi'donbó. Ama kibuk *Yesu wɔn lá juore' Yerusalem ni ne, ba ben ki ye u juore'. ⁴⁴ *Yesu ya baambe cuon' liwentunɲemɲl ki maaleh ki teh u lii te bisen jotɔb ni ne. Bi lá tiere' ki liike' ka laa' wɔ, ne ki cin' ki nuunh wɔ bi'yaab nin bi'benbenkaab ke ni. ⁴⁵ Ba laa' wɔ, ne ki pekre' ki nuunh wɔ ki liebeh Yerusalem. ⁴⁶ Wienta daali ne bi laa' wɔ Uwien ya duku ya luo bo, u ke *Yiko ya wɔnwɔknb ya siik ni, ki cengeh bi'wɔknm, ki niireh be iniire. ⁴⁷ Ní jin' binib bá ke cengeh u'bó nnɔ, kime u ɲmɔbe mibenm, ne ki jiindeh be mɔnmɔnm. ⁴⁸ Uyo wá u'baambe tí laa' wɔ nnɔ, ní beke' be cɛen, ne u'naa ye: «Kibuke! Be ne a tien' te nɔ nnɔ? Liike min nin a'baa ya yɛnm saa' ma cɛen uyo wá ti nuunh ɲe nnɔ-a!» ⁴⁹ Ne *Yesu jiiin' be ki ye: «Be bo ne ni nuunh nni? Na ben ki ye ní li te n'Baa den ne-εε?†» ⁵⁰ Ama ba cii' u tɔke' be liñɔbonl lá nnɔ ya tingi.

⁵¹ Nen saan ne *Yesu paan' bi'bo ki liebe' Nasaret, kime u lá boh be ne. U'naa taah tigber nnɔ ke ki blinh u'fɛl bo. ⁵² *Yesu kpienh ki yebreh, u'yɛnfuom pukndeh, ne Uwien nin binib ke ya yɛnm sɔnge u'bo.

3

San wá siih binib Uwien ya ñunm ya gber

(Matie 3:1-12; Mark 1:1-8; San 1:19-28)

¹ Erom yaab ya bercien Tiber Sesa ya bel ya piikn binlɲun bo, ki laa' Pɔns Pilat ne yé Sude ya tinfɛnm ya gobina. Herod mɔ yé Galile ya tinfɛnm ya gobina, u' ninje Filip mɔ yé Iture nin Trakonit ya gobina, ne Lisaniyas mɔ yé Abilenn yo. ² U yo wá Anni nin Kayif yé bitɔtuɔrcienb ya cienb nnɔ ne Uwien len' nin Sakari ya bije San kupenpelku ni. ³ U cin' ki cuonh mitinfɛnm má nuɔn Suden ya kpenl nnɔ ni, ki kpaandeh ki teh: «Lèbre mɛn ni'tetem, ní sii ne Uwien ya ñunm ɲɔ Uwien ní fère ne ni'biere.» ⁴ U tien' nnɔ ɲɔ ná kele' *Uwien ya ñɔbonsɔknl Esayi ya gbɔnku ni nnɔ nè ní tien ne. Ní kele' ki ye:

«Udaan uba te kupenpelku ni ki wuureh ki teh:

†Tùɔre mɛn Yonbdaan ya sɛn,

kí cubn u'sengbenmu kí de wɔ.

⁵ Bi li taa titɛnt kí gbien tijɔbɔr ke,

kí bere kí jenge ijuɔn nin igbengben ke,

kí naare isɛn yá ke pɔle',

kí kpɛlke isɛn yá ke ɲa kpɛlke.

⁶ Unisaal ke li le Uwien ɲmiendeh ma binib.» »

⁷ Nen saan ne San tɔkeh linigol lá bàareh u'saan, ki nuunh wɔ ní sii be Uwien ya ñunm nnɔ ki teh: «Iwaaleb ninbi, ɲme ne wuɔn' ne ni li tien ma kí ñe Uwien ya benpiebe wá we ní nnɔ ní? ⁸ Li sɔnh mɛn ituɔn yá wɔngɛh ki teh ni lèbre' ni'tetem, ki la li maaleh ni'yɛnm ni ki teh: †Ti'yaaje si *Abraham ma nnɔ, ní dèkre' ne», kime n tɔkeh ne ne, Uwien li fre kí cère iten yiɛ nɔ ní kpɛnde *Abraham ya yaabii. ⁹ Uwien bonde' liyel ɲɔ wɔ ní kpikre isiin. Isiin yá ke ɲa lùonh biimɔnmɔn la, u li ge yí kí wiɛ umu ni ne.»

† 2:49 Bi li fre kí lèbre ní li te n'Baa den kí ye ní li sɔnh n'Baa ya tuonl ne mɔ.

10 Nε inigol nnɔ niireh wɔ ki teh: «Ti nɪn li tien mila?» 11 Nε u jindeh bε ki teh: «Wà ηmɔbe ilier ile la, wɔ rí taa liba kí pu wà ηa ηmɔbe. Wà mɔ ηmɔbe tijier la, wɔ rí pu wà ηa ηmɔbe.»

12 Bilɛnpotekb mɔ baa' u'saan wɔ rí sɪi bε Uwien ya ñunm, nε ki niire' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ti'mɔ li tien mila?» 13 Nε u jiiin' bε ki ye: «La wɔbndeh mɛn nib bε rí li paanh nɪ gɛ̀breh bi sien' nε ubiɛn wà.»

14 Nε sojambε mɔ niire' wɔ ki ye: «Nε tinbi le? Ti'mɔ li tien mila?» Nε u jiiin' bi'mɔ ki ye: «La fienh mɛn nib ya bonn, ki la biin wà ηa ηmɔbe biil. Cère mɛn ni'yɛnm rí li sɔnge ni'paaku bo.»

15 Binib là gu Uwien ya Nigendkε Kristo ya baam, nε ki maaleh bi'yɛnm ni ki teh: «San la lii yé wɔn nε-a?» 16 Nε San tɔke' bi'kε ki ye: «Min taah miñunm nε ki siih nε Uwien ya ñunm. Ama uba we ní, ki cɛn' nni. Ma kpε rí lore u'tacɛningbɛn. Wɔn nε lá li cère *Mifuoñaanm nin umu rí jiiire ní ni'bo. 17 U taa' kiyonyiek ηɔ wɔ rí tɪ lende u'ji. U li taa mijibim kí cùɔn ubɔnbuɔn ni, kí taa tifent kí wiε umu wà ηa rí kpiin ni.»

18 Tɔ, San liɛbe' ki taa' iñɔbontɔ ì yεbe ki saake' binib ya gbɛnɛnt, ki tɔke' bε tigbɛmɔnmɔnt.

19 U ya yo nε gobina Herod là taa' u'ninjε ya po Herodiyad, ki kuɔn', ki liɛbe' ki sɔn' itùonbiertɔ mɔ ì yεbe. Nɛn kε bo nε San tɔke' wɔ ki ye u bii'. 20 Nɛn bo nε Herod cuo' San ki tɪ pekɪn', ki liɛbe' ki bii' ki pukɪn'.

San sii' Yesu Uwien ya ñunm

(Matie 3:13-17; Mark 1:9-11)

21 San là siih binib kε Uwien ya ñunm ma nnɔ, nε ki sii' *Yesu mɔ. *Yesu kàareh uyo wà nnɔ, nε kutaaku yàare', 22 *Mifuoñaanm jiiinh ní ki naan unɛnjel kí lá kèle' u'bo, nε unieke uba ñɛn' paaki bó ní ki ye: «Sin, a yé n'bijε* nε, n yíe ηε nε n'yɛnm sɔnge a'bo.»

Yesu ya yaajεb ya yel

(Matie 1:1-17)

23 Uyo wà *Yesu baa tɛn ibin pita nnɔ, nε ki cin' u'tuonl. Binib là maaleh ki teh u yé Yosεf ya bijε nε. Yosεf là yé Heli ya bijε nε, 24 Heli mɔ yé Matat ya bijε, Matat mɔ yé Lefi ya bijε, Lefi mɔ yé Mɛlki ya bijε, Mɛlki mɔ yé Yanayi ya bijε, Yanayi mɔ yé Yosεf ya bijε, 25 Yosεf mɔ yé Matatias ya bijε, Matatias mɔ yé Amos ya bijε, Amos mɔ yé Nahum ya bijε, Nahum mɔ yé Esili ya bijε, Esili mɔ yé Nagayi ya bijε, 26 Nagayi mɔ yé Mart ya bijε, Mart mɔ yé Matatias ya bijε, Matatias mɔ yé Semeyinn ya bijε, Semeyinn mɔ yé Yosεk ya bijε, Yosεk mɔ yé Yoda ya bijε, 27 Yoda mɔ yé Yowanan ya bijε, Yowanan mɔ yé Lesa ya bijε, Lesa mɔ yé Sorobabel ya bijε, Sorobabel mɔ yé Salatiel ya bijε, Salatiel mɔ yé Neri ya bijε, 28 Neri mɔ yé Mɛlki ya bijε, Mɛlki mɔ yé Adi ya bijε, Adi mɔ yé Kosam ya bijε, Kosam mɔ yé Elmadam ya bijε, Elmadam mɔ yé Eri ya bijε, 29 Eri mɔ yé *Yesu† ya bijε, *Yesu mɔ yé Elieser ya bijε, Elieser mɔ yé Yorim ya bijε, Yorim mɔ yé Matat ya bijε, Matat mɔ yé Lefi ya bijε, 30 Lefi mɔ yé Simeyɔn ya bijε, Simeyɔn mɔ yé Suda ya bijε, Suda mɔ yé Yosεf ya bijε, Yosεf mɔ yé Yonam ya bijε, Yonam mɔ yé Eliyakim ya bijε, 31 Eliyakim mɔ yé Meleya ya bijε, Meleya mɔ yé Mena ya bijε, Mena mɔ yé Matata ya bijε, Matata mɔ yé Natan ya bijε, Natan mɔ yé *Dafid ya bijε, 32 *Dafid mɔ yé Yεse ya bijε, Yεse mɔ yé Yobed ya bijε, Yobed

* 3:22 Bi kpíe' kí kele' tigbɔnt tã nnɔ ya tuba ni bi ye: A yé n'bijε nε. Dinnɔ n tien' ηε n'bijε. † 3:29 Migbiirm mie ni bi ye *Yesu la, ba niire' Yonbdaan Yesu. U'mɔ te uba nε.

mə yé Bos ya bije, Bos mə yé Sala ya bije, Sala mə yé Nasən ya bije,³³ Nasən mə yé Aminadab ya bije, Aminadab mə yé Adimin ya bije, Adimin mə yé Arini ya bije, Arini mə yé Esiləm ya bije, Esiləm mə yé Fares ya bije, Fares mə yé Suda ya bije,³⁴ Suda mə yé Sakəb ya bije, Sakəb mə yé *Isaak ya bije, *Isaak mə yé *Abraham ya bije, *Abraham mə yé Tara ya bije, Tara mə yé Nakor ya bije,³⁵ Nakor mə yé Seruk ya bije, Seruk mə yé Eragawu ya bije, Eragawu mə yé Falek ya bije, Falek mə yé Eber ya bije, Eber mə yé Sala ya bije,³⁶ Sala mə yé Kayinam ya bije, Kayinam mə yé Afaksad ya bije, Afaksad mə yé Sem ya bije, Sem mə yé Nowe ya bije, Nowe mə yé Lamək ya bije,³⁷ Lamək mə yé Matusala ya bije, Matusala mə yé Enək ya bije, Enək mə yé Yarəd ya bije, Yarəd mə yé Malelel ya bije, Malelel mə yé Kayinam ya bije,³⁸ Kayinam mə yé Enəs ya bije, Enəs mə yé Set ya bije, Set mə yé Adam ya bije, Adam mə yé Uwien ya bije.

4

Satan biike' Yesu

(*Matie 4:1-11; Mark 1:12-13*)

¹ *Mifuoñaanm jiire' ní *Yesu bo ki gbe u'ni. U siere' Suden ya kpenl saan, ne nǐ tuke' wə ki jon' kupenpelku ni, ² ne usenpol bikreh wə len ki tí baa' iwien pinan. Iwien pinan nnə wa jin' niba. I gəbre' ma nnə ne mikònm cuo' wə.

³ Nen saan ne usenpol təkə' wə ki ye: «A yé Uwien ya Bijə la, cère litenl lié nǐ kpənde kpəna.» ⁴ *Yesu jiin' wə ki ye: «Nǐ kele' *Uwien ya gbənkū ni ki ye: «Nǐ nǐ li fuobe jier baba bo.» »

⁵ Ne usenpol taa' wə ki don' nà saan dokre', ki wuən' wə uɲəndun ya bəl kə i ya taa' bo, ⁶ ne ki təkə' wə ki ye: «N li de nǐ libəl lié ya ciənt nin li'faal kə, kimé bi là taa' ni'kə ki de' min ne. N li fre kí taa' nè kí de n yíe wə. ⁷ Nen bo, a gbaan' n' nintuəli ki puke' nni la, sin ne li si ni'kə.» ⁸ Ne *Yesu jiin' wə ki ye: «Nǐ kele' *Uwien ya gbənkū ni ki ye:

«A li gbaan' kí kpíekə a'Yonbdaan Uwien ne kí li pukeh wən baba.» »

⁹ Ne *usenpol taa' wə ki jon' Yerusaləm, ki tí duon' wə *Uwien ya duku ya paaki lekleki, ne ki təkə' wə ki ye: «A yé *Uwien ya Bijə la, maabe kí lá ci tingi ni, ¹⁰ kimé nǐ kele' *Uwien ya gbənkū ni ki ye: «Sin bo, Uwien li wəbn u'tondb be nǐ guure nǐ.» ¹¹ Ki tí ye: «Bi li guəre nǐ nǐ a'taal la me tenl.» »

¹² Ne *Yesu jiin' wə ki ye: «Nǐ tí kele' mə ki ye: «Nǐ nǐ biike a'Yonbdaan Uwien.» »

¹³ Usenpol biike' *Yesu mibiikm kə ya bol ki tí gbele', ne ki laan siere' ki daan' wə.

Yesu cin' u'tuonl Galile ni

(*Matie 4:12-17; Mark 1:14-15*)

¹⁴⁻¹⁵ *Yesu liébe' ní Galile ya tinfenm ni nin *Mifuoñaanm ya tuəm, ki wəknh *Sufmbe' ya taa' ya dur ni; ne binib kə kpíekreh wə. U ya yo ne u'yel kpienh mitinfenm nnə ni ni'kə saan.

Nasarət ya nib nǐ teke' Yesu ki jin'

(*Matie 13:53-58; Mark 6:1-6*)

¹⁶ *Yesu baa' Nasarət ya du ni, bi wube' wə nà saan, ne ki kən' *Sufmbe' ya taanl ya duku ni *Saba ya daali ten u tí nǐ teh ma uyo kə. U fi' ki sere' wə nǐ kaa' *Uwien ya gbənkū, ¹⁷ ne bi taa' *Uwien ya nǐbonsəknl Esayi ya gbənkū ki de' wə. U pəre' kugbənkū nnə, ne ki kaa' nà saan nǐ kele' kí ye:

18 «Yonbdaan ya Fuoñaanm te n'bo, kime u gènde' nni ní tãke bijiinb tigbɛmɔnmɔnt nɛ, ki sɔn' nni ní ní lá tãke iyonbe kí ye í li teke í'yul, kí tãke ijùɔn kí ye í li likre, kí tãke bi jèndeh bà nnɔ kí ye bi li ñɛ bi'jend ni,

19 kí tãke binib libinl là Yonbdaan li tien bɛ tinimɔnt.»

20 *Yesu konkonde' kugbɔnku nnɔ, ki jiiñ' ki de' litaanl ya duku ya tonsɔnl, nɛ ki kɛle'. Binib bà kɛ te kuduku nnɔ ni caan' u'bo inun, 21 nɛ u cin' ki tãkeh bɛ ki teh: «Tigber tà ni cii' tù nɔ, dinnɔ nɛ tù tien'.» 22 Nɛ bi'kɛ kun' u'bo imɔn. U len' inɔbonmɔnmɔn yà nnɔ beke' bɛ cɛɛn, nɛ bi niireh tɔb ki teh: «Wa yé Yosef ya bije-ɛɛ?»

23 Nɛ u tãke' bɛ ki ye: «N ben ki ye ni li pɔ nni mikpɛnjenm miɛ nɔ ki ye: <Dɔktie, buu a'ba.> Ni tí li tãke nni kí ye <ni cii' n tien' nà kɛ Kapɛrnawum ya du ni nnɔ, ní tien nɛ n' du ni mɔ.> » 24 Nɛ ki tí ye: «N tãkeh nɛ imɔn nɛ, <*Uwien ya ñɔbonsɔknl kɛ ñɔbonsɔknl ya tiɛma du ni yaab nɛ ña teknh u'gber.> » 25 N tãkeh nɛ imɔn nɛ, Eli ya yo utaa là sere' ibin ita nin inmaale iluob nɛ, nɛ mikɔnciɛnm lu' unɛndun kɛ ni. U ya yo ki laa' bikpɔpiib po nɛ Israyel ya du ni. 26 Nin nen kɛ ñɔ Uwien ña là sɔn' Eli bi'ni uba mɔnɔn saan. Ama u là sɔn' wɔ Sarepta ya du wà te Sidon ya tinfɛnm ni nnɔ ya kɔpii uba saan nɛ. 27 *Uwien ya ñɔbonsɔknl Elise ya yo ki laa' ijend po nɛ Israyel ya du ni, ama Elise ña là cèrè' bi'ni uba mɔnɔn lùore', u là cèrè' Naaman wà yé Siri ya tinfɛnm ya nil nnɔ baba nɛ lùore'.

28 Binib bà kɛ te litaanl ya duku ni nnɔ cii' u len' nà nnɔ nɛ bi'benku ni ben' u'bo ki gbien', 29 nɛ bi fii', ki cuo' wɔ ki ñɛn' udu ni, ki taa' wɔ ki tí baa' bi'du nnɔ te ligbɛngbɛnl là bo nnɔ ya tintinm saan, bɛ ní ture wɔ kí wiɛ lí'tingi. 30 Ama u ñɛn' bi'siik ni, ki bure'.

Yesu ñɔrɛ' usɛnpol uje uba saan

31 U tí baa' Galile ya tinfɛnm ya du uba ni bi yih wù Kapɛrnawum, ki cin' ki wɔknh binib Uwien ya gber *Saba ya daali. 32 U wɔknhm nnɔ cuo' binib nnɔ kɛ miyɔkm cɛɛn, kime u du u'wɔknhm nnɔ bo nɛ. 33 Tɔ, uje uba là te Sufmbɛ ya taanl ya duku nnɔ ni usɛnpol ñaake wɔ. U laa' Yesu, nɛ ki wuure' ufaa bo ki ye: 34 «Ho! Nasaret ya Yesu, tinbi nin sin tu lɛ nɛ? A baa' á lá boln tɛ nɛ-ɛɛ? N ben a yé udaan wà, a yé Uwien ya Niñaan nɛ.» 35 Nɛ *Yesu tien' u'bo ki ye: «Ñmile, kí siere ki dàan uje wuɔ nɔ». Nɛ usɛnpol nnɔ gbɔbe' uje nnɔ binib kɛ ya siik ni, ki dàan' wɔ ka tien' wɔ niba. 36 Nɛ ní cuo' bi'kɛ miyɔkm cɛɛn. Nen saan nɛ bi niireh tɔb ki teh: «Bɛ ya gber sɔ nɔ? U ñmɔbe ufaa nin mituɔm nɛ ki wɔbndeh isɛnpol, í dàandeh binib-a!» 37 Nɛ *Yesu ya yel kpienh mitinfɛnm nnɔ kɛ ni.

Yesu buu' binib bà bun iwien kɛ ya bol (Matie 8:14-17; Mark 1:29-34)

38 *Yesu ñɛn' litaanl ya duku nnɔ ni, ki jon' Simɔn den, ki laa' Simɔn ya cɔbnaa bun, u'gbɛnɛnt ton cɛɛn. Bi gbáan' *Yesu ki ye wɔ ní cèrè wɔ ní faake. 39 Nɛ u gòn' u'bo, ki tien' iwien nnɔ bo nɛ u faake' ki pɔk ki fii' ki cènde' bɛ.

40 Uwien benh wù ní lu uyo wà nnɔ, nɛ bà kɛ yaab bun iwien kɛ ya bol tukeh bɛ ki bàareh *Yesu saan. U taah u'nuɔ ki paakeh bi'bo, nɛ bi faakreh. 41 U cèreh isɛnpol mɔ dàandeh linigol, ki wuureh ki teh: «A yé Uwien ya Bijɛ nɛ.» Ama *Yesu tɛngɛh í'bo nɛ ka cèreh í lienh kime í ben ki ye u yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nɛ.

⁴² Nĩ faa', nɛ *Yesu siere' ki jon' nib ŋa te nà saan. Nɛ linigol cin' ki nuunh wɔ. Bi tĩ laa' wɔ, nɛ ka ji yíe wɔ ní siere kí dāan bɛ. ⁴³ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Nĩ kpɛ ní taa Uwien ya bɛl ya gbɛmɔnmɔnt tuu nɔ kí tɔke idutɔ mɔ yaab nɛ, kímɛ nɛn bo nɛ Uwien sɔn nni ní.» ⁴⁴ Nnɔ nɛ u tɔkeh binib Uwien ya gbɛr *Sufmbɛ ya taaŋ ya dur tà te Sude ya tinfɛnm ni nnɔ ni.

5

Yesu yin' u'panpaankɛkpiɛkb

(Matie 4:18-22; Mark 1:16-20; San 1:35-51)

¹ Lidaali liba *Yesu là se Genesaret ya ñunciɛnm ya gbaal, nɛ linigol pɛbeh wɔ ki nuunh bɛ ní cenge Uwien ya gbɛr. ² U laa' iñɛrde ile miñunm nnɔ ya gbaal. Bijenbɛb ñɛn' i'ni ki te ki sɔkreh bi'bāan. ³ Nɛ *Yesu kɔn' iñɛrde nnɔ ya buba, bù yé Simɔn yaabu, nɛ ki gbāan' wɔ ki ye wɔ ní sule kí kɔ miñunm ni waamu. U sule' ki kɔn', nɛ *Yesu kɛle' buñɛrbu nnɔ ni, ki cin' ki wɔknh inigol Uwien ya gbɛr.

⁴ U wɔknh' ki tĩ gben', nɛ ki tɔke' Simɔn ki ye: «Jo miñunm ñɔ nà saan, ní tĩ wiɛ ni'bāan kí cuo ijɛn.» ⁵ Nɛ Simɔn jiiŋ' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ti jènde' kuñɔŋmɛnku nɛ ka cuo' bonn. Ama sin len' ma nɔ, n li wiɛ.»

⁶ Bi wiɛ', ki cuo' ijɛn i yebe ka dindin, haali ibāan tĩ benh yé ní kɛre. ⁷ Nɛ bi kɛnbe' ki yin' bi'jɛnbɛtɔb bà te buñɛrtɔbu ni nnɔ, bɛ ní baa kí tore bɛ. Bi baa', nɛ bi ñɛn' ijɛn nnɔ ki gbien' iñɛrde ile nnɔ kɛ, haali i tĩ benh yí ní lin. ⁸ Simɔn Pier laa' nnɔ ma nnɔ, nɛ ki gbaan' *Yesu ya nun bó, ki tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, jende n'saan, kímɛ n yé ubiɛrdaan nɛ.» ⁹ Bi cuo' ijɛn i yebe ma nnɔ, nɛ ní cuo' Simɔn nin bà kɛ te u'saan nnɔ miyɔkm cɛɛn. ¹⁰ Miyɔkm cuo' Sebede ya bijjɛb Saak nin San bà yé Simɔn ya tonsɔntɔb nnɔ mɔ. Nɛn saan nɛ *Yesu tɔke' Simɔn ki ye: «La fɛnge, fɛnfɛnnɔ kí taa kí li joh, a ji li taakeh binib nɛ ki dienh nni.» ¹¹ Bi dɛrɛ' bi'ñɛrde nnɔ ki ñɛn' ugbe, kí dāan' ní'kɛ, nɛ ki paan' u'bo.

Yesu cɛrɛ' ujend uba lùore'

(Matie 8:1-4; Mark 1:40-45)

¹² Lidaali liba nɛ *Yesu te mitinfɛnm nnɔ ya du uba ni, ujɛ uba mɔ te len lijendl gbe u'gbɛnɛnt kɛ bo. U laa' Yesu, nɛ ki baa' kí lá pùon' u'nun bó, kí gbāan' wɔ ki ye: «Yonbdaan, a yíe la, a li fre kí cɛrɛ ní lùore.» ¹³ Nɛ *Yesu tɛnde' u'nuɔ kí mɛ' wɔ, nɛ ki ye: «N yíe, lùore.» Nɛ lijendl nnɔ pɔk kí gben' i ya taaŋ bo. ¹⁴ Nɛ *Yesu kpɛkpɛ' u'bo kí ye u la tɔke nil nà tien', nɛ kí tɔke wɔ kí ye: «Li jo kí tĩ lɛ utɔtuɔrkɛ, kí tien milùorm ya tuarl ten Moyis là ye bɛ ní li teh ma bo. Nɛn nɛ li wuɔn kí ye a lùore'!»

¹⁵ *Yesu ya yel tùɔrɛh kí kpiɛnh, nɛ inigol taakeh u'saan bɛ ní cenge u'gbɛr kí yebe, kí nuunh wɔ ní buu bi'ni bà yé biwiɛnb. ¹⁶ Ama u sɔbe kí sierɛh bi'saan nɛ, kí joh nib ŋa te nà saan, kí tĩ kàarɛh.

Ujɛ uba ya taaŋ nin u'nuɔ faan' Yesu cɛrɛ' u faake'

(Matie 9:1-8; Mark 2:1-12)

¹⁷ Lidaali liba nɛ *Yesu te kí wɔknh Uwien ya gbɛr. *Farisiɛnmɛ nin *Yiko ya wɔnwɔknb bà ñɛn' Galile nin Sude ya tinfɛnm ya du kɛ ni nin Yerusalem bó ní nnɔ mɔ te nì'saan. Yonbdaan Uwien ya tuɔm cɛrɛh u buuh biwiɛnb. ¹⁸ Nɛ bijɛb biba tuke' ujɛ uba linagenl bo kí baa' ní. Ujɛ nnɔ ya taaŋ nin u'nuɔ nɛ là faan'. Bi nuunh bɛ ní taa wɔ kí kuɔn kuduku ni kí tĩ ble *Yesu ya nun bó nɛ. ¹⁹ Linigol nnɔ bo ba laa' fɛnm bɛ ní kuɔn wɔ Yesu saan ma nnɔ, nɛ kí don' u te kudulɛkaaku kùa ni nnɔ ya paaki, kí cube'

libònl, nε ki taa' wɔ ki kuɔn' ki yekn' nin linagenl nnɔ, ki ble' siik ni *Yesu ya nun bó. ²⁰ *Yesu laa' bi teke' wɔ ki jin' ma nnɔ, nε ki tɔke' uje wá ya tãan nin u'nuɔ faan' nnɔ ki ye: «N fère' ηε a'biere ηɔ.»

²¹ Nεn saan nε *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Farisienmbε cin' ki maaleh ki teh: «U yé ηmε nε ki sukreh Uwien nɔ? Uwien baba ηa ní la, ηmε li fre kí fère binib bi'biere?» ²² *Yesu bende' bi'yennaale, nε ki niire' bε ki ye: «*«Bε tien' ni maaleh nɔ nnɔ ni'yenm ni?»* ²³ Ni lε ba nε faa? N tɔke wɔ kí ye n fère' wɔ u'biere nε faa bii wɔ ní fii kí li cuonh nε faa? ²⁴ Nεn bo, n li wuɔn nε kí ye Unil ya Bijε ηmɔbe mituɔm uηɛndun wuu ni wɔ ní fère binib bi'biere. Nε ki tɔke' uje wá ya tãan nin u'nuɔ faan' nnɔ ki ye: «N lienh sin nε, fii, kí yuure a'nagenl, kí li kunh.» »

²⁵ I ya tãan bo nε u pɔk ki fii' bi'nun bó, ki yuure' linagenl là u bi dɔ li'bo nnɔ, ki pèkeh Uwien ki kunh. ²⁶ Ní cuo' bi'ke miyɔkm cεen, nε bi pèkeh Uwien. Bujεwaanbu cuo' bε, nε bi lienh ki teh: «Ti laa' miyɔkm ya bonn dinnɔ.»

Yesu yin' Lefi wɔ ní paan u'bo

(Matie 9:9-13; Mark 2:13-17)

²⁷ Ni ya puoli bó nε *Yesu siere' ni'saan ki joh, ki laa' ulenpotekl uba bi yih wɔ Lefi, u kε lenpotekbùol. *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Paan n'bo ní.» ²⁸ Nε u dàan' ni'kε, ki fii' ki paan' u'bo.

²⁹ Lefi tien' tijier u'den tù yebe ki teke' *Yesu kucènku. Bilenpotekb ligol nin binitɔb mɔ là te tijier nnɔ ya jim. ³⁰ Nà ηmaake' *Farisienmbε nin bi'yaab bà yé *Yiko ya wɔnwɔknb nnɔ, nε bi niire' *Yesu ya panpaankaab ki ye: «Bε tien' ni jinh, ki ñuh nin bilenpotekb nin bibierdenb-i?» ³¹ Nε *Yesu tɔke' bε ki ye: «Binib bà ηmɔbe laanfie ηa nuunh dɔktie, bà bun nε nuunh dɔktie. ³² Ma baa' ní yin nimɔnb, n baa' ní yin bibierdenb nε bε ní lèbre bi'tetem.»

Uñɔlòle ya gbεr

(Matie 9:14-17; Mark 2:18-22)

³³ *Farisienmbε nnɔ tɔke' *Yesu ki ye: «San ya panpaankaab nin tinbi *Farisienmbε yaab sɔbe ki lùoh buñɔbu nε, ki kàareh, nε a'yaab ben jinh ki ñuh-a!» ³⁴ Nε u jiin' bε ki ye: «Ni li fre kí cère binib bà bi yin' bε upiikuɔn nnɔ ní lòle buñɔbu uyo wá piice laan te bi'saan-ii? ³⁵ Ama uyo uba we ní bε ní ñen piice bi'saan. U ya yo nε bi li lòle buñɔbu.» ³⁶ Nε u tí pɔn' bε mikpenjem ki ye: «Uba ηa ní jie kí lekre liliɛfɛnl ya kpelciεku kí lekn likpaal. U tien' nnɔ la, u li saa lifɛnl nnɔ, nε lifɛnl ya kpelciεku nnɔ ηa ní tuo kí cuo nin likpaal nnɔ. ³⁷ Uba mɔ ηa ní taa midaam mà ηa laan muɔ' ki ben' kí pieke iyɔkpaan ni. U tien' nnɔ la, midaam nnɔ li kpien iyɔl nnɔ, kí wule kí ñende nε iyɔl mɔ ní saa. ³⁸ Ama bi piekeh midaam mà ηa laan muɔ' ki ben' iyɔfɛn ni nε. ³⁹ Wá kε ñun' midaam mà muɔ' ki ben' la, wa ji yie mà ηa laan muɔ' ki ben', u li ye: «Mà muɔ' ki ben' nnɔ nε ηmε.» »

6

Saba ya daali ya gbεr

(Matie 12:1-8; Mark 2:23-28)

¹ *Saba uba ya daali, *Yesu nin u'panpaankaab gbèbreh ikpàan iba ni, nε u'panpaankaab coh ijifen' * ki cienh ki nukeh ki ηmɔnh. ² Nε *Farisienmbε biba niire' bε ki ye: «Bε tien' ni teh yiko kùɔn' nà *Saba ya daali?» ³ Nε

* 6:1 Liike Matie 12:1.

*Yesu jiiin' bε ki ye: «Na kaan' *Dafid là tien' ma bo nε-εε? Mikònm là cuo' wòn nin u'nib ma nnò, ⁴ u kòn' Uwien ya ninbonl ni, ki taa' kpònò wà bi taa' ki de' Uwien nnò ki ηmòn', ki taa' ki de' u'nib, bi'mò ηmòn'. Ama bitətuarkaab baba nε là ηmòbe usen bε rí ηmòn kpònò nnò.» ⁵ Nε ki tòke' bε ki ye: «Unil ya Bijε nε ηmòbe usen wò rí wuòn bi li tien nà Saba ya daali.»

Ujε uba ya nuò faan', Yesu cèrè' u faake' Saba ya daali

(Matie 12:9-14; Mark 3:16)

⁶ *Saba ya dətəl liba, *Yesu tí kòn' litaanl ya duku ni, ki wòknh binib Uwien ya gbεr. Ujε uba mò te len, u'nòjie faan'. ⁷ *Yiko ya wònwòknb nin *Farišenmbε sekndeh bε rí liike u li cèrè unil rí faake *Saba ya daali bii wà rí cèrè, kime bi nuunh bε rí lε bi li dule nà bo kí biin wò nε. ⁸ *Yesu ben bi'yenmaale ma nnò nε ki tòke' ujε wà ya nuò faan' nnò ki ye: «Fii kí sere siik ni.» U fii' ki sere', ⁹ nε *Yesu niire' bε ki ye: «*Saba ya daali la, unil ηmòbe usen wò rí tien nà mòn bii nà bre nε? U ηmòbe usen wò rí ηmien unil bii wò rí ku wò nε?» ¹⁰ U liike' bi'ke ki gòbre' ki bòn', nε ki tòke' ujε wà ya nuò faan' nnò ki ye: «Tende a'nuò.» U tende' u'nuò, nε u jire' u'ciem. ¹¹ Bi'benku ni ben' cεen, nε bi gbierεh bε rí liike bi li tien *Yesu ma.

Yesu gènde' u'tondb piik nin bile

(Matie 10:1-4; Mark 3:13-19)

¹² Lidaali liba nε *Yesu don' lijuəl bo wò rí tí kàare, ki gòn' ki kàareh ¹³ nì tí faa', nε u yin' u'panpaankaab ki gènde' bi'ni piik nin bile, ki yin' bε u'tondb. ¹⁴ U'tondb nnò ya yel so: Simòn, wà u yin' wò Pιer nnò nin u'ninje Andre nin Saak nin San nin Filip nin Batelemi ¹⁵ nin Matie nin Toma nin Alfe ya bijε Saak nin Simòn wà ya nun mòn u'du ya gbεr bo, ¹⁶ nin Saak ya bijε Sudas nin Sudas Iskariyot wà lá li kuore Yesu.

Yesu kpaandeh Uwien ya gbεr, ki buuh biwiεnb

(Matie 4:23-25)

¹⁷ Yesu nin u'tondb jiiinh lijuəl nnò bo, ki lá sere' li'niel, u'panpaankaab yebe nà saan nnò. Linigocienl liba mò là te ni'saan. Lì ñen' ní Sude ya tinfenm kε ni nin Yerusalem ni nin Tir ni nin Sidòn ya du ni nε. Idu nnò te miñunciεnm ya gbaal nε. ¹⁸ Bi baa' bε rí cenge u'gbεr nε, kí nuunh wò rí buu bi'ni bà yé biwiεnb. Nε u buu' bε, ki ηjore' isenpol mò ì ηmòbe binib bà ki jèndeh nnò saan. ¹⁹ Linigol nnò kε nuunh bε rí mε wò, kime mituəm miba nε ñeh u'ni ki cèreh bi'ke faakreh.

Uwien ya mòm te ni'bo

(Matie 5:1-12)

²⁰ Nεn saan nε Yesu caan' u'panpaankaab bo inun, ki ye:

«Ninbi bijiinbε, Uwien ya mòm te ni'bo,

kime Uwien ya bel yé ni'yaal nε.

²¹ Ninbi bà mikònm ηmòbe nε fεnfennò nò,

Uwien ya mòm te ni'bo,

kime ni lá li ji kí gbo.

Ninbi bà muoh fεnfennò nò, Uwien ya mòm te ni'bo,

kime ni lá li lè.

²² «Binib nεn nε,

ka yíe bε rí li lenh nε,

ki sukreh nε,

ki saah ni'yel Unil ya Bijε bo la, Uwien ya mòm te ni'bo.

²³ Bi teh nε nnò la, cèrè mεn ni'yεnm rí li songe ní li poknh,

kimε ni li lε lisuul là yebe paaki bó.
Bi'yaajeb mǎ là teh nnǎ nε Uwien ya ñǎbonsǎknb.»

Ni bre binib bo

²⁴ «Ama ninbi bifàadenbe, ni bre ni'bo,
kimε ni jin' ni'ηmaa ηǎ.

²⁵ Ninbi bà jinh ki gbieh fenfennǎ nǎ,
ni bre ni'bo,

kimε mikǎnm lá li cuo nε.

Ninbi bà leh fenfennǎ nǎ,

ni bre ni'bo,

kimε ni'yεnm lá li saa ten ni kε mikuum nε ki muah.

²⁶ Binib kε pεkeh nε la, ni bre ni'bo.

Bi'yaajeb mǎ là teh nnǎ nε bitonnenñǎbonsǎknb.»

Li yie men ni'nennendb

(Matie 5:38-48; 7:12a)

²⁷ «N tǎkeh ninbi bà cengeh nni nǎ nε, li yie men ni'nennendb, kí li teh bà nen nε mǎnmǎnm. ²⁸ Li tǎkeh men binib bà wiεnh nε minjuum ki teh Uwien rí tien be u'mǎnm, kí li kǎareh ki dienh bà sukreh nε. ²⁹ Unil kpǎbe' a'kpriεnku kuba la, pekre kutǎku mǎ kí de wǎ. Unil fie' a'liεrgbenku la, cεbe wǎ a'liεrwawaal mǎ. ³⁰ Wǎ kε mie' ηε nibonn la, pu wǎ. Wǎ mǎ taa' a'bonn la, la niire wǎ ni'ból. ³¹ Ni yie binib rí li teh nε nǎ nnǎ, ni'mǎ rí li teh be nen.

³² «Ni yie bà yie nε baba la, ni li lε ku lε penpeku? Bibiεrdenb mǎnǎn yie bà yie be nε. ³³ Ni teh mǎnmǎnm bà teh nε mǎnmǎnm baba nε la, ni li lε ku lε penpeku? Bibiεrdenb mǎnǎn teh nnǎ nε. ³⁴ Ni kpendeh bà ni daan ki ye bi li jiin nε baba la, ni li lε ku lε penpeku? Bibiεrdenb mǎnǎn kpendeh bi'tǎb nε, ki daan ki teh bi li jiin be bi kpende' nǎ nnǎ. ³⁵ Ama ninbi li yie men ni'nennendb, kí li teh be nǎ mǎn, kí li kpendeh binib tibont, ki la daan ki ye bi li jiin nε tù. Ni teh nnǎ la, ni li lε lisuul là yebe, nε ki li yé Uwien Wǎ ηa ηmǎbe Nacentǎ ya bumu. Wǎn mǎnǎn teh bibiεrdenb nin binib bà ηa faareh wǎ tinimǎnt nε. ³⁶ Li teh men tinimǎnt ten ni'Baa Uwien teh ma bo.»

La li biindeh men tǎb

(Matie 7:1-5)

³⁷ «La biindeh men nib ηǎ Uwien mǎ la biin nε. La ye men uba kpe utudεre ηǎ Uwien mǎ la ye ni'mǎ kpe utudεre. Li fεreh men binib bi'biere ηǎ Uwien mǎ rí fεre nε ni'yi. ³⁸ Li punh men binib ηǎ Uwien mǎ rí li punh nε. U li gbien ni'yiek kε rí gbe wǎ rí yeyeke, kí ñiñi kí gbien nε rí wule, nε kí de nε, kimε ni taah nǎ ki bǐkreh tibont ki dienh binitǎb nnǎ Uwien mǎ li taa nen nε kí biike kí de nε.»

³⁹ *Yesu tí pǎn' be mikpenjenm ki ye: «Ujuǎn li fre kí dǐe u'juǎntǎ-ǎǎ? Bi'kε bile ηa rí lu kubuoku ni-ii? ⁴⁰ Wǎ bεngeh ηa cen' wǎ wǎknh wǎ. Ama wǎ kε bεnge' ki tí gben' la, u li te ten u'cenbaa nε.

⁴¹ «Be tien' a lenh kumuǎku kúa te a'tǎ ya nunbu ni, ka ji lenh jaantelke wǎ puǎn a'yaabu ni? ⁴² A li tien mila kí tǎke a'tǎ kí ye: «Cère rí ñen kumuǎku kúa te a'nunbu ni nǎ», ηǎ ka lenh jaantelke wǎ puǎn a'yaabu ni nnǎ. Sin iñuǎn ilele ya nilǎ, kpiε kí ñen jaantelke wǎ puǎn a'nunbu ni nnǎ, kí li lenh mǎnmǎnm, kí yaan kí fre kí ñen kumuǎku a'tǎ yaabu ni.»

Busubu nin bu'bii ya gber

(Matie 7:16-20; 12:33-35)

43 *Yesu tí tǎke' bɛ ki ye: «Busumǎnmǎnbu ŋa ní fre kí lùon ibii yá ŋa mǎn. Busubu búa ŋa mǎn mǎ ŋa ní fre kí lùon ibii yá mǎn. 44 Busubu ya bii nɛ cɛreh bi bɛndeh bù yé busubu búa ya bol. Ba pòh kɛnkɛn konkonbu bo, ka pòh cɛɛɛ mǎ bɛnɛnk bo. 45 Unimǎn ya yɛnmaalmǎnmǎn yá te u'fɛl bo nɛ cɛreh u teh ná mǎn, nɛ ubiɛrdaan ya yɛnmaalbiɛre cɛreh u teh ná bre, kime unil kɛ len' ki kun' ná bó la, ní n'ɛn' iyɛnmaale yá te u'fɛl bo nɛ.»

Binib bile mɛn' bi'dur ma bo
(Matie 7:24-27)

46 «Bɛ bo nɛ ni yih nni: «Yonbdaan, Yonbdaan,» ka teh n tǎkeh nɛ ní li teh ma bo. 47 Wá kɛ baa' n'saan, ki ciih n'gbɛr, ki teh tú ye ma la, n li wuɔn nɛ u naan udaan wá. 48 U naan uje wá yé wǎ ní mɛ kuduku ŋǎ ki gbɛn' ní n'wǎkɛ', ki pu' litɛnpuul kutɛntiɛku bo nɛ. Miwuɔm kǎn' ki puube' ki yile' kuduku nnǎ bo, nɛ ka fre' ki jɛnge' kù, kime udaan nnǎ mɛn' kù mǎnmǎnm nɛ. 49 Ama unil wá ciih n'gbɛr, ka teh tú ye ma la, u naan uje wá mɛn' kuduku utintɛle bo nɛ. Miwuɔm kǎn', ki puube' ki yile' ku'bo, nɛ kù pǎk ki lu' kpɛkpɛl.»

7

Yesu buu' sojaciɛn uba ya tonsǎnl
(Matie 8:5-13)

1 *Yesu tǎke' binib nnǎ tigbɛr ki gben', nɛ ki bure' Kapɛrnawum ya du bó. 2 Sojambɛ kobk ya ciɛn uba là te ki ŋmǎbe utonsǎnl uba ki yé wǎ cɛɛn. Utonsǎnl nnǎ lá bun ki benh wǎ ní kpo. 3 Sojaciɛn nnǎ cii' bi lienh Yesu bó, nɛ u sǎn' Sufmbɛ ya ciɛnb u'saan, bɛ ní tí gbáan wǎ wǎ ní baa kí lá ŋmɛn u'tonsǎnl nnǎ. 4 Biciɛnb nnǎ baa' *Yesu saan, nɛ ki túɛreh ki gbáanh wǎ ki teh: «Sojaciɛn nnǎ kpɛ á tore wǎ nɛ, 5 kime u yé ti'du ya nib, nɛ wǎn nɛ mɛn' ti'taanl ya duku.»

6 Nɛn saan nɛ Yesu paan' bi'bo ki bure', ki tí nɛke sojaciɛn nnǎ den, nɛ u sǎn' u'jǎtieb bi tuobe' wǎ usɛn bó, ki tǎke' wǎ ki ye: «Yonbdaan, sojaciɛn nnǎ ye a la ji ní jɛnde a'ba, kime wa kpɛ á baa kí kǎ u'dɛn. 7 Nɛn bo nɛ u maale' ki ye wa kpɛ wǎ ní bugbɛn ní tuobe ŋɛ usɛn bó mǎnǎn. A lí len' ki ye faake la, u'tonsǎnl nnǎ li faake nɛ. 8 Kime wǎn mǎnǎn ŋmǎbe binib bà yé nin wǎ biciɛnb, nɛ ki mǎ yé sojambɛ biba ya ciɛn. U tǎke' uba ki ye: «Li joh» la, u joh nɛ, u tǎke' utǎ ki ye: «Dɛn» la, u bàareh nɛ. U tí tǎke' u'tonsǎnl ki ye: «Tien niɛ» la, u teh nɛn nɛ.»

9 *Yesu cii' u'nǎbon nnǎ ma nnǎ, ní cuo' wǎ miyǎkm, nɛ u jɛbe' ki liike' linigol là pɛ u'bo nnǎ ki ye: «N tǎkeh nɛ nɛ, ma laan laa' miɛ ya tekjim ya tunbu Israyɛl yaab mǎnǎn ni.» 10 Binib bà tuobe' *Yesu usɛn bó nnǎ liebe' sojaciɛn nnǎ den, ki laa' u'tonsǎnl nnǎ faake'-a.

Yesu mɛkre' ukpooii uba ya bijɛ

11 Lidaali liba nɛ *Yesu joh udu uba bó, bi yih wù Nayinn, ki tǎke nin u'panpaankaab nin binib ligol. 12 U tí tuo wǎ ní kǎ udu nnǎ ni, nɛ ki laa' ukpooii uba ya bubaabk kpo' bi tuke ki joh kukaaku bó, nɛ udu nnǎ ya nib pɛ ka dindin. 13 Yonbdaan laa' ukpooii nnǎ ma nnǎ, nɛ ki muɔ' wǎ micɛɛkm, ki tǎke' wǎ ki ye: «Ji la muɔh», nɛ 14 ki cuon' ki nɛkn' ikɛliɛn, ki tɛnde u'núɔ ki mɛ' yɛ. Binib bà tuke utɛnkpii nnǎ sere', nɛ u ye: «Unaciɛn, n lienh sin nɛ, fi.» 15 U fi' ki kɛle', ki cin' ki lienh, nɛ *Yesu taa' wǎ ki de' u'naa. 16 Nɛn saan nɛ bujɛwaanbu cuo' bi'kɛ, nɛ bi pɛkeh Uwien ki

teh: «Uwien ya ñabonsɔkncien uba ne ñen' ti'ni. Uwien ne baa' wɔ́ ń ñmien u'ñib.»

¹⁷ Ne bi tɔkeh *Yesu tien' na nno Sude ya tinfenm ke ni nin itengbaan ya ke neke Sude nno ni.

San wa siih binib Uwien ya ñunm sɔn' u'panpaankaab Yesu saan (Matie 11:2-19)

¹⁸ San wa siih binib Uwien ya ñunm nno ya panpaankaab jon' ki ti tɔke' wɔ́ tigber nno ke. Ne u yin' bi'ni bile, ¹⁹ ki sɔn' be Yonbdaan saan, be ń ti niire wɔ́ ḱi ye wɔ́n ne yé wá li baa* ń nno bii bi li guure utɔ ne?

²⁰ San ya panpaankaab nno baa' *Yesu saan ne ki tɔke' wɔ́ ki ye: «
«San wa siih binib Uwien ya ñunm nno ne sɔn' te a'saan tí lá niire ñe»
kí ye: «Sin ne yé wá li baa ń nno bii ti li guure utɔ ne?» » ²¹ U ya yo ki laa' *Yesu cèreh biwienb bà yebe faakreh, ki cèreh iwɔ́b cuonh, ki ñuɔ́h isenpol binib saan, ki likreh ijùɔ́n l yebe; ²² ne ki tɔke' San ya panpaankaab nno ki ye: «Liébe men kí tí tɔke San ni laa' nà nin ni cii' nà: ijùɔ́n likreh, iwɔ́b cuonh, ijend lùoreh, igbaan ciih, bitenkpiib mekreh, ne bijiinb ciih tigbemɔ́nmɔ́nt. ²³ Wá ña tùre' Uwien ya sen min bo la, Uwien ya mɔ́nm te u'bo.»

²⁴ San ya panpaankaab liebe' uyo wá nno, ne Yesu cin' ki tɔkeh linigol San ya gber ki teh: «Ni là jon' kupenpelku ni ní tí liike ba? Ni là jon' ní tí liike limuɔ́n l à mitafaam jèngèh lè ne-εε? ²⁵ Ni nín là jon' ní tí liike ba? Ni là jon' ní tí liike unil wá guo tikpelcɔ́mɔ́nmɔ́nt ne-εε? Binib bà guoh tikpelcɔ́mɔ́nmɔ́nt, ki te liwiél ni nno kòh biberb den ne. ²⁶ Tɔ́, ni nín là jon' ní tí liike ni lè bonn ne? Ni là jon' ní tí liike Uwien ya ñabonsɔknl ne-εε? N tɔkeh ne imɔ́n ne, u cen' Uwien ya ñabonsɔknl mɔ́nɔ́n. ²⁷ Kimε wɔ́n San bo ne ní kele' *Uwien ya gbɔ́nku ni ki ye:

«Liike, n li sɔn n'tond wɔ́ ń liere ñe,

kí lá tùre a'sen.»

²⁸ «N tɔkeh ne ne, ba laan maa' nil uba, u cen' San. Ama unil wá yé uwaal Uwien ya bel ni cen' wɔ́.

²⁹ «Udu ya nib ke, haali nin bilɛnpotekb ke cii' San ya gber, ki bende' ki ye Uwien yé ugbemɔ́ndaan, ne ki cère' u sii' be Uwien ya ñunm. ³⁰ Ama Farisienmbe nin bà ben yiko mɔ́nmɔ́nm ña tuo' u sii' be Uwien ya ñunm. Nen ne wuɔ́n' ki ye bi yíe' Uwien yíe nà.»

³¹ Yesu tí len' ki ye: «N nín li taa ba kí nenge fenfenno ya nib-i? Bi naan ba? ³² Bi naan ten mubumu ne ke kidaak ni ki jeleh, ki tɔkeh mu'tomu ki teh:

«Tí piebe' ne liwol, ne na ñɔ́n' ciék.

Ti gen' ikuyuon, ne na muɔ́'.»

³³ Kimε San wa siih binib Uwien ya ñunm baa' ki kùɔ́ tijier tubambε, ka ñuh daam, ne ni ye usenpol ne ñaake wɔ́. ³⁴ Unil ya Bijε baa', ki jinh ki ñuh, ne ni ye: «Liike men uje wuɔ́ yé ufɔ́nfuɔ́b ne ki yé udeyibl, ki jereh nin bilɛnpotekb nin bibierdenb.» ³⁵ Ama binib bà ke tuo' Uwien ya yenfuom ne ben mí mɔ́n ki kpe ma bo.»

Upii uba kpieke' Yesu

³⁶ Lidaali liba ne Farisien uba yin' *Yesu wɔ́ ń baa kí lá ji u'den, ne u jon' Farisien nno den, ki tí ke ki jinh. ³⁷ Upiisɔ́nsɔ́nd uba mɔ́ lá te udu nno ni. U cii' *Yesu te Farisien nno den ki jinh, ne ki tuke ní lɛfina uba alabaat†

* 7:19 Liike Matie 11:3. † 7:37 Liike Matie 26:7.

ya dingl ni, ³⁸ ki baa' ki lá sere' *Yesu ya puoli bó u'taan saan, ki muoh, u'nunsiir luh *Yesu ya taan bo, ki sékndeh yè, ne u taah u'yur ki ηmireh yè, ki bibeh yè, ki taah lefina nno ki faanh yè. ³⁹ Farisien nno laa' nno ma nno, ne ki maale' u'yenm ni ki ye: «Uje wuo bi yé *Uwien ya ñobonsaknl la, u bi li bende upii wà miekeh wò nò yé udaan wà. U bi li bende kí ye u yé usònsònd ne.»

⁴⁰ Ne *Yesu tóke' Farisien nno ki ye: «Simón, n ηmòbe tigber tuba ní tóke ηe.» Ne u ye: «Len n'cénbaa» ⁴¹ Ne *Yesu ye: «Uje uba ne kpende' binib bile ilike. U kpende' uba milikbim itur kobiinjun, ki kpende' utò milikbim itur pijun. ⁴² Bi'ke bile ηa ní fre kí pè wò ma nno, ne u cèbe' be bi'fèn. Bijeb bile nno ni, u le li yíe ulikdaan nno ki cén' utò.» ⁴³ Ne Simón jiiin' wò ki ye: «N maale' ki ye wà ya fènl yebe nno ne li yíe wò ki cén'.» Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «A tóke' bù te.» ⁴⁴ Ne ki pekre' upii nno bó, ki tóke' Simón ki ye: «A laa' upii wuo-òò? N kón' ní a'den ma ηa de' ñunm be ní sòkre n'taan, ama upii wuo wòn, u taa' u'nunsiir ne ki sékn' yè, ki taa' u'yur ki ηmireh yè. ⁴⁵ ηa lókn' nni ama n tí kón' ní ma wòn ηa dàan n'taan ya bibm haali nin fènfènnò. ⁴⁶ Sin ηa taa' kpòm mənən ki fàan' n'yul, ama wòn taa' lefina ne ki fàan' n'taan. ⁴⁷ Nen bo, n tókeh ηe ne, n fère' wò u'biere í yebe ma nno, ne cère' u yíe nni ki gbien', kimε unil wà n fère' wò ibiere waamu la, udaan mò yíe nni waamu ne.» ⁴⁸ Nen saan ne u tóke' upii nno mò ki ye: «N fère' ηe a'biere.» ⁴⁹ Ne wòn nin binib bà jinh nno maaleh bi'yenm ni ki teh: «Uje wuo yé ηme ne, ki tí fèreh binib bi'biere?» ⁵⁰ Ne *Yesu tóke' upii nno ki ye: «A'tekjim ne ηmien' ηe. Li joh nin uyenduon.»

8

Yesu ya tondb nin bipiib biba pìereh wò

¹ Ni ya puoli bó ne *Yesu joh iducenciën nin iduwawaale ni, ki kpaandeh Uwien ya bel ya gbemənmənt, ne u'tondb piik nin bile nno pe u'bo. ² Bipiiib bà u là cère' bi faake' nin u là ηòre' bà saan isenpol nno mò pe u'bo. Ben si: Mari wà bi yih wò Madelənn nno, *Yesu là ηòre' isenpol ilole wòn saan ne ³ nin Herod ya tonsənb ya cien Kusa ya po Sann nin Susann nin bipiitəb ligol, ne bi'ke taah bi'bont ki toreh wòn nin u'tondb.

Wà plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm (Matie 13:1-9; Mark 4:1-9)

⁴ Tò, binib ñen' ní idu ke ni, ki baa' *Yesu saan, ki taan' ki tien' linigocienl, ne u pòn' be mikpenjenm ki ye: ⁵ «Ukpaal uba ne là jon' wò ní tí plè tibonbuor ya bim. U plèh ma nno, miba lu' usengbe, ne binib tete' mi'bo, ne inuon baa' ki lá jin' mè. ⁶ Mitəm lu' kutentiəku bo, ki pen'. Ní'saan ηa sange ma nno, ne mipiem nno kuore'. ⁷ Mitəm mò lu' kujegorku ni, ki pen'. Ne mipiem nno nin kujegorku ke kpienh, ne kujegorku wəbn', ki ku' mè. ⁸ Mitəm mò lu' kitinmənmənk bo, ki pen' ki kpère', ne ki lùon' kokobk.» *Yesu len' ki pukn' ki ye: «Wà ηmòbe litubl la, wò ní cii.»

Bé tien' Yesu pəh binib mikpenjenm-i? (Matie 13:10-17; Mark 4:10-12)

⁹ *Yesu ya panpaankaab niire' wò mikpenjenm nno ya tingi. ¹⁰ Ne u jiiin' be ki ye: «Uwien ne cère' ninbi bende' u'bel ya gbəbəlkaar. Ama bitəb ben wòn, ní yé mikpenjenm ne bi'bo ηò ðe ní li likeh ka lenh, kí li cengeh ka ciih ni'tingi.» »

Wà plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm ya tingi

(Matie 13:18-23; Mark 4:13-20)

¹¹ «Mikpenjenm nnɔ ya tingi sɔ: tibonbuor nnɔ yé Uwien ya gber nɛ. ¹² Mibim mà lu' usengbɛ nnɔ yé binib bà ciuh Uwien ya gber, usenpol bàareh ki lá ñendeh tù bi'fèl ni nɔ bi la teke Uwien kí jí kí ñmere nɛ. ¹³ Mibim mà lu' kutentiɛku bo nnɔ mɔ yé binib bà ciuh Uwien ya gber, ki teknh tù nin uyensɔnge, ama ka cèreh tù kpaakeh ñaan bi'fèl ni nɛ. Bi teke' Uwien ki jin' nĩ wuɔke' waamu, mibiikm tu' bɛ la, bi pɔk kí wɛ Uwien ya sɛn nɛ. ¹⁴ Mibim mà lu' kujɛgorku ni nnɔ mɔ yé binib bà ciuh Uwien ya gber nɛ ki cèreh unɛndun ya gber nin lifaal ya yɛnmaale nin unɛndun ya ñmaa wɔbndeh tigber nnɔ ki cèreh ta fareh mɔnmɔnm bi'fèl ni nɛ. ¹⁵ Mibim mà lu' kitinmɔnmɔnk bo nnɔ mɔ yé binib bà ya fɛl bo mɔn, bi ñmɔbe tigbɛmɔnt, ki cengeh tigber nnɔ, ki taah tù ki blinh bi'fèl bo, ki ñikndeh ki cèreh tù sɔnh itùon nɛ.»

Yesu sureh binib bɛ n li cengeh u'gber

(Mark 4:21-25)

¹⁶ *Yesu tí ye: «Uba ña n sɛ frl kí taa lisɛnl kí cubn li'bo bii kí taa lè kí sien gado ya tingi. Ama u li taa lè kí tuɔn likpenkpenl bo nɛ nɔ bà kɛ kɔh ní iden ni nĩ li lenh. ¹⁷ Kimɛ bonn ña te ki buɔ nɔ ba lá li lɛ nɛ, gber mɔ ña te ki buɔ nɔ ka lá li ñe upaan bo. ¹⁸ Nɛn bo, liike mɛn ni'yul bo nin ni cengeh n'gber ma bo, kimɛ wà ñmɔbe la, bi li de wɔ kí pukn, wà ña ñmɔbe la, bi li tonde kí fie u maaleh ki teh u ñmɔbe nà waamu nnɔ mɔnɔn nɛ.»

Yesu ya naa nin u'ninjieɓ

(Matie 12:46-50; Mark 3:31-35)

¹⁹ *Yesu ya naa nin u'ninjieɓ baa' ki nuunh wɔ. Linigol te ma nnɔ nɛ ba fre' ki kɔn' ki laa' wɔ. ²⁰ Nɛ bi tɔke' wɔ ki ye: «A'naa nin a'ninjieɓ te saali ki yíe bɛ n lɛ ñɛ.» ²¹ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «N'naa nin n'ninjieɓ si binib bà kɛ ciuh Uwien ya gber ki teh tù ye ma bo nɛ.»

Yesu cère' kutafaaku ñmile'

(Matie 8:18, 23-27; Mark 4:35-41)

²² Lidaali liba nɛ *Yesu nin u'panpaankaab kɔn' bu'nerbu, nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Cère mɛn tí puore kí jo miñunciɛnm ya gbaatɔl bó.» Nɛ bi bure'. ²³ Bi te miñunm bo ki joh ma nnɔ nɛ *Yesu duɔn' ki gɔh. Kutafaabiiku kuba pɔk ki fii' miñunm bo, ki cèreh miñunm fih ki kɔh bu'nerbu nnɔ ni ki gbiekeh. Nĩ là yé kinunbɔnk nɛ bi'bo. ²⁴ Nɛ bi baa' ki lá finde' *Yesu ki tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, Cɛnbaa, ti benh tí luo nɛ.» *Yesu finde', ki tien' kutafaaku nin in'ungbegbel nnɔ bo. Kutafaaku go, in'ungbegbel nnɔ lu' nɛ ni'kɛ ñmile'. ²⁵ Nɛ u niire' u'panpaankaab ki ye: «N lɛ ni'tekjim-i?» *Yesu tien' nà nnɔ cuo' bɛ miyɔkm, ki cuo' bɛ bujɛwaanbu, nɛ bi niireh tɔb ki teh: «U cinbe ki yé bɛ ya nitunbu sɔ nɔ? U tengeh kutafaaku nin miñunm mɔnɔn bo, nɛ ni'kɛ boh wɔ.»

Yesu ñɔre' isɛnpol ujɛ uba saan

(Matie 8:28-34; Mark 5:1-20)

²⁶ Bi tí baa' Gerasa yaab ya tinfenm ni. Mitinfenm nnɔ kuo Galile ya ñunciɛnm nɛ. ²⁷ *Yesu ñeh bu'nerbu ni uyo wà nnɔ, nɛ mitinfenm nnɔ ya jɛ uba cende' wɔ. Isɛnpol nɛ là ñaake wɔ. U cuonh upuntenge nĩ wuɔke', ka jí te den, ki kɔ bi subeh bitenkpiib tijɔlulnt tà ni nnɔ ni. ²⁸ Ujɛ nnɔ laa' *Yesu ma nnɔ nɛ ki gbaan u'nintuɔli, nɛ isɛnpol nnɔ cère' u wuure' ufaa bo ki ye: «Yesu, Uwien wà ña ñmɔbe Nacento ya Bijɛ, min nin sin tu lɛ nɛ?»

N gbáanh ñe ne, la jènde nni.»²⁹ Yesu tãke' usenpol nnõ kí ye wõ rí siere kí daan uje nnõ ma nnõ ne cère' u len' nnõ. Usenpol nnõ cuo' uje bugben ní wuãke'. Bi lá kuãndeh wõ mugbiemu, ki lùoh wõ tikudãkr, u la jo niba saan ne, ama u cienh tikudãkr nnõ ne ki kãh mugbiemu nnõ. Usenpol nnõ tukeh wõ ki joh nib ña te ná saan ne.³⁰ *Yesu niire' wõ ki ye: «Bi yih ñe ba?» Ne u ye: «Bi yih nni Ligol ne.» Isenpol ñaake wõ ki yebe ma nnõ ne cère' u ye nnõ.³¹ Ne isenpol nnõ gbáan' *Yesu ki ye u la wõbn yè, yè rí jo kubùoku* kua ñõ ka ñmãbe bien nnõ ni.

³² Tõ, fangambe biba mõ lá te ligbengbenl bo ki yebe ka dindin, bi kpaah be. Isenpol nnõ gbáan' *Yesu ki ye wõ rí cèbe yè, yè rí jo kí tí kõ fangambe nnõ. U tuo',³³ ne í daan' uje nnõ, ki jon' ki tí kãn' fangambe nnõ. Ne fangambe nnõ ke sen' ki tinde' ligbengbenl nnõ, ki tí lu' miñunm ni ki luo'.

³⁴ Bã kpaah fangambe nnõ laa' ná tien', ne ki sen' ki jon' udu ni nin idugbaan, ki tí tãke' binib tigber nnõ.³⁵ Ne bi ñen' ki joh be rí tí liike ná tien'. Bi tí baa', ki laa' uje wã isenpol daan' wõ nnõ ya yenm jire' u ke *Yesu saan, ki guo, ne bujewaambu cuo' be.³⁶ Binib bã lá te ní saan ki laa' tibont nnõ ke tentien' ma bo nnõ tãke' be *Yesu cère' uje nnõ faake' ma bo.³⁷ Ne bujewaambu cuo' Gerasa ya tinfenm yaab ke cœen. Nen ne cère' bi tãke' *Yesu ki ye wõ rí jende bi' saan. *Yesu liebe' ki kãn' buñerbu, wõ rí bure,³⁸ ne uje wã isenpol daan' wõ nnõ gbáanh wõ ki teh wõ rí cère wõ rí paan u'bo, ne *Yesu ña tuo', ki tãke' wõ ki ye:³⁹ «Liebe kí kun kí tí take binib Uwien tien' ná ke ki de' ñe.» Ne u bure', ki cuonh udu ni ní ke saan, ki tãkeh binib *Yesu tien' ná ke ki de' wõ.

*Yesu cère' upii uba faake', ki mekre' kibupiik kiba mõ
(Matie 9:18-26; Mark 5:21-43)*

⁴⁰ *Yesu liebe' ki baa' miñunciem ya gbaatõl, ne linigol teke' wõ, kime bi'ke lá gu wõ ne.⁴¹ Ne *Sufmbë ya taanl ya duku ya cien uba, bi yih wõ Yayirus, baa' ki lá gbaan' *Yesu ya nintuõli, ki gbáan' wõ ki ye wõ rí den u' den,⁴² kime u' bubaabk ne bun, ki benh kè rí kpo; kí ñmãbe ibin piik nin ile ne. Ne *Yesu paan' u'bo ki bure'.

U joh ma nnõ ne linigol pë u'bo ki pëbeh wõ, wa ji tí freh ki fuoreh.⁴³ Upii uba mõ te ní saan, ki laa' tifer ibin piik nin ile ta gben'. U jon' dãktiembë saan, ki ñende' u'like kí tí gben'. Uba ña fre' ki buu' wõ.⁴⁴ U baa' *Yesu ya puoli bó, ki lá me' u' wengolkaar ya ñãgben, ne u'fer nnõ pãk ki gben' i ya taan bo.⁴⁵ Ne *Yesu niire' ki ye: «Ñme me' nni?» Bi'ke nie' ki ye ba me' wõ ma nnõ ne Pier tãke' wõ ki ye: «Cenbaa, linigol lá guõn' ñe nõ ne pëbeh ñe.»⁴⁶ Ne *Yesu ye: «Unil uba me' nni, kime n laa' mituõm miba ñen' nni.»⁴⁷ Upii nnõ laa' wa rí fre kí bõle, bujewaambu cuo' wõ, u' gbenent ñõh, ne u baa' kí lá gbaan' *Yesu ya nintuõli, ki tãke' wõ binib ke ya nun bó, ná cère' u me' wõ nin u faake' i ya taan bo ma bo.⁴⁸ Ne *Yesu tãke' wõ ki ye: «N' bise, a' tekjim ne ñmien' ñe. Li joh nin uyenduõn.»⁴⁹ *Yesu laan te ki lienh ne unil uba ñen' Yayirus donbó kí lá tuobe' be usen ni, kí tãke' Yayirus ki ye: «A' bise kpo'-a! La ji rí li ñmãbe Cenbaa yenñaabe.»⁵⁰ *Yesu cii' bi len' ma bo, nin nen ke ñõ u tãke' Yayirus ki ye: «La fenge, teke nni kí ji baba, u li ñmãre.»

⁵¹ *Yesu tí baa' Yayirus den, ne ka cère' binib ke paan' u'bo kí kãn'. U cère' Pier nin San nin Saak nin kibupiik nnõ ya naa nin kí baa baba ne

* **8:31** Sufmbë lá maaleh kí teh kubùoku kuba ne te bi pekndeh len isenpol kí gu lidaali lá Uwien li bu yè tibuur.

paan' u'bo ki kɔn'. ⁵² Binib bà kɛ te ni'saan nnɔ muɔh ki'kuum bo nɛ ki kpiɛndeh. Nɛ *Yesu tɔkɛ' bɛ ki ye: «La ji muɔh mɛn, ka kpo', kɔ gɔh nɛ.»

⁵³ Nɛ bi lɛh Yesu, kimɛ bi bɛn ki ye kibuk nnɔ kpo'-a! ⁵⁴ *Yesu cuo' ki'nuɔ, ki tɔkɛ' kɛ ki ye: «N'bukɛ, fii.» ⁵⁵ Nɛ ki'naank liɛbe' ní i ya tãan bo, kɔ fii' nɛ *Yesu ye bɛ ní de kɛ tijier kɛ ní ji. ⁵⁶ Ní cuo' ki'naa nin ki'baa miyɔkm, nɛ *Yesu kpɛkpɛ' bi'bo ki ye bi la tɔkɛ nil ná tien' nɔ.

9

Yesu sɔn' u'tondb piik nin bile

(Matie 10:5-15; Mark 6:7-13)

¹ *Yesu taan' u'tondb piik nin bile, ki de' bɛ mituɔm nin usɛn bɛ ní li ɲuɔh isɛnpol kɛ ya bol binib saan, kɔ li buuh iwien. ² U sɔn' bɛ, bɛ ní li tɔkeh binib Uwien ya bɛl ya gbɛr, kɔ li buuh biwienb, ³ nɛ ki tɔkɛ' bɛ ki ye: «Ní joh la, ní la tuke bonn. Ní la tuke gbien, ki la tuke kɔl, ki la tuke jier, ki la tuke like, ki la tuke lier ile mɔ. ⁴ Ní tí baa' iden yá kɛ bi teke' nɛ la, ní li te nɛn saan kɔ tí baa lidaali là ní li siere udu nnɔ ní. ⁵ Udu wá ya nib ɲa teke' nɛ la, ní kpakpaare ní'taan ya tɛngunku* kɔ wiɛ nè, kɔ siere. Nɛn nɛ li yé ní'saan ya nib bo kudɛku.» ⁶ Tɔ, bi bure', nɛ ki joh idu ní, ki tɔkeh binib tigiɛmɔnmɔnt, ki cɛreh biwienb faakreh ní'kɛ saan.

Herod nuunh wɔ ní bɛnde Yesu yé udaan wá

(Matie 14:1-12; Mark 6:14-29)

⁷ Gobina Herod cii' bi lienh *Yesu teh tibont tà kɛ nnɔ bó, nɛ ka bɛn u li maale kɔ ye bà. Kimɛ biba lienh ki teh: «San wá là siih binib Uwien ya ɲunm nnɔ nɛ mɛkre',» ⁸ bitɔb lienh ki teh: «Eli nɛ liɛbe' ní», bitɔb mɔ lienh ki teh: «Uwien ya ɲɔbonsɔknb bà là te uyo bo nnɔ ya uba nɛ mɛkre' ki liɛbe' ní.» ⁹ Nɛ Herod ye: «Min bugbɛn nɛ là cɛre' bi tükre' San ya yul-a! N cii' bi lienh wá mɔ bó nɔ, u'mɔ yé ɲmɛ nɛ?» Nɛ ki nuunh wɔ ní lɛ Yesu.

Yesu jin' linigociɛn liba

(Matie 14:13-21; Mark 6:30-44; San 6:1-14)

¹⁰ *Yesu ya tondb liɛbe' ní, ki lá tɔkɛ' wɔ bi tien' ná kɛ, nɛ u taa' bɛ ki jɛnde' bi tí te bi'baba Betsayida ya du bó ya kɛle. ¹¹ Inigol nnɔ cii' u bure' ma nnɔ nɛ ki paan' u'bo. *Yesu teke' bɛ, ki tɔkeh bɛ Uwien ya bɛl ya gbɛr, nɛ ki buuh bi'ni bà yé biwienb.

¹² Uwien benh wú ní lu, nɛ u'tondb piik nin bile nnɔ nɛkn' wɔ ki tɔkɛ' wɔ ki ye: «Tí te ɲien ɲa te ná saan nɛ, cɛre linigol liɛ ní jo idu bó, kɔ tí nuun tijier nin gɔgɔbùol.» ¹³ Nɛ *Yesu ye: «Ninbi bugbɛn, de bɛ mɛn bɛ ní ji.» Nɛ bi ye: «Tí ɲmɔbe kpɔnɔ uɲun nin ijen ile baba nɛ, tí'bugbɛn nɛ ɲa nín jon' kɔ tí de' tijier ki lá de' biɛ ya nib kɛ ɲa ní la.» ¹⁴ Bijɛb là li baa tɛn itur iɲun. Nɛ *Yesu tɔkɛ' u'panpaankaab ki ye: «Cɛre mɛn linigol nnɔ ní kɛle tingi ní, icɛk icɛk binib piɲunɲun.»

¹⁵ Nɛ bi cɛre' bi'kɛ kɛle' nnɔ. ¹⁶ Nɛ *Yesu yuure' kpɔnɔ uɲun nin ijen ile nnɔ, ki yaare' ki liike' paaki, ki faare' Uwien tu'bo, ki kɔkuɔ', ki taa' ki de' u'panpaankaab bɛ ní gbiiɛre linigol nnɔ. ¹⁷ Bi'kɛ ɲmɔn' ki gbo', nɛ bi tanaan' tijenjɛnt tà sɛn' nnɔ, ki gbien' ikpɛncub piik nin ile.

Pier ye Yesu yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nɛ

(Matie 16:13-19; Mark 8:27-29)

* **9:5** Sufimɛ bo kɔ kpakpaare itãan ya tɛngunku ya tingi si: ná kɛ ji tu unil la, na yé uba yaar, ní ji yé u'yaar nɛ.

18 Lidaali liba ne *Yesu jende' ki ti kaareh, ne u'panpaankaab te u'saan. U niire' be ki ye: «Inigol lienh ki teh n ye nme ne?» 19 Ne bi jiiin' wo ki ye: «Biba lienh ki teh a ye San wa siih binib Uwien ya nunm nno ne, bitob lienh ki teh a ye Eli ne, bitob mo lienh ki teh Uwien ya nabonsanknb ba la te uyo bo nno ya uba ne mekre' ki liebe' ni.» 20 Ne u niire' be ki ye: «Ninbi nin teh n ye nme ne?» Ne Pier jiiin' wo ki ye: «A ye Uwien ya Nigendke Kristo ne.» 21 Ne *Yesu tuore' ki kpekpe' bi'bo ki ye bi la take tu nil.

*Yesu len' u'kuum nin u'mekrm bo
(Matie 16:24-28; Mark 8:30-9:1)*

22 Yesu take' be ki ye: «Ni kpe Unil ya Bijé ri ji ijend ki gbien ne. *Sufmbe ya cienb nin bitatuarcienb nin *Yiko ya wonwanknb li wie u'gber, ki ku wo, ne wienta daali wo ri mekre bitenkpiib ni.»

23 Ne ki take' bi'ke ki ye: «Unil yie wo ri paan n'bo la, u la tange u'ba. Wo ri li yuunh u'dorpnor daan ke daan ki bukeh ki paakeh n'bo. 24 Kime wa ke yie wo ri fie u'miel la, won ne li kpo ki juore fenm. Ama wa ke li tuo ki kpo min bo nno, won ne li nme. 25 Unil laa' unendun wuu ni ya bont ke ho ki ti luo' limiel la, u laa' be ya kpele? 26 Unil ye min nin n'gber nmabe wo ife la, uyo wa Unil ya Bijé la li baa ni ki li nmabe won nin u'Baa nin u'tondb ya kpieke nno, udaan mo li nmabe wo ife ne. 27 N takeh ne imon ne, ninbi ba se nie saan no ya biba li le Uwien ya bel ne ki yaan ki kpo.»

*Yesu ya gbenent lebre'
(Matie 17:1-8; Mark 9:2-8)*

28 *Yesu len' ki gben' ma nno, iwien iniin gèbre', ne u taa' Pier nin San nin Saak, ki don' lijuol liba bo wo ri ti kaare. 29 U ti te ki kaareh ma nno ne u'nun bo lebre', u'wengolkaar pende' kponkpon, ki donbeh inun bo. 30 Ne bi laa' bije bile u'saan bi takeh tigber. Moyis nin Eli ne. 31 Bi'mo windeh tein. Bi takeh wo u li kpo Yerusalem ni ma bo ya gber ne. 32 U ya yo ki laa' migunm nnde' Pier nin u ya tob, ne bi do ki goh. Bi finde', ne ki laa' *Yesu windeh ki donbeh inun bo, ki laa' bijeb bile nno mo se u'saan. 33 Uyo wa, bijeb nno ye be ri siere *Yesu saan nno, ne Pier take' wo ki ye: «Cenbaa, ti te nie saan ma no ni mon ne. Cere ti po ininbon† ita, sin liba, Moyis liba, Eli mo liba.» Pier len' nno, kime wa ben u li len ki ye ba ne.

34 U lienh nno u'nobu na laan lu', ne kutewalgbanku kuba baa' ki la pibn' bi'bo. Ku pibndeh bi'bo uyo wa nno ne bujewaambu cuo' Pier nin u'tob nno. 35 U ya yo ne bi cii' unieke uba bo kutewalgbanku nno ni u ye: «N'Bije so no, n gende' won ne. Li cengeh men u'bo.» 36 Unieke nno ti nmile' uyo wa nno, bi laa' *Yesu baba ne ji se. Ne bi bole' tigber nno bi'ba ya buol, ka tuo' ki take' nil bi laa' na nno u ya yo.

*Yesu nore' usenpol kibuk kiba saan
(Matie 17:14-18; Mark 9:14-27)*

37 Kutaaku faa', ne bi jiiire' ni lijuol nno bo. Ne linigocienl tuobe' *Yesu usen bo. 38 Linigol nno ni uje uba wuure' ki ye: «Cenbaa, n gbáanh ne ne, mo n'bijé, kime u ye n'bubaabk ne. 39 Usenpol uba ne sobe ki coh kè, ki cereh ki ciikh ki wuureh, ki gbenent tereh, kuñinsenjujuku ñeh ki'nobu bo. Usenpol nno bungreh kè ki gbiekeh, ne ka wienh kè tonm. 40 N gbáan' a'panpaankaab be ri nore usenpol nno ki'saan, ne ba fre'.»

41 Ne *Yesu ye: «Ninbi fenennno ya nibe, na teke' Uwien ki jin', ki ye binib ba bre. N li wuoke ni'saan ki ti kpaan mila ne? N li nmabe sukile ni'bo ki

† 9:33 Liike Matie 17:4.

tí kpaan mila ne? Ne ki tóke' uje nno ki ye: «Taa a'bijε ní.» ⁴² Kibuk nno we ní uyo wà nno ne usenpol nno tí gbòbe' kè tingi ni, ki cèrè' ki tereh. Ne *Yesu tien' usenpol nno bo, ki buu' kibuk nno, ki taa' kè ki de' ki'baa. ⁴³ Ní cuo' linigol nno kε miyokm ne bi lienh ki teh: «Uwien ηmòbe mituom.»

Yesu tí len' u'kuum nin u'mεkrm bó
(Matie 17:22-23; Mark 9:30-32)

*Yesu teh nà nno bεke' linigol nno kε, ne u tóke' u'panpaankaab ki ye: ⁴⁴ «Tùore kí cenge mεn n ye ní tóke ne nà nò. Nà ní taande bi li taa Unil ya Bijε kí ηukn binib.» ⁴⁵ Ne ba cii' ní'tingi. Uwien ne bóle' nè ηò bi la bende. Ne ba kaabe' bε ní niire *Yesu ní'tingi mò.

Nmε yé unikpεkpiεk-i?

(Matie 18:1-5; Mark 9:33-37)

⁴⁶ *Yesu ya panpaankaab cin' ki nieh nin tób bε ní bende wà yé bi'ke ya cien ne. ⁴⁷ *Yesu ben bi'yenmaale, ne ki taa' kibuk kiba ki sien' u'ba saan, ⁴⁸ kí tóke' bε ki ye: «Wà kε teke' kibuk ten kie n'yel bo la, u teke' min ne. Wà kε teke' nni la, u teke' wà sòn' nni ní nno ne. Imòn, wà yé uwaal ní'ni la, wòn ne yé ní'ke ya cien.»

Wà ηa nen ne la, u se ní'ciεk bó ne

(Mark 9:38-40)

⁴⁹ Nen saan ne San tóke' wò ki ye: «Cεnbaa, ti laa' unil uba u ηuòh isenpol binib saan a'yel bo. Wa pε a'bo ten tinbi ma nno ne ti pien' wò.» ⁵⁰ Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «La ji ní pien wò mεn, kime wà ηa nen ne la, u se ní'ciεk bó ne.»

Samari yaab biba ηa teke' Yesu

⁵¹ Uyo wà *Yesu li liebe kí dùo paaki bó nno nek'n ní. Ne u caan' ki ye u li jo Yerusalem ne, pεrm ηa te len, ⁵² ne ki sòn' u'tondb bε ní liere usen. Bi bure' kí tí baa' Samari ya du uba ni, bε ní bonde kí li gu wò. ⁵³ Ama udu nno ya nib ηa teke' wò, kime u joh Yerusalem bó ne. ⁵⁴ U'panpaankaab Saak nin San laa' nno ma nno ne ki tóke' wò ki ye: «Yonbdaan, a yíε tí cèrε umu ní jiiire ní kí lá wi bε-εε?» ⁵⁵ Ne *Yesu jiebe' ki liike' Saak nin San, ki kòn' nin bε. ⁵⁶ Ne wòn nin u'panpaankaab siere' ní'saan, ki bure' udutò bó.

Binib bà yie bε ní paan Yesu bo ya gber

(Matie 8:19-22)

⁵⁷ Bi joh ma nno ne uje uba tóke' *Yesu ki ye: «A joh nà bó kε la, n li pε a'bo ne.» ⁵⁸ Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «Iηek ηmòbe ifele, inuon mò ηmòbe titer, ama Unil ya Bijε wòn ηa ηmòbe u li kpòkn nà saan yul.» ⁵⁹ U tí tóke' utò mò ki ye: «Paan n'bo ní.» Ne u ye: «Yonbdaan, cèbe nni ní jo kí tí sube n'baa ηò kí liebe ní kí paan a'bo.» ⁶⁰ Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «Cèrε bitenkpiib ní li subeh bi'tób. Sin wòn li joh kí tí li tókeh binib Uwien ya bεl ya gber.»

⁶¹ Ne utò mò tí tóke' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, n li paan a'bo, ama cèrε ní kun kí tí cèbe n'den yaab ηò.» ⁶² Ne *Yesu tóke' u'mò ki ye: «Wà kε ηa teke' Uwien ya tuonl tinòjer tule la, wa kpe wò ní sòn Uwien ya bεl ni ya tuonl.»

10

Yesu sòn' u'panpaankaab pilole nin bile

¹ Ni ya puoli bó ne Yonbdaan *Yesu liebe' kí gènde' binib pilole nin bile*, kí sòn' bε, bilele bε ní liere kí jo wòn bugben li jo idu yà kε ni nno. ² Ne ki

* **10:1** Bi kpíε' kí kεle' tigbont tà nno ya tuba ni bi ye binib pilole ne.

tòke' bε ki ye: «Tijier ben' ki yebe, ama bà li taan tù ηa yebe. Nen bo gbáan men ukpɛdaan wɔ́ rí sɔ́n bitonsɔ́n bε rí tí taan u'jier. ³Li joh men. N sɔ́nh nε ma nɔ́, ni li te ten mupebumu nε te ikèr ya siik ni. ⁴Ni la tuke likbu, ki la tuke kɔ́l, ki la taa tacaan, ki la fuonde nil sen ni. ⁵Ni kɔ́n' iden yà la, ní kpíε kí fuonde iden nnɔ́ ya nib kí ye: «Li te men uyenduɔ́n ni.» ⁶Unil te ní'saan ki nuunh uyenduɔ́n la, u li ε ni'yenduɔ́n nnɔ́. Nnɔ́ ηa ní la, ni'yenduɔ́n nnɔ́ li juore ni'yu nε. ⁷Ní li te i ya den, ki la lèbre dentɔ́, kí li jinh kí ñuh bi dienh nε nà, kímε utonsɔ́n kε kpe bε rí li pèh wɔ́ nε. ⁸Ni kɔ́n' udu wà ni, bi teke' nε la, ní li jinh bi li de nε nà, ⁹kí li buuh biwienb bà te ní'saan, kí li tókeh bε ki teh Uwien ya bεl nek'n' bε ηɔ́. ¹⁰Ama ni kɔ́n' udu wà ni, ba teke' nε la, jo men binib taakeh nà saan kí tí tóke bε kí ye: ¹¹«Ni'du wuu ya tɛngunku kùà mɔ́nɔ́n tebn' tí'taan bo nɔ́, ti pipre' kun nε kí wíε ní'bo. Ama ní nín li ben kí ye Uwien ya bεl nek'n' nε ηɔ́.» ¹²*Yesu tí tóke' bε ki ye: «N tókeh nε nε, lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ́, binib nnɔ́ ya tudεre li cɛn Sodɔ́m† yaab yu.» »

Idu yà ηa tuo' ki teke' Yesu ki jin'

(Matie 11:20-24)

¹³*Yesu tí len' ki ye: «Korasim yaabe, ní bre ní'bo. Betsayida yaabe, ní bre ní'mɔ́ bo. Kímε ni laa' miyɔ́km ya bont tà ní'bùol nɔ́, Tir nin Sidɔ́n yaab mɔ́ bi là laa' tù la, bi bí tien' ten bi kε mikuum nε, kí pùnpùkn mifentem ηɔ́ kí wuɔ́n kí ye bi lèbre' bi'tetem ní wuòke'. ¹⁴Lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ́, ni ya tudεre li cɛn Tir nin Sidɔ́n yaab yu. ¹⁵Ninbi Kapernawum yaabe, ni maaleh ki teh Uwien li duon nε paaki nε-εε? U li jiiin nε kutenkpiiku ni nε.»

¹⁶*Yesu tóke' u'panpaankaab ki ye: «Wà cengeh ní'gber la, u cengeh n'yaar nε. Wà nen nε la, u nen min nε. Wà nen nni la, u nen wà sɔ́n' nni ní nε.»

Yesu ya panpaankaab pilole nin bile nnɔ́ liεbe' ní

¹⁷*Yesu ya panpaankaab pilole nin bile nnɔ́ liεbe' ní nin uyensonge, ki tóke' wɔ́ ki ye: «Yonbdaan, isenpol mɔ́nɔ́n tuonh tí'ñɔ́bu bó nε a'yel bo.»

¹⁸Nε u tóke' bε ki ye: «N laa' *Satan cere' kutaaku bo ten utemεknde ki lá lu'. ¹⁹Liike men, n de' nε mituɔ́m ní li taanh iwε nin inen bo, kí li ηmɔ́be mituɔ́m ki cɛn' unennend ya tuɔ́m kε. Bonn ηa rí tien nε. ²⁰La li poknh men isenpol tuo' ní'ñɔ́bu bó ma nnɔ́ bo, ama li poknh men Uwien kele' ní'yel paaki bó ma nnɔ́ bo.»

Yesu ye wɔ́n bo ηa ní la, uba ηa rí fre kí bende Uwien

(Matie 11:25-27; 13:16-17)

²¹U ya yo nε *Mifuoñaanm cère' *Yesu ya yɛnm sɔ́nge cɛn nε u len' ki ye: «Baa, sin kutaaku nin kitink ya Yonbdaan, a bóle' tibont tà biyɛnfodɛnb nin bibɛnbenb nnɔ́, a taa' tù ki wuɔ́n' biwaab nε. Nen bo nε n pèkeh ηε. Imɔ́n, Baa, a yíε nε ki tien' nnɔ́.»

²²*Yesu tí len' ki ye: «N'Baa nε taa' tibont kε ki ηukn' nni. N'Baa ηa ní la, uba ηa ben min u'Bijε yé udaan wà. Min u'Bijε ηa ní la, uba mɔ́ ηa ben n'Baa yé udaan wà. Binib bà n yíε' ki taa' n'Baa ki wuɔ́n' bε nnɔ́ mɔ́ ben u yé udaan wà.»

²³Nε ki jíεbe' ki liike' u'panpaankaab, ki tóke' ben baba ki ye: «Ni'nunbu laa' nà nɔ́, Uwien ya mɔ́nm te ní'bo. ²⁴N tókeh nε nε, *Uwien ya

† 10:12 Sodɔ́m yé uyo bo ya du uba nε. U'nib là teh ibíεre cɛn nε.

nɔ̃bonsɔknɔ̃ nin bibɛrb ligol là yíe bɛ rí lɛ ni lenh ná nɔ̃, nɛ ka laa' nɛ. Bi là yíe bɛ rí cii ni ciih ná nɔ̃, nɛ ka cii' nɛ.»

Samari ya jɛnimɔ̃n uba ya gbɛr

²⁵ Nɛn saan nɛ bà bɛn *yiko mɔ̃nmɔ̃nm nɔ̃ ya uba fii' ki sere' ki nuunh wɔ̃ rí biike *Yesu nɛ ki niire' wɔ̃ ki ye: «Uwɔ̃nwɔ̃knɔ̃, n li tien mila kí lɛ limiɛl là ɲa ɲmɔ̃be gbenm-i?» ²⁶ Nɛ *Yesu niire' wɔ̃ ki ye: «Bɛ kele' *Yiko ya gbɔ̃nku ni? A kàanh bɛ len-i?» ²⁷ Nɛ u jii'n' wɔ̃ ki ye: «Li yíe a'Yonbdaan Uwien nin a'fɛl kɛ nin a'tetem kɛ nin a'tuɔ̃m kɛ nin a'yɛnmaale kɛ, kí li yíe a'tɔ̃ mɔ̃ tɛn a'yíe a'ba ma bo.» ²⁸ Nɛ *Yesu tɔ̃ke' wɔ̃ ki ye: «A jii'n' mɔ̃nmɔ̃nm. Li teh nɔ̃ kí lɛ limiɛl là ɲa ɲmɔ̃be gbenm.»

²⁹ Ama u yíe wɔ̃ rí wuɔ̃n kí ye u cuube ma nɔ̃, nɛ ki tí niire' *Yesu ki ye: «Ŋmɛ nɛ nín yé n'tɔ̃?» ³⁰ Nɛ *Yesu tɔ̃ke' wɔ̃ ki ye: «Ujɛ uba nɛ là ñɛn' Yerusalem ki joh Seriko bó, ki tí lu' idukond ya nuɔ̃ ni. Idukond nɔ̃ fie' u'wɛnt kɛ, ki ñi' wɔ̃ u tí benh wɔ̃ rí kpo, nɛ í siere' ki dàan' wɔ̃. ³¹ Nibonn yaam, utɔ̃tuɔ̃rkɛ uba mɔ̃ kpe u ya sɛn ki lá lɛke' u'bo, nɛ ki lɔ̃ke' ki gɛbre'. ³² Ní te pupuki, nɛ Lefi ya bol ya nil uba mɔ̃ kpe u ya sɛn ki mɔ̃ lá lɛke' u'bo, nɛ ki mɔ̃ lɔ̃ke' ki gɛbre'. ³³ Ama Samari ya nil uba mɔ̃ là joh usɛn ki tí baa' nɛ'saan ki laa' wɔ̃, nɛ ki muɔ̃' wɔ̃ micɛcɛkm cɛɛn. ³⁴ U cuon' ki nɛkn' wɔ̃, ki taa' midaaam mà bi yih mè fɛn nɔ̃ ki sɔ̃sɔ̃kre' u'gbɛn, ki taa' mikpɔ̃m ki tentien' yɛ, ki taa' tikpɛlcɛr ki lɔ̃lɔ̃le' yɛ, ki taa' wɔ̃ ki jɛkn' wɔ̃n bugbɛn ya ɲuun bo, ki taa' wɔ̃ ki jon' ticɛndur tuba saan, ki tí liike' wɔ̃. ³⁵ Kutaaku faa' nɛ u ñɛn' ilike ki de' ticɛndur nɔ̃ ya daan, ki tɔ̃ke' wɔ̃ ki ye: «Liike nni wɔ̃. A ñɛn' ilike ki pukn' yii bó la, n lá liebe' ní la, min bugbɛn nɛ li pè ɲɛ.» »

³⁶ Nɛ *Yesu niire' wɔ̃ bɛn *yiko nɔ̃ ki ye: «A ya buɔ̃l bijɛb bita nɔ̃ ni, ɲmɛ nɛ yíe wà lu' idukond ya nuɔ̃ ni nɔ̃?» ³⁷ Nɛ u jii'n' wɔ̃ ki ye: «Wà muɔ̃' wɔ̃ micɛcɛkm nɔ̃.» Nɛ *Yesu ye: «Li joh ki mɔ̃ rí tí rí li teh nɔ̃.»

Yesu jon' ki tí fuonde' Mart nin Mari

³⁸ *Yesu nin u'panpaankaab te usɛn ni ki joh ma nɔ̃ nɛ ki tí baa' udu uba ni, nɛ upii uba teke' wɔ̃ u'den, bi yih wɔ̃ Mart. ³⁹ U ɲmɔ̃be ninɛ uba, bi yih wɔ̃ Mari. Mari nɔ̃ baa' ki lá kɛle' Yonbdaan *Yesu saan, ki cengeh u'gbɛr. ⁴⁰ Ama Mart wɔ̃n ya nun mɔ̃n tijer ya tienm bo nɛ. Nɛn bo nɛ u kpiere' ní ki lá tɔ̃ke' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, n'ɲinɛ cɛbe' min baba nɛ ituɔ̃n nɛ ná teh ɲɛ niba? Tɔ̃ke wɔ̃ rí tore nni-a!» ⁴¹ Nɛ Yonbdaan tɔ̃ke' wɔ̃ ki ye: «Mart, Mart, a cɛre' a'nun mɔ̃n tibont tà yɛbe bo nɛ, nɛn nɛ cɛre' a jieh. ⁴² Ama nibonn niba kpein nɛ yé nibonmɔ̃nn. Mari wɔ̃n gɛnde' nɛn nɛ. Uba ɲa rí fie nè u'saan.»

11

*Yesu wɔ̃kn' u'panpaankaab bi li kàareh ma bo
(Matie 6:9-13; 7:7-11)*

¹ Lidaali liba nɛ *Yesu te niba saan ki kàareh. U kàare' ki tí gben', nɛ u'panpaankaab ya uba tɔ̃ke' wɔ̃ ki ye: «Yonbdaan, San wà siih binib Uwien ya ñunm wɔ̃kn' u'panpaankaab bi li kàareh ma bo nɛ, a'mɔ̃ rí wɔ̃kn tɛ ti li kàareh ma bo.» ² Nɛ *Yesu tɔ̃ke' bɛ ki ye: «Ní kàareh la, ní li teh:

«Tí'Baa,
cɛre binib kɛ rí li boh a'yel,
cɛre' a'bel rí baa ní,

³ Li dienh tɛ daanl kɛ daanl ya wentunl ya jier.

⁴ Fɛre tɛ tí'biere, kimɛ tí'mɔ̃ fɛreh bà kɛ biih tɛ nɔ̃ nɛ.

La cère tí lu mibiikm ni.» »

⁵*Yesu tí tóke' bε ki ye: «TεTεn, ni'ni uba rí li ηmábe jə, nε u'jə nnə rí baa u'den kuyəku ya siik kí len kí ye: «N'jə, kpende nni kpənə uta, ⁶ kime n'jə uba nε řen' usen ki baa' n'den, nε ma ηmábe jier rí de wə.» ⁷ Nε u'jə nnə rí jiin kuduku ni ki ye: «La ηmábe nni yεnŋaabe, min nin n'bumu kε duə'n' ki piin'-a, ma rí fre kí fii kí de ηε.» ⁸ N tókeh nε nε, wa rí fii kí de wə kujətieku bo mənən la, u li fii kí de wə u yíe nà kε, u gbien' wə uyεnŋaabe ma nnə bo. ⁹ Nεn bo nε n tókeh nε, li mieh mεn, bi li pu nε; li nuunh mεn, ni li lε; li řih mεn kunagenku, bi li piire. ¹⁰ Kimε wà kε mieh la, bi punh wə nε. Wà kε nuunh la, u lenh nε. Wà kε mə řih kunagenku la, bi piireh nε. ¹¹ Ni'ni uba ya buk miε' wə ujen la, u li de kε uwε-εε? ¹² Bii kí miε' wə lijənl la, u li de kε unεn-ii? ¹³ Ninbi bibierdεnb, ni bεn ki dienh ni'bumu nà mən la, bε li tien ni'Baa wà te paaki bó ηa rí cère *Mifuořaanm rí jiire ní binib bə mieh wə mē nnə bo!»

*Biba ye Yesu ηmábe Belsebul ya tuəm nε
(Matie 12:22-30; Mark 3:20-27)*

¹⁴ Ujε uba nε là te usεnpol cère' u'lεnl tebe. *Yesu ηəre' usεnpol nnə u'saan, nε u ji freh ki lienh. Ní beke' linigol cεεn. ¹⁵ Ama bi'ni biba lienh ki teh u taah isεnpol ya cien Belsebul ya tuəm nε ki ηuəh isεnpol binib saan.

¹⁶ Bitəb mə yíe bε rí biike wə, nε ki tóke' wə ki ye wə rí tien miyəkkm ya bonnà nà li wuə'n kí ye u'tuəm řen' Uwien saan nε. ¹⁷ Ama u bεn bi'yεnmaale ma nnə nε ki tóke' bε ki ye: «Libel là kε ya nib bore' təb ki kənh bi'ηmiel ni la, libel nnə li juore fεnm nε, nε li'rib ya dur rí lulu tu'tər bo. ¹⁸ Ni lienh ki teh n taah isεnpol ya cien Belsebul ya tuəm nε ki ηuəh isεnpol binib saan bii ba? *Satan ya nib təh lituəl bi'ηmiel ni la, u'bel li tien mila ka rí juore fεnm-i? ¹⁹ Ni ye min taah isεnpol ya cien Belsebul ya tuəm nε ki ηuəh isεnpol binib saan la, ni'yaab taa' ηmε ya tuəm ki ηuəh isεnpol binib saan? Ni'yaab teh ma bo nε li wuə'n kí ye na ηmábe mən. ²⁰ Ama min taa' Uwien ya tuəm nε ki ηuəh isεnpol binib saan. Nεn nε wuə'n' ki ye *Uwien ya bεl baa' ní ni'saan.

²¹ «Ufεfaa bēle' u'jekənwεnt, ki kε ki gu u'den la, niba ηa rí tien u'faal. ²² Ama wà mə faa kí cεn' wə'n pi' wə ki faake' nin wə la, u li fie u'jekənwεnt tà u du tu'bo nnə kε, kí fie u'faal mə kí gbigbiire binib.

²³ «Wà kε ηa se n'ciεk bó la, u nεn nni nε. Wà kε ηa taakeh ki toreh nni la, u kpiendeh nε.»

*Isεnpol liebe' unil saan la, nī bre u'bo ma bo
(Matie 12:43-45)*

²⁴ «Usεnpol siere' ki dāan unil la, u cuonh ki lindeh kupenpelku ni nε, ki nuunh u li kēle nà saan kí fuore. U tī luə' la, nε wə rí ye u li liebe kí tī ηεkn u là siere' ki dāan wà nnə nε. ²⁵ U li liebe ní kí lε bi tūre' ki ηēnēre' u'kənkə'n nnə, ki tien' tibonmənəmənt len. ²⁶ Nεn saan nε u li jo kí tī taa ní isεnpol ilole yà bre kí cεn' wə'n, i'ke rí lá ηεkn unil nnə kí li te, kí cère wə rí juore fεnm kí cεn u là te mikpiεkm ma bo.»

Uwien ya mənəm li te binib bə bo

²⁷ *Yesu laan biε ki lienh, nε upii uba len' ufaa bo linigol nnə ni ki ye: «Upii wà maa' ηε ki ŋaan' ηε nnə Ūwien ya mənəm te u'bo.» ²⁸ Nε *Yesu ye:

* **11:11** Bi kpie' ki kele' tigbənt tà nnə ya tuba ni nī kele' ki ye: Ni'ni uba ya buk miε' wə kpənə la, u li de kε lilen-ii?

«Binib bà cengeh Uwien ya gbɛr, ki boh tù nnɔ, Uwien ya mɔnm te bɛn bo nɛ.»

Bi yie Yesu ri tien miyɔkm ya bonn

(Matie 12:38-42)

²⁹ Binib taakeh *Yesu saan ki yɛbreh, nɛ u len' ki ye: «Fɛnfɛnnɔ ya nib biɛ yɛ bibierɔnb nɛ, ki nuunh bɛ ri lɛ miyɔkm ya bonn. *Uwien ya ñɔbonsɔknl Sonas ya yɔkm ya bonn baba ŋa ri la, ba ji li lɛ yɔkm ya bontɔnn niba. ³⁰ Uwien là tien' Sonas nà nnɔ là yɛ kudieku nɛ Ninif yaab bo. Nnɔ nɛ, u li tien Unil ya Bijɛ nà nnɔ mɔ li yɛ kudieku fɛnfɛnnɔ ya nib bo. ³¹ Uwien li bu binib tibuur lidaali là nnɔ, Seba ya piiber li fii kí biin fɛnfɛnnɔ ya nib, kime u là ñɛn' ní fɔnfɔkm nɛ wɔ ri lá cenge Salomɔn ya yɛnfɔgbɛr. Ama unil uba te niɛ saan nɔ ki cɛn' Salomɔn. ³² Uwien li bu binib tibuur lidaali là nnɔ, Ninif ya nib mɔ li fii kí biin fɛnfɛnnɔ ya nib, kime Sonas là tɔke' bɛ Uwien ya gbɛr, nɛ bi lèbre' bi'tetem. Ama unil te niɛ saan nɔ ki cɛn' Sonas.»

Inun yé tigbɛnɛnt ya frl nɛ

(Matie 5:15; 6:22-23)

³³ «Uba ŋa ri sɛ frl kí taa lè kí bɔle bii kí taa kusenku kí cubn li'bo, ama u li taa lè kí tuɔn likpɛnkɛnl bo nɛ ŋɔ bà kɛ kɔh ní iden ni ri li lenh. ³⁴ A'nunbu yɛ a'gbɛnɛnt ya frl nɛ. A'nun mɔn la, a'gbɛnɛnt kɛ te kuwenwenku ni nɛ. A'nun ŋa mɔn la, a'gbɛnɛnt kɛ te licinñunl ni nɛ. ³⁵ Nɛn bo, fiin kí liike kuwenwenku kua te a'bo nnɔ la li yɛ licinñunl-a! ³⁶ Kuwenwenku wendeh ŋɛ, ka sɛn' niba saan la, a'gbɛnɛnt kɛ te ku'ni nɛ. Ní te tɛn lifrl là wien cɛɛn nɛ wendeh ŋɛ.»

Yesu biin' Farisienmbɛ nin Yiko ya wɔnwɔknɔ

(Matie 23:1-36; Mark 12:38-40)

³⁷ *Yesu len' ki ghen', nɛ Farisien uba yin' wɔ wɔ ri baa kí lá ji u'den, nɛ u jon' Farisien nnɔ den ki tí kɛ ki jinh. ³⁸ Farisien nnɔ laa' *Yesu jinh ka nire' ki paan' iyaajɛbok ye ma bo, nɛ ní cuo' wɔ miyɔkm. ³⁹ Nɛ Yonbdaan tɔke' wɔ ki ye: «*Farisienmbɛ, liike mɛn ni naan ma, ni ñikndeh ki cɛndeh isɛn nin tiyer ya puoli nɛ, ama inasuyɛnmaale nin mibiɛrm nɛ gbe ni'fɛl ni. ⁴⁰ Ijɔr ninbi, na bɛn ki ye Uwien wà ñɛn' tibont tà ni lenh tù nnɔ, wɔn nɛ tien' unisaal ya fɛl mɔ-ɔɔ? ⁴¹ Nɛn bo, taa mɛn ni ŋmɔbe tibont tà, kí pu bijiinb ŋɔ ni'bont kɛ la li ŋmɔbe jɔknt.

⁴² «Ninbi *Farisienmbɛ, ní bre ni'bo, kime ni gbiinh ni'ninjo nin ni'gònt nin ni'kpinfɛtɔr bolm piik nɛ, ki taah miba ki dienh Uwien, ama ka tɔnge ní li cuube, ka yie Wien mɔ. Ni bi li teh nɛn nɛ, ki la sunde tibontɔr tà sɛn' nnɔ mɔ bó.

⁴³ «Ninbi *Farisienmbɛ, ní bre ni'bo, kime ni yie ní li kaah binikpɛkpiɛkb ya kànkàan nɛ itáan ya dur ni, ki yie binib ri li gbaandeh ki fuondɛh nɛ mudaamu ni. ⁴⁴ Ní bre ni'bo, kime ni naan ikul yà bere' nib ŋa ji lenh yè, ki cuonh ki taanh i'bo ka bɛn nɛ.»

⁴⁵ Nɛ bà bɛn *yiko mɔnmɔnm nnɔ ya uba tɔke' wɔ ki ye: «Uwɔnwɔknɔ, a lienh nnɔ ma nɔ, a sukreh ti'mɔ nɛ-a!» ⁴⁶ Nɛ *Yesu ye: «Ninbi bà bɛn *yiko mɔnmɔnm nnɔ, ní bre ni'mɔ bo, kime ni cɛreh binib tukeh itukkɛkpiɛk nɛ ka toh ni'bugbɛn ri taa ni'nɔbil mɔnɔn kí mɛ yè. ⁴⁷ Ní bre ni'bo, kime ni meh *Uwien ya ñɔbonsɔknɔ bà là te uyo bo nnɔ ya kul nɛ, ki sunde'-a ki ye ni ya yaajɛb nɛ là ku' bɛ. ⁴⁸ Ni teh nà nɛ wɔngɛh ki teh ni tuo' ni'yaajɛb là tien' nà nnɔ nɛ, kime bi là ku' *Uwien ya ñɔbonsɔknɔ, nɛ ninbi ji meh bi'kul. ⁴⁹ Nɛn bo nɛ Uwien len' nin miyɛnfuom ki ye: «N li

son n'ñòbonsòknb nin bitondb bi'saan. Bi li ku bi'ni biba kí jènde bitòb.»
 50 Nèn nε li cère Uwien rí dεre fεnfennò ya nib ya tub haali uñendun ya cincinyo bi là ku' *Uwien ya ñòbonsòknb bà kε nnò bo kí lá tu fεnfennò,
 51 kí cin Abel, kí tí baa' Sakari, wà bi là ku' wò Uwien ya duku ya luo bo nnò. N tòkeh nε imòn nε, Uwien li dεre fεnfennò ya nib ya tub binib nnò kε ya kuum bo.

52 «Ninbi bà bεn *yiko mòn mòn m nnò, nǐ bre ni'bo, kime na dienh nib sεn bε rí bende Uwien. Ninbi ña pε Uwien ya sεn bo, nε kí piendeh binib bà yíe bε rí paan u'bo nnò mò.»

53 *Yesu ñεn' uyo wà nnò, nε *Yiko ya wòn wòknb nin *Farisienmbε taa' u'bo ubenpiebe nε kí niireh wò iniire tigber kε ya bol bo, 54 kí nuunh bε rí dεle kí cuo wò u'lenm ni.

12

Li bεn mεn inuòn ilele ya nib bó

(Matie 10:26-27)

1 U ya yo nε binib itur itur taan' *Yesu saan, haali kí tí pεbeh tòb. Nε *Yesu cin' kí tòkeh u'panpaankaab kí teh: «Li bεn mεn *Farisienmbε ya kpònò ya ñòke bó, bi yé inuòn ilele ya nib nε. 2 Niba ña te kí buò ñò ka lá li ñε upaan bo. Tigber tuba mò ña te kí juore' kí li buò ñò ba lá li bende tù. 3 Ni len' nà kε licinñunl ni la, bi li cii nε kuwenwenku ni nε. Ni bunbe' nà litubl ni kudubenku bó nnò, bi li kpaande nε kuduku ya paaki nε.»

Li fεnge mεn Uwien baba

(Matie 10:28-31)

4 «Ninbi bà yé n'jotieb nnò, n tòkeh ninbi nε: la fεnge mεn bà kuuleh tigbεnent, ka ji li fre kí tien niba kí pukn. 5 N li wuòn nε udaan wà nǐ kpε ní li fεnge wò. Li fεnge mεn Uwien. Wòn nε li fre kí cère ní kpo nε kí ñmòbe mituòm wò rí taa nε kí wíε umu wà ña rí kpiin ni. N tòkeh nε nε, li fεnge mεn wòn.

6 «Bi li fre kí kuòre inuòn inun inε nε? Nin nεn kε ñò Uwien ña rí sunde i'ni uba mònòn bó. 7 Nèn bo, la fεnge mεn, kime ni cεn' inuòn ligol. Uwien bεn haali ni'yur mònòn ya ñòbu.»

Li lienh binib ya nun bó kí teh a yé Yesu yo

(Matie 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 «N tòkeh nε nε, wà kε lienh binib ya nun bó kí teh u yé n'yò la, Unil ya Bijε mò li len Uwien ya tondb ya nun bó kí ye udaan mò yé u'yò nε. 9 Ama wà kε lienh binib ya nun bó kí teh wa yé n'yò la, n'mò li len Uwien ya tondb ya nun bó kí ye udaan mò ña yé n'yò. 10 Unil len' Unil ya Bijε bo fεnfεnm la, Uwien li fère wò. Ama unil suke' *Mifuoñaanm mεn la, Uwien ña rí fère wò.

11 «Bi taa' nε kí jon' itáan ya dur ni bii tibuur ya cienb saan bii udu ya cienb saan bε rí bu nε tibuur uyo wà la, la ñiin mεn ni li len ma bo bii ni li len bà kí ñε len. 12 Kime *Mifuoñaanm nε li cère ní bende ni li len kí ye bà u ya yo.»

Ufàadεnjòr uba ya kpεnjenm

13 Linigol nnò ni uje uba tòke' *Yesu kí ye: «Cεnbaa, tòke n'ninje kí ye wò rí gbiire ti'baa ya faal kí de nni n ya bó.» 14 Nε *Yesu tòke' wò kí ye: «Uje, ñmε de' nni usen rí tùòre ni'gber bii rí gbiire nε ni'faal-i?» 15 Nε kí tòke' linigol nnò kí ye: «Li bεn mεn kí la cère ni'nun rí li fòke lifaal bo, kime unil ñmòbe lifaacienl mònòn la, na yé len nε li cère wa rí kpo.»

16 Nε ki pɔn' bε mikpenjenm ki ye: «Ufaadaan uba nε là te u'kpàan lùon' cεεn. 17 Nε u maaleh u'fɛl ni ki teh: «N li tien mila? Kimε ma ji ηmɔbe rí li cùɔn nà saan n'jier.» 18 Nε ki ye: «N li tien ma sɔ: n li we n'bɔnbuɔn kε nε, kí mε icenciεn, kí cùɔn n'jier nin n'bont kε, 19 nε kí ye n ηmɔbe lifaal li yεbe ki li baa nni ibin ibin. Nεn bo, n li fuoreh nε, kí li jinh, kí ñuh, kí poknh.» 20 Nεn saan nε Uwien tɔke' wɔ ki ye: «Ujɔr sin, a li kpo kuñanku kuu kε. A taan' lifaal là kε nɔ, ηmε ji li si lè?» 21 Unil wà kε nuunh lifaal ki dòkndeh, ka ηmɔbe nà yé lifaal Uwien ya nun bó nnɔ yaam mɔ te nnɔ nε.»

La cère mɛn ni'nun rí li mɔn tijer nin tiwɛngolkaar bo

22 *Yesu tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Nεn bo nε n tɔkeh nε ki teh ni la cère nɛ rí li wíebe nε ni li tien ma kí li fuobe bo, ní li maaleh kí teh: «Ti li ji ba?» Kí la cère nɛ rí li wíebe nε ni'gbenɛnt bo, ní li maaleh kí teh: «Ti li gole ba?» 23 Kimε limiɛl cɛn' tijer, nε tigbenɛnt mɔ cɛn' tiwɛngolkaar. 24 Maale mɛn kí liike ikankaan te ma bo. Ya koh, ka ceh, ka ηmɔbe bɔnbuɔn, ka ηmɔbe jieblibùol. Ama Uwien nε jindeh yè. Na nín cɛn' inuɔn-ii? 25 Ni'ni ηmε nε u'nɛinm ni, u li fre kí fàkn u'miɛl waamu kí pukn-i? 26 Na nín li fre kí tien nibonwawaann ma nɔ, bε tien' ni niinh tibontɔr bo? 27 Maale mɛn kí liike tisir puh ma bo. Ta loh kunkum, ka loh kpɛlcɛr mɔ. Ama n tɔkeh nε nε, uber Salomɔn nin u'fàaciɛnl kε wa là gole' kpɛlcɛr tù mɔn ki baa' mipuum nnɔ ya miba mɔnɔn. 28 Uwien cèreh timɔsir tà te kubaaku ni dinnɔ ki li wun teke umu puh mipúmɔnmɔnm la, bε li cère wa rí tien ninbi binib mimɔnm kí cɛn timuɔr-i? Ni'tekjim nε pɔre' nε. 29 Ninbi la cère mɛn ni'nun rí li mɔn ni li ji bà nin ni li ñu bà bo, kí la cère iyennaale rí li jèndeh nε. 30 Kimε unɛndun yaab bà ηa pε Uwien ya sɛn bo ya nun nε mɔn tu ya bont kε bo. Ama ninbi bɛn wɔn, ni'Baa Uwien bɛn ki ye ni ciekε tù. 31 Nεn bo, cère mɛn ni'nun rí li mɔn *Uwien ya bel bo, u li taa tibont nnɔ kí pukn nε. 32 Kicεkwawaak ya nibe, la fenge mɛn, kime ni'Baa Uwien yíe ní li te u'bel ni nε.»

Lifaal là ηa ηmɔbe gbenm

(Matie 6:19-21)

33 «Kuɔre mɛn ni ηmɔbe nà, kí taa ilike nnɔ kí pu bijiinb, ηɔ kí li ηmɔbe muliksɔrmu mùa ηa rí saa, kí li ηmɔbe Uwien saan lifaal là ηa ηmɔbe gbenm. Nasu ηa rí nεkn nɛn saan, kuotuul mɔ ηa te ni'saan kí mɔ lè. 34 Kimε ni'faal te nà saan la, ni'fɛl mɔ dɔ nɛn saan nε.»

Bonde mɛn kí li gu Yonbdaan

35 «Li bondeh mɛn ni'ba, kí la cère ni'fr rí kpiin. 36 Li te mɛn tɛn bitonsɔnb bà gu uyo wà bi'cɛnbaa ñɛn' upiikuɔn bó kí lá ñi' kunagenku la, bε rí pɔk kí piire nnɔ. 37 Uwien ya mɔnm te bitonsɔnb bà bi'cɛnbaa li baa kí lɛ bà gɔh nnɔ bo. N tɔkeh nε imɔn nε, u li taa u'tonsɔnkpɛlcɛr kí gole kí cère bɛn nε rí kɛle, wɔn rí taa tijer kí gbiire bε. 38 U baa' kuyɔku ya siik bii ukuoɛmuɔyo mɔnɔn kí laa' bi bonde' la, Uwien ya mɔnm te bi'bo. 39 Ni bɛn ki ye ududaan bi bɛn uyo wà unasu li baa la, wa bi li cère nasu rí kɔ u'den. 40 Ni'mɔ rí bonde kí li gu, kime uyo wà na maaleh kí teh Unil ya Bijε li baa ní nnɔ, u ya yo nε u li baa.»

Utonsɔnl wà mɔn nin wà bre ya gbɛr

(Matie 24:45-51)

41 Nεn saan nε Pier niire' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, a pɔn' tinbi nε mikpenjenm miε bii a pɔn' mè binib kε nε?» 42 Nε u jiiin' wɔ ki ye: «U lɛ

tonsɔnl ba nɛ ɲmɔbe mibɛnm u'cɛnbaa du u'bo? Wɔn si: wà ya cɛnbaa li de wɔ ticiɛnt wɔ rí li likeh u'tonsɔntɔb, kí li loh be tijier uyo wà ní kɛ nɛ. ⁴³ Utonsɔnl nnɔ ya cɛnbaa baa' ki laa' u sɔnh lituonl nnɔ li'donbó la, Uwien ya mɔnm li te utonsɔnl bugbɛn bo. ⁴⁴ N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, u'cɛnbaa li de wɔ ticiɛnt wɔ rí li likeh u'bont kɛ. ⁴⁵ Ama n'ba la, utonsɔnl nnɔ li maale u'yɛnm ni kí ye u'cɛnbaa li wuɔke, nɛ kí cin kí li ɲih u'tonsɔntɔb, bijɛb nin bipiib kɛ, kí li jinh, ki ɲuh ki yibeh. ⁴⁶ Utonsɔnl nnɔ ya cɛnbaa li baa ní lidaali là nin uyo wà wa maaleh ki teh u li baa, nɛ kí bien u'gbɛn cɛɛn, kí cɛre wɔ rí lɛ bà ɲa tuo' Uwien ya ɲɔbu bó li lɛ utudɛre wà nnɔ.

⁴⁷ «Utonsɔnl wà bɛn u'cɛnbaa yíe ma, ka bonde' bonn, ka tien' u'cɛnbaa yíe ma la, bi li bien u ya gbɛn nɛ kí gbien. ⁴⁸ Ama utonsɔnl wà ɲa bɛn u'cɛnbaa yíe ma, ki sɔnh lituonl là kɛ be rí ɲí wɔ mɔnɔn la, bi li ɲí wɔ waamu nɛ. Nɛn bo nɛ bi de' wà ní yɛbe la, bi niireh wɔn nɛ bi de' wɔ ná nnɔ bó kí gbiekeh. Bi guun' wà tibont tù yɛbe la, bi niireh wɔn nɛ tu'bó kí gbiekeh.»

Na yé ɲɔkpaan, ɲí yé umaapàare nɛ
(Matie 10:34-36)

⁴⁹ «N tuke umu nɛ ki lá wiɛ' kitink bo, nɛ n bi yíe wù rí pɔk kí teke nɛ. ⁵⁰ N li jɛnde kí tí kɛnde. Ma jɛnde' kí tí gben' la, n'yɛnm ɲa rí duɔn. ⁵¹ Ni maaleh kí teh n tuke uɲɔkpaan nɛ ki baa' uɲɛndun wuu ni-ii? Na te nnɔ, n tɔkeh nɛ nɛ, n tuke umaapàare nɛ ki baa'. ⁵² Kime fɛnfɛnnɔ kí taa kí li joh, binib binun te iden iba la, bi li pàare tɔb. Bita li nɛn bile, bile nnɔ mɔ li nɛn bita.

⁵³ Bibaa li nɛn u'bije,
u'bije mɔ li nɛn wɔ;
binaa li nɛn u'bise,
u'bise mɔ li nɛn wɔ;
upii li nɛn u'yaabise,
u'yaabise mɔ li nɛn wɔ.»

Binib ɲa ciuh Uwien teh tibont tà fɛnfɛnnɔ nɔ ya tingi
(Matie 16:2-3)

⁵⁴ *Yesu tɔke' linigol nnɔ kí ye: «Ni laa' titewɔlgbont te nintuɔli bó la, ni pɔk tɔkeh ki teh: «utaa li nii nɛ», nɛ wɔ rí nii. ⁵⁵ Mitafaam ɲɛn' unɔgɛn bó ní la, ni tɔkeh ki teh kutɔntɔnku li cùun, nɛ kù rí cùun. ⁵⁶ Ninbi ɲuɔn ilele ya nibɛ, ni freh ki sekndeh ki bɛndeh kutaaku nin kitink ya bont teteh ma bo, bɛ tien' na fre' ki sekn' ki bɛnde' Uwien teh tibont tà fɛnfɛnnɔ nɔ ya tingi?»

A bii' unil la, cuo u'dunl tonm
(Matie 5:25-26)

⁵⁷ «Bɛ tien' ninbi bugbɛn ɲa freh ki maaleh ki bɛndeh ná mɔn-i? ⁵⁸ Sin nin unil ɲmɔbe mimaam, nɛ u tuke mè kí jo tibuur la, cɛre ní gben mè uyo wà ní laan te usɛn ni. Nnɔ ɲa ɲí la, u li taa ɲɛ kí tí ɲukn tibuur ya ciɛn, u' mɔ rí taa ɲɛ kí tí ɲukn lipekl ya ciɛn wɔ rí pɛkn ɲɛ. ⁵⁹ N tɔkeh ɲɛ nɛ, ɲa tí pɛn' kí gben' tibuur ya like la, ɲa rí ɲɛ len.»

13

Lèbre mɛn ni'tetem

¹ U ya yo nɛ binib biba baa' ki lá tɔke' *Yesu ki ye Galile yaab biba là te ki teh lituarl ki dienh Uwien, nɛ Pilat ku' bɛ. ² Nɛ *Yesu jii'n' bɛ ki ye: «Ni maaleh ki teh Galile ya nib nnɔ là yé bibierdɛnb ki cɛn' Galile ya nitɔb nɛ

cère' bi jènde' bε nnɔ-ɔɔ? ³ Na te nnɔ. N tɔkeh nε nε, na lèbre' ni'tetem la, ni'kε mɔ li kpo nnɔ nε.» ⁴ *Yesu tí len' ki ye: «Likpɛnkpɛnfɔkrl là lu' ki ku' bijeb piik nin biniin Silowe ni ma nnɔ, ni maaleh ki teh bi là teh ibiere ki cɛn' Yerusalem ya nitɔb kε nε-εε? ⁵ Na te nnɔ. N tɔkeh nε nε, na lèbre' ni'tetem la, ni'kε mɔ li kpo nnɔ nε.»

Busubu bùa ña lùonh ya kpɛnjenm

⁶ Nε ki pɔn' bε mikpɛnjenm ki ye: «Bukɛnkenbu buba nε là se uje uba ya kpàabu ni. Ní tete nε u lá baa' wɔ ní liike bù lùon' bii bua lùon'-i? Nε ki laa' bua lùon'. ⁷ Nε u tɔke' u'tonsɔnl wà gu bukpaabu nnɔ ki ye: «Ibin ita sɔ n baa' ma kε ní pùò ikenken busubu buu bo la, ma lenh bonn. Gε bù, la cère bù ní ji ní li se ki teknh kitink ya sensenm fɛnm.» ⁸ Nε utonsɔnl nnɔ tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, dàan bù libinl liε nɔ, ní gbii bu'ñiél, kí nuun tiwɛnt ya bint kí tien bù. ⁹ N'ba la, libinl là we ní nɔ, bù li lùon. Bua lùon' la, á ji ní gε bù.» »

Yesu cère' upii uba faake' Saba ya daali

¹⁰ *Saba uba ya daali nε *Yesu te Sufmbe ya taanl ya duku kuba ni, ki wɔknh binib Uwien ya gber. ¹¹ Ki laa' upii uba mɔ te len, usɛnpol ñaake wɔ, ki tien' wɔ uwien ibin piik nin iniin, u bɔ ka freh ki yaareh. ¹² *Yesu laa' wɔ, ki yin' wɔ, nε ki tɔke' wɔ ki ye: «Upii, a laa' a'ba.» ¹³ ki taa' u'nuɔ ki paan' u'bo, nε u yaare' i ya taan bo, ki cin' ki pèkeh Uwien.

¹⁴ *Yesu cère' upii nnɔ faake' *Saba ya daali ma nnɔ nε litaanl ya duku nnɔ ya cien ya benku ni ben' nε u tɔke' linigol nnɔ ki ye: «Ni ñmabe iwien iluob nε ní li sɔnh itùon. Ni li bàareh i ya wien nε u buuh nε, na yé *Saba ya daali nε ni li bàareh u buuh nε.»

¹⁵ Nε Yonbdaan *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Ninbi iñuɔn ilele ya nibe, ni'ni ñmε ña ñɛndeh u'ne bii u'ñuun *Saba ya daali ki tí ñundeh? ¹⁶ Upii wuɔ yé *Abraham ya yaabil nε, nε *Satan cère' u bun ibin piik nin iniin ka ní fre kí yaare. Ma bi li cère wɔ ní faake *Saba ya daali bii?» ¹⁷ *Yesu len' nnɔ ma nnɔ nε ife cuo' binib bà kε nieh nin wɔ miniem nnɔ. Ama linigol nnɔ kε ya yɛnm sɔnge' u tien' miyɔkm ya bont tà kε nnɔ bo.

Mibim mà ñilke ya kpɛnjenm

(Matie 13:31-32; Mark 4:30-32)

¹⁸ Nɛn saan nε *Yesu ye: «Uwien ya bel naan ba? N li taa ba kí nenge lɛ? ¹⁹ Lí naan mibim mà bi yih mɛ mutaar uje uba taa' ki bule' u'kpàabu ni nε. Mí pɛn' ki kpére' ki tɔn' isigben, nε inuɔn tereh i'bo ki kɔh.»

Kpɔnɔ ya ñɔke ya kpɛnjenm

(Matie 13:33)

²⁰ *Yesu tí ye: «N tí li taa ba kí nenge Uwien ya bel-i? ²¹ Lí naan kpɔnɔ ya ñɔke wà upii uba bun' kpɔnɔyom mà dindin, ki taa' wù ki tien' len, kpɔnɔ nnɔ kε nuule' nε.»

Ni li ñε bunañɔbu bùa kí kɔ

(Matie 7:13-14, 21-23)

²² *Yesu joh Yerusalem, nε ki ñeh iducɛncien nin iduwawaale ni ki wɔknh binib Uwien ya gber. ²³ Nε udaan uba niire' wɔ ki ye: «Yonbdaan, bà li ñmɛre ña yebe nε-εε?» Nε *Yesu tɔke' bε ki ye: ²⁴ «Cère mɛn ni'nun n li mɔn ní ñε bunañɔbu bùa wiεbe kí kɔ. N tɔkeh nε nε, kime binib bà yebe li nuunh bε ní ñε bù kí kɔ ka ní fre. ²⁵ Uyo uba ududaan lá li fii kí piin bunañɔbu, nε ni juore' kí li se saali ki ñih kunagenku ki teh: «Yonbdaan, piire tε bunañɔbu.» U li tɔke nε kí ye: «Ma ben ni yé nà bó yaab.» ²⁶ Nɛn

saan ne ni li lienh ki teh: <Tinbi nin sin ne la taakeh ki jinh ki nuh. A la te ti' du ya senje ni ne ki woknh binib Uwien ya gber.> ²⁷ Ne wo ri take ne ki ye: <N takeh ne ne, jende men n'saan, ma ben ni ye na bo yaab. Ninbi, ni'ke teh na bre ne.> ²⁸ Nen ne cere' bi li juon ne saali, ni li muoh ki nmoh inogben uyo wa ni li le *Abraham nin *Isaak nin Sakob nin *Uwien ya nobonsoknb ke te Uwien ya bel ni no. ²⁹ Binib li ne lenpuoli bo ni nin nintuoli bo ni nin ikela ke ni ki la kele ki ji tijier Uwien ya bel ni. ³⁰ No ne ba paan' puoli ya biba la li liere usen. Ba mo liere' usen ya biba la li paan puoli.»

*Yesu kpɛndeh Yerusalem bo
(Matie 23:37-39)*

³¹ U ya yo ne *Farisienmbe biba nekn' *Yesu ki take' wo ki ye: «Siere libuol lie ki li joh, kime Herod yie wo ri ku ne ne.» ³² Ne *Yesu take' be ki ye: «Li joh men ki ti take u ya tiibe ki ye: <Dinno n nuoh isenpol binib saan, ki cereh biwienb faakreh, ki ti li wun tien no wenli mo, ne n'tuonl ri gben wienta daali.> ³³ Ama n li cuon dinno nin wenli nin daalibo ne ki baa Yerusalem, kime na kpe *Uwien ya nobonsoknl ri kpo niba saan, ki kende' Yerusalem ni.»

³⁴ Ne ki ye: «Yerusalem, Yerusalem, a kuuleh *Uwien ya nobonsoknb, ki yekreh u sonh binib ba a'saan no iten ki kuuleh be. Uyo ke n la yie ri taan a'nib n'ba saan ten ukuoŋ taakeh u'bumu u'fiabe ni ma bo, ne ba tuo'. ³⁵ Liike en Uwien seln' ne ni'konkuon ma. N takeh ne ne, na ji li le nni, ki ti baa uyo wa ni li len ki ye: <Uwien ya monm ri li te wa we ni Yonbdaan ya yel bo no bo.> »

14

Yesu cere' uwien uba faake' Saba ya daali

¹ *Saba uba ya daali ne *Yesu jon' *Farisienmbe ya cien uba den wo ri ti ji tijier, ne binib ba te ni'saan no sieke wo. ² Uje uba mo te ni'saan ki se *Yesu ya nun bo u'gbenent concuon', ³ ne *Yesu niire' ba ben *yiko monmonm no nin *Farisienmbe ki ye: «Unil nmabe usen wo ri buu biwienb *Saba ya daali bii wa nmabe?» ⁴ Bi nmin, ne *Yesu me' uje no ki cere' u faake', ne u ceba' wo u bure'. ⁵ Ne u niire' be ki ye: «Ni'ni nme ya buk bii u'ne lu' liunbunl ni *Saba ya daali la, wa ri nen wo i ya taan bo?» ⁶ Ne ba fre' ki jiiin' wo u'niire no.

Yesu takeh binib ukankaan ya gber

⁷ *Yesu laa' bi yin' binib ba tijier ya jim no gendeh binikpekpekb ya kankaan ki kaah, ne u pon' be mikpenjenm ki ye: ⁸ «Unil yin' ne upiikuon ya jier ya jim la, la jo ki ti kele binikpekpekb ya kankaan. Nba la, u yin' uba mo u cen' ne u mo ri la baa ni, ⁹ ne wa yin' ni'ke bile no ri baa ki la take ne ki ye: <Cere uje wuo ri kele a ke na saan no.> Ne a fi ki ti kele puoli bo nin ife. ¹⁰ Nen bo, unil yin' ne tijier ya jim la, jo ki ti kele puoli bo, no wa yin' ne no la baa' la, wo ri take ne ki ye: <N'jo, den inun bo ni.> Nen saan ne ni li ye a'bo ukpeke sin nin ba ke jinh tijier no ya nun bo. ¹¹ Kime wa ke kpekreh u'ba la, Uwien li yuon wo. Wa ke jindeh u'ba tingi la, Uwien li kpeke wo.»

¹² Ne *Yesu take' wa yin' wo tijier ya jim no ki ye: «A ye a yin binib tijier ya jim la, la yin a'jotieb, ki la yin a'ninjieb, ki la yin a kpi nin ba, ki la yin a'konkuonlieb ba ye bifaadenb, kime bi'mo li fre ki yin ne a ji ki jiiin. ¹³ Ama a ye a yin binib tijier ya jim la, yin bijiinb nin itejenb nin iwob nin

ijùòn. ¹⁴ Uwien ya mǎnm li te a'bo, kime ben ña ñmǎbe niba be ní jiiñ ñe. Uwien ne li su ñe uyo wà u li cère binimǎnb ní mekre bitenkpiib ni nnǎ.»

Tipiikuǎñjier ya kpenjɛnm

(Matie 22:1-10)

¹⁵ Wǎn nin binib bà jinh tijier nnǎ ya uba cii' u len' ma bo ne ki tǎke' wǎ ki ye: «Bà li ji tijier Uwien ya bel ni nnǎ, Uwien ya mǎnm te bi'bo.» ¹⁶ Ne *Yesu tǎke' wǎ ki ye: «Uje uba ne là tien' tijier tù yebe, ki yin' binib ligol be ní baa kí lá ji. ¹⁷ Tijier nnǎ ya jijiyo baa' ne u sǎn' u' tonsǎnl u nǎn' kí tǎke' be kí ye be ní den bi bonde' ní'ke kí gben'-a. ¹⁸ Ne bi'ke' yíe', a li ye bi kpaan' iyé ne. Ukpiék ye: «Tien' nni kafala, ma ní fre kí baa, kime n de' bukpaabu ne kí yíe ní jo kí tí liike bù.» ¹⁹ Utǎ ye: «Tien' nni kafala, ma ní fre kí baa, kime n de' inaje piik ne kí yíe ní jo kí tí wǎkn yè.» ²⁰ Utǎ mǎ ye: «N laan kuǎn' upii sǎ, nǎn bo ne ma ní fre kí baa.» ²¹ Ne utonsǎnl nnǎ liébe' u' cǎnbaa saan, kí tí tǎke' wǎ bi'ke len' ma bo. Nǎn saan ne u' cǎnbaa nnǎ ya benku ni ben', ne u tǎke' u' tonsǎnl nnǎ ki ye: «Jo tontonm isenje nin musǎnbumu ní, kí tí taa ní bijiiñb nin itejenb nin ijùòn nin iwǎb, be ní baa kí lá ji.» ²² Ne utonsǎnl nnǎ liébe' ní kí lá tǎke' u' cǎnbaa kí ye: «Cǎnbaa, n tien' a ye ma nnǎ, ama mifɛnm biɛ kí sǎen'.» ²³ Ne u' cǎnbaa tǎke' wǎ ki ye: «Nnǎ la, jo isen ni nin ikpaan ni, kí tí cǎkn binib be ní baa ñǎ n' den ní gbe. ²⁴ N tǎkeh ne ne, binib bà n là kpiɛ' kí yin' be nnǎ uba mǎnǎn ña ní lèn n' jier.» »

Dǎan mɛn tibont ke kí paan Yesu bo

(Matie 10:37-38)

²⁵ *Yesu joh ma nnǎ ne binib pe u'bo kí yebe. U jiebe' kí liike' be, ne kí tǎke' be kí ye: ²⁶ «Unil baa' wǎ ní paan n'bo, ka yíe nni kí cǎn' u'naa nin u'baa nin u'po nin u'bumu nin u'ninjieb nin u'ninsieɓ nin u'miel mǎnǎn la, wa kpe wǎ ní li yé n'panpaanke. ²⁷ Unil wà ke ña yuunh u'dǎpǎnpǎn kí bukeh kí paakeh n'bo la, wa ní fre kí li yé n'panpaanke. ²⁸ Ní'ni ñme ne yíe wǎ ní me kuduku la, wa ní kpiɛ kí kèle kí bù kí liike u'like li baa bii ya ní baa? ²⁹ Wà tien' nnǎ ñǎ kí pu' kuduku nnǎ ka fre' kí mɛn' kí faa' kù la, binib bà ke li le kuduku nnǎ li lè wǎ ne, ³⁰ kí len kí ye: «Liike mɛn udaan wuǎ cin' kí meh kuduku ne ka fre' kí faa' kù.» ³¹ U le ber ba ne ñmǎbe sojambɛ itur piik kí yíe wǎ ní jo kí tí jèke' ubertǎ wà ñmǎbe sojambɛ itur pile, ñǎ ka ní kpiɛ kí kèle kí maale kí liike, u li fre kí taa u'sojambɛ itur piik nnǎ kí tuobe ubertǎ wà ñmǎbe sojambɛ itur pile nnǎ bii wa ní fre? ³² U laa' wa ní fre la, wǎn nnǎ laan te fǎkm ma nnǎ, u li sǎn ucendɛnduol ne wǎ ní cende wǎ usɛn ní kí tǎke wǎ kí ye wǎ ní cère be ní gben tigber nnǎ. ³³ Nnǎ ne ní'ni wà ke ña dǎan' u ñmǎbe nà ke la, wa ní fre kí li yé n'panpaanke.»

Miyaam ya kpenjɛnm

(Matie 5:13; Mark 9:50)

³⁴ «Miyaam yé nibonn nà mǎn ne. Ama mí saa' ka ji ñme la, niba ña te kí ji ní fre kí ñmaake mè. ³⁵ Mí li juore fɛnm ne, ma ji li ñmǎbe tuonl. Bi li taa mè kí wule ne. Wà ñmǎbe litubl la, wǎ ní cii.»

15

Upe wà bole' ya kpenjɛnm

(Matie 18:12-14)

¹ Bilɛnpotekb nin bibierdɛntǎb ke nekndeh *Yesu saan be ní cenge u'gber. ² Ne *Farisɛnmbɛ nin Yiko ya wǎnwǎknb bunbeh u'bo kí teh: «Uje wuǎ teknh bibierdenb ne kí taakeh kí jinh nin be.»

³ Nɛn saan nɛ *Yesu pɔn' bɛ mikpɛnjɛnm ki ye: ⁴ «Ni'ni ɲmɛ ɲmɔbɛ ipɛ kobk ɲɔ uba bole' la, wa rí cɛrɛ ipɛ piwɛ nin iwɛ yà sɛn' nnɔ kumuɔku ni, kí jo kí tí nuun wà bole' nnɔ haali kí tí lɛ wɔ? ⁵ U tí laa' wɔ la, u'yɛnm li sɔngɛ nɛ wɔ rí yuure wɔ kí buke. ⁶ U tí baa' idɛn la, u li yin u'jɔtieb nin u'kɔnkuɔnlieb, kí tɔkɛ bɛ kí ye: «Cɛrɛ mɛn tí li poknh, kime n laa' n'pɛ wà là bole' nnɔ.» ⁷ Nnɔ nɛ n tɔkɛh nɛ, ubiɛrdaan uba mɔnɔn lɛbrɛ' u'tetɛm la, Uwien ya yɛnm li sɔngɛ u'bo kí cɛn binib piwɛ nin biwɛ bà cuubɛ ka ɲmɔbɛ bɛ rí lɛbrɛ bi'tetɛm nnɔ bo.»

Bulikbu bùa bole' ya kpɛnjɛnm

⁸ «U lɛ pii ba ɲmɔbɛ milikbim piik ɲɔ miba bole' la, wa rí sɛ lifrl, kí ɲɛrɛ kuduku, kí tùɔrɛ kí nuun kí tí lɛ mɛ? ⁹ U tí laa' mɛ la, u li yin u'jɔtieb nin u'kɔnkuɔnlieb kí tɔkɛ bɛ kí ye: «Cɛrɛ mɛn tí li poknh, kime n laa' n'likbu bùa là bole' nnɔ.» ¹⁰ Nnɔ nɛ n tɔkɛh nɛ, ubiɛrdaan uba mɔnɔn lɛbrɛ' u'tetɛm la, Uwien ya tondb li pokn u'bo.»

Kibuk kà gaare' ya kpɛnjɛnm

¹¹ *Yesu tí ye: «Ujɛ uba nɛ là te ki ɲmɔbɛ bijiɛb bile. ¹² Nɛ uwaal tɔkɛ' u'baa ki ye: «N'Baa, gbiirɛ a'faal kí taa n lá li ji ná bó kí de nni.» Nɛ u'baa gbiirɛ' u'faal ki de' bi'kɛ bi ya bó. ¹³ Na wuɔkɛ', nɛ uwaal nnɔ taan' u'faal kɛ, kí bure' fɔnfɔkm udu uba bó, kí tí te ni'bó kí teh fɛnfɛnm, kí ñɛnde' u'faal kɛ. ¹⁴ U tí ñɛnde' ni'kɛ kí gben', nɛ mikɔncienm miba lu' udu nnɔ ni. U ya yo nɛ tijiint kɔn' wɔ. ¹⁵ Nɛn saan nɛ u jon' udu nnɔ ya jɛ uba saan wɔ rí taa wɔ lituonl, nɛ ujɛ nnɔ jon' wɔ u'kpàábó u tí gu fangambɛ. ¹⁶ U yíe wɔ rí ji fangambɛ nnɔ ya jier mɔnɔn, ama uba ɲa diɛnh wɔ tù. ¹⁷ Nɛ u maale' u'yɛnm ni ki ye: «N'baa ya tonsɔnb kɛ jinh kí gbieh nɛ, nɛ mikɔnm benh mɛ rí ku min niɛ saan. ¹⁸ N li fii kí liebe n'baa bó, kí tí tɔkɛ wɔ kí ye: «N'Baa, n bii' Uwien, kí bii' a'mɔ. ¹⁹ Ma ji kpɛ á yin nni a'bijɛ. Li teh nni tɛn n yé a'tonsɔnb ya uba nɛ.» ²⁰ Nɛ kí fii' kí liebeh u'baa bó.

«U tí tuo idɛn, kí laan biɛ kí te fɔkm, nɛ u'baa laa' wɔ, ní cuo' wɔ micɛcɛkm, nɛ u sɛn' kí tuobɛ' wɔ usɛn bó, kí lɔkn' wɔ. ²¹ Nɛ u'bijɛ tɔkɛ' wɔ kí ye: «N'baa, n bii' Uwien, kí bii' a'mɔ. Ma ji kpɛ á yin nni a'bijɛ.» ²² Ama u'baa tɔkɛ' u'tonsɔnb ki ye: «Taa mɛn liliɛrmɔnmɔnl ní tonm kí lá goln wɔ, kí piln wɔ miflím, kí cɛkn wɔ itacaan, ²³ kí taa ní unafanfaan wà gbɛngɛ, kí lá kòrɛ, tí jɛlɛ kunacɛnku. ²⁴ Kime n là maaleh kí teh n'bijɛ wuɔ nɔ kpo' nɛ, jaan u fuobɛ. U là bole' nɛ, nɛ n piirɛ' wɔ.» Nɛ bi cin' kí jɛlɛh kunacɛnku.

²⁵ «U ya yo kí laa' u'bijɛ ucien te ukpàábó nɛ. U ñɛn' ukpàábó ní kí lá tuo idɛn, nɛ kí cii' inacɛnjɛlgangaan nin kujaanku bó. ²⁶ Nɛ u yin' bitonsɔnb ya uba, kí niirɛ' wɔ ná tien'. ²⁷ Nɛ u tɔkɛ' wɔ kí ye: «A'waakɛ nɛ liebe' ní. U liebe' ní nin laanfɛ ma nnɔ, nɛ a'baa cɛrɛ' bi kòrɛ' unafanfaan wà gbɛngɛ.» ²⁸ U cii' nnɔ ma nnɔ nɛ u'benku ni ben', u jɛ' ka kɔn', nɛ u'baa ñɛn' kí gbáan' wɔ. ²⁹ Nɛ u tɔkɛ' u'baa ki ye: «Liike, n sɔnh ɲɛ itùon ibin ibin nɛ, ka yíe' a'ñɔbu bó fiebu, ama ɲa de' nni wɔbuk mɔnɔn, min nin n'jɔtieb rí jɛlɛ kunacɛnku. ³⁰ Ama a'bijɛ wuɔ, wɔn là paan' ijenkpend bo nɛ, kí tí ñɛnde' a'faal kí lá liebe' ní, nɛ a kòrɛ' wɔ unafanfaan wà gbɛngɛ-a!» ³¹ Nɛ u'baa jiin' wɔ kí ye: «N'bukɛ, sin te n'saan uyo kɛ nɛ. Sin nɛ si n ɲmɔbɛ tibont tà kɛ. ³² A'waakɛ wɔn, n là maaleh kí teh u kpo' nɛ, jaan u fuobɛ. U là bole' nɛ, nɛ n piirɛ' wɔ. Nɛn bo nɛ ní kpɛ tí jɛlɛ kunacɛnku kí pokn.» »

16

Utonsɔnl wà ɲmɔbe miyɛnfuom

¹ *Yesu tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Ufàadaan uba nɛ là te ki ɲmɔbe utons�nl uba u likeh u'bont kɛ. Bi linde' u'puoli bó ki lá tɔke' u'cɛnbaa ki ye u'ɲɛndeh u'faal nɛ. ² Nɛ u'cɛnbaa yin' wɔ ki lá niire' wɔ ki ye: «N ciih bi lienh a'bo bɛ ya gbɛr sɔ? Wuɔn nni a tentien' n'bont ma bo, kimɛ ɲa ji li yé n'tonsɔnl.» ³ Nɛ utonsɔnl nnɔ maale' u'yɛnm ni ki ye: «N'cɛnbaa li ɲɛn nni lituonl ni ma, n li tien mila? Ma ɲmɔbe tuɔm ní ko kpàar-a! Ki ye n li miɛh mɔ la, nɲ ɲmɔbe nni ifɛ nɛ. ⁴ Tɔ, n bɛn n li tien ma ɲɔ n'cɛnbaa ɲɛn' nni lituonl ni la, biba ní teke nni bi'den.» ⁵ Nɛ ki yih bà ɲmɔbe u'cɛnbaa ya fɛnl nnɔ uba uba, nɛ ki niire' ukpiɛk ki ye: «A ɲmɔbe n'cɛnbaa ya fɛnl iɲɛ?» ⁶ Nɛ u ye: «Mikpɔm tikucinwawaart* kobk.» Nɛ u tɔke' wɔ ki ye: «Taa a'fɛnl ya gbɔnku ní kí kɛle tonm, kí kele tikucinwawaart piɲun.» ⁷ Nɛ ki niire' utɔ ki ye: «Sin, a'mɔ ɲmɔbe u'fɛnl iɲɛ?» Nɛ u ye: «Ji tibɔtɔcɛncient† kobk.» Nɛ u tɔke' u'mɔ ki ye: «Taa a'fɛnl ya gbɔnku kí kele tibɔtɔcɛncient piniin.» ⁸ Utonsɔnl wà ɲa ɲmɔbe gbɛmɔnt nnɔ ya cɛnbaa cii' nnɔ ma nnɔ, nɛ ki pɛke' wɔ ki ye u ɲmɔbe miyɛnfuom nɛ ki tien' nnɔ. Kimɛ uɲɛndun wuu ya nib ɲmɔbe miyɛnfuom bi'tɔb bo ki cɛn' bà yé Uwien yaab.

⁹ «N tɔkeh nɛ nɛ, ní li taah uɲɛndun wuu ni ya faal là lɛreh binib, ki coh binib kujɔtieku, ɲɔ lí lá gben' la, Uwien ní teke nɛ u'den yà tuu ki te ni. ¹⁰ Wà yé unimɔn nibonwawaann ni la, u li yé unimɔn nɛ niboncɛncienn mɔ ni. Wà ɲa yé nimɔn bonwawaann ni la, wa ní li yé nimɔn boncɛncienn mɔ ni. ¹¹ Na yé nimɔnb uɲɛndun wuu ya faal ni la, ɲmɛ ji li de nɛ lifaamɔnl-i? ¹² Na likeh utɔ ya bont mɔnmɔnm la, ɲmɛ ji li de nɛ ni'yaar-i?

¹³ «Utonsɔnl uba ɲa ní fre kí li pɛ cɛnbaambe bile bo. U li nɛn uba nɛ, kí li yíe utɔ. U li se uba ya ciɛk bó nɛ, kí li likeh utɔ fɛnm. Na ní fre kí li pɛ Uwien bo ki liɛbe' ki pɛ ilike mɔ bo.»

Yesu len' tigbɛtɔr tù yɛbe

(*Matie 11:12-13; 5:31-32; Mark 10:11-12*)

¹⁴ *Fariɛnmbɛ cii' *Yesu len' tigbɛr tà kɛ nnɔ nɛ ki lɛh wɔ, kimɛ bi yíe ilike ki gbien'. ¹⁵ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Ninbi, ni yé binib bà yih ni'ba binimɔnb nɛ binib ya nun bó, ama Uwien ben ni'fɛl ni te ma bo, kimɛ binib likeh nà tɛn nɲ yé nibonmɔnn la, nɲ yé fɛnm nɛ Uwien ya nun bó.

¹⁶ «Uwien de' Moyis *yiko wà nnɔ, binib là pɛ wɔn nin *Uwien ya ɲɔbonsɔknɔb ya gbɛr bo nɛ ki tí baa' San ya yo. Kí ɲɛ u ya yo nɛ bi tɔke' binib Uwien ya bɛl ya gbɛmɔnmɔnt, nɛ unil kɛ mɔh ki nuunh wɔ ní kɔ lí'ni nin ufaa. ¹⁷ Nin nɛn kɛ ɲɔ ní faa nin Yiko ya gbɛyɔyɔl liba mɔnɔn ní juore fɛnm ki cɛn' kutaaku nin kitink ya gbenm.

¹⁸ «Ujɛ wà kɛ wiɛ' u'po ki tí kuɔn' upiitɔ la, u tien' linaɲmaal nɛ. Upii ya cɛ wiɛ' wɔ, ujetɔ kuɔn' wɔ la, uje nnɔ mɔ tien' linaɲmaal nɛ.»

Ufàadaan uba nin Lasaar ya gbɛr

¹⁹ «Ufàadaan uba nɛ là te, ki guoh tiwɛnmɔnmɔnt tà ɲmɔbe kudaaku, ki teh tinacent idaan kɛ, ki jinh nà ɲmɛ, ki poknh. ²⁰ Ucɛcɛkdaan uba mɔ là dɔ ufàadaan nnɔ ya naɲɔjɛbu saan inɛl yèyèke' wɔ ni'kɛ saan, bi yih wɔ Lasaar. ²¹ U yíe wɔ ní ji ijieyɔyɔl yà ɲɛh ufàadaan nnɔ ya tebl bo ki luh nnɔ mɔnɔn ka ní lɛ. Isɛngbele nɛ bàareh ki lá liɛreh u'nel nnɔ. ²² Ní tete nɛ

* **16:6** Bi yih tikucinwawaart nnɔ nɛ bat. Kuba li fre kí teke ten litr pita nin uluob. † **16:7** Bi yih tibɔtɔcɛncient nnɔ nɛ Kɔr. Kuba li fre kí teke ten litr kobiita nin piluob.

ucεεckdaan nnɔ lá kpo'. Nε Uwien ya tondb baa' ki lá yuure' wɔ ki don' paaki bó *Abraham saan. Ufáadaan nnɔ mɔ lá kpo', nε bi sube' wɔ. ²³ U te kutenkpiiku ni ki jèndeh, nε ki lá yaare' ki laa' *Abraham fɔnfɔkm, ki laa' Lasaar mɔ te u'saan. ²⁴ Nε u wuure' ki ye: «N'baa *Abraham, muɔ nni micεεckm, kí sɔn Lasaar wɔ ní tɪ taa u'nɔbijom, kí tuun miñunm ni kí lá sèkn n'lɛnl, kimε n jèndeh umu wuu ni ki gbiekeh nε.» ²⁵ Nε *Abraham tɔke' wɔ ki ye: «N'bukε, tiere kí ye a là fuobe ma nnɔ, a là te liwiel ni nε, nε Lasaar te ijend ni. Fɛnfennɔ Lasaar ji te uyensɔnge ni nε niε saan, nε sin te ijend ni. ²⁶ Nitɔnn mɔ si: kubùoku kùà ñɔ ka ηmɔbe biɛn nε te tinbi nin ninbi ya siik ni, ηɔ unil yíe wɔ ní ñε ti'saan kí jo ni'ból la, u la fre, uba mɔ ηa ní fre kí ñε ni'saan kí baa ti'buol.» ²⁷ Nε ufáadaan nnɔ tɔke' *Abraham ki ye: «Wee, n'baa, nɪ te nnɔ la, n gbáanh ηε nε, sɔn Lasaar wɔ ní jo n'baa den ²⁸ kimε n'ninjieb binjun sien' ni'ból. Wɔ ní tɪ gbiere bε, ηɔ bi la baa niε saan, ki mɔ ní lá li jèndeh.» ²⁹ Nε *Abraham tɔke' wɔ ki ye: «Bi ηmɔbe Uwien de' Moyis *yiko wà nnɔ nin *Uwien ya ñɔbonsɔknb ya gbεr. Bε ní li pε *yiko nnɔ bo, kí li cengeh tigber nnɔ teh bà.» ³⁰ Nε u ye: «N'baa *Abraham, na te nnɔ, ba ní cii, ama unil ñεn' kutenkpiiku ni ki jon' bi'saan la, bi li lèbre bi'tetem.» ³¹ Nε *Abraham tɔke' wɔ ki ye: «Ba paan' Uwien de' Moyis *yiko wà nnɔ bo, ka cenge' *Uwien ya ñɔbonsɔknb ya gbεr la, unil mεkre' bitenkpiib ni mɔnɔn la, ba ní tuo kí lèbre bi'tetem.» »

17

La cère uba ní tùre Uwien ya sɛn
(Matie 18:6-7, 21-22; Mark 9:42)

¹ *Yesu tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Nà li cère binib ní tùre Uwien ya sɛn ηa li li lúo, ama wà li cère utɔ ní tùre nnɔ, nɪ bre u'bo. ² Bi bi taa' linèciɛnl kí jɔn' u'tule ni, kí ture' wɔ kí wie' miñunciɛnm ni la, nɪ bi li tu u'bo, nin wɔ ní cère ibaan yiε ya uba ní tùre Uwien ya sɛn. ³ Nɛn bo, li bɛn mɛn.

A'tɔ bii' ηε la, wuɔn wɔ u'biil. U tuo' ki ye u bii' la, á fère wɔ. ⁴ U bii' ηε uwien uba bolm milole, ki baa' a'saan bolm milole kí tɔke' ki ye u bii' ηε la, á fère wɔ.»

Mitekjim ya gbεr
(Matie 17:19-20)

⁵ Nε u'tondb tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, cère ti'tekjim ní yεbre kí pukn.» ⁶ Nε u tɔke' bε ki ye: «Ni bi ηmɔbe mitekjim mɪ waa ten kusiiku kùà bi yih kù mutaar nnɔ ya bim mɔnɔn la, ni bi li tɔke busubu buu kí ye bù ní ηεbe bu'ba kí tɪ caan miñunciɛnm ni, nε bù ní tuo ni'ñɔbu bó.»

Utonsɔnl bi li sɔnh ma bo u'cɛnbaa ya bùol

⁷ «Ní'ni ηme ηmɔbe utons�nl u koh wɔ bukpaabu bii u kpaah wɔ tiwɛnt, kí ñεn' ni'ból ní la, u li tɔke wɔ kí ye: «Dɛn tonm kí lá ji?» ⁸ Na te nnɔ. U li tɔke wɔ kí ye: «Lèbre a'kpɛlɛr, kí tien tijier, kí taa kí lá sien nni ní ji kí ñu kí tɪ gben kí yaan a'mɔ ní ji kí ñu.» ⁹ Utonsɔnl tien' u'cɛnbaa ye wɔ ní tien ná la, u li de wɔ faala-aa? ¹⁰ Ní'mɔ yaam te nnɔ nε. Ni tien' Uwien ye ní tien ná kε la, ní tɔke kí ye: «Ti yé bitonsɔnb bà ηa nuunh bε ní pèke tε nε, ti tien' ti bi li tien ná nε.» »

Yesu cère' ijend piik lùore'

¹¹ *Yesu joh Yerusalem ma nnɔ, nε kí ñεn' Samari nin Galile ya tinbiɛn. ¹² U tɪ kɔh udu uba ni uyo wà nnɔ, nε ijend piik tobreh wɔ usɛn bó, kí te fɔnfɔkm, ¹³ kí lienh ufaa bo kí teh: «Cɛnbaa Yesu, muɔ te micεεckm.»

14 *Yesu laa' yè nɛ ki tɔkɛ' yè ki ye: «Li joh mɛn bitɔtuɔrkaab saan bɛ rí tĩ fiin nɛ.»

I joh ma nnɔ nɛ ki lùore'. ¹⁵ Bi'ni uba laa' u lùore' ma nnɔ, nɛ ki liɛbe' ní ki lá pèkeh Uwien ufaa bo, ¹⁶ nɛ ki gbaan' *Yesu ya nintuɔli, ki faare' wɔ. Ujɛ bugbɛn yé Samari ya nil nɛ. ¹⁷ Nɛn saan nɛ *Yesu ye: «Ijend piik nnɔ kɛ ɲa lùore' bi? Biwɛ nnɔ nín te lɛ saan-i? ¹⁸ Ucaan wuɔ baba ɲa ní la, bi'ni uba mɔnɔn ɲa maale' wɔ rí liɛbe ní kɪ kpiɛke Uwien-a!» ¹⁹ Nɛ ki tɔkɛ' wɔ ki ye: «Fii, kɪ li joh, a'tekjim nɛ ɲmɛn' ɲɛ.»

Uwien ya bɛl li baa ní
(Matie 24:23-28, 37-41)

²⁰ *Farisienmbɛ niire' *Yesu ki ye: «Uwien ya bɛl li baa ní u lɛ yo ba?» Nɛ u tɔkɛ' bɛ ki ye: «Uwien ya bɛl ya baam ɲa yé bonn ná binib lɛnh nɛ. ²¹ Ba rí ye: «Liike mɛn li te niɛ saan bii li te niɛ bó.» Kimɛ Uwien ya bɛl te ni'ni nɛ.»

²² Nɛ ki tɔkɛ' u'panpaankaab ki ye: «Uyo uba we ní, ni'nun li mɔn ní tien Unil ya Bijɛ saan liwentunl liba mɔnɔn, ka rí lɛ wɔ. ²³ Bi li tɔkɛ nɛ kɪ ye: «Liike mɛn, u te niɛ bó,» bii «U te niɛ saan.» La jo mɛn, ki la jekbeh. ²⁴ Kimɛ utɛmɛknde ñɛh kutaaku ya kɛle uba, ki muɔreh kɪ tĩ bàareh ukɛltɔ ma bo nnɔ, Unil ya Bijɛ yaam mɔ li te nnɔ nɛ lidaali là u li baa ní nnɔ. ²⁵ Ama ní kpɛ wɔ rí ji ijend kɪ gbien nɛ. Fɛnfɛnnɔ ya nib li wiɛ u'gɛr nɛ kɪ yaan tibont nnɔ kɛ rí tien. ²⁶ Ní là te ma bo Nowe ya yo nnɔ, Unil ya Bijɛ ya babaayo mɔ lá li te nnɔ nɛ. ²⁷ Binib là jinh nɛ ki ñuh, bijɛb kuɔndeh bipiib, bipiib mɔ kunh ticɛr, kɪ tĩ baa' lidaali là Nowe kɔn' buñɛrcienbu, nɛ miwuɔm kɔn' kɪ jin' bi'kɛ. ²⁸ Bii ní li te tɛn ní là te ma bo Lɔt ya yo nɛ. Binib là jinh nɛ kɪ ñuh, kɪ teh ukpenkpende, kɪ koh tikpàar, kɪ mɛh tidur. ²⁹ Ama lidaali là Lɔt ñɛn' Sodɔm ya du ni nnɔ, nɛ umu nin mitenñɔkjiɛm ñɛn' paaki bó ní utaa yaam kɪ lá ku' bi'kɛ. ³⁰ Lidaali là Unil ya Bijɛ lá li puɔ ni' bó ní nnɔ, ní li te nnɔ nɛ.

³¹ «U ya yo wà te kudulekaaku ya paaki, u'wɛnt te kuduku ni la, u la jiiire kɪ kɔ kɪ taa tù. Wà mɔ te ikpàan bó la, u la liɛbe kɪ kun. ³² Tieɛ mɛn Lɔt ya po bó. ³³ Wà nuunh wɔ rí fie u'miel la, wɔn nɛ li kpo kɪ juore fɛnm. Wà li tuo kɪ kpo min bo nnɔ, wɔn nɛ li lɛ limiel. ³⁴ N tɔkeh nɛ nɛ, ni'daali ya ñɔnku, binib bile li dɔ gado uba bo, bɛ rí taa uba kɪ dàan utɔ. ³⁵ Bipiib bile li te kɪ nàanh unɛgɔn uba bo, bɛ rí taa uba kɪ dàan utɔ. ³⁶ [Bijɛb bile li te bukpaabu ni, bɛ rí taa uba kɪ dàan utɔ.]»*

³⁷ Nɛ u'panpaankaab niire' wɔ ki ye: «Yonbdaan, ní li tien lɛ saan-i?» Nɛ u tɔkɛ' bɛ ki ye: «Liwenkpil te ná saan la, inɛnyobl taakeh nɛn nɛ.»

18

Ukpooii uba nin tibuur ya nil uba ya gɛr

¹ Nɛ *Yesu pɔn' bɛ mikpenjɛnm, wɔ rí wuɔn bɛ kɪ ye ní mɔn bɛ rí li kàareh uyo kɛ nɛ, kɪ la cɛrɛ bi'gbɛnɛnt rí ɲɛnde. ² U tɔkɛ' kɪ ye: «Tibuur ya nil uba nɛ là te udu uba ni, ka fɛnge Wien, ka boh nib. ³ Ukpooii uba mɔ là te udu nnɔ ni, kɪ bàareh u'saan, kɪ tɔkeh wɔ ki teh: «Liike min nin n'ɛnnɛnd ya gɛr tuu kɪ kun nni imɔn.» ⁴ U tuu kɪ yíenh ní tĩ wuɔkɛ', nɛ u maale' u'yɛnm ni kɪ ye: «Nin ma fɛnge Wien, ka boh nib ma kɛ nnɔ, ⁵ n li kun wɔ imɔn nɛ, kime u gbien' nni uyɛnɲaabe nɛ. Ma kun' wɔ mɔn la, u li tuu kɪ bàareh nɛ n'yɛnm rí tĩ ñɛ n'ba ni.» »

* 17:36 Bi kpiɛ' kɪ kɛle' tigbɔnt tà nnɔ ya tuba ni migbiirm 36 ɲa te tu'ni.

6 *Yesu tí tǎke' u'panpaankaab ki ye: «Ni cii' tibuur ya nil wà ña buh buur tu'donbó nnó len' ma bo-a! 7 Uwien ne ña ji li kun u'nigendkaab bà muòh ki yih wó ñonku nin wien ni nnó imòñ-ii? U li taande-ee? 8 N tǎkeh ne ne, u li kun be imòñ na ní taande. Ama Unil ya Bijé lá li baa ní uyo wà nnó, u li bié kí lé binib ñmòbe mitekjim kitink kíe bo-oo?»

Farisiën uba nin ulenpotekl uba ya gber

9 *Yesu tí pǎn' mikpenjenm wó ní wuón binib bà maaleh ki teh bi cuube ki yindeh binitòb nnó. 10 U ye: «Bijeb bile ne don' Uwien ya duku bó, be ní tí kàare. Uba yé Farisiën, ne utó yé ulenpotekl. 11 Farisiën nnó se ne ki kàareh u'yenm ni ki teh: «Uwien, n faareh ñe nin ma te ten binitòb te ma nnó bo. Ma suh, ka teh nà bre, ka teh nanmaal, ka te ten ulenpotekl wuó nò. 12 N lùoh buñabu bolm mile ne iwien ilole ni. N lenh nà ké nnó, n gbiinh nè bolm piik ne, ki taah miba ki dienh ñe.» 13 Ama ulenpotekl nnó, wón se fónfokm ne, ka kaabe wó ní yaare kí liike paaki bó mǎnǎn, ki gbiknh liyul ki teh: «O, Uwien muó min ubierdaan micεεεkm.» 14 N tǎkeh ne ne, Uwien bù' ulenpotekl nnó ne ugbemòndaan, u kun', nà yé Farisiën nnó, kime wà ké kpiekreh u'ba la, Uwien li yuón wó ne. Wà ké jiiindeh u'ba tingi la, Uwien li kpieke wó ne.»

Yesu nin mucenfendmu

(Matie 19:13-15; Mark 10:13-16)

15 Binib tukeh mucenfendmu ki bàareh *Yesu saan ñó wó ní taa u'nuó kí mε mù. U'panpaankaab laa' nnó ma nnó, ne ki kǎnh nin be. 16 Ama *Yesu cère' bi taa' mù ki baa' u'saan, ne u ye: «Cère mēn mubuwawaamu mù ní li bàareh n'saan. La piendeh mù mēn, kime binib bà te ten mubumu ne si Uwien ya bēl. 17 N tǎkeh ne imòñ ne, wà ké ña teke' Uwien ya bēl ya gber kibuk yaam la, wa ní kǎ lí'ni.»

Ufàadaan uba ya gber

(Matie 19:16-30; Mark 10:17-31)

18 *Sufmbε ya ciën uba niire' *Yesu ki ye: «Cenbaa wà mǎn, n li tien mila kí lé limiel là ña ñmòbe gbenm-i?» 19 Ne *Yesu ye: «Be tien' a yih nni wà mǎn-i? Uwien baba ña ní la, uba ña mǎn. 20 A bēn iwób yà ye: «La teh nanmaal, ki la ku nil, ki la suh, ki la nēndeh nib bo, kí li boh a'naa nin a'baa nnó.» 21 Ne ucien nnó tǎke' wó ki ye: «N boh ní'ké haali n'buwaam ni ne.» 22 *Yesu cii' nnó ma nnó ne ki tǎke' wó ki ye: «Nibonn niba bié ki pǎre' ñe. Kuore a ñmòbe tibont tà ké, kí taa ilike nnó kí de bijiinb, kí li ñmòbe lifaal paaki bó, ñó kí baa kí lá paan n'bo.» 23 Ama u cii' nnó ma nnó ne u'yenm saa' ki gbien', kime u'faal yebe.

24 *Yesu laa' u'yenm saa' ma nnó ne u ye: «Nì faa ki gbien' nin binib bà ñmòbe lifaal ní kǎ Uwien ya bēl ni. 25 Nì faa nin ufàadaan ní kǎ Uwien ya bēl ni ki cēn' nin ñǎkma ní càare mikpēlpiebonm ni.» 26 Ne binib bà cengeh u'bó nnó ye: «O, nì te nnó la, ñmε li fre kí ñmεre?» 27 Ne *Yesu ye: «Binib ne ña ní fre, Uwien wón ña gbele' niba.»

28 Ne Pier tǎke' wó ki ye: «Tinbi wón la, ti dàan' ti'faal ne ki paan' a'bo-a!» 29 Ne *Yesu tǎke' be ki ye: «N tǎkeh ne imòñ ne, unil wà ké dàan' u'den bii u'po bii u'ñinjēb bii u'naa bii u'baa bii u'bumu, Uwien ya bēl bo la, 30 u li lé haali kí tí gēbre tibont tà ké u dàan' tù nnó fēnfennó wuó nò. Ne uyo wà we ní nnó, u li lé limiel là ña ñmòbe gbenm mǎ.»

Yesu len' u'kuum nin u'mεkrm bó nta bo

(Matie 20:17-19; Mark 10:32-34)

³¹ *Yesu nin u'panpaankaab piik nin bile nnə cuonh ki joh, nɛ u təkɛ' bɛ ki ye: «Li cengeh mɛn, ti doh Yerusalem bó sɔ, *Uwien ya n̄əbɔnsəkn̄b là kɛle' nà kɛ Unil ya Bijɛ bo nnə li tien nɛ. ³² Kime bi li taa wɔ kɛ n̄ukn̄ bà n̄a yé Sufmbɛ, bɛ n̄ lè wɔ, kɛ jènde wɔ, kɛ cɛrɛ u'bo tiñinsɛnt, ³³ kɛ n̄i wɔ inalebe, kɛ yaan kɛ ku wɔ, nɛ wienta daali wɔ n̄i mɛkre bitɛnkpiib ni.» ³⁴ U'panpaankaab nnə n̄a cii' ni'tingi, kime ifəbon nnə ya tingi buɔ nɛ, nɛ ba bɛnde' i ye yè n̄i ye bà.

Yesu likre' ujuɔn uba

(Matie 20:29-34; Mark 10:46-52)

³⁵ *Yesu t̄i nɛkn̄' Seriko ya du ni. Ujuɔn uba là te udu nnə ni, ki kaah sengbaal ki miɛh binib tibont. ³⁶ U cii' linigol gèbreh ma nnə nɛ u niire' ki ye: «Bɛ teh nɔ?» ³⁷ Nɛ bi təkɛ' wɔ ki ye: «Nasaret ya *Yesu nɛ gèbreh.» ³⁸ Nɛ u yin' ufaa bo ki ye: «Yesu, *Dafid ya yaabile, muɔ nni micɛɛɛkm.» ³⁹ Binib bà le *Yesu usɛn nnə tɛngɛh u'bo ki teh wɔ n̄i n̄mile, ama u t̄uərəh ki wuureh nɛ ki teh: «*Dafid ya yaabile, muɔ nni micɛɛɛkm.» ⁴⁰ Nɛ *Yesu sere' ki ye bɛ n̄i taa wɔ n̄i. U nɛkn̄' *ma nnə nɛ Yesu niire' wɔ ki ye: ⁴¹ «A yíe n̄i tien bà kɛ de n̄ɛ?» Nɛ u ye: «Yonbdaan, n yíe n̄i likre nɛ.» ⁴² Nɛ *Yesu ye: «Likre, a'tekjim nɛ n̄miɛn' n̄ɛ.» ⁴³ U likre' i ya t̄aan bo, nɛ ki paan' u'bo, ki pèkeh Uwien. Binib nnə kɛ laa' nnə ma nnə nɛ ki mɔ pèkeh Uwien.

19

Ulenpotekl uba teke' Yesu u'den

¹ *Yesu k̄on' Seriko ya du ni, ki joh wɔ n̄i càare. ² Ujɛ uba là te len, bi yih wɔ Sase, u yé bilɛnpotekb ya ciɛn nɛ, ki yé ufàadaan mɔ, ³ ki nuunh wɔ n̄i lɛ *Yesu kɛ bɛnde wɔ. Ama linigol te ma nnə, wa fre' ki laa' wɔ, kime u yé kinijenjenk nɛ. ⁴ Nɛ u sɛn' ki liere' usɛn ki t̄i don' busubu buba, *Yesu li gèbre nà saan, n̄ɔ u là gèbreh la, wɔ n̄i lɛ wɔ. ⁵ *Yesu t̄i baa' ni'saan, ki yaare' ki liike', nɛ ki təkɛ' wɔ ki ye: «Sase, jiire n̄i tonm, kime dinnɔ wuɔ n̄n̄i kpɛ n̄i gɔ a'den nɛ.»

⁶ U jiire' n̄i tonm, nɛ ki teke' *Yesu nin uyɛnsəngɛ. ⁷ Linigol nnə laa' nnə ma nnə nɛ bi'kɛ bunbeh ki teh: «U jon' ki t̄i càan' ubierdaan nɛ.»

⁸ Nɛ Sase fii', ki sere', ki təkɛ' Yonbdaan ki ye: «Yonbdaan a bɛn-ii! N li gbiire n'faal mile kɛ taa miba kɛ de bijiinb. N là jin' unil ya bonn la, n li jiin n̄ɛ bolm minan nɛ kɛ de udaan.» ⁹ Nɛ *Yesu təkɛ' wɔ ki ye: «Dinnɔ Un̄miɛnl baa' iden yii, kime a'mɔ yé *Abraham ya yaabil nɛ. ¹⁰ Unil ya Bijɛ baa' wɔ n̄i lá nuun bà bole' nɛ, kɛ n̄miɛn bɛ.»

Bitonsənb bita ya kpenjɛnm

(Matie 25:14-30)

¹¹ Binib bà cengeh *Yesu ya gbɛr nnə maaleh ki teh u nɛke Yerusalem ma nnə, bi li pək kɛ lɛ Uwien ya bɛl i ya t̄aan bo nɛ, nɛ u t̄i p̄on' bɛ mikpenjɛnm, ¹² ki ye: «Unikpɛkpɛk uba là yíe wɔ n̄i jo udu uba bó n̄i fəke, bɛ n̄i t̄i jin wɔ libɛl wɔ n̄i liebe n̄i. ¹³ Nɛn saan nɛ u yin' u'tonsənb piik, ki de' unil kɛ milikbim, nɛ ki təkɛ' bɛ ki ye: «Taa mɛn kɛ li teh ukpenkpende, kɛ t̄i baa uyo wà n li liebe n̄i.» ¹⁴ U'du ni ya nib là nɛn wɔ, nɛ ki s̄on' binib ki ye bɛ n̄i upaan u'bo kɛ t̄i təkɛ ubɛrciɛn kɛ ye: «Ta yíe ujɛ wuɔ n̄i li ye ti'ber.» ¹⁵ Ama u jin' libɛl nnə, ki liebe' ki kun' n̄i, nɛ ki yin' u'tonsənb bà u là de' bɛ ilike nnə n̄ɔ wɔ n̄i liike wà kɛ tien' ukpenkpende, ki laa' kpɛle wà. ¹⁶ Ukpiɛk baa', ki lá təkɛ' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, a là de' nni milikbim mà nnə, n taa' mɛ ki tien' ukpenkpende, ki laa' piik ki pukn'.» ¹⁷ Nɛ u təkɛ' wɔ ki ye: «N̄i mɔn. A yé

utons�̀nɔ̀nɔ̀n nɛ. A tien' unimɔ̀n nibonwawaann ni ma nɔ, n li c̀ere a li likeh idu piik.› 18 Nɛ nle mɔ baa', ki lɔ tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, a lɔ de' nni milikbim mɔ nɔ, n taa' mɛ ki tien' ukpenkpende, ki laa' minun ki pukn'.› 19 Nɛ u tɔke' u'mɔ ki ye: «Li yɛ idu inun ya ciɛn.› 20 Nɛ utɔ mɔ baa', ki lɔ tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, liike, a'likbim nɔ sɔ. N lɔ pɔbn' mɛ kukpɛlciɛku ni nɛ ki bɔle'. 21 Kimɛ n fenge ɲɛ nɛ. A'gber faa nɛ, a yuunh ɲa ble' nɔ, nɛ ki ceh ɲa bule' nɔ.› 22 Nɛ u tɔke' wɔ ki ye: «Utonsɔ̀nbiɛrɔ sin, a len' ki lɔle' a'ba nɛ. N li nɛ nɛn bo nɛ ki bu ɲɛ tibuur. A ye a ben n'bo, n'gber faa nɛ, n yuunh ma ble' nɔ, nɛ ki ceh ma bule' nɔ. 23 Bɛ tien' ɲa nɛn taa' n'like ki tɛ ble' banki n lɔ baa' nɛ la, n lɛ n'like nin kpele ki pukn-i?› 24 Nɛ ki tɔke' bɔ te ni'saan nɔ ki ye: «Fie mɛn u'saan milikbim nɔ, ki taa ki pukn wɔ ɲmɔbe milikbim piik nɔ.› 25 Nɛ bi tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, u ɲmɔbe milikbim piik-a!› 26 Nɛ u ye: «N tɔkeh nɛ nɛ, wɔ kɛ ɲmɔbe la, bi li de wɔn nɛ ki pukn. Wɔ ɲa ɲmɔbe la, bi li tonde ki fie u ɲmɔbe nɔ waamu nɔ mɔnɔn nɛ. 27 N'ennɛndb ben wɔn, ba lɔ yɛ nɛ li yɛ bi'ber. Nɛn bo, taa mɛn bɛ nɛ, ki lɔ kɔkɔre bɛ n'nun bɔ.› »

*Binib kpiɛkreh Yesu u tɛ kɔn' Yerusalem ni
(Matie 21:1-11; Mark 11:1-11; San 12:12-19)*

28 *Yesu pɔn' bɛ mikpenjɛnm nɔ ki tɛ gben', nɛ ki liere' bɛ usɛn bi doh Yerusalem bɔ. 29 U tɛ nɛkn' Bɛtifaaje nin Betani ya du. I te lijuɔl liba saan nɛ, bi yih lɛ Olifi ya siin ya juɔl. Nɛn saan nɛ u sɔn' u'panpaankaab bile 30 ki ye: «Li joh mɛn udu wɔ te inun bɔ nɔ ni. Ni tɛ kɔn' u'ni la, ni li lɛ unjuunfanfaan uba luɔ. Uba ɲa laan jɛke' wɔ. Ni lore wɔ ki taa nɛ. 31 Unil niire' nɛ ki ye bɛ tien' ni loreh wɔ la, nɛ tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan nɛ ciɛke wɔ.› »

32 *Yesu sɔn' bɔ nɔ, bure' ki tɛ laa' tibont nɔ kɛ te ten u bi tɔke' bɛ ma bo. 33 Bi loreh unjuunfanfaan nɔ uyo wɔ nɔ, nɛ u'dɛnb niire' bɛ ki ye: «Bɛ tien' ni loreh wɔ?› 34 Nɛ bi jiin' bɛ ki ye: «Yonbdaan nɛ ciɛke wɔ.› 35 Nɛ ki tuke' wɔ ki baa' *Yesu saan, nɛ ki taa' bi'liɛrgbengt ki paan' unjuunfanfaan nɔ bo, ki c̀ere' *Yesu jɛke'. 36 U joh ma nɔ nɛ binib taah bi'liɛrgbengt ki pɛreh usɛn ni. 37 U tɛ nɛkn' Yerusalem ki baa' Olifi ya siin ya juɔl ya tintindbɔl, nɛ u'panpaankaab kɛ ligol cin' ki poknh, ki lienh ufaa bo ki pɛkeh Uwien bi lɔ laa' *Yesu tien' miyɔkm ya bont tɔ kɛ nɔ bo,

38 ki wuureh ki teh:
«Uwien ya mɔnm nɛ li te
uber wɔ we nɛ Yonbdaan ya yel bo nɔ bo.
Uyɛnduɔn nɛ li te paaki bɔ,
pɛke mɛn Uwien paaki bɔ.»

39 *Farisienmbɛ bɔ te linigol nɔ ni ya biba tɔke' *Yesu ki ye: «Cɛnbaa, tɔke a'panpaankaab biɛ bɛ nɛ ɲmile.› 40 Nɛ *Yesu tɔke' bɛ ki ye: «N tɔkeh nɛ nɛ, bi ɲmile' mɔnɔn la, itɛn li wuure ki pɛke nni nɛ.»

Yesu muɔh Yerusalem bo

41 *Yesu nɛkn' Yerusalem ya du, ki laa' wɔ ma nɔ nɛ ki muɔh u'bo, 42 ki teh: «Yerusalem, a bi ben uyɛnduɔn ya sɛn dinnɔ la, nɛ bi li mɔn a'bo. Ama fɛnfɛnnɔ ɲa ji li lɛ wɔ, kimɛ u buɔ nɛ. 43 Uyo uba we nɛ a'ennɛndb lɔ li nɛ ni'kɛ bɔ nɛ ki lɔ jebe ɲɛ, 44 ki ku a'nib kɛ, ki bere a'dur kɛ, ka nɛ c̀ere ten liba nɛ juore ki li pɛ tɔl bo, kimɛ ɲa bɛnde' uyo wɔ Uwien baa' wɔ nɛ tore ɲɛ.»

*Yesu ɲɔre' ikpenkpend Uwien ya duku ya luɔ bo
(Matie 21:12-17; Mark 11:15-19; San 2:13-22)*

45 *Yesu kɔn' Uwien ya duku ya luo bo, nɛ ki cin' ki ŋuɔh bà kuɔreh tibont u'bo nnɔ ki ñɛndeh.

46 Nɛ ki tɔkeh bɛ ki teh:

«Nì kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«N' duku li yé ikaare ya duku nɛ,

ama ninbi taa' kù ki tien' binasub ya tantaanbùol nɛ.» »

47 Idaan kɛ *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo nɛ, ki wɔknh binib Uwien ya gbɛr. Nɛ bitɔtuɔrciɛnb nin *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Sufmbɛ ya ciɛnb nuunh bɛ ní ku wɔ, 48 ka laa' bi li ñɛ isɛn yà, kime binib kɛ ya nun mɔn bɛ ní cenge u'gbɛr nɛ.

20

Bi niire' Yesu wà de' wɔ usɛn wɔ ní tien u teh nà nɔ
(Matie 21:23-27; Mark 11:27-33)

1 Lidaali liba nɛ *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo, ki wɔknh binib Uwien ya gbɛr, ki tɔkeh bɛ tigbɛmɔnmɔnt, nɛ bitɔtuɔrciɛnb nin *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Sufmbɛ ya ciɛnb baa', 2 ki lá niire' wɔ ki ye: «Tɔke tɛ, a ŋmɔbe usɛn a tien' a teh nà nɔ-ɔɔ? Nɛ nɛ de' ŋɛ u ya sɛn-i?» 3 Nɛ u jiiin' bɛ ki ye: «N' mɔ li niire nɛ iniire iba nɛ. Tɔke nni mɛn. 4 San là siih binib Uwien ya ñunm ma nnɔ, ŋmɛ là de' wɔ usɛn-i? Uwien bii binib nɛ?»

5 Nɛn saan nɛ bi tɔkeh tɔb ki teh: «Ti ye Uwien nɛ de' wɔ usɛn la, u li niire tɛ kɛ ye: «Bɛ tien' ta là teke' wɔ ki jin'-i?» 6 Ti tí ye binib nɛ de' wɔ usɛn la, linigol liɛ li yèkɛ tɛ itɛn kɛ ku tɛ, kime bi'kɛ tuo' ki ye San là yé *Uwien ya ñɔbonsɔknl nɛ.» 7 Nɛ bi jiiin' *Yesu ki ye ba bɛn wà là de' San usɛn. 8 Nɛ u' mɔ ye: «N' mɔ ŋa bɛn, ka ní tɔke nɛ wà de' nni usɛn ní tien n teh nà nɔ mɔ.»

Bikpáab bà bre ya kpenjɛnm
(Matie 21:33-46; Mark 12:1-12)

9 Ni ya puoli bó nɛ u pɔn' binib mikpenjɛnm ki ye: «Ujɛ uba nɛ là ŋmɔbe bukpáabu, ki caan' bukpáabu nnɔ ni tisir tà bi taah tu' bii ki ŋɛh fɛn nnɔ, ki taa' bù ki guun' bikpáab biba, nɛ ki bure' usɛn, ki tí wuɔkɛ' ni' bó. 10 Uyo wà isibii nnɔ tí ben' nnɔ, nɛ u sɔn' utonsɔnl uba bikpáab nnɔ saan bɛ ní tí de wɔ u ya bó ní. Ama bikpáab nnɔ tí ñi' wɔ, ki ŋɔrɛ' wɔ u bure' inɔpien. 11 Nɛ u tí sɔn' utonsɔntɔ, bi tí ñi' u' mɔ, ki suke' wɔ, ki ŋɔrɛ' u' mɔ u bure' inɔpien. 12 Nɛ u tí liebe' ki sɔn' nta, bi tí ñi' u' mɔ ki bunbunge' wɔ, nɛ ki ŋɔrɛ' wɔ. 13 Nɛ ukpɛdaan nnɔ ye: «N li tien mila? N li sɔn n' bijɛ wà n yíɛ wɔ nɛ. Nba la, bi li tí bo wɔn.» 14 Ama bikpáab nnɔ laa' u' bijɛ nnɔ we ní ma nnɔ, nɛ bi tɔke' tɔb ki ye: «Wɔn nɛ yé u' faajil, cère mɛn tí ku wɔ ŋɔ lifaal nnɔ ní juore tí yaal.» 15 Nɛ bi ñɛn' wɔ ukpɛgbɛ, ki tí ku' wɔ.

«Nɛn bo ukpɛdaan nnɔ li tien bɛ mila? 16 U li baa kí lá ku bikpáab nnɔ, nɛ kí taa bukpáabu nnɔ kí guun bikpɛtɔb.»

Linigol nnɔ cii' u len' nnɔ ma nnɔ, nɛ bi ye: «Uwien la cère nɛ ní tien.»

17 *Yesu caan' bi'bo inun nɛ ki ye: «Na te nnɔ la, nà kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Litɛnl là bidumɛb wie' lè nnɔ,

lɛn nɛ lá tien' litɛnkpɛkl là co kuduku» nnɔ ya tingi si ba?»

18 Wà kɛ lu' litɛnl nnɔ bo la, u li kɔkuɔ nɛ. Litɛnl nnɔ lu' wà mɔ bo la, li li mɛmɛrɛ wɔ nɛ. 19 *Yiko ya wɔnwɔknb nin bitɔtuɔrciɛnb bɛndɛ' ki ye *Yesu pɔn' bɛn nɛ mikpenjɛnm nnɔ. Nɛn bo nɛ bi nun mɔn bɛ ní cuo wɔ i ya tãan bo, nɛ ki fenge' linigol nnɔ.

Sesa ya lenpolike

(Matie 22:15-22; Mark 12:13-17)

²⁰ U ya yo ne bi cin' ki pingeh Yesu, ne ki son' biffinfinb biba u'saan, be ri li teh ten bi ye binimənb ne ki yie be ri cenge u'gber, no ki dule u'lenm bo ki cuo wo, ki nukn udu nno ya gobina. Wən ne ηməbe mituəm udu nno bo. ²¹ Ne bi baa' ki lá niire' wo ki ye: «Cənbaa, ti ben ki ye a lienh ná nin a wəknh binib ná ke nno cuube ne, ki ben ki ye ηa boh uba ki cən' utə, ki wəknh mənəmnm binib li tien ma ki li pe Uwien ya sen bo. ²² Təke te, ti ηməbe usen ti li pəh lenpo ki dienh ubercien Sesa bii ta ηməbe?»

²³ Ama *Yesu ben bi'cekn ne ki təke' be ki ye: ²⁴ «Wuən nni mən milikbim miba.» Bi wuən' wo, ne u niire' be ki ye: «ηme si kunənnenku nin liyel lá te mi'bo no?» Ne bi ye: «Ubercien Sesa.» ²⁵ Ne u təke' be ki ye: «Taa mən ná ye Sesa yaann ki de Sesa, ki taa ná mə ye Uwien yaann ki de Uwien.» ²⁶ Ba fre' ki laa' bi li dule ná bo ki cuo *Yesu u'lenm ni binib ya nun bó. U'lenm ni, u jii'n' bi'niire ma bo nno cuo' be miyək, ne ba ji ye niba.

Bitenkpiib ya mekrm ya gber

(Matie 22:23-33; Mark 12:18-27)

²⁷ Saduseyənmbē biba mə nek'n' Yesu. Ben ne lienh ki teh bitenkpiib ηa ri mekre nno. Bi niire' wo ²⁸ ki ye: «Cənbaa, Moyis lá kele' yiko ki de' te ki ye: «Unil ya ninje kpo' ki cère' u'po, ka ηməbe buk la, wo ri kere ukpooii nno, ki maa mubum ki de u'ninje wə kpo' nno.» ²⁹ Tə, ninjieb bilole biba ne lá te, ne ukpiek lá kuən' upii, ki kpo', ka maa' buk. ³⁰ Ne ulie kere' ukpooii nno, ki mə kpo', ka maa' buk. ³¹ Nta mə tien' nno, ki mə kpo', ka maa' buk. Bi teteh nno ne jeb bilole nno ke ti kuən' upii nno ki bən', ki kpo', ka maa' buk. ³² Upii nno mə ti fore' ki kpo'. ³³ Tə, bitenkpiib lá mekre' uyo wə la, ηme li si upii nno? Kimē bi'ke bilole kuən' wo ki ti bən' ne.»

³⁴ Ne *Yesu təke' be ki ye: «Uηəndun wuu ni ne bijeb kuəndeh bipiib, bipiib kunh ticēr. ³⁵ Ama binib bə Uwien ye bi kpe be ri mekre bitenkpiib ni, ki li ye uηəndun wə we ri yaab nno; wun ni jeb ηa ri kuən' piib, bipiib mə ηa ri kun cēr. ³⁶ Ba ji li kpo, kimē bi li te ten Uwien ya tondb ne. Bi li mekre ma nno, bi li ye Uwien ya bumu ne. ³⁷ Moyis mənən lá wuən' te ni wien ki ye bə kpo' li mekre. U laa' ná saan kufetuku kuba kú teknh umu ka wih nno, u yin' Yonbdaan ki ye *Abraham nin *Isaak nin Sakəb ya Wien ne. ³⁸ Uwien ηa ye tenkpiib ya Wien, u ye bə fuobe ya Wien ne, kimē wən bo bi'ke fuobe ne.»

³⁹ Ne *Yiko ya wənwəknb biba təke' *Yesu ki ye: «Cənbaa, a len' mənəmnm.» ⁴⁰ Ne uba ηa ji kaabe' wo ri niire wo niire niba bo.

Uwien ya Nigəndke Kristo nin Dafid ya gber

(Matie 22:41-46; Mark 12:35-37)

⁴¹ Ne *Yesu niire' be ki ye: «Ni tien' mila, binib lienh ki teh Uwien ya Nigəndke Kristo ye *Dafid ya yaabil-i? ⁴² Kimē *Dafid bugben lá len' Uwien ya yuon ya gbənk ni ki ye:

«Yonbdaan Uwien təke' n'Yonbdaan ki ye:

Kəle n'nojie bó,

⁴³ ki ti baa uyo wə n li cère á te a'nənnəndb bo litaal.»

⁴⁴ *Dafid yih *Uwien ya Nigəndke Kristo u'Yonbdaan la, u ji tien' mila ki liebe' ki ye u'yaabil mə?»

Li ben mən Yiko ya wənwəknb bó

(Matie 23:1-36; Mark 12:38-40)

⁴⁵ Linigol nnɔ cengeh *Yesu ya gber, nɛ u tɔke' u 'panpaankaab ki ye: ⁴⁶ «Li bɛn mɛn *Yiko ya wɔnwɔknb bɔ. Bi yie bɛ rɪ li guoh tiliɛrgbengt nɛ ki gaakeh, ki yie binib rɪ li gbaandeh ki fuondeh bɛ mudaamu ni, ki yie bɛ rɪ li kaah binikpekpiɛkb ya kankaan itaan ya dur nin tinacent ni. ⁴⁷ Bɛn nɛ jinh ki pendeh bikpopiib, ki kaareh ni wuɔkreh nɔ binib rɪ ye bi yie binimɔnb. Uwien li dɛre bi'tub kɪ gbien kɪ cɛn binitɔb.»

21

Ukpopiiceekdaan uba ya pum

(Mark 12:41-44)

¹ *Yesu liike', ki laa' bifaaɛnb baareh ki kpɛndeh ilike Uwien ya pum ya likkpienbɔul, ² ki laa' ukpopiiceekdaan uba mɔ baa' ki lɔ kpɛn' milikbim mile. ³ Nɛ u ye: «N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, ukpopiiceekdaan wuɔ kpɛn' ilike ki cɛn' bi'ke. ⁴ Kime bi'ke de' ka pɔkre' bi'like ya pɔkl. Ama wɔn yɛ ucɛekdaan nɛ, nɛ ki tonde' u nɔmɔbe nɔ ke nnɔ ki baa', ki lɔ kpɛn'.»

Bi lɔ li bere Uwien ya duku

(Matie 24:1-2; Mark 13:1-2)

⁵ Binib lienh Uwien ya duku ya gber ki teh bi taa' iten yɔ ki mɛn' kɔ nnɔ nin binib pun' Uwien tibont tɔ, bi taa' ki tien' ku'ni nnɔ mɔn cɛɛn. Nɛ *Yesu tɔke' bɛ ki ye: ⁶ «Ni likeh nɔ nɔ, uyo uba we nɪ, tenl nɔ rɪ juore kɪ li pɛ tɔl bo, bi li bere ni'ke nɛ.»

Ijend ya yo lɔ li te ma bo

(Matie 24:3-14; Mark 13:3-13)

⁷ Nɛ bi niire' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ni li tien nnɔ u lɛ yo ba? Ku lɛ dɛku ba li wuɔn tɛ kɪ ye uyo baa'?» ⁸ Nɛ u jii' bɛ ki ye: «Li bɛn mɛn, ki la cɛre uba rɪ tuln nɛ. Kime binib lɔ li baa ki yebe, kɪ li nɔmɔbe n'yel ki teh bi yie min nɛ, kɪ tɔke kɪ ye uyo nnɔ baa' nɔ. Ni la paan bi'bo. ⁹ Ni lɔ cii' binib tɔh lituɔl kɔnkɔnm, ki cii' binib yienh bi'berb ya nɔwɔn bɔ la, ni la cɛre nɛ rɪ cuo nɛ jɛwaanbu, kime tu ya bont ke li tien nɛ kɪ yaan. Ama na yɛ uɛndun li pɔk kɪ gben i ya tɔan bo nɛ.»

¹⁰ Nɛn saan nɛ u tɪ tɔke' bɛ ki ye: «Linibol liba li jɛke linibotɔl. Libel liba ya nib mɔ li jɛke libetɔl yaab. ¹¹ Kitink li jɛnge kɪ gbien, nɛ mikɔnm nin iwiɛnbieɛre mɔ rɪ lu bɔul, bɔul. Micincilncienm li tien kutaaku bo.

¹² «Ama kɪ yaan nɛn ke rɪ tien nnɔ, bi li cuo nɛ, kɪ jɛnde nɛ, kɪ cɛre bɛ rɪ bu nɛ tibuur *Sufmɛ ya tɔan ya dur ni, kɪ taa nɛ kɪ jon lipekl. Min bo nɛ bi lɔ li tuke nɛ kɪ jon tibuur biɛrb nin idu ya cɛnɛn saan. ¹³ Nnɔ nɛ ni li yɛ n'mɔnkunb bi'saan. ¹⁴ Taa mɛn kɪ ble ni'yul ni kɪ ye na rɪ li nuunh ni li tɪ len ma kɪ nɔmɛre. ¹⁵ Kime min nɛ li tɔke nɛ, ni li tɪ len ma bo nin miyɛnfuom, nɔ ni'nɛnnɛndb ya uba la fre kɪ niɛ nin nɛ, ki la fre kɪ len kɪ jii' nɛ. ¹⁶ Haali ni'baambe nin ni'naambe nin ni'ninjieɛb nin ni'yaab nin ni'jotieɛb mɔnɔn li kuɔre nɛ. Nɛ bi li ku ni'ni biba. ¹⁷ Min bo nɛ binib ke li nɛn nɛ. ¹⁸ Ama ni'ni uba mɔnɔn ya yul nɔ rɪ gɔare. ¹⁹ Ni mɔnde' ijend ke ni la, ni li lɛ limiel lɔ nɔ nɔmɔbe gbenm.»

Bi lɔ li bere Yerusalem ya du

(Matie 24:15-21; Mark 13:14-19)

²⁰ «Ni lɔ laa' sojambɛ jebe' Yerusalem ya du uyo wɔ la, li bɛn mɛn kɪ ye bi li bere wɔ, na rɪ taande. ²¹ Uyo nnɔ lɔ baa' la, bɔ te Sude ya tinɛnm ni nnɔ, bɛ rɪ sɛn kɪ jo ijuɔn bɔ. Bɔ mɔ te Yerusalem ni la, bɛ rɪ sɛn kɪ nɛ u'ni. Bɔ mɔ te idugbaan bɔ la, bi la ji rɪ kɔ udu ya benku ni. ²² Kime u ya yo nɛ Uwien

li dɛrɛ Yerusalem ya nib ya tub, ɲɔ nà kɛ keɛle' *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ n̄ tien. ²³ U ya yo, bipiib bà punbe' nin bà ɲmɔbe mubumu mùa ɲaanh, li ɲmɔbe micɛɛkm nɛ, kime Uwien ya benku ni ben' udu nnɔ ya nib bo ma nnɔ, bi li jènde kí gbien. ²⁴ Bi li ku biba nin kijusiek, kí cuo bitɔb kí jon inibol kɛ ya du bó, nɛ bà ɲa yé *Sufmbɛ nnɔ li ɲuuke Yerusalem bugbɛn kí t̄i baa uyo wà Uwien sien' nnɔ.»

Unil ya Bijɛ ya baam ya gbɛr

(*Matie 24:29-31; Mark 13:24-27*)

²⁵ «Micincilm ya bont li tien uwien nin uɲmaal nin iɲmaabii bo. Inungbegbel li fii miɲunciɛnm bo, kí li ɲmɔbe kuwaaku kí gbien, kí ɲaabe binib ya yɛnm ba ji li ben bi li tien ma. ²⁶ Tibont tà ɲmɔbe paaki bó mituɔm li jènge, binib li maaleh nà li tu uɲɛndun wuu nɔ bo nɛ bi'fɛl n̄ sɛn kí t̄i kɛnde. ²⁷ U ya yo nɛ bi li lɛ Unil ya Bijɛ te kutɛwɔlgbɔnku ni, ki we ní, ki ɲmɔbe ufaa nin ukpieke ki gbien'. ²⁸ Ni lá laa' tu ya bont kɛ cin' ki teh la, ní cuo ni'ba, kí cɛrɛ ni'yul n̄ li cɛ, kime ni'ɲmɛɲmɛryo nek'n' ní ɲɔ.»

Bukenkɛnbu ya kpɛɲɛnm

²⁹ Yesu tí pɔn' bɛ mikpɛɲɛnm ki ye: «Sɛkn mɛn bukenkɛnbu nin isitɔ kɛ. ³⁰ Ni lá laa' ì bundeh la, ninbi nin ni'yul ben kí ye ní neke uɲalɛnd nɛ. ³¹ Ni'mɔ yaam te nnɔ nɛ. Ni lá laa' tibont nnɔ teh la, ní li ben kí ye Uwien ya bɛl nek'n' ní ɲɔ.

³² «N tɔkeh nɛ imàn nɛ, tibont nnɔ kɛ li tien, kí lɛ fɛnfɛnnɔ ya nib biɛ ɲa laan kpo' ki gben'. ³³ Kutaaku nin kitink li gben, ama n'gbɛr tun ɲa ɲmɔbe t̄u n̄ gben.»

La gɔh mɛn ɲɔ Unil ya bijɛ ya baam la p̄iln nɛ

³⁴ «Liike mɛn ni'yul bo, kí la cɛrɛ tidɛyibr nin ujinciɛn nin uɲɛndun ya bont ya nuunm n̄ yɛbre ni'fɛl ni ɲɔ Unil ya Bijɛ ya babaadaali la p̄iln nɛ, ³⁵ tɛn bubɛbu p̄ilndeh ijɛn ma bo, kime Unil ya Bijɛ ya baam li ci binib bà kɛ te utingbɛn bo nɛ. ³⁶ La gɔh mɛn, kí li kàareh uyo kɛ, ɲɔ kí lɛ mituɔm kí n̄ɛ ijɛnd yà kɛ we ní nnɔ ni, kí fre kí sere Unil ya Bijɛ ya nun bó.»

³⁷ Uwien ni la, *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo nɛ kí wɔknh binib Uwien ya gbɛr, nɛ n̄ biire' la, u joh kí t̄i gɔh Olifi ya siin ya juɔl bo. ³⁸ Nɛ udu ya nib kɛ bàareh u'saan Uwien ya duku ya luo bo kutɛɲɛsɔnsɔnku kí cengeh u'gbɛr.

22

Bi kpaan' iyɛ bɛ n̄ ku Yesu

(*Matie 26:1-5, 14-16; Mark 14:1-2, 10-11; San 11:45-53*)

¹ Kpɔnɔ wà ɲa ɲmɔbe n̄ake ya nacenku kùa bi yih kù *Sufmbɛ ya Pak nnɔ nek'n' ní. ² Nɛ bitɔtuɔrciɛnb nin *Yiko ya wɔnwɔknb nuunh bi li tien ma kí ku Yesu, nɛ kí ji fɛnge udu ya nib.

Sudas yie wɔ n̄ kuɔrɛ Yesu

(*Mark 14:10-11; Matie 26:14-16*)

³ Nɛn saan nɛ *Satan kɔn' Sudas Iskariyɔt ya fɛl ni. U yé *Yesu ya panpaakaab piik nin bile nnɔ ya uba nɛ. ⁴ U jon' bitɔtuɔrciɛnb nin Uwien ya duku ya guguurb ya ciɛnb saan, wɔ n̄ t̄i tɔkɛ bɛ u li tien ma kí taa *Yesu kí ɲukn bɛ. ⁵ Bi'yɛnm songɛ' cɛɛn, nɛ bi kpaan' buɲɔbu kí ye bi li de wɔ ilike. ⁶ U tuo', nɛ kí nuunh u li n̄ɛ isɛn yà kí taa *Yesu kí ɲukn bɛ kí la cɛrɛ linigol nnɔ n̄ bɛnde.

Yesu nin u'panpaankaab jele' Sufmbε ya Pak

(Matie 26:17-29; Mark 14:12-26)

⁷ Lidaali là bi jeleh kpɔnɔ wà ɲa ɲmɔbe ɲɔke ya nacenku nnɔ baa'. Nɛn daali nε bi kɔreh *Sufmbε ya Pak ya pefanfaan. ⁸ Nε *Yesu sɔn' Pier nin San ki tɔke' bε ki ye: «Jo mɛn kɔ tɔ tien tε Pak ya jier tɔ ji.» ⁹ Nε bi niire' wɔ ki ye: «A yɛ tɔ tien ku'jier tε saan-i?» ¹⁰ Nε u ye: «Cenge mɛn, ni tɔ kɔn' udu ni la, ni li tε uje uba tuke liɲuncuɔl ki cendeh nε. Nɔ paan u'bo, kɔ tɔ kɔ u li kɔ iden yà ni nnɔ ni, ¹¹ kɔ tɔke udendaan ki ye: «Ti' Cɛnbaa ye wɔn nin u'panpaankaab li ji Pak ya nacenku ya jier ku tε duku ni?» ¹² U li wuɔn nε lidutɔtuɔl ya paaki ya ducienku kuba, bi bonde' kù ɲɔ. Nɔ tien kunacenku nnɔ ya jier kun ni.» ¹³ Bi bure', ki tɔ baa' ki laa' *Yesu bi tɔke' bε ki ye bi li tε nà nnɔ kε, nε ki tien' kunacenku nnɔ ya jier.

Yonbdaan ya jier

(Matie 26:26-30; Mark 14:22-26; 1 Korɛnt 11:23-25)

¹⁴ Tijier nnɔ ya jijiyo baa', nε *Yesu nin u'tondb kɛle' ki jinh. ¹⁵ Nε u tɔke' bε ki ye: «N'nun là mɔn min nin ninbi ɲ taan kɔ ji kunacenku ya jier nε kɔ yaan ɲ jɛnde. ¹⁶ N tɔkeh nε nε, kimε ma ji li ji ku'jier kɔ tɔ baa uyo wà ku'tingi li tɔre kɔ wende Uwien ya bεl ni.»

¹⁷ Nε ki taa' midaam, ki faare' Uwien ki ye: «Teke mɛn midaam miε kɔ gbiire. ¹⁸ N tɔkeh nε nε, ma ji li faa kɔ ɲu sibii ya daam, kɔ tɔ baa uyo wà Uwien ya bεl li baa nɔ.»

¹⁹ Nε ki taa' kpɔnɔ, ki faare' Uwien, ki kɔkuɔ', ki taa' ki de' bε, nε ki ye: «Nà sɔ yé n'gbɛnɛnt, n taa' ki de' nε. Li teh mɛn nnɔ kɔ li tien n'bo.» ²⁰ Bi jin' ki tɔ gben', nε u taa' midaam mɔ, ki faare' Uwien, nε ki ye: Midaam miε yé n'sɛm nε, ki wɔngɛh ki teh Uwien cuo' nin binib kujɔtiefɛnku. Ninbi bo nε mɔ li puube.

²¹ «Liike mɛn, wà li kuɔre nni nnɔ kε niε saan ki jinh nin nni. ²² Unil ya Bijε li kpo Uwien sien' wɔ ma bo nε. Ama unil wà li kuɔre wɔ nnɔ, nɔ bre udaan bo. ²³ Nε u'panpaankaab cin' ki niireh tɔb ki teh: «Ti'ni ɲmε li tien ni ya bonn-i?» »

Yesu ya panpaankaab findeh ticiɛnt bo

(Matie 18:1; 20:25-28; Mark 9:34; 10:42-45)

²⁴ Uyo uba nε *Yesu ya panpaankaab findeh nin tɔb wà li yé ucien bi'ni. ²⁵ Nε u tɔke' bε ki ye: «Idu ya bεrb wɔbndeh i'niib nε, nε bà ɲmɔbe ticiɛnt bi'bo cɛreh bi yih bε binimɔnb. ²⁶ Ninbi yaam ɲa te nnɔ. Wà yé ucien ni'ni la, wɔ ɲ tien u'ba uwaal. Wà yé usɛnlier la, wɔ ɲ tien u'ba utonsɔnl. ²⁷ Wà teh tijier nin wà jinh, ɲmε cɛn' utɔ? Na yé wà jinh-ii? Nin nɛn kε ɲɔ min te ni'ni ten utonsɔnl nε.

²⁸ «Ninbi nε ɲikn' ka siere' ki daan' nni uyo wà kε nɔ faa n'bo. ²⁹ Nɛn bo, n'baa cɛre' u'bɛl yé n'yaal ma nnɔ, n'mɔ li cɛre lè ɲ li yé ni'yaal, ³⁰ ɲɔ nɔ li jinh ki ɲuh nin nni n'bel ni, kɔ kɛle mubɛrbiɛmu bo, kɔ bu Israyɛl yaab ya baamul piik nin ile nnɔ tibuur.»

Yesu tɔke' Pier ki ye u li niε kɔ ye wa bɛn wɔ

(Matie 26:31-35; Mark 14:27-31; San 13:36-38)

³¹ *Yesu tɔke' Simɔn ki ye: «Simɔn, Simɔn, liike *Satan miε' usɛn wɔ ɲ yoyoke nε tɛn bi yoknɛh kufenku ma bo ki ɲɛndeh mibim nε. ³² Ama n kàare' ki de' sin ɲɔ a'tekjim la pɔre ɲε. Uyo wà a liεbe' nɔ ki paan' n'bo la, á saake a'ninjɛb ya gbɛnɛnt.» ³³ Nε Pier tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, n li tuo bε ɲ pekɔ min nin sin, bii kɔ kpo nin ɲε mɔnɔn-a!» ³⁴ Nε *Yesu ye: «Pier,

n tǎkeh ηε ne, dinnǎ mǎnǎn, a li niε bolm mita kí ye ηa ben nni ne kí yaan ukuoje rí muǎ.»

Bonde mεn ni'ba, ni yé lituǎl ne ni'bo

³⁵ Nε ki niire' be ki ye: «N là sǎn' ne ma, ki ye ni la tuke like, ki la tuke kǎl, ki la taa tacaan nnǎ, ni là luǎ' niba-aa?» Nε bi ye: «Ta là luǎ' niba.» ³⁶ Nε u ye: «Fεnfennǎ wǎ ηmǎbe bulikbu la, wǎ rí li tuke. Wǎ mǎ ηmǎbe likǎl la, wǎ rí li tuke. Wǎ ηa ηmǎbe jusiek la, wǎ rí kuǎre u'lierku kí de. ³⁷ N tǎkeh ne ne, kime nǎ kele' n'bo *Uwien ya gbǎnku ni nnǎ li tien ne.

Nǐ kele' ki ye:

«Bi kaan' wǎ ki kpǎbn' idukond bó ne),

«bi li mǎnbe kí tien nni nnǎ ne fεnfennǎ.» »

³⁸ Nε bi ye: «Yonbdaan, liike-a mujusiemu mule sǎ.» Nε u tǎke' be ki ye: «Nǐ li dǎkre.»

Yesu kǎare' Olifi ya siin ya juǎl bo

(*Matie 26:36-46; Mark 14:32-42*)

³⁹ *Yesu n̄en' ni'saan ki jon' Olifi ya siin ya juǎl bo ten u tǐ rí joh uyo ke ma bo, ne u'panpaankaab mǎ paan' u'bo. ⁴⁰ U tǐ baa' ni'saan, ne ki tǎke' be ki ye: «Li kǎareh mεn ηǎ ki la lu biikm ni.» ⁴¹ Nε ki dǎan' be, ki jende' waamu, ki gbaan' ki kǎareh ⁴² ki teh: «N'Baa, a yíe la, cère ijend yíe rí jende nni. Ama la cère n ya yíem rí tien, cère a'yaam rí tien.» [⁴³ Nεn saan ne Uwien ya tond uba n̄en' paaki bó ní, ki baa' u'saan ki saake' u'gbenent. ⁴⁴ *Yesu ya yεnm saa' ki tǐ kende', ne u tǔǎre' ki kǎare' nin inunmǎn; ne kutǔntǔnku n̄eh wǎ ki naan misεm ki tuǔreh tingi ni.]*

⁴⁵ U kǎare' ki gben' ne ki fii' ki liebe' u'panpaankaab bita nnǎ saan, ki laa' bi'yεnm saa' ki gbien', bi dǎ ki gǎh, ⁴⁶ ne u ye: «O! Nǐ tuo', ni dǎ ki gǎh-ǎǎ? Fii mεn, kí li kǎareh ηǎ ki la lu biikm ni.»

Yesu ya cuom

(*Matie 26:47-56; Mark 14:43-50; San 18:3-11*)

⁴⁷ *Yesu laan biε ki lienh ne linigol liba puǎ' bi'bo, bi yih wǎ Sudas, u yé *Yesu ya panpaankaab piik nin bile ya uba nnǎ le be usen. U nekn' *Yesu ne ki lǎkn' wǎ. ⁴⁸ Nε *Yesu tǎke' wǎ ki ye: «Sudas! A li lǎkn Unil ya Bijε ne kí kuǎre wǎ-ǎǎ!» ⁴⁹ *Bǎ te nin Yesu nnǎ laa' nǎ benh n̄ε rí tien, ne ki niire' wǎ ki ye: «Yonbdaan, tǐ taa mujusiemu kí gεge be-εε?» ⁵⁰ Nε bi'ni uba taa' kijusiek ki gε' ki paare' bitǔtuǎrcienb ya cien ya tonsǎnl uba ya nǎjietubl. ⁵¹ Nε *Yesu ye: «Dǎan mεn, nǐ li dǎkre», ne kí mε' utonsǎnl nnǎ ya tubl nnǎ kí cère' u faake'. ⁵² Nε kí tǎke' bitǔtuǎrcienb nin Uwien ya duku ya guguurb ya cienb nin *Sufmbε ya cienb bǎ baa' be rí lá cuo wǎ nnǎ kí ye: «Nǐ tuke mujusiemu nin ilenben ní lá cuo nni ten n yé udukond ne-a! ⁵³ N là te nin ne Uwien ya duku ya luǎ bo idaan ke, ne na cuo' nni. Ama fεnfennǎ ninbi nin ubierǎ ya tuǔm ya yo ne baa'.»

Pier niε' ki ye wa ben Yesu

(*Matie 26:57-58, 69-75; Mark 14:53-54, 66-72; San 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴ Nεn saan ne bi cuo' *Yesu ki taa' wǎ ki jon' bitǔtuǎrcienb ya cien den. Nε Pier pε bi'bo ki te fǎnfǎkm. ⁵⁵ Bi sère' umu uluo ya siik, ne kí kǎle' kí jebe' wǎ. Pier mǎ baa' kí kǎle' bi'ni. ⁵⁶ Upiitonsǎnl uba laa' wǎ u ke umu saan, ne u caan' u'bo inun ki ye: «Uje wuǎ nǎ mǎ bi te nin *Yesu ne.» ⁵⁷ Nε u niε' kí ye: «Upii, ma ben wǎ.» ⁵⁸ Nǐ pukn' waamu, ne unitǎ mǎ laa' wǎ, kí

* **22:44** Bi kpíe' kí kele' tigbǎnt tǎ nnǎ ya tuba ni migbiirm 43 nin 44 ηa te tu'ni.

tòke' wò ki ye: «A'mò yé bi ya uba nɛ.» Nɛ Pɛr ye: «Kayi! Ma yé bi'yo.» ⁵⁹ Ní tien tɛn kukurku kuba, nɛ unitò mò len' ki ye: «Ní yé imòn nɛ, uje wuò mò bi te nin *Yesu nɛ, kime u yé Galile yò nɛ.» ⁶⁰ Nɛ Pɛr jii' wò ki ye: «Uje, ma bɛn a ye a ye bà.» U laan biɛ ki lienh nɛ ukuoje pòk ki muò'. ⁶¹ U ya yo nɛ Yonbdaan jìɛbe' ki caan' Pɛr bo inun. Nɛ Pɛr tiere' Yonbdaan bi tòke' wò ma ki ye: «Dinnò, a li niɛ bolm mita kí ye ɲa bɛn nni nɛ kí yaan ukuoje ní muò nnò.» ⁶² Nɛ u fi' ki ñɛn' saali, ki tí muò' ki gbiɛnde' cɛɛn.

Biguguurb sukreh Yesu ki yieke ki ñih wò
(Matie 26:67-68; Mark 14:65)

⁶³ Nɛn saan nɛ binib bà gu *Yesu nnò leh wò, ki yieke ki ñih wò, ⁶⁴ kí taa' kupaɛciɛku ki pibn' u'nun bó, ki tòkeh wò ki teh: «Bukre' wà ñi' ɲɛ.» ⁶⁵ Nɛ ki liɛbe' ki sukreh wò isuk mò í yɛbe.

Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab bun' Yesu tibuur

⁶⁶ Ní faa' kutɛnɲɛsɔnsɔnku, nɛ *Sufmbɛ ya ciɛnb nin bitòtuɔrciɛnb nin *Yiko ya wɔnwòknɔ taan', ki cèrɛ' bi taa' *Yesu ki baa' bi'buur ya cɛkl yaab saan. ⁶⁷ Nɛ bi niire' wò ki ye: «A yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nɛ la, tòke tɛ.» Nɛ u jii' bɛ ki ye: «N tòke' nɛ mɔnɔn la, na lí li teke kí jí. ⁶⁸ N tí niire' nɛ iniire mò la, na ní jii' nni. ⁶⁹ Ama kí ñɛ fɛnfɛnnò kí taa' kí lí joh, Unil ya Bijɛ lí kèlɛ Uwien, mituòm kɛ ya daan ya jìɛ bó.» ⁷⁰ Nɛ bi'kɛ ye: «Nɛn mɛn la, a yé Uwien ya Bijɛ nɛ-a!» Nɛ *Yesu jii' bɛ ki ye: «Ninbi mɔnɔn len' bù tɛ, n yé wɔn nɛ.» ⁷¹ Nɛn saan nɛ bi ye: «Ta jí nuunh mɔnkunl, tinbi mɔnɔn cii' u'ñòbu ni.»

23

Bi tuke Yesu ki jon' Pilat saan tibuur

(Matie 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; San 18:28-38)

¹ Nɛ bi'kɛ fi', kí taa' *Yesu ki jon' Pilat saan, ² kí cin' ki biindeh wò ki teh: «Tí laa' uje wuò sureh tí'du ya nib nɛ bɛ ní kpɛ, kí tòkeh bɛ ki teh, bi la jí ní lí pèh ubɛrciɛn Sesa lenpo, kí teh u yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo, ubɛr nɛ.» ³ Nɛ Pilat niire' wò ki ye: «Sin, a yé *Sufmbɛ ya bɛr nɛ-ɛɛ?» Nɛ u jii' wò ki ye: «Sin nɛ ye nnò.» ⁴ Nɛ Pilat tòke' bitòtuɔrciɛnb nin linigol nnò ki ye: «Ma laa' uje wuò ya biil.» ⁵ Nɛ bi ñiikɛh kí teh: «U wòknɔh Sude ya tinfɛnm kɛ ní nɛ, kí cèrɛh binib kpɛh. U cin' Galile ya tinfɛnm ní nɛ, kí ɲmɔnɲmɔbe kí lá baa' niɛ saan.»

Herod bun' Yesu tibuur

⁶ Pilat cii' nnò ma nnò, nɛ kí niire' ki ye: «Uje bugbɛn yé Galile yò nɛ-ɛɛ?» ⁷ Pilat cii' *Yesu ñɛn' Galile ma nnò, nɛ u ye bɛ ní taa' wò kí jó Herod saan, kime Herod nɛ likɛh Galile ya nib, kí tɛ Yɛrusalɛm ní í ya dɛn. ⁸ Herod laa' *Yesu ma nnò, nɛ u'yɛnm sɔnge cɛɛn, kime u là cii' u' bó, nɛ kí nuunh wò ní lɛ wò ní tí wuòkɛ', kí daan wò ní tien miyòkm ya bonn ɲò wò ní lɛ. ⁹ U niire' *Yesu iniire í yɛbe, ama *Yesu ɲa jii' wò ñòbonl. ¹⁰ Bitòtuɔrciɛnb nin *Yiko ya wɔnwòknɔ mò tɛ ní'saan kí biindeh wò ufaa bo. ¹¹ Herod nin u'sòjambɛ liikɛ' wò fɛnm, kí lè' wò, nɛ Herod taa' kuliɛrku kuba, kù mɔn cɛɛn kí goln' wò, kí cèrɛ' bi taa' wò kí jii' Pilat saan. ¹² Herod nin Pilat ɲa là ɲmɛ. Nɛn daali nɛ bi ɲmaakɛ'.

Bi bun' Yesu tibuur ki ye u kpɛ mikuum

(Matie 27:15-26; Mark 15:6-15; San 18:39-19:16)

¹³ Nɛn saan nɛ Pilat yin' bitòtuɔrciɛnb nin *Sufmbɛ ya ciɛnb nin udu ya nib, ¹⁴ kí tòke' bɛ ki ye: «Ní taa' uje wuò kí baa' n'saan kí ye u gaandeh

binib nε. Nεn bo nε n bun' wə tibuur ni'ke ya nun bó, ki niire' wə iniire ni biindeh wə isen yà ni nnə, ka laa' u bii' bà. ¹⁵ Herod mə ɲa laa' u bii' bà. Nεn bo nε u jiin' wə ní ti'saan. Tə, wa tien' nà kpε kuum. ¹⁶ Nεn bo, n li cère bε ní ɲi wə nε, kí taa wə kí wiε.» ¹⁷ [Binl ke binl, kunacenu nnə ya yo la, Pilat ɲendeɲ lipεkl ya nil uba nε ki wiεnh.]* ¹⁸ Nε bi'ke taan' ki wuure' ki ye: «Ku uje wuə nə, kí wiε tε Barabas.» ¹⁹ Bi là cuo' Barabas ki pekɲ', kime u là cère' binib kpi' udu ni, nε ki ku' unil mə.

²⁰ Pilat yíe wə ní wiε *Yesu ma nnə, nεn nε cère' u liebe' ki len' nin binib nnə. ²¹ Ama bε ní wuureh nε ki teh: «Kpε wə udəpənpən bo! Kpε wə udəpənpən bo!» ²² Nε u tí niire' bε nta bo ki ye: «U tén ki bii' li lε biil bε nε? Mìn ɲa laa' u tien' nà ní kpε kuum. N li cère bε ní ɲi wə nε, kí taa wə kí wiε.» ²³ Ama bi ɲiikeh ki wuureh ufaa bo nε ki teh bε ní kpε wə udəpənpən bo. Bi wuure' ki tí faake' ²⁴ nin Pilat, nε u gbele' ki tuo' bi ye ma. ²⁵ U pekre' Barabas wà là cère' binib kpi' udu ni, ki ku unil mə nnə ki wiε'. Bi là ye wə ní wiε' wən nε. Ama *Yesu wən, u taa' wə ki de' bε bε ní tí tien wə bi yíe ma nε.

Bi kpε' Yesu udəpənpən bo

(Matie 27:32-44; Mark 15:21-32; San 19:17-27)

²⁶ Bi taa' *Yesu ki bure'. Bi joh ma nnə nε ki tí cende' uje uba bi yih wə Simən, u yé Sirenn ya du ya nil nε, ki ɲen' ikpàan bó ní. Bi cuo' uje bugben ki wəbn' ki bukɲ' wə udəpənpən nε u pε *Yesu ya puoli bó. ²⁷ Linigocienl pε *Yesu bo. Bi'ni biba yé bipiib nε, ki muəh ki kpíendeh u'bo. ²⁸ *Yesu jiebe' ki liike' bε, nε ki ye: «Yerusalem ya piibe, la muəh mēn min bo, li muəh mēn ninbi nin ni'bumu bo. ²⁹ Kime uyo uba we ní bi li len kí ye: «Bipiib bà yé inɲ, ka maa', ka ɲaan' nnə yaam tu.» ³⁰ U ya yo nε binib li təkε ijuən kí ye: «Bere mēn kí ɲεkn ti'bo», kí təkε igbengben mə kí ye: «Lεkn mēn ti'bo.» ³¹ Kime bi teh udəŋge nə la, bi ji li tien mila udəkuon-i?»

³² Bi là tuke' idukond ile mə, bε ní tí taan kí ku yen nin Yesu. ³³ Bi tí baa' niba saan, bi yih nε «Kuyukpəbku ya Bùol.» Nεn saan nε bi kpε' *Yesu udəpənpən bo, nε ki kpε' idukond ile nnə mə. Bi kpε' uba u'nojie bó, ki kpε' utə u'noɲen bó. ³⁴ [Nε *Yesu ye: «N'Baa, fère bε bi'biere, kime ba ben bi teh nà.»]† Sojambε taa' u'wengolkaar ki fùore' imúən ki gbiire' tū. ³⁵ Nε udu ya nib se ki likeh. *Sufmbε ya ciēnb ben lεh *Yesu nε ki teh: «U ɲmien' bitəb nε. U yé Uwien ya Nigendkε Kristo la, wə ní ɲmien u'ba mə.» ³⁶ Sojambε nnə mə sukreh wə, ki nεkn' wə ki taa' midεɲmiɲmiikm ki tendε' wə, ³⁷ nε ki ye: «A yé *Sufmbε ya bεr la, ɲmien a'ba-a!» ³⁸ Bi là kele' ki tebn' u'yul ya paaki bó, ki ye: «*Sufmbε ya bεr sə nə.»

³⁹ Idukond ya bi kpε' yé idəpənpən bo nnə ya uba mə sukreh wə ki teh: «ɲa yé Uwien ya Nigendkε Kristo bi? Nmien a'ba ɲə kí ɲmien ti'mə!» ⁴⁰ Nε udukondtə nnə tien' u'bo ki ye: «Tinbi nin wən taan' ki laa' utudere uba, nε ɲa fεnge Wien-a! ⁴¹ Tinbi yaam kpε' utudere wuu nε, kime bi tien' tε ti'tuon kpε ma bo nε. Ama wən ɲa tien' biere iba.» ⁴² Nε ki ye: «Yesu, a lá jin' a'bel uyo wà la, á li tien n'bó.» ⁴³ Nε *Yesu jiin' wə ki ye: «N təkεh ɲε imən nε, dinnə mənən a li te nin nni Uwien den nε.»

Yesu ya kuum udəpənpən bo

(Matie 27:45-56; Mark 15:33-41; San 19:28-30)

* **23:17** Bi kpie' ki kele' tigbant tà nnə ya tuba ni migbiirm 17 ɲa te tu'ni. † **23:34** Bi kpie' ki kele' tigbant tà nnə ya tuba ni, «N'Baa, fère bε bi'biere, kime ba ben bi teh nà» ɲa te tu'ni.

44 Ni là tuo kuwensiiku ya yo ne, nĩ ci' ki bñike' utingben ke bo ki tĩ baa' kutaajuaku tikur tuta ya yo. 45 Wien ña ji ñeh ne kukpelcekpkepieku kua bore' Uwien ya duku ni bolm mile nnɔ kere' ku'siik ni. 46 U ya yo ne *Yesu wuure' ufaa bo ki ye: «N'Baa, n taa' n'miel ki ñukn' ñe.» U len' nnɔ ki tĩ gben', ne ki kpo'. 47 Sojambɛ kobk ya cien laa' nnɔ ma nnɔ, ne ki pèke' Uwien ki ye: «Ujɛ wuɔ mɔnbe ki yé ugbɛmɔndaan ne.»

48 Binib bà ke baa' ligol be ní lá liike nnɔ, laa' tibont tà ke tien', ne ki liebe' ki kunh nin uyensaa. 49 Binib bà ke ben wɔ nin bipiib bà ñen' Galile ya tinfɛnm bó ní, ki pɛ u'bo nnɔ, se fɔnfɔkm ki likeh.

Yesu ya subm

(Matie 27:57-61; Mark 15:42-47; San 19:38-42)

50-51 Ujɛ uba là te, bi yih wɔ Yosef, u ñen' *Sufmbɛ ya du uba ni, ne bi yih wù Arimate. U là yé *Sufmbɛ ya buur ya cekl yaab ya uba ne, ki cuube, ki yé unimɔn, ki gu Uwien ya bɛl li baa ní uyo wà. Wa là tuo' u'tɔb ye be ní tien ma, ne ka kuɔn' u'ba bi'tuon ni. 52 U jon' Pilat saan ki tĩ tɔke' wɔ ki ye wɔ ní cèbe wɔ *Yesu ya gbɛnɛnt ñɔ wɔ ní jiin tù udɔpɔnpɔn bo kĩ tĩ sube. 53 Pilat tuo', ne Yosef jiin' *Yesu ya gbɛnɛnt udɔpɔnpɔn bo, ki taa' kukpelciɛku ki tentɛn' tù, ki taa' ki tĩ ble' ufele ni. Bi là cube' ufele nnɔ kujɔtenku kuba ya kele ni ne, ka laan sube' nil len†. 54 Ni là yé lidaali là bi bondeh Saba ne, ne Saba bugben benh wɔ ní cin.

55 Bipiib bà là ñen' Galile ya tinfɛnm bó ní ki pɛ *Yesu bo nnɔ, paan' Yosef bo, ki tĩ laa' ufele nnɔ, ki laa' bi taa' *Yesu ya gbɛnɛnt ki ble' len ma bo. 56 Bipiib nnɔ liebe' ki kun', ki tĩ bonde' lɛfina nin mikpɔm. Ne ki juore' ki fuore' *Saba ya daali liwɔbl ye ma bo.

24

Yesu mekre' bitenkpiib ni

(Matie 28:1-10; Mark 16:1-8; San 20:1-10)

1 *Saba ya daali gɛbre', kutaaku kua li faa nnɔ, ne bipiib nnɔ wɔre' ki fii', ki taa' bi là bonde' mikpɔm mà mi'nu ñme nnɔ ki jon' likul bó. 2 Bi tĩ baa', ki laa' kutɛnku kua bi là taa' ki bñin' likul nnɔ ña ji bi. 3 Ne bi kɔn' ka laa' Yonbdaan *Yesu ya gbɛnɛnt. 4 Nĩ beke' be cɛɛn ne ba ji ben bi li ye bà. I ya tãan bo ne bi laa' bijɛb bile baa' ki lá sere' bi'saan, ki guo tikpɛlɛr tù windeh ki dɔnbeh inun bó. 5 Bujɛwaanbu cuo' bipiib nnɔ, ne ba ji kaabe' ki liike' bijɛb nnɔ, ne bi niire' be ki ye: «Be tien' ni nuunh unifuob bitenkpiib ni? 6 Wa ji te nie saan. U mekre'-a. Tiere men u là tɔke' ne ki ye bà uyo wà u laan là te Galile ni nnɔ. 7 U là ye ñĩ kpɛ be ní taa Unil ya Bijɛ kí ñukn bibiɛrdɛnb, be ní kpɛ wɔ udɔpɔnpɔn bo, ñɔ wienta daali wɔ ní mekre bitenkpiib ni ne.» »

8 Nen saan ne bipiib nnɔ tiere' *Yesu la len' ki ye bà. 9 Bi siere' likul nnɔ saan ki liebe' ki kun', ki taa' tigber nnɔ ke ki tɔke' *Yesu ya tondb piik nin uba nnɔ nin binitɔb bà ke mɔ lá pɛ u'bo nnɔ. 10 Bipiib nnɔ ya yel si: Mari Madelenn nin Sann nin Mari Saak ya naa. Ben nin bipiitɔb ne taa' tigber nnɔ ki tɔke' *Yesu ya tondb. 11 Bi tɔke' be ma nnɔ ne bi maaleh ki teh ní yé mijɔrɛnɛm ne, ne ka teke' tigber nnɔ ki jin'. 12 Nen saan ne Pier fii' ki sen' ki jon' likul nnɔ saan, ki gbñen' ki liike', ki laa' kukpelciɛku nnɔ baba ne dɔ len. Nibonn ná tien' nnɔ cuo' wɔ miyɔkm cɛɛn, ne u liebe' ki kun'.

† 23:53 Liike Matie 27:60.

*Yesu cère' u'panpaankaab bile laa' wə Emayus ya sen ni
(Mark 16:12-13)*

¹³ Nən daali nɛ *Yesu ya panpaankaab ya bile joh udu uba bó bi yih wù Emayus. Kí nɛ Yerusalem kí tí baa udu nnə ní te tɛn kənsini piik nin uba nɛ. ¹⁴ Bi joh ma nnə nɛ ki lienh tibont tà kɛ tien' nnə bó. ¹⁵ Bi lienh ki nieh nin táb uyo wà nnə, nɛ *Yesu nɛnde' bɛ, bi təkɛ ki joh. ¹⁶ Ní libe' bi'yɛnm nɛ ba bɛnde' wə. ¹⁷ U niire' bɛ ki ye: «Ní cuonh ki lienh bɛ ya gɛɛr nɛ?» Bi'yɛnm saa' nɛ bi sere'. ¹⁸ Bi'ni bi yih wà Kleyopas nnə jiin' wə ki ye: «N maale' ki ye sin baba nɛ te Yerusalem ni, ka bɛn nà tien' len idɛn yiɛ nɔ.» ¹⁹ Nɛ u ye: «Bɛ ya bonn tien'-i?» Nɛ bi təkɛ' wə ki ye: «Tí lienh nà tu' Nasaret ya *Yesu nnə ya gɛɛr nɛ. U là yé *Uwien ya nɔbonsəknl nɛ, ki nɔmɔbe mituəm u'lenm nin u'tuon kɛ ni, binib nin Uwien ya nun bó. ²⁰ Ama tí'yaab bà yé bitətuərɛɛnb nin tí'du ya ciɛnb taa' wə ki tí nɔkn' Erom ya ciɛnb, bi bun' wə ki ye u kɛ mikuum, nɛ ki kɛ' wə uɔpənpənb bo. ²¹ Tinbi là daan ki ye wən nɛ lí teke tinbi Israyel yaab kí wiɛ. Nin tí'dɛndɛnl kɛ nɔ tibont nnə kɛ tien' ma dinnə wienta sɔ. ²² Ama tí'cɛkl ya piib biba təkɛ' tɛ tigɛɛr tuba tū jin' tɛ. Bi wəre' ki fii' ki jon' likul bó, ²³ ka tí laa' *Yesu ya gbɛnɛnt, nɛ ki liebe' ní ki lá təkɛ' tɛ ki ye Uwien ya tondb biba baa' bi'saan kí təkɛ' bɛ ki ye u fuobe. ²⁴ Nɛ tí'yaab biba mɔ jon' likul nnə bó, ki tí laa' ní te tɛn bipiib nnə len' ma nɛ. Ama wən wən, ba laa' wə.»

²⁵ Nɛ *Yesu təkɛ' bɛ ki ye: «O, bijɛbɛ, miɛnm nɛ pəre' nɛ. Na teke' *Uwien ya nɔbonsəknb là len' nà kɛ nnə tonm. ²⁶ Ní kɛ Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo ní jɛnde nɛ kí yaan Uwien ní kɛ kɛ wə.» ²⁷ Nɛ ki cin' ki təkɛh bɛ nà kɛ keɛle' u'bo Uwien ya gbənt ni nnə. U cin' ki təkɛh bɛ Moyis là keɛle' nà u'bo nɛ ki tí baa' *Uwien ya nɔbonsəknb kɛ mɔ là keɛle' nà.

²⁸ Bi tí nɛkn' bi joh udu wà ni nnə, nɛ *Yesu tien' tɛn u ye wə ní gɛbre nɛ. ²⁹ Nɛ bi cɛkn' wə ki ye wə ní juore' bi'saan, uwien benh wù ní lu nɛ, ní lí biire na ní wuəke. Nɛ u juore' bi'saan. ³⁰ Bi kɛle' bɛ ní jí uyo wà nnə, nɛ u yuure' kɔnə, ki faare' Uwien, ki kəkuə' ki de' bɛ. ³¹ Nən saan nɛ bi'yɛnm cibɛ', bi bɛnde' wə, nɛ u pək ki fele'. ³² Nɛ bi təkɛ' táb ki ye: «U bi lienh ki tūəreh ki təkɛh tɛ *Uwien ya gbənkɔ ya gɛɛr ya tingi usɛn ni ma nnə, nà bi siɛnh tí'fɛl ni tɛn umu-uu?»

³³ Nɛ bi fii' ki liebe' Yerusalem i ya taaan bo ki tí laa' *Yesu ya tondb piik nin uba nnə nin binitáb taan' ki te. ³⁴ Bi təkɛ' bipanpaankaab bile nnə ki ye: «Yonbdaan mənɛ ki mɛkre'. U cère' Simən laa' wə.» ³⁵ Nɛ bipanpaankaab bile nnə mɔ təkɛ' bɛ nà tien' usɛn ni, ki təkɛ' bɛ ki ye bi bɛnde' wə uyo wà u kəkuə' kɔnə nnə nɛ.

*Yesu cère' u'panpaankaab piik nin uba laa' wə
(Matie 28:16-20; Mark 16:14-18; San 20:19-23; Ituon 1:6-8)*

³⁶ Bi lienh bi'nəbu nɔ lu', nɛ *Yesu baa' ki lá sere' bi'siik ni, ki təkɛ' bɛ ki ye: «Lí te mən uyenduən ní.» ³⁷ Ní fɛnde' bɛ ki gbien', bujɛwaanbu cuo' bɛ, kimɛ bi maaleh ki teh ní yé ufɛnfɛnd nɛ. ³⁸ Nɛ u niire' bɛ ki ye: «Bɛ tien' ní cuo' nɛ bujɛwaanbu, ní maaleh milele? ³⁹ Liike mən n'nuə nin n'taan, min lí nɛ. Mɛ nni mən kí liike, ní lí lɛ n nɔmɔbe tigbɛnɛnt nin ikpəb. Fɛnfɛnd nɔ nɔmɔbe gbɛnɛnt ki niireh nin kpəbl.» ⁴⁰ U lienh nnə uyo wà nnə, nɛ ki wəngɛh bɛ u'nuə nin u'taan. ⁴¹ Nən saan nɛ bi'yɛnm səngɛ', ama ba laan teke' kí jin' ki gben', ki biɛ ki te miyəkɛm ni. Nɛ u niire' bɛ ki ye: «Ní nɔmɔbe niba libuəl líɛ ní jí-ii?» ⁴² Bi de' wə lijɛnjenpulkaal liba. ⁴³ Nɛ u teke', ki nɔmən' bi'nun bó.

⁴⁴ Nε ki tɔke' bε ki ye: «N laan là te nin nε uyo wà nnɔ, n là tɔke' nε ki ye: nĩ kpε Moyis là kele' nà nin *Uwien ya ñɔbonsɔknb là kele' nà nin nà ke kele' Uwien ya yuon ya gbɔnku ni n'bo nnɔ, ke rí tien nε.»

⁴⁵ Nεn saan nε u cibre' bi'yεnm bε rí fre kí cii nà kele' *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ ya tingi. ⁴⁶ Nε ki tí tɔke' bε ki ye: «Nĩ kele' ki ye nĩ kpε Uwien ya Nigendke Kristo rí jɛnde, kí kpo kí mεkre bitenkpiib ni wienta daali. ⁴⁷ Bi li tɔke uɲɛndun ya nib ke n'gbεr, kí ye bε rí lɛbre bi'tetem ηɔ Uwien rí fère bε bi'biere. Bi li cin Yerusalem ni nε kí li tɔkeh tù. ⁴⁸ Ninbi nε yé n'mɔnkunb tibont nnɔ ke bo. ⁴⁹ Min nin n'yul nε li cère ní lε n'Baa là pùon' ki ye u li de nε nà nnɔ. Ní li te Yerusalem ni, kí tí baa lidaali là ni li lε mituəm mà li ñε paaki bó ní nnɔ.»

Yesu don' paaki bó ma bo

(Mark 16:19-20; Itùon 1:9-11)

⁵⁰ *Yesu taa' bε ki jon' Betani ya du bó ya kele, ki tí yuon' u'nuɔ ki tien' bε Uwien ya mɔnm. ⁵¹ U teh bε Uwien ya mɔnm uyo wà nnɔ, nε ki dàan' bε, Uwien cère' u don' paaki bó. ⁵² Bi gbaan' ki kpiεke' wɔ, nε ki liεbe' Yerusalem nin uyensɔngciεn. ⁵³ Bi là tuu ki te Uwien ya duku ya luo bo nε ki pèkeh Uwien.

Tigbɛmɔnmɔnt tà San kɛle' tù nnɔ Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Yesu ya tond San nɛ kɛle' kugbɔnku kuu nnɔ. U yíe binib ní bɛnde Yesu yé udaan wà nɛ. Yesu yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nɛ. Wɔn nɛ liɛbe' ki yé Uwien ya Bijɛ.

San kɛle' tigbɛmɔnmɔnt ma bo nnɔ bore' nin Matie nin Mark nin Luk kɛle' tù ma bo. U yíe binib ní tùɔre kí cii Yesu tien' tibont tà nin u len' tà nnɔ ya tingi nɛ. San ya gbɔnku ya cincinm (1:1-18) u tɔkeh binib ki teh Yesu bugbɛn nɛ yé Uwien ya nɔbonl. U là te nin Uwien nɛ haali ucincinyo nɛ ki baa' ki lá kɔn' nin binib (1:1-18).

San ya gbɔnku gbiire' ibɔk ile nɛ. Libɔkkpɛɛkl ni (1:18–12:50), San lienh Yesu tien' miyɔkm ya bont tà nnɔ bó nɛ. U tien' tù ki tí dukn' bolm milole nɛ. Tu ya bont nɛ wɔngeh ki teh Yesu yé Uwien ya Bijɛ. Sufmbɛ ya ciɛnb tuu ki findeh nin wɔ ki teh u taah u'ba ki kpáandeh Uwien nɛ, ki kɛndeh Saba ya daali ya yiko bo. Yesu tɔke' binib ki ye wɔn nɛ yé tijier tà dienh limiɛl, ki yé kuwenwenku kùà wɛndeh uɲɛndun.

Libɔkklɛl ni (13:1–21:25), San liɛbe' ki ye Yesu nɛ yé usɛn wà unisaal li kpɛn wù kí baa Baa Uwien saan, ki liɛbe' ki ye Yesu siere' uɲɛndun wuu ní ki liɛbe' u'Baa bó (iyul 13–17). Li ya bɔkl ni San lienh bi cuo' Yesu ma bo, ki bun' wɔ tibuur ki ye u kpɛ mikuum, ki kpɛ' wɔ udɔpɔnɔn ma bo nɛ. U mɛkre' bitɛnkpɛib ni, ki cɛre' u'panpaankaab laa' wɔ u fuobe (iyul 18–21).

Yesu Kristo nɛ yé Uwien ya nɔbonl

¹ Uwien ɲa laan là nɛn' uɲɛndun ma nnɔ ki laa' Li nɔbonl te nɛ. Lí là te nin Uwien nɛ, ki yé Uwien. ² Lí là te nin Uwien nɛ micincinm. ³ Uwien là nɛn' tibont kɛ nin len nɛ. Uwien ɲa nɛn' bonn niba ɲɔ la te ní nɛnm ní. ⁴ Lɛn nɛ yé limiɛl ya daan. Limiɛl nnɔ nɛ dienh binib kuwenwenku. ⁵ Kuwenwenku nnɔ wɛndeh licinɲunl ni, nɛ licinɲunl ɲa fre' ki kpiin' kù.*

⁶ Uwien sɔn' unil uba ní, bi yih wɔ San. ⁷ U baa' wɔ ní kun kuwenwenku nnɔ bo imɔn nɛ, ɲɔ wɔn bo binib kɛ ní teke kù kí ji. ⁸ Wɔn ɲa yé kuwenwenku nnɔ, ama u baa' wɔ ní kun ku'bo imɔn nɛ. ⁹ Kù yé kuwenwenmɔnku kùà baa' uɲɛndun ni kù ní wɛnde binib kɛ nɛ.

¹⁰ Uwien nɛn' uɲɛndun nin Li nɔbonl nnɔ nɛ. Lí baa' uɲɛndun ni ama uɲɛndun ya nib ɲa bɛnde' lɛ. ¹¹ Lí baa' li'yaab saan, nɛ li'yaab ɲa teke' lɛ. ¹² Ama binib bà kɛ teke' lɛ nnɔ, bi teke' lɛ ki jin' nɛ, nɛ lí de' bɛ usɛn bɛ ní li yé Uwien ya bumu. ¹³ Bi yé Uwien ya bumu ma nnɔ, na yé u maa' bɛ tɛn unisaal maa' mubumu ma bo nɛ, Uwien nɛ yíe ki cɛre' bi yé u'bumu.

¹⁴ Li nɔbonl nnɔ tien' li'ba unisaal, ki baa' ki lá kɔn' tí'ni, ki teh tinimɔnt cɛɛn, ki tɔkeh tigbɛmɔnt baba. Ti laa' u'kpɛɛke. Ukpɛɛke wà u'Baa Uwien de' wɔ wù, kímɛ u yé u'bubaabk nɛ. ¹⁵ San kun' u'bo imɔn ki kpáandɛ' ki ye: «N là lienh wɔn bo nɛ ki teh wà li paan n'bo ní nnɔ cɛn' nni, kímɛ u là te ki laa' ba laan maa' nni.»

* 1:5 Bi lí fre kí lɛbre licinɲunl ɲa fre' ki kpiin' kù kí ye licinɲunl ɲa teke' kù mɔ.

¹⁶ U'nimònt ni ne u de' ti'ke bupaabu, ki li liebe kí de te bù kí pukn. ¹⁷ Imòn, Moyis ne là de' te *yiko. Tinimònt nin tigbemònt tun wòn, *Yesu Kristo ne baa' nin tù. ¹⁸ Uba ña kpele ki laa' Wien. Ama u'Bijebaab wà yé Uwien ki te nin Uwien nnò ne cère' ti bende' wò.

*San wà siih binib Uwien ya ñunm ya gber
(Matie 3:1-12; Mark 1:1-8; Luk 3:1-18)*

¹⁹ Sufmbe ya ciɛnb bà te Yerusalem ni nnò sòn' bitatuorkaab nin Lefi yaab† San saan, ne bi tí niire' wò ki ye: «A yé ñme ne?» ²⁰ Ne San kun' imòn ki ye: «Min ña yé Uwien ya Nigendke Kristo.» ²¹ Ne bi liebe' ki niire' wò ki ye: «A nín yé ñme? A yé Eli ne-ee?» Ne u ye: «Ma yé Eli.» Bi tí niire' wò ki ye: «A yé *Uwien ya ñabonsaknl wà li baa ní nnò ne-ee?» Ne u ye: «Hnhn.» ²² Ne bi tí niire' wò ki ye: «A nín yé ñme ne? A bugben take te a yé udaan wà, ño tí bende ti li tí jiin bà sòn' te ní nnò kí ye bà.»

²³ Nen saan ne San jiin' be ki ye: «N yé wà wuureh kupenpelku ni ki teh:

↳Tùre men kí cubn Yonbdaan ya sen,» nnò ne.

*Uwien ya ñabonsaknl Esayi là len' nnò ne.»

²⁴ Bi sòn' binib bà San saan nnò ya biba là yé *Farisienmbe ne. ²⁵ Bi liebe' ki niire' wò ki ye: «Ña yé Uwien ya Nigendke Kristo, ka yé Eli, ka yé *Uwien ya ñabonsaknl wà li baa ní nnò mò la, be nín tien' a siih binib Uwien ya ñunm-i?» ²⁶ Ne u take' be ki ye: «Min taah miñunm ne ki siih binib Uwien ya ñunm. Ama uba te ni'siik ni, na ben wò. ²⁷ U pe n'puoli bó ní ne, ama ma kpe ní lore u'taceningben mòn.»

²⁸ Ni'ke là tien' Betani ya dù ní ne, Suden ya kpenpuol bó. San là siih binib Uwien ya ñunm nen saan ne.

Yesu ne yé Uwien ya Pebuk

²⁹ Kutaaku faa', San laa' *Yesu we ní u'saan, ne u ye: «Liike men, Uwien ya *Pebuk ka ñendeh unɛndun ya nib ya biere nnò sò. ³⁰ N là take' wòn ya gber ne ki ye uje uba pe n'puoli bó ní ki cèn' nni nnò, kime u là te ki laa' ba laan maa' nni. ³¹ Min mòn ña là ben udaan wà ne, ama n baa' ki siih binib Uwien ya ñunm ño Israyel yaab ne ní bende wò.»

³² Ne San take' binib ki ye: «N laa' *Mifuoñaanm ñen' paaki bó ki jiin ní, ki naan unɛnjel, ki lá te u'bo. ³³ Min mòn ña là ben udaan wà ne, ama Uwien wà sòn' nni ní li siih binib u'ñunm nnò, ne take' nni ki ye n li ðe *Mifuoñaanm jiiire' ní ki lá te uje uba bo. Wòn ne li cère *Mifuoñaanm ní jiiire ní binib bo. ³⁴ N laa', ne ki kun' imòn ki ye wòn ne yé Uwien ya Bijé.»

Bà kpié' ki tien' Yesu ya panpaankaab

³⁵ Kutaaku faa', ne San tí te ni'saan nin u'panpaankaab bile. ³⁶ U laa' *Yesu gèbreh, ne u caan' u'bo inun, ki ye: «Liike men, Uwien ya Pebuk sò.»

³⁷ San ya panpaankaab bile nnò cii' u len' nà, ne ki paan' *Yesu bo. ³⁸ *Yesu jibe', ki laa' bi pe u'bo, ne u niire' be ki ye: «Ni yí ba?» Ne bi ye: «Rabi, a te ðe saan-i?» Rabi ya tingi si: Uwònwòknl bii Cenbaa ne. ³⁹ Ne u ye: «Den men, ni li ðe.» Ni là te kutaajuaku tikur tunan ya yo ne. Bi paan' u'bo ki tí laa' u te nà saan, ne ki juore' u'saan ki tonde' ni'daali ya wentunl.

⁴⁰ Bijeb bile bà là cii' San ya lenm ño ki paan' *Yesu bo nnò, bi yih uba Andre, u yé Simòn Pier ya ninje. ⁴¹ U kpié' ki jon' ki tí laa' u'ninje Simòn ne ki take' wò ki ye: «Ti laa' Mesi.» Mesi ya tingi si: Uwien ya Nigendke Kristo

† 1:19 Lefi yaab yé binib bà là toreh bitatuorkaab Uwien ya duku ni ne.

nε. ⁴² Nε ki taa' wɔ ki baa' *Yesu saan. *Yesu caan' Simɔn bo inun, ki tɔke' wɔ ki ye: «Bi yih ηε Simɔn nε, San ya bijε. Bi ji li yih ηε Sefas nε.» Sefas ya tingi si: Litenpenl nε.

⁴³ Kutaaku tí faa' nε *Yesu yíe wɔ rí jo Galile ya tinfenm bó. U laa' Filip nε ki tɔke' wɔ ki ye: «Paan n'bo ní.» ⁴⁴ Filip nnɔ yé Betsayida ya du yɔ nε. Andre nin Pier mɔ yé nen bó yaab nε. ⁴⁵ Filip jon' ki tí laa' Natanayel nε ki tɔke' wɔ ki ye: «Tí laa' unil wá Moyis lá kele' u'gber Yiko ya gbɔnku ni nnɔ. *Uwien ya nɔbonsɔknb mɔ lá len' u'gber. Wɔn si: Nasaret ya Yesu, Yosef ya bijε.» ⁴⁶ Nε Natanayel niire' wɔ ki ye: «Nibonmɔnmɔnn li fre kí n̄ε ní Nasaret ya du ni-ii?» Nε Filip tɔke' wɔ ki ye: «Dɛn kí tí liike.»

⁴⁷ *Yesu laa' Natanayel we ní u'saan, nε u ye: «Liike mɛn, Israyel ya bol ya nil tenten sɔ, u yé ugbemɔndaan nε.» ⁴⁸ Nε Natanayel niire' wɔ ki ye: «A bɛn nni lε saan-i?» Nε *Yesu ye: «A bi te bukenkenbu ni ma nnɔ n kpíe' ki laa' ηε nε ki yaan Filip yin' ηε.» ⁴⁹ Nε Natanayel ye: «Cɛnbaa, a mɔnbe ki yé Uwien ya Bijε nε. A yé Israyel ya bercien nε.» ⁵⁰ Nε *Yesu ye: «N tɔke' ηε ki ye n laa' ηε bukenkenbu ni ma nnɔ nε a teke' nni ki jin'. A li lε miyɔkm ya bont tà yɛbe ki cɛn' niε nɔ.» ⁵¹ Nε ki ye: «N tɔkeh nε imɔn nε, ni li lε kutaaku ye, kí lε Uwien ya tondb doh kutaaku ki jinh ní *Unil ya Bijε ya yul ya paaki.»

2

Bi tien' upiikuɔn uba Kana ya du ni

¹ Wienta daali nε bi tien' upiikuɔn uba Kana ya du ni, Galile ya tinfenm ni. *Yesu ya naa mɔ lá te ní'saan. ² Bi lá yin' *Yesu nin u'panpaankaab mɔ upiikuɔn nnɔ. ³ Midaam lá pɔre', nε *Yesu ya naa tɔke' wɔ ki ye: «Ba ji ηmɔbe daam.» ⁴ Nε *Yesu jinh' wɔ ki ye: «Upii, min nin sin tu lε nε? N'yo ηa laan baa'-a!» ⁵ Nε u'naa tɔke' bitonsɔnb ki ye: «U ye ma la, ní tien nnɔ.»

⁶ Tɔ, icincencien iluob iba lá se ní'saan. Cin kε cin lá li fre kí teke ten icuɔn iniin bii icuɔn piik nin ile. *Sufmbe lá kuonh i ya cin ni nε miɔnum ki taah ki sɔkreh bi'ba, ki paakeh iyaajebok ye ma bo. ⁷ *Yesu tɔke' bitonsɔnb nnɔ ki ye: «Gbien mɛn icin yii nɔ miɔnum.» Nε bi gbien' i'kε miɛn. ⁸ Nε u ye: «Kon mɛn kí tí de wá likeh kunacenku ya tɔn.» Nε bi kon' kí tí de' wɔ, ⁹ kí laa' miɔnum nnɔ kpɛnde' midaam ηɔ. Nε u wube' kí liike', ka bɛn m̄ n̄en' ná saan. Ama bitonsɔnb bá kon' kí tí de' wɔ nnɔ, bɛn bɛn. Nε u yin' piice, ¹⁰ kí tɔke' wɔ ki ye: «Wá kε ye wɔ rí de midaam la, u kpíereh kí dienh má ηmε nε. Binib n̄un' kí tí gbo' la, nε u ji dienh má ηa ηmε kí gbien'. Sin s̄ien' ma ηmε kí tí kɛnde' nε kí yuɔn' kí de'-a!»

¹¹ Nɛn nε yé miyɔkm ya bonn ná *Yesu cin' kí tien' n̄ε. U lá tien' miyɔkm ya bonn bugbɛn Kana ni nε, Galile ya tinfenm ni, kí cèrɛ' binib laa' u ηmɔbe ukpíeke ma bo. Nε u'panpaankaab teke' wɔ kí jin'.

¹² Ní ya puoli bó nε wɔn nin u'naa nin u'ninjieb nin u'panpaankaab jiiere' Kapɛrnawum ya du bó, kí tí tien' ní'bó iwenkáanke.

Yesu ηɔrɛ' ikpenkpend Uwien ya duku ya luo bo (Matie 21:12-13; Mark 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Ní lá s̄ien' waamu nε *Sufmbe ya Pak rí jele, nε *Yesu don' Yerusalem bó, ¹⁴ kí tí kɔn' Uwien ya duku* ya luo bo, kí laa' binib te u'bo. Biba kuɔreh inε nin ipe nin inɛnjel, bitɔb kpendeh ilike. ¹⁵ Nε u taa' in̄mi kí tien' unalɛbe yaam, kí ηɔrɛ' biwɛnkuɔrb nnɔ nin bi'pe nin bi'nε nnɔ kε kí n̄en'

* 2:14 Liike Matie 12:5; Mark 11:11; Luk 2:27.

saali, ki kpenkpien' bilikkpendb nnɔ ya like, ki tuture' bi'teb ki gbògbòbe'.
 16 Nε ki tɔke' binenjekuɔrb nnɔ ki ye: «Nεn mεn ni'ke niε saan! Ni la taa n'Baa ya duku kɔ tien kukpenkpendduku.» 17 Nε u'panpaankaab tiere' ki ye ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Uwien, n'nun mɔn a'duku ya gber bo cεen, nε ni sienh n'fɛl ni tɛn umu.»

18 Nε *Sufmbε ya ciεnb niire' wɔ ki ye: «A li tien mi lε yɔkm ya bonn kɔ wuɔn tε kɔ ye a ηmɔbe usen á tien a teh nà nɔ?» 19 Nε u ye: «We mεn Uwien ya duku kuu, ηɔ rɔ taa iwien ita kɔ liεbe kɔ mε kù.» 20 Nε bi ye: «Bi taa' ibin pinan nin iluob nε ki mεn' Uwien ya duku kuu nɔ, nε sin ye a li taa iwien ita kɔ liεbe kɔ mε kù-uu?» 21 Ama *Yesu lienh Uwien ya duku kua bó nnɔ, u niireh u'gbenent nε. 22 Uyo wà u mεkre' bitenkpiib ni nnɔ, nε u'panpaankaab tiere' ki ye u là len' nnɔ. Nε ki teke' nà kele' *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ nin *Yesu ya lenm ki jin'.

Yesu ben nà te unil ya fɛl ni

23 *Yesu là te Yerusalem ni nε Pak ya nacenku nnɔ ya yo, ki tien' miyɔkm ya bont, binib laa', nε bà yebe teke' wɔ ki jin'. 24 Ama wɔn ηa du bi'bo, kime u ben binib kε ya yenmaale. 25 Wa nuunh uba rɔ tɔke wɔ unil ya gber. Kime wɔn bugben ben nà te unil ya fɛl ni.

3

Yesu nin Nikodem ya gber

1 Ujε uba là te bi yih wɔ Nikodem, u yé *Farisienmbε ya cekl ya nil nε, ki yé Sufmbε ya ciεnb ya uba. 2 U baa' *Yesu saan kuñonku ki tɔke' wɔ ki ye: «Cεnbaa, ti ben ki ye Uwien nε sɔn' ηε ní á lá wɔkn tε, kime Uwien ηa te nin nil la, wa rɔ fre kɔ tien yɔkm ya bont tɛn a teh ma bo nɔ.» 3 Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «N tɔkeh ηε imɔn nε, ba maa' unil wà ki lere' la*, udaan ηa rɔ fre kɔ lε Uwien ya bεl.» 4 Nε Nikodem ye: «Unil tien' ucien la, bi li tien mila kɔ maa wɔ kɔ lere? U li fre kɔ liεbe kɔ kɔ u'naa ya benku ni ηɔ be rɔ maa wɔ kɔ lere-ee?» 5 Nε *Yesu ye: «N tɔkeh ηε imɔn nε, ba maa' nil wà miñunm nin *Mifuoñaanm ni la, udaan ηa rɔ fre kɔ Uwien ya bεl ni. 6 Unisaal maa' nà la, nɔ yé unisaal nε. *Mifuoñaanm maa' nà la, nɔ yé *Mifuoñaanm yaann nε. 7 La cère n tɔke' ηε ma ki ye nɔ kpe be rɔ maa nε kɔ lere nnɔ rɔ cuo ηε miyɔkm. 8 Mitafaam† joh mɔ yíe nà bó nε, nε a ciuh mi'waaku bó, ka ben mɔ ñen' nà, ki niireh nin mɔ joh nà. Unil wà kε *Mifuoñaanm maa' wɔ la, u'mɔ yaam te nnɔ nε.»

9 Nε Nikodem niire' wɔ ki ye: «Nì li tien mila kɔ tien-i?» 10 Nε *Yesu jiiin' wɔ ki ye: «A yé unil wà wɔknh Israyel yaab Uwien ya gber, nε ka ben n len' nà nɔ ya tingi-ii?» 11 N tɔkeh ηε imɔn nε, ti lienh ti ben nà nε, ki kundeh imɔn ti'nun laa' nà bo, nε na teknh ti'mɔnkun ki jinh. 12 N tɔkeh nε unjendun wuu ni ya gber, nε na teknh tù ki jinh. N tɔke' nε paaki bó yaar la, ni li tien mila kɔ teke tù ki ji? 13 Unil ya Bijε wà ñen' paaki bó ki jiiire' ní ηa ñi la, uba ηa don' paaki bó.

14 «Bi li fin Unil ya Bijε paaki bó tɛn Moyis là fin' ma uwe udɔ bo ki caan' kupenpelku ni nnɔ nε, 15 ηɔ unil wà kε teke' wɔ ki jin' la, wɔ rɔ lε limiel là ηa ηmɔbe gbenm.» 16 Imɔn, Uwien yíe unjendun ya nib ki gbien', nε ki taa' u'Bubaabk ki de' ηɔ wà kε teke' wɔ ki jin' la, u la kpo kɔ juore fεnm, ama wɔ rɔ lε *limiel là ηa ηmɔbe gbenm. 17 Kime Uwien ηa sɔn' ní u'Bijε unjendun

* 3:3 Grεkmbε ya lenm ya ñɔbonl là teh kɔ maa kɔ lere nnɔ li fre kɔ ye kɔ maa paaki bó mɔ. † 3:8 Grεkmbε ya lenm ya ñɔbonl là teh Mifuoñaanm nnɔ li fre kɔ ye mitafaam mɔ.

ni wɔ́ rí lá biin uɲɛndun ya nib, u sɔ́n' wɔ́ ní wɔ́ rí lá ɲmien bɛ nɛ. ¹⁸ Wà kɛ teke' wɔ́ ki jin' la, Uwien ɲa rí biin wɔ́. Ama wà kɛ ɲa teke' wɔ́ ki jin' la, Uwien biin' wɔ́ ɲɔ́, kimɛ wa teke' wɔ́n Uwien ya Bubaabk ki jin'. ¹⁹ Uwien ɲiikeh ná bo sɔ́ ki biindeh binib: kuwenwenku baa' uɲɛndun ni, nɛ binib yíe licinɲunl ki cɛn' kuwenwenku, kimɛ bi'tùon bre nɛ. ²⁰ Wà kɛ teh ná bre nɛn kuwenwenku nɛ, ka yíe wɔ́ rí nɛkn kù, kimɛ u jie u'tùonbiere nno li ɲɛ upaan bo nɛ. ²¹ Wà kɛ teh ná mɔ́n joh kuwenwenku ni nɛ, nɛ binib rí lɛ u'tùon kí bɛnde kí ye u teh Uwien yíe ná nɛ.

San len' Yesu ya gber ma bo

²² Ni ya puoli bó nɛ *Yesu nin u'panpaankaab jon' Sude ya tinfɛnm ni, ki tí te ni' bó, nɛ u siih binib Uwien ya ɲunm. ²³ San mɔ́ lá siih binib Uwien ya ɲunm, ɛnɔ́n ya du ni nɛ, kimɛ miɲunm lá yɛbe ni'saan. Udu nno kpieke Salim ya du nɛ. Binib lá bàareh u'saan, nɛ u siih bɛ Uwien ya ɲunm. ²⁴ U ya yo ki laa' ba laan lá cuo' San ki tí pɛkn'.

²⁵ San ya panpaankaab findeh nin Suf uba bi sɔ́kreh bi'ba ki paakeh iyaaɲɛbok ye ma bo nno bo nɛ. ²⁶ San ya panpaankaab baa' ki lá tɔ́ke' wɔ́ ki ye: «Cɛnbaa, unil wà lá te a'saan Sudɛn ya kpenpuol bó, a tɔ́ke' binib u'gber nno, u'mɔ́ ji siih binib Uwien ya ɲunm nɛ, nɛ binib kɛ ji joh wɔ́n saan.» ²⁷ Nɛ San tɔ́ke' bɛ ki ye: «Nil ɲa rí fre kí li ɲmɔ́be niba ɲɔ́ Wien ɲa de' wɔ́ nɛ. ²⁸ Ninbi bugbɛn yé n'mɔ́nkunb ki ye n lá len' ki ye min ɲa yé Uwien ya Nigɛndkɛ *Kristo, ama Uwien sɔ́n' nni rí liere wɔ́n nɛ usɛn. ²⁹ Ujɛ kuɔ́ndeh upii la, wɔ́n si upii. Piice ya jɔ́ wɔ́n te ugbɛ nɛ ki cengeh u'jɔ́ bó. U tí cii' u'jɔ́ ya niɛke bó uyo wà la, nɛ u'yɛnm rí songe cɛɛn. N'mɔ́ ɲmɔ́be u ya yɛnsɔ́nge nɛ ki tí gben'. ³⁰ Ní kpɛ wɔ́n *Kristo ya yel rí li tùɔ́reh ki kpienh, nɛ n'yaal rí li sondeh.»

Unil wà ɲɛn' paaki bó ní ya gber

³¹ Wɔ́n wà ɲɛn' paaki bó ní nno nɛ cɛn' ná kɛ te. Unil wà ɲɛn' uɲɛndun ni yé uɲɛndun ya nil nɛ, ki lienh uɲɛndun ya lenm. Unil wà ɲɛn' paaki bó ní nɛ cɛn' ná kɛ te. ³² U kundeh imɔ́n u laa' ná nin u cii' ná bo nɛ. Ama uba mɔ́nɔ́n ɲa teke' u'mɔ́nkun nno. ³³ Wà kɛ teke' u'mɔ́nkun nno la, u tuo' ki ye Uwien yé ugbɛmɔ́ndaan nɛ. ³⁴ Unil wà Uwien sɔ́n' wɔ́ ní nno lienh wɔ́n Uwien ya gber nɛ, kimɛ Uwien taa' *u'Fuoɲaanm ki de' wɔ́ ki tí gben' nɛ. ³⁵ Uwien Baa yíe u'Bije, nɛ ki taa' ná kɛ te ki ɲukn' wɔ́. ³⁶ Wà teke' Uwien ya Bije ki jin' la, u ɲmɔ́be limiel lá ɲa ɲmɔ́be gbenm nɛ. Ama wà ɲa tuo' ki teke' Uwien ya Bije ki jin' la, wa rí lɛ limiel nno. Uwien ya mutuol li tuu ki te u'bo nɛ.

4

Yesu nin Samari ya pii uba ya gber

¹ *Yesu cii' binib tɔ́ke' *Farisiɛnmbɛ ki ye u teh binib u'panpaankaab ki siih bɛ Uwien ya ɲunm ki cɛn' San. ² Imɔ́n, *Yesu bugbɛn ɲa lá siih nib Uwien ya ɲunm. U'panpaankaab nɛ lá siih bɛ. ³ *Yesu cii' bi lienh nno ma nno nɛ u siere' Sude ya tinfɛnm ni, ki liebeh Galile ya tinfɛnm bó. ⁴ U joh Galile la, u li ɲɛ *Samari ya tinfɛnm ni nɛ.

⁵ U tí baa' Samari ya du uba ni, bi yih wù Sikar. Sakɔ́b lá de' u'bije Yosef bukpaabu bùa nno ɲa fɔ́ke nin ni'saan. ⁶ Sakɔ́b ya ɲunbunl te nɛn saan nɛ. *Yesu cuon' ki jii', nɛ ki kɛle' liɲunbunl nno ya ɲɔ́gbel bo. Ní lá tuo kuwensiiku ya yo nɛ.

7 Samari ya pii uba baa' wə́ ń lun miñunm, ne *Yesu tək'e' wə́ ki ye: «Pu nni miñunm ń ñu.» 8 U ya yo ki laa' u'panpaankaab jon' udu ya benku ni be ń tĩ de tijier.

9 Ne upii nnə ye: «Kí ye be bo? Sin Suf mə́ lá mieh min Samari ya pii miñunm-ii?» U len' nnə, kime Sufmbə́ ɲa là nekndeh Samari yaab.

10 Ne *Yesu ye: «A bi ben Uwien ya paabu, ki tí bi ben wà mieh ɲe miñunm nə́ la, sin ne bi li mie wə́, ne u bi li de ɲe mifuobm ya ñunm.*»

11 Ne upii nnə ye: «Cenbaa, ɲa ɲmə́be bonlunkaann, liñunbunl nnə mə́ ñə́, a li le mifuobm ya ñunm nnə le saan-i? 12 Ti'yaaje Sakə́b ne là de' te liñunbunl lie nə́. Wə́n nin u'bijiéb nin u'went ke là ñun' li'ñunm. Sin ne cen' wə́n-ii?» 13 Ne *Yesu tək'e' wə́ ki ye: «Wà ke ñuh mie ya ñunm la, uñuñun li liebeh ki coh wə́ ne. 14 Ama wà ke li ñu n li de wə́ miñunm mà nnə, ñuñun ɲa ji li cuo wə́ fiebu. N li de wə́ miñunm mà nnə li te ten liñunbunl ne u'ni, kí li dienh wə́ limiel là ɲa ɲmə́be gbenm.» 15 Ne upii nnə ye: «Cenbaa, de nni mi ya ñunm, ñuñun ji la cuo nni ɲə́ n ji la bàareh nie saan ki luh.»

16 Ne *Yesu ye: «Jo kí tí yin a'ce kí liebe ní.» 17 Ne u ye: «Ma ɲmə́be ce.» Ne *Yesu jiiñ' wə́ ki ye: «A ye ɲa ɲmə́be ce ma nə́, nĩ yé imə́n ne. 18 Kime a kun' ticə́r kí tí dukn' jə́b biñun ne. A ji te uje wà saan fenfenno nə́ ɲa yé a'ce. A len' ma nə́, a tək'e' tigbemə́nt ne.» 19 Ne upii nnə ye: «Cenbaa, n bende' ki ye a yé *Uwien ya ñə́bonsə́knl ne. 20 Tinbi Samari yaab ya yaajéb puke' Uwien lijuəl lie bo ne, ne ninbi *Sufmbə́ ye bi li pukeh Uwien nà saan si: Yerusalem ni ne.»

21 Ne *Yesu tək'e' wə́ ki ye: «Upii, teke kí ji kí ye, uyo we ní, nib ɲa ji lá li pukeh Baa Uwien lijuəl lie bo, ka ji li pukeh wə́ Yerusalem mə́ ni. 22 Ninbi Samari yaab pukeh Uwien, ne ka ben wə́. Tinbi *Sufmbə́ wə́n, ti ben wə́, ne ki pukeh wə́. Kime wà li ɲmien binib ke ñen' *Sufmbə́ ni ne. 23 Uyo we ní, ne nĩ yé fenfenno ne, bipupukmə́nb li pukeh Baa Uwien bi'fəl ni ne imə́nmə́n. Kime Uwien nuunh bi ya nib ya bol ne be ń li pukeh wə́. 24 Uwien ɲa ɲmə́be gbənənt, ba lenh wə́. Binib bà ke pukeh wə́ nnə li pukeh wə́ bi'fəl ni' ne imə́nmə́n.» 25 Ne upii nnə ye: «N ben ki ye Uwien ya Nigendke, wà bi yih wə́ *Kristo nnə, li baa ní. U lá baa' la, u li tək'e te tibont ke ya tingi.» 26 Ne *Yesu ye: «Min wà lienh ɲe nə́, n yé wə́n ne.»

27 U ya yo ne u'panpaankaab liebe' ní. Bi laa' wə́n nin upii tək'eh tigber ma nnə ne nĩ cuo' be miyək'm, ama uba ɲa kaabe' ki niire' wə́ ki ye: «A yie ba u'saan-i?» Bii «A tək'eh wə́ be ya gber-i?»

28 Nen saan ne upii nnə taa' u'cuəl ki sien', ki jon' udu ya benku ni, ki tí tək'e' binib ki ye: 29 «Den men kí tí liike uje wà tək'e' nni n tien' nà ke nə́-a! Wa lii yé Uwien ya Nigendke Kristo-oo?» 30 Ne bi ñen' udu ni ki joh *Yesu bó.

31 Upii nnə liebe' udu bó uyo wà nnə, ne *Yesu ya panpaankaab gbáanh wə́ ki teh: «Cenbaa, ji tijier.» 32 Ne u tək'e' be ki ye: «N ɲmə́be tijier tuba ń ji na ben tũ.»

33 Ne u'panpaankaab niireh tə́b ki teh: «Uba ne nín tuke' tijier ki lá de' wə́ bii?» 34 Ne u tək'e' be ki ye: «N'jier si ń tien wà sən' nni ní yie nà ne, kí sən u'tuonl kí tí gben. 35 Ninbi pə́h mikpenjenm ki teh: «Nĩ sien' inmaale inan ne nè ń kpaan tikpejier ya taanm.» Ama min tək'eh ne ne: yaare men kí liike, tikpejier ben' kí kpaan' mitaanm ɲə́. 36 Wà taakeh tikpejier teknh

* 4:10 Grekmbe ya lenm ya ñə́bonl là te mifuobm ya ñunm nnə li fre kí ye miñunbungkaam mə́.

† 4:24 Grekmbe ya lenm ya ñə́bonl là teh bi'fəl ni nnə li fre kí ye Mifuoñaanm ya tuəm bo mə́.

u'paaku ne, ki taakeh ni'ke limiel là ña ñmòbe ghenm bo. Nen ne li cère wà buuh nin wà taakeh ke ní li ñmòbe uyensonge. ³⁷ Mikpenjenm mà teh: «Uba buuh, ne utò taakeh» nnò yé imòn ne. ³⁸ Kimε n sòn' ne ní tí taan tikpejier tà na jènde' tu'bo ne. Biba ne jènde' ki sòn', ne ninbi jondeh bi'tontonku bo.»

³⁹ Upii nnò tòke' Samari ya tinfenm yaab ki ye *Yesu tòke' wò u tien' nà ke ma nnò ne bi teke' *Yesu ki jin' ki yebe, ⁴⁰ ki baa' u'saan, ki gbáan' wò ki ye wò ní juore bi'saan, ne u tien' nin be iwien ile. ⁴¹ Binib teke' wò ki jin' wòn bugben ya lenm bo ki yebe ki cen' bà teke' wò ki jin' upii nnò ya lenm bo nnò. ⁴² Ne bi tòke' upii nnò ki ye: «Na ji yé a ya lenm baba bo ne tí teke' wò ki jin'. Tinbi bugben cii' u len' ma bo, ki bende' ki ye u mənbe ki yé unjendun ya ñmienl ne.»

Yesu cère' utonsancien uba ya buk faake'

⁴³ Iwien ile nnò gèbre', ne *Yesu ñen' ni'saan ki jon' Galile ya tinfenm ni. ⁴⁴ Wòn bugben ne là len' ki ye *Uwien ya ñòbonsòknl ke ñòbonsòknl ya tiema du ni yaab ne ña boh wò. ⁴⁵ Ama u tí baa' Galile ya tinfenm ni ma nnò, bi teke' wò kucènku mənəmən ne, kimε bi'mò là jon' Yerusalem be ní tí jele kunacenku ma nnò, bi là laa' u tien' nà ke kunacenku nnò ya yo.

⁴⁶ U liebe' ki baa' Kana ya du ni, Galile ya tinfenm ni, u là cère' miñunm kpènde' midaam nà saan nnò. Gobina ya tonsancien uba te Kapernawum ya du ni u'bijε bun. ⁴⁷ Utonsancien nnò cii' *Yesu ñen' Sude ya tinfenm bó ki baa' Galile ya tinfenm ni, ne u baa' ki gbáan' *Yesu ki ye wò ní jo u'den, kí cère u'bijε ní faake, kimε u benh wò ní kpo ne. ⁴⁸ Ne *Yesu tòke' wò ki ye: «Na laa' yòkm ya díeku nin yòkm ya bonn la, na lí li teke nni kí ji-a!» ⁴⁹ Ne utonsancien nnò tòke' wò ki ye: «Yonbdaan, jo n'den tonm! A taande' la, a lí tí baa kí le n'buk nnò kpo'-a.» ⁵⁰ Ne *Yesu ye: «Li kunh, a'bijε faake'-a.»

Ujε nnò teke' *Yesu tòke' wò nà nnò ki jin', ne ki liebe' ki kùnh. ⁵¹ U kùnh ma nnò ne u'tonsənb tuobe' wò usen ni ki tòke' wò ki ye: «A'bijε faake'-a.»

⁵² Ne u niire' be ki ye: «U le yo ba ne u'gbenent tunge'?» Ne bi tòke' wò ki ye: «Wenli kutaajuaku kukurku kuba ya yo ne u'gbenent wun songe'.»

⁵³ Ne ujε nnò bende' ki ye u ya yo ne *Yesu wun tòke' wò ki ye u'bijε faake' ñò. Nen saan ne wòn nin u'den yaab ke teke' *Yesu ki jin'.

⁵⁴ Nen ne tien' miyòkm ya bonlienn nà *Yesu tien' nε uyo wà u ñen' Sude ya tinfenm ni, ki liebe' ní Galile ya tinfenm ni nnò.

5

Ujε uba ya taaan nin u'nuo faan' Yesu cère' u faake'

¹ Ni ya puoli bó ne Sufmbe ya nacenku kuba te Yerusalem ni, ne *Yesu don' ni'bó. ² Bi là lùke' kujebieku kuba Yerusalem ni, kù te bi yih nà saan ipe ya nañòbu nnò. *Sufmbe ya lenm ni, bi yih kujebieku nnò Betsata ne. Tininbont tunun là se ki guən' kù. ³ Biwiεnb dádò tininbont nnò ni ki yebe. Biba yé ijùən, bitəb yé idiεn, bitəb mə ya nuə nin bi'taan ke faan'. [Bi'ke là də ki gu uyo wà miñunm lí jenge ne. ⁴ Kimε uyo uba la, Uwien ya tond uba tí ní jiire ní ne kí lá kə kujebieku nnò ni, kí kùkùre miñunm. Uyo wà u baa' ki lá kùreh uwien wà kpíε' ki kən' la, u bun iwíεn yà ke la, u lí faake ne.]* ⁵ Ujε uba mə là te ni'saan ki bun ibin pita nin iniin. ⁶ *Yesu laa' u də, ne u bende' ki ye u bunge' ní wuəke'-a. Ne u niire' wò ki ye: «A yíε á faake-ee?» ⁷ Ne uwíεn nnò jiin' wò ki ye: «Yonbdaan, miñunm lá jengeh la,

* 5:4 Bi kpíε' ki kele' tigbont tà nnò ya tuba ni migbiirm 5:3b-4 ña te tu'ni.

ma ηmabe nil wà li taa nni kí kuon mi'ni. N benh ní kò la, ne uba ní kpiε nin nni kí kò.» ⁸ Nε *Yesu tòke' wò ki ye: «Fii, kí yuure a'nagenl, kí li cuonh.» ⁹ Nε u faake' i ya taa bo, ki yuure' u'nagenl, ki cuonh.

Ni'daali là yé *Saba ya daali nε. ¹⁰ Nεn bo nε *Sufmbe ya cienb tòke' uje wà faake' nno ki ye: «Dinnò yé *Saba ya daali nε, ηa ηmabe sen a yuure' a'nagenl kí tuke.» ¹¹ Nε u tòke' bε ki ye: «Uje wà cère' n faake' nno, wòn nε ye ní yuure n'nagenl kí li cuonh.» ¹² Nε bi niire' wò ki ye: «U le daan nε ye á yuure a'nagenl kí li cuonh-i?»

¹³ Nε uje wà faake' nno ηa bende' unil wà nε, kime linigol là te ni'saan ma nno wa bende' *Yesu taa' nà bó.

¹⁴ Uyo uba nε *Yesu lá laa' wò Uwien ya duku ya luo bo, nε ki tòke' wò ki ye: «Liike, fεnfennò a faake'-a! A la ji ní tien biere ηò ijend yà cen' yie nò la tu ηε.» ¹⁵ Nε uje nno jon' ki tí tòke' *Sufmbe ya cienb ki ye *Yesu nε cère' u faake'. ¹⁶ Nεn bo nε Sufmbe ya cienb cin' ki kòn n nin Yesu, kime u cère' unil faake' *Saba ya daali. ¹⁷ Ama *Yesu tòke' bε ki ye: «N'Baa sòn itùon nε haali nin fεnfennò, nε n'mò sòn.» ¹⁸ *Yesu len' nno ma nno nε Sufmbe ya cienb tùreh ki nuunh bε ní ku wò. Na yé u saa' *Saba ya daali ya kuò baba nε bi nuunh bε ní ku wò, kime u yin' Uwien wòn bugben ya Baa ma nno u taa' u'ba ki kpaan' Uwien nε.

Uwien de' u'Bije mituom

¹⁹ Nεn saan nε *Yesu liebe' ki tòke' bε ki ye: «N tòkeh nε imòn nε, Uwien ya Bije ηa ní fre kí tien niba u'ba bo. U laa' u'Baa teh nà nno, u'mò teh nεn nε. U'Baa teh nà nno, u'mò teh nεn nε, ²⁰ kime Baa yie u'Bije, nε ki wuon' wò u teh nà ke. U li wuon wò itùon yà cen' yie nò, ηò nè ní tùre kí cuo nε miyokm. ²¹ Uwien Baa mεkreh bitenkpiib, ki cèreh bi fuobe ma nno, nno nε u'Bije mò li cère u yie bà nno ní li fuobe. ²² Uwien Baa ηa buh nil uba buur, u cèbe' u'Bije nε tibuur ke, ²³ ηò binib ke ní kpieke u'Bije ten bi kpiekreh u'Baa ma bo. Unil wà ke ηa kpieke' Uwien ya Bije la, wa kpieke' u'Baa wà sòn' wò ní nno mò nε.

²⁴ «N tòkeh nε imòn nε, unil wà ke cii' n'gber, ki teke' wà sòn' nni ní ki jin' la, u laa' limiel là ηa ηmabe gbenm nε. Uwien ηa ní biin udaan. U ñen' mikum ni nε, ki kòn' mifuobm ni. ²⁵ N tòkeh nε imòn nε, uyo we ní, nε nì yé fεnfennò nε, bitenkpiib li cii Uwien ya Bije ya nieke bó. Bà li cii nno li le limiel. ²⁶ Baa yé limiel ya daan ma nno nε kí cère' u'Bije mò yé limiel ya daan, ²⁷ ki de' wò ufaa wò ní bu binib tibuur, kime u yé Unil ya Bije nε. ²⁸ La cère men nie ke ní cuo nε miyokm. Uyo we ní, binib bà ke te ikul ni nno li cii u'nieke bó, ²⁹ kí ñε ní. Bà sòn' lituonmòmòmòl nno li mεkre kí le limiel, nε bà sòn' itùonbiere nno mò li mεkre ηò Uwien ní bu bε tibuur.»

Nà wongeh ki teh Yesu mənbe ki ñen' ní u'Baa Uwien saan

³⁰ «Ma ní fre kí tien niba n'ba bo. N buh binib tibuur n'Baa ye ma bo nε. N'buur cuube nε, kime ma nuunh n yie nà, n nuunh wà sòn' nni ní nno yie nà nε. ³¹ N kundeh n'ba bo imòn la, na ní tuo n'mònkun nno. ³² Uba nε kundeh n'bo imòn, nε n ben ki ye u lienh n'bo nà nno, yé imòn nε. ³³ Ninbi bugben là sòn' ni'tondb San saan, nε u tí len' n'bo tigbemànt. ³⁴ Na yé n nuunh unil ya mònkun nε cère' n tiere' nε San ya gber. N lienh nno ηò ní ηmere nε. ³⁵ San là te ten lifrl là bi se' lè li wendeh nε. Ninbi bugben là tuo' ki pokn' u'wenwenku ni uyo uba. ³⁶ Ama niba kundeh n'bo imòn, ki cen' San ya mònkun. Nεn si: n'Baa de' nni itùon yà nno n sòn nε, nε n li sòn yè kí tí gben nε. Itùon bugben nε wongeh ki teh n'Baa nε sòn' nni ní.

37 N'Baa wà sòn' nni ní nnò, wòn bugben kundeh n'bo imòn nɛ. Ama na cii' u'nieke bó, ka laa' wò mò. 38 U'gber ɲa te ni'fèl ni, kime na teke' u sòn' wà ní nnò ki jin'. 39 Ni tùreh ki fiinh *Uwien ya gbànku, ki maaleh ki teh, ni li le kun ni nɛ limiel là ɲa ɲmòbe gbenm. Kugbànku nnò nɛ kundeh n'bo imòn. 40 Nɛ na yíe ní baa n'saan kí le limiel nnò.

41 «Na yé n nuunh ukpíeke binib saan nɛ. 42 Ama n ben nɛ, ninbi ɲa ɲmòbe Wien ya yíem ni'fèl ni. 43 Min baa' n'Baa ya yel bo nɛ, nɛ na teke' nni. Ama unil baa' wòn bugben ya yel bo la, ni teknh wò nɛ. 44 Ni yíe ní li kpíekreh tób nɛ, ka nuunh kpíeke wà ñɛh ní Uwien baba saan nnò. Nɛn bo, ni li tien mila kí teke nni kí ji? 45 Ni la maaleh ki teh min nɛ li biin nɛ n'Baa saan. Ni du Moyis wà bo nnò, wòn nɛ li biin nɛ. 46 Ni bi teke' Moyis ki jin' la, ni bi li teke n'mò kí ji nɛ, kime Moyis là kele' n ya gber nɛ. 47 Na teke' Moyis kele' nà nnò ki jin' ma nnò, ni li tien mila kí teke n'gber kí ji?»

6

Yesu jin' linigocienl liba

(Matie 14:13-21; Mark 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Ni ya puoli bó nɛ *Yesu puore' Galile ya ñunciennm mà bi liebe' ki yih mɛ Tiberiyad ya ñunciennm nnò. 2 Binib laa' u teh miyòkm ya bont, ki cèreh biwienb faakreh ma nnò nɛ bi pɛ u'bo ki yebe. 3 Nɛ *Yesu nin u'panpaankaab don' lijuəl ki tì kèle'. 4 Nì là sien' waamu nɛ *Sufmbɛ ya Pak ní jele. 5 *Yesu yaare' ki laa' binib we ní u'saan ligol, nɛ u niire' Filip ki ye: «Ti li dɛ tijier le saan ɲò binib biɛ ní ji?» 6 Wòn bugben là ben u li tien ma bo, nɛ ki niire' Filip ɲò wò ní cii u li len kí ye bà. 7 Nɛ Filip jii' wò ki ye: «Ti taa' iwien kobiile ya tuonl ya paaku mònòn ki dɛ' tijier la, ta ní baa unil kɛ ní le finfiimu kí ji.»

8 Nɛ u'panpaankaab ya uba, bi yih wà Andre u yé Simòn Pier ya ninje nnò tòke' *Yesu ki ye: 9 «Kibujɛbuk kiba te niɛ saan ki ɲmòbe kpònò uɲun nin mujenwawaamu mule ama binib biɛ yebe ki kpɛ ma nò, nì li tien bɛ ba?»

10 Nɛ *Yesu tòke' bɛ ki ye: «Cère mɛn binib nnò kɛ ní kèle.» Timòsngt là yebe ni'saan, nɛ bi kèle' tu'bo. Bijeb là li baa tɛn itur uɲun. 11 *Yesu yuure' kpònò nnò, ki faare' Uwien, ki gbiire' binib nnò, nɛ ki tien' nnò mujenwawaamu nnò mò. U là de' bi'kɛ bi yíe ma bo nɛ. 12 Bi'kɛ ɲmòn' ki gbo', nɛ u tòke' u'panpaankaab ki ye bɛ ní tanaan tijenjɛnt tà sien' nnò ɲò niba la ñende. 13 Bi tanaan' binib nnò ɲmòn' kpònò uɲun nnò ki gbo' tijenjɛnt tà sien' nnò, ki gbien' ikpencub piik nin ile.

14 Binib nnò laa' *Yesu tien' miyòkm ya bonn nnò ma nnò nɛ ki ye: «Ujɛ wuò mònbe ki yé *Uwien ya ñàbonsòknl wà li baa uɲendun wuu ni nnò nɛ.» 15 *Yesu bɛnde' ki ye bi nuunh bɛ ní cuo wò kí tien bi'ber, nɛ ki siere' bi'saan, ki liebe' ki don' lijuəl u'baba.

Yesu cuonh miñunm bo

(Matie 14:22-33; Mark 6:45-52)

16 Kutaajuòku juòre' ma nnò nɛ u'panpaankaab bure' miñunciennm bó, 17 ki tì kòn' buñɛrbu, ki joh miñunciennm ya kpenpuol, Kapɛrnawum ya du bó. Nì biire' ki laa' *Yesu ɲa laan baa' bi'saan. 18 Kutafaaku fii' ki joh ki gbiekeh, nɛ iñungbegbel fih. 19 Bi kùre' buñɛrbu ki baa' kònsini uɲun bii uluob, nɛ ki laa' *Yesu cuonh miñunm bo ki nekndeh buñɛrbu nnò, nɛ bujɛwaanbu cuo' bɛ. 20 Nɛ u tòke' bɛ ki ye: «Min nɛ. La sɛn mɛn jɛwaanbu.»

21 U len' nnɔ ma nnɔ bi'yenm sɔnge nɛ bi taa' wɔ buɲerbu nnɔ ni. Nɛ i ya taa'n bo bi pɔk ki baa' ugbe, bi li ɲɛ nà saan buɲerbu ni.

Linigol nuunh Yesu

22 Kutaaku faa', nɛ linigol là juore' miɲuncienm ya gbaatɔl nnɔ tiere' ki ye buɲerbu buba nɛ wun te ni'saan, ki bende' ki ye bù wun fii' uyo wà nnɔ, *Yesu ɲa kɔn' bù, u'panpaankaab baba nɛ wun kɔn' bù ki bure'. 23 Ama iɲertɔ ɲɛn' Tiberiyad ya du bó ní ki baa' nà saan Yonbdaan wun taa' kpɔnɔ ki faare' Uwien, ki de' binib bi ɲmɔn' nnɔ. 24 Linigol nnɔ laa' *Yesu nin u'panpaankaab ɲa ji te ni'saan ma nnɔ nɛ bi kɔn' iɲerde nnɔ, ki joh miɲuncienm ya kpenpuol, Kapɛrnawum ya du bó, bɛ rí tì nuun wɔ.

Yesu nɛ yé limiel ya jier

25 Bi tì laa' wɔ miɲuncienm ya kpenpuol, nɛ ki niire' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, a baa' niɛ saan u lɛ yo ba?» 26 Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, ni jin' tijier ki gbo' ma nnɔ, nɛn bo nɛ ni nuunh nni, na yé ni bende' miyɔkm ya bont nnɔ ya tingi nɛ ki nuunh nni. 27 La sɔnh mɛn ki nuunh tijier tà saah. Ama li sɔnh mɛn ki nuunh tijier tà dienh nɛ limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm. Unil ya Bijɛ nɛ li de nɛ tijier bugbɛn, kimɛ Baa Uwien bugbɛn wuɔn' ki ye u de' wɔn nɛ u'tuɔm.»

28 Nɛ bi niire' wɔ ki ye: «Ti li tien mila kí sɔn Uwien yíe ituon yà?» 29 Nɛ *Yesu ye: «Uwien yíe lituonl là si: ní teke min wà u sɔn' nni ní nnɔ nɛ kí ji.» 30 Nɛ bi ye: «A li tien mi lɛ yɔkm ya bonn tí lɛ ɲɔ kí teke ɲɛ kí ji? A li sɔn ba? 31 Tí'yaajɛb là jin' tijier tà bi yih tù *mann nnɔ kupenpelku ni. Ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «U de' bɛ tijier tà ɲɛn' paaki bó ní bɛ rí ji.» 32 Nɛ *Yesu ye: «N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, na yé Moyis nɛ là de' nɛ tijier tà ɲɛn' paaki bó ní nnɔ. Ama n'Baa nɛ dienh nɛ tijiemɔnt tà ɲɛh paaki bó ní. 33 Kimɛ tijier tà Uwien dienh nɛ tù nnɔ, tun nɛ ɲɛh paaki bó ní ki dienh uɲɛndun ya nib limiel.» 34 Nɛ bi ye: «Yonbdaan, li dienh tɛ tu ya jier uyo kɛ.» 35 Nɛ u ye: «Min nɛ yé limiel ya jier. Wà kɛ baa' n'saan la, kɔnm ɲa ji li cuo wɔ. Wà kɛ teke' nni ki jin' la, ɲuɲun ɲa ji li cuo wɔ. 36 N kpɛ' ki tɔke' nɛ ɲɔ: ni laa' nni, ama na nín teke' nni ki jin'. 37 Binib bà kɛ n'Baa taah bɛ ki dienh nni li baa n'saan. Wà kɛ baa' n'saan la, ma rí wíɛ wɔ. 38 Kimɛ n ɲɛn' paaki bó ní rí lá tien wà sɔn' nni ní yíe nà nɛ, ma baa' rí tien n'bugbɛn yíe nà. 39 Wà sɔn' nni ní yíe nà si: u de' nni binib bà kɛ nnɔ, n la cère bi'ni uba rí bole, ama rí mɛkre bi'ke uwenfɔrke ya daali*。」 40 Kimɛ n'Baa yíe nà si: «Binib bà kɛ laa' min u'Bijɛ ki teke' nni ki jin' nnɔ rí lɛ limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm nɛ. Nɛ n li mɛkre bɛ uwenfɔrke ya daali.»

41 U ya yo nɛ Sufmbɛ ya ciɛnb bunbeh u'bo, kimɛ u len' ki ye: «Min nɛ yé tijier tà ɲɛn' paaki bó ní.» 42 Nɛ ki tɔkeh tɔb ki teh: «Ujɛ wuɔ Yosef ya bijɛ *Yesu ɲa ɲí-í? Ti bɛn u'naa nin u'baa-a! Bɛ tien' u len' ki ye u ɲɛn' paaki bó ní?»

43 Nɛ *Yesu liebe' ki tɔke' bɛ ki ye: «La bunbeh mɛn tɔb saan. 44 N'Baa wà sɔn' nni ní nnɔ ɲa dère' nil, ki baa' n'saan la, nil ɲa rí fre kí baa n'saan. Unil wà kɛ baa' n'saan la, n li mɛkre udaan uwenfɔrke ya daali. 45 Uwien ya ɲɔbonsɔknɔb là kele' ki ye: «Uwien li wɔkn bi'ke miwɔknm.» Unil wà kɛ cii' n'Baa len' nà miwɔknm nnɔ ni, ki teke' nɛ la, udaan li baa n'saan. 46 Uba ɲa laa' Baa Uwien, wà ɲɛn' ní u'saan nnɔ baba nɛ laa' wɔ. 47 N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, unil wà teke' nni ki jin' la, u ɲmɔbe limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm nɛ. 48 Min nɛ yé limiel ya jier. 49 Ni'yaajɛb là jin' tijier tà bi yih tù *mann

* 6:39 Uwenfɔrke ya daali yé lidaali là Uwien li bu binib kɛ tibuur nnɔ nɛ.

nnə kupenpelku ni. Nin nen ke ɲə bi kpo'. ⁵⁰ Ama tijer tà ñen' paaki bó ní nnə, unil jin' tun la, wa ní kpo. ⁵¹ Min ne yé tijer tà ñen' paaki bó ní ki dienh binib limiel. Unil jin' tu ya jier la, u li fuobe ne uyo ke. N'gbenent ne yé tijer tà n li de tu unɛndun ya nib ɲə be ní le limiel.» ⁵² Nen bo ne *Sufmbɛ findeh bi'ɲmiel ni ki teh: «Uje wuə li tien mila kí de' te u'gbenent tí ɲmən-i?»

⁵³ Ne *Yesu ye: «N takeh ne imən ne, na ɲmənɲ unil ya Bijɛ ya gbenent, ka ñuh u'sèm la, miel ɲa te ni'ni. ⁵⁴ Unil wà ɲmənɲ n'gbenent ki ñuh n'sèm la, limiel là ɲa ɲməbe gbenm te u'ni, ne n li mekre wə uwenfərke ya daali. ⁵⁵ Kimɛ n'gbenent yé tijiemənt ne, ne n'sèm yé midemənm. ⁵⁶ Unil wà ɲmənɲ n'gbenent ki ñuh n'sèm la, u te nin nni, ne n'mə te nin wə. ⁵⁷ N'Baa yé limiel ya daan ne ki sən' nni ní, wən bo ne n fuobe. Nnə ne unil ɲmənɲ n'gbenent la, min bo ne u'mə li fuobe. ⁵⁸ Tijer tà ñen' paaki bó ní te nnə ne. Ta te ten ni'yaajeb là jin' tà nnə. Ben kpo'-a. Ama unil jin' tu ya jier la, u li fuobe ne uyo ke.» ⁵⁹ *Yesu là wəknh *Sufmbɛ ya taanl ya duku kua te Kapernawum ni nnə ne ki len' nen ke.

Yesu ya panpaankaab biba siere' u'saan

⁶⁰ U'panpaankaab cii' nnə ma nnə ne bi'ni bà yɛbe ye: «Tigber tuu faa ne. ɲme li fre kí cenge tù?»

⁶¹ U bende' u'yɛnm ni ki ye bi bunbeh tigber nnə bo, ne ki niire' be ki ye: «Ni saa' ni'yɛnm ne-ɛɛ? ⁶² Ni nín ji bi laa' Unil ya Bijɛ liebe' ki doh paaki bó u là te nà saan ne le? ⁶³ *Mifuoñaanm ne dienh limiel. Unisaal baba ɲa ní fre kí tien bonn. Tigber tà n take' ne nə ñen' *Mifuoñaanm saan ne ki dienh limiel. ⁶⁴ Ama ni'ni biba ɲa teke' ki jin'.» Kimɛ *Yesu là ben haali micincinm bà ɲa teke' wə ki jin', ki ben wà lá li kuore wə mə. ⁶⁵ Ne u ti ye: «Nen bo ne n take' ne ki ye n'Baa ɲa cèbe' wà la, wa ní fre kí baa n'saan.»

⁶⁶ Kí ñe u ya yo ne u'panpaankaab ni bà yɛbe siere' u'saan ka ji takeh nin wə. ⁶⁷ Ne u niire' piik nin bile nnə ki ye: «Ni'mə yíe ní siere bi?» ⁶⁸ Ne Simən Pier jìin' wə ki ye: «Yonbdaan, ti siere' la, ti li jo ɲme saan-i? Sin ne ɲməbe limiel là ɲa ɲməbe gbenm ya gber. ⁶⁹ Ti teke' ki jin', ki ben ki ye sin ne yé Uwien ya Niñaan.»

⁷⁰ Ne u take' be ki ye: «Min ne ɲa gènde' ne piik nin bile-ee? Ama ni'ni uba yé usenpol ne.» ⁷¹ *Yesu len' nnə ma nnə, u niireh Simən Iskariyot ya bijɛ Sudas ne. Nin Sudas mə yé u'panpaankaab piik nin bile nnə ya uba ma ke nnə, wən ne lá li kuore wə.

7

Yesu ya ninjieb ɲa teke' wə ki jin'

¹ Ni ya puoli bó ne *Yesu cuonh Galile ya tinfenm ni, ka yíe wə ní jo Sude ya tinfenm ni, kime Sufmbɛ ya ciɛnb bà te ni'bó nnə nuunh be ní ku wə ne. ² Tə, ní là sien' waamu ne *Sufmbɛ ní jele kunacunku kua bi yih kù Ininbon ya nacunku nnə. ³ Ne u'ninjieb take' wə ki ye: «Siere niɛ saan, kí li joh Sude ya tinfenm bó ɲə a'panpaankaab mə ní ti le a teh miyəkɲm ya bont tà. ⁴ Unil yíe u'yel ní fii la, wa buɲh u sənɲ nà. A teh miyəkɲm ya bont tà nnə, cère binib ke ní le a teh nà.» ⁵ Kime ben u'ninjieb mənən ɲa là teke' wə ki jin'.

⁶ Ne *Yesu take' be ki ye: «N'yo ɲa laan baa'. Ninbi wən uyo ke mən ni'bo ne. ⁷ Unɛndun ya nib ɲa ní fre kí li nen ninbi. Bi nen min ne, kime n lienh ki teh bi'tuon bre ne. ⁸ Ninbi li joh mən kunacunku nnə. Min ɲa ní jo, kime n'yo ɲa laan baa'.» ⁹ U là take' be nnə ne ki juore' Galile ya tinfenm ni.

Yesu jon' Ininbon ya nacenku ya jelm

¹⁰ *Yesu ya ninjieɓ bure' kunacenku nno ma nno ne u'mo lɔkre' ki paan'.
¹¹ *Sufmɛ ya cienb nuunh wɔ kunacenku nno ni, ne ki niireh ki teh: «U te le so?»

¹² Ne linigol nno bunbeh ki tɔkeh tɔb u'gber. Biba teh u yé unimɔn, ne bitɔb teh wa yé nimɔn, u tulndeh binib ne. ¹³ Ama uba ɗa len' u'gber paan bo, kime bi fenge *Sufmɛ ya cienb ne.

¹⁴ Bi jele' kunacenku ki ti gbiire' siik ni uyo wɔ nno, ne *Yesu jon' Uwien ya duku bó, ki ti wɔknh binib Uwien ya gber. ¹⁵ Ni cuo' *Sufmɛ miyɔkm, ne bi len' ki ye: «Uje wuɔ ɗa benge' gbɔnku-a! U tien' mila ki ben kugbɔnku mie ya benm-i?» ¹⁶ Ne u tɔke' be ki ye: «N wɔknh binib na nɔ, na yé min bugben ya wɔknm. Ni yé wɔ sɔn' nni ní nno ya wɔknm ne. ¹⁷ Unil yie wɔ ri tien Uwien yie na la, u li bende n wɔknh binib na nɔ, ni yé Uwien ya wɔknm ne bii n lienh min bugben ya yel bo ne. ¹⁸ Unil wɔ lienh wɔn bugben ya yel bo la, u nuunh u'tiema kpieke ne. Unil wɔ nuunh wɔn' wɔ ya kpieke la, wɔn ne yé ugbemɔndaan, ka ɗmɔbe tonnenku. ¹⁹ Moyis ne ɗa lá de' ne *yiko-oo? Nin nen ke ni'ni uba ɗa pe yiko nno bo. Be tien' ni nuunh ní ku nni?»

²⁰ Ne linigol nno tɔke' wɔ ki ye: «Usenpol ne ɗaake ɗe! Nme nuunh wɔ ri ku ɗe?» ²¹ Ne u ye: «N tien' miyɔkm ya bonn niba kpein ne *Saba ya daali, ne ni cuo' ni'ke miyɔkm. ²² Moyis lá ye ní li jeh ipun. Upunje ɗa ñen' Moyis saan, u ñen' ni'yaajekpiek saan ne. Nen bo ne *Saba ya daali mɔnɔn, kibuk ká kpaan' ní jie ki'punl la, ni jeh kè ne. ²³ Ni jeh ipun *Saba ya daali ɗɔ ni la saa Moyis ya yiko ne. Ne min cère' uwien ya gbenent ke faake' *Saba ya daali, ne ni'benku ni ben' n'bo-oo? ²⁴ La likeh men nib ya nun bó ki buh be buur. Cère men ni'buur ri li cuube.»

Binib nuunh be ri bende Yesu yé udaan wɔ

²⁵ Yerusalem yaab biba lienh ki teh: «Uje wɔ bi nuunh be ri ku wɔ nno ɗa so-so? ²⁶ Wɔn ne lienh binib ya nun bó ba teh wɔ niba nɔ! Bii ti'cienb mɔnbe ki bende' ki ye u yé Uwien ya Nigendke Kristo ne? ²⁷ *Kristo lá baa' la, uba ɗa ri bende u ñen' ná saan. Ama uje wuɔ wɔn ti'ke ben u ñen' ná saan.»

²⁸ *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo, ki wɔknh binib, ne ki len' ufaa bo ki ye: «Ni mɔnbe ki ben nni ki ben n ñen' ná saan-a! Nin nen ke ɗɔ ma baa' n'ba ya baam. Wɔ sɔn' nni ní nno yé ugbemɔndaan ne. Ama ninbi ɗa ben wɔ. ²⁹ Min wɔn, n ben wɔ, kime n ñen' wɔn saan ne, ne wɔn ne sɔn' nni ní.»

³⁰ Nen saan ne bi nuunh be ri cuo wɔ. Ama uba ɗa tien' wɔ niba, kime u'yo ɗa laan lá baa'. ³¹ Linigol nno ni binib bá yebe ne teke' wɔ ki jin', ne ki len' ki ye: «Uwien ya Nigendke Kristo lá baa' la, u li tien miyɔkm ya bont kí cɛn uje wuɔ tien' ma bo nɔ-so?»

Farisienmɛ nin bitɔtuarcienb nuunh be ri cuo Yesu

³² *Farisienmɛ cii' linigol nno bunbeh *Yesu bo ná ke nno, ne ben nin bitɔtuarcienb sɔn' biguguurb be ri ti cuo wɔ ní. ³³ Ne *Yesu tɔke' linigol nno ki ye: «Ma ji li wuɔke ni'saan, n li liebe wɔ sɔn' nni ní nno bó. ³⁴ Ni lá li nuun nni ka ri le nni, kime na ri fre kí jo n ti li te ná saan nno.»

³⁵ Ne *Sufmɛ niireh tɔb ki teh: «U li jo le saan ne ta ri le wɔ? U li jo Gɛkmbɛ ya tinfenm má *Sufmɛ yere' ki te mi'ni nno ne kí ti ri li wɔknh Gɛkmbɛ-ɛɛ? ³⁶ U len' ki ye ti li nuun wɔ, ka ri le wɔ, ka ri fre kí jo u ti li te ná saan nno. U'lenm mie nɔ ya tingi si ba?»

Miɗunm má dienh limiel ya gber

³⁷ Kunacenuk nno ya tontonddaali là yé uwengbenge nε. Nen daali nε *Yesu sere' ki len' ufaa bo ki ye: «Uñuñun ηmabe wà la, wà ñ den n'saan kí ñu. ³⁸ Unil wà teke' nni ki jin' la, miñunm mà dienh limiel li puube u'fèl ni ten likpenl nε. Ni kele' nno nε *Uwien ya gbõnku ni.» ³⁹ U len' nno ma nno, u niireh *Mifuoñaanm mà Uwien lá li de mè binib bà teke' wà ki jin' nno nε. U ya yo ki laa' *Mifuoñaanm ηa laan là jüre' ní, kimε Uwien ηa laan là kpíeke' Yesu.

Yesu bo, binib ηa len' ki cii' táb bó

⁴⁰ Linigol nno cii' *Yesu len' nà nno nε biba len' ki ye: «Ujε wuõ mõnbe ki yé *Uwien ya ñõbonsõknl wà li baa ní nno nε.» ⁴¹ Bitáb ye: «U yé Uwien ya Nigendkε Kristo nε.» Nε bitáb mõ ye: «Kristo li fre kí li yé Galile ya nil-ii? ⁴² Na kele' Uwien ya gbõnku ni ki ye u li yé ti'yaajε *Dafid ya yaabil, kí li yé *Dafid ya du Betelem ya nil nε-εε?» ⁴³ Nno nε Yesu bo, linigol nno ηa len' ki cii' táb bó, nε ki gbiire' icek ile. ⁴⁴ Bi'ni biba là nuunh bε ñ cuo wõ ufaa bo nε, ama uba ηa tien' wõ niba.

⁴⁵ Biguguurb bà bitõtuõrcienb nin *Farisienmbe sõn' bε bε ñ tí cuo *Yesu nno liebe' bi'saan, nε bi niire' bε ki ye: «Bε tien' na cuo' wõ ní?» ⁴⁶ Nε bi ye: «Nil uba ηa laan len' ten u ya jε.» ⁴⁷ Nε *Farisienmbe nno ye: «Ninbi mõ cère' u tuln' nε nε-εε? ⁴⁸ Bicienb nin tinbi *Farisienmbe ni, unil te ki teke' wõ ki jin'-ii? ⁴⁹ Linigol là teke' wõ ki jin' nno ηa ben *yiko ya gber nε. Bi yé binib bà Uwien wie' bε miñuun nε.»

⁵⁰ Nikodem, *Farisienmbe ya uba, wà là jon' *Yesu saan uyo uba nno niire' bε ki ye: ⁵¹ «Ti'yiko bo, ti li fre kí biin unil, ka kpíe' ki bun' wõ tibuur kí bende' u tien' nà-aa?» ⁵² Nε bi ye: «Sin, a'mõ yé Galile yõ nε-εε? Tùõre kí fiin *Uwien ya gbõnku kí liike, a li ε Galile ya nil uba mõnõn ηa laan ñen' *Wien ya ñõbonsõknl?»

Upiinañmaa uba ya gber

⁵³ [Nε bi'kε kùn'.

8

¹ *Yesu don' lijuõ liba bo, bi yih lè Olifi ya siin ya juõl. ² Ní faa' kutennεsõnsõnku, nε u liebe' Uwien ya duku bó. Binib taan' u'saan kí yebe, nε u kele' kí wõknh bε Uwien ya gber. ³ Nen saan nε *Yiko ya wõnwõknb nin *Farisienmbe tuke' ní upii uba bi pìln' wõn nin ujε, kí lá sien' linigol nno ya nun bó, ⁴ nε kí tãke' *Yesu kí ye: «Cenbaa, upii wuõ nõ, bi pìln' wõn nin jε nε. ⁵ Moyis ya yiko ni, ní yé liwõbl nε bε ñ li yèkreh iten kí kuuleh ni ya piibol. Tõ, sin ye ba?» ⁶ Bi là len' nno ηõ bε ñ dele *Yesu kudieku nε, kí ε bi li dule nà bo kí biin wõ. Nε *Yesu gõn' kí ηmabe u'nõbil kí dengeh tingi ni.

⁷ Bi ñaake kí niireh wõ ma nno nε u yaare' kí tãke' bε ki ye: «Ni'ni wà ηa laan tien' biere la, wõn ñ kpíe kí wie wõ litenl,» ⁸ kí liebe' kí gõn' kí ηmabe u'nõbil kí dengeh tingi ni. ⁹ Bi cii' u len' nno ma nno nε bi'kε siereh uba uba, kí cin' bicienb kí tí fõre' biwaab, kí tí dàan' *Yesu nin upii nno, u se *Yesu ya nun bó. ¹⁰ Nε *Yesu yaare' kí niire' wõ ki ye: «Upii, bi te ε saan-i? Uba ηa biin' ηε-a?» ¹¹ Nε u ye: «Yonbdaan, uba ηa biin' nni.» Nε *Yesu ye: «N'mõ ηa ñ biin ηε. Li joh, kí la ji ñ li teh biere.»*

Yesu nε yé uñendun ya wenwenku

* **8:11** Bi kpíe' kí kele' tigbõnt tà nno ya tuba ni migbiirm 7:53 kí tí baa 8:11 ηa te tu'ni.

12 *Yesu tí tǎke' linigol ki ye: «Min nε yé uηendun ya wenwenku. Unil wǎ kε pε n'bo la, wa rí li cuonh cinñunl ni, ama u li lε kuwenwenku kùa dienh limiel.

13 «U len' nnǎ ma nnǎ nε *Farisienmbε tǎke' wǎ ki ye: «A kundeh a'ba bo nε imǎn. A'mǎnkun nnǎ ηa yé mǎn.» »

14 Nε u tǎke' bε ki ye: «N kundeh n'ba bo imǎn mǎnǎn la, n'mǎnkun nnǎ yé imǎn nε, kimε n bεn n ñen' nǎ saan, ki bεn n joh nǎ saan mǎ. Ninbi nε ηa bεn n ñen' nǎ saan, ka bεn n joh nǎ saan mǎ. 15 Ni buh tibuur unisaal buh ma bo nε. Min ηa buh uba buur. 16 N li buh binib tibuur mǎnǎn la, n'buur cuube nε, kimε na yé min baba nε buh binib tibuur, min nin n'Baa wǎ sǎn' nni ní nnǎ nε buh binib tibuur. 17 Ni'yiko ni, ní kele' ki ye bimǎnkunb bile len' tigbεbaabt la, bi'mǎnkun nnǎ yé imǎn nε. 18 N yé n'bugbεn ya mǎnkunl nε. Nε n'Baa wǎ sǎn' nni ní nnǎ mǎ yé n'mǎnkunl.» 19 Nε bi niire' wǎ ki ye: «A'baa te la?» Nε u jiin' bε ki ye: «Na bεn nni, ka bεn n'Baa mǎ. Ni bi bεn nni la, ni bi li bεnde n'Baa mǎ.»

20 U lienh nnǎ, ki laa' u te Uwien ya duku ya luo bo nε, bi dienh Uwien mipum nǎ saan nnǎ, ki wǎknh binib. Uba ηa cuo' wǎ, kimε u'yo ηa laan baa'.

Yesu len' ki ye u ñen' ní paaki bó nε

21 *Yesu tí tǎke' bε ki ye: «N bureh nε. Ni li nuun nni, ka rí lε nni, kí tí kpo nin ni'biere. N joh nǎ saan nnǎ, na rí fre kí jo ni'saan.»

22 Nε Sufmbε niireh tǎb ki teh: «U ye wǎ rí ku u'ba nε bii? Kimε u len' ki ye u jo nǎ saan nnǎ, ta rí fre kí jo ni'saan.»

23 Nε u tǎke' bε ki ye: «Ninbi yé kitink bo yaab nε. Ama min ñen' ní paaki bó nε. Ni yé uηendun wuu yaab nε, nε min ηa yé uηendun wuu yǎ. 24 Nεn bo nε n tǎke' nε ki ye ni li kpo nin ni'biere. Kimε na teke' ki jin' ki ye n yé n yé wǎ ma nnǎ ni li kpo nin ni'biere nε.»

25 Nε bi niire' wǎ ki ye: «A yé ηme?» Nε u ye: «N tǎke' nε micincinm ki ye n yé wǎ nnǎ, n yé wǎn nε. 26 N ηmǎbe tigber tǎ yebe rí len ni'bo kí biin nε. Ama wǎ sǎn' nni ní nnǎ yé ugbemǎndaan nε. N cii' tigber tǎ u'saan nnǎ n tǎkeh tun nε uηendun yaab.»

27 *Yesu len' nnǎ ma nnǎ, ba bεnde' ki ye u lienh u'Baa ya gbεr nε. 28 Nεn saan nε u tǎke' bε ki ye: «Ni li fin Unil ya Bijε uyo wǎ paaki bó nnǎ nε kí bεnde kí ye «n yé n yé wǎ» nε. Ni li bεnde kí ye ma sǎnh niba n'ba bo. N tǎkeh n'Baa wǎkn' nni nǎ nε. 29 Wǎ sǎn' nni ní nnǎ te nin nni nε. Wa dǎan nni n'baba, kimε n teh nǎ songe u'yεnm nε uyo kε.» 30 *Yesu lienh nnǎ ma nnǎ nε binib teke' wǎ ki jin' ki yebe.

Ibiere coh binib tiyonbt yaam

31 Nε *Yesu tǎke' *Sufmbε bà teke' wǎ ki jin' nnǎ ki ye: «Ni pε n'gbεr bo ka dǎan' tǎ la, ni mǎnbe ki yé n'panpaankaab nε, 32 ki li bεnde tigbεmǎnt. Nε tigbεmǎnt nnǎ li ñen nε tiyonbt ni.» 33 Nε bi ye: «Ti yé *Abraham ya yaabii nε. Uba ηa li cuo' tε yonbt. Bε tien' a ye ti li ñε tiyonbt ni?» 34 Nε u ye: «N tǎkeh nε imǎn nε, wǎ kε teh ibiere la, u yé ibiere ya yonb nε. 35 Uyonb ηa rí li tuu ki yé u'yonbdaan den yǎ. Ama unil maa' u'bijε la, u li tuu ki yé u'den yǎ uyo kε nε. 36 Nεn bo nε Uwien ya Bijε ñen' nε tiyonbt ni la, ni li mǎnbe kí ñε tu'ni nε. 37 N bεn ki ye ni yé *Abraham ya yaabii nε. Ama ni nuunh ní ku nni nε, kimε na tuo' n'gbεr. 38 Min tǎkeh nε n laa' nǎ n'Baa saan nε. Nε ninbi teh ni cii' nǎ ni'baa saan.» 39 Nε bi ye: «Ti'baa si *Abraham nε.» Nε u ye: «Ni bi yé *Abraham ya bumu la, ni bi li sǎnh u là sǎn' ma bo nε. 40 N tǎke' nε n cii' tigbεmǎnt tǎ Uwien saan nnǎ, nε ni nuunh ní ku nni.

*Abraham ŋa là tien' nnɔ. ⁴¹ Ninbi teh ten ni'baa nɛ.» Nɛ bi ye: «Tinbi ŋa yé gbaandbumu. Ti ŋmɔbe Baa uba nɛ. Wɔn si Uwien.» ⁴² Nɛ u ye: «Ni'baa bi si Uwien la, ni bi li yé nni nɛ, kime n ŋen' ní Uwien saan nɛ. Ma baa' n'ba ya baam, wɔn nɛ sɔn' nni ní. ⁴³ Bɛ tien' na ciɪh n lienɪ ki teh bɔ? Kime na lí yé ní cenge n'gber nɛ. ⁴⁴ Ni'baa si usenpol nɛ, nɛ ni nuunh ní li teh u yé ná. U yé unikh nɛ haali uɲendun ya cinm, ka tɔkeh gbɛmɔnt, kime gbɛmɔnt ŋa te u'ni. U'lenm si kutonnɛnku nɛ, kime u yé utonnɛndaan nɛ, ki yé kutonnɛnku ya baa. ⁴⁵ Ama min tɔkeh tigbɛmɔnt nɛ. Nɛn nɛ cère' na teknh n'gber ki jinh. ⁴⁶ Ni'ni, ŋmɛ li fre kí wuɔn kí ye n fii' ma, n tien' ibiere? N tɔkeh tigbɛmɔnt nɛ. Bɛ tien' na teknh n'gber ki jinh-i? ⁴⁷ Unil wà kɛ yé Uwien yɔ la, wɔn nɛ ciɪh Uwien ya gber. Ninbi ŋa ciɪh, kime na yé u'yaab.»

Unil wà kɛ boh Yesu ya gber ŋa ní kpo fiebu

⁴⁸ *Sufmbɛ tɔke' wɔ ki ye: «Ta bi len'-ii? A yé Samari ya nil nɛ. Usenpol nɛ ŋaake ŋɛ.» ⁴⁹ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Senpol ŋa ŋaake nni. N boh n'Baa nɛ, nɛ ninbi ŋa boh nni. ⁵⁰ Min ŋa nuunh ní kpiɛke n'ba; uba nɛ kpiɛkreh nni. Wɔn nɛ si wɔ ní liike tu ya gber. ⁵¹ N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, unil boh n'gber la, wa ní kpo fiebu.»

⁵² Nɛ *Sufmbɛ tɔke' wɔ ki ye: «Fɛnfennɔ wuɔ ti bɛnde' ki ye usenpol nɛ ŋaake ŋɛ. Ti'yaaje *Abraham nin *Uwien ya ŋɔbonsɔknɔ là kpo', nɛ sin len' ki ye unil boh a'gber la, wa ní kpo fiebu-a! ⁵³ A cɛn' ti'yaaje *Abraham nɛ-ɛɛ? Wɔn nin *Uwien ya ŋɔbonsɔknɔ kɛ kpo'. Sin yé ŋmɛ nɛ?» ⁵⁴ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «N bi kpiɛkreh n'ba nɛ la, n'kpiɛke nnɔ bi yé fɛnm nɛ. N'Baa nɛ kpiɛkreh nni, wɔn wà ni ye u yé ni'Wien nnɔ. ⁵⁵ Na bɛn wɔ, ama min bɛn wɔ. N bi ye ma bɛn wɔ la, n bi li tien utonnɛndaan ten ninbi nɛ. Ama min bɛn wɔ, nɛ ki boh u'gber. ⁵⁶ Ni'yaaje *Abraham là maale' ki ye u li lɛ n'yo, nɛ ki pokn'. U laa' n'yo nnɔ, nɛn bo nɛ u là ŋmɔbe uyensonge.» ⁵⁷ Nɛ *Sufmbɛ ye: «ŋa baa' ibin piɲun, nɛ ki ye a laa' *Abraham?» ⁵⁸ Nɛ u ye: «N tɔke' nɛ imɔn nɛ, ba laan là maa' *Abraham ma nnɔ ki laa' n te nɛ.»

⁵⁹ Nɛn saan nɛ bi gɛnde' iten bɛ ní yéke kí ku wɔ, nɛ u lɔkre' ki ŋen' Uwien ya duku ya luo bo.

9

Yesu likre' uje uba bi maa' wɔ ujuɔn

¹ *Yesu cuonh ki joh nɛ ki tí laa' uje uba, bi maa' wɔ ujuɔn. ² Nɛ u'panpaankaab niire' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, uje wuɔ nɛ tien' ibiere bii u'naa nin u'baa nɛ tien' ŋɔ bi maa' wɔ ujuɔn-i?» ³ Nɛ *Yesu jiin' bɛ ki ye: «Na yé uje bugbɛn ya biere bo, ka yé u'naa bii u'baa ya biere mɔ bo. Ní te nnɔ ŋɔ unil kɛ ní lɛ Uwien li sɔn lituonl là kí de wɔ nɛ. ⁴ Ní laan wien ma nɔ, ní kpe tí sɔn wà sɔn' nni ní nnɔ ya tuonl nɛ. Ní li biire, nɛ nil ŋa ní fre kí sɔn. ⁵ N laan te uɲendun ni ma nɔ, n yé uɲendun ya wenwenku nɛ.»

⁶ U len' nnɔ ki tí ghen', nɛ ki sii' tíɲinsɛnt tingi ni, ki taa' u'nɔbil ki bunbun' titɛnt, ki fàan' ujuɔn nnɔ ya nun, ⁷ ki tɔke' wɔ ki ye: «Jo kí tí fɛnde kujɛbieku kùa bi yih kù Silowe nnɔ ni.» Silowe ya tingi si: Bi sɔn' wà. Ujuɔn nnɔ jon' ki tí fɛnde' ki liebeh ní ma nnɔ, u ji like nɛ.

⁸ Nɛ ukɔnkuɔnlieb nin binib bà bɛn ki ye u yé wà tí ní mieh nnɔ niireh tɔb ki teh: «Na yé uje wuɔ nɛ là tí ní kɛ ki mieh nnɔ-ɔɔ?» ⁹ Biba ye wɔn nɛ. Bitɔb ye bi naan nɛ, wɔn ŋa ní. Nɛ wɔn bugbɛn ye: «Min nɛ.» ¹⁰ Nɛ bi niire' wɔ ki ye: «A'nun likre' mila bo?» ¹¹ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Uje wà bi yih wɔ

*Yesu nnɔ, wɔn nɛ bun' titɛnt ki fãan' n'nun, nɛ ki tɔkɛ' nni ki ye ɔ li joh Silowe ya jebieku ni kɔ tɔ fɛnde. N jon' ki tɔ fɛnde', nɛ ki likre'.» ¹² Nɛ bi niire' wɔ ki ye: «U te lɛ saan-i?» Nɛ u ye: «Ma bɛn.»

Farisɛnmbɛ niire' ujuɔn wɔ likre' nnɔ iniire

¹³ Nɛ bi taa' wɔ ki jon' *Farisɛnmbɛ saan. ¹⁴ Tɔ, lidaali lã *Yesu bun' titɛnt ki likre' ujuɔn nnɔ lã yɛ *Saba ya daali nɛ. ¹⁵ Nɛ *Farisɛnmbɛ mɔ niire' uje wɔ lã yɛ ujuɔn nnɔ nɔ tien ma bo ɔ u likre'. Nɛ u tɔkɛ' bɛ ki ye: «U bun' titɛnt nɛ ki fãan' n'nun, nɛ n fɛnde', ki likre'.»

¹⁶ Nɛ *Farisɛnmbɛ ya biba ye: «Uje bugbɛn ɔa ñɛn' nɔ Wien saan, kime wa boh *Saba ya daali.» Nɛ bitɔb ye: «Unil yɛ ubiɛrdaan la, wa ɔ fre kɔ tien yɔkm ya bont tɛn u teh ma nɔ.» Bi len' ka cii' tɔb bɔ nɛ ki gbiiire' icɛk ile. ¹⁷ Nɛ bi liɛbɛ' ki niire' uje wɔ lã yɛ ujuɔn nnɔ ki ye: «Sin wɔ u likre' ɔ nɔ, a maaleh ki teh u yɛ ɔmɛ nɛ?» Nɛ u ye: «U yɛ *Uwien ya ñɔbonsɔknl uba nɛ.»

¹⁸ *Sufmbɛ ya ciɛnb ɔa teke' ki jin' ki ye u lã yɛ ujuɔn, nɛ ki likre'. Nɛ ki yin' u'naa nin u'baa nɔ ¹⁹ ki lã niire' bɛ ki ye: «Ni'bijɛ sɔ nɔ-ɔɔ? Ni maa' wɔ ujuɔn nɛ-ɛɛ? Ni tien' mila u ji likeh fɛnfɛnnɔ wuɔ nɔ?» ²⁰ Nɛ u'naa nin u'baa ye: «Ti bɛn ki ye ti'bijɛ nɛ. Ti lã maa' wɔ ujuɔn nɛ. ²¹ Ama ta bɛn nɔ tien' ma u likre' fɛnfɛnnɔ wuɔ nɔ, ka bɛn udaan wɔ likre' wɔ mɔ. Wa ji yɛ buk, niire' wɔ mɛn. U li tɔkɛ nɛ u'gbɛr.» ²² U'naa nin u'baa lã fɛnge *Sufmbɛ ya ciɛnb ma nnɔ nɛ cɛrɛ' bi len' nnɔ, kime *Sufmbɛ ya ciɛnb lã kpaan' buñɔbu ki ye wɔ len' ki ye *Yesu yɛ Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo la, bi li ɔrɛ wɔ bi'taanl ya duku ni nɛ. ²³ Nɛn bo nɛ u'naa nin u'baa len' ki ye: «Wa ji yɛ buk, niire' wɔ mɛn.»

²⁴ *Farisɛnmbɛ tɔ yin' uje wɔ lã yɛ ujuɔn nnɔ, ki lã tɔkɛ' wɔ ki ye: «Tɔkɛ tigbɛmɔnt Uwien ya nun bɔ. Tinbi bɛn ki ye uje bugbɛn yɛ ubiɛrdaan nɛ.» ²⁵ Nɛ u ye: «U yɛ ubiɛrdaan la, ma bɛn. N bɛn nã nnɔ nɛn si: N lã yɛ ujuɔn nɛ, fɛnfɛnnɔ wuɔ n likre'.» ²⁶ Nɛ bi niire' wɔ ki ye: «U tien' mila ki likre' ɔ?» ²⁷ Nɛ u jiin' bɛ ki ye: «N kpiɛ' ki tɔkɛ' nɛ, nɛ na tuo' nɔ cii. Bɛ bo nɛ ni nuunh ɔ tɔ nɔ liɛbɛ kɔ tɔkɛ nɛ? Ni'mɔ la lii nuunh nɔ tien u'panpaankaab nɛ-a?» ²⁸ U len' nnɔ ma nnɔ nɛ bi suke' wɔ, ki tɔkɛ' wɔ ki ye: «Sin nɛ yɛ u'panpaankɛ. Tinbi yɛ Moyis ya panpaankaab nɛ. ²⁹ Tinbi bɛn ki ye Uwien lã tɔkɛ' Moyis nɛ tigbɛr, ama uje wuɔ wɔn, ta bɛn u ñɛn' nã saan.» ³⁰ Nɛ u ye: «Liike mɛn miyɔkm ya bonn-a! U likre' nni, nɛ na bɛn u ñɛn' nã saan-a! ³¹ Ti bɛn ki ye Uwien ɔa cɛngɛh biɛrdaan ya kaare. Unil boh Uwien ki teh Uwien ya yiem la, Uwien cɛngɛh u ya kaare nɛ. ³² Uñɛndun ya cincinyo kɔ lã baa dinnɔ, ta laan cii' nil likre' wɔ bi maa' wɔ ujuɔn. ³³ Uje bugbɛn ɔa bi ñɛn' nɔ Wien saan la, wa bi li fre kɔ tien niba.» ³⁴ Nɛ bi tɔkɛ' wɔ ki ye: «Bi maa' sin a yɛ ubiɛrdaan, nɛ a yɛ á wɔkn tinbi-ii?» Nɛ ki ɔrɛ' wɔ ki ñɛn' litaanl ya duku ni.

Bã cinbe ki yɛ ijũn

³⁵ *Yesu cii' bi ɔrɛ' wɔ ki ñɛn' litaanl ya duku ni. Nɛ u jon' ki tɔ laa' wɔ, ki niire' wɔ ki ye: «Sin, a teke' Unil ya Bijɛ ki jin'-ii?» ³⁶ Nɛ u jiin' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ɔmɛ nɛ yɛ Unil ya Bijɛ? Tɔkɛ nni ɔrɛ nɔ teke' wɔ kɔ ji.» ³⁷ Nɛ *Yesu ye: «A laa' wɔ; wɔn nɛ tɔkeh ɔe tigbɛr nɔ.» ³⁸ Nɛ u ye: «Yonbdaan, n teke' ɔe ki jin',» nɛ ki gbaan' u'nintuɔli ki puke' wɔ.

³⁹ Nɛ *Yesu ye: «N baa' uñɛndun wuu ni, ɔ bu tibuur nɛ, kɔ cɛrɛ binib bã ɔa lenh ɔ likre, ɔa bɔ like ɔ juɔn.» ⁴⁰ Farisɛnmbɛ bã te u'saan nnɔ cii' u len' ma bo, nɛ ki niire' wɔ ki ye: «Ti'mɔ yɛ ijũn nɛ-ɛɛ?» ⁴¹ Nɛ u tɔkɛ' bɛ

ki ye: «Ni bi yé ijùòn la, na bi li ñmàbe biere. Ama ni lienh ki teh ni yé binunyaanb ñe, ñen bo ñe ni juore' ki te ni'biere ni.»

10

Yesu ñe yé upekpaamòn

¹ «N tókeh ñe imòn ñe, unil wà maabe' ki kòn' upepeke ni, ka ñen' nañòbu ki kòn' la, u yé unasu ñe, ki yé udukond. ² Ama unil wà ñeh bunañòbu ki kòh nnò, wòn ñe yé upekpaal. ³ Unil wà gu bunañòbu nnò li piire wò bù ñe. Ipe ben u'nieke. U yih wòn bugben ya pe ya yel, ñe ki ñendeh yè. ⁴ U tí ñen' u'pe ke la, u le usen ñe í pe u'bo, kimé í ben u'nieke. ⁵ Ya ní paan caan bo. I li sen wò ñe mònòn, kimé ya ben cénb ya nieke.»*

⁶ *Yesu pòn' be mikpenjenm mié nò, ama ba cii' mi'tingi.

⁷ Ñe u tí tóke' be ki ye: «N tókeh ñe imòn ñe, min ñe yé upepeke ya nañòbu. ⁸ Binib bà ke kpié' ki baa' nin nni nnò yé binasub ñe, ki yé idukond, ama ipe ña cenge' bi'bó. ⁹ Min ñe yé bunañòbu. Unil ñen' min ki kòn' la, u li ñmère, kí li kòh ki ñeh, ki li le u li ji bà. ¹⁰ Unasu baa' la, u nuunh wò ní suu ipe kí kòkòre kí sasaa ñe. Min baa' ní lá de yè limiel ñe, ñò niba la pòre i'fuobm ni.

¹¹ «Min ñe yé upekpaamòn. Upekpaamòn li tuo kí kpo u'pe bo. ¹² Unil wà ña cinbe ki yé pekpaal ki kpaah ipe ilike bo, ñò ka yé pedaan mò nnò, laa' ukèr we ní la, u li sen kí cère yè ñe. Ukèr li cuo iba, ñe ya sien' ní yeyere. ¹³ Wà kpaah ipe ilike bo nnò ña tóngè yè. Ñen ñe cère u li sen kí daan yè. ¹⁴ Min yé upekpaamòn ñe, ki ben n'pe, ñe n'pe mò ben nni, ¹⁵ ten n'Baa ben nni ma, n'mò ben wò nnò. Ñe min li tuo kí kpo n'pe bo. ¹⁶ N ñmàbe ipetò ya ña yé upepeke wuu ya pe. N li li kpaah i'mò ñe, ñe í li cengeh n'nieke bó. I'ke li taan kí tien upepeke uba ñe, kí li ñmàbe upekpaal uba. ¹⁷ N'Baa yíe nni, kimé n li tuo kí kpo, ñò kí liebe kí mekre. ¹⁸ Uba ña ní fre kí ku nni. Min ñe tuo' be ní ku nni. N ñmàbe mituòm ní kpo, ki ñmàbe mituòm ní mekre mò. N'Baa ñe cèbe nni ní tien nnò.»

¹⁹ *Yesu len' nnò ñe Sufmbé ya gber ña tí cende'. ²⁰ Bi'ni bà yebe tóke' ki ye: «Usenpol uba ñe ñaake wò. U waare' ñe. Be tien' ni cengeh u'bó?» ²¹ Ñe bitòb ye: «U'lenm ña yé unil wà usenpol ñaake wò ya lenm. Unil wà usenpol ñaake wò li fre kí likre ijùòn-ii?»

Sufmbé ña teke' Yesu ki jin'

²² Sufmbé là jeleh kunacenku Yerusalem ni ki tien bi là tien' lituorl ki mônge' Uwien ya duku uyo wà nnò ñe. Ní là yé tiwòrcient ya yo ñe.† ²³ *Yesu là cuonh ki joh ki liebeh Salomòn ya ninbonku ni Uwien ya duku ya luo bo. ²⁴ *Sufmbé ya cienb guòn' wò, ñe ki niire' wò ki ye: «A li cère tí li jie nè ní tí wuòke-a? A yé Uwien ya Nigèndke Kristo la, tóke te imòn.»

²⁵ Ñe u tóke' be ki ye: «N là tóke' ñe, ñe na teke' nni ki jin'. N sònñh itùòn ya n'Baa ya yel bo nnò ñe wòngèh n yé udaan wà. ²⁶ Ninbi ña yé n'pe. Ñen bo ñe na teke' nni ki jin'. ²⁷ N'pe cengeh n'nieke bó. N ben yè, ñe í pe n'bo. ²⁸ N dienh n'pe limiel là ña ñmàbe gbenm. Ya ní kpo kí juore fenn, uba mò ña

* **10:5** *Yesu ya yo nnò upedaan nin u'yul ñe là sòbe ki yé upekpaal. Bi là taakeh bi'pe ki gòndeh upepeke uba ni ñe, ñe uguuurl gu yè. Ní faa' la, ñe wà ke ní baa upepeke nnò saan kí yin u'pe, yé ní ñe kí paan u'bo. † **10:22** Ba ña yé Sufmbé là kòn' Uwien ya duku ni kí kuon' kù tijònt, ñe bi tien' lituorl ki liebe' ki mônge' kù. Sufmbé ji la jeleh kunacenku ki tien ñen bó ñe.

ń fre kí fie yè n'saan. ²⁹ N'Baa ne de' nni yè; u'tuom cen' mituom ke.† Uba ń fre kí fie bonn wɔn n'Baa ya nuɔ ni. ³⁰ Min nin n'Baa te miba ne.»

³¹ Ne *Sufmbɛ ya ciɛnb tí yuure' iten be ń yèke kí ku wɔ. ³² Ne u tɔke' be kí ye: «N sɔn' ní'nun bó itùonmɔnmɔn í yɛbe n'Baa ya yel bo. Li le tuonl bo ne ni nuunh ní yèke nni iten kí ku nni?» ³³ Ne *Sufmbɛ ya ciɛnb ye: «Na yé tuonmɔnmɔnl bo ne ti nuunh tí yèke ɲe iten kí ku ɲe. A suke' Uwien ne. Sin yé unil, ne ki taah a'ba ki teh Uwien.» ³⁴ Ne u ye: «Nì kele' ní'yiko ya gbɔnku ni ki ye ni yé iwien ne. ³⁵ Ti ben ki ye uba ń fre kí ɲmire ná kele' *Uwien ya gbɔnku ni. Tɔ, Uwien là tɔke' binib bà u'gber nnɔ, u ye bi yé iwien ne. ³⁶ Ne min wà Uwien gènde' nni ki sɔn' nni ní unɛndun wuu ni nnɔ, n len' ki ye n yé u'Bije, ne ni ye n suke' wɔ-ɔɔ? ³⁷ Ma sɔnh n'Baa ya tòn la, la teke nni mɛn kí ji. ³⁸ Ama n sɔnh yé la, na li li teke nni kí ji mɔn la, teke mɛn n sɔnh itùon yà nnɔ kí ji, ɲɔ kí bende mɔnmɔnm kí ye n'Baa te nin nni, ne n'mɔ te nin wɔ.»

³⁹ Nen saan ne bi tí nuunh be ń cuo wɔ, ne u ɲmere' bi'nuɔ ni.

⁴⁰ U liebe' ki jon' Sudɛn ya kpenpuol bó, ki tí te San là cin' ki siih binib Uwien ya ńunm ná saan nnɔ. ⁴¹ Ne binib baa' u'saan ki yɛbe, ki len' ki ye: «San ńa là tien' yɔkm ya bonn niba, ama u là len' uje wuɔ ya gber tà nnɔ yé imɔn ne.» ⁴² Ne binib teke' Yesu ki jin' ní'saan ki yɛbe.

11

Lasaar ya kuum

¹⁻² Uje uba ne là te ki bun, bi yih wɔ Lasaar. U yé Mari nin Mart ya ninje ne. Wɔn nin ben ke là kɔh udu uba ni ne, bi yih wɔ Betani. Mari nnɔ yé upii wà là taa' lɛfina ki wule' Yonbdaan ya tãan bo, ki taa' u'yur ki ɲmiɲmire' yé nnɔ ne. ³ Uje nnɔ ya ninsieɓ nnɔ sɔn' bi tí tɔke' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, unil wà a yíe wɔ nnɔ bun ne.»

⁴ Yesu cii' ma nnɔ ne ki ye: «Iwien bugben ńa yé kuum. Ama í li cère binib ń kpieke Uwien ɲɔ kí kpieke wɔn Uwien ya Bije mɔ.»

⁵ Yesu là yíe Mart nin u'ninsɛ nin Lasaar ya gber. ⁶ U cii' Lasaar bun ma nnɔ ne u juore' ki tien' u te ná saan nnɔ iwien ile. ⁷ Iwien ile nnɔ gèbre' ne u tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Cère mɛn tí liebe Sude ya tinɛnm bó.»

⁸ Ne u'panpaankaab ye: «Cɛnbaa, na yé idɛn yiɛ ne Sufmbɛ là nuunh be ń yèke iten kí ku ɲe ní'bó ne a tí liebeh ní'bó-oo?» ⁹ Ne u jii'n be kí ye: «Uwien uba ńa te tikur piik nin tule-ee? Unil cuonh uwien ni la, wa ń gbiere, kime unɛndun wuu ya wenwenku ne cèreh u lenh. ¹⁰ Ama unil cuonh kuɔnku la, u li gbiere ne, kime na wien.» ¹¹ Yesu len' nnɔ kí tí gben', ne ki tí ye: «Tí'jɔ Lasaar gùɔn'-a, ama n li jo kí tí finde wɔ.» ¹² Ne u'panpaankaab ye: «Yonbdaan, u gùɔn' la, u li faake-a!»

¹³ Yesu là yíe wɔ ń tɔke kí ye Lasaar kpo' ne. Ama u'panpaankaab ben maaleh kí teh u lienh migɔmɔnm ya gber ne. ¹⁴ Nen saan ne *Yesu jí tɔke' be ní wien kí ye: «Lasaar kpo'-a! ¹⁵ U kpo', ma te ní'saan ma nnɔ, ninbi bo ne ní tien' nni uyɛnsɔnge, kime nen ne li cère ní tùɔre kí teke nni kí ji. Tí jo mɛn u'bó.» ¹⁶ Ne u'panpaankaab ya uba, bi yih wà Toma kí liebe' kí yih wɔ lilebl nnɔ tɔke' bitɔb kí ye: «Cère mɛn tí'mɔ ń jo kí tí kpo nin wɔ.»

Yesu ne yé mimekrm, kí ye limiel

† **10:29** Bi kpie' kí kele' tigbont tà nnɔ ya tuba ni ní kele' kí ye: «N'Baa de' nni ná nnɔ yɛbe kí cen' nibonn ke» ne.

17 *Yesu ti baa' Betani ya du ni uyo wà nnò, ki laa' Lasaar tien' likul ni iwien inan nínò.* 18 Betani ña fòke nin Yerusalem. Ní li te ten kònsini uta ne. 19 Nèn ne cère' Sufmbè là baa' Mart nin Mari saan, be ní lá suon be bi'ninje ya kuum bo ki yebe.

20 Mart cii' *Yesu we ní, ne u tobreh wò usen bó. Ama Mari wòn juore' ki ke iden ne. 21 Mart ti tòke' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, a bi te niè saan la, n'ninje ña bi kpo'. 22 Ama n ben ki ye fenfennò wuò mònòn, a mié' Uwien nibonn ná ke la, u li de ñe nè ne.» 23 Ne *Yesu tòke' wò ki ye: «A'ninje li mèkre.» 24 Ne Mart ye: «N ben ki ye u lá li mèkre uwenfòrke ya daali, lidaali là binib li mèkre nnò ne.» 25 Ne Yesu ye: «Min ne yé mimekrm ki yé limiel. Unil teke' nni ki jin' la, u kpo' mònòn la, u li fuobe ne. 26 Wà ke fuobe ki teke' nni ki jin' la, wa ní kpo' fiebu. A teke' n len' ná nò ki jin-ii?» 27 Ne Mart ye: «Hnn, Yonbdaan, n teke' ki jin' ki ye a yé Uwien ya Bijè ne, ki yé Uwien ya Nigèndke Kristo wà li baa ní uñendun ni nnò.»

28 Mart len' nnò, ne ki bure' ki ti yin' u'ninse Mari, ki bunbe' ki tòke' wò ki ye: «Cenbaa baa' ní, ki yih ñe.»

29 Mari cii' nnò ma nnò ne ki pòk ki fii', ki jon' u'saan. 30 *Yesu ña laan kòn' udu ni, u laan te usen ní, Mart tuobe' wò ná saan nnò ne. 31 *Sufmbè bà te iden Mari saan, ki suondeh wò nnò laa' u pòk ki fii' ki ñen' saali ma nnò ne bi'mò paan' u'bo. Bi là maaleh ki teh u joh likul bó ne wò ní ti muò.

32 Mari ti baa' *Yesu te ná saan uyo wà ki laa' wò nnò, ne ki gbaan' u'nintuòli, ki tòke' wò ki ye: «Yonbdaan, a bi te niè saan la, n'ninje ña bi kpo'.» 33 Yesu laa' u muòh, ki laa' *Sufmbè bà pè u'bo nnò mò muòh ma nnò, ne u'yenm saa' ki gbien', 34 ne u niire' be ki ye: «Ni sube' wò le saan-i?» Ne bi ye: «Yonbdaan, den kí ti liike-a!»

35 Ne saan ne Yesu muò'. 36 Ne *Sufmbè ye: «Liike men u là yé wò ní ti kpè ma.» 37 Ne bi'ni biba ye: «Wòn wà là likre' ujuòn-ii? Wa bi li fre kí cère Lasaar la kpo-oo?»

38 Nèn saan ne *Yesu ya yenm tí saa' ki gbien', ne u bure' likul bó. Ní là yé kujòlulnku ne, ne litenl bi ku'ñòbu. 39 Yesu ye: «Biire men litenl nnò.» Uje wà kpo' nnò ya ninse Mart tòke' wò ki ye: «Yonbdaan, u lii nuuke'-a! Kimè u tien' len iwien inan sò.» 40 Ne *Yesu ye: «Ma tòke' ñe ki ye a teke' nni ki jin' la, a li le Uwien ñmòbe ukpieke ma bo-oo?» 41 Nèn saan ne bi biire' litenl nnò, ne u yaare' ki liike' paaki ki ye: «N'Baa, n faareh ñe nin a cenge' n'bó ma nò. 42 N ben ki ye uyo ke a cengeh n'bó ne. Ama linigol liè bo ne cère' n len' nnò, ñò be ní teke kí ji kí ye sin ne sòn' nni ní.» 43 U len' nnò, ne ki tien' ufaa bo ki ye: «Lasaar, ñe ní!» 44 Ne uje wà bi yé utenkprii nnò ñen' likul ni ní, tikpèlcer biè ki tenten' u'nuò nin u'taan, kutòku piibe u'nun bó. Ne Yesu tòke' be ki ye: «Ñenñen men tikpèlcer nnò, kí cère wò ní li joh.»

Bi kpaan' iye be ní ku Yesu

(Matie 26:1-5; Mark 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Sufmbè bà là baa' Mari saan ki laa' Yesu tien' nibonn ná nnò, bi'ni bà yebe teke' wò ki jin'. 46 Ama bi'ni biba mò jon' *Farisienmbè saan ki ti tòke' be *Yesu tien' ná nnò. 47 Nèn saan ne bitòtuarcienb nin *Farisienmbè nnò yin' bi'buur ya cekl yaab ki taan', ne ki tòke' be ki ye: «Ti li tien mila? Kimè uje bugben teh miyòkm ya bont cèen ne. 48 Ti cère' u tuu ki teh nnò la, binib ke li teke' wò kí ji, ne Erom yaab li baa kí lá bere ti'Wien ya duku, kí gben ti'bol ya nib ke.»

* 11:17 Liike Matie 27:60.

49 Bi yih bi'ni uba Kayif, wɔn nɛ lɑ yɛ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn libinl nɔɔ, nɛ u tɔkɛ' bitɔb ki ye: «Na bɛn niba, 50 ka bɛn ki ye nɪ mɔn unibaab rɪ kpo ti'du ya nib bo ŋɔ ti'bol kɛ la gben-ii?» 51 U len' ma nɔɔ, na yɛ wɔn bugbɛn ya yɛnm ni nɛ u len' nɔɔ. U lɑ yɛ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn libinl nɔɔ ma nɔɔ, nɛ cɛrɛ' u len' tɛn uŋɔbonsɔknl ki ye *Yesu li kpo bi'bol ya nib kɛ bo. 52 Na yɛ bi'bol ya nib baba bo nɛ u li kpo. U li kpo kɪ taan Uwien ya bumu mɔa yɛrɛ' ni'kɛ saan nɔɔ kɪ tien bɛ unibaab nɛ.

53 Kɪ nɛ nɛn daali nɛ bi sien' ki ye bi li ku Yesu nɛ. 54 Nɛn bo nɛ *Yesu ŋa ji cɛrɛh *Sufmbɛ lenh wɔ. U siere' ni'saan ki bure' udu uba bɔ, bi yih wɔ Efrayim, wa fɔkɛ nin kupenpelku, nɛ wɔn nin u'panpaankaab tɪ te ni'bɔ.

55 Nɪ lɑ sien' waamu nɛ bɛ rɪ jele *Sufmbɛ ya Pak ya nacenku. Nɛ binib nɛn' idugbaan ni ki baa' Yerusalem ki yɛbe, bɛ rɪ lɑ nɛn bi'yul bo tijɔknt kɪ bonde kunacenku nɔɔ. 56 Bi te Uwien ya duku ya luo bo ki nuunh Yesu ma nɔɔ nɛ ki niirɛh tɔb ki teh: «Nɪ maaleh mila? U li baa kunacenku kuu bii wa rɪ baa?» 57 Bitɔtuɔrciɛnb nin *Farisiɛnmbɛ lɑ len' ki ye unil bɛn u te nɑ saan la, wɔ rɪ wɔn bɛ, bɛ rɪ jo kɪ tɪ cuo wɔ.

12

Mari faan' Yesu ya tɔan lɛfina

(Matie 26:6-13; Mark 14:3-9)

1 Nɪ lɑ sien' iwien iluob nɛ Sufmbɛ rɪ jele bi'Pak ya nacenku, nɛ *Yesu jon' Betani ya du ni. Lasaar wɑ u lɑ mɛkre' wɔ nɔɔ, kɔh nɛn ni nɛ. 2 Bi tien' *Yesu tijier ni'saan. Mart nɛ lɑ gbiinh bɛ tijier nɔɔ nɛ Lasaar mɔ yɛ bɑ jinh tijier *Yesu saan nɔɔ ya uba. 3 Mari taa' lɛfina uba u te litrjenku, u'daaku faa cɛɛn, bi yih lɛfina nɔɔ naar, ki lɑ fanfaan' *Yesu ya tɑan, ki taa' u'yur ki ŋmiŋmire' yɛ. Lɛfina nɔɔ ya nu teke' kuduku kɛ. 4 Nɛ *Yesu ya panpaankaab ya uba, bi yih wɑ Sudas Iskariyɔt, wɔn wɑ lɑ li kuɔrɛ Yesu nɔɔ ye: 5 «Bɛ tien' ba rɪ taa lɛfina nɔɔ kɪ kuɔrɛ kɪ lɛ iwɛntun kobiita ya paaku kɪ taa kɪ de bijiinb-i?» 6 Na yɛ Sudas tɔngɛh bijiinb nɛ. Kimɛ u lɑ yɛ unasu nɛ. Wɔn nɛ ŋuuke kiliksɔrk ma nɔɔ, u suh bi taah ilike yɑ ki kpiɛndɛh len nɔɔ nɛ. Nɛn nɛ cɛrɛ' u len' nɔɔ. 7 Nɛ *Yesu tɔkɛ' Sudas ki ye: «Cɛrɛ wɔ wɔ rɪ fuore. U taa' lɛfina wuɔ wɔ rɪ bonde n'subm nɛ. 8 Bijiinb li li te ni'saan uyo kɛ nɛ; ama min ŋa rɪ li te ni'saan uyo kɛ.»

9 Sufmbɛ ligol cii' *Yesu te Betani ya du ni, nɛ ki baa' u'saan. Na yɛ Yesu baba bo nɛ bi baa'. Bi nuunh bɛ rɪ lɛ Lasaar wɑ *Yesu lɑ mɛkre' wɔ bitɛnkpiib ni nɔɔ mɔ nɛ. 10 Nɛn saan nɛ bitɔtuɔrciɛnb sien' ki ye bi li ku Lasaar mɔ, 11 kimɛ wɔn bo nɛ *Sufmbɛ teke' *Yesu ki jin' ki yɛbe, ka ji pɛ bɛn bitɔtuɔrciɛnb bo.

Bi kpiɛkrɛh Yesu u tɪ kɔn' Yerusalem ni

(Matie 21:1-11; Mark 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Kutaaku faa', nɛ linigociɛnl lɑ baa' Yerusalem ni lɛ rɪ jele kunacenku nɔɔ cii' *Yesu we nɪ, 13 nɛ bi bɛrɛ' mubiɛbisiimu ya fɛr ki tobreh wɔ usɛn bɔ, ki wuureh ki teh:

«Osana!

Uwien ya mɔnm rɪ li te wɑ we nɪ

Yonbdaan ya yel bo nɔɔ bo.

Uwien ya mɔnm rɪ li te Israyɛl yaab ya bɛr bo.»

14 *Yesu laa' uŋuunfanfaan ki jɛkɛ' tɛn nɪ kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

15 «*Siyon* yaabe, la cère men nè ní cuo ne jëwaanbu.

Liike men, ni'bercien we ní,
ki jeke unjuunfaan.»

16 *Yesu ya panpaankaab ña laan là cii' ni'tingi u ya yo. Uwien kpieke' wə uyo wà nnə, ne bi tiere' ki ye nĩ kele' u'bo nnə ne *Uwien ya gbənkū ni, ki bende' ki ye linigol nnə tien' wə bi bi li tien wə ma bo ne.

17 Linigol là là te *Yesu saan lidaali là u là mekre' Lasaar ki yin' wə ki ye wə ní ñe ní likul ni nnə, ben ne là tōke' binib tigber nnə. 18 Nen bo ne binib ligol tuobe' wə usen bó, kime bi là cii' u tien' miyokm ya bonn nnə ma bo. 19 Nen saan ne *Farisienmbε tōkeh tōb ki teh: «Ni laa'-aa? Ninbi ña ji li fre kí tien niba. Unjendun ya nib ke ji pe wən bo ne.»

Grekmbe biba nuunh be ní le Yesu

20 Grekmbe† biba mə là baa' Yerusalem kunacenu nnə ya yo be ní lá puke Uwien. 21 Bi nekn' Filip. U yé Betsayida ya du wà te Galile ya tinfenm ni nnə yə ne, ne ki tōke' wə ki ye: «Ucien, ti yie tí le *Yesu ne.» 22 Ne Filip jon' ki tí tōke' Andre. Ne bi'ke bile jon' ki tí tōke' Yesu. 23 Ne *Yesu tōke' be ki ye: «Uyo wà Uwien li kpieke Unil ya Bijε nnə baa' ní ñə. 24 N tōkeh ne imòn ne, bi bule' mijibim ma kpo' la, mĩ li juore mi'baba ne. Ama mĩ kpo' la, mĩ li pòre kí yebre ne. 25 Wà ke yie wə ní fie u'miel la, wən ne li kpo' kí juore fenm. Ama wà ke ña tōngēh u'miel unjendun wuu ni la, wən ne li le limiel là ña ñmobe gbenm. 26 Unil yie wə ní sən n'tuon la, udaan ní li pe n'bo. N te nà saan la, n'tonsənl mə li te nen saan ne. Unil sən h n'tuon la, n'Baa li kpieke wə.»

Yesu lienh u'kuum bo

27 «Fenfennə, n'yenm saa' ki gbien'-a! N li len kí ye ba? N ye: «N'Baa, ñe nni ijend yà we ní nə ni-ii?» Ama n baa' nen bo ne ki là tu' uyo wuu nə. 28 N'Baa, wuon a'kpieke.»

Nen saan ne unieke uba ñen' paaki bó ní ki ye: «N wuon' n'kpieke ñə, ki li liebe kí wuon wù mə ne.»

29 Linigol là se ni'saan ki cii' unieke nnə bó nnə, ya biba ye utaa ne dun', ne bitəb ye Uwien ya tond uba ne len' wə.

30 Ne u ye: «Na yé min bo ne cère' udaan wà len' nə len', ninbi bo ne u len'. 31 Fenfennə wuə ne Uwien li bu unjendun wuu ya nib tibuur. Fenfennə ne Uwien li ñəre wà yé unjendun wuu ya cien nnə. 32 Min wən, uyo wà bi li fin nni paaki bó nnə‡, ne n li dère binib ke kí nekn n'ba.» 33 U len' nnə ñə wə ní wuon u li kpo' mikuum mà ya bol ne.

34 Ne linigol nnə tōke' wə ki ye: «Ti cii' *Uwien ya gbənkū ye Uwien ya Nigendke *Kristo li fuobe uyo ke ne. A tien' mila ki len' ki ye bi li fin Unil ya Bijε udəpənpən bo paaki bó? Nme yé Unil ya Bijε bugben-i?» 35 Ne u tōke' be ki ye: «Kuwenwenku ña ji li wuəke' ni'ni. Li cuonh men uyo wà kuwenwenku laan te, ñə licinñunl la piln ne. Unil wà ke cuonh licinñunl ni la, wa ben u joh nà bó. 36 Kuwenwenku laan te ma nə, teke men kù kí ji, ñə kí li yé kuwenwenku yaab.»

*Yesu len' nnə, ne ki ñen' ni'saan ki jende' ki tí bəle'.

Sufmbe ña teke' Yesu ki jin'

* 12:15 Bi liebe' ki yih Yerusalem ne Siyon. † 12:20 Migbiirm mie ni bi ye Grekmbe la, bi niireh bə ña yé Sufmbe ne. ‡ 12:32 Bi li fin nni paaki bó nnə ya tingi te bolm mile bo ne. Miba si: kí fin udəpənpən bo. Mitom si: kí duo paaki u'Baa saan.

³⁷ Nin u là tien' miyɔkm ya bont tù yɛbe bi'nun ni ma kɛ nnɔ, ba teke' wɔ ki jin'. ³⁸ Ba teke' wɔ ki jin' ɲɔ *Uwien ya ɲɔbonsɔknl Esayi là len' nà nnɔ nɛ́ rí tien nɛ. U là ye:

«Yonbdaan, ɲmɛ tuo' ki teke' ti len' nà nnɔ ki jin'-i? Njme bɛnde' a ɲmɔbe mituɔm ma bo?»

³⁹ Esayi tí là len' nà bo cɛre' ba lí li fre kí teke kí ji. U là ye:

⁴⁰ «Uwien juɔn bi'nun,
ki libe' bi'yɛnm,
ɲɔ bi la lenh,
ki la cii' ní'tingi bi'yɛnm ni,
ki la lɛbre bi'tetem,
ɲɔ wɔ rí buu bɛ.»

⁴¹ Esayi là len' nnɔ, kime u là laa' *Yesu ya kpiɛke ma nnɔ nɛ cɛre' u len' u'gbɛr.

⁴² Nin nɛn kɛ, *Sufmbɛ ya cɛnb bà yɛbe mɔnɔn là teke' *Yesu ki jin'; ama *Farisienmbɛ bo nɛ ba len' upaan bo ki ye bi teke' wɔ ki jin'. Bi là fɛnge' bi li ɲɔre bɛ litaanl ya duku ni nɛ. ⁴³ Kime bi yíe binib ya kpiɛkm ki cɛn' Uwien yaam.

Yesu tɔke' binib tigbɛr tà nnɔ nɛ lá li biin bɛ

⁴⁴ *Yesu len' ufaa bo ki ye: «Wà kɛ teke' nni ki jin' la, na yé u teke' min baba nɛ ki jin', u teke' wà sɔn' nni ní nnɔ mɔ ki jin' nɛ. ⁴⁵ Wà kɛ laa' nni la, u laa' wà sɔn' nni ní nnɔ mɔ nɛ. ⁴⁶ Min yé kuwenwenku nɛ ki baa' uɲɛndun ni, ɲɔ unil wà kɛ teke' nni ki jin' la, u la juore cinɲunl ni. ⁴⁷ Unil cii' n'gbɛr, ka bon' tù la, na yé min nɛ li biin wɔ, kime ma baa' rí lá biin uɲɛndun ya nib, n baa' rí lá ɲmien bɛ nɛ. ⁴⁸ Wà kɛ wiɛ' nni, ka teke' n'gbɛr la, u laa' nibonn nà li biin wɔ. Uwenfɔrke ya daali la, n'gbɛr nnɔ nɛ li biin wɔ, ⁴⁹ kime ma tɔkeh n'bugbɛn ya gbɛr. N'Baa wà sɔn' nni ní nnɔ, wɔn nɛ tɔke' nni n li len ma bo nin n li wɔkn ma bo. ⁵⁰ N bɛn ki ye u'gbɛr dienb binib limiɛl là ɲa ɲmɔbe gbenm nɛ. Nnɔ nɛ n tɔkeh tà kɛ nɔ n tɔkeh tù n'Baa tɔke' nni tù ma bo nɛ.»

13

Yesu sɔkre' u'panpaankaab ya tàan

¹ Ní là sien' waamu nɛ *Sufmbɛ ya Pak ya nacenku rí jele. *Yesu bɛn ki ye u'yo baa' wɔ rí ɲɛ uɲɛndun wuu ni, kí liebe u'Baa bó. U là yíe u'nib bà te uɲɛndun ni nnɔ. U là yíe bɛ ki tí gben' nɛ.

² *Yesu nin u'panpaankaab là jinh kutaajuɔku ya jier uyo wà nnɔ ki laa' usɛnpol de' Simɔn Iskariyɔt ya bijɛ Sudas iyɛnmaale ɲɔ wɔ rí kuɔre Yesu. ³ Yesu bɛn ki ye u'Baa de' wɔ mituɔm tibont kɛ bo, ki bɛn mɔ ki ye u'ɲɛn' ní Uwien saan nɛ, ki tí liebeh Uwien saan. ⁴ Wɔn nin u'panpaankaab kɛ ki jinh, nɛ u'fii' ki sere', ki gore' u'paaki bó ya liɛrl ki ble', ki taa' kukpɛlɛiɛku ki gbin' u'ciɛk ni, ⁵ nɛ ki taa' miɲunm ki kuore' kusɛnku ni, ki cin' ki sɔkreh u'panpaankaab ya tàan*, ki taah u'gbin kukpɛlɛiɛku kua nnɔ ki ɲmireh yè. ⁶ U tí baa' Simɔn Pɛr saan, nɛ u tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, sin rí lá sɔkre min ya tàan-ii?» ⁷ Nɛ *Yesu ye: «Fɛnfɛnnɔ ɲa rí cii n teh nà nɔ ya tingi, ama a lá lí cii nè uyo uba nɛ.» ⁸ Nɛ Pɛr ye: «ɲa lí li sɔkre n'tàan fiebu.» Nɛ *Yesu ye: «Ma sɔkre' a'tàan la, ɲa rí lɛ gbiin n'saan.» ⁹ Nɛ Simɔn Pɛr ye: «Yonbdaan, nnɔ la, la sɔkre n'tàan baba. Sɔkre n'nuɔ nin n'yul mɔ.» ¹⁰ Nɛ *Yesu ye:

* **13:5** Itàan ya sɔkrm là yé liyonbtuonl nɛ.

«Unil sii' la, wa rí li nuunh wə rí pək kí sii kí lere, u li səkre u'taan baba ne, kimε u'gbenent kε wien nε. Ni'mə wien nε, ama na nín yé ni'kε nε wien.»
 11 Kimε *Yesu ben udaan wà li kuəre wə, nen nε cère' u len' ki ye: «Na yé ni'kε nε wien.»

12 Tə, u səkre' bi'taan ki tí gben', ki gole' u'lierl nno, nε ki liebe' ki tí kèle', ki niire' bε ki ye: «Ni cii' n tien' nε nà nə ya tingi-ii? 13 Ni yih nni ni'cēnbaa nin ni'Yonbdaan ma nə, ni ηməbe imən nε, kimε n yé wən nε. 14 Min ni'Yonbdaan nin ni'cēnbaa səkre' ni'taan ma nə, ni'mə rí li səkreh ni'təb ya taan nno. 15 Kimε min wuən' nε ni li teh ma nε, ni'mə rí li teh ni'təb tən n tien' nε ma nə. 16 N təkheh nε imən nε, utonsənl ηa cən' u'cēnbaa, utond mə ηa cən' wə sən' wə. 17 Ni bende' n len' nà nə ya tingi ma nə, ni teh nno la, Uwien ya mən m li te ni'bo nε.

18 «Ma lienh ni'kε bo, min n ben n gēnde' binib bà; ama nà kele' *Uwien ya gbənk u ni nno li tien nε. Ní kele' ki ye: «Min nin unil wà taakeh ki jinh n'jier nε fi' ki sere' n'bo.» 19 N təkhe' nε nibonn nà ηa laan tien' ya gber fən fənnə, ηə nì lá tien' la, nì bende kí ye «n yé n yé wà» nε†. 20 N təkheh nε imən nε, unil teke' n sən' unil wà la, u teke' min nε. Unil teke' nni la, u teke' wà sən' nni ní nno nε.»

Yesu təkhe' u'panpaankaab ki ye bi'ni uba li kuəre wə

(Matie 26:20-25; Mark 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 *Yesu len' nno ki tí gben', u'γenm saa' ki gbien', nε u təkhe' bε ki ye: «N təkheh nε imən nε, ni'ni uba li kuəre nni.» 22 Nε u'panpaankaab jiebeh ki likeh təb, ka ben u niireh wà. 23 Bi jinh ma nno, u'panpaankaab ni u yie wà ki gbien' nno nε kε ki buəke wə. 24 Nε Simən Pier kenbe' wə ki ye wə rí niire *Yesu kí ye u niireh ηmε nε? 25 Nε u'panpaanke nno gbien' *Yesu bo, ki niire' wə ki ye: «Yonbdaan, ηmε nε?» 26 Nε *Yesu təkhe' wə ki ye: «N wóre' kpəno ki se' ki de' wà la‡, wən nínə.» Nε ki wóre' kpəno ki se', ki de' Simən Iskariyət ya bije Sudas. 27 Sudas teke' kpəno nno uyo wà nno, nε *Satan kən' u'fəl ni. Nε *Yesu təkhe' wə ki ye: «Tien a ye á tien nà nno tonm!»

28 Binib bà kε ki jinh tijier nno ni uba mənən ηa bende' nà cère' *Yesu təkhe' wə ki ye nno. 29 Sudas nε ηuuke kiliksərk ma nno, biba maale' ki ye *Yesu təkhe' wə ki ye wə rí jo kí tí de bε kunacenku ya bont nε, bii wə rí jo kí tí de bijiinb nε niba. 30 Sudas teke' kpəno nno ma nno nε ki pək kí ñen' i ya taan bo. Ni là yé kuñənk u nε.

Yesu gbiereh u'panpaankaab bε rí li yie təb

31 Sudas ñen' uyo wà nno nε *Yesu təkhe' bε ki ye: «Fən fənnə Uwien kpiεke' Unil ya Bijε. Wən bo nε bi li kpiεke Uwien mə. 32 Wən bo nε bi kpiεke' Uwien la, Uwien bugben mə li kpiεke wə. U li kpiεke wə fən fənnə nε. 33 N'bumu, ma ji li wuəke ni'saan. Ni li nuun nni, ama n là təkhe' *Sufmbe ya cienb nà nno, n ji li təkhe' ni'mə nē fən fənnə, kí ye: «Na rí fre kí jo n joh nà saan.» 34 N de' nε liwəbfēnl nε: «li yie mən təb.» N yie nε ma nno, ni'mə rí li yie təb nno. 35 Ni yie təb la, nen nε li cère binib kε rí bende kí ye ni yé n'panpaankaab.»

Yesu təkhe' ki ye Pier li nie kí ye wa ben wə

(Matie 26:31-35; Mark 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Nε Simən Pier niire' wə ki ye: «Yonbdaan, a joh lε bó?» Nε *Yesu jiin' wə ki ye: «N joh nà bó nno ηa rí fre kí paan n'bo fən fənnə. A lá li paan

† 13:19 Liike 8:28. ‡ 13:26 Ki wóre' kpəno ki se' ki de' unil yé kujotieku ya diēku nε Sufmbe bo.

n'bo uyo uba ne.» ³⁷ Nε Pιer niire' wɔ ki ye: «Yonbdaan, bε bo nε ma rι fre kι paan a'bo fεnfennɔ? N li tuo kι kpo a'bo-a!» ³⁸ Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «A li mɔnbe kι tuo kι kpo n'bo-oo? N tɔkeh ηε imɔn nε, a li niε bolm mita kι ye ηa bεn nni nε kι yaan ukuoje rι muɔ.»

14

Yesu nε yε usen wà joh Uwien saan

¹ *Yesu tɔke' u'panpaankaab kι ye: «La cère mεn ni'yεnm rι saa. Teke mεn Uwien kι ji, kι teke n'mɔ kι ji. ² Mifεnm yεbe n'Baa den. Ma bi yεbe la, n bi li tɔke nε kι ye n joh rι tι bonde mifεnm kι ble nε-εε? ³ N jon' kι tι bonde' mifεnm kι ble' nε la, n li liεbe nι, kι lα taa nε, ηɔ ni'mɔ rι tι rι li te min te nà saan. ⁴ N joh nà bó nnɔ, ni bεn ni bó ya sεn.» ⁵ Nε Toma tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, ta bεn a joh nà bó, ti li tien mila kι bende ni'bó ya sεn-i?» ⁶ Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Min nε yε usen wà wɔngɛh binib tigbεmɔnt, kι dienh bε limiελ. Uba ηa rι fre kι jo n'Baa saan ka ñεn' min saan. ⁷ Ni bi bεn nni la, ni bi li bende n'Baa mɔ nε. Fεnfennɔ ni bεn wɔ, kι laa' wɔ mɔ.»

⁸ Nε Filip tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, wuɔn tε a'Baa nε nι li dèkre tε.» ⁹ Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Filip, n te ni'saan nι wuɔke' kι kpaan' nɔ, nε ηa bεn nni-ii! Unil wà laa' nni la, u laa' n'Baa nε. Bε tien' a tɔke' kι ye rι wuɔn nε n'Baa? ¹⁰ Nηa teke' kι jin' kι ye n tε nin n'Baa nε, nε n'Baa mɔ tε nin nni-ii? N tɔkeh nε tigber tà nɔ ηa yε n'bugbεn yaar. N'Baa wà tε nin nni nnɔ nε sɔnh u'tùon.

¹¹ «Teke mεn kι ji kι ye n tε nin n'Baa nε, nε n'Baa mɔ tε nin nni. Na teke' n'gber kι jin' la, teke nni mεn kι ji miyɔkm ya bont nnɔ bo. ¹² N tɔkeh nε imɔn nε, unil wà kε teke' nni kι jin' la, u li sɔn itùon yà n sɔn' yè nɔ. U li sɔn itùon yà yεbe nin n sɔn' yà nɔ mɔnɔn, kime n joh n'Baa bó nε. ¹³ Ni mie' nà kε n'yel bo la, n li tien nè, ηɔ bε rι kpiεke n'Baa min u'bije bo. ¹⁴ Ni mie' nni * nà kε n'yel bo la, n li tien nè.»

Uwien li sɔn Utotorl uba ni

¹⁵ Ni yíe nni la, ni li boh n'wɔb nε, ¹⁶ nε n li gbáan n'Baa wɔ rι de nε Utotortɔ wɔ rι li te ni'saan uyo kε. ¹⁷ U yé *Mifuoñaanm nε, kι yé tigbεmɔnt ya daan. Uηendun ya nib ηa rι fre kι teke mε, kime ba lεnh mε, ka bεn mε mɔ. Ama Ninbi wɔn, ni bεn mε; mι te ni'saan, kι li te ni'ni mɔ.

¹⁸ Ma rι cère nε nι li te tεn mutenkpiibumu. N li liεbe nι ni'saan. ¹⁹ Nι síen' waamu, uηendun ya nib ηa ji li lε nni, ama ninbi li lε nni, kime n fuobe, nε ni'mɔ li fuobe. ²⁰ Nι'daali baa' la, ni li bende kι ye min nin n'Baa taan' kι yé unibaab nε, nε ninbi nin min mɔ taan' kι yé unibaab.

²¹ «Unil wà yíe nni si: wà bεn n'wɔb kι boh yè nε. N'Baa li yíe unil wà yíe nni, nε n'mɔ li yíe udaan, kι cère udaan rι bende nni.»

²² Nε Sudastɔ, wà ηa yé Sudas Iskariyɔt nnɔ niire' wɔ ki ye: «Yonbdaan, bε bo nε a li cère tinbi rι bende ηε, ka rι cère uηendun ya nib rι bende ηε?» ²³ Nε *Yesu jiin' wɔ ki ye: «Wà yíe nni la, u li boh n'gber nε, n'Baa li yíe wɔ, nε ti li baa u'saan, kι li kɔh u'saan. ²⁴ Wà ηa yíe nni la, wa rι li boh n'gber. Nι cengeh tigber tà nɔ ηa yé n'yaar, tù yé n'Baa wà sɔn' nni nι nnɔ yaar nε.

²⁵ «N laan biε kι te ni'saan ma nnɔ nε kι tɔke' nε tigber tuu nɔ. ²⁶ Ama *Mifuoñaanm mà yé Utotorl nnɔ, n'Baa li sɔn mε nι n'yel bo. Mεn nε li wɔkn nε ni'kε, kι tiere nε n tɔke' nε tigber tà nnɔ.

* **14:14** Bi kpiε' kι kele' tigbɔnt tà nnɔ ya tuba ni nni ηa te tu'ni.

²⁷ «Li te men uyenduon ni. N dienh ne n ηmabe uyenduon wà nnò ne; ma dienh ne wù ten uηendun ya nib dienh ma bo. La cère men ni'yennm ní saa, ki la sen jεwaanbu. ²⁸ Ni cii' n tòke' ne ki ye n li jo kí liebe ní ni'saan. Ni yíe nni la, n joh n'Baa saan ma nnò ni bi li ηmabe uyensonge ne, kime n'Baa cen' nni. ²⁹ N tòkeh ne nibonn ná ηa laan tien' ya gber fenfennò, ηò ní lá tien' la, ní teke kí ji ne. ³⁰ Ma ji li tòke ne tigber nè ní wuòke, kime uηendun wuu ya cien we ní, wa ní fre kí tien nni niba. ³¹ Ama ní kpε uηendun ya nib ní bende kí ye n yíe n'Baa, ne ki teh u tòke' nni ma bo. «Fii men tí jo.»

15

Yesu ne yé busumònbu

¹ «Min ne yé busumònbu* ne n'Baa yé ukpaal wà tùòreh busubu nnò. ² Isigben yà ke te n'bo ka lùonh nnò, u li gε yí kí wiε ne. Ama isigben yà ke lùonh nnò, u li kpekperε kí tùòre yí, ne yí ní tùòre kí lùon. ³ N tòke' ne tigber tà nò tùòre' ni'tetem ηò. ⁴ Li te men nin nni, ten n te nin ne ma. Usigben te u'ba, ka tuuke busubu bo la, wà ní fre kí lùon. Nnò ne ní'mò ηa te nin nni la, na ní fre kí tien bonn.

⁵ «Min ne yé busubu, ne ninbi yé isigben. Unil wà ke te nin nni, n'mò te nin udaan la, u li te ten usigben wà lùonh ki gbiekeh ne. Na te nin nni la, na ní fre kí tien bonn. ⁶ Unil wà ηa te nin nni la, bi li jende wò kí tí wiε ne wò ní kuore ten usigben wà ηa tuuke subu bo. Isigben yà kuore' la, bi gèndeh yí ki kpiendeh umu ni ne í wih. ⁷ Ni te nin nni, ki ηmabe n'gber ní'fèl ni, ki miε' Uwien ni yíe ná la, u li de ne nè ne. ⁸ Ni yé n'panpaakaab, ki te ten isigben yà lùonh ki gbiekeh la, nen ne kpiekreh n'Baa. ⁹ N'Baa yíe nni ma nnò ne n'mò yíe ne. Li te men n'yíem ní. ¹⁰ N boh n'Baa ya wòb, ne ki te u'yíem ní. Ní'mò boh n ya wòb la, ní'mò li te n'yíem ní ne.

¹¹ «N tòke' ne nen ke ηò ní li ηmabe uyensonge wà n ηmabe wù nnò ne; ηò ni'yennm ní li songe kí tí ghen. ¹² N yíe ní li teh ná si: li yíe men tób ten n yíe ne ma bo. ¹³ Nil ηa ηmabe yíem ki cen' wà li tuo kí kpo u'jotieb bo. ¹⁴ Ni teh n tòke' ne ná la, ni yé n'jotieb ne. ¹⁵ Ma ji li yih ne n'tonsònb; n li yih ne n'jotieb ne, kime utonsònl ηa ben u'cenbaa ya gber ke; ama min tòke' ne tigber tà ke n cii' tù n'Baa saan nnò. ¹⁶ Na yé ninbi ne gènde' nni, min ne gènde' ne, ki de' ne lituonl kí ye ní li joh, kí li te ten isigben yà lùonh isibii yà li tuu ki te. Nen bo, ni miε' n'Baa nibonn ná ke n'yel bo la, u li de ne nè ne. ¹⁷ N yíe ni li teh ná si: ní li yíe tób ne.»

Uηendun ya nib li nen Yesu nin u'yaab

¹⁸ «Uηendun ya nib nen ne la, ní li ben kí ye bi kpie' ki nende' min ne. ¹⁹ Ni bi yé uηendun yaab la, uηendun yaab bi li yíe ne ne, kime uηendun ya nib yíe bi'yaab ne. Ama ninbi ηa yé uηendun yaab. N ñen' ne uηendun ya nib ni ma nnò ne cère' bi nen ne. ²⁰ Li tien men n là tòke' ne ná ki ye: «Utonsònl ηa cen' u'cenbaa nnò.» Bi jènde' min la, bi li jènde ní'mò ne. Bi tuo' n'gber la, bi li tuo ní'mò yaar ne. ²¹ Min bo ne bi li tien ne nen ke, kime ba ben wà sòn' nni ní. ²² Ma bi baa' ki lá tòke' be n'gber la, uba ηa bi li biin be kí ye bi tien' ibiere, ama fenfennò, ba ji li fre kí dule niba bo kí ye ba tien' biere. ²³ Unil nen nni la, u nen n'Baa mò ne. ²⁴ Ma bi sòn' yòkm ya tùon yà nisaal ηa laan sòn' yè bi laa' la, uba ηa bi li biin be kí ye bi tien' biere. Ama fenfennò bi laa' yè ne ki nen min nin n'Baa ke. ²⁵ Ama nen ke

* **15:1** Busubu nnò yé tisir tà bi taah tu'bii ki ηeh fen nnò ne.

tien' ηο nè í cère nà kele' bi'yiko ya gbɔnku † ni nno nè í tien ne. Ní kele' ki ye: «Bi nen nni ne ka ηmabe bi nen nni bà bo.»

²⁶ «Tɔ, n'Baa li cère í sɔn Utotorl ní. U yé *Mifuoñaanm ne, ki yé tigbɛmànt ya daan, ki ñen' ní n'Baa saan. Mí lá baa' uyo wà la, mí li kun n'bo imàn. ²⁷ Ní'mɔ li kun n'bo imàn, kime ni te n'saan haali n'tuonl ya cincinyo ne.»

16

¹ «N tɔke' ne nen ke ηο ní lá tien' la, ni la wiε ni'tekjim ne. ² Bi li ηɔre ne itáan ya dur ní. Uyo uba mɔnɔn we ní, unil ku' ne la, u li maaleh ki teh u tien' lituɔrl ne ki de' Uwien. ³ Ba bende' n'Baa yé udaan wà, ka bende' n'mɔ yé udaan wà, nen ne li cère be í tien' ne nno. ⁴ N tɔke' ne bi lá li tien' ne ma bo, ηο u ya yo lá baa' la, ní li tien kí ye n là tɔke' ne nè ηο.»

Mifuoñaanm ya tuonl

«Ma là tɔke' ne tù n'tuonl ya cincinyo, kime min nin ninbi ne là te. ⁵ Ama fɛnfɛnno, n liebeh wà sɔn' nni ní nno saan ne, ne ni'ni uba ηa niire' nni n joh nà bo-a?» ⁶ Kime n len' ki ye n li bure kí cère ne ma nno ne ni'yɛnm saa' ki gbien'. ⁷ Ama n tɔkeh ne imàn ne, n jon' ne la, ní li mɔn ni'bo, kime ma jon' la, Utotorl nno ηa í baa ní. N jon' la, n li sɔn wɔ ní ni'saan. ⁸ U lá baa' la, u li cère unɛndun ya nib í bende kí ye bi yé bibierɛnb, kí cère be í bende kí ye Uwien cuube, kí bende kí ye Uwien li bu be tibuur. ⁹ U li cère be í bende kí ye bi yé bibierɛnb, kime ba teke' nni ki jin'. ¹⁰ U li cère be í bende kí ye Uwien cuube, kime n li jo n'Baa saan, ne na ji li ε nni. ¹¹ U li cère be í bende kí ye bi li bu be tibuur, kime Uwien bun' unɛndun wuu ya ciεn tibuur ηο.

¹² «N bie ki ηmabe tigber tù yebe í tɔke ne, ama tù li kpieke nin ne fɛnfɛnno. ¹³ Uyo wà *Mifuoñaanm lá li baa nno; mɛn mà yé tigbɛmànt ya daan nno; mí li pekre ne tigbɛmànt ya sɛn ke ni. Ma í tɔke mí'bugben ya gber, ama mí cii' tà nno, tun ne mí li tɔke ne. Mí li tɔke ne nà lá li tien' ya gber mɔ. ¹⁴ Mí li kpieke nni, kime mí li taa n ya gber ne kí tɔke ne. ¹⁵ N'Baa ya bont ke yé n'yaar ne, nen ne cère' n ye mí li taa n ya gber ne kí tɔke ne.»

Ni'yensaa li kpɛnde uyensonge

¹⁶ «Ní sien' waamu, na ji li ε nni, ní pukn' waamu la, ni li ε nni.»

¹⁷ Ne u'panpaankaab biba niireh tɔb ki teh: «U len' nà nɔ ya tingi si ba? U ye ní sien' waamu, ta ji li ε wɔ, ní pukn' waamu la, ti li ε wɔ, ki ye u joh u'Baa bó! ¹⁸ Ne ki tí ye «U yih ba waamu?» Ta ben u ye wɔ í ye bà?»

¹⁹ *Yesu bende' bi yé be í niire wɔ iniire, ne u tɔke' be ki ye: «Ní niireh tɔb n len' ma ki ye: «ní sien' waamu, na ji li ε nni, ní pukn' waamu la, ni li ε nni nno ya tingi ne-a?» ²⁰ N tɔkeh ne imàn ne, ninbi li muɔ kí kpɛnde, ne unɛndun ya nib li pokn. Ninbi ya yɛnm li saa, ama ni'yensaa nno lá li kpɛnde uyensonge. ²¹ Upii benh nin timɛr la, u te uyensaa ni ne u'mɛrwiεn bo. Ama u tí maa' ki gben' la, uyensonge li cère wa ji li tiere imɛrwiεn nno bó, kime unifaan kɔn' unɛndun ni. ²² Ní te nno ne ni'mɔ bo; fɛnfɛnno, ni te uyensaa ni ne. Ama n lá li liebe kí ε ne, ne ní li te uyensonge ni. Uba ηa í fre kí ñen ni'yensonge nno ní'fɛl ni.

²³ «Nɛn daali na ji li niire nni bonn niba bó. N tɔkeh ne imàn ne, ni mie' n'Baa nibonn n'yel bo la, u li de ne nè ne. ²⁴ Na laan mie' bonn n'yel bo haali nin fɛnfɛnno. Míe mɛn, ní li ε ηο kí ε uyensonge kí tí gben.»

† 15:25 Bi ye bi'yiko ya gbɔnku la, bi niireh Uwien ya Jotiekpaaku ya gbɔnku ne. Liike 10:34.

Yesu faake' nin uɲɛndun

²⁵ «N tɔke' nɛ ni'kɛ mikpɛnɛnɛm ni nɛ. Uyo uba we ní ma ji li pɔ kpɛnɛnɛm kí tɔke nɛ gɛɛr. Ama n li tɔke nɛ n'Baa ya gɛɛr nɛ rí li wien nɛ. ²⁶ Ní'daali ni li miɛ n'Baa tibont n'yel bo. Ma tɔkeh nɛ ki teh min nɛ li miɛ n'Baa kí de nɛ, ²⁷ kime n'Baa bugɛn nɛ yíe nɛ, ni yíe nni, ki teke' ki jin' ki ye n ñɛn' ní wɔn saan ma nnɔ bo. ²⁸ Tɔ, n ñɛn' n'Baa saan nɛ ki baa' uɲɛndun ni, n tí li ñɛ uɲɛndun ni kí liɛbe n'Baa bó.»

²⁹ Nɛ u'panpaankaab tɔke' wɔ ki ye: «A laa'-aa! Fɛnfɛnnɔ a ji lienh ní wien nɛ, ɲa ji pɔh kpɛnɛnɛm. ³⁰ Fɛnfɛnnɔ tí bɛnde' ki ye a bɛn tibont kɛ, ɲa nuunh nil rí niire ɲɛ niire kí yaan á bɛnde u ye wɔ rí niire kí ye bà; nɛn nɛ cɛrɛ' tí teke' ki jin' ki ye a ñɛn' ní Uwien saan nɛ.» ³¹ Nɛ *Yesu niire' bɛ ki ye: «Ní teke' ki jin' fɛnfɛnnɔ wuɔ nɔ-ɔɔ? ³² Tɔ, uyo uba we ní, kí li baa'-a, ní'kɛ li yɛrɛ wà kɛ rí taa u ya bó kí cɛrɛ nni n'baba; ama ma te n'baba, kime n'Baa te nin nni. ³³ N tɔke' nɛ tigɛr tuu nɔ ɲɔ ni tɛ nin nni ma nnɔ, ní li te uyɛnduɔn ni nɛ. Uɲɛndun wuu ni, ni te ijɛnd ni nɛ, ama li co mɛn ní'ba, kime n faake' nin uɲɛndun ki gɛn' u'tuɔm ɲɔ.»

17

Yesu kàareh Uwien

¹ Tɔ, *Yesu len' nnɔ ki gɛn', nɛ ki yaare' ki liike' paaki bó, ki ye: «N'Baa, uyo baa', wuɔn a'Bije ya kpiɛke, ɲɔ a'Bije mɔ rí wuɔn a'kpiɛke. ² A de' wɔ mituɔm unisaal kɛ bo ɲɔ wɔ rí taa limiɛl là ɲa ɲmɔbe gɛnɛm kí de a de' wɔ binib bà nnɔ kɛ nɛ. ³ Limiɛl là ɲa ɲmɔbe gɛnɛm si bɛn rí bɛnde kí ye sin baba nɛ yé Uwien imɔn, kí bɛnde *Yesu Kristo wà a sɔn' wɔ ní nnɔ mɔ. ⁴ Min wuɔn' a'kpiɛke kitink bo, kí sɔn' a de' nni lituonl là rí sɔn nnɔ ki gɛn'. ⁵ N'Baa, fɛnfɛnnɔ, kpiɛke nni a'saan. De nni ukpiɛke wà n là ɲmɔbe wù a'saan kí laa' uɲɛndun ɲa laan te nnɔ.

⁶ «N cɛrɛ' binib bà a gɛnde' bɛ uɲɛndun ya nib ni, kí de' nni nnɔ bɛnde' a yé udaan wà. Bi là yé a'yaab nɛ, nɛ a taa' bɛ kí de' nni, nɛ bi boh a'gɛɛr. ⁷ Fɛnfɛnnɔ, bi bɛnde' kí ye a de' nni nibonn nà kɛ nnɔ ñɛn' a'saan nɛ, ⁸ kime n tɔke' bɛ a tɔke' nni tigɛr tà nnɔ, nɛ bi teke' tù, kí mɔnbe kí bɛnde' kí ye n ñɛn' ní a'saan nɛ, kí teke' ki jin' ki ye sin nɛ sɔn' nni ní.

⁹ «N kàareh ɲɛ kí dienh bɛn nɛ. Ma kàareh ɲɛ kí dienh uɲɛndun ya nib. Ama n kàareh ɲɛ kí dienh binib bà a de' nni bɛ nnɔ nɛ, kime bi yé a'yaab nɛ. ¹⁰ Nà kɛ yé n'yaann yé a'yaann nɛ, nɛ nà kɛ mɔ yé a'yaann yé n'yaann nɛ. Bɛn nɛ cɛrɛh binib lɛnh n'kpiɛke. ¹¹ Ma ji li te uɲɛndun ni, bɛn nɛ li te uɲɛndun ni; min we ní a'saan nɛ. N'Baa uñaan, a de' nni a'yel là nnɔ, cɛrɛ liyel bugɛn ya tuɔm rí li gu bɛ, bɛ rí li yé unibaab tɛn min nin sin yé unibaab ma bo. ¹² N là te bi'saan uyo wà nnɔ, n là gu bɛ nin a'yel là a de' nni nnɔ ya tuɔm nɛ. N guure' bɛ, nɛ ní kpaan' wà rí kpo kí juore fɛnm nnɔ baba ɲa ní la, bi'ni uba ɲa kpo' kí juore' fɛnm. U kpo' kí juore' fɛnm ɲɔ nà kɛle' a'gɛnku ni nnɔ nɛ rí tien nɛ. ¹³ Fɛnfɛnnɔ, n we ní a'saan nɛ. N laan te uɲɛndun ni ma nnɔ nɛ kí lienh nnɔ, ɲɔ bɛ rí li ɲmɔbe uyɛnsɔnge wà n ɲmɔbe wù nnɔ kí tí gɛn. ¹⁴ N tɔke' bɛ a'gɛɛr, nɛ ɲɛndun ya nib nɛnde' bɛ, kime ba yé ɲɛndun yaab, tɛn n'mɔ ɲa yé ɲɛndun yɔ ma. ¹⁵ Ma kàareh ɲɛ kí keh á ñɛn bɛ uɲɛndun ni, ama n kàareh ɲɛ kí teh a la cɛrɛ usɛnpol ubiɛrɔ nɛ rí tien bɛ niba. ¹⁶ Ba yé ɲɛndun yaab tɛn n'mɔ ɲa yé ɲɛndun yɔ ma. ¹⁷ Cɛrɛ bɛn li cinbe kí yé a'yaab tigɛmɔnt bo. A'gɛɛr nɛ yé tigɛmɔnt nnɔ. ¹⁸ A sɔn' nni ní uɲɛndun ni ma nnɔ, nɛ n'mɔ sɔn' bɛn uɲɛndun ni.

19 Bɛn bo nɛ n taa' n'ba ki de' ɲɛ, ɲɔ bi'mɔ́ rí li cinbe ki yé a'yaab tigbɛmànt bo.

²⁰ «Ma kàareh ɲɛ ki dienh bɛn baba, n kàareh ɲɛ ki dienh binib bà bi li tɔke bɛ n'gbɛr bɛ rí teke nni kí ji nnɔ́ mɔ́ nɛ. ²¹ N kàareh ɲɛ ɲɔ bi'kɛ rí taan kí li yé unibaab nɛ. Tɛn sin n'Baa a tɛ nin nni ma n'mɔ́ tɛ nin ɲɛ nnɔ́, cère bi'mɔ́ rí li tɛ nin tɛ, ɲɔ uɲɛndun ya nib rí teke kí ji kí ye sin nɛ sɔn' nni ní. ²² A de' nni ukpieke wà nnɔ́, n'mɔ́ de' bɛ wù, ɲɔ bɛ rí taan kí li yé unibaab tɛn min nin sin yé unibaab ma, ²³ kimɛ n tɛ nin bɛ, nɛ a'mɔ́ tɛ nin nni. Nnɔ́ nɛ bi taan' ki yé unibaab ki tí gben', ɲɔ uɲɛndun ya nib rí bɛnde kí ye sin nɛ sɔn' nni ní, kí bɛnde kí ye a yíe bɛ tɛn a yíe nni ma bo. ²⁴ N'Baa, a de' nni binib bà nnɔ́, n yíe rí te nà saan la, bi'mɔ́ rí li te nin nni nɛ, kí lɛ a de' nni ukpieke wà nnɔ́, kimɛ a yíe nni ki laa' ɲa laan ñɛn' uɲɛndun. ²⁵ N'Baa ugbɛmàndaan, uɲɛndun ya nib ɲa bɛn ɲɛ, ama min bɛn ɲɛ. Nɛ biɛ nɔ́ mɔ́ bɛn ki ye sin nɛ sɔn' nni ní. ²⁶ N cère' bi bɛnde' a yé udaan wà, ki li liɛbe kí cère bɛ rí bɛnde ɲɛ, ɲɔ a yíe nni miyíem ma nnɔ́ rí li te bi'ni, ɲɔ n'mɔ́ rí li tɛ nin bɛ.»

18

Yesu ya cuom

(Matie 26:47-56; Mark 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ *Yesu len' nnɔ́ ki tí gben', nɛ wɔn nin u'panpaankaab bure' ki tí puore' kubunbunku kùa bi yih kù Sedrɔn nnɔ́. Isiin ya kpàabu buba te ni'saan, nɛ wɔn nin u'panpaankaab kɔn' bu'ni. ² Sudas, wà kuɔre' *Yesu nnɔ́, mɔ́ bɛn ni'saan, kimɛ *Yesu nin u'panpaankaab là sɔbe ki taakeh nɛ nɛ. ³ Nɛ Sudas taa' Erom ya sojacekl liba nin Uwien ya duku ya guguurb bà bitɔtuɔrcienb nin *Farisienmbɛ sɔn' bɛ nnɔ́, bi joh ni'saan ki tuke ifr nin imɔnafin nin tijɛkɔnwɛnt. ⁴ *Yesu bɛn nà kɛ li tu wɔ ma nnɔ́, nɛ ki tuobe' bɛ usɛn bó, ki niire' bɛ ki ye: «Ni nuunh ɲmɛ?» ⁵ Nɛ bi ye: «Ti nuunh Nasaret ya *Yesu nɛ.» Nɛ u ye: «Min sɔ.» Sudas wà kuɔre' wɔ nnɔ́ mɔ́ te bi'ni. ⁶ U len' ki ye wɔn sɔ ma nnɔ́, nɛ bi sulnh puoli bó ki luh. ⁷ *Yesu tí niire' bɛ ki ye: «Ni nuunh ɲmɛ?» Nɛ bi ye: «Ti nuunh Nasaret ya *Yesu nɛ.» ⁸ Nɛ u ye: «N tɔke' nɛ ki ye min sɔ nɔ. Ni nuunh min nɛ la, cère mɛn biɛ bɛ rí li joh.» ⁹ U len' nnɔ́ ɲɔ u là len' tigbɛr tà nnɔ́ tù rí tien nɛ. U là len' ki ye: «N'Baa a de' nni binib bà nnɔ́, ma cère' uba mɔnɔn bole'.»

¹⁰ Tɔ, Simɔn Pier ɲmɔbe kijusiek, nɛ ki nère' ki gɛ' ki paare' bitɔtuɔrcienb ya ciɛn ya tonsɔnl uba ya nɔjietubl. Bi yih utons�ɔnl nnɔ́ Malkus nɛ. ¹¹ Nɛ *Yesu tɔke' Pier ki ye: «Jiin a'jusiek kí cùɔn kí tuɔku ni. N'Baa sien' ki ye rí ji ijɛnd yà nnɔ́ n la ji yè-ɛɛ?»

Bi tuke' Yesu ki jon' Anni saan

¹² Sojacekl nnɔ́ nin li'ciɛn nin Sufmbɛ ya guguurb nnɔ́ cuo' *Yesu ki lòlɛ' u'nuɔ́, ¹³ nɛ ki kpiɛ' ki tuke' wɔ́ ki jon' Anni saan. Anni yé Kayif ya cuɔjɛ nɛ. Kayif nɛ là yé bitɔtuɔrcienb ya ciɛn libinl nnɔ́. ¹⁴ Wɔn Kayif nɛ là tɔke' *Sufmbɛ ya ciɛn bi ki ye ní mɔn unibaab rí kpo bi'du ya nib bo nnɔ́.

Pier niɛ' ki ye wa bɛn Yesu

(Matie 26:69-70; Mark 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Bi tuke' *Yesu ki joh ma nnɔ́, nɛ Simɔn Pier nin *Yesu ya panpaankɛtɔ uba pɛ u'bo. Bitɔtuɔrcienb ya ciɛn bɛn *Yesu ya panpaankɛtɔ bugbɛn. Nɛn bo nɛ u paan' *Yesu bo ki kɔn' bitɔtuɔrcienb ya ciɛn nnɔ́ den uluo bo. ¹⁶ Ama Pier wɔn juore' ki se saali nɛ bunafɔbu saan. Nɛ upanpaankɛtɔ wà bitɔtuɔrcienb ya ciɛn bɛn wɔ nnɔ́ jon' ki tí laa' upiitonsɔnl wà gu bunafɔbu

nnɔ, nɛ ki cɛrɛ' Pɛr kɔn'. ¹⁷ Nɛ upii nnɔ niire' Pɛr ki ye: «Sin, a'mɔ ɲa lii yɛ uʒɛ wuɔ ya panpaankaab ya uba-aa?» Nɛ u jiiin' wɔ ki ye: «Ma yɛ u'panpaanke.»

¹⁸ Tiwɔr lɔ te, nɛ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn ya tonsɔnb nin biguguurb sɛrɛ' umu, ki lokreh. Nɛ Pɛr mɔ te bi'saan ki lokreh.

Bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn niire' Yesu iniire

(Matie 26:59-66; Mark 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn niire' *Yesu iniire u'panpaankaab bo nin u wɔknh miwɔknm ma nnɔ bo. ²⁰ Nɛ *Yesu jiiin' wɔ ki ye: «N len' binib kɛ ya nun bɔ nɛ, ki wɔkn' uyo kɛ ni'taan ya dur ni nin Uwien ya duku ya luo bo, *Sufmbɛ kɛ taakeh nà saan. Ma len' gber tuba bɔlm ni. ²¹ Bɛ tien' a niireh min-i? Niire binib bà cenge' n'gber n tɔke' bɛ ki ye bà. Bɛn bɛn n tɔke' bɛ ki ye bà mɔnmɔnm.»

²² *Yesu len' nnɔ ma nnɔ, ki laa' biguguurb ya uba se ki nɛke wɔ, nɛ ki kpɔbɛ' wɔ utɛnɛ, ki niire' wɔ ki ye: «A jiiindeh bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn nɛ nɔ nnɔ-ɔɔ?» ²³ Nɛ *Yesu jiiin' wɔ ki ye: «N len' nɛ bre nɛ la, wuɔn nà cɛrɛ' nɛ bre; nɛ n tɛ len' nɛ mɔn nɛ la, bɛ tien' a ñih nni?»

²⁴ Nɛn saan nɛ Anni cɛrɛ' bi taa' *Yesu ki jon' bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn Kayif saan u'nuɔ juore' ki lùo.

Pɛr tí niɛ' ki ye wa bɛn Yesu

(Matie 26:71-75; Mark 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Simɔn Pɛr se ki lokreh umu, nɛ bi niire' wɔ ki ye: «Sin, a'mɔ ɲa lii yɛ u'panpaankaab ya uba-aa?» Nɛ u niɛ' ki ye: «Ma yɛ u'panpaanke.» ²⁶ Nɛ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn ya tonsɔnb ya uba, wà Pɛr bi gɛ' ki paare' u'tubl nnɔ ya den yɔ uba tɔke' Pɛr ki ye: «Ma bi laa' ɲɛ u'saan bukpàabu nnɔ ni-ii?» ²⁷ Nɛ Pɛr tí niɛ' ki ye wa bɛn Yesu. Nɛ ukuoʒɛ pɔk ki muɔ' i ya taan bo.

Bi taa' Yesu ki jon' Pilat saan

(Matie 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Nɛn saan nɛ bi taa' *Yesu ki ñɛn' Kayif den, ki jon' udu nnɔ ya gobina den, bi yih wɔ Pilat. Nɛ lɔ yɛ kutɛnɲɛsɔnsɔnku nɛ. *Sufmbɛ ya ciɛnb ɲa lɔ yɛ bɛ n kuɔn bi'ba jɔknt ɲɔ kɛ fre kɛ jɛle bi'Pak ya nacenku nɛ. Nɛn nɛ cɛrɛ' ba tuo' ki kɔn' Pilat den*. ²⁹ Nɛn bo nɛ Pilat ñɛn' saali bi'saan, ki niire' bɛ ki ye: «Uʒɛ wuɔ tien' ba ni biindeh wɔ?» ³⁰ Nɛ bi jiiin' wɔ ki ye: «Wa bi yɛ nibiɛrɔ la, ta bi cuo' wɔ ki ɲukn' ɲɛ.» ³¹ Nɛ Pilat ye: «Ninbi bugbɛn, taa wɔ mɛn kɛ tɛ bu wɔ ni'yiko ye ma bo.» Nɛ bi ye: «Tinbi Sufmbɛ ɲa ɲmɔbɛ sɛn tɛ ku nil.»

³² Bi len' nà nɔ nɛ wuɔn' ki ye *Yesu lɔ len' nà ki tɔke' binib, u li kpo mikuum mà ya bol nnɔ nɛ nɛ tien. ³³ Pilat tí liɛbɛ' ki kɔn' tibuur ya duku ni, ki yin' *Yesu ki lɔ niire' wɔ ki ye: «Sin, a yɛ *Sufmbɛ ya bɛr nɛ-ɛɛ?» ³⁴ Nɛ *Yesu jiiin' wɔ ki ye: «A len' nà nɔ, a maale' a'ba nɛ bii bi tɔke' ɲɛ nɛ ki ye n yɛ *Sufmbɛ ya bɛr-i?» ³⁵ Nɛ Pilat tɔke' wɔ ki ye: «Min ɲa yɛ Suf-a! A'bol ya nib nin bitɔtuɔrciɛnb nɛ taa' ɲɛ ki ɲukn' nni. A tien' bɛ nɛ?» ³⁶ Nɛ *Yesu ye: «N'bel ɲa yɛ uɲɛndun wuu ni ya bɛl. N'bel bi yɛ uɲɛndun wuu ni ya bɛl la, n'rib bi li kɔn' tijer ɲɔ *Sufmbɛ ya ciɛnb la fre kɛ cuo nni. Ama fɛnfɛnnɔ, n'bel ɲa nɛn te niɛ saan.» ³⁷ Nɛ Pilat tɔke' wɔ ki ye: «Nɛn mɛn la, a yɛ ubɛr nɛ-a!» Nɛ *Yesu jiiin' wɔ ki ye: «Sin nɛ ye n yɛ ubɛr. N baa' uɲɛndun wuu ni nɛ lɔ tɔke binib tigbɛmɔnt nɛ. Nɛn bo nɛ bi maa' nni. Unil wà kɛ pɛ

* **18:28** Sufmbɛ kɔn' bà ɲa yɛ Sufmbɛ den la, bi saa' bi'yiko nɛ, ki kuɔn' bi'ba tijɔknt kɛ tɛ kpaan uyo uba.

tigbermònt bo ne cengeh n'ból.» ³⁸ Nε Pilat niire' wɔ ki ye: «Tigbermònt si ba?»

Bi bun' Yesu tibuur ki ye u kpε mikuum

(Matie 27:15-31; Mark 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pilat len' nnɔ ma nnɔ ne ki tí ñen' *Sufmbε bó, ki tí tɔke' be ki ye: «Min ña laa' u'biil. ³⁹ Ama binl ke binl ni' Pak ya nacenku ya yo la, n tuu ki ñendeh lipεkl ya nil uba ne ki wienh. Nen bo, ni yie ní taa *Sufmbε ya ber nnɔ ne kí wiε-εε?» ⁴⁰ Nε bi wuure' ki ye: «La wiε wɔn, wiε Barabas.» Barabas nnɔ là yé unil wá yie' Erom yaab ya ñɔbu bó ne.

19

¹ Nεn saan ne Pilat cère' bi taa' *Yesu ki ñi' wɔ inalεbe. ² Sojambε taa' ikonkon ki lónlòn' uyukpεkpε ki kpεle' u'yul, ki taa' kuliermónmónku kuba ki goln' wɔ, ³ ne ki nekndeh wɔ ki tɔkeh wɔ ki teh: «Sufmbε ya berɔ, ti fuondeh ηε-a!» Nε ki kpɔbreh wɔ itenpε.

⁴ Nε Pilat tí ñen' saali, ki tɔke' *Sufmbε ki ye: «N li taa wɔ kí ñen ní saali ni'saan ηɔ ní bende kí ye ma laa' u'biil.» ⁵ Nεn saan ne *Yesu ñen' ní saali ki kpε ikonkon ya yukpεkpε, ki guo kuliermónmónku nnɔ. Nε Pilat tɔke' be ki ye: «Uje bugben sɔ.»

⁶ Ama bitɔuarcienb nin biguguurb laa' wɔ ma nnɔ ne ki wuureh ki teh: «Kpε wɔ udɔpɔnpɔn bo! Kpε wɔ udɔpɔnpɔn bo!» Nε Pilat tɔke' be ki ye: «Ni'bugben ní taa wɔ kí tí kpε wɔ udɔpɔnpɔn bo, kime min ña laa' u' bii' ná ní kpε kuum.» ⁷ Nε bi tɔke' wɔ ki ye: «Tinbi ηmɔbe yiko uba ne, ne yiko nnɔ bo, u kpε mikuum ne, kime u taa' u'ba ki tien' Uwien ya Bijε ne.»

⁸ Pilat cii' bi ye *Yesu taa' u'ba ki tien' Uwien ya Bijε ma nnɔ, ne bujewanbu tũre' ki cuo' wɔ cεen. ⁹ Nε u tí liεbe' ki kɔn' tibuur ya duku nnɔ ni ki tí niire' *Yesu ki ye: «Sin, a yé le bó yɔ ne?» Ama *Yesu ña jiiñ' wɔ. ¹⁰ Nε Pilat tɔke' wɔ ki ye: «Ña gereh min ne-εε? Ña ben ki ye n ηmɔbe mituɔm ní wiε ηε bii' ní kpε ηε udɔpɔnpɔn bo-oo?» ¹¹ Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Uwien de' ηε mituɔm má nnɔ baba ña ní la, ña ηmɔbe tuɔm miba n'bo. Nen bo ne unil wá taa' nni ki ñukn' ηε nnɔ ya biil cen' a'yaal.»

¹² Nεn saan ne Pilat nuunh u li tien ma kí wiε Yesu, ama *Sufmbε wuureh ne ki teh: «A wiε' wɔ la, ña ji yé ubercien Sesa* ya jɔ, kime unil wá ke yih u'ba uber la, u yé Sesa ya nennend ne.»

¹³ Pilat cii' bi len' nnɔ ma nnɔ, ne ki tí ñen' *Yesu saali, ne ki kèle' tibuur ya biεk bo, bi yih libùol là «Iten ya benbenl nnɔ.» *Sufmbε ya lenm ni, bi yih ni'saan ki teh «Gabata» ne. ¹⁴ Ni là yé lidaali là *Sufmbε bondeh bi'Pak ya nacenku nnɔ ne, ki tuo liwenyul ya yo, ne Pilat tɔke' be ki ye: «Ni'ber sɔ.» ¹⁵ Nε bi wuure' ki ye: «U kpε mikuum ne! U kpε mikuum ne! Kpε wɔ udɔpɔnpɔn bo!» Nε Pilat niire' be ki ye: «N kpε ni'ber udɔpɔnpɔn bo-oo?» Nε bitɔuarcienb jiiñ' wɔ ki ye: «Ta ηmɔbe bertɔ ki kende' ubercien Sesa bo.» ¹⁶ Nεn saan ne Pilat taa' *Yesu ki ñukn' be be ní tí kpε wɔ udɔpɔnpɔn bo. Nε bi taa' wɔ ki bure'.

Bi kpε' Yesu udɔpɔnpɔn bo

(Matie 27:32-44; Mark 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ *Yesu bugben tuke u' dɔpɔnpɔn ki ñen' udu ni, ki joh niba saan, bi yih nε «Kuyukpɔbku ya Bùol.» *Sufmbε ya lenm ni, bi yih ni'saan «Golgota» ne. ¹⁸ Bi kpε' wɔ udɔpɔnpɔn bo nen saan ne, ne ki kpε' bijεb bile mɔ; uba ukele

* **19:12** Sesa ne là yé Erom yaab likeh mitinfenm má nnɔ ke ya bercien.

³⁸ Ni ya puoli bó ne Yosef wà yé Arimate ya du ya nil nnó baa' ki mie' Pilat ki ye wó ní cèbe wó wó ní jiiin' *Yesu ya gbenent udòpònpòn bo. Pilat tuo', ne u jon' ki tí jiiin' tù. Yosef bugben là yé *Yesu ya panpaanke ne ka tuo' nil ní bende, kime u là fenge *Sufmbe ya cienb ne. ³⁹ Nikodem, wà là baa' *Yesu saan miba kuñonku nnó mọ baa', ki tuke' lɛfina. Bi cuuke lɛfina wà bi yih wó *miir nnó nin bi yih wà alowes nnó ne. Lɛfina nnó ya kpieke li baa' ten kilo pita. ⁴⁰ Yosef nin Nicodem taa' kukpelciaku ki tenten' *Yesu ya gbenent, ne ki taa' lɛfina nnó ki tien' tu'bo, *Sufmbe subeh bitenkpiib ma bo. ⁴¹ Isiin ya kpàabu buba te bi kpɛ' *Yesu nà saan nnó. Bi là gbin' ufele uba bukpaabu nnó ni ka laan sube' nil len. ⁴² Ni là yé lidaali là *Sufmbe bondeh Saba ne, ne ufele nnó mọ ɲa fòke nin ni'saan. Nen bo ne bi taa' *Yesu ki tí sube' u'ni.

20

Yesu mekre' bitenkpiib ni

(Matie 28:1-8; Mark 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ *Saba ya daali gèbre', kutaaku kùla li faa nnó ne Mari Madelenn wòre' ki fi' ní biike, ki bure' likul nnó bó. U tí baa' ki laa' kutenku kùla bi là taa' ki biin' likul nnó ɲa ji bi. ² Ne u sen' ki jon' Simón Pier nin *Yesu ya panpaanketò wà u yíe wó ki gbien' nnó saan, ki tí tóke' be ki ye: «Bi ñen' Yonbdaan likul nnó ni ɲo! Ta ben bi taa' wó ki ble' nà saan!»

³ Nen saan ne Pier nin *Yesu ya panpaanketò nnó ñen' ki joh likul nnó bó. ⁴ Bi joh ma nnó bi'ke bile tiinh ne, ama upanpaanketò nnó sen' ki cen' Pier ki kpíe' ki baa' li'saan, ⁵ ne ki gbien' ki liike', ki laa' tikpelcer nnó ne dọ len, ama wa kón'. ⁶ Simón Pier, wà paan' puoli bó ní nnó, mọ baa', ne ki kón' likul nnó ni, ki laa' tikpelcer nnó dọ len, ⁷ ki laa' kukpelciaku kùla bi là taa' ki pibn' *Yesu ya yul nnó jende' ki dọ likonkonl, ku'ba. ⁸ Nen saan ne upanpaanke wà bi kpíe' ki baa' likul saan nnó mọ kón' ki laa', ne ki teke' ki jin'. ⁹ Kime haali nin u ya yo ba laan là cii' nà kele' *Uwien ya gbónku ni ki ye *Yesu lá li mekre bitenkpiib ni nnó ya tingi. ¹⁰ Ne *Yesu ya panpaankaab nnó liebe' ki kùn'.

Yesu cère' Mari Madelenn laa' wó

(Matie 28:9-10; Mark 16:9-11)

¹¹ Tò, Mari juore' ki se saali ne likul nnó saan ki muoh. U se ki muoh, ne ki lá gbien' ki liike' li'ni, ¹² ki laa' Uwien ya tondb bile bi guo tiwenpenpient ki ke *Yesu ya gbenent là dọ nà saan nnó. Uba ke u'yul là kunh nà bó, ne utò mọ ke u'taan là kunh nà bó nnó. ¹³ Ne bi niire' wó ki ye: «Upii, be tien' a muoh?» Ne u jiiin' be ki ye: «Bi ñen' n'Yonbdaan ne, ma ben bi taa' wó ki ble' nà saan.» ¹⁴ U len' nnó ma nnó ne ki jibe' ki laa' *Yesu se, ama wa bende' ki ye *Yesu ne. ¹⁵ Ne *Yesu niire' wó ki ye: «Upii, be tien' a muoh? A nuunh ɲme?» Mari maale' ki ye uje wà gu bukpaabu nnó ne, ne ki tóke' wó ki ye: «Cenbaa, sin ne taa' wó la, wuon' nni, a ble' wó nà saan ní jo kí taa.» ¹⁶ Ne *Yesu ye: «Mari.» Ne u jibe' ki tóke' wó *Sufmbe ya lenm ni ki ye: «Rabuni.» Ní'tingi si «Cenbaa.» ¹⁷ Ne *Yesu ye: «La li co nni*, kime ma laan don' n'Baa bó, ama jo kí tí tóke' n'ninjieb kí ye: n doh n'Baa wà yé ní'mọ ya baa nnó bó ne. U yé n'Wien ne, ki yé ní'mọ ya Wien.» ¹⁸ Ne Mari Madelenn jon' ki tí tóke' *Yesu ya panpaankaab ki ye: «N laa' Yonbdaan,» ne ki tóke' be *Yesu tóke' wó tigber tà nnó.

* **20:17** Bi li fre ki lɛbre la li co nni ki ye la me nni mọ.

Yesu cère' u'panpaankaab laa' wə

(Matie 28:16-20; Mark 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹Tə, *Saba ya daali gèbre', kutaaku kùla li faa' nnə ya tajuəku, nɛ *Yesu ya panpaankaab taan' ki te kuduku kuba ni ki p̄npiin' inañuən, kimɛ bi là fenge *Sufmbɛ ya ciɛnb nɛ. Nɛ *Yesu baa' ki lá sere' bi'siik ni, ki təkɛ' bɛ ki ye: «Li te mɛn uyɛnduən ni.» ²⁰U len' nnə, nɛ ki wuən' bɛ u'nuə nin u'kɛle ni ya gbien. U'panpaankaab laa' wə ma nnə, nɛ bi'yɛnm sɔnge. ²¹Nɛ u tí təkɛ' bɛ ki ye: «Li te mɛn uyɛnduən ni. N'Baa sɔn' nni ma nnə, nɛ n'mə sɔn' ninbi.» ²²U len' nnə, nɛ ki piebe' bi'bo, ki təkɛ' bɛ ki ye: «Teke mɛn *Mifuoñaanm. ²³Ni fère' binib bà bi'biere la, Uwien mə li fère bɛ. Na fère' bà la, Uwien mə ɲa ní fère bɛ.»

Toma laa' Yesu nɛ ki teke' ki jin'

²⁴*Yesu ya panpaankaab piik nin bile ya uba bi yih wà Toma, ki liebe' ki yih wə lilebl nnə, ɲa là te nin bitəb uyo wà *Yesu baa' bi'saan nnə. ²⁵Bipanpaankətəb təkɛ' wə ki ye: «Ti laa' Yonbdaan.» Nɛ u təkɛ' bɛ ki ye: «Ma laa' bi là kpɛ' u'nuə ni ipɛnjen nà saan ya gbien, ka taa' n'nəbil ki tuun' igbien nnə ni, ka taa' n'nuə ki tuun' bi là cəkɛ' u'kɛle ni nà saan nnə ya gbiel ni la, ma ní teke kí ji fiebu.»

²⁶Tə, iwien iniin gèbre', nɛ *Yesu ya panpaankaab tí taan' ki te kuduku ni. Toma mə ji te bi'ni. Nin inañuən pipi ma kɛ nnə *Yesu baa' ki lá sere' bi'siik ni ki ye: «Li te mɛn uyɛnduən ni.» ²⁷Nɛ ki təkɛ' Toma ki ye: «Tɛnde a'nəbil kí mɛ niɛ saan, kí liike n'nuə ya gbien, kí tɛnde a'nuə kí tuun n'kɛle ya gbiel mə ni. Ji la maaleh tɛma, teke kí ji.» ²⁸Nɛ Toma ye: «A yé n'Yonbdaan nin n'Wien nɛ.» ²⁹Nɛ *Yesu təkɛ' wə ki ye: «A laa' nni ma nnə nɛ ki teke' ki jin'. Bà ɲa laa' nni ki teke' ki jin' nnə, Uwien ya mənɛm te bi'bo.»

Nà cère' San kɛle' kugbɔnku kuu

³⁰*Yesu tien' miyəkɛm ya bontər mə tù yɛbe u'panpaankaab ya nun ni. Ba kɛle' tù kugbɔnku kuu ni. ³¹Bi kɛle' tuu nə ɲə ní teke kí ji kí ye *Yesu yé Uwien ya Nigendkɛ Kristo, ki yé Uwien ya Bijɛ nɛ. Ni teke' wə ki jin' la, wən bo nɛ ni li ɛ limiɛl.

21

Yesu tí cère' u'panpaankaab laa' wə

¹Ni ya puoli bó nɛ *Yesu tí cère' u'panpaankaab laa' wə Tiberiyad ya nunciɛnm ya gbaal. U cère' bi laa' wə ma sɔ: ²Simən Pìer nin Toma wà bi liebe' ki yih wə lilebl nnə nin Natanayɛl wà ñɛn' ní Kana ya du wà te Galile ya tinfɛnm ni nnə nin Sebede ya bijieɛb nin *Yesu ya panpaankaatəb bile nɛ là taan' ki te. ³Nɛ Simən Pìer təkɛ' bɛ ki ye: «N joh lijenbɛl nɛ.» Nɛ bi ye: «Tí'mə li paan a'bo.» Nɛ bi ñɛn' ki bure' ki tí kɔn' buñɛrbu. Ba cuo' bonn haali kuñɔnɲmenku.

⁴Ni tí wendeh uyo wà nnə, nɛ bi laa' *Yesu se miñunm ya gbaal. Ama u'panpaankaab nnə ɲa bɛnde' ki ye wən nɛ. ⁵Nɛ u niire' bɛ ki ye: «Hee! Nacɛnbɛ, na laa' bonn bi?» Nɛ bi ye: «Ta laa' bonn.» ⁶Nɛ u təkɛ' bɛ ki ye: «Wie mɛn bubɛbu buñɛrbu ya jie bó, ni li ɛ.» Bi wie' ki cuo' ijen 1 yɛbe cɛɛn nɛ ka fre' ki dɛre' bubɛbu nnə ki jiiin' ní.

⁷Nɛ *Yesu ya panpaankɛ wà u yíe wə ki gbien' nnə təkɛ' Pìer ki ye: «Yonbdaan nɛ.» Simən Pìer cii' Yonbdaan nɛ ma nnə, ki laa' u te liñil nɛ, nɛ u taa' u'liɛrɪ ki gole', ki lu' miñunm ni ki joh u'saan. ⁸U'panpaankətəb bà sɛn' nnə we ní buñɛrbu ni ki diɛh bubɛbu bù gbe ijen. Ba là fəke nin

n̄unm ya gbaal. N̄i li te ten meta kobk ne. ⁹ Bi t̄i baa' miñunm ya gbaal ki ñen' buñerbu ni ne ki laa' ikuon ya mu uba, ujen puu u'ni, ki laa' kp̄on̄o m̄o. ¹⁰ Ne *Yesu t̄oke' be ki ye: «Taa ní men ni cuo' ijen yà n̄o ya iba.»

¹¹ Nen saan ne Sim̄on Pier liebe' buñerbu n̄n̄o ni, ki t̄i dere' bubebu ki ñen' liwel bo, bù gbe ijengbengbenge kobk nin pin̄un nin ita. Nin ì yebe ma ke n̄n̄o, bubebu n̄n̄o ña kere'. ¹² Ne *Yesu t̄oke' be ki ye: «Den men kí ñm̄on.» U'panpaankaab ya uba m̄on̄on ña t̄onge w̄o ní niire w̄o kí ye: «Sin ñme ne?» Kim̄e bi ben ki ye Yonbdaan ne. ¹³ Nen saan ne *Yesu nek̄n', ki yuure' kp̄on̄o ki de' be, ki taa' ujen n̄n̄o m̄o ki de' be. ¹⁴ *Yesu t̄i mekre' bitenkpiib ni ki c̄ere' u'panpaankaab laa' w̄o ma, bolmta s̄o.

Yesu ye Pier ní li likeh u'nib

¹⁵ Bi jin' tijier n̄n̄o ki ghen' uyo w̄a n̄n̄o, ne *Yesu niire' Sim̄on Pier ki ye: «Sim̄on, San ya bije, a yíe nni ki cen' bie n̄o-oo'?» Ne u jiiin' w̄o ki ye: «Hnn, Yonbdaan, sin m̄on̄on ben ki ye n fe ñe.» Ne *Yesu t̄oke' w̄o ki ye: «Li likeh n'pebumu». ¹⁶ Ne ki liebe' ki niire' w̄o ki lere' ki ye: «Sim̄on, San ya bije, a yíe nni-ii?» Ne u t̄i jiiin' w̄o ki ye: «Hnn, Yonbdaan, sin m̄on̄on ben ki ye n fe ñe.» Ne *Yesu t̄oke' w̄o ki ye: «Li yé n'pekpaal.» ¹⁷ Ne ki liebe' ki niire' w̄o nta ki ye: «Sim̄on, San ya bije, a fe nni-ii?» Ne Pier ya yenm saa', kime *Yesu niire' w̄o bolmta s̄o ki ye: «A fe nni-ii?» Ne u jiiin' w̄o ki ye: «Yonbdaan, a ben tibont ke, ki ben ki ye n fe ñe.» Ne *Yesu t̄oke' w̄o ki ye: «Li kpaah n'pe. ¹⁸ N t̄okeh ñe im̄on ne, a là yé unacenfaan ma n̄n̄o, a là guoh a'kp̄elc̄er a'ba ne, ki joh a yíe n̄a bó. Ama a t̄i pore' uyo w̄a la, a li yuon a'nuo, ne unito ní goln ñe, kí taa ñe kí jo ña yíe n̄a bó.» ¹⁹ U len' n̄n̄o ño w̄o ní wuon, Pier lá li kpo mikuum mà ya bol kí kp̄ieke Uwien ne. U len' n̄n̄o ki ghen', ne ki t̄oke' w̄o ki ye: «Paan n'bo ní.»

Pier niire' Yesu upanpaanket̄o n̄n̄o ya gber

²⁰ Pier jibebe', ki laa' *Yesu yíe upanpaanke w̄a ki gbien' n̄n̄o pe bi'bo. Upanpaanke n̄n̄o ne là gbien' *Yesu bo, bi là jinh tijier uyo w̄a n̄n̄o, ki niire' w̄o ki ye: «Yonbdaan, ñme ye w̄o ní kuore ñe?» ²¹ Pier laa' w̄o ma n̄n̄o, ne ki niire' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, be lá li tu wuon m̄o?» ²² Ne *Yesu jiiin' w̄o ki ye: «N yíe w̄o ní li te kí t̄i baa uyo w̄a n li baa ní la, ní yé a'gber-ii? Sin, li pe n'bo ní dee.»

²³ Li ya ñobonl bo ne *Yesu yaab ni bi lienh ki teh u'panpaanke n̄n̄o ña ní kpo. *Yesu w̄on ña t̄oke' ki ye wa ní kpo. Ama u t̄oke' w̄o ki ye: «N yíe w̄o li te kí t̄i baa uyo w̄a n li baa ní la, ní yé a'gber-ii» ne?

²⁴ Upanpaanke n̄n̄o ne t̄oke' binib tigber tuu, ki kele' t̄u kugbanku kuu ni. Ne ti ben ki ye u'gber n̄n̄o yé im̄on ne.

²⁵ *Yesu tien' tibont t̄u yebe. Bi bi ye be ní kele tu'ke jeje la, n maale' ki ye un̄endun wuu ya fenm ña ní baa be ní ble bi li kele tibont t̄a n̄n̄o.

* **21:15** Grekmb̄e ya lenm ya ñobonl là ya tingi si: bie n̄o n̄n̄o li fre kí li yé binitab bii tibont̄ar m̄o.

Yesu ya tondb ya tùon Nà wəngəh kugbɔnku kuu te ma bo

Bi yih wà kɛlɛ' kugbɔnku kuu nnɔ Luk nɛ. Kugbɔnku bugbɛn yé tigbɛmɔnmɔnt tà u kɛlɛ' tù nnɔ ya tutukl nɛ. Kù təkɛh Yesu ya tondb là kpaande' u'gbɛmɔnmɔnt uɛndun ni ma bo nɛ. Bi cin' ki kpaande' tù Yerusalem ni nɛ, ki tuɔn' mitinfɛnm mà guɔn' Yerusalem nnɔ, ki ɲmɔɲmɔbe ki tì baa' idu yà kɛ guɔn' Mediterane ya ɲunciɛnm nnɔ.

Kugbɔnku kuu cin' nin Yesu ya dùom paaki bó Uwien saan ya gbɛr nɛ (1:9). U cère' Mifuoɲaanm jiiɛ' ní u'tondb bo ki toreh bɛ bi'tùon ni (2:1-12).

Kí cin iyul 2 kí tì baa iyul 12, bi lienh Yesu ya tond Pier bo nɛ ní yɛbe. Binib bà là kpɛ' ki teke' Yesu ki jin' nnɔ kɛ là yé Sufmbɛ nɛ. Sufmbɛ ya cɛnb là jɛnde' bi'mɔ tɛn bi là jɛnde' Yesu ma bo nɛ. Nin bi jɛndeh bɛ ma kɛ nnɔ Mifuoɲaanm dienh bɛ lifɛl nɛ bi təkɛh binib Yesu ya gbɛmɔnmɔnt, ki teh miyɔkm ya bont (3-8).

Kí cin iyul 13 kí tì baa ku'biɛn, bi ji lienh Pɔl bo nɛ ní yɛbe. Bi lienh Pɔl concuon' ma bo ki təkɛ' binib Uwien ya gbɛr nɛ. Pɔl mɔ là yé Suf nɛ, ki yé Farisiɛnmbɛ ya cɛkl ya uba, ki yé unil wà jɛndeh Kristo ya taanl yaab cɛɛn.

Lidaali liba nɛ u lá joh Damas ya du bó wɔ ní rí rí tì jɛnde bà mɔ teke' Yesu ki jin' ni'bó nnɔ. Nɛ Yesu tì jɛ' wɔ usɛn ki cère' u tien' u'yo. U ya Pɔl nɛ ji cère' Yesu ya gbɛmɔnmɔnt yɛrɛ' Mediterane ya ɲunciɛnm ya tinfɛnm ni, ki ɲmɔɲmɔbe ki tì baa' uduciɛn Erom ni.

Yesu pùon' ki ye u li de u'tondb Mifuoɲaanm

¹ N'jɔ Teofil, n'gbɔnkpɛku ni, n təkɛ' ɲɛ *Yesu cin' ki tien' nà nin u wɔkn' nà, ² kí tì baa' lidaali là Uwien taa' wɔ ki don' paaki bó nnɔ. Kí yaan Uwien rí taa wɔ kí dùo paaki bó nnɔ *Mifuoɲaanm cère' u wɔkn' binib bà u gɛnde' bɛ ki tien' u'tondb nnɔ bi li kpe isɛn yà. ³ U kpo' ki mɛkre' bitɛnkpiib ni ma nnɔ, u cère' bɛn nɛ laa' wɔ mibolm mà yɛbe, ki tì baa' iwien pinan, ɲɔ wɔ rí wuɔn bɛ kí ye u mɔnbɛ ki fuobe. U cère' bi laa' wɔ, nɛ u təkɛ' bɛ Uwien ya bɛl ya gbɛr. ⁴ Lidaali liba wɔn nin bɛn jinh tijier*, nɛ u təkɛ' bɛ ki ye: «Ni la jɛnde Yerusalem ni, ama ní li te len, kí tì baa lidaali là n'Baa Uwien li de nɛ u là pùon' ki ye u li de nɛ nà nnɔ. Ni cii' lipuonl nnɔ min saan nɛ. ⁵ Ni là cii' n ye: San là taa' miɲunm nɛ ki sii' binib Uwien ya ɲunm, ama ninbi wɔn, ní sien' iwenkàanke nɛ, n li cère *Mifuoɲaanm nɛ rí jiiɛ ní ni'bo.»

Uwien cère' Yesu don' paaki bó

⁶ *Yesu ya tondb taan' u'saan nɛ ki niire' wɔ ki ye: «Yonbdaan, nɛn mɛn la, fɛnfɛnnɔ nɛ a li fie tinbi Israyɛl yaab ya bɛl, kí jiin kí de tɛ-ɛɛ?»

⁷ Nɛ *Yesu jiin' bɛ ki ye: «Lidaali là nin uyo wà tibont nnɔ li tien nnɔ ɲa yé ni'gbɛr, Baa Uwien nɛ sien' ni'kɛ u yíe ma bo. ⁸ Ama uyo wà *Mifuoɲaanm li jiiɛ ní ni'bo nnɔ, ni li lɛ mituɔm, kí li yé n'mɔnkunb Yerusalem ni nin Sude ya tinfɛnm kɛ ni nin Samari ya tinfɛnm kɛ ni nin utingbɛn kɛ bo.»

⁹ U len' nnɔ ma nnɔ nɛ Uwien cère' u doh paaki bó bi'nun ni. Nɛ kutɛwɔlgbɔnku kuba baa' ki lɛkn' u'bo, ba ji laa' wɔ. ¹⁰ U doh uyo wà nnɔ nɛ bi juore' ki se ki likeh paaki bó. Bi se ki likeh ma nnɔ nɛ ki laa' i ya tãan

* 1:4 Bi li fre kí lɛbre wɔn nin bɛn jinh tijier nnɔ kí yé wɔn nin bɛn te mɔ.

bo bijeb bile se bi'saan, ki guo tikpelcepien, ¹¹ ki niire' bε ki ye: «Galile yaabε, bε tien' ni se ki likeh paaki nɔ? Uwien nε n̄en' *Yesu wuɔ ni'saan ki don' paaki. U li baa ní tɛn ní laa' u doh ma bo nɔ nε.»

Yesu ya tondb nin binitɔb taan' bε ní kàare

¹² Tɔ, *Yesu ya tondb siere' lijuɔl là bi yih lè Olifi ya siin ya juɔl nnɔ bo ki liεbe' Yerusalem ni. Lijuɔl nnɔ n̄a fɔke nin Yerusalem. N̄i lii te kɔnsini uba nε. ¹³ Bi tí baa' Yerusalem ni ma nnɔ nε ki kɔn' bi tí ní taakeh ki te paaki ya duku kùà ni nnɔ. Pìer nin San nin Saak nin Andre nin Filip nin Toma nin Batelemi nin Matie nin Alfe ya bijε Saak nin Simɔn wà ya nun mɔn u'du bo ya gber nin Saak ya bijε Sudas nε kɔn' ki te kuduku nnɔ ni. ¹⁴ Bipiib biba mɔ là te bi'ni, bi ya uba si: *Yesu ya naa Mari nin *Yesu ya ninjìeb. Bi'ke kpaan' buñɔbu, nε ki tuu ki taakeh ki kàareh.

Bi gènde' Matiyas ki lère' Sudas ya lènl

¹⁵ I ya dɛn nε binib bà teke' *Yesu ki jin' nnɔ taan' litaanl. Bi là li baa binib kobk nin pile. Nε Pìer fii' ki sere' bi'siik ni, ki tɔke' bε ki ye: ¹⁶ «N'yaabε, ní kpe *Mifuoñaanm là cère' *Dafid len' Sudas ya gber tà, bi kele' tù *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ ní tien nε. Wɔn Sudas nε là le ki wɔngɛh binib bà cuo' *Yesu nnɔ usen. ¹⁷ Sudas là yé tinbi *Yesu ya tondb ya uba nε. *Yesu là gènde' u'mɔ ki de' wɔ ti sɔnh lituonl là nɔ nε.» ¹⁸ (Sudas tien' nibonn nà bre, nε bi pèn' wɔ ilike, u taa' ki de' kitink kiba; nε ki lu' ki'bo libenlibl u'puoku kpiere', nε u'nier kε n̄en'. ¹⁹ *Yerusalem ya nib kε cii' tigber nnɔ. N̄en bo nε bi yin' kitink nnɔ bi'lenm ni ki ye: «Akaldama» Ní'tingi si: Misèm ya tink.) ²⁰ Pìer tí len' ki ye: «Nì kele' iyuon ya gbɔnku kùà te *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ ni ki ye:

«U'den ní tien kulɛngbonku, n̄ɔ nil la ji ní li kɔ yí.»

Ní tí kele' ki ye:

«Unitɔ ní lère u'lènl.»

²¹ Binib te ki tɔke' nin tε uyo wà kε Yonbdaan *Yesu là te nin tε ti joh ni'ke saan nnɔ, ²² ki cin' uyo wà San là siih binib Uwien ya n̄unm ki tí baa' lidaali là Uwien n̄en' wɔ tí'buɔl ki cère' u don' paaki nnɔ. N̄i kpe bɛn ya uba nε ní kpɔbn tí'bó, kí li yé umɔnkunl Yonbdaan ya mεkrm bo.»

²³ N̄en saan nε bi gènde' bijeb bile. Bi yih uba Yosef, ki baanh wɔ Basabas, ki liεbe' ki baanh wɔ Yustus mɔ, ki yih utɔ Matiyas. ²⁴ Nε bi kàare' ki ye: «Yonbdaan, sin nε bɛn binib kε ya fɛl ni te ma bo. Binib bile biε ni, wuɔn tε a gènde' wà, ²⁵ n̄ɔ wɔ ní lère Sudas ya lènl a'tondb ya tuonl ni, kime Sudas dāan' lè nε ki jon' u kpe wɔn li te nà saan». ²⁶ Bi kàare' Yonbdaan ki gben', nε ki fùore' imúɔn bε ní liike bi li gènde wà. N̄en nε wuɔn' bε ki ye bi li gènde Matiyas nε. Nε bi taa' wɔ kí kpɔbn' *Yesu ya tondb piik nin uba nnɔ bó.

2

Mifuoñaanm ya baam

¹ *Pantekot ya nacenku ya daali, nε binib bà teke' *Yesu ki jin' nnɔ kε taan' ki te buɔl liba. ² Nε bi cii' i ya t̄aan bo kuwaaku kuba n̄en' ní kutaaku bó, ki naan tɛn kutafaabiiku, ki lá gbe kuduku kùà bi kε ku'ni nnɔ. ³ N̄en saan nε bi laa' nibonn niba baa' ki naan imupien, ki pàareh ki paakeh wà kε ya yul bo. ⁴ Nε *Mifuoñaanm kɔn' bi'ke ki tí gben', ki cère' bi lienh ilenbol, m̄i yíe wà kε ní len ma bo.

⁵ U ya yo ki laa' *Sufmbε bà pε Uwien bo mǎnmǎnm nno te Yerusalem ni nε. Bì ñen' idu yà kε te uñendun ni nε ki baa'. ⁶ Bi cii' binib bà teke' *Yesu ki jin' nno ya waaku bó ma nno nε ki taan' ni'saan ki yεbe. Bi cii' bi lienh ma nno nε nì bεke' bε ki gbien', kime wà kε ciih bi lienh u'tiama lenm nε. ⁷ Nì bεke' bε ki gbien' ba ji bεn bi li ye bà, ki ñuǎreh binib bà teke' *Yesu ki jin' nno, nε ki ye: «O, binib bà lienh nǎ, bi'kε ña yé Galile yaab-ii? ⁸ Nì tien' mila ño ti'ni wà kε ciih bi lienh u'yaajelenm-i? ⁹ Ti'ni biba ñen' Pat ya du bó ní nε, bitǎb ñen' Medi ya du bó ní, bitǎb mǎ ñen' Elam ya du bó ní, bitǎb mǎ ñen' Mesopotami bó ní, bitǎb mǎ yé Sude ya tinfenm yaab, bitǎb mǎ ñen' Kapadosi ya tinfenm bó ní, bitǎb mǎ ñen' Pǎnt ya tinfenm bó ní, bitǎb mǎ ñen' Asi ya tinfenm bó ní, ¹⁰ bitǎb mǎ ñen' Friji ya tinfenm bó ní, bitǎb mǎ ñen' Panfili bó ní, bitǎb mǎ ñen' Esipt bó ní, bitǎb mǎ ñen' Libi ya du wà bi yih wù Sirenn nno ya tinfenm bó ní. Bitǎb mǎ ñen' Erom bó ní. ¹¹ Ti'ni, biba yé *Sufmbε nε, bitǎb mǎ yé Sufkpenkpend. Bitǎb mǎ yé Kret yaab, bitǎb mǎ yé Arabi yaab. Ti'kε ciih bi lienh ti'lenm ni nε ki tǎkeh Uwien sǎn' itùonciεn yà nno.» ¹² Nì bεke' bε ki gbien', ba ji bεn bi li maale kí ye bà, nε ki niireh tǎb ki teh: «Ni'tingi si ba?» ¹³ Ama biba mǎ sukreh bε nε ki teh bi ñun' midaam nε ki yibe'.

Pier tǎke' linigol Uwien ya gber

¹⁴ Nεn saan nε Pier nin u'tǎb piik nin uba nno fii' ki sere', nε Pier len' ufaa bo, ki tǎke' linigol nno ki ye: «Ninbi *Sufmbε nin ninbi bà kε te *Yerusalem ni nǎ, cenge mεn n'bó mǎnmǎnm, í tǎke nε ni'tingi. ¹⁵ Ni maaleh ki teh binib biε ñun' midaam nε ki yibe'-ee? Ba ñun' daam, kime nì laan te kutennaaku ya kur tuwe nε. ¹⁶ Ama *Uwien ya ñǎbonsǎknl Sowel là len' nǎ nno nε teh. U là len' ki ye:

¹⁷ «Uwien ye: iwenfǎrkε yà we ní nǎ;
n li cère n'Fuoñaanm í baa binib kε bo,
ni'bijieb nin ni'bisieb li sǎnkn n'ñǎbon,
ni'nacenfēnb nin ni'jεciεn li ε tibont tidεknt yaam.

¹⁸ U ya yo nε n lá li cère n'Fuoñaanm í baa n'tonsǎnb,
bijieb nin bipiib bo,
bε í tien n'ñǎbonsǎknb.

¹⁹ N li tien micincilnm kutaaku nin kitink bo,
n li cère misēm nin umu nin kumuñiijuǎku í li te,

²⁰ uwien li biike tεn licinñunl,
nε uñmaal í mǎnde tεn misēm,
kí yaan Yonbdaan ya daali í baa ní,
u li yé uwengbenge nε, ki li ñmǎbe ukpieke.

²¹ Nεn daali wà kε li muǎ kí yin Yonbdaan ya yel nε li ñmεre.»

²² Pier tí len' ki pukn' ki ye: «Israyel yaabε, cenge mεn n'bó. Ninbi mǎnǎn bεn ki ye Uwien cère' Nasarεt ya *Yesu tien' miyǎkm ya bont nin tibont tǎ kε nisaal ña í fre kí tien tù, ño wǎ í wuǎn nε *Yesu yé udaan wà nε. ²³ Bi taa' wǎ ki ñukn' nε, nε ni cère' bà ña pε yiko bo kpε' wǎ udǎpǎnpǎn bo ki ku' wǎ. Uwien là bεn nε ki sien' ki ye nē í tien nno. ²⁴ Ama Uwien mεkre' wǎ kí ñen' wǎ mikuum ya jεnd ni, kime kuum ña ñmǎbe tuǎm mē í juon wǎ kutenkpiiku ni. ²⁵ *Dafid là len' u'bo ki ye:

«N tuu ki lenh Yonbdaan n'nun bó nε.
U te n'nojie bó,

ñǎ niba la sēn n'fēl nε.

²⁶ Nεn bo nε n ñmǎbe uyεnsǎnge,

ki lienh miyɛnsɔnglenm,
 n bɛn ki ye n li kpo,
 ama n ɲmɔbe lidɛndɛnl,
 27 kimɛ ɲa ní cère ní juore kutɛnkpiiku ni,
 ka ní cère min a'niñaan ní bùre.

28 A wuɔn' nni limiel ya sɛn.

A te n'saan ma nnɔ,
 a li cère n li ɲmɔbe uyɛnsɔnge kí tí gben nɛ.» »

29 Píer tí len' ki ye: «N'yaabɛ, ní kpɛ ní tùɔre kí tɔke nɛ ti'yaajɛ *Dafid ya gber nɛ. U là kpo', nɛ bi sube' wɔ. U'kul biɛ ki te ti'du ni haali nin dinnɔ.

30 U là yé *Uwien ya ɲabonsɔknl nɛ, ki bɛn ki ye Uwien là pùon' ki pole' ki ye u lá li cère u'yaabil liba ní kèle u'bɛrbiɛk bo. 31 Uwien là cère' *Dafid bɛnde' ki ye u'Nigendkɛ Kristo lá li mɛkre bitɛnkpiib ni. Nɛn bo nɛ *Dafid là len' u'bo ki ye:

«Uwien ɲa cère' u juore' kutɛnkpiiku ni,
 ka cère' u'gbɛnɛnt bùre'.»

32 U ya *Yesu nɛ Uwien mɛkre' wɔ bitɛnkpiib ni, nɛ ti'kɛ yé bimɔnkunb.

33 U'baa Uwien kpíeke' wɔ, ki taa' wɔ ki káan u'jie bó, ki de' wɔ u là pùon' ki ye u li de wɔ Mifuoñaanm má nnɔ, nɛ u cère' mí baa' ti'bo. Ni ciìh nà, ki likeh nè nɔ, ní yé *Mifuoñaanm ya tuonl nɛ. 34 Ti bɛn ki ye *Dafid ɲa là don' paaki, ama wɔn bugbɛn là len' ki ye:

«Yonbdaan Uwien tɔke' n'Yonbdaan ki ye:

Kèle n'nojje bó,

35 kí tí baa uyo wà n li cère á tɛ a'nɛnnɛndb bo litaal.» »

36 Nɛ Píer tí len' ki ye: «Israyɛl yaabɛ, ní'kɛ ní mɔnbe kí bɛnde kí ye ninbi kpɛ' *Yesu wà udɔpɔnpɔn bo nnɔ, Uwien tien' wɔn nɛ Yonbdaan, ki tien' wɔ Kristo u'Nigendkɛ.»

37 Linigol nnɔ ciì Píer len' nnɔ ma nnɔ nɛ ní jin' bɛ, ki saa' bi'yɛnm ki gbien', nɛ bi niire' Píer nin *Yesu ya tondtɔb ki ye: «Ti'yaabɛ, ti nín li tien mila?»

38 Nɛ Píer jìin' bɛ ki ye: «Lèbre mɛn ni'tetem, kí cère tí sii ni'ni wà kɛ Uwien ya ñunm *Yesu Kristo ya yel bo, ɲɔ Uwien ní fère nɛ ni'biere, kí pu nɛ *Mifuoñaanm, 39 kimɛ ti'Yonbdaan Uwien là pùon' lipuonl ki ye u li taa *Mifuoñaanm kí de u yin' binib bà kɛ nnɔ. Bɛn si: ninbi nin ni'bumu nin bà kɛ te fɔkm nnɔ.»

40 Píer taah iñɔbontɔ ì yebe ki sureh bɛ, ki saakreh bi'gbɛnɛnt ki teh: «Wiɛ mɛn fɛnfɛnnɔ ya nib bà yé bibiɛrdɛnb nnɔ ya gber ɲɔ Uwien ní ɲmien nɛ.»

Binikipiɛkb bà là teke' Yesu ki jin' nnɔ là fuobe ma bo

41 Nɛ bi sli' binib bà tuo' u'gber nnɔ Uwien ya ñunm. Ni'daali binib bà pukn' bà teke' *Yesu ki jin' bó nnɔ li baa tɛn itur ita. 42 Bi tuu ki cengeh *Yesu ya tondb ya wɔkɲm nin inunmón nɛ, ki te tɛn bi tɛ naa nin baa, ki taakeh ki jinh tijier*, ki taakeh ki kàareh. 43 Tɔ, Uwien cère' *Yesu ya tondb teh miyɔkm ya bont cɛɛn. Nɛn bo nɛ binib kɛ fɛnge Uwien. 44 Binib bà kɛ teke' *Yesu ki jin' nnɔ kpɛ buñɔbu nɛ, ki taah bi'bont kɛ ki gbiinh tɔb. 45 Bi kuɔreh bi'tinmu nin bi ɲmɔbe tibont tà, nɛ ki taah ilike ki gbiinh tɔb, ní wiɛbe bɛ ma bo. 46 Idaan kɛ bi là kpɛ buñɔbu nɛ, ki tuu ki taakeh Uwien ya duku ya luo bo, ki taakeh tɔb den ki jinh tijier, ki ɲmɔbe uyɛnɲmaa nin

* 2:42 Bi taakeh ki jinh tijier tà nnɔ li fre kí li yé Yonbdaan ya jier bii tijiefɛnt tuba.

lifèsəngl, ⁴⁷ ki pèkeh Uwien, nɛ bi'du ya nib kɛ yíe bi'gbɛr. Nɛ idaan kɛ Yonbdaan ɲmiendeh binib ki pukndeh bi'bó.

3

Piɛr nin San cère' uwəb uba faake'

¹ Lidaali liba nɛ Piɛr nin San joh Uwien ya duku bó tikur tuta ya kaare ya yo. ² Tɔ, uɟe uba là te bi maa' wə uwəb. Idaan kɛ bi yuunh wə ki lá kaandeh Uwien ya duku ya nañəbu búa bi yih bù Bunañəmənmbu nnə saan, wə rí li miɛh binib bə kəh Uwien ya duku ya luo bo nnə nɛ tibont. ³ U laa' Piɛr nin San tuo bɛ rí kə Uwien ya duku ya luo bo, nɛ u miɛ' bɛ nibonn. ⁴ Piɛr nin San caan' u'bo inun, nɛ Piɛr təkɛ' wə ki ye: «Liike tɛ.» ⁵ Nɛ u tùrɛ' ki likeh bɛ, ki daan u li ɛ bi'saan nibonn nɛ. ⁶ Nɛ Piɛr təkɛ' wə ki ye: «Ma ɲməbe like, ka ɲməbe ñəkm. Ama n li de ɲɛ n ɲməbe nà nɛ. *Yesu Kristo wə yé Nasaret ya nil nnə ya yel bo, fii kí cuon!» ⁷ Nɛ ki cuo' u'nojie, ki fin' wə. Nɛ u'taan nin u'tɛgbiɛmu pək ki faake' i ya taan bo. ⁸ U maabe' ki ci', ki sere', ki cin' ki cuonh, nɛ ki paan' bi'bo ki kəh Uwien ya duku ya luo bo, ki cuonh, ki mɛbreh, ki pèkeh Uwien. ⁹ Linigol kɛ laa' u cuonh ki pèkeh Uwien. ¹⁰ Bi bɛndɛ' ki ye wən nɛ tí rí kɛ Uwien ya duku ya Nañəmənmbu saan ki miɛh nnə. Bi laa' u faake' ma nnə nɛ ní cuo' bɛ miyəkɛm nin bujɛwaanbu.

Piɛr lienh nin linigol Uwien ya duku ya luo bo

¹¹ Uɟe nnə ɲa dāan' Piɛr nin San. Ní cuo' binib nnə kɛ miyəkɛm nɛ bi sɛn' ki baa' bi'saan kuninbonku* kuba ni, bi yih kù «Salomən ya ninbonku.» ¹² Tɔ, Piɛr laa' binib nnə ma nnə, nɛ ki niire' bɛ ki ye: «Israyel yaabɛ, bɛ tien' ní cuo' nɛ miyəkɛm-i? Bɛ tien' ni likeh tɛ tɛn ti'tiɛma tuəm nin ti pɛ Uwien bo mənmbu ma nnə nɛ cère' uɟe wuə faake'?' ¹³ Uwien wə *Abraham nin *Isaak nin Sakəb nin ti'yaajɛb là pukeh wə nnə nɛ kpiekɛ' u'tonsəl *Yesu wə ninbi kuɛrɛ' wə ki yíe' wə Pilat ya nun bó nnə. Pilat wən là yíe wə rí taa wə kí wíɛ nɛ, nɛ na tuo'. ¹⁴ Ninbi, yíe' wə yé uñaan, ki yé ugbɛməndaan, nɛ ki ji təkɛ' Pilat ki ye wə rí taa unikul kí wíɛ. ¹⁵ Ni ku' wə yé limiɛl ya daan, nɛ Uwien məkɛrɛ' wə bitɛnkpiib ni. Tinbi nɛ yé bimənkunb. ¹⁶ Ti du u'yel bo ma nnə nɛ liyel bugbɛn ya tuəm cère' uɟe wə ni likeh wə ki bɛn wə nɔ faake'. Ti teke' *Yesu ki jin' ma nnə nɛ cère' uɟe wuə laa' laanfɛ ki tí gben' ki se ni'kɛ ya nun bó nɔ.

¹⁷ «N'yaabɛ, n bɛn ki ye ninbi nin ni'ciɛnb ku' *Yesu ma nnə, na bɛn nɛ ki sən' li ya tuonl. ¹⁸ Uwien là cère' u'ñəbonsəknb kɛ len' uyo bo ki ye u'Nigendkɛ Kristo lá li jɛndɛ nɛ. Nɛn nɛ tien'. ¹⁹ Nɛn bo, lèbre mɛn ni'tetɛm, kí liebe kí paan Uwien bo ɲə wə rí fɛrɛ nɛ ni'biɛrɛ. ²⁰ Nnə nɛ Yonbdaan li de nɛ lifuorl, ki li sən ní u'Nigendkɛ Kristo ni'saan. Wən si *Yesu; u là gɛndɛ' wə ninbi bo nɛ. ²¹ Ní kpɛ wən *Yesu rí li te paaki bó nɛ, kí tí baa uyo wə Uwien li fəndɛ tibont kɛ. Ní te tɛn u là cère' u'ñəbonsəknb len' nà kɛ uyo bo nnə nɛ. ²² Moyis wən là len' ki ye: «Yonbdaan Uwien li cère ni'ni uba rí ñɛ uñəbonsəknl ni'bo tɛn min. Ní cenge u li təkɛ nɛ nà kɛ. ²³ Unil wə kɛ ɲa tuo' uñəbonsəknl nnə ya ñəbu bó la, Uwien li ñɛn wə u'nib ni nɛ ki gben' u'gbɛr.» ²⁴ *Uwien ya ñəbonsəknb kɛ, ki cin' Samiɛl nin biñəbonsəkntəb bə paan' u'bo nnə mə là len' nà teh idɛn yíɛ nɔ ya gbɛr. ²⁵ Ninbi nɛ yé Uwien ya ñəbonsəknb nnə ya yaabii, nɛ ki li jonde kujɔtiekɛ

* **3:11** Bi yih nà saan kuninbonku nnə te Uwien ya duku ya luo bo nɛ. Bi là taa' itɛn nɛ ki mɛn' ku'kpenkpen, ki lɛ' ki yekn' Uwien ya duku ya luo ya guoncɛnciɛnl là guon' ki lɛndɛ' kù nnə.

kù a là cuo' kù nin ni'yaajeb nnò bo. U là tãke' ni'yaaje *Abraham ki ye u li tien inibol yà ke te utingben bo nnò u'mònm u ya yaabii bo nê. ²⁶Mikpiekm, ninbi bo nê Uwien là gènde' u'tonsònl Yesu, ki sòn' wò ni'saan wò ñ lá tien nê Uwien ya mòm, ki ñen ni'ni wà ke u'tuonbiere ni.»

4

Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab bun' Pɛr nin San tibuur

¹ Pɛr nin San laan biɛ ki lienh nin linigol nnò; u ya yo nê bitòtuørkaab nin Uwien ya duguurb ya ciɛn nin Saduseyɛnmbɛ baa' bi'saan. ² Bi'benku ni ben' Pɛr nin San bo, kime bi wòknh binib ki teh *Yesu mɛkre' bitɛnkpiib ni ma nnò, binib bà kpo' mò li mɛkre nê. ³ Bi cuo' bɛ ki laa' uwien lu' ñò, nê bi taa' bɛ ki tí pɛkn' ki cère' bi te len ní faa'. ⁴ Nin nɛn kɛ, binib bà cii' Pɛr nin San len' nà nnò, bi'ni bà yɛbe teke' *Yesu ki jin'. Bijɛb bà teke' wò ki jin' nnò li baa tɛn itur iñun.

⁵ Kutaaku faa', nê bitòtuørkienb nin *Sufmbɛ ya ciɛnb nin *Yiko ya wònwòknb taan' Yerusalem ni. ⁶ Bà là taan' nnò ya biba si: bitòtuørkienb ya ciɛn Anni nin Kayif nin San nin Aleksand nin bitòtuørkienb ya cɛkl ya nitòb kɛ. ⁷ Bi cère' Pɛr nin San sere' bi'siik ni nê bi niire' bɛ ki ye: «Ni taa' ba ya tuòm nê bii ni taa' ñmɛ ya yel nê ki buu' uwòb wuò nò?»

⁸ Nɛn saan nê *Mifuoñaanm cère' Pɛr tãke' bɛ ki ye: «Bitòtuørkienb nin *Sufmbɛ ya ciɛnbɛ, ⁹ ti tore' uwòb nnò ma nnò, nê ni buh tɛ tibuur dinnò, ki niireh tɛ ki teh ti tien' mila ki buu' wò. ¹⁰ Tò, ninbi nin Israyɛl ya nitòb kɛ ñ bɛnde kí ye Nasarɛt ya *Yesu Kristo wà ninbi kpe' wò udòpònpòn bo nnò, Uwien mɛkre' wò bitɛnkpiib ni. U ya yel ya tuòm nê cère' uje wuò faake' ki se ni'nun bó nò. ¹¹ *Yesu bo nê ní kele' *Uwien ya gbònkɛ ni ki ye:

«Litɛnl là ninbi bidumɛb wiɛ' lè nnò,
len nê lá tien' litɛnkpiɛkl là co kuduku.»

¹² Miñmienm ña ñ ñɛ uba saan ki kɛnde' *Yesu saan, kime *Yesu ya yel baba ña ñí la, Uwien ña de' nil uba liyel unɛndum wuu ni ñò len bo tí fre kí ñmɛre.»

¹³ Bi sekn' ki laa' Pɛr nin San ña yé nikpɛkpiɛkb udu ni, ka bɛn gbònkɛ ki gbien', ki ñmòbe lifɛl ki lienh ma nnò, nê ni cuo' bɛ miyòkm. Nê bi bɛnde' ki ye bɛn nin *Yesu nê là te. ¹⁴ Tò, bi laa' uje wà faake' nnò se Pɛr nin San saan ma nnò nê ba ji bɛn bi li ye bà. ¹⁵ Bi cère' bi ñɛn' Pɛr nin San tibuur ya duku nnò ni, nê bi cin' ki gbierɛh ¹⁶ ki teh: «Tí li tien mila binib biɛ nò? Binib bà kɛ te Yerusalem ni bɛn ki ye bi mònbe ki tien' miyòkm ya bonn nê, ta ñ fre kí niɛ. ¹⁷ Ama ta yíe tigbɛr nnò ñ yɛbre udu ni ni'kɛ saan. Nɛn bo, cère mɛn tí mómde bi'bo inun kí wòbn bɛ, bi la ji ñ tãke nil *Yesu ya gbɛr.»

¹⁸ Nê bi liebe' ki yin' bɛ ki kuòn', ki pien' bɛ ki ye bi la ji ñ wòkn nil *Yesu ya gbɛr, ki la ji ñ te u'yel mò. ¹⁹ Ama Pɛr nin San tãke' bɛ ki ye: «Ní kpe' tí tuo ni ya ñòbu bó bii Uwien ya ñòbu bó nê? Ninbi mòmòm maale mɛn kí liike. Ni lɛ ba mòm Uwien saan ní-i? ²⁰ Tinbi ña ñ fre kí li ñmin kí la tãke tí laa' nà nin tí cii' nà.» ²¹ Biciɛnb nnò tí mómde' bi'bo inun nê ki taa' bɛ kí wiɛ'. Ba laa' bi lí dule nà bo kí dɛre bi'tub, kime udu ya nib kɛ pɛkeh Uwien miyòkm ya bonn nnò bo nê. ²² Pɛr nin San tien' miyòkm ya bonn, ki cère' uje wà faake' nnò ya bin gèbre' ibin pinan.

Binib bà teke' Yesu ki jin' nnò kàareh

²³ Tò, bi taa' Pɛr nin San kí wiɛ' ma nnò nê bi liebe' kí jon' bi'tòb saan, kí tí tãke' bɛ bitòtuørkienb nin *Sufmbɛ ya ciɛnb nnò tãke' bɛ nà nnò kɛ. ²⁴ Bi cii'

ma nnò nɛ bi'kɛ kpaan' buñòbu, ki kàareh Uwien ki teh: «Yonbdaan, sin nɛ ñɛn' kutaaku nin kitink nin miñunciem, ki ñɛn' tibont tà kɛ te kutaaku bo nin tà kɛ te kitink bo nin tà kɛ te miñunciem ni. ²⁵ Sin nɛ là cèrɛ' Mifuoñaanm ya tuòm bo, a'tonsɔnl ti'yaajɛ *Dafid len' ki ye:

«Bɛ bo nɛ bà ña yé *Sufmbɛ ya benku ni ben' ki tì kɛnde'?

Bɛ bo nɛ idu ya nib maaleh yɛnmaalfɛnm-i?

²⁶ Uñɛndun ya bɛrciɛnb bonde' bi'ba,

nɛ idu ya bɛrb taan' bi'tòb saan,

bɛ ní kɔn nin Yonbdaan nin u'Nigɛndkɛ Kristo tijɛr.»

²⁷ Imòn nɛ, ubɛr Herod nin Pòns Pilat nin bà ña yé Israyel yaab nin Israyel yaab là taan' udu wuu ni, ki ku' *Yesu wà yé a'tonsɔnñaan ki yé a'Nigɛndkɛ nnò. ²⁸ Bi taan' ki tien' a'tuòm nin a'yíem bo, a là sien' ki ye nà ní tien nnò nɛ. ²⁹ Yonbdaan, fɛnfɛnnò gbien kí liike bi wòbndeh tɛ liwòbl là ba, kí de tinbi a'tonsɔnb lifɛl ña tí li tòkeh binib a'gbɛr ki la fɛnge. ³⁰ Wuòn a'tuòm kí cèrɛ biwiɛnb ní faake, miyòkm ya bont ní li teh, a'tonsɔnñaan *Yesu ya yel bo.»

³¹ Bi kàare' ki gben' ma nnò nɛ bi taan' ki te nà saan nnò jènge'. *Mifuoñaanm baa' bi'kɛ bo, nɛ bi laa' lifɛl ki tòkeh binib Uwien ya gbɛr.

Binib bà teke' Yesu ki jin' nnò taakeh bi'bont ki gbiinh tɔb

³² Linigol là teke' *Yesu ki jin' nnò kpɛ buñòbu nɛ, ki ñmabe iyɛnmaale iba. Uba ña lienh ki teh u'bonn yé u'baba yaann. Bi'kɛ là taakeh bi'bont nɛ ki gbiinh. ³³ *Yesu ya tondb ñmabe mitɔciɛnm ki kundeh imòn ki teh Yonbdaan *Yesu mɔnbe ki mɛkre' bitɛnkpiib ni. Nɛ Uwien juokeh bi'kɛ ki gbiekeh. ³⁴ Bi'ni uba ña te ki luò' niba, kime bà kɛ ñmabe mutinmu bii iden nnò kuòrɛh nɛ ki taah bi kuòrɛh ki lɛnh ilike yà nnò, ³⁵ ki lá dienh *Yesu ya tondb, nɛ bi gbiinh, ki dienh unil kɛ ní wiɛbe wò ma bo.

³⁶ Ujɛ uba te bi'ni, bi yih wò Yosef. Nɛ *Yesu ya tondb baanh wò Banabas, ni'tingi si: «wà sɔngreh binib ya yɛnm.» U yé Lefi ya yaabil nɛ. Bi maa' wò Ciip ya du ni nɛ. ³⁷ U ñmabe bukpàabu buba, ki kuòrɛ' bù, nɛ ki taa' u kuòrɛ' ki laa' ilike yà nnò, ki lá de' *Yesu ya tondb.

5

Ananias nin u'po Safira ya gbɛr

¹ Tò, ujetò mò là te bi'ni, bi yih wò Ananias, ki yih u'po Safira. U kuòrɛ' u'kpàabu buba, ki teke' ilike. ² Wòn nin u'po kpaan' buñòbu nɛ u bore' ilike nnò ya niba bó ki taa' u'ba, ki tuke' nà bó sɛn' nnò ki lá de' *Yesu ya tondb. ³ Nɛ Pìɛr niire' wò ki ye: «Ananias, bɛ tien' a' taa' a'fɛl ki cèbe' *Satan nò nnò, ki lɛrɛ' *Mifuoñaanm, ki bore' bukpàabu nnò ya like ya niba bó ki taa' a'ba! ⁴ Ña laan là kuòrɛ' bukpàabu nnò ma nnò, bù là yé a'yaabu nɛ. A kuòrɛ' bù ma nò, ilike nnò mò yé a'yi nɛ. Bɛ tien' a' maale' a'fɛl ni á tien nò? A lɛrɛ' Uwien nɛ, ña lɛrɛ' nib.» ⁵ Ananias cii' iñòbon nnò ma nnò, nɛ ki lu' ki kpo'. Nɛ bujɛwaanciɛnbu cuo' binib bà kɛ cii' tigbɛr nnò. ⁶ Nɛn saan nɛ binacɛnfɛnb baa' ki taa' bukpɛlbu, ki pòbn' wò, ki yuure' ki ñɛn' ki tì sube'.

⁷ Ní tien' tɛn tikur tuta, nɛ u'po kɔn' ní, ka bɛn nà tien'. ⁸ Nɛ Pìɛr niire' wò ki ye: «Tòke nni tigbɛmònt, ni kuòrɛ' bukpàabu bùa nnò ya like kɛkɛ sò-sò?» Nɛ u ye: «Hnn, i'kɛkɛ nínò.» ⁹ Nɛ Pìɛr tòke' wò ki ye: «Bɛ tien' sin nin a'cɛ kɛ kpaan' buñòbu ki biike' *Yonbdaan ya Fuoñaanm-i? Liike, bà sube' a'cɛ nnò nɛ tuo bunafòbu nò. Bi li yuure a'mò, kí ñɛn.» ¹⁰ Nɛ u'mò lu' u'nun bó i ya tàan bo ki kpo'. Binacɛnfɛnb nnò kɔn' ní ki laa' u' kpo', nɛ

bi tí yuure' u'mə, ki tí sube' u'ce saan. ¹¹ Bujewaancienbu cuo' Kristo ya taanl yaab ke nin binib bà ke cii' tigber nnə.

Yesu ya tondb teh miyokm ya bont

¹² *Yesu ya tondb teh miyokm ya bont udu ya nib ni cɛɛn. Binib bà teke' *Yesu ki jin' nnə ke kpe buñɔbu nɛ, ki taan' ki te Salomɔn ya ninbonku* ni. ¹³ Nitəb ŋa kaabe' ki taakeh nin bɛ, ama udu ya nib ke là pèkeh bɛ nɛ. ¹⁴ Nɛ binib ligol, bijeb nin bipiib ke teknh Yonbdaan ki jinh uyo ke ki pukndeh bi'bó. ¹⁵ *Yesu ya tondb teh miyokm ya bont ma nnə, nɛ binib yuunh biwiɛnb ki là blinh tikaagbont nin igado bo isengbɛ, ŋə Pier lá gèbreh, u'jinjinku mənɔn lu' bi'bo la, bɛ rí faake. ¹⁶ Linigol mɔnɔn tukeh biwiɛnb nin binib bà isenpol ŋaake bɛ nnə, ki ñeh ní idu yà neke Yerusalem nnə ni, ki bàareh *Yesu ya tondb saan nɛ bi cèreh bi'ke faakreh.

Bi cuo' Yesu ya tondb

¹⁷ Tə, bitətuarcienb ya cien nin binib bà ke pɛ u'bo ki yé Saduseyɛnmbɛ nnə laa' *Yesu ya tondb teh nnə ma nnə, nɛ bi taa' bi'bo iponponbe, ki jon' ¹⁸ ki cuo' bɛ, ki tí pɛkn' udu nnə ya pɛkl ni. ¹⁹ Ama ni'daali ya ñonku, nɛ Yonbdaan Uwien ya tond baa' ki lá piire' lipekl ya nagenku, ki ñɛn' bɛ, nɛ ki tɔke' bɛ ki ye: ²⁰ «Li joh mɛn Uwien ya duku ya luo bo, kí tí rí li tɔkeh binib mifuobfɛnm miɛ ya gber ke.» ²¹ Bi tuo' u'ñɔbu bó, nɛ kutɛnɛsɔnsɔnku bi kɔn' Uwien ya duku ya luo bo, ki wəknh binib Uwien ya gber.

Bitətuarcienb ya cien nin binib bà pɛ u'bo nnə baa' ki lá yin' *Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab bà bi liebe' ki yih bɛ Israyel ya cienb nnə ke ki taan', nɛ ki sɔn' biguguurb bɛ rí jo lipekl bó kí tí taa' *Yesu ya tondb ní. ²² Bi tí baa' ni'saan ka laa' bɛ, nɛ ki liebe' ní ki lá tɔke' ki ye: ²³ «Tí tí baa' ki laa' lipekl ya duku pi mɔnmɔnm nɛ, biguguurb mɔ se kunagenku saan ki gu. Nin nɛn ke tí piire' ma, ta laa' nil uba mɔnɔn len.» ²⁴ Uwien ya duku ya guguurb ya cien nin bitətuarcienb cii' tigber nnə ma nnə, nɛ ní beke' bɛ *Yesu ya tondb bo cɛɛn, kime ba ben ní tien' ma† ²⁵ Nɛn saan nɛ unil uba baa', ki tɔke' bɛ ki ye: «Liike mɛn-a! Bijeb bà ni pɛkn' bɛ nnə, bi te Uwien ya duku ya luo bo ki wəknh binib Uwien ya gber.» ²⁶ Nɛn saan nɛ Uwien ya duku ya guguurb ya cien nin u'nib bure' bɛ rí tí cuo' *Yesu ya tondb ní. Ba cuo' bɛ nin ufaa, bi tuke' bɛ ní suoo nɛ, kime bi fenge udu ya nib la yèke bɛ ten nɛ.

²⁷ Bi tuke' bɛ ki tí baa', nɛ ki cère' bi sere' *Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab ya nun bó, nɛ bitətuarcienb ya cien tɔke' bɛ ki ye: ²⁸ «Ta là wəbn' ki pien' nɛ ki ye ni la ji rí wəkn nil *Yesu ya gber-ii? Nɛ ni cère' ni'wəknm gbe Yerusalem ni ni'ke saan-a! Ni yíe ní ye uje bugben ya kuum ñɛn' tinbi ne-a!»

²⁹ Nɛ Pier nin *Yesu ya tondb tɔke' bɛ ki ye: «Ní kpe tí tuo Uwien ya ñɔbu bó ki cɛn' nin tí tuo binib ya ñɔbu bó. ³⁰ Ninbi nɛ kpe' *Yesu udəpənpən bo, ki ku' wə, nɛ ti'yaajeb ya Wien mekre' wə bitenkpiib ni, ³¹ ki kpiɛke' wə, ki taa' wə ki káan' u'jie bó, wə rí li yé ubɛr, kí li yé Uɲmienl, kí cère Israyel yaab rí lèbre bi'tetem ŋə Uwien rí fère bɛ bi'biere. ³² Tinbi nɛ yé tigber nnə ya mɔnkunb, nɛ Uwien taa' *Mifuoñaanm mà ki de' binib bà boh wə nnə mɔ yé tu'mɔnkunl.»

³³ *Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab cii' bi len' nnə ma nnə, nɛ bi'benku ni ben' bi'bo ki tí kende', nɛ bi yíe bɛ rí ku bɛ. ³⁴ Tibuur yaab nnə ya uba fi'

* 5:12 Liike 3:11. † 5:24 Bi li fre kí lèbre ba ben ní tien' ma kí ye ba ben tigber nnə li kpaan ma mɔ.

ki sere' bi'nun bó, bi yih wə Gamaliel. U yé *Farisienmbɛ ya uba nɛ, ki yé *Yiko ya wənwəknl mə, ki ηməbe liyel *Sufmbɛ kɛ saan. U təkɛ' bɛ ki ye bɛ n̄ taa *Yesu ya tondb nnə kɪ n̄ɛ saali waamu. ³⁵ Bi n̄ɛn' saali, nɛ u təkɛ' tibuur ya ɛkl yaab nnə ki ye: «Israyɛl yaabɛ, liike mɛn ni'yul bo nin ni yé n̄ tien bijɛb biɛ nà nɔ. ³⁶ Kime uɛ uba nɛ là te nà laan wuəkɛ', bi yih wə Teyuda. U là yih u'ba unikpɛkpiɛk nɛ, nɛ bijɛb kobiinan pɛ u'bo. Bi ku' wə nɛ binib bà kɛ pɛ u'bo nnə yɛrɛ', nɛ licɛkl nnə juore' fɛnm. ³⁷ Uɛ nnə yaam gɛbre', nɛ Galilɛ ya nil uba mə fii' ki sure' binib bi paan' u'bo ki yɛbe, bi yih wə Sudas. N̄i là yé uyo wà bi kàanh kukɛnku nnə nɛ. Bi ku' u'mə, nɛ binib bà kɛ pɛ u'mə bo nnə, mə yɛrɛ'. ³⁸ Nɛn bo nɛ n təkɛh nɛ, ji la tuuke mɛn bijɛb biɛ ya gbɛr. Cère bɛ mɛn bɛ n̄ li joh. Bi lienh nà nɔ nin bi sɔnh lituonl là nɔ yé unisaal yaam nɛ la, n̄i li juore fɛnm nɛ. ³⁹ Ama n̄i yé Uwien yaam nɛ la, na n̄i frɛ kɪ pien bɛ. Ni kɔnh nin bɛ tijɛr la, nba la, n̄i là li lɛ ni kɔnh nin Uwien nɛ.»

Gamaliel len' nnə ma nnə, nɛ bi tuo'. ⁴⁰ Bi yin' *Yesu ya tondb, bi liɛbɛ' ki kɔn' n̄i, nɛ bi n̄i' bɛ, ki pien' bɛ ki ye bi la ji n̄i li təkɛh nil *Yesu ya gbɛr, nɛ ki taa' bɛ ki wiɛ'. ⁴¹ *Yesu ya tondb siere' bi'saan nin uyɛnsɔngɛ, kime bi bɛn n̄i kpɛ bɛ n̄i ji ifɛ *Yesu ya yel bo nɛ. ⁴² Idaan kɛ, bi tuu ki joh Uwien ya duku ya luo bo nin binib den nɛ, ki t̄i wəknh binib, ki təkɛh tigbɛmɔnmɔnt ki tɛh *Yesu nɛ yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo.

6

Bi gɛndɛ' jɛb bilolɛ bɛ n̄i li toreh Yesu ya tondb

¹ Idɛn ya binib bà teke' *Yesu ki jin' ya ɛkl yɛbrɛh ki pukndɛh nnə, nɛ *Sufmbɛ bà teke' *Yesu ki jin' ki lienh Grɛkmbɛ ya lenm nnə cin' ki kɔnh nin Suftəb bà lienh bi'yaajɛlenm nnə* ki tɛh daan kɛ daan bi gbiinh tibont la, bi sundɛh bi ya kpopiib bó nɛ. ² Nɛ *Yesu ya tondb piik nin bilɛ nnə yin' binib bà kɛ teke' *Yesu ki jin' nnə ki taan', nɛ ki təkɛ' bɛ ki ye: «Na mɔn t̄i juore tijɛr ya gbiirm bo kɪ dāan Uwien ya gbɛr ya tɔkm. ³ Nɛn bo, t̄i'yaabɛ, gɛndɛ mɛn ni'ni jɛb bilolɛ bà *Uwien ya Fuoŋaanm te bi'bo, bi ηməbe miyɛnfuom, ki yé binimənb binib ya nun bó, ηɔ t̄i cère bɛ n̄i li sɔnh li ya tuonl. ⁴ Tinbi *Yesu ya tondb wən, t̄i li mɔndɛh ki kàareh nɛ, kɪ li təkɛh binib Uwien ya gbɛr.»

⁵ *Yesu ya tondb len' nà nnə ηmaake' binib nnə kɛ, nɛ bi gɛndɛ' Etienn, u teke' *Yesu ki jin' mɔnmɔnm, *Mifuoŋaanm te u'bo. Bi gɛndɛ' Filip nin Prokɔr nin Nikanɔr nin Timɔn nin Pamɛna nin Antiyɔk ya Nikola, u yé Sufkɛnkpɛnd. ⁶ Bi taa' jɛb bilolɛ nnə ki wuən' *Yesu ya tondb, bi taa' bi'nuɔ ki paan' bi'bo nɛ ki kàare' ki de' bɛ.

⁷ Uwien ya gbɛr yɛrɛh ni'kɛ saan, nɛ binib teknh *Yesu ki jinh ki yɛbrɛh ki pukndɛh Yerusalem ni. Bitətuərkaab ligol mə tuo' ki teke' *Yesu ki jin'.

Bi cuo' Etienn

⁸ Uwien juokɛ' Etienn ki gbien', ki de' wə mituəm ki gbien', ki cère' u tɛh miyɔkm ya bont udu ya nib ni. ⁹ *Sufmbɛ bà te litaanl ya duku kùà bi yih kù bà ηa ji yé yonbɛ ya taanl ya duku nnə, ya biba nin Sirɛnn ya du nin Aleksandri ya du nin Silisi ya du nin Asi ya tinfɛnm yaab kɛ taan' ki findɛh nin Etienn. ¹⁰ Ama ba frɛ' ki faake' nin wə, kime u lienh nin *Mifuoŋaanm de' wə miyɛnfuom mà nnə nɛ. ¹¹ Nɛn saan nɛ bi de' bijɛb

* 6:1 U ya yo binib bà là teknh *Yesu ki jiinh nnə, biyɛbnb là yé *Sufmbɛ nɛ. Bi'ni biba là lienh Grɛkmbɛ ya lenm nɛ, ki pɛ Grɛkmbɛ ya tentienn bo. Bitəb lienh bi'yaajɛlenm, ki pɛ bi'yaajɛtentienn bo. Ben nɛ là yɛbe.

biba ilike be ní nen u'bo kí ye bi cii' u suke' Moyis nin Uwien. ¹² Bi len' nnò ma nnò ne udu ya nib nin bi'ciénb nin *Yiko ya wónwòknb kpre', ne ki bere' ki tí cuo' Etienn, ki taa' wò ki jon' *Sufmbé ya buur ya cekl yaab saan, ¹³ ne ki tuke' bitonnénden ní bi lá len' ki ye: «Uyo ké uje wuò sukreh Uwien ya duku ne, ki saah Moyis ya yiko. ¹⁴ Kime ti cii' u len' ki ye Nasaret ya *Yesu li we Uwien ya duku kuu, kí lèbre mitetem mà Moyis là wòkn' tē mē nnò.» ¹⁵ Ne tibuur ya cekl yaab nnò ké caan' Etienn bo inun ki laa' u'nun bó te ten Uwien ya tond ya nun bó.

7

Etienn len' ki jin' Sufmbé ya buur ya cekl yaab

¹ Nen saan ne bitòtuòrcienb ya cién niire' Etienn ki ye: «Bi len' ma nò, tù te-ee?» ² Ne Etienn jii'n' ki ye: «N'baambe nin n'ninjiebé, li cengeh mén. Uyo wà ti'yaaje *Abraham laan là kò Mesopotami ya du ni, ka laan jon' ki tí kòn' Haraan ya du ni nnò, ne Uwien wà ñmòbe ukpíeke può' u'saan, ³ ki take' wò ki ye: «Né a'du ni nin a'yaab ni, kí jo n li wuòn ñe udu wà nnò ni.» ⁴ Nen saan ne u fii' Kalde yaab ya du ni, ki tí kòn' Haraan ya du ni. U te wun ni ne haali u'baa tí kpo', ne Uwien cèrè' u baa' ki kòn' udu wà ni kò u'ni fénfennò nò. ⁵ Uwien ña de' wò tink kiba udu wuu ni, wa de' wò tink kí kpe nin kutèpenku ya pìen mònòn, ama u pùòn' ki ye u li taa udu wuu kí de wòn nin u'yaabii ne, wù rí li yé bi'yu uyo ké. ⁶ Ne Uwien pùòn' lipuonl lié nnò, ki laa' *Abraham ña laan ñmòbe buk. ⁷ Ne Uwien take' wò ki ye: «A'yaabii lá li tien bicénb udutò ni, ne u'nib rí taa be kí tien iyonbe, kí jènde be ibin kobiinan. ⁸ Ama min Uwien ne li dèrè bi li yé udu wà ya nib ya yonbe nnò ya tub. Ni ya puoli bó ne a'yaabii li ñe udu nnò ni, kí baa kí lá li pukeh nni nié saan.» ⁹ Ne Uwien cuo' nin *Abraham kujòtièku ki take' wò ki ye upunjie ne yé kudíèku kùà wòngèh bi'jòtièku nnò. Nen bo ne *Abraham maa' *Isaak, ne ki jie' u'punl wienniin daali. *Isaak mò maa' Sakòb, ki mò jie' u'punl. Sakòk mò tien' nnò u'bijieb. Bèn ne yé ti'yaajeb piik nin bile nnò.

¹⁰ «Ti'yaajeb nnò taa' iponponbe bi'waake Yosef bo, ne ki kuòrè' wò binib bo wò rí tí rí li yé uyonb Esipt bó. Ama Uwien là te nin wò, ¹¹ ne ki ñen' wò u'jènd ké ni, ki juoke' wò, ki de' wò miyenfuom, ki cèrè' Esipt ya bèrcien Farahòn yé u'gber; ne ki taa' wò ki tien' udu nnò nin u'den ké ya cién. ¹² Tò, mikònm miba ya bol lu' Esipt nin Kanaan ya du ni ni'ké saan. Ní là yé micècekciénm ne binib bo. Ti'yaajeb ña ji là ñmòbe bi li ji bà. ¹³ Sakòb cii' tijier te Esipt ni, ne u cèrè' u'bijieb jon' miba ki tí dè'. ¹⁴ Bi jon' nle ma nnò, ne Yosef cèrè' u'ninjieb bènde' wò, ne Farahòn mò bènde' Yosef ya bol si là. ¹⁵ Nen saan ne Yosef sòn' be rí tí taa u'baa Sakòb nin u'den yaab ké ní Esipt ni. Bi là te binib pilole nin binun ne. ¹⁶ Sakòb nin u'den yaab ké jon' ki tí kò Esipt ni, ne u tí kpo'. Ní tete ne u'bijieb, ti'yaajeb mò tí kpo', ¹⁷ ne bi taa' be ki tí sube' ufele uba ni Sikem ya du ni. *Abraham ne là taa' ilike ki de' ufele nnò Sikem ni, Hemòr yaab saan.

¹⁸ «Uyo wà Uwien li tien u là pùòn' lipuonl là ki de' *Abraham nnò nekn' ní. U ya yo ne ti'bol ya nib pòrè' ki yèbre' Esipt ni, ¹⁹ ki tí baa' uyo wà ubertò teke' libel Esipt ni. Wòn ña tu' Yosef. ²⁰ U là lèrè' ti'bol ya nib, kí jènde' ti'yaajeb, kí wòbn' be be rí taa bi'cènfèndmu kí tí wiè mù rí kpo. ²¹ U ya yo ne bi maa' Moyis, u là yé kibuk kà mòn Uwien ya nun bó ne. Bi wube' kè kí'baa den inmaale ita ne. ²² Bi taa' kè ki tí wiè' uyo wà nnò, ne Farahòn ya bisè lèke' kí'bo, kí yuure' kè, kí wube' kè ten u'tiema buk. ²³ Bi wòkn'

Moyis Esipt yaab ya yɛnfuom kɛ. U là yé unil wà ñmòbe mituòm u'lenm ni nin u'tuon ni nɛ.

²³ «Tɔ, uyo wà u laa' ibin pinan nnɔ, nɛ u taa' iyɛnmaale ki jon' wɔ́ rí tĩ fuonde u'yaab Israyel yaab. ²⁴ U tĩ baa' ki laa' Esipt ya nil uba ñmòbe Israyel yɔ́ uba ki jèndeh, nɛ u teke' Israyel yɔ́ bo, ki ñi' ki ku' Esipt yɔ́ nnɔ. ²⁵ U tien' nnɔ ki maaleh ki teh u'yaab li bɛnde kí ye Uwien li cère wɔ́n nɛ rí ñɛn bɛ bi'nennɛndb ya nuɔ́ ni, ama ba bɛnde'. ²⁶ Kutaaku faa' sɔ́ u laa' Israyel yaab bile kɔ́nh. U yíe wɔ́ rí pàa bɛ, nɛ ki tɔ́ke' bɛ ki ye: «Ni'ninjìel nɛ, bɛ tien' ni ñmòbe tɔ́b ki jèndeh?» ²⁷ Ama wà ñmòbe u'tɔ́ ki jèndeh nnɔ pe' Moyis ki jɛnde', ki tɔ́ke' wɔ́ ki ye: «Ñmɛ nɛ kàan' ñe ti'ber ñɔ́ a li buh tɛ tibuur-i? ²⁸ A yíe á ku nni ten a wun ku' Esipt yɔ́ ma nnɔ nɛ-a!» ²⁹ U len' nnɔ ma nnɔ nɛ Moyis sɛn' ki jon' Madiyan ya du ni, ki tĩ kɔ́, nɛ ki maa' mubujɛbumu mule ni'ból.

³⁰ «Ibin pinan gèbre', nɛ Uwien ya tond uba baa' Moyis saan kupenpelku ni, Sinayi ya juɔ́l saan, ki te kufɛtuku kuba ni kù teknh umu ka wih. ³¹ Moyis laa' nɛ ma nnɔ, nɛ nĩ cuo' wɔ́ miyɔ́km. Uyo wà u ñekndeh wɔ́ rí liike nnɔ, nɛ ki cii' Yonbdaan len' ki ye: ³² «Min nɛ yé a'yaajɛb ya Wien, ki yé *Abraham nin *Isaak nin Sakɔ́b ya Wien.» Bujɛwaanbu cuo' Moyis, u'gbɛnɛnt ñɔ́h, nɛ wa ji kaabe' ki liike'. ³³ Nɛn saan nɛ Yonbdaan tɔ́ke' wɔ́ ki ye: «Cɛkre a'tacaan, kimɛ a se nà saan nɔ́ n te ni'saan nɛ. ³⁴ Imòñ, n laa' n'niib Israyel yaab ya cɛcɛkm kɛpe ma bo Esipt ni, ki cii' bi'kpiɛnde ból, nɛ ki jiiire' ní rí ñmíen bɛ. Fɛnfɛnnɔ́ li joh, n sɔ́n' ñe Esipt ból, á tĩ ñɛn bɛ len nɛ.»

³⁵ «Moyis wà Israyel yaab là yíe' wɔ́, ki tɔ́ke' ki ye ñmɛ kàan' wɔ́ ubɛr wɔ́ rí li buh bɛ tibuur nnɔ, Uwien tien' wɔ́n nɛ ubɛr nin Uñmíenl, ki sɔ́n' wɔ́, ki cère' u'tond wà là baa' u'saan kufɛtuku kuba ni nnɔ toreh wɔ́. ³⁶ Wɔ́n nɛ ñɛn' bɛ Esipt ni. U tien' miyɔ́km ya bont udu nnɔ ni nin miñunciɛnmónmónm saan nin kupenpelku ni ibin pinan. ³⁷ Wɔ́n Moyis nɛ tɔ́ke' Israyel yaab ki ye: «Uwien li cère ni'ni uba rí ñɛ uñòbonsɔ́knl ni'bo tɛn min.» ³⁸ Israyel yaab là taan' kupenpelku ni uyo wà nnɔ, wɔ́n nɛ là te ti'yaajɛb nin Uwien ya tond wà lienh nin wɔ́ nnɔ ya siik ni. Utond nnɔ là tɔ́ke' wɔ́ tigber tà dienh limiel Sinayi ya juɔ́l bo wɔ́ rí là tɔ́ke te nɛ. ³⁹ Nin nɛn kɛ ti'yaajɛb ña tuo' ki bon' wɔ́. Bi yíe' u'ñɔ́bu ból, nɛ ki yíe bɛ rí liebe Esipt ni, ⁴⁰ nɛ ki tɔ́ke' Arɔ́n ki ye: «Mɛ tɛ ibule yí rí li le tɛ usɛn, kimɛ Moyis wà ñɛn' tɛ Esipt ni nnɔ, ta bɛn nà tu' wɔ́.» ⁴¹ U ya yo nɛ bi mɛn' ubul uba u naan kinabuk, ki tùɔ́re' lituɔ́rl ki de' wɔ́, nɛ ki jɛle' kunacɛnku ki pokn' bi mɛn' ubul wà nnɔ bo ki gbien'. ⁴² Nɛn nɛ cère' Uwien búle' bɛ ibuɔ́n, ki sɛln' bɛ bi pukeh tiwenwent tà te kutaaku bo nnɔ, tɛn *Uwien ya ñòbonsɔ́knb kele' ma *Uwien ya gbɔ́nku ni. Bi kele' ki ye:

«Israyel yaabɛ, ni là kòre' tiwɛnt ki tien' ituɔ́ɛ ya
nin ni tien' ituɔ́rtɔ́ yà kupenpelku ni ibin pinan nnɔ,
ni là tien' ki de' min nɛ-ɛɛ?»

⁴³ Na là tien' ki de' min,

ama ni là yuure' ubul Molok ya ninbonl nɛ ki tuke',
ki yuure' ubul wà naan liñmaabil bi yih wɔ́ Erefann nnɔ mɔ́.
Ni là mɛn' ibule nnɔ ki ye ni li gbaandeh ki pukeh yin nɛ.

Nɛn bo nɛ n li cère bɛ rí cuo nɛ tiyonbt
kí jon nà ból fɔ́ke ki cɛn' nin *Babilonn.»

⁴⁴ «Ti'yaajɛb là te kupenpelku ni ma nnɔ bi là ñmòbe bɛn nin Uwien cendeh lininbonl là ni nɛ. Kujɔ́tieku ya gbɔ́nku mɔ́ là te len ni nɛ. Uwien nɛ là tɔ́ke' Moyis ki ye wɔ́ rí tien lininbonl nnɔ. Nɛ Moyis tien' lɛ Uwien

wuon' wə ki ye lè ní li naan ma bo nnə. ⁴⁵ Ti'yaajeb là taa' lininbonl nnə ki de' bi'yaabii. Nε bi teke' lè ki ŋuuke ki tí baa' uyo wà Sosuwe yé bi'senlierl nnə. Bεn nin Sosuwe là joh bε ní tí teke udu wà, bεn bo Uwien là ŋore' inibol u'ni nnə ma nnə, bi là tuke lè nε. Lininbonl nnə là te nεn saan nε, ki tí baa' ubεr *Dafid ya yo. ⁴⁶ Uwien ya yεnm sɔnge *Dafid bo, nε *Dafid miε' wə usεn wə ní mε kuduku ki de' wəon Uwien wà yé u'yaaje Sakəb ya Wien nnə* . ⁴⁷ U'bijε Salomən nε mən' Uwien kuduku.

⁴⁸ «Ama Uwien wà ŋa ŋməbe Nacentə ŋa kəh nib mən' tidur tà ni tən *Uwien ya ŋəbonsəknl là len' ma ki ye Uwien ye:

⁴⁹ «Kutaaku nε yé n'berbiek,
kitink yé n'taan taanh nà bo nε,
ni li mε bε ya dubol nε kí de nni,
ŋə ní li kəh ku'ni ki fuoreh?

⁵⁰ Na yé min nε ŋen' tibont kε-εε?» »

⁵¹ Etienn tí len' ki ye: «Ni'yul faa, nε ni'fèl bo te tən binib bà ŋa pε Wien bo, ka cengeh u'gbεr, ki yienh *Mifuoŋaanm uyo kε. Ni te tən ni'yaajeb nε. ⁵² Ni'yaajeb là jènde' *Uwien ya ŋəbonsəknb kε, ki ku' binib bà təkεh ki teh Uwien ya Gbεməndaan li baa ní nnə. Fεnfennə, u baa' ní, nε ni kuəre' wə, ki ku' wə. ⁵³ Uwien là sən' u'tondb bi lá de' ninbi nε u'yiko, nε na bon' wə.»

Bi yəke' Etienn iten ki ku' wə

⁵⁴ Etienn len' nnə ma nnə nε bi'benku ni ben' ki tí kende', nε bi gbienh u'bo inəbii. ⁵⁵ Ama *Mifuoŋaanm te Etienn bo ma nnə, nε u yaare' ki liike' kutaaku bo, ki laa' Uwien ya wenwenku windεh, ki laa' *Yesu se Uwien ya jie bó. ⁵⁶ Nε u ye: «Liike mən, n laa' kutaaku yε, nε ki laa' Unil ya Bijε† se Uwien ya jie bó.»

⁵⁷ U len' nnə ma nnə nε bi wuure' ufaa bo, ki pipi' bi'tub, nε ki taan' ki bere' ki tí cuo' wə, ⁵⁸ ki ŋen' wə udu nnə ni, bε ní tí yèke wə iten kí ku wə, nε ki gore' bi'liercenciεn ki ble' ki guun' unacenzaan uba bi yih wə Səl. ⁵⁹ Bi yəkreh wə iten uyo wà nnə, nε u kàareh ki teh: «Yonbdaan Yesu, teke n'naank.» ⁶⁰ Nε ki gbaan', ki wuure' ufaa bo ki ye: «Yonbdaan, la tange bi'biere yii nə.» U len' nnə ki gben', nε ki kpo'.

8

¹ Səl mə se bà ku' Etienn nnə ya ciεk bó nε.

Səl jèndeh Kristo ya taanl yaab

Kí nε nεn daali nε bi cin' ki jèndeh *Kristo ya taanl yaab bà te Yerusalem ni nnə ki gbiekeh. Nεn bo nε bi'kε yere', ki jon' Sude nin Samari ya tinfenn ni. *Yesu ya tondb baba nε ji là sien' Yerusalem ni. ² Binib bà pε Uwien bo mənəmən nnə nε sube' Etienn, ki muə' u'kuum ki gbien'. ³ Səl wəon là ŋikndeh wə ní bere *Kristo ya taanl nε. U joh iden nε kí tí coh bijεb nin bipiib ufaa bo kí tí pekndeh.

Filip təkεh Uwien ya gbεmənmont Samari ni

⁴ *Kristo ya taanl yaab yere' ma nnə, nε ki cuonh ni'kε saan ki təkεh binib u'gbεmənmont. ⁵ Filip jon' Samari ya tinfenn ya du uba ni ki tí təkεh binib Uwien ya Nigendkε Kristo ya gbεr. ⁶ Udu nnə ya nib cengeh Filip bó, ki lenh u teh miyək m ya bont tà nnə mə, nεn nε cère' bi pε u'gbεr bo

* **7:46** Bi kpie' ki kele' tigbont tà nnə ya tuba ni, ní kele' ki ye kí mε kuduku kí de Sakəb nε. † **7:56** Bi liebe' ki yih Yesu nε Unil ya Bijε.

mənmənm. ⁷ Isenpol ɲaake binib bi yebe ne u ɲuɔh yè bi'saan, i siereh ki wuureh ufaa bo. U cèreh iwəb nin idien mə faakreh ki yebe. ⁸ Nən bo ne udu nnə ya nib ya yənm sənge' ki gbien'.

⁹ Ujɛ uba mə là te udu nnə ni, bi yih wə Simən, u teh iŋəke nɪ coh Samari ya tinfenm ya nib miyəkɪm. U là yih uba unikpekpiek ne. ¹⁰ Ne binib ke tuo' u'ŋəbu bó, ka tuuke wà yé wà, ki lienh u'bo ki teh: «Uwien ya tuəm ne kpende' unil wuɔ. Bi yih nən ne mitəciənm.» ¹¹ Bi tuonh u'ŋəbu bó, kimɛ u nən' uyo ne ki teh iŋəke nɪ coh be miyəkɪm. ¹² Ama Filip baa' ki là təkɛ' be Uwien ya bel ya gbəmənəm, ki liebe' ki təkɛ' be *Yesu Kristo yé udaan wà, bi teke' ki jin' ne u sii' bijɛb nin bipiib ke Uwien ya nūnm. ¹³ Simən, uŋəkdaan nnə mənən teke' ki jin', ne Filip sii' u'mə Uwien ya nūnm. Wa ji siereh Filip saan, ki lenh u teh miyəkciənm ya bont, ne nɪ coh wə miyəkɪm cɛɛn. ¹⁴ *Yesu ya tondb bà te Yerusalem ni nnə cii' Samari ya tinfenm ya nib mə teke' Uwien ya gber ki jin', ne bi sən' Pier nin San ni'bó. ¹⁵ Bi tɪ baa', ne ki kàare' ki de' Samari ya nib bà teke' ki jin' nnə, ɲə Uwien n de be *Mifuoŋaanm. ¹⁶ Kimɛ *Mifuoŋaanm ɲa laan là jiiere' nɪ bi'ni uba mənən bo. Bi là sii' be Uwien ya nūnm baba ne, Yonbdaan *Yesu ya yel bo. ¹⁷ Nən saan ne Pier nin San taa' bi'nuɔ ki paan' bi'bo, ki kàare' ki de' be, ne *Mifuoŋaanm jiiere' nɪ bi'bo. ¹⁸ Simən uŋəkdaan nnə, laa' *Yesu ya tondb taa' bi'nuɔ ki paan' binib bo, *Mifuoŋaanm jiiere' nɪ bi'bo ma nnə, ne u ye u li de be ilike, ¹⁹ be n de wə mituəm nnə, ɲə u'mə taa' u'nuɔ ki paan' unil wà bo la, *Mifuoŋaanm n jiiere nɪ udaan bo. ²⁰ Ne Pier təkɛ' wə ki ye: «Sin nin a'like ke n juore fenm, kimɛ a maale' ki ye a li fre kɪ taa ilike kɪ de Uwien ya paabu ne. ²¹ A'niba ɲa li te tigber tuu ni, kimɛ a'yənmaale ɲa cuube Uwien ya nun bó. ²² Lèbre a'tetem, kɪ wɛ a'biərm miɛ nɔ, kɪ kàare Yonbdaan, nba la, u li fère ɲɛ a'yənmaalbiere yii nɔ. ²³ Kimɛ n laa' a ɲməbe iponponbe ki gbien', ne ibiere luo ɲɛ iŋmi yaam.» ²⁴ Ne Simən uŋəkdaan nnə, təkɛ' Pier nin San ki ye: «Ni bugben kàare mən Yonbdaan kɪ de nni, ɲə ni len' nà nɔ niba la tu nni.» ²⁵ Pier nin San kun' Yonbdaan bo imən, ki təkɛ' binib u'gber ki tɪ gben' ne ki liebeh Yerusalem. Bi joh ma nnə ne ki təkɛh tigbəmənəm Samari ya tinfenm ya du yà yebe ni.

Etiyopi ya keracicien uba teke' Yesu ki jin'

²⁶ Lidaali liba ne Yonbdaan ya tond uba təkɛ' Filip ki ye: «Fii, kɪ taa unɔgen bó, kɪ tɪ kpien usen wà nɛh Yerusalem ki joh Gasa ya du bó nnə. Nib ɲa ji kpiendeh usen bugben.» ²⁷ Filip fii' ki bure'. U joh ma nnə ne ki laa' ujeɣaarke uba, u yé Etiyopi ya keracicien uba ne. Wən ne likeh Etiyopi ya piiber Kandasi ya faal ke. U là baa' Yerusalem ni ki puke' Uwien ne. ²⁸ U liebe' ki kunh ki kaa kutenlolku ni, ne ki kàanh *Uwien ya nɔbonsəknl Esayi là keke' kugbənku kua nnə. ²⁹ Ne Mifuoŋaanm təkɛ' Filip ki ye: «Cuon kɪ nɛkn kutenlolku kuu nɔ.» ³⁰ Filip sən' ki nɛkn' kù, ne ki cii' u kàanh *Uwien ya nɔbonsəknl Esayi là keke' kugbənku kua nnə. Ne Filip niire' wə ki ye: «A kàanh kugbənku kua nɔ, a ciih ku'tingi-ii?» ³¹ Ne u ye: «Nil ɲa wuən' nni ku'tingi la, n li tien mila kɪ cii?» Ne ki təkɛ' Filip ki ye wə n kɔ nɪ kɪ kèle u'saan. ³² U kàanh *Uwien ya gbənku ni nà saan nnə, nɪ keke' ki ye:

«Bi tuke wə tən bi tuke upe ne ki joh be n tɪ kòre.

U te tən bi gureh kipebuk ya kobr ne ka muɔh.

Nnə ne u'mə ɲa len' tuba.

³³ Bi yuən' wə, ne ki mun' wə imən,

ημε ji li len u'yaabii bó?

Kimε bi gben' u'miεl ηηendun wuu ni ηα.»

³⁴ Nε uje nno tōke' Filip ki ye: «N faare' ηε nε, laan tōke nni, *Uwien ya ñabonsōknl nno len' ημε ya gber nε? Wōn bugben ya gber nε bii u len' uba yaar nε?» ³⁵ Nεn saan nε Filip ñi' mikεlm nno bo ki tōke' wō *Yesu ya gbεmōnmōnt. ³⁶ Bi johoh ki tī baa' libuol liba miñunm te ni'saan, nε uje nno tōke' Filip ki ye: «Liike-a, miñunm sō-a! A li tuo kí sii nni Uwien ya ñunm-ii?» ³⁷ [Nε Filip ye: «A teke' *Yesu ki jin' mōnmōnm la, usen te.» Nε u ye: «N teke' ki jin' ki ye *Yesu Kristo yé Uwien ya Bijε nε.»]* ³⁸ Nεn saan nε u cère' bi sien' kutεnlolku nno, nε wōn nin Filip kε bile jiiere', ki kōn' miñunm ni, nε Filip sii' wō Uwien ya ñunm. ³⁹ Bi ñεn' miñunm ni uyo wā nno, nε Yonbdaan ya Fuoñaanm taa' Filip ki bure'. Uje nno ηa ji laa' wō nε ki liebe' ki kōn' u'tεnlolku ni, ki joh nin uyεnsōnge. ⁴⁰ Filip wōn, bi tī laa' wō Asot ya du ni nε. U ñεh idu yā kε ni nno, u tōkeh binib tigbεmōnmōnt nε, ki tī baa' Sesare ya du ni.

9

Sōl pekre' ki paan' Yesu bo

¹ U ya yo ki laa' Sōl laan biε ki ηmōbe limutuol binib bā teke' Yonbdaan ki jin' nno bo nε, ki nuunh wō rí ku bε. U jon' bitōtuōrcienb ya cien saan, ² wō rí kεle kugbōnku kí de wō usen wō rí jo *Sufmbe ya tāan ya dur tā te Damas ya du ni nno. U tī laa' ni'bó binib bā pε *Yesu ya sēn bo, nī yé bijεb bii bipiib la, wō rí cuo bε kí lōle, kí taa bε ní Yerusalem ni.

³ Sōl joh ki tī nεke Damas ya du ma nno, nε kuwenwenku kuba ñεn' paaki bó ní i ya tāan bo, ki wende' ki yile' u'bo. ⁴ U lu' tingi ni, nε ki cii' unieke uba bó u teh: «Sōl, Sōl, bε tien' a jēndeh nni?» ⁵ Nε Sōl niire' ki ye: «Yonbdaan, a yé u lε daan nε?» Nε u tōke' wō ki ye: «Min *Yesu nε, a jēndeh min nε. ⁶ Ama fii, kí kō udu ni, bi li tōke ηε a li tien ma bo.» ⁷ Sōl nin bijεb bā tōke nno jeke ki se, ka ji li fre kí len, kime bi cii' unieke bó nε, ama ba laa' wā lienh. ⁸ Sōl fii', u'nunbii kε, ama wa ji lenh. Nε bi cuo' u'nuo, kí dère' wō ki kōn' Damas ya du ni. ⁹ U tien' iwien ita ka lenh, ka jinh, ka ñuh mō.

¹⁰ Tō, unil uba là te Damas ya du ni, ki teke' Yonbdaan ki jin', bi yih wō Ananias. Yonbdaan yin' wō tideknt yaam ki ye: «Ananias.» Nε u ye: «Min sō, Yonbdaan.» ¹¹ Nε Yonbdaan tōke' wō ki ye: «Fii, kí tī kpīen usen wā bi yih wū usen wā cuube nno, kí li joh Sudas den, kí tī niire uje uba bó, u te ki kàareh, bi yih wō Sōl. U yé Tars ya du ya nil nε. ¹² U laa' uje uba tideknt yaam, bi yih wō Ananias, u kōn' ní u'saan, kí lá taa' u'nuo ki paan' u'bo, wō rí likre.» ¹³ Nε Ananias jin' ki ye: «Yonbdaan, n cii' binib len' uje bugben ya gber ki yebe. Bi ye u jēnde' a' nib ki gbien' Yerusalem ni. ¹⁴ Bitōtuōrcienb de' wō usen u baa' niε saan mō wō rí cuo binib bā taakeh a'yel bo nno nε.» ¹⁵ Nin nēn kε Yonbdaan tōke' wō ki ye: «Li joh u'saan, kime min nε gēnde' wō, wō rí cère bā ηa yé Israyel yaab nin bi'berb nin Israyel yaab rí bende n yé udaan wā. ¹⁶ Min bugben nε li wuōn wō u li ji ijēnd yā kε n'yel bo.» ¹⁷ Nεn saan nε Ananias fii' ki jon' Sudas den, ki tī kōn' Sōl saan, ki taa' u'nuo ki paan' u'bo, nε ki ye: «N'ninje Sōl, Yonbdaan *Yesu wā cère' a laa' wō usen ni, uyo wā a we ní nno nε sōn' nni ní, rí baa kí cère á likre, kí cère *Mifuoñaanm rí jiiere ní a'bo.» ¹⁸ Nε nibonn niba

* 8:37 Bi kpīe' ki kεle' tigbōnt tā nno ya tuba ni migbiirm 37 ηa te tu'ni.

ñen' Søl ya nun ni i ya tãan bo ki lu' ki naan tijenpøk. U ya yo ne u likre', ki fii', bi sii' wə Uwien ya ñunm, ¹⁹ ne u jin' tijier ki laa' mituəm.

Søl kpaande' Uwien ya gber Damas ya du ni

Søl tien' Damas ya du ni iwenkàanke binib bà teke' Yonbdaan ki jin' nnə saan. ²⁰ Ne ki cin' i ya tãan bo ki kəh *Sufmbε ya tãan ya dur ni, ki təkhe binib ki teh *Yesu yé Uwien ya Bijε ne. ²¹ Miyəkm cuo' binib bà ke ciih u təkhe tigber tà nnə, ne bi niireh təb ki teh: «Bo, na yé wən ne là jèndeh binib bà taakeh *Yesu ya yel bo Yerusalem ni nnə-ə? Wa baa' wə rí lá cuo bà mə te niε saan nə ne, kí lölε be, kí taa be kí jo Yerusalem, kí tí ηukn bitətuarciεnb-ii?» ²² Søl wən tūəreh ki faakreh ne, ki lienh ki jinh *Sufmbε bà te Damas ya du ni nnə, ki wənghe be ki teh *Yesu mənbe ki yé Uwien ya Nigendke Kristo ne.

²³ Iwien yà yebe gèbre', ne *Sufmbε nnə gbiere' ki kpaan' be rí ku Søl. ²⁴ Idaan ke, ñonku nin wien ni, bi ke ki gu udu nnə ya guon ya nañuən ne, Söllá ñen' ní la, be rí ku wə. Ne u cii' bi kpaan' u'bo iyε ma bo. ²⁵ Ne kuñonku kuba, wən nin binib bà te nnə yuure' wə kukendencenciεnku kuba ni, ki ñen' liguonl.

Søl liebe' Yerusalem bó

²⁶ Ne Søl bure' ki tí baa' Yerusalem, ki yíe wə rí taan nin binib bà teke' *Yesu ki jin' nnə; ne bi'ke fεnge' wə, ka teke' ki jin' ki ye u'mə ji yé unil wà teke' *Yesu ki jin' ne. ²⁷ Nen saan ne Banabas taa' wə ki jon' *Yesu ya tondb saan, ki tí təkhe' be Søl là laa' Yonbdaan usen ni ma bo nin Yonbdaan len' nin wə ma bo nin u laa' lifəl ki təkhe' binib *Yesu ya gber Damas ya du ni ma bo. ²⁸ Banabas təkhe' be ma nnə ne bi tuo' ki cère' Søl nin ben te. U təkhe nin be ki cuonh Yerusalem ni ni'ke saan, ki təkhe binib Yonbdaan ya gber nin lifəl. ²⁹ U là təkhe' *Sufmbε bà lienh Grεkmbε ya lenm nnə mə tigber nnə, ne bi finde' nin wə, ki nuunh be rí ku wə. ³⁰ Binib bà teke' *Yesu ki jin' nnə cii' bi nuunh be rí ku Søl ma nnə, ne bi taa' wə ki jon' Sesare ya du ni, ki cère' u bure' Tars ya du bó. ³¹ *Kristo ya taanl yaab bà te Sude ya tinfenm ni nin Galile ya tinfenm ni nin Samari ya tinfenm ni nnə ke là te uyenduən ni ne, ki faakreh mitekjim ni, ki boh Yonbdaan bi'fuobm ni ne, *Mifuoñaanm saakreh bi'gbenent ki cèreh bi yεbreh ki pukndeh.

Pier cère' Ene faake'

³² Tə, Pier joh ni'ke saan ma nnə, ne ki jon' Lida ya du ya nib bà teke' *Yesu ki jin' nnə mə saan. ³³ U laa' uje uba ni'saan u'gbenent faan' bi yih wə Ene. U də kukaagbənku bo haali ibin iniin ka freh ki fih. ³⁴ Nen saan ne Pier təkhe' wə ki ye: «Ene, *Yesu Kristo de' ηε laanfε ηə. Fii, kí gbəgbəbe a'kaagbənku.» Ne u pək ki fii' i ya tãan bo. ³⁵ Binib bà ke te Lida ya du ni nin Sarənn ya du ni nnə laa' wə, ne ki lèbre' bi'tetem, ki paan' Yonbdaan ya sen bo.

Pier cère' upii uba mεkre' Yope ya du ni

³⁶ Upii uba là te Yope ya du ni ki teke' *Yesu ki jin', bi yih wə Tabita, ki liebe' ki yih u'yel bugben Grεkmbε ya lenm ni ki teh Dorkas, ni'tingi si: «upiecel». U là sənɥ ituonmənɥən ì yebe, ne ki punh bijiinb mipum. ³⁷ Uwien uba sə u lá bunge', ki kpo'. Bi sii' wə, ne ki taa' wə ki tí ble' lidutətual ya duku kuba ni paaki. ³⁸ Yope ya du ya nib bà teke' *Yesu ki jin' nnə cii' Pier te Lida ya du ni. Idu nnə ηa fəke nin i'tə ma nnə, ne bi sən' bijeb bile, be rí tí yin Pier wə rí nīkn kí baa bi'saan tonm. ³⁹ Bi tí baa' ki təkhe' Pier ne u fii' ki paan' bi'bo ki bure'. U tí baa' ni'saan, ne bi taa' wə ki don'

paaki ya duku nnò ni. Bikpopiib bà ke taan' ni'saan nnò te Pier ya nun bó ki muòh, ki wònghe wò tikpɛlɛr tà Dorkas là ñɛle' tù uyo wà u là fuobe nnò. ⁴⁰ Pier ñjɔre' bi'ke ki ñɛn', nɛ ki gbaan', ki kàare', ki pekre' utenkpii nnò bó ki len' ki ye: «Tabita, fii.» Nɛ u likre', ki laa' Pier, nɛ ki fii' ki kɛle'. ⁴¹ Pier cuo' u'nuò ki fin' wò, nɛ ki yin' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò nin bikpopiib nnò, ki taa' wò ki wuon' bɛ u fuobe. ⁴² Binib bà ke te Yope ya du ni nnò cii' tigbɛr nnò. Nɛn bo nɛ binib teke' Yonbdaan ki jin' ki yebe. ⁴³ Pier tien' Yope ya du ni ki wuòke'. U là te uje u'ba den nɛ, bi yih wò Simon u yé ugbónjɛbl.

10

Kórneyi laa' Yonbdaan ya tond uba tidɛknt yaam

¹ Uje uba là te Sesare ya du ni, bi yih wò Kórneyi. U yé Sojambɛ kobk ya ciɛn nɛ. Bi yih Sojacɛkl nnò «Itali ya Sojambɛ nɛ.» ² Kórneyi nin u'den yaab ke pɛ Uwien bo mɔnmɔnm nɛ, ki boh wò. U punh bijiinb mipum ki gbiekeh, ki kàareh idaan ke. ³ Lidaali liba ya tajuòku tikur tuta ya yo, nɛ u cinbe ki laa' Uwien ya tond uba tidɛknt yaam, u kòn' ní u'saan ki yin' wò ki ye: «Kórneyi.» ⁴ U liike' Uwien ya tond nnò, nɛ bujɛwaanbu cuo' wò, nɛ u ye: «Yonbdaan, a ye ba?» Nɛ Uwien ya tond nnò tɔke' wò ki ye: «A'kaare nin a punh bijiinb mipum ma nnò nɛ cèrɛ' Uwien tiere' a'bó. ⁵ Fɛnfɛnnò, sɔn binib bɛ ní jo Yope ya du ni, kí tí yin uje uba ní, bi yih wò Simon, ki baanh wò Pier. ⁶ U te ugbónjɛbl uba den nɛ, bi yih u'mò Simon. Iden nnò te miñunciɛnm ya gbaal nɛ.» ⁷ Uwien ya tond wà len' nin Kórneyi nnò bure', nɛ Kórneyi pòk ki yin' u'tonsɔnb ni bile nin u'sojambɛ bà te u'saan idaan ke, ki sɔnh wò itùon nnò ni ya uba, wà pɛ Uwien bo mɔnmɔnm nnò, ⁸ ki tɔke' bɛ u laa' nà nnò ke, nɛ ki sɔn' bɛ Yope ya du bó.

Uwien wuon' Pier nibonn niba tidɛknt yaam

⁹ Kutaaku faa' ki laa' bi te usɛn ni ki nɛke Yope ya du. Kuwensiiku ya yo, nɛ Pier don' u te kudulɛkaaku kùa ni nnò ya paaki wò ní kàare. ¹⁰ Mikònm cuo' wò, nɛ u yé wò ní ji. Bi teh tijier bɛ ní de wò uyo wà nnò, nɛ u laa' tidɛknt yaam, ¹¹ kutaaku yɛ, ki laa' nibonn niba, ní naan bukpɛlbu ki piɛ, bi co ni'ñgben inan ní jiinb ní tingi. ¹² Itàan inan ya wɛnt ke ya bol nin tiwɛnt tà fuunh kubɛnku bo ke ya bol nin inuon ke ya bol te nibonn nnò bo. ¹³ Nɛ u cii' unieke uba bó u ye: «Pier, fii kí ku kí ñmɔn.» ¹⁴ Nɛ Pier ye: «Kayi, Yonbdaan, n tí fii' ma, ma ñmɔn' nibonn nà yé likuɔl, ki yé tijòknt ya bonn fiebu.» ¹⁵ Nɛ unieke nnò tí ye: «Uwien mɔnge' nà la, la ye ní yé jòknt.» ¹⁶ Unieke nnò ye nnò bolm mita, nɛ nibonn nnò pòk ki liebe' ki don' kutaaku. ¹⁷ Uyo wà Pier te ki maaleh wò ní bɛnde u laa' nibonn nà tidɛknt yaam nnò ya tingi nnò, nɛ binib bà Kórneyi sɔn' bɛ, bi te ki niireh bɛ ní bɛnde Simon den nnò baa' ni'saan, ki lá sere' bunañobu ni, ¹⁸ nɛ ki yin' ki niire' ki ye: «Uje wà bi yih wò Simon, ki baanh wò Pier nnò te iden ya sɔ-ɔɔ?» ¹⁹ Pier laan biɛ ki te ki maaleh u laa' nibonn nà tidɛknt yaam nnò ya tingi, nɛ *Mifuoñaanm tɔke' wò ki ye: «Liike, bijɛb bita biba nuunh ñɛ. ²⁰ Fii kí jiire, kí paan bi'bo, ki la jie, kime min nɛ sɔn' bɛ ní.» ²¹ Nɛ Pier jiire', ki tɔke' bijɛb nnò ki ye: «Min nɛ yé unil wà ni nuunh wò nnò. Ni nuunh nni bɛ bo?» ²² Nɛ bi tɔke' wò ki ye: «Kórneyi nɛ sɔn' tɛ ní. U yé Sojambɛ kobk ya ciɛn nɛ, ki yé ugbɛmɛndaan, ki boh Uwien. *Sufmbɛ ke pɛkeh wò ki gbiekeh nɛ. Uwien ya tond uba tɔke' wò ki ye wò ní yin ñɛ, á baa u'den wò ní cenge a'gbɛr.» ²³ Pier taa' bɛ ki kòn', ki cèrɛ' bi gon'.

Ni faa' ne u fii' ki paan' bi'bo. Yope ya du ya nib bà teke' *Yesu ki jin' nno ya biba pìere' wò. ²⁴Ni tí liebe' ki faa' ne Pier baa' Sesare ya du ni. U baa' ki laa' Kòrneyi yin' u'den yaab nin u'jòtiemònb bi taan' ñò, ki ke ki gu wò. ²⁵Pier baa' uyo wà nno, ne Kòrneyi tuobe' wò, ki lá gbaan' u'nintuáli, ki puke' wò. ²⁶Ne Pier tòke' wò ki ye: «Fii», ne ki cuo' wò ki fin' ki ye: «N'mò yé unisaal ne.» ²⁷U lienh nin wò ki tí kan', ne ki laa' binib taan' ki yebe. ²⁸Ne u tòke' be ki ye: «Ninbi, ni ben ki ye unil wà ke yé Suf ña ñmòbe sen wò ní kò wà ña yé Suf den bii wò ní taan nin udaan. Ama min wòn Uwien wuòn' nni ki ye n la ye uba yé jòknt ka kpe' ní nekñ wò. ²⁹Nen bo ne ni yin' nni ma nno, n baa', ka yie'. N ji niireh ne ne, ni cinbe ki yin' nni be bo?» ³⁰Ne Kòrneyi tòke' wò ki ye: «Detòlbó ya tajuòku tikur tuta ya yo, ten wu ya yo, n là te n'den ki kàareh, ne ki laa' uje uba i ya tãan bo, u se n'nun bó ki guo tikpèlèer tù windeh teen. ³¹Ne u tòke' nni ki ye: «Kòrneyi, Uwien teke' a'kaare, ki tiere' a punh bijiinb mipum ma nno bó. ³²Nen bo, sòn binib be ní jo Yope ya du ni, kí tí yin uje wà te ni'bó, bi yih wò Simòn, ki baanh wò Pier nno ní. U te ugbònjèbl uba den ne, bi yih u'mò Simòn, u'den te miñunciem ya gbaal.» ³³U tòke' nni ma nno, i ya tãan bo, ne n sòn' be ní tí yin ñe ní. A baa' ma nò, nì mòn. Fènfennò, tí'ke te niè saan Uwien ya nun bó ne, ki yíe tí cii tigber tà ke u tòke' ñe á lá tòke te nno.»

Pier tòke' Uwien ya gber Kòrneyi den

³⁴Ne Pier len' ki ye: «Imòn ne, fènfennò n bende' ki ye Uwien ña yíe uba ki cèn' utò. ³⁵Inibol ke ni, unil te ki boh Uwien, ki teh nà cuube la, Uwien ya yenm sange u'bo ne. ³⁶Ni ben tigbermòmònt tà Uwien cère' Israyel yaab cii' tù nno. Tù yé tigber tà cère' Uwien nin binib taan' buñòbu kí ñe *Yesu Kristo wà yé unil ke ya Yonbdaan nno bo ne. ³⁷Ki ben San là kpaandeh uyo wà ki teh binib ní lèbre bi'tetem wò ní sii be Uwien ya ñunm nno gèbre' ma nno, nibonn nà tien', ki cin' Galile ya tinfenm ni ki tí baa' Sude ya tinfenm ke ni. ³⁸Ki ben mò ki ye Uwien cère' *Mifuoñaanm te Nasaret ya *Yesu bo, ki de' wò mituòm. U là cuonh ni'ke saan ne ki teh nà mòn, ki cèreh binib bà ke usenpol jèndeh be nno faakreh, kimè Uwien là te nin wò. ³⁹U tien' tibont tà ke *Sufmbè ya du ni nin Yerusalem ni nno, tinbi ne yé tu'mònkunb. U ya *Yesu ne bi kpe' wò udòpònpòn bo, ki ku' wò. ⁴⁰Ama wòn ne, Uwien mèkre' wò wienta daali bitenkpiib ni, ki cère' binib laa' wò. ⁴¹Wa cère' udu ya nib ke laa' wò, ama Uwien gènde' tinbi bà uyoyo ti yé bimònkunb nno, u cère' tinbi ne laa' wò. U mèkre' bitenkpiib ni ma nno, tinbi nin wòn ne taan' ki jin', ki ñun'. ⁴²U tòke' tinbi ne ki ye tí li kpaandeh ki tòkeh udu ya nib u'gber, kí li yé u'mònkunb ki ye Uwien gènde' wòn ne, wò ní bu binifuob nin bitenkpiib ke tibuur. ⁴³*Uwien ya ñòbonsòknb ke lá kun' wòn *Yesu bo imòn ki ye wà ke teke' wò ki jin' la, Uwien li fère udaan u'biere u'yel bo.»

Mifuoñaanm jìire' ní bà ña yé Sufmbè bo

⁴⁴Pier laan biè ki lienh, ne *Mifuoñaanm jìire' ní binib bà ke cengeh u lienh tigber tà nno bo. ⁴⁵Ne *Sufmbè bà teke' *Yesu ki jin' ki pìere' Pier nno, laa' Uwien de' bà ña yé *Sufmbè nno mò *Mifuoñaanm ne nì cuo' be miyòkm. ⁴⁶Bi cii' bi lienh ilenbol ki pèkeh Uwien. Nen saan ne Pier len' ki ye: ⁴⁷«Uwien de' binib biè mò *Mifuoñaanm ten tinbi ma nò, ñme ji li fre kí ye bi la sii be Uwien ya ñunm-i?» ⁴⁸Ne ki de' usen bi sii' bi'ke Uwien ya ñunm, *Yesu Kristo ya yel bo. Nen saan ne bi gbáan' Pier ki ye wò ní tien bi'saan iwenkàanke kí pukñ.

11

Pier liebe' ní Yerusalem ki tóke' Kristo ya taanl yaab u tien' ná

¹ *Yesu ya tondb nin Sude ya tinfenm yaab bà ke teke' *Yesu ki jin' nnò cii' bà ña yé *Sufmbε mò teke' Uwien ya gber ki jin'. ² Pier liebe' ní Yerusalem u yo wà nnò nε *Sufmbε bà teke' *Yesu ki jin' nnò findeh nin wò ³ ki teh: «Be tien' a kòn' bà ña yé *Sufmbε den, ki jin' nin be tijer-i?» ⁴ Nen saan nε Pier taa' tigber cin' ma bo, ki tóke' be tù tentien' ma bo ki ye: ⁵ «N là te Yope ya du ni ki kàareh, nε ki laa' nibonn niba tidεknt yaam, ní ñen' ní kutaaku bo, ki naan bukpεlbu ki pie, bi co ni' ñogben inan, ní jiinh ní ki lá nεkn' nni. ⁶ N liike' nè mǎnmǎnm, nε ki laa' itaan inan ya went ke ya bol nin kumuaku ni ya went ke ya bol nin tiwent tà fuunh kubenku bo ke ya bol nin inuon ke ya bol te nibonn nnò bo. ⁷ Nε n cii' unieke uba bó u tóke' nni ki ye: «Pier, fii kí ku kí ηmǎn.» ⁸ Nε n ye: «Kayi, Yonbdaan, n tí fii' ma, nibonn ná yé likuál ki yé tijoknt ya bonn ña laan kòn' n' ñabu ni fiebu.» ⁹ Nε unieke nnò tí len' kutaaku bo ki ye: «Uwien mǎnge' ná la, la ye ní yé jóknt.» ¹⁰ Unieke nnò ye nnò bolm mita, nε ni' ke liebe' ki don' kutaaku. ¹¹ Nε i ya tǎan bo, bijeb bita baa' ní ti te* iden yà nnò ya nañabu saan. Bi sǎn' be Sesare ya du bó ní nε be ní lá yin nni. ¹² Nε *Mifuoñaanm tóke' nni ki ye ní paan bi'bo, ki la ηmǎbe gεngεnde. Nε ti' ninjieb biluob bie nǎ pierε' nni, tí tí baa' ki kòn' uje nnò den, ¹³ nε u tóke' te u laa' Uwien ya tond uba baa' u'den ma bo, ki tóke' wò ki ye wò ní sǎn binib be ní jo Yope ya du ni, kí tí yin uje wà bi yih wò Simǎn, ki baanh wò Pier nnò ní. ¹⁴ U li tóke wò tigber tà li cère wǎn nin u'den yaab ke ní ηmεre. ¹⁵ N cin' n li lienh, nε *Mifuoñaanm pǎk ki jiiere' ní bi'bo ten mí lá jiiere' ní ti'bo micincinm ma nnò. ¹⁶ Nen saan nε n tiere' Yonbdaan là tóke' te liñabonl là nnò. U là ye: «San là taa' miñunm nε ki sii' binib Uwien ya ñunm, ama ninbi wǎn, n li cère *Mifuoñaanm nε ní jiiere ní ni'bo.» ¹⁷ Uwien de' tinbi bà teke' Yonbdaan *Yesu Kristo ki jin' bupaabu bùa nnò, u de' bi'mò bu ya paabaabu nε. Min yé ηmε nε kí fre kí pien Uwien u la tien u yé ma?» ¹⁸ *Sufmbε nnò cii' Pier len' nnò ma nnò, nε ba ji finde' nin wò. Bi pèke' Uwien, nε ki tóke' ki ye: «Imǎn, Uwien nε mǎnbe ki cère' bà ña yé *Sufmbε nnò mǎ lèbre' bi'tetem ki laa' limiεl.»

Antiyók yaab teke' Yesu ki jin'

¹⁹ Tǎ, bi ku' Etienn uyo wà nnò, nε bi cin' ki jèndeh binib bà teke' *Yesu ki jin', nε bi yere' ni'ke saan, ki tí baa' Fenisi ya tinfenm nin Ciip nin Antiyók ya du ni, ki tókeh *Sufmbε baba *Yesu ya gber. ²⁰ Ama bi'ni bà yé Ciip nin Sirenn yaab nnò baa' Antiyók ya du ni, nε ki cin' ki tókeh bà ña yé *Sufmbε nnò mǎ Yonbdaan *Yesu ya gbεmǎnmǎnt. ²¹ Bi là ηmǎbe Yonbdaan ya tuǎm nε. Nen bo nε binib teke' Yonbdaan ki jin', ki lèbre' bi'tetem, ki paan' u'sen bo ki yebe. ²² Tigber nnò lu' *Kristo ya taanl yaab bà te Yerusalem ni nnò ya tubl ni, nε bi sǎn' Banabas Antiyók ya du bó. ²³ U tí baa' ki laa' Uwien tien' be tinimǎnt ma nnò nε u'yεnm sǎnge' ki gbien'. Nε u saake' bi'ke ya gbεnεnt ki ye be ní li pε Yonbdaan ya sen bo nin inunmǎn. ²⁴ Banabas là yé unimǎn nε, ki teke' *Yesu ki jin', nε *Mifuoñaanm te u'bo. Nen bo nε binib là teke' Yonbdaan ki jin' ki yebe ki pukn' u'bó.

²⁵ Ni ya puoli bó nε Banabas bure' Tars ya du bó wò ní tí nuun Sǎl. ²⁶ U tí laa' wò, nε ki taa' wò ki baa' Antiyók ya du ni. Banabas nin Sǎl tien' len

* 11:11 Bi kpie' ki kele' tigbant tà nnò ya tuba ni, ní kele' ki ye n te nε.

libinɲmenl nɛ ki te Kristo ya taanl yaab ni ki wəkn' linigol Uwien ya gber. Bi cin' ki yin' binib bà teke' Yesu ki jin' «Kristo yaab» Antiyək ya du ni nɛ.

²⁷ U ya yo nɛ *Uwien ya ñəbonsəknb biba ñen' Yerusalem, ki baa' Antiyək ya du ni. ²⁸ Bi yih uba Agabus. U fii' ki sere', nɛ *Mifuoñaanm cère' u len' ki ye mikòncienm miba li lu utingben kɛ bo. (Mikòncienm nnə mənbe ki lu' ubercien Klod ya yo nɛ.) ²⁹ Agabus len' nnə ma nnə nɛ bà teke' *Yesu ki jin' nnə ye unil kɛ rí de u li fre kí de nà, bɛ rí taa kí tí tore bi ya tɔb bà te Sude ya tinfenm ni nnə. ³⁰ Bi'kɛ de', nɛ bi taa' ki sən' Banabas nin Səl bɛ rí tí de *Kristo ya taanl ya cienb bà te Sude ni nnə.

12

Uber Herod jènde' bà teke' Yesu ki jin'

¹ U ya yo nɛ uber Herod cin' ki jèndeh *Kristo ya taanl yaab biba. ² U cère' bi ku' San ya ninjɛ Saak nin kijusiek. ³ U tien' nnə, ki laa' nǐ ñmaake' Sufmɛ, nɛ u cère' bi tí cuo' Pier mɔ. Nǐ là yé uyo wà *Sufmɛ jeleh kunacenku kùà bi ñmənɲ kɔnə wà ña ñməbe ñəke nnə nɛ. ⁴ Bi cuo' wə ma nnə nɛ ki taa' wə ki tí pɛkn'. Nɛ ki cère' Sojambɛ icɛk inan gu wə. Cɛkl kɛ cɛkl ñməbe sojambɛ binan nɛ. Herod yíe *Sufmɛ ya Pak rí gèbre ñə nɛ wə rí ñen Pier kí bu wə tibuur udu ya nib ya nun bó. ⁵ Pier te lipɛkl ni ma nnə nɛ *Kristo ya taanl yaab mɔ te ki kàareh Uwien nin inunmón, ki dienɲ wə.

Uwien ya tond uba ñen' Pier lipɛkl ni

⁶ Tɔ, kutaaku kùà li faa ñə Herod rí ñen Pier kí bu wə tibuur nnə ya ñənkɲ ki laa' Pier dɔ sojambɛ bile ya siik ni nɛ ki gəh, ki lùo tikudəkr tule. Biguguurb mɔ se bunañəbu saan ki gu. ⁷ Nɛ Yonbdaan Uwien ya tond uba pək ki puɔ' nɛ u'wenwenku wende' kuduku nnə ni. U ñi' Pier ya kele ni ki finde' wə, nɛ ki təkɛ' wə ki ye: «Fii tonm», nɛ tikudəkr nnə lore' u'nuɔ ni ki lu'. ⁸ Nɛ utond nnə tí təkɛ' wə ki ye: «Gbin a'ningbenl, kí cɛke a'tacaan.» Pier tien' nnə, nɛ u tí ye: «Gole a'liergbenku kí paan n'bo ní.» ⁹ Nɛ Pier paan' u'bo ki ñeh, ki maaleh ki teh nǐ yé tideknt nɛ. Wa maaleh ki teh utond nnə tien' nà nnə mənbe ki yé iməñ nɛ. ¹⁰ Bi ñeh ma nnə nɛ ki gèbre' uguguurl uba, ki tí gèbre' ulie, ki tí baa' tikur ya nagenku kùà pi saali ya nañəbu nnə. Kunagenku nnə piire' ku'ba, nɛ bi ñen', ki kpíen' usen uba ki cuon' waamu, nɛ utond nnə pək ki bure' ki daan' wə. ¹¹ Nɛn saan nɛ Pier ya nun bó wende', nɛ u ye: «Fenfennə nɛ n bende' ki ye nǐ yé tigbemənt. Yonbdaan nɛ mənbe ki sən' u'tond ní u lá fie' nni Herod ya nuɔ ni, ki ñen' nni *Sufmɛ yíe bɛ rí tien nni nà nnə ni.»

¹² Pier cii' nà tien' wə nnə ya tingi, nɛ ki bure' San wà bi baanh wə Mark nnə ya naa Mari donbó. Binib taan' ni'saan ki kàareh ki yebe. ¹³ U tí baa', ki ñi' saali ya nagenku, nɛ upiitonsənl uba baa' ki lá liike' udaan wà ñih. Bi yih upii nnə Loda. ¹⁴ U bende' Pier ya nieke, u'yenm sɔnge ki gbien' nɛ wa piire, ki sen' ki liebe' u'təb saan, ki tí təkɛ' bɛ ki ye Pier nɛ se bunañəbu saan saali. ¹⁵ U len' nnə ma nnə, nɛ bi təkɛ' wə ki ye u waare' nɛ. Nin nen kɛ u ñiikeh ki teh nǐ yé iməñ nɛ. Nɛ bi təkɛ' wə ki ye nǐ lii yé Uwien ya tond wə gu wə nɛ. ¹⁶ Pier bie ki se ki ñih kunagenku, bi piire' ki laa' wən nɛ, nɛ nǐ beke' bɛ cɛen. ¹⁷ Nɛn saan nɛ u yuon' u'nuɔ ki wuən' bɛ ki ye bɛ rí ñmile. Bi ñmile' nɛ u təkɛ' bɛ Yonbdaan tien' ma ki ñen' wə lipɛkl ni, nɛ ki len' ki pukn' ki ye bɛ rí jo kí tí təkɛ Saak nin bi ya tɔb tigber nnə. Nɛ ki ñen' ki bure' niba bó. ¹⁸ Nǐ faa' uyo wà nnə, nɛ sojambɛ nnə ya yenm saa' ki gbien', nɛ

bi niireh tób ki teh Pier wuó nín tien' mila? ¹⁹ Nén saan né Herod cèrè' bi nuun' wá. Bi nuun' wá, ka laa', né u yin' biguguurb nnó, ki niire' bɛ tígber nnó, né ki cèrè' bi ku' bɛ, né ki siere' Sude ya tinfenm ni, ki bure' Sesare ya du bó, ki tí tien' ni' bó idɛn ile.

Uber Herod ya kuum

²⁰ Herod ya benku ni piebe' Tir nin Sidón ya nib bo ki gbien'. Né bi'ké kpaan' buñóbu bɛ ní jo kí lɛ wá. Bi kpiɛ' ki laa' uje uba né bi yih wá Blatus, wón né gu Herod ya dugókaaku. Wón nin bɛn kpaan' tú ñó wá ní cuo ubɛr ya dunl tígber nnó ní gben né, kime tijer ñɛh Herod ya du ni né ki báareh bi' du ni. ²¹ Bi sien' lidaali là bɛ ní cende tób nnó baa', né Herod gole' u'berlierl, ki kèlɛ' u'berbiek bo, né ki cin' ki lienh binib ké ya nun bó. ²² U lienh ma nnó, né bi'ké wuureh ki teh: «Ní yé Uwien ya niéke né, na yé nisaal yu.» ²³ Né Yonbdaan ya tond uba pebe' wá i ya táan bo, ki cèrè' iwíɛn iba ya bol lu' u'bo, né ininbieb ñmónh wá u tí kpo', kime wa kpiéke' Uwien.

²⁴ U ya yo né Uwien ya gber túòrɛ' ki yere' ki gbe ni'ké saan. ²⁵ Banabas nin Sól bɛn wón, bi là taa' mipum ki tí de' *Kristo ya taanl ya ciɛnb Yerusalem ni ma nnó, né ki taa' San wá bi baanh wá Mark nnó, ki liɛbe' ki jon' Antiyók ya du bó.

13

Mifuoñaanm cèrè' bi gènde' Banabas nin Sól ki sòn' bɛ

¹ *Kristo ya taanl yaab bà te Antiyók ya du ni nnó, *Uwien ya ñòbonsóknb nin *Yesu ya gber ya wónwóknb te bi'ni. Bɛn si: Banabas nin Simeyón, bi baanh wá unibón nin Lusiyus, u yé Sirenn ya du ya nil nin Manayenn, bi taan' ki wube' ni wón nin Herod Antipas né. Utó si Sól. ² Lidaali liba né bi lòlɛ' buñóbu ki taan' buól liba ki dondeh Yonbdaan, né *Mifuoñaanm tóke' bɛ ki ye: «Bore nni mɛn Banabas nin Sól bi'ba, bɛ ní sòn n yin' bɛ lituonl là bo nnó.» ³ Bi lòlɛ' buñóbu ki kàare' ki tí gben' ma nnó, né ki taa' bi'nuó ki paan' Banabas nin Sól bo, ki cèbe' bɛ bi bure'.

Banabas nin Sól jon' Ciip ya dekl bó

⁴ Tó, *Mifuoñaanm sòn' Banabas nin Sól ma nnó, né bi bure' ki tí baa' Selusi ya du ni, ki kón' buñɛrciɛnbu, ki bure' Ciip ya dekl bó. ⁵ Bi tí baa' lidekl nnó ya du uba ni bi yih wá Salaminn, né ki kóh *Sufmbɛ ya táan ya dur ni ki tókeh binib Uwien ya gber. San Mark mól là tóke nin bɛ ki toreh bɛ. ⁶ Bi cuon' ki càare' lidekl nnó ké, né ki tí baa' ligbaatól ya du uba ni, bi yih wá Pafos, ki cende' uje uba, u yé uñókdaan, ki yé utonnɛnñòbonsóknl. U yé Suf né, bi yih wá Bar Yesu. ⁷ Uñókdaan nnó là te lidekl nnó ya gobina saan né, u yé ununwiendaan, u'yel si Sɛgiyus Pólus. U ciéke wá ní cii Uwien ya gber, né ki cèrè' bi yin' Banabas nin Sól ní. ⁸ Bar *Yesu nnó ya yetól si Elimas né. Grekmbɛ ya lenm ni Elimas ya tingi si uñókdaan né. U jɛh Banabas nin Sól ya gber, né ki ríikndeh wá ní pien gobina nnó u la teke *Yesu kí ji. ⁹ Né *Mifuoñaanm cèrè' Sól, wá bi liɛbe' ki yih wá Pól nnó caan' Elimas bo inun, ¹⁰ ki tóke' wá ki ye: «Utonnɛndaan sin, a'biere né yɛbre' nin ñɛ, a yé usɛnpol ya bijɛ né, ki nɛn ná ké mɛn. A nuunh á saa Yonbdaan ya gbɛmánt kí tí kpaan mila né? ¹¹ Fɛnfennó, sin nin Yonbdaan né kòlɛ'. U li cèrɛ á juón tetɛli, ka ji li lɛnh bɛnbónl mɛnɛn kí tí baa uyo wá u yíɛ.» I ya táan bo, ní tien' tɛn ligunl yaam ki bíike' u'nun bó, né u yekn' ki juón, ki tulnh ki nuunh wá lí cuo u'nuó kí diɛ wá. ¹² Gobina nnó laa' ní tien' nnó

ma nno, ne u teke' Yonbdaan ki jin', kime Yonbdaan ya gber ta bi wɔkn' wɔ nno jin' wɔ ceen.

Pɔl nin Banabas jon' Pisidi ya tinfenm ya du uba ni biyih wu Antiyak

¹³ Pɔl nin u'tɔntɔknlieb kɔn' buɱercienbu Pafos ya du ni, ki bure' ki ti baa' Peje ya du ni, u te Panfili ya tinfenm ni. Nen saan ne San Mark daan' be ki liebe' Yerusalem. ¹⁴ Pɔl nin Banabas ben siere' Peje ya du ni, ki bure' ki ti baa' Antiyak ya du ni, u te Pisidi ya tinfenm ni. *Saba ya daali, ne bi kɔn' ki kele' bi'taanl ya duku ni. ¹⁵ Bi kaan' Moyis la kele' *yiko ya gbɔnku kua nno ni nin *Uwien ya nɔbonsɔknb la kele' na nno ki gben', ne litaanl ya duku nno ya ciɛnb sɔn' be ri ti take be ki ye bi nɱmɔbe tigber be ri take ki saake binib ya gbenent la, be ri take. ¹⁶ Nen saan ne Pɔl fii' ki sere' ki yuon' unuɔ ki len' ki ye: «Israyel yaab nin ninbi ba ke boh Uwien nno, li cengeh men. ¹⁷ Tinbi Israyel ya bol ya Wien ne la gende' ti'yaajeb, ki cere' bi pore' uyo wa bi la te Esipt ni nno. Ne Uwien taa' u'tuom ki nen' be u'ni. ¹⁸ U jende' nin be kupenpelku ni ibin pinan ne, ¹⁹ ki yaan ki gben' inibol ilole ya la ko Kanaan ya tink bo nno, ki taa' bi'tink nno ki de' te, ki kpende' ti'yaak.

²⁰ «Ki ne uyo wa Israyel yaab la ko Esipt ni nno ki ti baa uyo wa Uwien de' be Kanaan ya tink nno, ni tien' ten ibin kobiinan nin pinun ne. Ni ya puoli bo ne Uwien gendeh bi'ni biba ki teh bi'senlierb, ki nɱmɔnɱmɔbe ki ti baa' u'nɔbonsɔknl Samiel ya yo. ²¹ U ya yo ne bi ye bi yie be ri li nɱmɔbe uber, ne Uwien gende' Kis ya bije Sawul, u ye Bensamen* ya baamul ya nil ki tien' bi'ber. U ye bi'ber ki ti baa' ibin pinan, ²² ne Uwien nen' wɔ libel ni, ki taa' *Dafid ki tien' bi'ber. Uwien len' wɔn *Dafid bo ne ki ye: «N laa' Yese ya bije *Dafid, u ye unil wa n'yenn sange u'bo ne. U li tien n'ye na ke.» ²³ Uwien nen' wɔn *Dafid ya yaabii ni ne *Yesu ki tien' Israyel yaab ya Nmiɛnl ki ne u la puon' lipuonl la nno bo. ²⁴ San liere' *Yesu usen ki baa' ki la take' Israyel yaab ki ye be ri lebre bi'tetem nɔ wɔ ri sii be Uwien ya nunm. ²⁵ San la benh wɔ ri gben u'tuonl ma nno, ne ki niire' be ki ye: «Ni ben n ye ni maaleh ki teh n ye wa nno ne-ee? Na te nno, wɔn pe ni n'puoli bo ne, ama ma nin kpe ri lore u'taceningben mɔnɔn.» »

²⁶ To, ne Pɔl ti take' be ki ye: «N'yaab *Abraham ya yaabii nin ba na ye *Sufmbɛ ki boh Uwien nno, Uwien la cere' tinbi ne cii' tigber ta li cere ti nɱmere nno. ²⁷ Nin nen ke Yerusalem ya nib nin bi'berb na bende' *Yesu ye udaan wa, ka cii' *Uwien ya nɔbonsɔknb la len' na, bi kaanh ne *Saba ke Saba ya daali nno ya tingi. Nen bo ne bi bun' *Yesu tibuur. *Uwien ya nɔbonsɔknb la len' ki ye bi li tien nno ne. ²⁸ Ba laa' bi li dule na bo ki ye u kpe mikuum. Nin nen ke bi mie' Pilat usen be ri ku wɔ. ²⁹ Bi tien' wɔ ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye bi li tien wɔ ma bo ki gben' ma nno ne ki jiin' wɔ udɔɔnɔn bo, ki taa' wɔ ki ti sube'. ³⁰ Ama Uwien cere' u mekre' bitenkpiib ni. ³¹ *Yesu cere' binib ba la pe u'bo ki nen' Galile ki la baa' Yerusalem nno laa' wɔ iwien ya yebe. Fenfennɔ ben ne ye u'mɔnkunb udu ya nib ya nun bo. ³² Tinbi mɔnɔn takeh ne tu ya gbemɔnmɔnt ne ki teh Uwien la puon' lipuonl ki de' ti'yaajeb ne. ³³ U tien' lipuonl nno ki de' tinbi ba ye bi'yaabii ne; ki mekre' *Yesu ten ni kele' ma Uwien ya yuon ya gbɔnku ni, iyul ile, ki ye:

«Sin ne ye n'Bije.

* **13:21** Bensamen ye Sakɔb ya buforakaak ne, ki ye Israyel yaab ya baamul piik nin ile nno ya liba ya yaaje.

Dinnò nɛ n wuɔn' ki ye n yé a' Baa.>

³⁴ Uwien cère' *Yesu mɛkre' bitɛnkpib ni, ka ji li liɛbe len, ki niireh nin wɔ ñ bùre. U là len' nɛn nɛ ki ye:

«N li de nɛ tibont tà n là pùon' ki ye n li de tù *Dafid nnò, tù ñɛn' ní n ya bùol nɛ, ki kpɛ bɛ ní li du tu'bo.»

³⁵ Nɛn bo nɛ ní tí kɛle' kugbɔnku nnò ni niba saan ki ye:

«Ña ní cère a'niñaan ní bùre.»

³⁶ *Dafid là fuobe uyo wà nnò, u là yé Uwien ya tonsɔnl nɛ, ki teh Uwien yíe ma. U tí kpo', nɛ bi sube' wɔ u'yaajɛb saan, u bùre'. ³⁷ *Yesu wɔn, Uwien mɛkre' wɔ nɛ, wa bùre'. ³⁸⁻³⁹ N'yaabɛ, Moyis ya yiko ña là fre' ki bù' nɛ gbɛmɔndenb ama wa kɛ teke' *Yesu ki jin' la, Uwien li bù wɔ ugbɛmɔndaan nɛ. Ní li ben kí ye wɔn bo nɛ bi tɔkeh nɛ ki teh Uwien li fère nɛ ní'biere. ⁴⁰ Tɔ, liike mɛn ní'yul bo ki la cère *Uwien ya ñɔbonsɔknb là len' nà nnò ní tu nɛ. Bi là len' ki ye: ⁴¹ «Ninbi bà yih bitɔb fɛnm nnò, liike mɛn,

kí cère nè ní ji nɛ ní juore fɛnm, kimɛ n li tien miyɔkm ya bonn niba, uyo wà ni laan fuobe, unil tɔke' nɛ lituonl nnò bó la, na ní teke kí ji.» »

⁴² Pɔl nin Banabas ñɛh litaanl ya duku nnò ni uyo wà nnò, nɛ bi gbáan' bɛ ki ye *Saba wà we ní nnò ya daali, bɛ ní tí ní liɛbe ní, kí lá tɔke bɛ tu ya gber. ⁴³ Litaanl nnò yaare' uyo wà nnò, nɛ *Sufmbɛ ligol nin binib bà yé Sufkpenkpend ki pukeh Uwien nnò paan' Pɔl nin Banabas bo. Nɛ Pɔl nin Banabas tɔkeh bɛ ki teh Uwien juoke' bɛ ma nnò, bɛ ní li tuu ki pɛ u'sɛn bo mɔnmɔnm.

⁴⁴ Tɔ, *Saba wà tuɔn' nnò ya daali, udu nnò ya nib bà yɛbe taan' bɛ ní cenge Yonbdaan ya gber. ⁴⁵ *Sufmbɛ ya ciɛnb laa' linigol nnò taan' ma nnò, nɛ bi ponbe' nin bɛ ki gbien', ki sukreh Pɔl, ki saah u tɔkeh tigber tà nnò. ⁴⁶ Nin nɛn kɛ Pɔl nin Banabas laa' lifɛl ki tɔke' bɛ ki ye: «Ní bi kpɛ tí kpíe kí tɔke ninbi nɛ Uwien ya gber. Nɛ ni yíe', ka teke' tù, ki maale' kí ye na kpɛ ní lɛ limiɛl là ña ñmɔbe gbenm. Nɛn bo nɛ ti li pekre bà ña yé *Sufmbɛ bó. ⁴⁷ Yonbdaan tɔke' tɛ nà sɔ. U ye:

«N tien' sin nɛ kuwenwenku á li wende inibol kɛ, kí cère binib bà kɛ te utingben bo ní ñmɛre.» »

⁴⁸ Binib bà ña yé *Sufmbɛ nnò cii' bi len' nnò ma nnò, nɛ bi'yɛnm sɔnge' ki gbien', nɛ bi pèkeh Yonbdaan ya gber cɛɛn. Nɛ binib bà kɛ Uwien sien' ki ye bɛ ní lɛ limiɛl là ña ñmɔbe gbenm nnò, teke' ki jin'. ⁴⁹ Nɛn saan nɛ Yonbdaan ya gber yereh mitinfɛnm nnò kɛ ní. ⁵⁰ *Sufmbɛ bɛn wɔn, bi cère' bipiikpɛkpiɛkb bà te udu nnò ni, ki pukeh Uwien nnò nin udu nnò ya ciɛnb kpɛ' Pɔl nin Banabas bo, ki jènde' bɛ, nɛ ki ñɔre' bɛ ki ñɛn' bi'du ni. ⁵¹ Pɔl nin Banabas kpakpaare' bi'taan ya tɛngunku ki wiɛ' nè†, nɛ ki bure' Ikoniýom ya du bó. ⁵² Binib bà teke' *Yesu ki jin' Antiyɔk ya du ni nnò wɔn *Mifuoñaanm te bi'bo nɛ bi ñmɔbe uyensonge ki gbien'.

14

Pɔl nin Banabas te Ikoniýom ya du ní

¹ Pɔl nin Banabas tí baa' Ikoniýom ya du ní, nɛ ki tien' bi bi tien' mà Antiyɔk ni nnò. Bi kɔn' *Sufmbɛ ya taanl ya duku ni kí tɔke' binib Uwien

† 13:51 Sufmbɛ bo kí kpakpaare itaan ya tɛngunku ya tingi si: nà kɛ ji tu unil la, ní yé u'yaar nɛ, na ji yé uba yaar.

ya gber. Nɛn bo nɛ *Sufmbɛ nin Grɛkmbɛ teke' ki jin' ki yebe. ² Ama *Sufmbɛ biba tien' uyufaa, ka teke' ki jin', ki sure' bà ɛa yé *Sufmbɛ nnɔ bi kpre' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnɔ bo, ki maaleh bi'bo nà bre. ³ Nin nɛn kɛ Pɔl nin Banabas tien' udu nnɔ ni ki wuàke'. Bi là ɛmàbe lifɛl ki lienh ki du Yonbdaan bo nɛ, nɛ u cèreh bi teh miyɔkm ya bont ɛɔ wɔ rí wuɔn kí ye bi tɔkeh u'juokm ya gber tà nnɔ yé imànd nɛ. ⁴ Ama udu nnɔ ya nib ɛa len' ki cii' tɔb bó, nɛ ki gbiire' icɛk ile. Biba se *Sufmbɛ ya ciɛk bó, nɛ bitɔb mɔ se *Yesu ya tondb ya ciɛk bó. ⁵ *Sufmbɛ nin bi'ciɛnb nin bà ɛa yé *Sufmbɛ nnɔ ya biba bonde' bi li tien' *Yesu ya tondb ma, ki ye bi li jènde bɛ nɛ, kí yèke bɛ itɛn kí ku bɛ. ⁶ Pɔl nin Banabas cii' bi nuunh bɛ rí tien bɛ ma, nɛ ki sen' ki jon' Likawoni ya tinfɛnm ya du Lista nin Dɛbe nin idu nnɔ ya tengbaan ni. ⁷ Nɛ ki tɔkeh ni'mɔ bó yaab tigbɛmɔnmɔnt nnɔ.

Pɔl nin Banabas te Lista ya du ni

⁸ Ujɛ uba là te Lista ya du ni, u'tàan faan wà rí fre kí fii kí sere. Bi maa' wɔ uwɔb nɛ, wa cuon' fiebu. ⁹ Lidaali liba Pɔl lienh nɛ u cengeh. Pɔl caan' u'bo inun, ki bɛnde' ki ye u'tekjim li cère wɔ rí faake. ¹⁰ Nɛ ki len' ufaa bo ki ye: «Fii kí sere.» Nɛ ujɛ nnɔ fii' ki maabe' ki ci', ki cin' ki cuonh. ¹¹ Linigol laa' Pɔl tien' nà nnɔ, nɛ ki wuure' Likawoni yaab ya lenm ni ki ye: «Ho! Ibule nɛ kpɛnde' binib ki baa' ti'saan-a!» ¹² Nɛ bi yin' Banabas *Seyus, ki yin' Pɔl Hɛrmɛs*, kime Pɔl nɛ sàbe ki lienh. ¹³ Ubul *Seyus nnɔ ya duku te udu nnɔ ya guon ya nañɔbu saan nɛ saali. Seyus ya tɔtuɔrke tuke' ní inajɛ nin misipuum mà u tien' mɛ uyukpɛkpiɛ yaam ki baa' iguon nnɔ ya nañɔbu saan, kí yíe wɔn nin linigol nnɔ rí tùɔre lituɔrl kí de Banabas nin Pɔl.

¹⁴ Ama *Yesu ya tondb Banabas nin Pɔl cii' nnɔ ma nnɔ, bi'yɛnm saa' ki gbien', nɛ bi cuo' bi'liɛr ki kere'†, ki sen' ki kɔn' linigol nnɔ ya siik ni, nɛ ki wuureh ¹⁵ ki teh: «Ti'jɔtiebɛ, bɛ bo nɛ ni teh niɛ ya bonn-i? Ti'mɔ yé binib tɛn ninbi nɛ. Ti baa' ki tɔkeh nɛ tigbɛmɔnmɔnt nɛ ki teh ni'bule yii yé fɛnm nɛ, ní wiɛ yí ki paan' Uwien wà fuobe bo. Wɔn nɛ ñɛn' kutaaku nin kitink nin miñunciɛnm nin tibont kɛ. ¹⁶ Uyo bo, u là cère' inibol kɛ pɛ i yíe nà bo nɛ. ¹⁷ Nin nɛn kɛ wà dàan' mimɔnm ya tienm ɛɔ wɔ rí wuɔn binib u yé udaan wà. U cèreh utaa niyh, tijier teh, ni jinh ki gbuokeh, ki te liwiɛl ni.» ¹⁸ Nin *Yesu ya tondb len' nà kɛ nnɔ bi ñikn' nɛ ki tì pien' linigol nnɔ li là tùɔre tuɔrl kí de bɛ.

¹⁹ Nɛn saan nɛ *Sufmbɛ biba ñɛn' Antiyɔk nin Ikoniyɔm ya du bó ki baa' ní, kí lá sure' linigol nnɔ, kí cère' lí kpre' Pɔl nin Banabas bo, kí yèke' Pɔl itɛn, kí fuun' wɔ kí ñɛn' udu ni, kí maaleh kí teh u kpo' nɛ. ²⁰ Binib bà teke' *Yesu ki jin' nnɔ baa' kí lá sere' kí guɔn' wɔ, nɛ u fii', kí liɛbe' kí kɔn' udu nnɔ ni.

Pɔl nin Banabas liɛbe' kí jon' Antiyɔk ya du ni

Kutaaku faa' nɛ Pɔl nin Banabas siere' kí jon' Dɛbe ya du bó, ²¹ kí tì tɔkeh ni'bó yaab tigbɛmɔnmɔnt nnɔ. Nɛ binib teke' tù kí paan' *Yesu ya sen bo kí yebe. Bi siere' kí liɛbe' Lista ya du nin Ikoniyɔm ya du nin Antiyɔk ya du wà te Pisidi ya tinfɛnm ni nnɔ ni. ²² Bi gèbreh idu nnɔ ni ma nnɔ, nɛ kí saakreh bà teke' *Yesu kí jin' nnɔ ya gbɛnɛnt, kí gbierɛh bɛ kí teh bɛ rí li tuu kí ɛmàbe mitekjim, kí tɔkeh bɛ kí teh tì li jènde kí gbien nɛ kí yaan kí kɔ Uwien ya bel ni. ²³ Nɛn saan nɛ bi gènde' *Kristo ya táan kɛ ni biciɛnb,

* 14:12 Grɛkmbɛ ya du ni bi yih ibule ya ciɛn nɛ Seyus, nɛ kí yih i'tond Hɛrmɛs. † 14:14 Liike Matie 26:65.

ne ki lôle' buñbu, ki kàare' ki de' be, ki taa' be ki ñukn' Yonbdaan wà bi teke' wò ki jin' nnò.

²⁴ Pòl nin Banabas ñen' Pisidi ya tinfenm ni, ne ki jon' Panfli ya tinfenm ni. ²⁵ Bi tì baa' Peje ya du ni ki tòke' udu nnò ya nib Uwien ya gber, ne ki bure' Atali ya du bó. ²⁶ Bi tì baa', ne ki kòn' buñercienbu, ki puore' miñuncienm ki liebe' Antiyòk ya du bó. U ya du ni ne *Kristo ya taanl yaab kàare' ki ye Uwien ní juoke be bi sòn' lituonl là nnò bo.

²⁷ Bi tì baa', ne ki taan' *Kristo ya taanl yaab, ki tòke' be Uwien cèrè' bi tien' tibont tà ke nnò nin u wuòn' bà ña yé *Sufmbè mitekjim ya sen ma bo. ²⁸ Pòl nin Banabas tien' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò saan ki wuòke'.

15

Bi finde' upunjie bo Antiyòk ya du ni

¹ Tò, binib biba ñen' Sude ya tinfenm bó ní ki baa' Antiyòk ya du ni, ki lá wòknh binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò ki teh: «Na jie' ní'pun Moyis ya yiko ye ma bo la, Uwien ña ní ñmien ne.» ² Pòl nin Banabas ña tuo', ne ki finde' nin be tigber nnò bo ki gbien'. Nen bo ne bi'ke tuo' ki ye Pòl nin Banabas nin binitòb biba ní jo Yerusalem, kí tì le *Yesu ya tondb nin u'taanl ya cienb ifnfinde nnò bo. ³ Ne *Kristo ya taanl yaab bà te Antiyòk ni nnò piere' be*. Bi joh ma nnò ne ki ñeh binib bà teke' *Yesu ki jin', ki te Fenisi nin Samari ya tinfenm ni nnò saan, ki tòkeh be ki teh bà ña yé *Sufmbè mò lèbre' bi'tetem ki teke' *Yesu ki jin'. Ne ní sòngreh bi'ke ya yenn ki gbiekeh.

Bi taan' litaanl Yerusalem ni

⁴ Bi tì baa' Yerusalem ni, ne *Kristo ya taanl yaab nin bi'cienb nin *Yesu ya tondb teke' be kucènku. Ne Pòl nin Banabas tòke' be Uwien cèrè' bi tien' tibont tà ke nnò. ⁵ *Farisienmbe ya cekl yaab bà lèbre' bi'tetem ki teke' *Yesu ki jin' nnò ya biba, fii' ki sere', ki len' ki ye bà ña yé *Sufmbè ki teke' *Yesu ki jin' nnò, ní kpe be ní jie bi'pun ne, kí li boh Moyis ya yiko. ⁶ Nen saan ne *Yesu ya tondb nin u'taanl ya cienb taan' be ní liike bi li tien ma tigber nnò. ⁷ Bi finde' ki gbien' ma nnò, ne Pier fii' ki sere', ki tòke' be ki ye: «N'yaabe, ni ben ki ye Uwien gènde' nni ní'ni ní wuòke' ñò bà ña yé *Sufmbè ní cii u'gbemònmònt n'ñòbu ní, kí teke *Yesu kí jí ne. ⁸ Uwien ben binib ya fèl ni te ma bo, ne ki de' be *Mifuoñaanm ten u là de' ti'mò ma bo ñò wò ní wuòn be, kí ye u gènde' be ne. ⁹ Wa bore' tinbi nin ben, kime mitekjim bo ne u sòkre' bi'fèl bo ya jòknt. ¹⁰ Ní te nnò la, be tien' fenfenno ni delkeh Uwien, ki wòbndeh be, be ní tuke litukl là tinbi nin ti'yaajeb ña fre' ki tuke' lè? ¹¹ Ama tinbi wòn, Yonbdaan *Yesu ya juokm bo ne ti teke' wò ki jin' ki ñmere'. Ní te nnò ne bà ña yé *Sufmbè mò ya bùol.»

¹² Pier len' ki gben', ne linigol nnò ñmile', ki cengeh Banabas nin Pòl li len kí ye bà. Ne bi cin' ki tòkeh be Uwien cèrè' bi tien' miyòkm ya bont tà bà ña yé *Sufmbè ni nnò ma bo. ¹³ Banabas nin Pòl len' ki gben' ma nnò ne Saak mò ye: «N'yaabe, cenge men. ¹⁴ Simòn tòke' te Uwien cin' ki tien' ma bo. U gènde' bà ña yé *Sufmbè mò ni binib ki tien' u'yaab. ¹⁵ Ní tien' ten *Uwien ya ñòbonsòknb là len' ma bo ne, kime ní kele' *Uwien ya gbònkun ni ki ye:

¹⁶ Yonbdaan là len' ki ye:

* 15:3 Bi li fre kí lèbre ki piere' kí ye kí tore' mò.

*Dafid ya den lu†, n li liebe ní kí me yì,
N li liebe ní kí fin lilengbenl nnò kí cèrè iden nnò rí li se.

17 Nèn bo nè binib bà s'ien' kè li nuun min Yonbdaan.
Inibol yà kè n yin' yè, yè rí li yé n'ye nnò li nuun nni.

Yonbdaan nè len' nnò,
nè ki tien' tibont nnò kè.

18 U cèrè' binib bende' tibont nnò haali uyo bo nè.»

19 Saak tí len' ki ye: «Nèn bo nè n maale' ki ye nì mən ti la li wəbndeh bà ɲa yé *Sufmbɛ, ki lèbre' bi'tetem ki paan' Uwien bo nnò nin ti'yaajetentienm. 20 Ama cèrè mən tí kɛle kugbɔnku kí tɔke bɛ kí ye: bi la li jinh bule ya jier, kime tú yé tɔjɔknt nè, ki la teh nanmaale, ki la ɲmɔnh wɛnkpil, ki la ji sɛm. 21 Kime haali ti'yaajeb ya yo kí lá baa dinnò, Moyis ɲmɔbe binib bà wɔknh u'yiko nè idu kè ni. Bi tuu ki kàanh wɔ nè *Saba kè *Saba ya daali *Sufmbɛ ya táan ya dur ni.»

Bi kɛle' kugbɔnku ki de' bà ɲa yé Sufmbɛ

22 Nèn saan nè *Yesu ya tondb nin u'taanl yaab kè nin bi'ciɛnb gbiere' ki kpaan' ki gènde' bijeb biba bi'ni ki pukn' Pɔl nin Banabas bó bɛ rí sɔn bɛ Antiyɔk ya du bó. Bi gènde' Sudas wà bi baanh wɔ Basabas nin Silas nè. Bi yé binib bà bi boh bɛ *Kristo ya taanl yaab ni nè. 23 Bi de' bɛ kugbɔnku kùà nnò bi kɛle' ku'ni ki ye ma sɔ: «Tinbi *Yesu ya tondb nin *Kristo ya taanl ya ciɛnb, fuondeh ti'yaab bà ɲa yé Sufmbɛ ki te Antiyɔk ya du ni nin Siri ya tinfenm ni nin Silisi ya tinfenm ni nnò. 24 Ti cii' ti'yaab biba jon' ni'saan, ki tí tɔke' nè tigbɛr tà ɲaabeh ni'yɛnm ki dienh nè iyɛnmaale. Ta sɔn' bɛ bɛ rí tí tɔke nè gbɛr. 25 Nèn bo nè ti taan' ki kpaan' buñɔbu, ki gènde' ti'ni binib, tí sɔn bɛ ni'saan, bɛn nin Banabas nin Pɔl, ti'yaab bà ti yíe bɛ nnò. 26 Bi yé binib bà ɲa tɔnge' bi'miel Yonbdaan *Yesu Kristo ya tuonl bo nè. 27 Ti sɔn' Sudas nin Silas, bɛ rí lá tɔke nè buñɔbu ni tigbɛr tà ti kɛle' tú kugbɔnku kuu ni nnò nè. 28 *Mifuoñaanm tore' te ti kpaan' buñɔbu, ti la wəbn nè kí de nè *yiko uba wɔ rí li yé ni'bo litukl kí pukn tibont tà yé ni'bo tibonmɔnt nnò bó. Tun si: 29 ni la ɲmɔnh tɔtuɔrnɔnt, ki la jinh sɛm, ki la ɲmɔnh wɛnkpil, ki la teh nanmaale. Ni cuo' ni'ba tu ya bont bo la, nɛn nè mən. Ni'yaam rí li ɲmɛ.»

30 Tɔ, bi cèbe' bi sɔn' binib bà nnò bi bure' Antiyɔk ya du bó. Bi tí baa' ni'bó, nè ki taan' *Kristo ya taanl yaab kè, ki taa' kugbɔnku nnò ki ɲukn' bɛ.

31 Bi kaan' kù ma nnò, nè bi'kɛ ya yɛnm sɔnge', kime kù saake' bi'gbɛnɛnt.

32 Sudas nin Silas yé *Uwien ya ñɔbonsɔknb ma nnò, nè ki tɔke' bɛ tigbɛr tú yɛbe ki saake' bi'gbɛnɛnt bɛ rí li pɛ Uwien ya sɛn bo mən mən. 33 Bi wuɔke' ni'saan waamu nè ki yaan binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò cèbe' bɛ bɛ rí liebe bà sɔn' bɛ nnò saan nin uyɛnduɔn. 34 [Silas wɔn juore' ki te Antiyɔk ya du ni nè.]†

35 Pɔl nin Banabas mɔ juore' Antiyɔk ya du ni, ki tɔkeh nin binib bi yɛbe ki tí wɔknh binib, ki tɔkeh bɛ Yonbdaan ya gbɛr.

Pɔl nin Banabas pàare' tɔb

36 Iwenkàankɛ gèbre', nè Pɔl tɔke' Banabas ki ye: «Cèrè tí liebe idu yà kè ni, ti là tɔke' binib Yonbdaan ya gbɛr nnò, kí tí fuonde binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò kí liike bi ɲuuke u'gbɛr ma bo.» 37 Banabas là yíe wɔ rí tuke San wà bi liebe' ki yih wɔ Mark nnò nè. 38 Ama Pɔl ɲa tuo' wɔ rí liebe kí tɔke nin

† 15:16 Migbiirm miɛ ya ciim te bolm mile bo nè. Dafid ya den lu' bii Dafid ya bɛl lu'. ‡ 15:34 Bi kpie' ki kɛle' tigbɔnt tà nnò ya tuba ni migbiirm 34 ɲa te tu'ni.

San Mark, kime u là siere' ki daan' be Panfli ya tinfenm ni, ne ka tore' be bi'tùon ni. ³⁹ Pól nin Banabas finde' nin tób ní tí ben' ki fiire', ne wà ke taa' u ya bó. Nén saan ne Banabas taa' San Mark ki kón' buñercienbu, ki bure' Ciip ya dekl bó. ⁴⁰ Ne Pól gènde' Silas wà ní pìere wà. Binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò kàare' Yonbdaan ki ye wà ní juoke be, ne bi bure', ⁴¹ ki ñeh *Kristo ya táan yà te Siri nin Silisi ya tinfenm ni nnò saan, ki cèreh i' nib faakreh mitekjim ni.

16

Timote pìere' Pól nin Silas

¹ Pól nin Silas tí baa' Dèbe nin Lista ya du ni, ki laa' uje uba teke' *Yesu ki jin' ki te mifenm nnò, bi yih wà Timote. U'naa yé Suf ne, ki teke' *Yesu ki jin', ne u'baa yé Grék. ² Binib bà teke' *Yesu ki jin' ki te Lista nin Ikoniyaam ya du ni nnò ke pèkeh Timote ne. ³ Pól yíe Timote ní pìere wà. *Sufmbe bà te ní'saan nnò bo ne u jie' Timote ya punl, kime *Sufmbe nnò ke ben ki ye Timote ya baa yé Grék ne. ⁴ Bi cuonh ki ñeh idu ni ma nnò, ne ki tókeh binib bà teke' ki jin' ki te i' ni nnò, *Yesu ya tondb nin u'taanl yaab ya cienb bà te Yerusalem ni ñen' isen yà nnò, ne ki sureh be be ní li pe i'bo. ⁵ Nén bo ne *Kristo ya táan yaab faakreh mitekjim ni, ne binitób teknh wà ki jinh ki pukndeh bi'bó daan ke daan.

Uwien yie Pól ní jo Maseduonn ya tinfenm bó

⁶ *Mifuoñaanm pien' Pól nin u'tántóknlieb bi la tóke Uwien ya gber Asi ya tinfenm ni. Nén bo ne bi gèbre' Friji nin Galasi ya tinfenm, ⁷ ki tí baa' Misi ya tinbièn, ki maaleh be ní jo Bitini ya tinfenm ni, ne *Yesu ya Fuoñaanm ña de' be sen. ⁸ Nén saan ne bi gèbre' Misi ya tinfenm, ki tí baa' Trowas ya du ni. ⁹ Kuñonku ne Pól laa' Maseduonn ya tinfenm ya je uba tidéknt yaam, u se u'saan ki gbáanh wà ki teh wà ní baa ní Maseduonn kí lá tore be. ¹⁰ Pól laa' Maseduonn ya je nnò tidéknt yaam ma nnò, ne ti *pòk ki bonde' i ya táan bo, tí jo Maseduonn ya tinfenm bó, kime ti bende' ki ye Uwien ne yin' te ni'bó tí tí tóke u'gbemónmònt.

Upii uba teke' Yesu ki jin' Filip ya du ni

¹¹ Nén saan ne ti kón' buñercienbu Trowas ya du ni, ki cubn' Samotras ya dekl bó. Kutaaku faa' ne ti bure' Neyapolí ya du bó. ¹² Ne ki ñen' nèn saan, ki jon' Filip ya du bó; u yé Maseduonn ya tinfenm ya ducencièn ne. Erom yaab ne ñuuke udu nnò. Ti tien' u'ni iwenkàanke ne. ¹³ *Saba ya daali, ne ti ñen' udu nnò ni, ki jon' ukpen uba ya gbaal. Ti maale' ki ye *Sufmbe taakeh nà saan ki kàareh líi te nè ne. Ti laa' bipiib biba taan' ní'saan, ne ti kèle' ki tóke' be Uwien ya gber. ¹⁴ Upii uba lá te bi'ni, bi yih wà Lidi. U yé Tiyaatiir ya du ya pii ne, ki pukeh Uwien, ki kuareh ikpélde í mán ki yé imónmón. Yonbdaan cíbre' u'yènm ki cère' u cenge' mánmónm, ki tuo' Pól len' nà nnò. ¹⁵ Ti siii' wón nin u'den yaab ke Uwien ya ñunm ma nnò, ne u tóke' te ki ye: «Ní tuo' ki ye n mánbe ki teke' Yonbdaan ki jin' la, den men, kí lí te n'den.» Ne ki cékn' te ti tuo'.

Bi pekñ' Pól nin Silas Filip ya du ni

¹⁶ Lidaali liba ne ti tí là joh bi taakeh nà saan ki kàareh nnò. Ne uje faan uba cende' te usen ni, ki yé uyonb; ki ñmòbe ipol iba, ki tókeh binib nà lí wun ní tien. U teh nnò ne ki lenh lifaal lí yebe ki dienh u'cénbaambe.

* **16:10** Wà kèle' kugbanku kuu nnò ye tinbi ma nnò, ní wuon' ki ye u'mò tóke nin Pól ne.

17 U paan' tinbi nin Pól bo ki wuureh ki teh: «Binib bié nò yé Uwien wà ña ñmàbe Nacentò ya tonsònb né. Bi tókeh né ni li kpíen usen wà kí ñmère né.» 18 U teh nnò né idaán kɛ, Pól ya benku ni tí piebe', né u jìebe' ki tóke' ipól nnò ki ye: «Yesu Kristo ya yel bo, siere mén u'saan.» Né ì siere' u'saan ì ya tãan bo. 19 Tò, uje faan nnò ya cénbaambe laa' ba ji li fre kí lɛ faal u'bo, né bi cuo' Pól nin Silas, ki tuke' bɛ ufaa bo ki jon' udu nnò ya nib taakeh nà saan nnò, ñò u'ciénb ní bu bɛ tibuur. 20 Né ki taa' bɛ ki wuón' Erom yaab ya buur ya ciénb ki ye: «Binib bié nò yé *Sufmbɛ né, ki tuke' fɛnfɛnm ki baa' tí'du ni, 21 ki wòknh mitetem mà ña kpɛ tinbi Erom yaab ní tuo mɛ, ki niireh nin tí paan mi'bo.»

22 Bi len' nnò ma nnò né linigol kpɛ' bi'bo. Tibuur yaab nnò dɛrɛ' ki gore' Pól nin Silas ya went, né ki ye bɛ ní ñí bɛ ilɛnbɛn. 23 Bi ñí' bɛ cɛn, né ki taa' bɛ ki tí pɛkn', ki tóke' wà gu lipɛkl nnò ki ye wò ní li gu bɛ manmóm. 24 Bi tóke' wò ma nnò né u kuón' bɛ lipɛkl ya dubenku ni, ki taa' bi'tãan ki sekn' idò ya ñmàbe ibon ni, ki lòlɛ' ki mòkn' yí.

25 Ní tí tuo kuyòku, né Pól nin Silas te ki káareh, ki gɛh iyuon ki pèkeh Uwien, né lipɛkl ya nitòb cengeh bi'bó. 26 Né kitink jènge' ì ya tãan bo ki gbien', ki cère' lipɛkl ya duku ya tɛnpuul mò jènge', né li'ngent kɛ pipiire'. Tikudakr tà lùo lipɛkl ya nib nnò kɛ cecere'. 27 Wà gu lipɛkl nnò finde', ki laa' tinagent yeyɛ ma nnò, né u nèrɛ' u'jusiek wò ní ku u'ba, ki maaleh ki teh lipɛkl ya nib nnò kɛ ñɛn' ki sensen' né. 28 Né Pól tien' u'bo ki ye: «La tien a'ba nà bre, tí kɛ te ní'saan.»

29 Wà gu lipɛkl nnò ye bɛ ní taa umu ní, né ki tòrɛ' ki kón' lipɛkl ya du ni, ki gbaan' Pól nin Silas ya nun bó, u'gbɛnɛnt kɛ ñòh. 30 Ní ya puoli bó né u taa' bɛ ki ñɛn' saali, ki niire' bɛ ki ye: «Biciénbɛ, n li tien mila kí ñmère?» 31 Né bi jìin' wò ki ye: «Teke Yonbdaan *Yesu kí ji, sin nin a'den yaab kɛ li ñmère.» 32 Nɛn saan né bi tóke' wón nin u'den yaab kɛ Yonbdaan ya gbɛr. 33 Né u taa' bɛ u ya yo kuñonku nnò kɛ ki tí sòkre' bi wun ñíñí' bɛ ma nnò ya gbien. Né Pól nin Silas sii' wón nin u'den yaab kɛ Uwien ya ñunm ì ya tãan bo. 34 Né u taa' Pól nin Silas ki jon' u'den, ki tí de' bɛ tijier. U teke' Uwien ki jin' ma nnò né wón nin u'den yaab te uyensonge ni.

35 Kutaaku faa' né Erom ya buur yaab nnò sòn' bi'sojambe bɛ ní jó kí tí tóke wà gu lipɛkl nnò wò ní taa bijeb nnò kí wíɛ. 36 Wà gu lipɛkl nnò tóke' Pól ki ye tibuur yaab sòn' ki tóke' nni ki ye ní taa né kí wíɛ. Nɛn bo, ñɛ mén kí li joh nin uyɛnduón. 37 Né Pól ye: «Tibuur yaab cère' bi ñíñí' tinbi Erom yaab binib ya nun bó ka bun' tɛ buur, né ki pɛkn' tɛ. Fɛnfɛnnò bi ji yíe bɛ ní bɔlɛ kí wíɛ tɛ ma nò, ta ní tuo. Cère tibuur yaab bugbɛn ní baa kí ñɛn tɛ.»

38 Sojambɛ nnò liebe' ki tí tóke' tibuur yaab nnò Pól len' nà nnò. Bi cii' Pól nin Silas yé Erom yaab ma nnò né bujewanbu cuo' bɛ. 39 Né bi baa' Pól nin Silas saan ki tien' bɛ kafala, né ki ñɛn' bɛ lipɛkl ni, ki gbáan' bɛ bɛ ní siere udu nnò ni. 40 Pól nin Silas ñɛn' kupɛnpɛkndu nnò ni, né ki jon' Lidi den, ki laa' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò, ki saake' bi'gbɛnɛnt, né ki bure'.

17

Pól nin Silas te Tesalonik ya du ni

1 Pól nin Silas siere' Filip ya du ni, né ki gèbre' Anfipolis nin Apoloni ya du ni, ki tí baa' Tesalonik ya du ni. *Sufmbɛ ya taanl ya duku kuba te len. 2 Pól kón' litaanl ya duku nnò ni tɛn u tí ní teh ma bo. Né ki taa' *Saba uta ki tókeh bɛ *Uwien ya gbónku ya gbɛr. 3 U tókeh tigbɛr nnò ya tingi kí teh Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo li jènde, kí kpo kí mɛkre bitɛnkpiib ni né. Né ki

teh n tókeh ne *Yesu wà ya gber nò, wòn ne yé Uwien ya Nigendke Kristo. ⁴*Sufmbɛ biba nin Grekmbɛ bà pukeh Uwien nnò ligol nin bipiikpekpiɛkb m̀ò ligol ya yenn sange' Pòl len' nà nnò bo, ne bi kpòbn' wòn nin Silas bó.

⁵*Sufmbɛ bà ya yenn ña sange' Pòl len' nà nnò bo nnò, taa' u'bo iponponbe, ne ki taa' idukond isenje ni, ki kpòbn' bi'ba bó, ki cère' udu nnò ya nib taan' ki yebe ki kpre' Pòl nin Silas bo, ki teh fɛnfɛnm udu ni. Bi jon' uje uba den, bi yih wò Sasɔn ki tì kòn' nin mituòm, ki nuunh be ní taa Pòl nin Silas kí jo udu nnò ya nib taan' nà saan nnò, ⁶ ne ka laa' be. Ba laa' be ma nnò ne ki cuo' Sasɔn nin binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò ya biba ufaa bo, ki taa' be ki jon' udu nnò ya ciɛnb saan, ne ki wuureh ki teh: «Binib bà cuon' ki saa' unɛndun ke nnò, baa' niɛ saan m̀ò, ⁷ ne Sasɔn teke' be u'den. Bi kende' ubercien Sesa ya yiko bo, ne ki lienh ki teh ubertò te, bi yih wò Yesu.» ⁸ Tigber nnò còke' linigol nin udu nnò ya ciɛnb ke, ⁹ ne bi teke' Sasɔn nin bi'tòb nnò ilike, ki yaan ki wiɛ' be.

Pòl nin Silas te Bere ya du ni

¹⁰ Ni biire' ne binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò cère' Pòl nin Silas bure' i ya tàan bo Bere ya du bó. Bi tì baa' ne ki jon' *Sufmbɛ ya taanl ya duku bó. ¹¹ *Sufmbɛ bà kò Bere ya du ni nnò teknh tigber ki cɛn' Tesalonik yaab. Nɛn bo ne bi teke' Pòl tóke' be tigber tà nnò m̀onm̀onm, ne ki fiinh *Uwien ya gbònkɔ daan ke daan be ní liike t̀u te bii ta te. ¹² Bi'ni binib teke' *Yesu ki jin' ki yebe. Ne Grekmbɛ ya piikpekpiɛkb nin bijeb m̀ò teke' wò ki jin' ka dindin. ¹³ Ama uyo wà *Sufmbɛ bà te Tesalonik ya du ni nnò cii' Pòl te Bere ya du m̀ò ni ki tókeh binib Uwien ya gber nnò, ne bi jon' ni'm̀ò bó ki tì tì cère' linigol kpre'. ¹⁴ Nɛn saan ne binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò cère' Pòl siere' i ya tàan bo ki kp̄ien' usen wà joh miñunciɛnm bó nnò. Silas nin Timote bɛn juore' Bere ya du ni ne. ¹⁵ Bà p̄iereh Pòl nnò, p̄iere' wò ki tì baa' Atenn ya du ni ne. Ne Pòl tóke' be ki ye bi tì baa' la, be ní tóke Silas nin Timote kí ye be ní baa ní u'saan tonm.

Pòl tókeh Uwien ya gber Atenn ya du ni

¹⁶ Pòl gu Silas nin Timote Atenn ya du ni uyo wà nnò, ne ki laa' ibule gbe udu nnò ni, ne u'yenn saa' ki gbien'. ¹⁷ U te *Sufmbɛ ya taanl ya duku ni, ne wòn nin *Sufmbɛ nin binib bà pukeh Uwien nnò tókeh tigber. Idaan ke u joh binib taakeh nà saan ne ki tókeh binib bà bàareh ni'saan nnò *Yesu ya gber. ¹⁸ Binib biba m̀ò là te ni'saan ki benge' miyɛnfuom, bɛn nin Pòl lienh. Biba yé *Epikuryɛnmbɛ, ne bitòb yé *Stoyisienmbɛ. Biba lienh ki teh «Uje wuò ñòñòbleh ki teh ba ne?» Ne bitòb lienh ki teh: «U lii lienh niba bó ya bule ya gber ne.» Bi len' nnò, kime Pòl tókeh *Yesu ya gbɛm̀onm̀ont nin mimekrm ya gber ne. ¹⁹ Bɛn nin wòn jon' udu nnò ya buur ya bùol, bi yih nà saan Ayeropaji* nnò, ne bi niire' wò ki ye: «A li fre kí tóke te a wòknh binib miwòknfɛnm m̀à nò-ò?» ²⁰ Kime a kpaakeh tì'tub ne nin a'gbɛcent tuu, ne ti yíe tì cii tu'tingi. ²¹ Tò, Atenn ya du ya nib ke nin bicɛnb bà te udu nnò ni nnò fɛ tigbɛcent ya tókm ne. Nɛn bo ne bi taakeh ki kaah uyo ke ki tókeh t̀u.

²² Pòl fii' ki sere' Ayeropaji ya nib nnò ya siik ni, ne ki ye: «Atenn yaabe, n sekn' ki laa' ni pɛ ibule bo cɛɛn ne. ²³ N cuonh ni'du ni uyo wà nnò ne ki likeh ni'ponpob, ki tì laa' liba bi kele' li'bo ki ye: «Ta bɛn wà nnò m̀ò yaal sò.» Ní pukeh wà, ka bɛn wò nnò min baa' ní tóke ne u ya gber ne.

* **17:19** Ayeropaji yé ligbɛngbɛnl liba ya yel ne Grekmbɛ ya lenm ni. Bi là liebe' ki yih binib bà taakeh li'bo nnò m̀ò ki teh Ayeropaji yaab ne.

²⁴ Wòn nɛ yé Uwien, ki ñɛn' uɲɛndun nin tibont tà kɛ te u'ni nɔ. Wòn wà yé kutaaku nin kitink ya Yonbdaan nɔ, ɲa kɔ nib mɛn' tidur tà nɔ ni. ²⁵ Wa nuunh nil ya torm, niba ɲa pàrɛ' wɔ, kimɛ wòn nɛ diɛnh binib limiɛl nin mitafaam mà bi fuoreh mɛ nɔ nin tibont kɛ. ²⁶ U ñɛn' unibaab nɛ, ki cèrɛ' u pàrɛ' inibol yà te utingbɛn kɛ bo nɔ. Wòn Uwien nɛ sien' iyo kɛ, ki bobore' inibol kɛ nin i'kɔnkuɔn. ²⁷ U là tien' nɔ ɲɔ binib rí li nuunh wɔ nɛ. Nba la, bi ɲanɲaanh kí nuunh wɔ la, bi li tí lɛ wɔ. Imɔn wa li jɛnde' tí ni uba mɔnɔn saan. ²⁸ Wòn bo nɛ ti te, ki fuobe, ki cuonh. Ni'yonyuonb biba mɔ là len' nɔ nɛ. Bi là len' ki ye: «Tí mɔ yé Uwien ya bumu nɛ.» ²⁹ Tí yé Uwien ya bumu ma nɔ, ta bi li maaleh ki teh Uwien naan ten ibule nɛ. Unisaal nɛ taa' u'yɛnmaale nin u'bɛnm ki kpen' itɛn, ki duore' minɔkm nin ilike ya kurku ki tien' yí. ³⁰ Uwien ɲa tɔnge binib ɲa laan là bɛn wɔ ki teh tibont tà nɔ. Ama fɛnfɛnnɔ u ji tɔkeh uɲɛndun ya nib kɛ nɛ ki teh bɛ rí lèbre bi'tetem. ³¹ Kimɛ u sien' lidaali là u li bu uɲɛndun ya nib kɛ tibuur tɔ rí li cuube. U gènde' unil wà li bu binib tibuur nɔ. U cèrɛ' udaan mɛkre' bitenkpiib ni ɲɔ wɔ rí wuɔn binib kí ye u mɔnbe ki gènde' wòn nɛ.»

³² Binib nɔ cii' Pɔl len' ki ye binib li mɛkre bitenkpiib ni ma nɔ, nɛ biba lɛ' wɔ, bitɔb mɔ len' ki ye: «Tí lá li cenge a'gɛr tuu uyo uba nɛ.» ³³ Nɛ Pɔl siere' bi'saan ki bure'. ³⁴ Nin nɛn kɛ binib biba teke' *Yesu ki jin', ki kpɔbn' Pɔl bó. Bi'ni bi yih uba Denis u yé Ayeropaji ya nil, utɔ mɔ yé upii, bi yih wɔ Damaris nin binitɔb mɔ.

18

Pɔl te Korɛnt ya du ni

¹ Pɔl siere' Atɛn ni, nɛ ki jon' Korɛnt ya du bó. ² U tí cende' Suf uba bi yih wɔ Akilas nin u'po. Bi maa' wɔ Pɔnt ya tinfɛnm ni nɛ, ki yih u'po Prisil. Bi ñɛn' Itali ya duciɛn Erom bó nɛ ki baa' na wuɔke'. Kimɛ ubɛrciɛn Klod nɛ là ble' liwɔbl ki ye *Sufmbɛ kɛ rí ñɛ Erom ya du ni. Pɔl nin bɛn cuo' kujɔtieku. ³ Bɛn nin Pɔl ya tuonl kɛ là tɛ nɛ, bi là pɔh ininbon* nɛ. Nɛn bo nɛ Pɔl jon' ki tí te bi'dɛn, bi tɛ ki sɔnh. ⁴ *Saba kɛ *Saba ya daali Pɔl joh *Sufmbɛ ya taanl ya duku ni nɛ bi tɔkeh tigbɛr, nɛ u ñikndeh *Sufmbɛ nin Grɛkmbɛ rí teke *Yesu kí ji.

⁵ Silas nin Timote ñɛn' Maseduonn ya du bó, ki baa' ní uyo wà nɔ, nɛ Pɔl taa' u'ba ki de' Uwien ya gbɛr ya tɔkm baba, ki tɔrɛh ki tɔkeh *Sufmbɛ ki teh *Yesu nɛ yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo. ⁶ Ba tuo' Pɔl ya ñɔbu bó, ki sukreh wɔ ma nɔ, nɛ u gbɛgbɛ' u'wɛngolkaar ya tɛngunku ki tɔke' bɛ ki ye: «Na ɲmɛrɛ' la, ni'yaar bo, na ñɛn' min. Fɛnfɛnnɔ n li pekɛrɛ bà ɲa yé *Sufmbɛ bó nɛ.» ⁷ Pɔl siere' ni'saan, ki jon' uje uba den, bi yih wɔ Titiyus Yustus, u yé unil wà pukeh Uwien nɛ. U'dɛn nin litaanl ya duku nɔ buɔke nɛ. ⁸ Litaanl ya duku nɔ ya ciɛn Krispus nin u'dɛn yaab kɛ teke' Yonbdaan ki jin'. Korɛnt yaab mɔ cii' Pɔl tɔkeh *Yesu ya gbɛr tà nɔ, ki teke' ki jin' ki yɛbe, nɛ bi sii' bɛ Uwien ya ñunm.

⁹ Kuñɔnku kuba nɛ Yonbdaan tɔke' Pɔl tidɛknt yaam, ki ye: «La li fɛnge, li tɔkeh binib tigbɛmɔnmɔnt nɔ, ki la li ɲmin. ¹⁰ N te nin ɲɛ, uba ɲa rí frɛ kí tien ɲɛ nà bre, kimɛ n'yaab yɛbe udu wuu ni.» ¹¹ Pɔl tien' ni'saan libinl liba nin inɲaale iluob nɛ, ki wɔknh binib Uwien ya gbɛr.

Bi tuke' Pɔl ki jon' Galiyɔn saan tibuur

* **18:3** Bi là nukɛh tigbɔnt nɛ ki pɔh ininbon nɔ, mitɔm la, bi taah tikpɛlɛr nɛ ki pɔh yɛ.

¹² Tò, uyo wà Galiyòn là yé Akayi ya tinfenm ya gobina nnò nè *Sufmbe ya cièn b kpaan' Pòl bo iyè, nè ki cuo' wò, ki jon' tibuur, ¹³ ki tí tòke' ki ye: «Ujè wuò sureh binib bè rí li pukeh Uwien yiko ña ye ma bo nè.» ¹⁴ Pòl yàare' wò rí len, nè Galiyòn tòke' *Sufmbe nnò ki ye: «U bi bii' libiil liba nè, bii u bi tien' kinunbònk kiba nè la, ninbi Sufmbe, n bi li duòn n'yenm kí cenge ni'bó. ¹⁵ Ama ni findeh nin tab iřòbon bo nin binib ya yel bo nin ni'yiko bo wòn la, nì yé ni'yaar nè. Min ña yíe n li yé wà li bu tuu ya gbèr.» ¹⁶ Nè ki ñòre' bè ki ñen' tibuur ya duku ni. ¹⁷ Nè binib bà kè te ni'saan nnò cuo' litaanl ya duku ya cièn, Sòstenn, ki ñih wò tibuur ya duku ya nun bó, ama Galiyòn ña lí tange' tù.

Pòl liebe' Antiyòk ya du bó

¹⁸ Pòl biè ki tien' Korent ya du ni ki wuòke'. U cèbe' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò, nè wòn nin Prisol nin Akilas bure' bè rí tí kò buñercienbu Sankre ya du ni. U kuo' u'yur wun ni nè u là pùon' lipuonl là nnò bo. Bi kòn' buñercienbu u ya du ni nè ki cubn' Siri ya tinfenm bó. ¹⁹ Bi tí baa' Efes ya du ni nè Pòl dàan' u'tòntòknlieb, ki jon' *Sufmbe ya taanl ya duku ni bi tí tòkeh tigbèr. ²⁰ Bi gbàan' wò wò rí tien bi'saan iwenkàanke, nè wa tuo', ²¹ ki cèbe' bè, ki tòke' bè ki ye Uwien tuo' la, u tí li liebe ní bi'saan uyo uba. Nè ki kòn' buñercienbu ki siere' Efes ya du ni, ki bure' ²² ki tí baa' Sesare ya du ni. U tí baa' ma nnò nè ki don' Yerusalem bó, ki fuonde' *Kristo ya taanl yaab, nè ki ñen' ni'bó ki càn' Antiyòk ya du bó. ²³ U tien' iwenkàanke Antiyòk ya du ni, nè ki tí bure'. U joh ma nnò nè ki ñen' Galasi nin Friji ya tinfenm ni, ki faake' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò ya tekjim.

Apolos jon' Efes nin Korent ya du ni

²⁴ Ujè uba baa' Efes ya du ni, ki yé Suf, bi yih wò Apolos. Bi maa' wò Aleksandri ya du ni nè. U yé unil wà freh ki lienh nè, ki bèn tigbèr tà kele' *Uwien ya gbònk ni nnò mòmòm. ²⁵ Bi là wòkn' wò u li paan ma bo Yonbdaan ya sèn bo. U'yenm pè *Yesu ya gbèr bo cèen, nè u tòkeh tù binib, ki wòknh bè tù te ma bo mòmòm. Ama u bèn San là siih binib Uwien ya ñunm ma bo nnò baba nè. ²⁶ Apolos kòn' *Sufmbe ya taanl ya duku ni, ki cin' kí tòkeh binib *Yesu ya gbèr nin lifèl. Prisol nin Akilas cenge' u'gbèr ki ghen', nè ki taa' wò ki jon' bi'den, ki tí tùare' ki tòke' wò Uwien ya sèn ya gbèr mòmòm. ²⁷ Apolos yíe wò rí jo Akayi ya tinfenm bó ma nnò nè binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò saake' u'gbenent, ki kele' kugbònk ki de' wò wò rí tí de bi'tòb bà te ni'bó nnò bè rí teke wò kucènku mòmòm. U tí baa' ni'bó nè ki tore' binib bà teke' *Yesu ki jin' Uwien ya juokm bo nnò nì yèbe. ²⁸ Kimè u lienh ki jinh *Sufmbe binib kè ya nun bó nè, nè ki ñiikeh nà kele' *Uwien ya gbònk ni nnò bo, ki wòngeh ki teh *Yesu yé Uwien ya Nigèndkè Kristo nè.

19

Pòl tí te Efes ya du ni

¹ Apolos laan biè ki te Korent ya du ni u yo wà nnò, nè Pòl ñen' ijuòn ya du bó, ki baa' Efes ya du ni, nè ki laa' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò ya biba len, ² ki niire' bè ki ye: «Ni tí teke' *Yesu ki jin' ma nò, *Mifuoñaanm jiire' ni'bo ñò-ò?» Nè bi ye: «Tinbi ña laan lí cii' nil len' ki ye *Mifuoñaanm te mòmòm.» ³ Nè Pòl niire' bè ki ye: «Bi sii' nè Uwien ya ñunsii u lè ba?» Nè bi jii' wò ki ye: «Bi sii' t'è San là siih binib Uwien ya ñunsii wà nnò nè.» ⁴ Nè Pòl tòke' bè ki ye: «San là siih binib Uwien ya ñunm mitetem ya lèbrm

bo nε, nε ki tɔkeh bε ki teh bε rí teke wà li paan u'puoli bó ní nnɔ kí ji. Ni'tingi si: bε rí teke *Yesu kí ji.» ⁵ Bi cii' Pɔl len' nà nnɔ, nε ki cère' u sɪi' bε Uwien ya ñunm Yonbdaan *Yesu ya yel bo. ⁶ Pɔl taa' u'nuɔ ki paan' bi'bo, nε *Mifuoñaanm jii're' ní bi'bo, nε bi lienh milencɛnm, ki sɔkndeh Uwien ya ñɔbon. ⁷ Binib nnɔ kε là li baa piik nin bile.

⁸ Pɔl là joh *Sufmbε ya taanl ya duku ni, ki tí baa' iñmaale ita nε, ki lienh nin binib ka fenge, ki tɔkeh bε Uwien ya bεl ya gbεr, ki ñikndeh ki sureh bε bε rí tuo u tɔkeh tigbεr tà nnɔ. ⁹ Ama bi'ni biba ya yul faa, ba tuo' ki teke' tigbεr nnɔ, nε ki séreh binib bà teke' *Yesu ki jin' ki pε u'sen bo nnɔ linigol ya nun bó. Nεn bo nε Pɔl siere' ki daan' bε, ki taa' bà teke' Yesu ki jin' nnɔ, ki jon' Tiranus ya keraduku bó ki tí wɔknh bε idaan kε. ¹⁰ U tien' nnɔ ki tí dukn' ibin ile nε. Nεn bo nε Asi ya tinfenm ya nib, bà yé *Sufmbε nin bà ña yé *Sufmbε kε cii' Yonbdaan ya gbεr.

Sikefa ya bijieb ya gbεr

¹¹ Uwien cère' Pɔl teh miyɔkm ya bonciɛnt cεɛn, ¹² haali bi tí taah mupapaajemu nin tikpɛlcer tà kε mε' Pɔl nnɔ mɔnɔn ki tí paakeh bi'wiɛnb bo nin isenpol ñaake binib bà bo, nε bi faakreh i ya tãan bo. ¹³ *Sufmbε biba mɔ là te ki cuonh ni'kε saan ki ñuɔh isenpol binib saan. Bi yé bε rí taa Yonbdaan *Yesu ya yel, ki li ñuɔh isenpol binib saan, nε ki lienh ki teh: «*Yesu wà Pɔl tɔkeh binib u'gbεr nnɔ ya yel bo, siere mɛn.» ¹⁴ Bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn uba nε là te ki ñmɔbe bijieb bilole, ki yé Suf, bi yih wɔ Sikefa. Bεn nε là cuonh ki teh nnɔ. ¹⁵ Nε usenpol cère' uje wà u ñaake wɔ nnɔ tɔke' bε ki ye: «N bεn Yesu, ki bεn Pɔl yé udaan wà. Ninbi le? Ni'mɔ yé ñmɛmbε nε?» ¹⁶ Nε ki fii' ki ciin' bε, ki faake' nin bi'kε ki jènde' bε ki gbien', ki bunbunge' bε. Nε bi'kε sen' ki ñɛn' u'den inil. ¹⁷ Efes ya nib, bà yé *Sufmbε nin bà ña yé *Sufmbε kε cii' tigbεr nnɔ, bujewaambu cuo' bi'kε; nε bi kpike' Yonbdaan Yesu. ¹⁸ Linigol là teke' *Yesu ki jin' nnɔ ya biba bàareh ki lá tɔkeh binib ya nun bó bi là teh nà na mɔn nin bi là teh inɔke ma bo. ¹⁹ Bà là teh inɔke nnɔ ya biba tukeh bi'ñɔkgbɔnt ní ki lá taakeh ki cokndeh, ki siɛnh binib kε ya nun bó. Bi bù' tigbɔnt nnɔ ya daaku, ki laa' nɪ te tilikur itur piñun nε. ²⁰ Nnɔ nε Yonbdaan ya tuɔm bo, u'gbεr yere' ni'kε saan ki ñmɔbe mituɔm.

Kukpiinku kpi' Efes ya du ni

²¹ Ni ya puoli bó nε Pɔl maale' ki ye u li ñε Maseduɔnn nin Akayi ya tinfenm bó nε kí jo Yerusalem. Nε ki ye: «N tí baa' ni'bó la, n li jo Erom ya du bó mɔ.» ²² Nεn saan nε u gènde' bà toreh wɔ nnɔ ya bile, bi yih uba Timote, ki yih utɔ Erat, ki sɔn' bε Maseduɔnn ya tinfenm bó. Nε wɔn juore' Asi ya tinfenm ni ki tien' iwenkáankε.

²³ U ya yo nε kukpiinku kpi' Efes ya du ni Yonbdaan ya sen bo ki bre cεɛn. ²⁴ Uje uba là te udu nnɔ ni, bi yih wɔ Demetriyus. U taah ilike ya kur nε ki teh muduwawaamu mùa naan tɛn ubul *Atemis ya duku, ki kuɔreh binib bo. Lituonl nnɔ bo bitonsɔnb lenh kpɛle cεɛn nε. ²⁵ Demetriyus taan' binib bà kε sɔnh lituonl nnɔ nin binib bà mɔ sɔnh li ya tuonbol, nε ki tɔke' bε ki ye: «N'jɔtiebε, ni bεn ki ye ti fuobe lituonl là bo sɔ-a! ²⁶ Ama Pɔl wɔn lienh ki teh, ibule ña yé bonn, binib nε meh yí. U sure' binib bà bi tuo' u'ñɔbu bó yebe. Na yé niε saan Efes ni baba, Asi ya tinfenm kε ni nε. Ninbi mɔnɔn cii', ki sekn' ki laa' mɔ. ²⁷ U teh nnɔ la, na yé tí tuonl baba nε li saa. Ubucien *Atemis mɔ ya duku li juore fenm nε. Atemis wà, Asi ya tinfenm ya nib nin unɛndun ya nib kε pukeh wɔ nnɔ, mɔ ña ji li ñmɔbe kpiεke.»

28 Binib nnò cii nnò ma nnò nɛ bi'benku ni ben' ki gbien' nɛ bi wuureh ki teh: «Efes yaab ya bul *Atemis yé ubucien nɛ.» 29 Nɛn saan nɛ udu nnò ya nib kɛ kpre', ki tɔke ligol ki joh udu nnò ya nib taakeh nà saan nnò, nɛ ki cuo' Pɔl ya tɔntɔknlieb bile usɛn ni. Bi yih uba Gayus, ki yih utɔ Aristak. Bi yé Maseduonn ya tinfɛnm ya nib nɛ. 30 Pɔl yíe wɔ rí jo linigol nnò saan, nɛ binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò pien' wɔ. 31 Mitinfɛnm nnò ya cienb bà yé Pɔl ya jɔtieb nnò mɔ sɔn' ki tɔke' wɔ ki ye u la jo linigol nnò taan' nà saan nnò. 32 U ya yo nɛ linigol nnò ñmɔbe kuwaaku ki gbien', ka ji bɛn nà bó si nà bó. Biba wuureh ki lienh tuba, bi'tɔb mɔ wuureh ki lienh tutɔr. Bi'ni biba ña ji là bɛn nà cère' bi taan' ni'saan mɔnɔn. 33 *Sufmbɛ bà te ni'saan nnò gɛndɛ' uje uba ki lien' usɛn, bi yih wɔ Aleksand. Linigol nnò ni biba tɔke' wɔ tigber nnò ya tingi, nɛ u yuon' unuɔ ki wuɔn' ki ye u yíe wɔ rí tɔke linigol nnò tigber nnò ya tingi nɛ.

34 Ama linigol nnò bɛndɛ' ki ye u yé Suf ma nnò, nɛ bi taakeh ki wuureh ki tí baa' tɛn tikur tule ki teh: «Efes yaab ya bul Atemis yé ubucien nɛ.»

35 Udu nnò ya keraci cère' linigol nnò ñmile', nɛ u len' ki ye: «Efes yaabɛ, unil kɛ bɛn ki ye ninbi Efes yaab nɛ gu ubucien Atemis ya duku, ki bɛn ki ye u'nennenku ñɛn' kutaaku bo nɛ ki jiiere' ní. 36 Uba ña rí fre kí niɛ kí ye ta te. Nɛn bo, ni bi li duɔn ni'yɛnm nɛ, ki la tien niba ka maale'. 37 Kime ninbi nɛ tuke' bijɛb biɛ nɔ ki baa' niɛ saan. Ba saa' niba ubul ya duku ni, ka suke' ti'bule mɔ. 38 Demetriyus nin u'tonsɔnb ñmɔbe tigber nin unil la, tibuur ya bùol te, bà buh tibuur mɔ te, bɛ rí jo nɛn bó kí tí len. 39 Ni tí ñmɔbe tigbetɔr ki pukn' la, bi li tùɔre tù udu ya taancienl là ñɛndeh *yiko nnò ni nɛ. 40 Ta bɛn la, dinnɔ ya taanl liɛ bo, tí'du ya cienb li biin tɛ kí ye ti nuunh tí kpíin udu nɛ; kime ta ñmɔbe ti li ní nà bo kí tɔke nà cère' ti taan'.» U len' nnò ki gbɛn', nɛ ki cère' bi'kɛ siere'.

20

Pɔl jon' Maseduonn nin Gres ya du ni

1 Kukpiinku nnò ya waaku tí ñmile' ma nnò, nɛ Pɔl cère' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò taan' u'saan, nɛ u saake' bi'gbɛnɛnt, ki cèbe' bɛ ki bure' Maseduonn ya tinfɛnm bó. 2 U ñɛh idu yà te mitinfɛnm nnò ni, ki tɔkeh binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò tigber tù yɛbe ki saakreh bi'gbɛnɛnt, ki tí baa' Gres ya du ni, 3 ki tien' len inɱmaale ita. U là benh wɔ rí kɔ buñɛrcienbu uyo wà kí jo Siri ya tinfɛnm bó nnò nɛ ki cii' *Sufmbɛ kpaan' u'bo iyɛ bɛ rí tien wɔ nà bre, nɛ u ye u li liebe' kí ñɛ Maseduonn ya tinfɛnm bó nɛ. 4 Nɛ binib biba piere' wɔ. Bà piere' wɔ nnò ya yel si: Sopater, u yé Bere ya du ya nil nɛ, ki yé Pirus ya bijɛ nin Aristak nin Sekundus, bi yé Tesalonik ya du ya nib nɛ nin Gayus, u yé Debe ya du ya nil nɛ nin Ticik nin Trofim, bi yé Asi ya tinfɛnm ya nib nɛ nin Timote. 5 Binib bugben liere' usɛn ki jon' Trowas ya du ni ki tí gu tɛ*. 6 Tinbi wɔn, kpɔnɔ wà ña ñmɔbe ñake ya *nacenku gɛbre' nɛ ki yaan ti kɔn' buñɛrcienbu Filip ya du ni. Ti tí tu' bɛ Trowas ya du ni wienɱun daali nɛ, ki tien' len iwien ilole.

Pɔl te Trowas ya du ni

7 *Saba ya daali ya tajuɔku nɛ ti taan' tí ji Yonbdaan ya jier, nɛ Pɔl cin' ki tɔkeh binib Uwien ya gbɛr. Ní faa' la, u li bure ma nnò nɛ u tɔke' bɛ tù ki tí baa' kuyɔku ya siik. 8 Ti taan' lidutɔtuɔl liba ya paaki ya duku ni nɛ. Ifr yɛbe kuduku nnò ni. 9 Unacenfaan uba kɛ lidutɔtuɔl nnò ya dutaaku ya

* 20:5 Liike 16:10.

dubonl bo, bi yih wɔ Etikus. Pɔl tɔke' tigber ki wuɔke' ma nnɔ ne migùonm ñɔnde' unacenfaan nnɔ u gùɔn' ki gbɔkre', ne ki cere' ki lu' tingi. Bi jiiere' be ri fin wɔ ki laa' u kpo'-a! ¹⁰ Nɛn saan ne Pɔl jiiere' ki bùɔn' ki yuure' wɔ, ne ki tɔke' be ki ye: «Cuo men ni'ba, wa kpo'.» ¹¹ Pɔl liebe' ki don' kuduku nnɔ ya paaki ne ki gbiire' Yonbdaan ya jier bi jin', ne u ti tɔke' be tigber ki wuɔke'. Ni ti tuo mifaam, ne u bure'. ¹² Bi tuke' unacenfaan nnɔ ni u fuobe ne unil ke ya yenm duɔn'.

Pɔl ñɛn' Trowas ki jon' Mile

¹³ Tinbi kɔn' buñercienbu, ki liere' usen ki bure' Asɔs ya du bó. Pɔl ye ti li taa wɔ buñercienbu ni nen bó ne, kime u là yie wɔ ri cuon ne kí jo ni'bo. ¹⁴ U ti tu' te Asɔs ni, ne ti taa' wɔ buñercienbu nnɔ ni ti bure' Mitilenn ya du bó. ¹⁵ Ti siere' ni'saan ki bure', ni ñmɔñmɔbe ki ti faa' ki laa' ti gaake Kiyɔ ya dekl ne. Kutaaku faa' ne ti baa' lidektɔl saan, bi yih le Samɔs, kutaaku ti liebe' ki faa' ne ti baa' Mile ya du ni. ¹⁶ Kime Pɔl ña yie wɔ ri wuɔke Asi ya tinfenm ni ne ki lɔke' Efes ya du. U là behn wɔ ri baa Yerusalem tonm ne, ki maaleh ni tuo' la, wɔ ri baa len *Pantekot ya nacenku ya daali.

Pɔl cèbe' Kristo ya taanl là te Efes ni nnɔ ya cienb

¹⁷ Pɔl te Mile ya du ni, ne ki sɔn' ki yin' *Kristo ya taanl ya cienb bà te Efes ya du ni nnɔ. ¹⁸ Bi baa' u'saan uyo wà nnɔ, ne u tɔke' be ki ye: «Kí ñe lidaali là n'taal te Asi ya tinfenm ni nnɔ, ninbi ne ben n là fuobe nin ne idaan ke ma bo. ¹⁹ N jiiin' n'ba tingi ne ki sɔn' Yonbdaan ya tuonl nin tinunsiir, ki jin' ijend, kime *Sufmbɛ biba là kpaan' iye be ri li teh nni nà bre ne. ²⁰ N tɔke' ne *Yesu ya gber binib taakeh nà saan nin ni'den ka bɔle' ne tigber tà ke li tore ne. ²¹ N tɔke' *Sufmbɛ nin bà ña yé *Sufmbɛ ki ye be ri lèbre bi'tetem kí paan Uwien ya sen bo, kí teke Yonbdaan *Yesu kí ji. ²² Fɛnfɛnnɔ min ne te usen ni ki joh Yerusalem nɔ. *Uwien ya Fuoñaanm ne wɔbn' nni ri jo. Ma ben nà li ti tu nni ni'bo. ²³ Ama n nín ben ki ye *Mifuoñaanm tɔkeh nni idu ke ni ki teh bi li ti lɔle nni ni'bo, kí jènde nni mɔ. ²⁴ Ama min ña nín tangeh n'miel ten len ne yé n'bo nibonmɔnn. N yie ri sɔn ki ti baa' n'tuonl ya bien ne. N yie ri tien Yonbdaan *Yesu ye ri tien nà nnɔ ne. Nɛn si: ri tɔke binib Uwien ya juokm ya gbɛmɔnmɔnt.

²⁵ «N là cuonh ki tɔkeh ninbi bà ke Uwien ya bel ya gber nnɔ, n ben ki ye na ji li le nni. ²⁶ Nɛn bo ne n tɔkeh ne dinnɔ wuɔ ki teh ni'ni wà ke kpo' ki juore' fenfenm la, na ñɛn' min, ²⁷ kime n tɔke' ne Uwien yie nà ke, ka bɔle' ne niba. ²⁸ Li ñuuke men ni'ba mɔnmɔnm, kí li ñuuke binib bà *Mifuoñaanm guun' ne be nnɔ mɔ mɔnmɔnm. Li likeh be men. Bi ye Uwien ya taanl ne. U taa' u'Bije ya sɛm ne ki de' lè. ²⁹ N ben ki ye n bure' la, binib li kɔ ni'ni, kí li bre ten ikèr, kí li nuunh be ri bere litaanl nnɔ, kí tien li'nib nà bre ka ri lɔkre uba mɔnmɔn. ³⁰ Bitonnendɛnb li ñe ninbi mɔnmɔn ni kí lere binib bà teke' *Yesu ki jin' nnɔ be ri wie u'sen kí paan ben bo. ³¹ Nɛn bo, la gɔh men, kí li tien kí ye ibin ita sɔ n gbierɛh ni'ni wà ke nin tinunsiir ne ñɔnku nin wien ni.

³² «Fɛnfɛnnɔ n taa' ne ki ñukn' Uwien; ki tɔkeh ne ki teh ní tiere Uwien ya juokm ya gber bó. Tigber nnɔ ñmɔbe mituɔm, ki li cère ní li faa mitekjim ni, ki li de ne lifaal là u bonde' lè ki ble' binib bà ke ye u'yaab nnɔ. ³³ N là te ni'saan ma nnɔ, ma binbe' uba ya likbu ki niireh nin u'wengolkaar. ³⁴ Ninbi mɔnmɔn ben ki ye n ya nɔje bo ne min nin n'tontɔknlieb là fuobe. ³⁵ N tuu ki sɔnh ki wɔngeh ne ki teh ni'mɔ ri li sɔnh nin inunmɔn ñɔ kí li

toreh bijiinb, kí li tien Yonbdaan *Yesu mǎnǎn là len' liǎǎbonl là ki ye: «Wà dienh ya yǎnm sǎnge ki cǎn' wà teknh nnǎ.» »

³⁶ Pǎl len' ki tí gben', nǎ wǎn nin bǎn kǎ gbaan' nǎ u kǎare'. ³⁷ Nǎn saan nǎ bi'kǎ cin' ki muǎh ki joh ki tí lǎkndeh Pǎl. ³⁸ Bi'yǎnm tùǎre' ki saa' u len' liǎǎbonl là ki ye ba ji li lǎ wǎ nnǎ bo nǎ, nǎ ki pǎere' wǎ, wǎ ní tí kǎ buǎercienbu.

21

Pǎl doh Yerusalem bǎ

¹ Tí cǎbe' bǎ ma nnǎ nǎ ki kǎn' buǎercienbu, ki bure' ki cubn' ki tí baa' Kǎs ya dekl; wienle daali nǎ ti baa' Lod ya dekl, ki ñǎn' nǎn saan ki bure' Patara ya du bǎ. ² Tí laa' ni'saan buǎercienbu buba bù fih bù ní bure Fenisi ya tinǎnm bǎ, nǎ ti kǎn' bù ki bure'. ³ Tí jojob ki tí likeh Ciip ya dekl tí'nun bǎ, nǎ ki ñmieke' lǎ unǎǎm bǎ, ki cubn' Siri ya tinǎnm bǎ, ki tí baa' Tir ya du ní. Bi lí ñǎn ituk buǎercienbu nnǎ ni nǎn saan nǎ. ⁴ Tí laa' binib bǎ teke' *Yesu ki jin' udu nnǎ ní, nǎ ki tien' bi'saan iwien ilole. *Mifuoǎaanm cǎre' bi tǎke' Pǎl ki ye u la dùo Yerusalem bǎ. ⁵ Iwien ilole nnǎ gǎbre' ma nnǎ, nǎ ti liebe' ki bure'. Tí joh tí kǎ buǎercienbu, nǎ bǎn nin bi'puob nin bi'bumu kǎ pǎere' tǎ ki ñǎn' udu nnǎ ní. Tí'kǎ gbaan' miǎunciǎnm nnǎ ya gbaal, ki kǎare', ⁶ nǎ ti cǎbe' tǎb, tí kǎn' buǎerbu nnǎ, nǎ bǎn liebe' ki kun'.

⁷ Tí kǎn' buǎercienbu mifǎrkaam Tir ya du ní nǎ ki tí baa' Tolemays ya du ní. Tí jon' ki fuonde' binib bǎ teke' *Yesu ki jin' ki te ni'saan nnǎ, nǎ ki tien' bi'saan uwien uba. ⁸ Kutaaku faa' nǎ ti tí liebe' ki bure' ki tí baa' Sesare ya du ní, ki jon' ki tí te Filip wǎ tǎkeh *Yesu ya gbǎmǎnmǎnt nnǎ den. U yǎ bi lá gǎnde' jǎb bilole* bǎ nnǎ ya uba nǎ. ⁹ U lá ñmǎbe bisieb binan nǎ ba bǎn jǎb, ki sǎkndeh Uwien ya ñǎbon. ¹⁰ Tí tien' ni'saan iwenkǎanke, nǎ *Uwien ya ñǎbonsǎknl uba ñǎn' Sude ya tinǎnm bǎ ki baa' ní bi yih wǎ Agabus. ¹¹ U tu' tǎ ni'saan nǎ ki teke' Pǎl ya ningbǎnl, ki lǎle' wǎn Agabus ya tǎan nin u'nuǎ, ki len' ki ye *Mifuoǎaanm ye ma so: «Udaan wǎ si liningbǎnl lie nnǎ *Sufmbǎ li tí lǎle wǎ nnǎ nǎ Yerusalem ní, kí tǎa wǎ kí ñukn bǎ ña yǎ *Sufmbǎ.» ¹² Tí cii' nnǎ ma nnǎ nǎ tinbi nin binib bǎ te ni'saan nnǎ gbǎan' Pǎl ki ye u la dùo Yerusalem bǎ. ¹³ Nǎ Pǎl ye: «Ní teh bǎ nǎ, ki mǎmuǎh ki saah n'yǎnm-i? Min bonde' ki gben' nǎ. Bi lí tí lǎle nni bii bi lí tí ku nni Yerusalem ní Yonbdaan *Yesu bo mǎnǎn la, n lí li jo nǎ.» ¹⁴ Wa tuo' tí yaam ma nnǎ nǎ ti dǎan' wǎ, ki ye: «Yonbdaan ní tien u yǎ ma.»

¹⁵ Tí tien' ni'saan iwenkǎanke yǎ nnǎ gǎbre', nǎ ti bonde' ki tí gben' ki don' Yerusalem bǎ. ¹⁶ Binib bǎ teke' *Yesu ki jin' ki te Sesare ya du ní nnǎ ya biba mǎ pǎere' tǎ. Bi tuke' tǎ ki jon' uje uba den tí tí gǎn', bi yih wǎ Minasǎn, u yǎ Ciip ya nil nǎ, ki pǎe Yesu ya sǎn bo ní wuǎke'.

Pǎl baa' Yerusalem ní ki jon' Saak den

¹⁷ Tǎ, tí baa' Yerusalem ní ma nnǎ nǎ binib bǎ teke' *Yesu ki jin' nnǎ teke' tǎ nin uyǎnsǎnge. ¹⁸ Kutaaku faa' nǎ tinbi nin Pǎl jon' Saak den ki tí fuonde' wǎ. *Kристо ya taanl ya cǎnǎ kǎ mǎ lá taan' ni'saan. ¹⁹ Pǎl fuonde' bǎ ki tí gben', nǎ ki tǎke' bǎ ni'kǎ dokdoki kí ñǎ u'tuonl bo Uwien tien' nǎ bǎ ña yǎ *Sufmbǎ ya siik ní. ²⁰ Bi cii' Pǎl len' nǎ nnǎ, nǎ bi pǎke' Uwien, ki tǎke' wǎ ki ye: «Tí'ninjǎ, a laa'-aa! *Sufmbǎ itur itur nǎ teke' *Yesu ki jin', nǎ bi'kǎ ya nun mǎn bǎ ní li boh Moyis ya yiko nǎ. ²¹ Bi cii' bi ye a wǎknh *Sufmbǎ bǎ kǎ te inibotǎ ya du ní nnǎ kí teh bi lá ji ní li pǎe Moyis ya yiko bo, ki lá ji ní

* 21:8 Liike 6:5.

li jeh bi'bumu ya pun, ki la ji ní li pɛ bi'yaajebok bo. ²² Ti li tien mila? Bi li li cii a'baam bó nɛ. ²³ Tɔ, á tien ti li tɔke ɲɛ ná nɔ. Bijeb binan biba te ti'ni, ki la pùon' lipuonl; ²⁴ taa be ní jo Uwien ya duku ni, kí tí tien tijòknt ya ñɛnm ya tuɔrl, á pè bi li tí taa tibont tà kí tien lituɔrl nnɔ bo, ɲɔ be ní kuo bi'yur. A tien' nnɔ la, binib kɛ li bɛnde kí ye bi lienh tà a'bo nnɔ ta te, kí bɛnde kí ye a'mɔ pɛ Moyis ya yiko bo nɛ. ²⁵ Binib bà ɲa yé *Sufmbɛ ki teke' *Yesu ki jin' nnɔ, bɛn wɔn, ti là maale' ki ye ní mɔn tí kɛle kugbɔnku nɛ kí tɔke be kí ye bi la ɲmɔnh tɔtuɔrnɔnt, ki la ɲmɔnh wɛnkpil, ki la jinh sɛm, ki la teh nanmaal.»

²⁶ Kutaaku tí faa' nɛ Pɔl taa' bijeb nnɔ, wɔn nin bɛn tí taan' ki cin' ki teh tijòknt ya ñɛnm ya tuɔrl nnɔ. Nɛ u kɔn' Uwien ya duku ya luo bo, ki tɔke' utɔtuɔrkɛ lidaali là bi li tien lituɔrl nnɔ kí gben ɲɔ wà kɛ ní de Uwien u'pum.

Bi cuo' Pɔl Uwien ya duku ya luo bo

²⁷ Tɔ, bi li tien lituɔrl nnɔ kí tí dukn iwien ilole nɛ. Iwien nnɔ tí bɛnh yí ní gben, nɛ *Sufmbɛ bà ñɛn' Asi ya tinɛnm bó ní nnɔ laa' Pɔl Uwien ya duku ya luo bo, ki cèrɛ' linigol kpɛrɛ' Pɔl bo, nɛ ki cuo' wɔ, ²⁸ ki wuureh ki teh: «Israyel yaabe, la tuo mɛn, uje wà sɔ cuonh ní'kɛ saan, ki wɔknh binib kɛ miwɔknm mà saah tinbi *Sufmbɛ nin Moyis ya yiko nin Uwien ya duku. U tuke' binib bà ɲa yé *Sufmbɛ mɔnɔn, ki kɔn' Uwien ya duku ni, ki kuɔn' kù tijòknt.» ²⁹ Kimɛ bi là laa' Pɔl nin Trofim, wà yé Efɛs ya du ya nil nnɔ tɔke udu ni ma nnɔ nɛ bi maale' ki ye Pɔl taa' wɔ ki kɔn' Uwien ya duku ni nɛ.

³⁰ Kukpiinku kpi' udu ni ní'kɛ saan, nɛ udu nnɔ ya nib sɛn' ki taan' ní, ki cuo' Pɔl, ki dɛrɛ' wɔ ki ñɛn' Uwien ya duku ni, nɛ ki pɔk ki p̄lin' inaɲuɔn. ³¹ Uyo wà bi nuunh bɛ ní ku Pɔl nnɔ, nɛ Erom ya Sojambe ya cɛn cii' bi ye: «Yerusalem kɛ kpi' ɲɔ.» ³² I ya tãan bo, nɛ ucɛn nnɔ taa' Sojambe nin sojambe kobk ya cɛnb biba, ki tiinh ki joh linigol nnɔ saan. Bi laa' Sojambe nnɔ nin bi'cɛn ma nnɔ, nɛ bi dãan' ka ji ñih Pɔl. ³³ Nɛn saan nɛ sojambe ya cɛn nnɔ cuon' ki nɛkn' Pɔl, ki cuo' wɔ, ki tɔke' u'sojambe ki ye bɛ ní taa tikudɔkr tule kí lɔle wɔ, nɛ ki niire' Pɔl yé udaan wà nin u tien' bà. ³⁴ Ama linigol nnɔ ni, biba wuureh ki lienh tuba, nɛ bitɔb mɔ wuureh ki lienh tutɔr. Kuwaaku nnɔ bo nɛ sojambe ya cɛn nnɔ ɲa fre' ki bɛnde' ná tien', nɛ ki tɔke' u'sojambe ki ye bɛ ní taa Pɔl kí jo bi'tonsɔnduku saan. ³⁵ Bi tuke wɔ ki joh ki tí baa' kuduku nnɔ ya naɲɔkɔkɔl saan, nɛ sojambe tí gben' ki yuure' wɔ paaki, kimɛ linigol nnɔ ɲmɔbe kinunbɔnk nɛ. ³⁶ Udu nnɔ ya nib kɛ pɛ puoli nɛ ki wuureh ki teh: «Ku wɔ mɛn! Ku wɔ mɛn!»

Pɔl len' wɔ ní fie u'ba Sufmbɛ saan

³⁷ Bi ye bɛ ní kuɔn Pɔl kuduku nnɔ ni uyo wà nnɔ nɛ u niire' sojambe ya cɛn nnɔ Grɛkmbɛ ya lenm ni ki ye: «A li tuo kí cèbe nni ní tɔke ɲɛ liɲɔbonl liba-aa?» Nɛ ucɛn nnɔ niire' wɔ ki ye: «A ciih Grɛkmbɛ ya lenm nɛ-ɛɛ?» ³⁸ Nɛn mɛn la, sin ɲa ní Esipt ya jɛ wà cèrɛ' linigol yíe' tí'du ya cɛnb ya ñɔbu bó idɛn yíe nɔ ki tuke' binikub itur inan ki jon' kupenpelku ni nnɔ-a?» ³⁹ Nɛ Pɔl ye: «Min yé Suf nɛ, ki maa' Tars ya du wà te Silisi ya tinɛnm ni, u'yel kpére' nnɔ ni, ki yé len ya nil. A tuo' la, á cèbe nni ní len nin linigol liɛ nɔ.»

⁴⁰ U cèbe' Pɔl ki ye wɔ ní len, nɛ Pɔl sere' linaɲɔkɔkɔl nnɔ bo, ki yuon' unuɔ ki ye bɛ ní ɲmile, bi ɲmile' cim, nɛ u len' bɛ *Sufmbɛ ya lenm ni ki ye:

22

¹ «N'baambe nin n'ninjiebe, cenge men fenfennò n li take ne tigber tà kí fie n'ba nò.»

² Bi cii' u lienh bi ya lenm ma nnò, ne bi tùore' ki ñmile' cim.

Nen saan ne Pòl ye: ³ «N yé Suf ne, ki maa' Tars ya du wà te Silisi ya tinfenm ni nnò ni. Ama bi wube' nni udu wà ni sò. Gamaliel ne là wòkn' nni tí'yaajeb ya yiko ya bom mòmòm. Ne n' nun là món Uwien ya tuonl bo, ten ní'ke ya nun món ma lí'bo fenfennò wuò nò. ⁴ N là jèndeh binib bà pe *Yesu ya sen bo ne haali bi tí kpuokeh, ki coh bijeb nin bipiib, ki lùoh be tikudàkr, ki tí pekndeh. ⁵ Bitòtuòrcienb ya cien nin *Sufmbè ya buur ya cekl yaab li fre kí take ne kí ye n len' nà nò ní yé imòn ne. Bi là kele' tigbònt mòmòm ki de' nni ní tí de *Sufmbè bà te Damas ya du ni nnò, be ní cèbe nni ní cuo binib bà teke' *Yesu ki jin' ki te ní'bó nnò, kí lòle be tikudàkr kí taa be kí baa Yerusalem ni, kí lá dere bi'tub.»

Pòl take' be u teke' Yesu ki jin' ma bo

(Itùon 9:1-19; 26:12-18)

⁶ «N là joh kí tí nek' Damas ya du, kuwensiiku ya yo, ne kuwenwencienu kuba ci' ki ñen' paaki bó ní, ki wende' ki yile' n'bo. ⁷ N lu' tingi ni, ne ki cii' unieke uba bó u teh: «Sòl, Sòl, be tien' a jèndeh nni?» ⁸ Ne n niire' ki ye: «Yonbdaan, a yé u le daan ne?» Ne u jiiin' nni ki ye: «Min Nasaret ya *Yesu ne, a jèndeh min ne.» ⁹ Min nin bà là te nnò laa' kuwenwenku nnò ama ba cii' wà lienh nni nnò ya nieke bó. ¹⁰ Ne n tí niire' ki ye: «Yonbdaan, n li tien mila?» Ne u jiiin' nni ki ye: «Fii kí jo Damas ya du ni, bi li tí take ne a li tien nà ke.» ¹¹ Kuwenwenku nnò wende' n' nun ni ma nnò, ma ji lenh, ne min nin bà take nnò cuo' n'nuò ki díeh n tí baa' Damas ya du ni.

¹² «Ujè uba là te len, bi yih wò Ananiyas. U pe Uwien ya sen bo mòmòm, ki boh Moyis ya yiko ne *Sufmbè bà ke kò Damas ni nnò pèkeh wò. ¹³ U baa' ki sere' n'saan ne kí take' nni ki ye: «N'ninjè Sòl, likre.» Ne n pòk ki likre' i ya taan bo ki laa' wò. ¹⁴ Ne u take' nni ki ye: «Tí'yaajeb ya Wien juò' kí gènde' ne, á bende u'yiem, kí le *Yesu ugbemòndaan, kí cii u'nieke bó. ¹⁵ Kime a li yé u'mònkunl ne binib ke ya nun bó, kí take be a laa' nà nin a cii' nà. ¹⁶ Ji la taande, fii kí cère be ní sù ne Uwien ya ñunm, á te u'yel wò ní fère ne a'biere.»

¹⁷ «Ni ya puoli bó ne n liebe' Yerusalem. Lidaali liba ne n te Uwien ya duku ni kí kàareh ne ní tien' nni tídeknt yaam, ¹⁸ n laa' Yonbdaan ne u take' nni ki ye: «Fii kí ñe Yerusalem ni tonm, kime len ya nib ña ní teke a li take be n'gber tà nnò.» ¹⁹ Ne n jiiin' wò ki ye: «Yonbdaan, bi ben ki ye min ne là joh *Sufmbè ya taan ya dur ni, ki coh binib bà teke' ne ki jin' nnò, kí tí pekndeh, kí jèndeh be kí gbiekeh. ²⁰ Bi là kuuleh a'mònkunl Etienn uyo wà nnò, min mòmòm là te ní'saan, kí tuo' ki ye ní mòm, ne kí gu binib bà kuuleh wò nnò ya wengolkaar.» ²¹ Ne u take' nni ki ye: «Li joh, kime n li sòn ne nà bó fòke, bà ña yé *Sufmbè nnò saan.» »

Ba kaabe' ki ní' Pòl kime u yé Erom yò ne

²² Linigol nnò cenge' Pòl bó kí tí baa' uyo wà u ye Yonbdaan ye wò ní jo bà ña yé *Sufmbè saan nnò, ne kí cin' kí wuureh kí teh: «Gben men unil wuò ya gber kitink bo, kime na kpe wò ní li fuobe.» ²³ Ne kí tùoreh kí wuureh, kí goreh bí'liergbenkt kí wienh, kí yih titent kí plèh paaki kí teh kutengunku. ²⁴ Ne Sojambè ya cien nnò take' u'sojambè kí ye be ní taa Pòl kí kuon bí'duku ni, kí ní wò inalèbe, kí wòbn wò wò ní take u tien' bà ñò

bi wuureh u'bo nɔ nnɔ. ²⁵ Bi lɔle' Pɔl, be ɔ́ nǐ wɔ inalebe uyo wà nnɔ, ne u tɔke' Sojambɛ kobk ya cien wɔ se u'saan nnɔ ki ye: «Ni ɔmɔbe usen nǐ nǐ Erom yɔ, ka kpɛ' ki bun' wɔ tibuur ki laa' u'biil-ii?» ²⁶ Sojambɛ kobk ya cien nnɔ cii' nnɔ ma nnɔ ne ki jon' bi'cien nnɔ saan, ki tɔ tɔke' wɔ ki ye: «A bi ye á tien be sɔ! Uje nnɔ yé Erom yɔ ne.» ²⁷ Ne bi'cien nnɔ jon' Pɔl saan, ki tɔ niire' wɔ ki ye: «A yé Erom yɔ ne-εε?» Pɔl tuo'. ²⁸ Ne ucien nnɔ ye: «Min pèn' ilike i yɛbe ne ki yaan ki kpɛnde' Erom ya nil.» Ne Pɔl ye: «Bi maa' min n yé Erom ya nil ne.» ²⁹ Pɔl len' nnɔ ma nnɔ ne bà bi li nǐ wɔ kí wɔbn wɔ wɔ ɔ́ len nnɔ sule' ki sere' i ya tãan bo. Uciɛn nnɔ bɛnde' ki ye u lɔle' unil wà nnɔ yé Erom yɔ ma nnɔ ne bujɛwaanbu cuo' wɔ.

Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab bun' Pɔl tibuur

³⁰ Tɔ, sojambɛ ya cien nnɔ yíe wɔ ɔ́ tùɔre kí bɛnde *Sufmbɛ biindeh Pɔl nibonn ná bo ma nnɔ, kutaaku faa' ne u lore' Pɔl, ki cère' bitɔtuɔrcienb nin *Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab kɛ taan', ne u cère' Pɔl baa' ki lá sere' bi'nun bó.

23

¹ Pɔl caan' tibuur ya cien nnɔ bo inun ne ki ye: «N'yaabɛ, n bɛn n'yɛnm ni ki ye ma ɔmɔbe biil Uwien ya nun bó haali nin fɛnfɛnnɔ.» ² U len' nnɔ ma nnɔ, ne bitɔtuɔrcienb ya cien Ananias tɔke' bà se ki neke Pɔl nnɔ ki ye be ɔ́ nǐ u'ñɔbu bó ne bi nǐ'. ³ Nɛn saan ne Pɔl tɔke' wɔ ki ye: «A yíe a li mɔn binib ya nun ni ne, Uwien ne li nǐ sin. A kɛ niɛ saan ki ye a buh nni tibuur ti'yiko ye ma bo ne, ne ki kende' *yiko bugben bo ki ye be ɔ́ nǐ nni.» ⁴ Ne binib bà te ni'saan nnɔ tɔke' Pɔl ki ye: «A sukreh bitɔtuɔrcienb ya cien sɔɔ?» ⁵ Ne Pɔl ye: «Weee! N'yaabɛ, ma bɛn ki ye u yé bitɔtuɔrcienb ya cien. N bi bɛn la, ma bi li len nnɔ, kime nǐ kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Nǎ ɔ́ len a'du ya cien fɛnfɛnm.» »

⁶ Tɔ, Pɔl bɛn ki ye bi'ni biba yé Saduseyɛnmbɛ ne, bitɔb mɔ yé Farisɛnmbɛ. Ne u wuure' tibuur ya cɛkl yaab nnɔ ya siik ni ki ye: «N'yaabɛ, n yé Farisɛn ne, ne n'baa mɔ yé Farisɛn. N ɔmɔbe lidɛndɛnɔl ki ye bitɛnkpiib li mɛkre. Lidɛndɛnɔl nnɔ bo ne, bi buh nni tibuur.» ⁷ U len' nnɔ u'ñɔbu ɔ́ lu', ne Farisɛnmbɛ nin Saduseyɛnmbɛ cin' ki findeh nin tɔb, ne linigol nnɔ bore' mile. ⁸ Saduseyɛnmbɛ bɛn, maaleh ki teh tenkpiib ɔ́ nǐ mɛkre, Wien ya tondb ɔ́ te, ciiku mɔ ɔ́ te, ama *Farisɛnmbɛ bɛn teh ni'ke te ne. ⁹ Bi biɛ findeh nin tɔb, ki ɔmɔbe kuwaaku ki gbien', ne *Yiko ya wɔnwɔknb ni bà yé *Farisɛnmbɛ nnɔ ya biba fii' ki sere' ki len' ufaa bo ki ye: «Ta laa' uje wuɔ ya biil. Nba la, Uwien ya tond bii niba ne len' nin wɔ.» ¹⁰ Ifɛnfɛnde nnɔ brikreh ki joh ma nnɔ, Sojambɛ ya cien nnɔ fɛnge bi lá lã dɛre kí tɔnde Pɔl ne ki tɔke' u'sojambɛ ki ye be ɔ́ jiiire kí jo kí tɔ́ nɛn Pɔl bi'ni, kí jiiin bi'duku ni.

¹¹ Ni'daali ya nɔnku ne Yonbdaan baa' Pɔl saan, ki tɔke' wɔ ki ye: «Cuo a'ba. A tɔke' binib n'gbɛr Yerusalem ni ma bo nnɔ, a li tɔ tɔke tù nnɔ ne Erom ya du ni mɔ.»

Sufmbɛ kpaan' iyɛ be ɔ́ ku Pɔl

¹² Kutaaku faa' ne *Sufmbɛ biba taan' ki kpaan' iyɛ ki pole' ki ye ba ku' Pɔl la, ba ɔ́ ji ka ɔ́ nǐ mɔ. ¹³ Binib bà kpaan' iyɛ nnɔ gɛbre' pinan. ¹⁴ Bi jon' bitɔtuɔrcienb nin *Sufmbɛ ya cienb saan, ki tɔ tɔke' be ki ye: «Ti pole' ki ye ta ku' Pɔl la, ta ɔ́ ji bonn. ¹⁵ Fɛnfɛnnɔ ninbi nin *Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab tuo' la, nǐ sɔn unil wɔ ɔ́ jo Sojambɛ ya cien saan kí tɔ tɔke wɔ kí ye wɔ

ní cèrè Pól ní baa ni'saan, ní tùrè kí fiin u'gber. Tinbi bonde' ñó tí ku wò, wá ní baa nié saan.»

¹⁶ Pól ya ninse ya bije cii' bi bonde' ma bo, ne ki jon' Sojambé ya tonsònduku bó, ki tí kòn' ki tóke' Pól. ¹⁷ Nén saan ne Pól yin' Sojambé kobk ya cién uba, ki tóke' wò ki ye: «Pìere unacien wuò ni'cién saan, kime u ñmòbe tigber tuba wò ní tóke wò.» ¹⁸ Nè sojambé kobk ya cién nnò taa' wò ki jon' bi'cién nnò saan, ki tí tóke' wò ki ye: «Lipekl ya nil Pól ne yin' nni ki tóke' nni ki ye ní pìere unacien wuò a'saan, u ñmòbe tigber tuba wò ní tóke ñe.» ¹⁹ Sojambé ya cién nnò cuò' unacien nnò ya nuò bi jènde', ne u niire' wò ki ye: «A yíe á tóke nni be ya gber-i?» ²⁰ Nè u ye: «*Sufmbé biba bonde', ki ye bi li tóke ñe kí ye á wun taa Pól ní tibuur ya ciénb saan, ñó be ní tùrè kí fiin u'gber. ²¹ Bi tóke' ñe la, a la tuo, kime bijeb bà nuunh be ní gùbn usen bó kí ku Pól nnò gèbre' pinan. Bi pole' ki ye ba ku' Pól la, ba ní ji ka ní ñu mò. Fénfennò bi bonde' ki gben'-a, bi ji cengeh sin bó ne.» ²² Nè Sojambé ya cién nnò tóke' unacien nnò ki ye: «La tóke nil kí ye a tóke' nni tigber tù nò», ne kí cèrè' u bure'.

Bi taa' Pól ki jon' gobina Feliks saan

²³ Sojambé ya cién nnò yin' sojambé kobk ya ciénb ni bile ki tóke' be ki ye be ní taa Sojambé kòbiile nin bitenjèkb pilole nin sojambé bà bukeh ikpaan nnò kòbiile, be ní bonde kí lá bure kuñonku tikur tuwe ya yo Sesare ya du bó. ²⁴ Ní bonde itaan mò kí taa Pól kí jo gobina Feliks saan, wò ní ñe caabu, niba la tien wò. ²⁵ Sojambé ya cién nnò kele' kugbònkú be ní tí de gobina Feliks. U kele' ki ye:

²⁶ «Min Klod Lisiyas ne fuondeh sin ucién, gobina Feliks. ²⁷ *Sufmbé lá cuò' uje wuò ki benh be ní ku wò ne. N cii' u yé Erom yò ma nnò ne n taa' Sojambé ki tí fie' wò bi'saan. ²⁸ N lá yíe ní bende bi biindeh wò bà bo ma nnò, ne ki taa' wò ki jon' *Sufmbé ya buur ya cekl yaab saan. ²⁹ Bi bun' wò tibuur, ne n bende' ki ye bi biindeh wò bi'yiko bo ne. Ma laa' u tien' nà, ní kpè be ní ku wò bìi be ní pèkn wò. ³⁰ N cii' bi ye *Sufmbé kpaan' iyè be ní bole kí ku wò ma nnò ne n cèrè' bi taa' wò i ya tàan bo ki baa' a'saan, ki tóke' binib bà biindeh wò nnò ki ye bi'mò ní jo a'saan, kí tí tóke ñe bi biindeh wò bà bo.»

³¹ Tò, Sojambé nnò paan' bi'cién tóke' be nà nnò bo, ne ki taa' Pól kuñonku ki jon' Antipatis ya du bó. ³² Kutaaku faa' ne Sojambé bà cuonh tingi ni nnò lièbe' bi'duku bó, ne bitenjèkb nnò gèbre' nin Pól ki joh Sesare ya du bó. ³³ Bi tí baa' ki taa' kugbònkú nnò ki de' gobina Feliks, ne ki taa' Pól mò ki ñukn' wò. ³⁴ Gobina nnò kaan' kugbònkú nnò ki gben', ne ki niire' Pól ki ye «A yé mi lé tinfenm be yò ne?» Nè Pól ye: «N yé Silisi yò ne.» U cii' u yé Silisi yò ma nnò, ³⁵ ne u tóke' wò ki ye: «Binib bà biindeh ñe nnò mò baa' ní la, n li cenge a'gber.» Kí cèrè' u te ubèr Herod lá mèn' kubèrduku kùà nnò ní, ne bi gu wò.

24

Sufmbé biin' Pól

¹ Iwien inun gèbre', ne bitòtuàrciènb ya cién Ananiyas baa' Sesare ya du ni nin *Sufmbé ya ciénb biba nin lóya uba bi yih wò Tètulus. Ne bi biin' Pól gobina Feliks ya nun bó. ² Bi yin' Pól u baa' ne Tètulus cin' ki biindeh wò kí teh: «Ucién Feliks, sin bo ne ti ñmòbe unòkpaan kí tí gben' kí ñe a laa' miyènfuom mà ki tuke' milèbrm kí baa' tí du wuu ni nnò. ³ Ti lenh a teh mimònm mà uyo ke ni'ke saan, ne ki faareh ñe. ⁴ Ma yíe ní len kí wuòke kí

ɲaabe a'yɛnm. Nɛn bo, n gbáanh ɲɛ a'nimànt bo, á cenge ti'bo waamu. ⁵ Ti sekn' ki laa' uje wuɔ yé unibiɛɔ nɛ. U kpíindeh *Sufmbɛ bá kɛ te uɲɛndun wuu ni nɛ, kí cɛreh bi teh fɛnfɛnm. Wɔn nɛ yé licɛkl lá pɛ Nasaret ya *Yesu ya sɛn bo nnɔ ya ciɛn. ⁶ U lá bikn' wɔ ní kuɔn Uwien ya duku tijòknt mɔnɔn nɛ ti cuo' wɔ. [Ti lá yíe tí bu wɔ tibuur ti'yiko ye ma bo nɛ. ⁷ Nɛ Sojambɛ ya ciɛn Lisiyas baa' ki lá taa' ufaa ki fie' wɔ ti'saan, ⁸ kí tɔke' binib bá biindeh wɔ nnɔ ki ye bɛ ní jo a'saan.]* Sin mɔnɔn bun' wɔ tibuur la, a li bɛnde ti biindeh wɔ bá bo.» ⁹ Sufmbɛ taan' Tɛtulus buñɔbu ki ye u len' tà nɔ tù te nɛ.

Pɔl lienh Feliks ya nun bó wɔ ní fie u'ba

¹⁰ Nɛn saan nɛ Feliks yuon' unuɔ ki de' Pɔl usɛn wɔ ní len. Nɛ Pɔl ye: «N bɛn ki ye a ɲuuke udu wuu ní tien' ibin yá yɛbe, nɛn bo, n li tɔke ɲɛ n'gbɛmànt nin midum. ¹¹ N don' Yerusalem bó ki tí puke' Uwien ma na gèbre' iwien piik nin ile. A li fre kí niire binib kí liike tù te bii ta te. ¹² Níl ɲa laa' n te Uwien ya duku ni bii *Sufmbɛ ya táan ya dur ni bii udu ni niba saan ki findeh nin uba bii kí sureh binib bɛ ní kpɛ. ¹³ Ba ní fre kí wuɔn ɲɛ fɛnfɛnnɔ wuɔ nɔ bi biin' nni bá bo. ¹⁴ N bɛn ná sɔ ní tɔke ɲɛ: n pɛ *Yesu ya sɛn bo ɲɔ ní li pukeh ti'yaajɛb ya Wien mɔnmɔnm nɛ, nɛ bɛn *Sufmbɛ lienh kí teh usɛn nnɔ ɲa yé sɛnmàn. N boh ná kɛ kele' *yiko ya gbɔnku ni nin *Uwien ya ñɔbonsɔknɔ kele' ná kɛ nnɔ mɔ nɛ. ¹⁵ N ɲmɔbe lidɛndɛnl lá nnɔ, bɛn mɔnɔn ɲmɔbe li ya dɛndɛnbaabl nɛ, kí ye Uwien li mɛkre bitenkpiib, bá mɔn nin bá bre kɛ. ¹⁶ Nɛn bo nɛ n tuu kí ñikndeh n lá li ɲmɔbe biil Uwien nin binib saan.

¹⁷ «N tien' ibin yá yɛbe ka te Yerusalem ni, nɛ kí liebe' ní ní lá pu n'du ya jiiib bupaabu, kí tùɔɛ lituɔrl kí de Uwien. ¹⁸ Nɛn saan nɛ bi laa' nni n te uyo wá Uwien ya duku ya luo bo kí teh tijòknt ya ñɛnm ya tuɔrl nnɔ. Ba laa' nni nin nigol, ka laa' n cɛɛre' nib mɔ kpɛ' ma. ¹⁹ Ama *Sufmbɛ bá ñɛn' ní Asi ya tinfɛnm bó ní nnɔ, nɛ lá laa' nni. Bi bi ɲmɔbe n'bo tigber la, bɛn nɛ bi li baa a'saan kí lá biin nni, ²⁰ bii bɛn bá biindeh nni nɔ, bɛ ní tɔke ɲɛ *Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab bun' nni tibuur Yerusalem ni ma nnɔ bi laa' n'biil li la? ²¹ Nba la, n lá sere' bi'nun bó ma kí wuure' kí len' liñɔbnl lá baba kí ye: «N teke' kí jin' kí ye Uwien li mɛkre bitenkpiib nnɔ bo nɛ ni buh nni tibuur dinnɔ.» »

²² Feliks bɛn *Yesu ya sɛn ya paanm bo ya gber mɔnmɔnm. Nɛn bo nɛ u tɔke' bɛ kí ye: «Liebe ní mɛn lidaali liba. Sojambɛ ya ciɛn Lisiyas lá baa' ní la, n li liike ni'gber ya tingi.» ²³ Nɛ kí tɔke' Sojambɛ kobk ya ciɛn kí ye wɔ ní li gu Pɔl, kí lá li wɔbndeh wɔ isɛn iba ni. U'yaab ye bɛ ní tore wɔ la, u lá piendeh bɛ.

²⁴ Iwenkáankɛ gèbre', nɛ Feliks tɔke nin u'po Drusil kí baa' tibuur ni. U'po nnɔ yé Suf nɛ. Feliks sɔn' bɛ ní tí yin Pɔl ní wɔ ní lá tɔke bɛ tigber tà li cɛɛre bɛ ní teke *Yesu Kristo kí ji ɲɔ bɛ ní cenge. ²⁵ Pɔl te kí lienh kí wɔngɛh unil li teh ma kí li cuube nin u li coh u'ba ma bo, kímɛ Uwien li bu binib tibuur ma nnɔ, nɛ bujɛwaanbu cuo' Feliks, nɛ u ye: «Fɛnfɛnnɔ á li fre kí li joh, n lá laa' mifɛnm la, n li liebe kí yin ɲɛ.» ²⁶ Feliks daan kí teh nba lá Pɔl li de wɔ ilike nɛ. Nɛn bo nɛ u sɔnh kí yih wɔ uyo kɛ bi tɔkeh tigber.

²⁷ Ibiniɲmɛn ile gèbre', nɛ gobina wá bi yih wɔ Pɔsijus Fɛstus nnɔ baa' kí lá lère' Feliks ya lɛnl. Feliks yíe wɔ ní sɔngɛ *Sufmbɛ ya yɛnm ma nnɔ nɛ kí dāan' Pɔl juore' kí paake.

* 24:8 Bi kpíe' kí kele' tigbɔnt tà nnɔ ya tuba ni migbiirm 6b-8a ɲa te tu'ni.

25

Pɔl ye ubercien Sesa ne li bu u'buur

¹ Gobina Fɛstus baa' Sesare ya du ni, ki tien' len iwien ita ne ki don' Yerusalem bó. ² U ti baa' ne bitotuarcienb nin *Sufmbɛ ya buur ya cekl yaab nnɔ ya senlierb baa' u'saan, ki lá biin' Pɔl, ki gbáan' Fɛstus cɛɛn, ³ ki ye u la yíe, wɔ́ ń ñikn kí cère be ń taa Pɔl kí baa Yerusalem ni. Kimɛ bi kpaan' iyɛ u we ní la, be ń ku wɔ́ usen ni ne. ⁴ Ne Fɛstus tɔke' be ki ye: «Pɔl laan biɛ ki te lipekl ni ne Sesare ya du ni. Ne min mɔnɔn li liebe kí kun i taan yíe bo ne. ⁵ U ñmɔbe libiil la, cère men ni'cienb ń paan n'bo kí t́ biin wɔ́ nen bó.»

⁶ Fɛstus lii tien' Yerusalem ni iwien iniin bii iwien piik ne ki yaan ki liebe' Sesare ya du bó. Kutaaku faa' ne u kɔn' ki kèle' tibuur ya duku ni ki sɔn' be ń t́ taa Pɔl ní. ⁷ Pɔl baa' ma nnɔ ne *Sufmbɛ bà ñen' ní Yerusalem nnɔ guɔn' wɔ́, ki biindeh wɔ́ ní bre isen yá yebe ni, ka ń fre kí wuɔn kí ye bi lienh tà nnɔ t́ te. ⁸ Pɔl yíe wɔ́ ń fie u'ba ne ki len' ki ye: «Ma saa' *Sufmbɛ ya yiko, ka saa' Uwien ya duku, ka bii' ubercien Sesa mɔ.»

⁹ Fɛstus yíe wɔ́ ń sɔnge *Sufmbɛ ya yɛnm, ne ki niire' Pɔl ki ye: «A yíe á dùo Yerusalem bó be ń t́ bu ñe tibuur tigber tuu bo n'nun bó-oo?» ¹⁰ Ne Pɔl jiin' wɔ́ ki ye: «N li sere ubercien Sesa ya nun bó u'buur ya duku ni ne. Bi lí bu nni tibuur nen saan ne. Sin mɔnɔn ben mɔnmɔnm ki ye ma bii' *Sufmbɛ niba. ¹¹ N bi bii' bii n bi tien' nibonn ná kpe mikuum la, ma bi li nuunh ń ñmere. Ama bi biindeh nni ná bo ña yé gbemɔnt la, uba ña ń fre kí taa nni kí ñukn be. Ubercien Sesa ne li bu n'buur.» ¹² Nen saan ne Fɛstus nin u'gbegbierkaab taan' ki liike' tigber nnɔ ne u tɔke' Pɔl ki ye: «A ye ubercien Sesa ne li bu a'buur ma nɔ a li jo wɔn saan ne.»

Uber Agripa yíe wɔ́ ń cenge Pɔl ya gber

¹³ Iwenkàanke gèbre', ne uber Agripa nin u'ninɛ Berenis tɔke ki baa' Sesare ya du ni, be ń fuonde Fɛstus. ¹⁴ Bi tien' len iden ile ma nnɔ ne Fɛstus tɔke' uber Agripa Pɔl ya gber ki ye: «Uje uba te libùol lie nɔ, Feliks ne lá pekɔn' wɔ́, u juore' ki te lipekl ni. ¹⁵ N là jon' Yerusalem uyo wà nnɔ ne bitotuarcienb nin *Sufmbɛ ya cienb baa' ki lá biin' uje bugben ki ye u kpe mikuum ne. ¹⁶ Ne n jiin' be ki ye tinbi Erom yaab ya tentien ni, bi biin' unil la, ti t́ ń kòle' wɔn nin binib bà biindeh wɔ́ nnɔ ne, wɔ́ ń cii bi biindeh wɔ́ bà bo, kí cère u'mɔ ń len u li len ma kí fie u'ba. Ta ń dɛre nil ya tubl ka kpiɛ' ki bun' wɔ́ buur. ¹⁷ N tɔke' be nnɔ, ne bi baa' ní. Kutaaku faa' ma, ma taande', n kɔn' ki kèle' tibuur ya duku ni ne, ki sɔn' bi t́ taa' uje nnɔ ní. ¹⁸ Ne binib bà biindeh wɔ́ nnɔ fii' ki sere' ki guɔn' wɔ́ ki biindeh wɔ́. Min maaleh ki teh bi li biin' wɔ́ nibonn ná bo nnɔ li bre ki t́ kende' ne, ama na te nnɔ. ¹⁹ N laa' bi findeh nin wɔ́ ná bo nnɔ, yé bi'Wien bo ya paanm ya gber ne nin uje wà bi yih wɔ́ *Yesu u kpo' ñɔ Pɔl lienh ki teh u fuobe nnɔ ya gber ne. ²⁰ Ma là ben n li tien ma tigber nnɔ. Ne n niire' Pɔl ki ye u yíe wɔ́ ń jo Yerusalem be ń t́ bu wɔ́ tibuur tigber nnɔ bo nen bó-oo? ²¹ Ama u ye ubercien Sesa ne li bu u'buur. Nen bo ne n cère' u te lipekl ni, kí t́ baa lidaali là n li cère be ń taa wɔ́ kí jo ubercien saan.»

²² Ne uber Agripa tɔke' Fɛstus ki ye: «Min mɔnɔn bi yíe ń cenge uje bugben bó.» Ne Fɛstus tɔke' wɔ́ ki ye: «Wenli a li wun cenge u'bó.»

²³ Kutaaku faa' ne uber Agripa nin Berenis baa' binikpekpiɛkb ya baam, ki tɔke nin sojambɛ ya cienb nin udu nnɔ ni ya cienb, ki lá kɔn' kuducienku kúa uber teknh binib ku'ni nnɔ ni. Ne Fɛstus sɔn' bi taa' Pɔl ní. ²⁴ Ne ki len' ki ye: «Uber Agripa nin ninbi bà ke te nin te nie saan nɔ, ni likeh uje wà

nɔ, *Sufmbɛ kɛ là baa' n'saan Yerusalem ni, ki tí baa' niɛ saan mɔ, ki là wuureh ki teh na kpe wɔ ní ji li fuobe. ²⁵ Min ya bùol ma laa' u tien' ná ní kpe kuum; ama wɔn nin u'yul ye ubercien nɛ li bu u'buur ma nnɔ, nɛ n ye ní mɔn ní jon wɔ nɛn bó nɛ. ²⁶ N yíe ní kɛle kughɔnku kí de ubercien kí tɔke wɔ Pɔl ya gbɛr nɛ, ka bɛn n li cinbe kí kɛle kí kun ná bó, nɛn bo nɛ n taa' wɔ ki sien' ní'nun bó. N cinbe ki sien' wɔ sin ubɛr Agripa ya nun bó nɛ, á niire wɔ u'gbɛr nnɔ te ma bo, ɲɔ n bɛnde' n li kɛle kí kun ná bó. ²⁷ Kime n maale' ki ye ná mɔn ní cɛre bɛ ní taa' lipɛkl ya nil kí jo Uɛrcien saan ka tɔke' bi biin' udaan ná bo.»

26

Pɔl len' wɔ ní fie u'ba Agripa ya nun bó

¹ Tɔ, ubɛr Agripa tɔke' Pɔl ki ye: «A ɲmɔbe usɛn á len kí fie a'ba.»

Nɛ Pɔl yuon' unuɔ ki cin' ki tɔkeh ki teh: ² «Uɛr Agripa, n'yɛnm sɔnge cɛɛn nin n laa' usɛn dinnɔ wuɔ ma ní len a'nun bó kí fie n'ba *Sufmbɛ biin' nni mibiinm má kɛ nnɔ ni. ³ N bɛn ki ye a bɛn *Sufmbɛ ya tentienm kɛ, ki bɛn bi findeh nin tɔb ná bo. Nɛn bo nɛ n gbáanh ɲɛ á duɔn a'yɛnm kí li cengeh n li len kí ye bà.

⁴ «*Sufmbɛ kɛ bɛn n là te ma n'nacɛnfɛnm ni. Bi bɛn haali micincinm n là fuobe ma bo n'du ya nib ní nin Yerusalem ni. ⁵ Bi bɛn nni ní wuɔke' ki ye n yé Farisienmbɛ ya cɛkl yɔ nɛ. Li ya cɛkl nɛ boh Moyis ya yíko mɔnmɔnm ki cɛn' icɛktɔ. Bi yíe la, bi li fre kí kun imɔn. ⁶ N ɲmɔbe lidɛndɛnl Uwien là pùon' lipuonl là ki de' ti'yaajeb nnɔ bo nɛ. Nɛn bo nɛ bi buh nni tibuur dinnɔ. ⁷ Tinbi *Sufmbɛ ya baamul piik nin ile nnɔ kɛ pukeh Uwien nɔnku nin wien ni, nɛ ki daan ki ye Uwien li tien u'puonl nnɔ. Uɛr Agripa, li ya dɛndɛnl bo nɛ *Sufmbɛ biindeh nni. ⁸ Ninbi Sufmbɛ, bɛ bo nɛ na teke' ki jin' ki maaleh ki teh Uwien ɲa ní mɛkre tɛnkpiib-i? ⁹ Min mɔnɔn là maaleh ki teh ní kpe, ní tuo' la, ní ɲɛ isɛn kɛ kí saa Nasarɛt ya *Yesu ya yel nɛ. ¹⁰ N là teh nnɔ nɛ Yerusalem ni. Min nin n'yul là coh Uwien ya nib nɛ kí tí pɛkndeh, kí ɲɛ bituɔrcienb de' nni usɛn wá nnɔ bo. Bi là ye bi li ku bɛ la, n'mɔ se bi'ciɛk bó nɛ. ¹¹ Uyo kɛ n là joh *Sufmbɛ ya táan ya dur ni nɛ kí tí jɛndeh Uwien ya nib, ki wɔbndeh bɛ bɛ ní suke wɔ. N'benku ni là piebe' bi'bo ki gbien', nɛ n joh idu yá ɲa te *Sufmbɛ ya tinfɛnm ni bó, ki tí jɛndeh bɛ.»

Pɔl tɔke' u teke' Yesu ki jin' ma bo

(Itùon 9:1-19; 22:6-16)

¹² «Nnɔ nɛ lidaali liba bituɔrcienb de' nni usɛn ní jo kí tí cuo binib bà teke' *Yesu ki jin' ki te Damas ya du ni nnɔ. ¹³ Uɛr Agripa, n là te usɛn ni ki joh Damas bó ma nnɔ, kuwensiiku ya yo nɛ n laa' kuwenwenku kuba ɲɛn' paaki bó ní ki windeh ki cɛn' uwien, ki wende' ki yile' min nin n'tɔntɔknlieb bo. ¹⁴ Tí'kɛ lu' tingi ni, nɛ n cii' uniɛke uba bó u len' *Sufmbɛ ya lenm ni ki ye: «Sɔl, Sɔl, bɛ tien' a jɛndeh nni? Ní bre a'bo nin á mɔ nin Uwien.» ¹⁵ Nɛ n niire' wɔ ki ye: «Yonbdaan, a yé u lɛ daan nɛ?» Nɛ u tɔke' nni ki ye: «Min *Yesu nɛ, a jɛndeh min nɛ. ¹⁶ Fii kí sere, kime n baa' a'saan, ki gɛnde' ɲɛ á sɔn n'tuonl nɛ, kí li yé n cɛre' a laa' tibont tà nɔ nin n lá li cɛre á lɛ tà nnɔ ya mɔnkunl. ¹⁷ N sɔnh ɲɛ *Sufmbɛ nin bà ɲa yé *Sufmbɛ nnɔ saan nɛ. N li cɛre bi la fre kí tien ɲɛ niba. ¹⁸ Tí wende bi'nun bó, kí ɲɛn bɛ licinɲunl ni, kí cɛre bɛ ní li te kuwenwenku ni, kí fie bɛ *Satan ya nuɔ ni, kí taa bɛ kí ɲukn Uwien, ɲɔ Uwien ní fɛre bɛ bi'biere, kí de bɛ lifaál là Uwien li de lɛ binib bà teke' min *Yesu ki jin' ki yé u'yaab nnɔ.» »

Pól tóke' u teke' Yesu ki jin' ki sòn' itùon yà

¹⁹ «Tò, ubɛr Agripa, kí ñɛ nɛn daali ma, ma yíe' udaan wà len' nni paaki bó tidɛknt yaam nnɔ ya ñabu bó. ²⁰ N kpiɛ' ki tóke' Damas ya du ya nib nɛ Uwien ya gbɛr, ki tuɔn' Yerusalem yaab nin Sude ya tinfɛnm kɛ yaab nin bà ña yé Sufmbɛ. N tóke' bɛ ki ye bɛ ní lèbre bi'tetem kí paan Uwien ya sɛn bo kí sòn itùon yà wɔngɛh ki teh bi mɔnbe ki lèbre' bi'tetem. ²¹ Nɛn bo nɛ *Sufmbɛ cuo' nni Uwien ya duku ya luo bo, ki nuunh bɛ ní ku nni. ²² Ama Uwien pi n'bo haali nin dinnɔ, nɛ ki cère' n yé u'mànkunl mubumu nin biciɛnb kɛ ya nun bó. Ma tókeh tuba ki kɛnde' *Uwien ya ñabonsɔknɔ nin Moyis là len' ki ye tà li tien nnɔ. ²³ N tókeh ki teh Uwien ya Nigendkɛ Kristo li bi li ji ijend nɛ, kí li yé unil wà li kpiɛ kí mɛkre bitɛnkpiib ni, kí li wɔngɛh *Sufmbɛ nin bà ña yé *Sufmbɛ Uwien ya wenwenku.»

²⁴ Pól lienh wɔ ní fie u'ba ma nnɔ, nɛ Festus len' ufaa bo ki ye: «Pól, a yé uwaar nɛ. A'bɛnciɛnm nɛ cère' a waare'.» ²⁵ Nɛ Pól jii' wɔ ki ye: «Uciɛn Festus, ma yé waar. N lienh tigbɛmɔnt nɛ, na yé waarlenm. ²⁶ Uɛr Agripa bɛn tigbɛr nnɔ. Nɛn bo nɛ n laa' lifɛl ki lienh u'nun bó. N bɛn ki ye tigbɛr nnɔ tuba ña luɔn' wɔ, kime tigbɛr nnɔ ña là tien' bɔlm ni. ²⁷ Uɛr Agripa, a teke' *Uwien ya ñabonsɔknɔ là len' nà nnɔ ki jin'-ii? N bɛn ki ye a teke' ki jin'.»

²⁸ Nɛ Agripa niire' Pól ki ye: «Nì sien' waamu nɛ á sure nni ní tien Kristo yɔ.» ²⁹ Nɛ Pól ye: «N kàareh Uwien tuo' la, nì yé fɛnfɛnnɔ bii uyo uba nɛ la, sin nin binib bà kɛ cɛngɛh n'bo nnɔ, ní tien *Kristo yaab tɛn min nɛ. Ama ma yíe bɛ ní lòle nɛ tikudɔkr tɛn min.»

³⁰ Nɛ ubɛr Agripa nin gobina Festus nin Berenis nin binib bà kɛ te kuducɛnciɛnku kù ubɛr teknh binib ku'ni nnɔ fii', ³¹ kí ñɛh nɛ ki tókeh tɔb ki teh: «Ujɛ wuɔ ña tien' nà kpɛ kuum bii pɛkl.» ³² Nɛ Agripa tóke' Festus ki ye: «Ujɛ bugbɛn ña bi ye ubɛrciɛn Sesa nɛ li bu u'buur la, ti bi li fre kí wíe wɔ.»

27

Bi taa' Pól ki bure' Erom ya du bó

¹ Tò, bi tóke' ki ye ti li jo Itali bó ma nnɔ, nɛ bi taa' Pól nin lipɛkl ya nitɔb ki de' Sojambɛ kobk ya ciɛn uba bi yih wɔ Juliyus. U te sojacekl là ni nnɔ ya yel si «Uɛrciɛn ya Sojambɛ nɛ.» ² Buñɛrciɛnbu buba là te ki yé Adramiti ya du ya ñɛrbu, ki joh Asi ya tinfɛnm bó, nɛ ti kɔn' bù ki bure'. Tinbi nin uje uba nɛ là tóke bi yih wɔ Aristak. U yé Maseduɔnn ya tinfɛnm ya nil nɛ, ki kɔ Tesalonik ya du ni. ³ Kutaaku faa' nɛ ti baa' Sidɔn ni. Sojambɛ ya ciɛn Juliyus ñuuke Pól nin tinimɔnt ma nnɔ nɛ ki cèbe' wɔ, wɔ ní jo u'jɔtieb saan bɛ ní tì teke wɔ kucɛnku. ⁴ Ti siere' ni'saan ki joh, kutafaaku tobreh tɛ ma nnɔ, nɛ ti likn' Ciip ya dekl ki nuɔn lè, ⁵ ki tì puore' miñunciɛnm mà nuɔn Silisi nin Panfli ya tinfɛnm nnɔ, nɛ ki tì baa' Lisi ya tinfɛnm ya du uba ni bi yih wù Mira. ⁶ Nɛn saan nɛ Sojambɛ ya ciɛn nnɔ laa' Alɛksandri ya du ya ñɛrciɛnbu buba, bù joh Itali ya du bó, nɛ u cère' ti kɔn' bun.

⁷ Ti là tien' iwenkàanke nɛ ki jɛnjɛndeh ki tì nɛkn' Kinid ya du. Ti'ñɛrbu là joh sosuo nɛ, kime kutafaaku là tobreh tɛ nɛ, nɛ ti wíe' ti bi cuube nà bó nnɔ, ki cubn' Salomone ki tì linde' Krɛt ya dekl, ki nuɔn lè. ⁸ Ti kpàakeh miñunciɛnm nnɔ nin ijend nɛ, ki ñmɔñmɔbe ki tì baa' libùol liba saan bi yih lè «ñɛrsienbòmɔnmɔnl», ni'saan ña fòke nin Lase ya du.

⁹ Ti wuòke' usɛn ni nɛ *Sufmbɛ ya ñòlòle ya yo tì gèbre'. U ya yo gèbre' la, uñɛrkure ji ñmɔbe kinunbɔnk nɛ. Nɛn bo nɛ Pól gbriere' bɛ ki ye:

10 «N'jotiebe, n likeh ma nò, ti bie ki joh nin buñerbu buu la, kinunbònk li tu te, ne na yé buñerbu baba ne li saa ituk í ñende, tinbi binib mənən te len.» 11 Ama Sojambe ya cien nnò du uñerdaan nin uñerkurl bo ki cən' Pól len' ná nnò. 12 Ne ñersienbùol nnò mọ ña mən nil í li te ni'saan tiwərcient ya yo ma nnò, bà yébe ye ni mən be í bure ne, ni tuo' la, be í baa Kret ya ñersienbùol bi yih ni'saan Feniks. Ñersienbùol nnò ñmobe kəkòbùon ile ne. Liba te nintuəlì bó ugen bó, litəl te nintuəlì bó ujie bó. Bi yíe tiwərcient nnò ya yo kí ɛ bi te nen saan ne.

Kutafaabiiku fii' miñuncienm bo

13 Kutafaaku kuba ñen' ugen bó ní, ka faa ne bi ye bi bi maale' ná nnò li tuo, ne ki lore' buñercienbu nnò ki bure', ki kpàakeh Kret ya dekl. 14 Ama bi bure' ma, na taande' ne kutafaabiiku kuba fii' lidekl nnò bó ní ki yile' bi'bo bi yih kù «Lenpuoli ya jie bó ya tafaaku». 15 Kutafaaku nnò yile' buñerbu nnò bo ma nnò bua ji li fre kí tuobe kù. Kù pe' te ki cən', ne ti cère' buñerbu nnò paan' ku'bo. 16 Ti jojoh ki tí likn' lidekl liba, bi yih lè Koda, ne ki ñikn' ki yuure' ti'ñercienbu díeh buñerwawaabu bùa nnò 17 ki kpíen' buciénbu ni. Ne biñerkurb taa' iñmi ki lòle' ki pònpòn' ki cuo' buciénbu nnò ya tingi. Bi là fenge nba la, buñerbu nnò li tí yèke litengbil là bi yih lè Sirt * nnò ne. Nen bo ne bi taa' ná co buñercienbu bù la joh tontonm nnò ki jòn' bu'bo ki cùn' miñunm ni, ki cère' bù paan' kutafaaku bo. 18 Kutaaku tí faa' ki laa' kutafaaku bie ki joh ki faa, ki jengeh buñercienbu, ne bi ñen' ituk iba ki wíe' miñunm ni. 19 Wienta daali ne biñerkurb ñen' buñercienbu bugben ya went tuba mọ ki wíe' miñunm ni. 20 Ti tien' iden ya yébe ka laa' wien, ka laa' ñmaabii mọ. Kutafaaku nnò lí bie ki faa ne. Ta ji daan ki ye ti li ñmere.

21 Tò, ní wuòke' binib bà te buñercienbu ni nnò ña jin' niba. Nen saan ne Pól fii' ki sere' bi'nun bó ki tòke' be ki ye: «N'jotiebe, ni bi là tuo' n'ñòbu bó, ka siere' Kret ya dekl ni la, kinunbònk kie ña bi li tu te, tibont mọ ña bi li ñende. 22 Fənfenno wuò n gbáanh ne ne, cuo men ni'ba kime ni'ni uba ña í kpo, buñerbu baba ne li saa. 23 N yé Uwien ya nil ne, ne ki pukeh wò. Kuñonku kuu nò u sòn' u'tond uba n'saan, 24 u lá tòke' nni ki ye: «Pól, la sen jəwaanbu. A li li sere ubercien Sesa ya nun bó ne. Uwien li juoke ñe kí cère binib bà ke te nin ñe buñercienbu ni nnò í ñmere.» 25 Nen bo, n'jotiebe, cuo men ni'ba. N teke' Uwien ki jin' ki du ki ye u li tien u tòke' nni ná nnò. 26 Ama kutafaaku li tuke te kí tí gbèn lidekl liba.»

27 Tò, piik nin ñonkunan sọ, kutafaaku tuke te ti te Adriyatik ya ñuncienm bo. Ní tí tuo kuyòku ne biñerkurb maale' ki ye ti nekn' liwél liba ne. 28 Bi yíe be í bikn' kí liike miñunm nnò ñò ki kpe ma bo, ne ki taa' uñmi ki lòle' likuluənl liba ki wíe' miñunm ni ki bikn' ki laa' ní kpe meta pita nin ulole ne. Ti jende' ki pukn', ne bi tí bikn' ki laa' meta pile nin uniin. 29 Bi fenge nba la, buñercienbu nnò la tí yèke iten ne. Nen bo ne bi lòle' ikuluənl inan ki jòn' buñerbu nnò ya puoli ki cuo' bù ki sien', ki tureh kutaaku í faa kí tu be. 30 Biñerkurb nnò nuunh be í ləkre kí ñe buñercienbu nnò ni ma nnò ne ki jiin' buñerwawaabu nnò ki pukn' miñunm bo, ki nen' ki ye bi joh be í tí lòle' ikuluənl ne kí jòn' buñercienbu nnò ya nun bó. 31 Ne Pól tòke' sojambe nin bi'cien ki ye: «Binib bie ñen' buñerbu buu ni la, na í ñmere» 32 Nen saan ne sojambe cere' iñmi ya lùo buñerwawaabu nnò, ki cère' bù bure'.

* 27:17 Litengbil là bi yih lè Sirt nnò te Libi ya ñuncienm ni ne, ka fòke nin ñungbaal.

³³ Ni wendeh pipi ne Pol gbáan' bi'ke be ri nikan ki ji tijier, ne ki ye: «Dinno wuɔ nɔ ni tien' iwien piik nin inan sɔ, ni te iyenben ni ka jinh niba. ³⁴ Nen bo nikan men ki ji tijier, kime ni li tore ne ni nɔmɛre. Ni'ni uba mɔnɔn ya yul ŋa ri gáare» ³⁵ Pol len' ki gben', ne ki taa' kpɔnɔ, ki faare' Uwien bi'ke ya nun bó, ki kuɔ' ki cin' ki nɔmɔnh. ³⁶ Nen saan ne bi'ke cuo' bi'ba ki mɔ jin' tijier. ³⁷ Ti là te binib kobilile nin pilole nin biluob ne buñerɛienbu nɔ ni. ³⁸ Bi'ke jin' ki gbo', ne ki ñen' tijier tà te buñerbu ni nɔ ki wie' miñunm ni ŋɔ bù ri yuɔke.

³⁹ Uwien puɔ' uyo wà nɔ, biñerkurb ŋa bende' bi te nà saan, ama bi laa' lijaal liba miñuncienm ya gbaal. Ne bi ye ni tuo' la, bi li cère buñerɛienbu nɔ ri ti ñe nen saan ne. ⁴⁰ Ne ki cere' ikuluɔn nɔ ya ŋmi, ki cère' i juore' miñunm ni. Ne ki lore' tiñekurlɛnbent ya ŋmi, ki taa' kukpɛɛcieku kuba ki jon' buñerbu ya nun bó paaki, ki cère' kutafaaku tureh be ki cuube miñunm nɔ ya gbaal. ⁴¹ Bi ti lɛke' litɛngbil liba bo miñunm linde' lè. Buñerbu don' li'bo, ne liñeryul bubn', bua ji li fre ki jo. Ne iñungbegbel fih ki yèkreh ufaa bo ki wieleh buñerbu nɔ ya juul bó.

⁴² Sojambe nɔ maale' ki ye bi li ku lipɛkl ya nib nɔ ne ŋɔ uba la wo ki ñe ki sen ki nɔmɛre. ⁴³ Ama sojambe ya cien nɔ yé wɔ ri nɔmɛn Pol, ne ka tuo' be ri tien bi maale' nà nɔ, ne ki ye bà freh ki woh nɔ ri kpɛ ki maabe ki lu miñunm ni, ki wo ki puore. ⁴⁴ Bà sien' nɔ mɔ ri cuo idɔyɛk bii iñeryɔyɔl ki puore. Bi tien' nɔ ne bi'ke puore' caabu.

28

Pol te Malt ya dekl bo

¹ Ti ñen' miñunm nɔ ni ma nɔ ne bi tɔke' te ki ye bi yih lidekl nɔ Malt ne. ² Lidekl nɔ ya nib tien' te tinimɔnt cɛen. Utaa cin' ki niih, tiwɔr te ma nɔ, ne bi sère' umu ki cère' ti'ke jebe' wù. ³ Pol wore' tidɔbikuont, ki lá kpɛn' umu ni. Umu nɔ ya wɔl cère' uwe ñen' tidɔbri nɔ ni, ki kère' Pol ya nuɔ ki juore' ki juɔn. ⁴ Lidekl nɔ ya nib laa' uwe juɔn Pol ya nuɔ bo ma nɔ, ne ki tɔkeh tɔb ki teh: «Uje wuɔ li yé unikul ne. U nɔmɛre' ka kpo' miñuncienm ni, ama ti'bul wà cuube nɔ ŋa ri cère wɔ ri li fuobe.» ⁵ Nen saan ne Pol gbɛ' uwe nɔ, u lu' umu ni ka cii' u'luol bó. ⁶ Bi maaleh ki teh ni li duun ne, bii Pol li kpo i ya tãan bo ne. Bi lilikeh ni ti wuɔke', bi laa' bonn ŋa tien' wɔ, ne bi lièbe' ki maale' ki ye u yé ubul ne.

⁷ Tɔ, lidekl nɔ ya cien uba là te bi yih wɔ Publiyus. U'kpàabu ŋa fɔke nin ti te nà saan nɔ. Ne u teke' te iwien ita, ki cènde' te ten ti yé u'jɔtieb ne. ⁸ Publiyus ya baa dɔ ki bun, u'gbenent ton, u juh misèm. Pol jon' u dɔ nà saan nɔ, ki ti taa' u'nuɔ ki paan' u'bo ki káare' ki de' wɔ, ne u faake'. ⁹ Pol tien' nɔ ma nɔ, ne biwientɔb bà te lidekl nɔ bo nɔ baa' u'saan, ne u cère' bi'mɔ faake'. ¹⁰ Binib nɔ seln' te cɛen. Ti ye ti siere uyo wà nɔ, ne bi pun' te nà ke cieke te.

Pol baa' Eromya du ni

¹¹ Ti là tien' ni'saan inmaale ita ne, ki yaan ki kɔn' Aleksandri ya ñerɛienbu buba ki bure' bù nɔmɔbe ibuleb* ya nennɛnku. Buñerɛienbu nɔ là juore' ni'saan tiwɔrcient ya yo ne. ¹² Ti ti baa' Sirakus ya du ni, ki tien' len iwien ita, ¹³ ne ki ñen' len' ki nɔn' miñuncienm, ki ti baa' Lejiyo ya du ni. Kutaaku faa', kutafaaku kuba fii' ugen bó ní, ne ti taa' iwien ile

* **28:11** Ibuleb nɔ yé Grɛkmbɛ ya bule ya yel ne. Bi là maaleh ki teh yin ne gu biñerkurb miñuncienm bo. Bi yih ibuleb nɔ ya liba Kastɔr, ki yih li'to mɔ Polus.

ki baa' Pusol ya du ni. ¹⁴ Ti laa' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò ya biba len, nɛ bi gbáan' tɛ tí tien bi'saan iwien ilole. Ti tentien' nnò nɛ ki tí baa' Erom ya du ni. ¹⁵ Binib bà teke' ki jin' ki te Erom ya du ni nnò cii' ti we ní nɛ ki tuobe' tɛ usɛn bó. Biba tí tuobe' tɛ Apiyus ya daak saan nɛ, bitòb mò tí tuobe' tɛ Ticendur tuta saan. Pòl laa' bɛ ma nnò, nɛ ki faare' Uwien, nɛ u'gbɛnɛnt saake'. ¹⁶ Ti tí baa' Erom ya du ni ma nnò, nɛ bi de' Pòl u'duku u'ba, ki cèrɛ' soja uba gu wò.

Pòl tɔke' Erom yaab Uwien ya gbɛr

¹⁷ Iwien ita gèbrɛ', nɛ Pòl yin' *Sufmbɛ ya ciɛnb, bi taan', nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «N'yaabɛ, ma tien' tí du ya nib bonn, ka saa' tí yaajɛbok liba. Ama bi cuo' nni Yerusalem ni nɛ, ki taa' nni ki ñukn' Erom yaab. ¹⁸ Bi bun' nni tibuur ki laa' ma ñmòbe biil, nɛ bi yíe bɛ ní taa nni kí wíɛ, kímɛ ba laa' n tien' nà ní kpɛ bɛ ní ku nni. ¹⁹ Ama *Sufmbɛ ña tuo' bɛ ní wíɛ nni ma nnò nɛ cèrɛ' n len' ki ye ubɛrciɛn Sesa nɛ li bu n'buur. Na yé n yíe ní biin n'bol ya nib nɛ. ²⁰ N yin' nɛ ní lá wuɔn nɛ tu ya gbɛr nɛ. Tinbi Israyel yaab là ñmòbe lidɛndɛnl là nnò bo nɛ bi lòlɛ' nni tikudòkr.»

²¹ Nɛ bi tɔke' wò ki ye: «Sude ya tinfɛnm ya nib ña kele' a'gbɛr gbònkɛ ni ki de' tɛ. Tí yò uba mò ña ñɛn' ní bó ní, ki lá tɔke' tɛ a'gbɛr bii ki len' tigbɛbiert tuba a'bo. ²² Ama tí yíe tí cii a'ñòbu ni nɛ sin bugbɛn maaleh ki teh bà, kímɛ tí bɛn ki ye idu kɛ ni, binib ña tuonh a'cɛkl ya gbɛr.»

²³ Nɛ bi sien' lidaali là bi li liɛbe ní Pòl saan. Ní daali, nɛ bi baa' u te nà saan nnò, ki yɛbe cɛɛn. Pòl cin' kutɛnɛaaku nɛ ki tɔkeh Uwien ya bɛl ya gbɛr ki tí baa' kutaajuòku. U ñúkeh Moyis nin *Uwien ya ñòbonsòknb là kele' nà *Uwien ya gbònkɛ ni nnò bo nɛ, ki tɔkeh bɛ *Yesu ya gbɛr ki ñikndeh bɛ ní tuo tù. ²⁴ Bì ní biba tuo' tù, nɛ bitòb yíe' ka teke' tù ki jin'. ²⁵ Bi tí siereh ka cii' tòb bó ma nnò, nɛ Pòl len' liñòbonl liba ki ye: «*Mífuoñaanm là cèrɛ' *Uwien ya ñòbonsòknl Esayi tɔke' ní yaajɛb tigbɛr tà nnò yé tigbɛmònt nɛ. ²⁶ Mí là ye: «Li joh ki tí tɔke Israyel yaab kí ye:

Ni li tùrɛ kí cenge ama na ní cii ní tingi,

ni li tùrɛ kí liike ama na ní ɛ,

²⁷ kímɛ binib nnò ya yul faa nɛ,

bi kpɛ' bi'tub nɛ,

ki pí' bi'nun,

ka yíe bi'nun ní ɛ,

ka yíe bi'tub ní cii,

ka yíe bɛ ní bɛnde ní tingi bi'yɛnm ni,

ka yíe bɛ ní lèbre bi'tetɛm ñò ní buu bɛ.» »

²⁸ Nɛ Pòl tí tɔke' bɛ ki ye: «Bɛnde mɛn kí ye Uwien sòn' nni bà ña yé *Sufmbɛ saan nɛ ní tí tɔke bɛ miñmíɛnm ya gbɛr. Bɛn li cengeh tù.»

²⁹ [Pòl len' nnò ma nnò, nɛ *Sufmbɛ nnò siere' ki findeh nin tòb ki gbiekeh.]†

³⁰ Pòl tien' ibinñmɛn ile nɛ ki te kuduku kùu u paanh ku'bo nnò ni, ki teknh bà kɛ bàareh u'saan nnò. ³¹ U tɔkeh binib Uwien ya bɛl ya gbɛr nin Yonbdaan *Yesu Kristo ya gbɛr, ki ñmòbe lifɛl ki lienh, nɛ uba ña piendeh wò.

† 28:29 Bi kpíe' ki kele' tigbònt tà nnò ya tuba ni migbiirm 29 ña te tu'ni.

Kugbɔnku kua Pɔl kele' ki de' **Erom** **yaab nnɔ** **Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo**

Yesu ya tond Pɔl nɛ kele' kugbɔnku kuu nɔ. U yé Suf nɛ, ki maa' Tars ya du ni. U là bɛn Kujɔtiɛkpaaku ya gbɔnku ya gbɛr mɔnmɔnm nɛ, ki yé Farisien, ka sɛ yiko ya gbɛr bo. U là jɛndeh Kristo yaab cɛɛn nɛ. Nɛ ki tí lá joh Damas bó wɔ ní tí jɛnde ní'mɔ bó yaab. Kristo jie' wɔ usɛn, ki tien' wɔ u'yɔ, nɛ u ji tɔkeh binib wɔn Kristo ya gbɛr.

Pɔl ya sɛn ya jom nta bo nɛ u kele' kugbɔnku kuu ki de' Erom yaab. Bi'ni biba là teke' Kristo ki jin' ka yé Sufmbɛ. Ama Sufmbɛ bà teke' Kristo ki jin' ki juore' ki pɛ yiko bo ya biba lienh ki teh bà ɲa yé sufmbɛ nnɔ mɔ li boh yiko nnɔ nɛ. Nɛn bo nɛ Pɔl kele' kugbɔnku kuu nɔ.

Kí cin iyul 1 kí tí baa iyul 8, Pɔl ye unisaal kɛ yé ubierdaan nɛ. Nɛ yiko ɲa ní fre kí ɲɛn nil biere ni. Ama unil kɛ li ɲmɛre kí ɲɛ mitekjim nin Mifuoɲanm ya torm bo nɛ.

Kí cin iyul 9 kí tí baa 11, Pɔl kele' Uwien ya nib Israyɛl yaab nin Kristo yaab ya gbɛr nɛ. Kristo yaab ya tekjim te tɛn busubu nɛ. Bu'ɲaan cin' Sufmbɛ ya bùol nɛ. Ama na yé Sufmbɛ kɛ nɛ teke' Kristo ki jin'. Nin nɛn kɛ ɲɔ Uwien biɛ ki yíe bɛ nɛ ki yih bɛ u'yaab.

Kí cin iyul 12 kí tí baa 15, Pɔl wuɔn' binib li pukeh Uwien ma bo nin bi li ɲmɛ nin tɔb ma bo, ki sure' bà ya tekjim faa bɛ ní li ciuh ki dienh bà ya tekjim ɲa faa nnɔ. U tí fɔre' nin ifuonde nɛ (liyul 16).

Ifuonde

¹ Min Pɔl nɛ kieh nɛ kugbɔnku kuu. N yé *Yesu Kristo ya tonsɔnl nɛ. Uwien nɛ yin' nni ní li yé Yesu Kristo ya tond, ki gɛndɛ' nni ní li kpaandeh wɔn Uwien ya gbɛmɔnmɔnt. ² Uwien là pùon' tɛ ti ya gbɛmɔnmɔnt nɛ haali uyoyo, ki cɛrɛ' u'ɲɔbonsɔknɔ kele' tù u'gbɔnku ni. ³ Tù lienh u'Bije bo nɛ. U tien' u'ba unisaal nɛ bi maa' wɔ *Dafid ya lontunku ni. ⁴ Ama *Mifuoɲaanm bo nɛ Uwien wuɔn' ki ye u yé u'Bije ki cɛrɛ' u ɲmɔbe mituɔm kí ɲɛ u'mɛkrm bitɛnkpiib ni bo. Wɔn nɛ yé *Yesu Kristo tí'Yonbdaan. ⁵ Wɔn bo nɛ n laa' mijuokm ki yé u'tond, ɲɔ u'yel bo ní li tɔkeh inibol kɛ ki teh bɛ ní teke wɔ kí ji, kí li boh wɔ. ⁶ Ní'mɔ te inibol nnɔ ni nɛ, kime *Yesu Kristo yin' ní'mɔ nɛ. ⁷ N kieh kugbɔnku kuu ní de ninbi bà kɛ te Erom ya du ni Uwien yíe nɛ, ki yin' nɛ ki tien' u'yaab nnɔ nɛ. Tí'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduɔn.

Pɔl nuunh wɔ ní jo kí tí fuonde Kristo yaab bà te Erom ni nnɔ

⁸ Micincim n li kpɛ kí faare n'Wien nɛ. *Yesu Kristo bo nɛ n li faareh wɔ ní'kɛ bo, kime bi lienh uɲɛndun ni ní'kɛ saan ni'tekjim bó. ⁹ Wɔn Uwien wà n sɔnh nin n'fɛl kɛ ki dienh wɔ u'Bije ya gbɛmɔnmɔnt ya tɔkm ni nnɔ nɛ yé n'mɔnkunl ki ye n tuu ki tien' ní'bó n'kaare ni. ¹⁰ N kàareh ki miɛh wɔ uyo kɛ ki teh u tuo' la, wɔ ní de nni usɛn ní baa ní'saan nɛ. ¹¹ Kime n'nun mɔn ní lɛ nɛ kí cɛrɛ ní lɛ *Mifuoɲaanm ya paabu ɲɔ kí tùɔrɛ kí li faa mitekjim ni nɛ. ¹² N len' nà nɔ ya tingi si: n baa' ní'saan la, min nin ninbi, wà kɛ ní saake u'tɔ ya gbɛnɛnt kí ɲɛ ti ɲmɔbe mitekjim ma nnɔ bo nɛ. N ya tekjim ní saake ní'gbɛnɛnt, ní'mɔ yaam ní saake n'yaar.

¹³ N'yaabe, n yie ní li ben kí ye n tuu ki bobndeh rí baa ni'saan ne, ka laan laa' bõnl. N yie n'tuonl rí cuon ni'mə saan ten li cuon' ma inibotə saan nnə ne. ¹⁴ Ní yé liwəbl ne n'bo rí təke binib ke tigbemənmənt, bə ya nun wende' nin bə ya nun ŋa wende', bə ben niba nin bə ŋa ben niba mə. ¹⁵ Nən bo ne n'nun mɔn rí təke ninbi bə te Erom ni mə tigbemənmənt nnə.

Tigbemənmənt yé Uwien ya tuəm ne

¹⁶ Fε ŋa ŋməbe nni tigbemənmənt ya tək m bo. Tù yé Uwien ya tuəm ne, ki li ŋmien binib bə ke teke' tū ki jin': bə yé *Sufmbε mikpiεkm nin bə ŋa yé *Sufmbε mə. ¹⁷ Kimε tun ne wəngəh Uwien ŋiikeh nà bo ki büh binib bigbeməndεnb. U ŋiikeh mitekjim baba bo ne ki büh binib bigbeməndεnb ten ní kele' ma u'gbonku ni ki ye: «Ugbeməndaan li fuobe u'tekjim bo ne.»

Binib ke bre ne

¹⁸ Uwien wəngəh haali paaki bó ne ki teh u'mutuol fii' binib bo. Kimε bi sənɔh itùonbiεε ne ka pε u'bo, ki piendeh tigbemənt ya sən bi'tùonbiεε nnə bo. ¹⁹ Kimε bi ben unisaal li fre kí bende nà ke Uwien bo. Wən Uwien ne wuən' bε nε. ²⁰ Imɔn, haali uŋɛndun ya cincinyo kí lá baa fεnfennə nə, nib ŋa kpele ki laa' Wien nin bi'nunbu, ama bi lenh u ŋen' tibont tà ne ki bende ki teh u mənbe ki yé Uwien, ki ŋməbe mituəm mà ŋa ŋməbe gbenm. Nən bo ne ba ji li fre kí ye ba ben wə. ²¹ Nin bi ben wə ma ke nnə, ba kpiεkeh wə ki ye u yé Uwien, ka faareh wə mə. Ama bi juore' nin bi'yenmaalkuon ne, ka ŋməbe yenm, ki te libənbənl ni. ²² Bi yih bi'ba biyenfodεnb ne, ki nín ji yé ijɔr. ²³ Bi daan' Uwien wə ŋa rí kpo ya kpiεkm, ne ki lèbe' ki kpiεkeh unisaal wə li kpo ya nennεnku nin inuən nin itaan inan ya went nin tiwenbɛlnkaar ya nennεnt.

²⁴ Nən bo ne Uwien sɛln' bε, bi pε bi'yenm yie nà bo, ki sənɔh tijəknt ya tòn, ki jindeh bi'ba ifε. ²⁵ Bi taa' kutonnεnku ne ki lèbe' Uwien ya gbemənt, ki pukeh tibont tà Uwien ŋen' tū, ki sənɔh itùon ki dienh tū, ki daan' wən Uwien wə ŋen' tibont nnə ke ki kpe kupεnpeku uyo wə ŋa ŋməbe gbenm nnə. Ami.

²⁶ Nən bo ne Uwien sɛln' bε, bε rí li sənɔh ifε ya tòn bi'yenm yie ma bo. Nε bi'puob teh nà ŋa kpe tienm, ki daan' miduənm nin bijεb, ki duəndeh nin bi'piitəb. ²⁷ Bijεb mə daan' miduənm nin bipiib, bi'menku kəh bijetəb ni ki gbiekeh, ne bi teh nà ŋa kpe tienm, ki yé ifε nin bi'jetəb. Nən bo ne bi lenh bi'yul bo ya tudere wə kpe bi'tùonbiεε nnə.

²⁸ Ba tange' Uwien ma nnə, ne u sɛln' bε, bε rí li ŋməbe yenmaalfεnm, kí li teh nà ŋa kpe tienm. ²⁹ Bi cère' mitetem mà ke ŋa mən ya bol nin mibiεrm nin ununfəke nin iponponbe nin linikul nin ikənkən nin milerkjm nin iyenmaalbiere ne yebre' nin bε. Bi yé bitonnεndεnb ne, ³⁰ ki yé bitεnfuənb, ki yé Uwien ya nennεndb, ki yé bikεlnbaandεnb, ki yie tigbengt nin tinacenkpekuont, ki yé idukond, ka boh bi'naambe nin bi'baambe, ³¹ ki yé ijɔr, ki yé binib bə ba du bi'bo, ki yé binunkuondεnb, ka muəh nil cεcεkm. ³² Bi ben Uwien sien' ki ye binib teh nnə la, bi kpe mikuum ne. Nin nən ke bi tuu ki teh nnə ne, ka juore' nən baba bo, ki liεbe' ki saakreh binitəb bə mə teh nnə ya gbεnεnt.

2

Uwien li bu unil ke tibuur

¹ Tə, sin unil wə biindeh a'tə nnə, a yie la, á li yé wə ke, a'mə te libiil ni ne Uwien saan. A biindeh a'tə ma nnə a biindeh a'ba ne. Kimε a biindeh wə nà bo nnə, a'mə teh nən ne. ² Ti ben ki ye Uwien diεh binib bə teh tu ya

bont ya tub la, u ηm̄obe im̄an ne. ³ Sin unil w̄a biindeh binit̄ab b̄a teh tu ya bont, ki m̄o teh t̄u nn̄o, a maaleh ki teh a li ñe tibuur ni Uwien saan ne-εε? ⁴ Uwien tien' ηe tinim̄ont ki gbien', ki ηm̄obe a'bo lif̄esongl nin kuminku, ne a yin' nen ke f̄enm-ii? Na ben ki ye Uwien tien' ηe tinim̄ont η̄o á l̄ebre a'tetem ne-εε? ⁵ A'yul faa, ηa ȳie á l̄ebre a'tetem ma nn̄o, a bondeh a'ba bo Uwien ya benpiebcien ne, ki gu lidaali là u'mutuol li fii binib bo w̄o r̄ bu be tibuur ni'donbó nn̄o. ⁶ Nen daali ne u li jiin unil ke u'tuon kpe ma bo. ⁷ Binib b̄a m̄indeh ki s̄onh it̄uon ȳa m̄on, ki nuunh ukpieke nin lisel nin limiel là ηa ηm̄obe gbenm Uwien saan nn̄o, Uwien li c̄ere ben ne r̄ li tuu ki fuobe nin w̄o. ⁸ Ama binib b̄a pe bi'yenm ȳie n̄a bo, ki wie' tigbem̄ont ya sen, ki pe tibonbiert ya sen bo nn̄o, Uwien ya mutuol li fii, u'benku ni r̄ piebe bi'bo kí gbien. ⁹ Binib b̄a ke teh n̄a bre nn̄o, ijend nin mic̄eεekm li lu bi'bo. N̄i li lu b̄a yé *Sufmb̄e nin b̄a ηa yé *Sufmb̄e ke bo ne. ¹⁰ Ama b̄a ke teh n̄a m̄on li ε ukpieke nin lisel nin uyenduon. B̄a yé *Sufmb̄e nin b̄a ηa yé *Sufmb̄e ke li l̄e ne, ¹¹ kime Uwien ηa ηm̄obe ḡenḡende.

¹² Binib b̄a ke ηa ben *yiko ki teh n̄a bre la, bi li kpo, ama Uwien ηa r̄ ñi *yiko bo kí bu be buur. Ama binib b̄a ke ben *yiko ki teh n̄a bre nn̄o Uwien li ñi *yiko nn̄o bo ne kí bu be tibuur. ¹³ Kime na yé b̄a ben *yiko ne yé bigbem̄ond̄enb Uwien saan, ama Uwien b̄uh b̄a teh *yiko nn̄o ye ma bo ne bigbem̄ond̄enb. ¹⁴ B̄a ηa yé *Sufmb̄e, ka ben *yiko η̄o kí teh *yiko nn̄o ye ma nn̄o, ba ben ma ki teh nn̄o, bi'yenmaale ne yé bi'yiko. ¹⁵ Bi teh nn̄o ma nn̄o, nen ne w̄ongeh ki teh yiko ye n̄a nn̄o te bi'yenm ni ne. Bi'yenm ni bi ben n̄a m̄on nin n̄a bre. Nen bo ne bi'yenmaale biindeh be uyo uba, ki teknh be uyot̄o m̄o. ¹⁶ N̄ t̄akeh binib tigbem̄onm̄ont t̄a nn̄o w̄ongeh ki teh n̄i lá li te nn̄o ne lidaali là Uwien li c̄ere *Yesu Kristo r̄ bu binib tibuur, kí c̄ere be r̄ ñen n̄a ke būo bi'f̄el ni upaan bo nn̄o.

Sufmb̄e nin yiko ya gber

¹⁷ T̄o, sin Suf w̄a lienh ki teh a yé Suf, ki du *yiko bo baba, ki j̄ebnh a'ba ki teh a ben Uwien, ¹⁸ ki ben u ȳie n̄a, ki ben n̄a m̄on nin n̄a ηa m̄on, kí ñe *yiko bo, ¹⁹ ki maaleh ki teh a yé ununyaan ne ki dīeh ij̄uon, ki yé b̄a te licin̄unl ni ya wenwenku, ²⁰ ki w̄oknh ij̄or mibenm, ki w̄oknh mubumu, kime a ben *Uwien ya yiko ma nn̄o, a maaleh ki teh a ben tibont ke ne, ki maaleh ki teh a lienh n̄a ke nn̄o yé tigbem̄ont ne. ²¹ T̄o, sin w̄a w̄oknh bit̄ob n̄o nn̄o, be tien' ηa w̄oknh a'ba? Sin w̄a t̄akeh binib ki teh bi la suh nn̄o, be tien' a suh? ²² Sin w̄a lienh ki teh nib la teh naŋmaal nn̄o, be tien' a teh l̄e? Sin w̄a ηa ȳie á cii bule ya nu nn̄o, be tien' a suh tibudur ya bont-i? ²³ A j̄ebnh a'ba *yiko bo, ki liebe' ki saah w̄o ma nn̄o, a yūndeh Uwien ne. ²⁴ Kime n̄i kele' *Uwien ya gb̄onku ni ki ye: «Ninbi ne c̄ereh inibot̄o sukreh Uwien.»

²⁵ T̄o, a jie' a'punl ki boh yiko la, upunjie ηm̄obe kpele ne. Ama a jie' a'punl ki saah yiko la, n̄i te ten ηa jie' ne. ²⁶ W̄a ηa jie' punl, boh *yiko la, Uwien ya būol n̄i te ten u jie' u'punl ne. ²⁷ Sin w̄a yé Suf ki ηm̄obe yiko, u kele' kugb̄onku ni, ki liebe' ki jie' a'punl m̄o nn̄o, ηa boh *yiko nn̄o ma nn̄o, w̄a ηa jie' punl, ki boh w̄o nn̄o ne li bu ηe tibuur. ²⁸ Na yé unil w̄a yé Suf upaan bo baba ne yé Sufm̄on. Na yé w̄a jie' u'punl bi'ke laa' u jie' ne yé upunjiem̄on. ²⁹ Suf ya yenm ne w̄ongeh ki teh u yé Sufm̄on. Upunjiem̄on ñe lif̄el ni ne. U ya punjie ñen' *Mifuoŋaanm saan ne, wa ñen' *yiko w̄a bi kele' w̄o kugb̄onku ni nn̄o. Na yé binib ne li p̄eke w̄a yé Sufm̄on, Uwien ne li p̄eke w̄o.

3

Uba ɲa te ki yé gbɛmàndaan Uwien saan

¹ *Sufmbɛ ya kpɛle nín si ba? Bii bi'punjiɛ ɲmɔbe kpɛle-ee? ² Ni'kɛ ɲmɔbe kpɛle wà yɛbe nɛ isɛn kɛ ni, kimɛ Uwien kpɛ' ki taa' u'gbɛr ki ɲukn' bɛn nɛ. ³ Ni ye nè ní wuɔn kí ye ba? Ni ye nè ní wuɔn kí ye bi'ni biba ɲa paan' Uwien ye ma bo la, ni li pien Uwien u la tien u ye ma bo nɛ-ɛɛ? ⁴ Na ní tien nnɔ fiebu. Binib kɛ yé bitonnɛndɛnb mɔnɔn la, Uwien wɔn tuu ki yé ugbɛmàndaan nɛ tɛn ní kɛle' ma u'gbɔnku ni ki ye:

«A'lenm ni nɛ bi li bɛnde kí ye

a yé ugbɛmàndaan.

Bi bun' nin ɲɛ tibuur la,

a li faake nin bɛ.»

⁵ Tɔ, ní yé ti teh nà ɲa cuube ní wɔngɛh ki teh Uwien yé ugbɛmàndaan la, ti nín ji li len kí ye ba? Ti li ye Uwien diɛh ti'tub la, u teh nà ɲa cuube nɛ-ɛɛ? (N'liɛnh binib liɛnh ma bo nɛ.) ⁶ Na te nnɔ fiebu. U teh nà ɲa cuube la, u li tien mila kí bu uɲɛndun ya nib tibuur-i?

⁷ Tɔ, ní yé n'tonnɛnku wɔngɛh Uwien ya gbɛmànt ki cɛrɛh binib kpɛkɛrɛh wɔ la, bɛ tien' u diɛh n'tub ki teh n yé ubiɛrdaan-i? ⁸ Ti li teh nà bre ɲɔ nè ní kpɛnde nà mɔn-ii? Binib biba sukɛrɛh tɛ ki teh ti liɛnh ki teh nnɔ nɛ. Bideɛnb li lɛ utudɛrɛ wà bi kpɛ wù nɛ.

⁹ Ni ye nè ní wuɔn kí ye ba? Ni ye nè ní wuɔn kí ye tinbi Sufmbɛ, ti cɛn' binitɔb nɛ-ɛɛ? Na te nnɔ fiebu. N là wɔkn' nɛ ki ye *Sufmbɛ nin bà ɲa yé *Sufmbɛ kɛ te ibiɛrɛ ya yonbt ni nɛ. ¹⁰ Nɛn nɛ kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni. Ní kɛle' ki ye:

«Uba mɔnɔn ɲa te ki yé gbɛmàndaan,

¹¹ uba ɲa te ki ɲmɔbe yɛnfuom,

uba ɲa te ki nuunh Uwien,

¹² bi'kɛ dàan' u'sɛn nɛ,

ki taan' ki juore' fɛnm.

Uba mɔnɔn ɲa te ki teh nà mɔn.

¹³ Bi'niɛkɛ yɛ tɛn itɛnkpiifɛle nɛ,

bi'len ya tùon si milɛrm baba nɛ,

Bi'ɲuɔn ɲmɔbe tilɔbr tɛn iwaalɛb nɛ.

¹⁴ Inɔbonbil nin minùum baba nɛ gbe bi'ɲuɔn ni.

¹⁵ Bi'taan ton linikul bo nɛ.

¹⁶ Bi'ɲɛn' nà kɛ saan la, bi saah nɛ,

ki kuɔndɛh binitɔb micɛcɛkm ni.

¹⁷ Ba bɛn yɛnduɔn ya sɛn.

¹⁸ Ba fɛngɛ Wien.»

¹⁹ Tɔ, ti bɛn ki ye *yiko len' nà kɛ nnɔ, u len' ki de' binib bà li boh wɔ nnɔ nɛ, ɲɔ uba la dule niba bo kí ye wa bii'. Nnɔ nɛ uɲɛndun ya nib kɛ li bɛnde kí ye bi ɲmɔbe libiil Uwien saan. ²⁰ Nɛn bo nɛ unil teh *yiko ye ma bo la, na ní cɛrɛ Uwien ní bù wɔ gbɛmàndaan. Yiko cɛrɛh binib bɛndɛh nà yé ibiɛrɛ baba nɛ.

Uwien bùh binib bigbɛmàndɛnb mìtekjim bo nɛ

²¹ Fɛnfɛnnɔ wuɔ Uwien ji wuɔn' u ɲɛh usɛn wà ki bùh binib bigbɛmàndɛnb, na yé u tukndɛh *yiko ye ma bo nɛ. Yiko nin Uwien ya ɲɔbonsɔknb là juɔ' ki len' nɛn nɛ u'gbɔnku ni. ²² U bùh binib bigbɛmàndɛnb bi'tekm *Yesu Kristo kí ji bo nɛ. Bà kɛ teke' *Yesu Kristo kí jin' la, u bùh bɛ bigbɛmàndɛnb nɛ. Kímɛ bi'kɛ te miba nɛ. ²³ Bi'kɛ tien'

ibiere ne ki luo' Uwien ya kpieke. ²⁴ Ama Uwien ya juokm bo ne u bù' be bigbemòndenb *Yesu Kristo ya tuòrl là de' be ki wie' nnò bo. Na yé bi'nimònt bo ne. ²⁵ Uwien taa' wòn ne ki tien' lituòrl u'sèm bo, ki de' bà ke teke' wò ki jin' ki wie', ki wuòn' wòn Uwien ya gbemònt, ka dèrè' binib ya tub bi'biere bo uyo bo, ²⁶ u là duòn' u'yenm uyo wà nnò. Fɛnfennò wuò u wuòn' u'gbemònt ki ye wà ke teke' *Yesu ki jin' ne yé ugbemòndaan. U tien' nnò ñò binib ní bende kí ye wòn Uwien ne yé ugbemòndaan.

²⁷ Ní te nnò la, uba bié ki ñmàbe u li jɛbn u'ba nà bo-oo? Ní yé fɛnm. Na yé binib ya tùon bo ne Uwien bùh be bigbemòndenb, u bùh be bigbemòndenb bi'tekjim bo ne. ²⁸ Kimé ti ben ki ye Uwien bùh unil ugbemòndaan u'tekjim bo ne, na yé u teh *yiko ye ma bo ne u bùh wò ugbemòndaan. ²⁹ Uwien yé *Sufmbé baba ya Wien ne, ka yé bà ña yé *Sufmbé ya Wien-ii? U yé bi'mò ya Wien ne. ³⁰ Kimé Uwien te uba ne. Wòn ne bùh bà yé *Sufmbé nin bà ña yé *Sufmbé bigbemòndenb mitekjiabaabm bo. ³¹ Ti lienh nà nnò, ní ye ne ní ye mitekjim bo *yiko ña ji yé bonn ne-εε? Nnò ña ñí! Ti wòngɛh *yiko cinbe ki te ma bo ne.

4

Uwien bù' Abraham ugbemòndaan u'tekjim bo ne

¹ Tò, ti li ye ba kí taa kí jo ti'yaaje *Abraham ya gber bo? Wòn nin u'yul là laa' ba? ² Ní bi yé u'tuonmònmòn ne cèrè' Uwien bù' wò ugbemòndaan la, u bi ñmàbe u li jɛbn u'ba nà bo. Ama Uwien ya bùol na te nnò. ³ Kimé ní kele' *Uwien ya gbànku ni ki ye: «*Abraham teke' Uwien ki jin', nen bo ne Uwien bù' wò ugbemòndaan.» ⁴ Unil sòn' lituonl ki teke' nibonn la, na yé paabu, ní ye u'paaku ne. ⁵ Unil wà ña nuunh Uwien ní juoke wò u'tuon bo, ama ki teke' wòn Uwien wà juokeh bibierdenb nnò ki jin' la, u'tekjim bo ne Uwien li bù wò ugbemòndaan. ⁶ Nnò ne *Dafid mò là pokn' binib bà Uwien bù' be bigbemòndenb, ka tukn' bi'tuon nnò ya mòm bo. *Dafid là ye:

⁷ «Binib bà Uwien fèrè' be bi'biil, ki subn' bi'biere bo nnò, u'mòm te bi'bo.

⁸ Unil wà Yonbdaan ña ní tɔnge u'biere nnò u'mòm te udaan bo.»

⁹ Mimòm nnò te ki de' bà jìe' ipun baba ne bii mĩ te ki de' bà mò ña jìe' ne? Tí liébe ní *Abraham ya gber bo. Ti ye u teke' Uwien ki jin' ma nnò ne cèrè' Uwien bù' wò ugbemòndaan. ¹⁰ U lɛ yo ba ne u bù' wò ugbemòndaan-i? Uyo wà u jìe' u'punl nnò bii uyo wà wa laan là jìe' ne? Uyo wà wa laan là jìe' nnò ne. ¹¹ Ni ya puoli bó ne Uwien cèrè' *Abraham jìe' u'punl. Upunjìe nnò ne yé kudìeku kùà wòngɛh ki teh *Abraham ya tekjim bo ne Uwien bù' wò ugbemòndaan ki laa' wa laan jìe' punl. Nɛn ne cèrè' *Abraham yé binib bà ke teke' Uwien ki jin' ka jìe' pun ya yaaje ñò Uwien ní bù bi'mò bigbemòndenb. ¹² Binib bà jìe' ipun, ka pɛ upunjìe baba bo, ama ki tek'n' *Abraham ya taal ní, ki teke' Uwien ki jin' tɛn *Abraham là teke' Uwien ki jin' ma, ki laa' wà laan jìe' punl nnò, u yé bi'mò ya yaaje ne.

Uwien pùon' binib bà teke' wò ki jin' nnò mimòm

¹³ Na yé *Abraham là bon' *yiko ne Uwien pùon' ki ye uɲɛndun li yé wòn nin u'yaabii ya faal, kimé mitekjim bo ne Uwien bù' wò ugbemòndaan. ¹⁴ Ní yé Uwien bi pùon' ki ye uɲɛndun li yé bà boh *yiko nnò ya faal ne la, mitekjim ña ji bi li ñmàbe kpɛle, lipuonl nnò mò bi li juore fɛnm ne. ¹⁵ Kimé *yiko ya saam ne cèrɛh Uwien ya mutuol fih binib bo. Yiko ña te la, unil li saa wò-ɔɔ?

¹⁶ Nɛn bo nɛ Uwien pùonl lipuonl mitekjim bo, ɲɔ lè ní li yé bupaabu, kí li kpɛ *Abraham ya yaabii kɛ bo. Na yé li li te kí de bà pɛ *yiko bo baba nɛ, li li te kí de' bà mɔ teke' Uwien kí jin' tɛn *Abraham nnɔ nɛ. Kímɛ *Abraham yé tinbi bà kɛ teke' Uwien kí jin' nnɔ ya yaajɛ nɛ. ¹⁷ Tɛn ní kɛle' ma *Uwien ya gbɔnku ní ki ye: «N tien' ɲɛ inibol ligol ya yaajɛ.» *Abraham nɛ yé tí'kɛ ya yaajɛ Uwien ya nun bó. Wɔn Uwien nɛ mɛkreh bitɛnkpiib, nɛ kí naanh tibont nin u'ńɔbon. ¹⁸ Ní là naan lipuonl nnɔ ɲa ní tien nɛ. Nin nɛn kɛ *Abraham tuu kí daan nɛ. U teke' Uwien kí jin' nɛ Uwien tien' wɔ inibol ligol ya yaajɛ. Tɛn ní kɛle' ma *Uwien ya gbɔnku ní ki ye: «A'yaabii li yɛbe ka ɲmɔbe fuul.» ¹⁹ Ní là sɛn' waamu nɛ wɔ ní lɛ ibin kobk, kí bɛnde' kí ye u nɛke mikuum, nɛ u'po Sara mɔ tonde' kí yé uɲɔl. Ama nin nɛn kɛ *Abraham ya dum ɲa kùore' waamu mɔnɔn. ²⁰ *Abraham ɲa maale' milele lipuonl nnɔ bo, u'dum mɔ ɲa kùore', ama u tùɔreh kí faakreh mitekjim ní nɛ, kí kpiɛkreh Uwien, ²¹ kí cinbe kí bɛn kí ye Uwien pùonl ná nnɔ, u ɲmɔbe mituɔm mà u li fre kí tien nɛ. ²² Nɛn bo nɛ Uwien bù' wɔ ugbɛmɔndaan. ²³ Ní kɛle' *Uwien ya gbɔnku ní ki ye: «Uwien bù' *Abraham ugbɛmɔndaan.» Na yé *Abraham baba bo nɛ ní kɛle' nnɔ. ²⁴ Ní kɛle' tí'mɔ bo nɛ. Tí teke' Uwien wà cɛrɛ' Yonbdaan *Yesu mɛkre' bitɛnkpiib ní nnɔ kí jin', nɛ wɔn Uwien bù' tí'mɔ bigbɛmɔndɛnb. ²⁵ Uwien cɛrɛ' wɔn *Yesu nɛ kpo' tí'biere bo, kí cɛrɛ' u mɛkre' bitɛnkpiib ní, ɲɔ wɔn bo wɔ ní bù tɛ bigbɛmɔndɛnb.

5

Uwien cɛrɛ' binib nin wɔn taan' buńɔbu

¹ Tɔ, tí'tekjim bo nɛ Uwien bù' tɛ bigbɛmɔndɛnb, kí cɛrɛ' tí'Yonbdaan *Yesu Kristo bo, tinbi nin wɔn taan' buńɔbu. ² Wɔn *Yesu Kristo nɛ cɛrɛ' tí laa' mijuokm Uwien saan, kímɛ tí teke' wɔ kí jin'. Tí fuobe mí ya juokm ní nɛ kí ɲmɔbe lidɛndɛnl kí jɛbnh tí'ba kí teh tí li lɛ ukpiɛke Uwien saan. ³ Na yé nɛn baba bo nɛ tí jɛbnh, tí jɛbnh ijɛnd mɔ ní nɛ. Kímɛ tí bɛn tí ye ijɛnd ní nɛ tí lɛnh lifɛl, ⁴ nɛ lifɛl cɛrɛh tí ɲmɔbe kuminku, kuminku mɔ dienh tɛ lidɛndɛnl. ⁵ Lidɛndɛnl nnɔ ɲa ní yuɔn tɛ. Kímɛ Uwien de' tɛ *Mifuońaanm ma nnɔ, mɛn nɛ cɛrɛh tí bɛndeh tí'fɛl ní u yíe tɛ kí gbien' ma bo.

⁶ Imɔn, uyo wà ta là ɲmɔbe tuɔm nnɔ, nɛ *Kristo teke' tinbi bibiɛrdɛnb ya kuum kí kpo'. Uwien nɛ sɛn' u ya yo. ⁷ Ní faa nin unil ní teke ugbɛmɔndaan ya kuum kí kpo. Nba la, uba lí kaabe kí kpo unimɔn bo. ⁸ Ama Uwien wuɔn' kí ye u yíe tɛ, kí cɛrɛ' *Kristo teke' tí'kuum kí kpo' uyo wà tí laan là biɛ kí yé bibiɛrdɛnb nnɔ. ⁹ Fɛnfɛnnɔ, *Kristo ya sɛm bo nɛ Uwien bù' tɛ bigbɛmɔndɛnb ma nnɔ, bɛ lí tien ɲɔ wà jí lí ńɛn tɛ Uwien ya benpiebe wà wɛ ní nnɔ ní? ¹⁰ Uyo wà tí là yé Uwien ya nɛnnɛndb nnɔ nɛ u cɛrɛ' tinbi nin wɔn taan' buńɔbu kí ńɛ u'Biɛ ya kuum bo. Tinbi nin wɔn taan' buńɔbu ma nnɔ, bɛ lí tien ɲɔ ta jí lí ɲmɛrɛ u'Biɛ ya fuobm bo? ¹¹ Na yé nɛn baba bo nɛ tí jɛbnh tí'ba, tí jɛbnh Uwien bo mɔ nɛ. Yonbdaan *Yesu Kristo taan' tinbi nin Uwien buńɔbu fɛnfɛnnɔ ma nnɔ, nɛ cɛrɛ' tí jɛbnh.

Adam nin Kristo ya gbɛr

¹² Unibaab bo nɛ ibiɛrɛ cin' uɲɛndun ní. Ibiɛrɛ nnɔ nɛ tuke' mikuum kí baa', nɛ binib kɛ kpukohe kímɛ bí'kɛ teh ibiɛrɛ nɛ. ¹³ Kí yaan Uwien ní de Moyis *yiko nnɔ kí laa' ibiɛrɛ tɛ nɛ uɲɛndun ní. Yiko ɲa laan là tɛ ma nnɔ, ba là tɔngɛh binib ya biɛrɛ. ¹⁴ Ama kí ńɛ Adam ya yo kí tí baa Moyis ya yo mikuum jinh binib nɛ. Nin ba tien' biɛrɛ tɛn Adam là kɛnde' Uwien ya

ñabu bó ki bii' ma ke nnó mikuum jinh be ne. Adam là yé unil wá we ní nnó ya nennnku ne.

¹⁵ Ama Uwien ya paabu nin Adam ya biil ña te, ka kpe má. Unibaab ya biil bo ne mikuum jin' binib bi yebe ma nnó, be li tien ño unibaab *Yesu Kristo má bo Uwien ña ní juoke binib bi yebe, kí de be bupaabu bù ní li yebe ka ñmábe bù kpe nin bà ní? ¹⁶ Uwien ya paabu tien' ná nin unibaab nnó ya biere tien' ná ña te. Wón unibaab ya biere bo ne Uwien ye binib ke kpe utudere. Ama Uwien ya juokm bo ne u bùh binib bigbemàndènb nin bi'biere yebe ma ke nnó. ¹⁷ Unibaab ya biil bo ne mikuum ñmábe mituóm binib ke bo kí ñe wón unibaab nnó. Ní te nnó la, be li tien ño binib bà laa' Uwien ya nimàncient tà cèrè' Uwien bù' be bigbemàndènb nnó ña ji li le Uwien ya fuobm, kí ji libel unibaab *Yesu Kristo bo? ¹⁸ Unibaab ya biil ne tuke' utudere ki baa' binib ke bo. Nnó ne unibaab ya tuonmóm móm bo, Uwien bùh binib ke bigbemàndènb ki cèreh bi fuobe. ¹⁹ Unibaab ña bon' Uwien ma nnó ne cèrè' binib ke yé bibièrdènb Uwien saan. Nnó ne unibaab má bon' Uwien ma nnó cèrè' binib ke yé bigbemàndènb Uwien saan.

²⁰ Uwien lá taa' *yiko ki baa' ne binib ya biil yebre' ki gbien'. Ama ibiere yebe ná saan la, Uwien ya nimànt má yebe ní'saan cèen ne. ²¹ Ibiere là ñmábe mituóm ne ki tukeh mikuum ki bàareh. Nnó ne Uwien ya nimànt má ñmábe mituóm ki cèreh binib yé bigbemàndènb u'saan, kí li le limiel là ña ñmábe gbenm kí ñe Yonbdaan *Yesu Kristo bo.

6

Ti kpo' nin Kristo ma nnó, ti li fuobe nin wó má ne

¹ Tó, ní te nnó ma nnó, ní ye nè ní ye ba? Ní ye nè ní ye tí li tuu ki teh ibiere ño Uwien ya nimànt ní li yebreh ne-ee? ² Na te nnó fiebu. Ti ñen' ibiere ya wábl ní ño, tí li tien mila kí liebe kí li fuobe ibiere ní? ³ Bii na ben kí ye bi síi' tinbi bà ke Uwien ya ñunm tí taan' nin *Yesu Kristo nnó tí taan' u'kuum má ne-ee? ⁴ Bi síi' te Uwien ya ñunm tí taan' Kristo ya kuum ma nnó, bí taan' kí sube' tinbi nin wón ne. Ne u'Baa Uwien ya kpieke bo, u cèrè' u mekre' bitenkpiib ní ño tí má ní li te mifuobfènm ní.

⁵ Ne tinbi nin wón taan' u'kuum ma nnó, tí li taan u'mekrm má ne. ⁶ Tùare mén kí li ben kí ye bi kpe' wó udópòpòpò bo ma nnó, bí kpe' tí tetekpaam má nin wó ne. Mitetekpaam nnó lá jí ní li ñmábe tuóm ño tí lá jí ní li yé ibiere ya yonbe. ⁷ Imón, unil kpo' lá, u ñen' ibiere ya yonbt ní ne. ⁸ Ti kpo' nin Kristo ma nnó, tí teke' kí jin' kí ye tí li fuobe nin wó má ne. ⁹ Ti ben kí ye u mekre' bitenkpiib ní ma nnó, wá jí li kpo, kuum ña jí ñmábe tuóm u'bo. ¹⁰ U kpo' bolm miba kpein ne kí gben' ibiere ya tuóm. Fènfennó u fuobe, ne u'fuobm nnó yé Uwien yaam ne. ¹¹ Nnó ne ní má li bùh ní'ba ten ní má kpo' kí ñen' ibiere ya tuóm ní, ne kí fuobe kí de' Uwien *Yesu Kristo bo.

¹² Nen bo, ní lá jí ní cèrè ibiere ní li ñmábe tuóm ní'gbenent tà li kpo nnó bo, kí lá jí ní li teh tù yé ná. ¹³ Ní lá taah ní'gbenenbel kí teh ibiere ten í yé itùonbiere ya jèwent ne. Ama ní te ten binib bà mekre' kí liebe' kí fuobe ma nnó, taa mén ní'ba kí de Uwien, kí taa ní'gbenenbel kí de wó ten í yé itùonmóm móm ya jèwent ne. ¹⁴ Na jí li te biere ya yonbt ní, kime yiko ña jí ñuuke ne, Uwien ya nimànt ne jí ñuuke ne.

Ti ñe ibiere ní kí li teh ná mán Uwien ya nun bó

¹⁵ Nĩ tingi si ba? Tĩ li teh ibiere kí ye *yiko ña ji ñuuke te, Uwien ya nimònt ne ji ñuuke te-εε? Na te nnò fiebu! ¹⁶ Na ben ki ye a taa' a'ba ki de' unil, ki boh wò ten a yé u'yonb la, a mɔnbe ki yé udaan ya yonb ne-εε? A taa' a'ba ki de' ibiere la, a yé ibiere ya yonb ne, ne ibiere bàareh nin mikuum ne. Nĩ yé a tí taa' a'ba ki de' Uwien, ki boh wò la, u li bù ñe ugbemòndaan ne. ¹⁷ Tĩ faare men Uwien. Ninbi bà là yé ibiere ya yonbe uyo uba nnò, fenfenno ni ji boh bi wòkn' ne miwòknm mà Uwien ya sen bo nnò nin ni'fèl ke ne. ¹⁸ Uwien ñen' ne ibiere ya yonbt ni, ne ki tien' ne tighemònt ya yonbe. ¹⁹ Nĩ'jiint bo ne n taa' minisaaltetem ki tien' kunennenu ñò ní fre kí cii. Uyo uba ni là taa' ni'ba ki tien' tijonkt nin fenfenm ya yonbe ne, ki teh nà ña kpe sen Uwien ya nun bó ma nnò, fenfenno ní ji ní taa ni'ba kí tien tighemònt ya yonbe, kí li yé Uwien ya nib imònmàn.

²⁰ Ni là yé ibiere ya yonbe ma nnò, niba ña là wòbndeh ne ní li teh nà cuube Uwien ya nun bó. ²¹ Ni là teh tibont tà uyo uba nnò, tù ji coh ne ife ne fenfenno, ne tu'fòrm là bàareh nin mikuum ne. ²² Ama fenfenno Uwien ñen' ne ibiere ya yonbt ni, ki tien' ne u ya yonbe, ne ni ji teh tibont tà mɔn u'nun bó. Ne mifòrm, ni li le limiel là ña ñmòbe gbenm. ²³ Ibiere ya paaku si mikuum ne, ne Uwien ya paabu si limiel là ña ñmòbe gbenm, Yonbdaan *Yesu Kristo bo.

7

Yiko nin Kristo yaab ya gber

¹ N'yaabe, n lienh nin ninbi bà nnò, ni yé binib bà ben *yiko mɔnmɔnm ne. Ni ben ki ye unil te *yiko ya wòbl ni uyo wà u laan fuobe ne. ² Nnò ne *yiko bo uje laan fuobe la, u'po ña ñmòbe sen wò ní fii u'saan, ama u'ce kpo' la, u ñmòbe usen wò ní liebe kí kun ticer. ³ Upii nebre' ki kun' ticer uyo wà u'ce laan fuobe la, bi li yin wò upiinañmaa ne. Ama u'ce kpo' la, wa ji te yiko ya wòbl ni. U liebe' ki kun' ujetò la, ba ní yin wò piinañmaa.

⁴ N'yaabe, ni'mò yaam te nnò ne. Kristo là kpo' ma nnò, ni'mò là kpo' nin wò ne, ka te yiko ya wòbl ni, ni ji yé uba yaab ne. Ni'tingi si: ni ji yé Kristo wà mekre' bitenkpiib ni nnò yaab ne, ñò tí li sònh itùon yà mɔn ki dienh Uwien. ⁵ Imòn, uyo wà ti là pe minisaaltetem bo nnò, *yiko ne là cèreh ti lenh iyenmaalbiere, ki teh tibont tà bàareh nin mikuum. ⁶ Fenfenno ti te ten ti kpo' ne ki ñen' nà là co te nnò ni, ka ji te yiko ya wòbl ni. Ti ji pe Mifuoñaanm wòngeh te usenfaan wà nnò bo ne, ki sònh Uwien ya tuonl; ta ji pe Moyis kele' yiko wà nnò là wòngeh te usenkpaan wà nnò bo.

Yiko ne cèreh unil bendeh ibiere

⁷ Tò, nĩ ye nè ní ye ba? Nĩ ye nè ní ye yiko yé ibiere ya bonn ne-εε? Na te nnò fiebu! Kime *yiko ña bi te la, ma bi li bende nà yé ibiere ya bonn. Nà bi kele' *yiko ya gbònkú ni ki ye: «La ñmòbe nunfòke la,» ma bi li bende kí ye ununfòke yé biere. ⁸ Yiko ya wòbl bo ne ibiere laa' usen ki cère' n ñmòbe ununfòke ke ya bol. Yiko ña bi te la, biere ña bi ñmòbe tuòm. ⁹ Uyo wà ma là ben yiko nnò, n là fuobe ne. Ama n tí bende' *yiko nnò ya wòbl ma nnò, ne ibiere laa' mituòm n'bo, ¹⁰ ne n kpo'. Yiko ya wòbl là bi li de nni limiel nnò, baa' nin mikuum ne min bo. ¹¹ Kime *yiko ya wòbl bo ne, ibiere laa' usen, ki lere' nni, ki cère' n kpo'. ¹² Imòn, *yiko nin u'wòbl ñen' Uwien saan ne ki mɔn, ki cuube.

¹³ Tò, nà yé nibonmònmònn ne kpènde' n'bo mikuum-ii? Na te nnò fiebu! Ibiere ne cère' n kpo'. Nibonmònmònn nnò bo ne ibiere laa' usen

ki ku' nni, ɲɔ yɨ́ ní tùɔre kí wuɔn í yé bà. Yiko nnɔ ya wɔbl nɛ wuɔn' tɛ ibiere bre ki gbien' ma bo.

Ibiere coh binib tiyonbt ma bo

¹⁴ Imɔn, ti bɛn ki ye *yiko ñɛn' Uwien saan nɛ. Min wɔn, n yé unisaal nɛ, nɛ ibiere cuo' nni tiyonbt. ¹⁵ Ma bɛn n teh nà, kimɛ n yíe ní tien nà la, ma teh nɛn. Ama n nɛn nà nnɔ n teh nɛn nɛ. ¹⁶ N teh ma yíe ní tien nà la, nɛn nɛ wuɔn' ki ye n tuo' ki ye *yiko yé nibonmɔnmɔnn nɛ. ¹⁷ Ní te nnɔ la, na yé min nɛ teh nnɔ, ibiere yà te nni nnɔ nɛ teh nnɔ. ¹⁸ N bɛn ki ye bonmɔnmɔnn nɛn nɛn, n niireh n yé unisaal ma nnɔ nɛ. N yíe ní tien nà mɔn, ama ma ní fre kí tien nɛ. ¹⁹ Kimɛ n yíe ní tien mimɔnm ma nnɔ, ma teh mè. Nà bre, ma yíe ní tien nɛ nnɔ, n teh nɛn nɛ. ²⁰ N teh ma yíe nà la, na yé min nɛ teh, ibiere yà te nni nnɔ nɛ teh.

²¹ Nɛn bo, n laa' n te mitetem mà ni sɔ: min wà yíe ní tien nà mɔn nnɔ, n lɛnh n freh ki teh nà bre baba nɛ. ²² N fɛ *Uwien ya yiko n'yɛnm ni cɛɛn nɛ, ²³ ama n laa' mituɔm miba mɔ te nni, ki mɔh nin n'yɛnmaalmɔnmɔn, ki cère' ibiere yà te nni nnɔ cuo' nni tiyonbt, n te i'wɔbl ni. ²⁴ Min wuɔ ya cɛcɛkdaan! Njɛ li fie nni ibiere yà te nni, ki li baa nin nni mikuum nnɔ saan-i? ²⁵ N faareh Uwien, kimɛ wɔn nɛ li fie nni kí ñɛ ti'Yonbdaan *Yesu Kristo bo.

Min wɔn n'yɛnmaale ni, n te *Uwien ya yiko ya yonbt ni nɛ, ama minisaaltetem ya sɛn ni wɔn, n yé ibiere ya yonb nɛ ki te i'yiko ni.

8

Mifuoñaanm nɛ dienh limiɛl

¹ Fɛnfɛnnɔ Uwien ɲa ji li dɛre bà yé *Yesu Kristo yaab ya tub. ² Kimɛ unil yé *Yesu Kristo yɔ la, *Mifuoñaanm ya tuɔm mà dienh limiɛl nnɔ, nɛ ñɛn' udaan ibiere nin mikuum ya tuɔm ni. ³ Uwien tien' *yiko ɲa ní fre kí tien nà. Kí ñɛ unisaal ya jiiint bo nɛ *yiko ɲa là ɲmɔbe tuɔm. Nɛn bo nɛ ibiere bo, Uwien sɔn' ní u'tiɛma Bijɛ unɛndun wuu ni nin tigbɛnɛnt, tù naan tinbi bibiɛrdɛnb yaar. Uwien taa' wɔn nɛ ki tien' lituɔrl kí gben' ibiere ya gbɛr. ⁴ U tien' nnɔ ɲɔ tinbi bà dàan' minisaaltetem ki pɛ *Mifuoñaanm yíe nà bo nɛ ní fre kí tien *yiko ye nà kɛ mɔnmɔnm. ⁵ Binib bà pɛ minisaaltetem bo nnɔ teh unisaal yíe nà nɛ. Ama bà pɛ *Mifuoñaanm bo nnɔ, bɛn teh mí yíe nà nɛ. ⁶ Unisaal yíe nà nnɔ bàareh nin mikuum nɛ. Ama *Mifuoñaanm yíe nà nnɔ nɛn dienh limiɛl nin uyɛnduɔn nɛ. ⁷ Kimɛ binib bà teh unisaal yíe nà nnɔ yé Uwien ya nɛnnɛndb nɛ. Ba boh *Uwien ya yiko, ka lí li fre kí bo wɔ mɔ. ⁸ Bà pɛ minisaaltetem bo nnɔ ɲa ní fre kí sɔnge Uwien ya yɛnm. ⁹ Ninbi bɛn wɔn, na pɛ nisaaltetem bo, ni pɛ *Uwien ya Fuoñaanm bo nɛ, kimɛ Uwien ya Fuoñaanm te ni'ni. Kristo ya Fuoñaanm ɲa te unil wà ni la, udaan ɲa yé u'yɔ. ¹⁰ Kristo te ninbi ni ma nnɔ, ibiere cère' ni'gbɛnɛnt li kpo mɔnɔn la, *Mifuoñaanm nɛ yé ni'miɛl kí ñɛ Uwien bù' nɛ bigbɛmɔndɛnb ma nnɔ bo. ¹¹ Uwien wà cère' *Yesu mɛkre' bitɛnkpiib ni nnɔ ya Fuoñaanm te ni'ni ma nnɔ, wɔn wà cère' Kristo mɛkre' bitɛnkpiib ni nnɔ li de ni'gbɛnɛnt tà lá li kpo nnɔ mifuoɔm kí ñɛ *u'Fuoñaanm mà te ni'ni nnɔ bo.

¹² N'yaabɛ, nɛn bo nɛ ti ɲmɔbe lifɛnl. Ama ta ɲmɔbe fɛnl nin unisaal ya tetem ɲɔ tí li teh unisaal yíe nà. ¹³ Kimɛ ni pɛ minisaaltetem bo la, ni li kpo nɛ, ama kí ñɛ *Uwien ya Fuoñaanm bo, ni wiɛ' unisaal yíe nà la, ni li fuobe nɛ. ¹⁴ *Uwien ya Fuoñaanm pekreh binib bà kɛ nnɔ nɛ yé Uwien ya bumu. ¹⁵ Uwien de' nɛ *u'Fuoñaanm mà nnɔ ɲa co nɛ yonbt ɲɔ ní liebe kí

sen bujɛwaanbu, ama *u'Fuoñaanm ne tien' ne u'bumu, ne ki cèrè' ti yih wɔ ti' Baa.*¹⁶ *Uwien ya Fuoñaanm nin mi'yul ne kundeh imɔn ti'yɛnm ni ki teh ti yé Uwien ya bumu.¹⁷ Ti yé Uwien ya bumu ma nnɔ, ti yé u'faajib mɔ ne. Ti yé Uwien ya faajib ne tinbi nin Kristo ke. Ti taan' ki jèndeh nin Kristo ma nnɔ, tinbi nin wɔn li taan kɪ le ukpɛke mɔ ne.

Uwien lá li kpɛke u'nib

¹⁸ N ben ki ye fɛnfɛnnɔ ya jɛnd ɲa ɲmɔbe be rɪ taa yè kɪ kpaan nin ukpɛke wà Uwien lá li ñɛn wù upaan bo kɪ de tɛ nnɔ.¹⁹ Kimɛ Uwien ñɛn' tibont tà ke nnɔ gu nin inunmɔn ne lidaali lá Uwien li wuɔn bà yé u'bumu.²⁰ Uwien ñɛn' tibont tà ke nnɔ juore' fɛnm. Na yé tù yíe ne ki juore' fɛnm, wɔn Uwien ne cèrè' tù juore' fɛnm. Ama tù ɲmɔbe lidɛndɛnl ki ye²¹ lidaali liba tu'mɔ li ñɛ mituɔm mà kuuleh tù, ki cèreh tù te tɪyonbt ni nnɔ ni, ki mɔ rɪ le Uwien ya bumu ya kpɛke, ki li te liwiel ni.²² Ti ben ki ye haali nin fɛnfɛnnɔ Uwien ñɛn' tibont tà ke nnɔ jèndeh ne ki kpɛndeh tɛn upii ne benh nin imɛrwien.²³ Na yé tibont nnɔ baba, tinbi bà Uwien de' tɛ *u'Fuoñaanm, mi yé u'paacindkaabu nnɔ, ti'mɔ kpɛndeh ti'fɛl ni ne, ki gu lidaali lá Uwien li wuɔn kɪ ye ti mɔnbe ki yé u'bumu, u de' tɛ ki wiɛ' nnɔ.²⁴ Ti ɲmɛrɛ' ama nɪ laan yé lidɛndɛnl ne. Unil ɲmɔbe lidɛndɛnl nibonn bo la, wa laan laa' nè ne. U laa' nè la, na ji yé dɛndɛnl u'bo.²⁵ Ti ɲmɔbe lidɛndɛnl nibonn bo, ka laan laa' nè la, ti li mɛnde ne kɪ li gu.

²⁶ Nnɔ ne *Uwien ya Fuoñaanm toreh tɛ ti'jiint ni, kimɛ ta ben u yíe tí li kàareh wɔ ma bo. Ne *u'Fuoñaanm kàareh wɔ ki dienh tɛ, ki dunh haali nil ɲa rɪ fre kɪ le u li taa iñɔbon ya kɪ tɛkn mi lienh ná nnɔ.²⁷ Uwien, wà ben binib ya fɛl ni te ma bo, ben *u'Fuoñaanm ya yɛnmaale. Mɛn ne kàareh wɔ u yíe ma bo ki dienh u'yaab.

²⁸ Ti ben ki ye Uwien teh tibont tà ke nnɔ u teh tù binib bà yíe wɔ ya mɔnm bo ne. Bi yé binib bà u yin' be u là bobn' ma bo ne.²⁹ Kimɛ u là ben be ki laa' ba laan maa' be, ne ki sien' ki ye be rɪ li naan u'Bijɛ, ɲɔ u'Bijɛ rɪ li yé kibukpɛk libugol ni.³⁰ Uwien yin' bà nnɔ, u là juɔ' ki gènde' ben ne. U yin' bà nnɔ, u cèrè' ben ne yé bigbɛmɔndɛnb. U cèrè' ben bà yé bigbɛmɔndɛnb nnɔ, u de' ben ne ukpɛke.

Niba ɲa rɪ fre kɪ bore tinbi nin Uwien ya ylem

³¹ Ti li len tu le ba kɪ pukn-i? Uwien se ti'ciɛk bó la, ɲmɛ ji li fre kɪ tien tɛ niba? ³² Wa yíe' u'tiɛma Bijɛ mɔnɔn bo, ama u taa' wɔ ki cèbe' wɔ rɪ tí kpo ti'ke ya biere bo ne. U de' tɛ u'Bijɛ ma nnɔ, be li tien u la juoke tɛ kɪ de tɛ tibont ke? ³³ ɲmɛ li fre kɪ biin Uwien gènde' binib bà? Uwien mɔnɔn ye bi yé bigbɛmɔndɛnb ne. ³⁴ Nɛn bo, ɲmɛ li fre kɪ ye bi kpɛ utudɛrɛ? Yesu Kristo kpo'. Na yé u kpo' baba, u mɛkre' bitɛnkpiib ni mɔ ne, ki te Uwien ya jie bó, ki kàareh wɔ ki dienh tɛ. ³⁵ Be li fre kɪ bore tinbi nin Kristo u la li yíe tɛ? Ijɛnd bii uyɛnsaa bii bi jèndeh tɛ ma nnɔ bii mikɔnm bii micɛɛkɛm bii kinunbɔnk bii mikuum-i? ³⁶ Nɪ te tɛn nɪ kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni ne. Nɪ kele' ki ye:

«Sin bo ne bi kuuleh tɛ idaan ke,
ki likeh tɛ tɛn ti yé ipe ne bi tuke ki joh be rɪ tí kòrɛ.»

³⁷ Ama *Yesu Kristo wà yíe tɛ nnɔ ya tuɔm bo ne, ti faa ki cɛn' wà ke mɔn' ki faake'. ³⁸ Imɔn, n ben ki ye niba ɲa te kɪ fre kɪ bore tinbi nin Uwien u la yíe tɛ. Mikuum, limiel, Uwien ya tondb, paaki bó ya tuɔm ke ya bol,

* 8:15 Grɛkmbɛ ya lenm ni bi kele' ki ye: Aba ne. Liñɔbonl nnɔ ñɛn' *Sufmbe ya lenm ni ne, ne li'tingi si: Baa.

fɛnfɛnnɔ ya gber, uyo wà we ní ya gber, mituòm mà kɛ te ya bol, ³⁹ nà kɛ te paaki bó, nà kɛ te dɛntingi, Uwien ñɛn' nà kɛ nnɔ, niba ña te kí fre kí bore tinbi nin Uwien u la yíe tɛ. U wuɔn' tɛ u'yíem nnɔ kí ñɛ Yonbdaan *Yesu Kristo bo nɛ.

9

Uwien nin u'nib Israyel yaab ya gber

¹ Tɔ, n yé Kristo yɔ nɛ kí tɔkeh tigbɛmɔnt, ma nɛndeh. N'yɛnm nin *Mifuoñaanm nɛ yé bimɔnkunb ki ye ² n te uyɛnsaaciɛn ni, nɛ ní wi n'fɛl ni kí gbiekeh uyo kɛ. ³ Imɔn, n bi yíe Uwien rí wiɛ nni miñuúm kí bore min nin Kristo, n'yaab bà yé n'bol ya nib nnɔ bo. ⁴ Bɛn nɛ yé Israyel yaab. Uwien tien' bɛn nɛ u'bumu, kí de' bɛ u'kpieke, kí cuo' nin bɛ kujɔtieku mibolm mà yɛbe, kí de' bɛ *yiko, kí wuɔn' bɛ bi li pukeh wɔ ma bo, nɛ kí pùon' bɛ ipuon. ⁵ Israyel ya bol cin' nin bi ya yaajɛb nɛ. Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo tien' u'ba unisaal kí ñɛn' bi ya bol ni nɛ. Wɔn nɛ yé Uwien kí ñmɔbe mituòm tibont kɛ bo. Wɔn si kupɛnpɛku uyo wà ña ñmɔbe gbenm. Ami.

⁶ Na yé Uwien ña fre' kí tien' u là pùon' lipuonl là nnɔ nɛ. Ama Israyel ya yaabii kɛ ña cinbe kí yé Israyel ya bol ya nib. ⁷ *Abraham ya yaabii mɔ kɛ ña cinbe kí yé Uwien ya puonl ya bumu. Kimɛ Uwien là pùon' *Abraham kí ye u'bije *Isaak ya bumu baba nɛ li yé u'yaabii mɔn. ⁸ Ní'tingi si: na yé unisaal maa' mubumu mùa nɛ yé Uwien ya bumu. Uwien ya puonl ya bumu baba nɛ yé u'bumu, kí yé *Abraham ya yaabii. ⁹ Uwien là pùon' *Abraham kí ye ma sɔ: «Nì lá ñmɛn nɔ la, n li liebe ní kí lɛ a'po Sara ñuuke kibujɛbuk nɛ.»

¹⁰ Na yé nɛn baba: tiere mɛn Lebeka mɔ ya gber. Wɔn nin ti'yaaje *Isaak là maa' ileb nɛ, mù yé mujemu. ¹¹⁻¹² Ama ba laan la maa' mubumu nnɔ, kí niireh nin mù rí tien nà mɔn bii nà bre, nɛ Uwien juɔ' kí tɔke' Lebeka kí ye uciɛn lá li tien uwaal ya yonb nɛ. Uwien len' nnɔ ñɔ wɔ rí wuɔn kí ye wa tukndeh nil ya tuonl bo kí gɛndeh wɔ, ama u'yíem bo nɛ u gɛndeh unil, nɛ miyíem nnɔ ña ñmɔbe lèbrm. ¹³ Ní te tɛn ní kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni nɛ. Ní kele' kí ye: «N yíe Sakɔb, nɛ kí nɛn Esawu.»

¹⁴ Ní te nnɔ la, ti nín li len kí ye ba? Ti li ye Uwien teh nà ña cuube nɛ-ɛɛ? Na te nnɔ fiebu! ¹⁵ Uwien là tɔke' Moyis kí ye: «N yíe rí muɔ unil wà micɛɛkɛm la, n muɔh wɔn nɛ. N tí yíe rí tien wà tinimɔnt la, n teh wɔn nɛ.» ¹⁶ Nɛn bo, na yé unil ya yíem bo, ka yé u'ñiknm bo nɛ Uwien muɔh wɔ micɛɛkɛm. Uwien ya nimɔnt bo nɛ u muɔh unil micɛɛkɛm. ¹⁷ Ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni kí ye Uwien tɔke' Farahɔn kí ye: «N kàan' ñɛ ubɛr ñɔ sin bo rí wuɔn binib n ñmɔbe mituòm ma bo nɛ, ñɔ binib kɛ rí cii n'yel bó utingbɛn kɛ bo.» ¹⁸ Nnɔ nɛ Uwien yíe wɔ rí muɔ wà micɛɛkɛm la, u muɔh wɔn nɛ, nɛ u yíe wà ya yul rí li faa la, u cɛreh li faa nɛ.

Uwien ya benpiebe nin u muɔh binib micɛɛkɛm ma bo

¹⁹ Nɛn bo, uba li niire nni kí ye: ní te nnɔ la, bɛ bo nɛ Uwien kɔnh nin binib kí teh ba teh ní donbó? Bii u li fre kí ye: ñmɛ li fre kí pien Uwien u la tien u yíe ma? ²⁰ Tɔ, sin unisaalɔ, a tɛn kí yé ñmɛ nɛ kí niɛh nin Uwien-i? Timaar li fre kí niire, wà mɛn' tù kí ye «Bɛ tien' a mɛn' tɛ nɔ nnɔ-ɔɔ?» ²¹ Umaar ña ñmɔbe sɛn wɔ rí tien u'yɔkr u yíe ma-aa? U li fre kí bore tuba kí mɛ lisenl là ñmɔbe kuñuarku, kí taa tutɔr kí mɛ là ña ñmɔbe ñuorku.

²² Uwien là yíe wɔ rí wuɔn biba kí ye u'mutuol fii' bi'bo, kí yíe bɛ rí bɛnde kí ye u ñmɔbe mituòm nɛ. Nin nɛn kɛ bà fin' u'mutuol kí bi kpɛ mikuum

nnɔ, u taa' lifèsɔngl cɛɛn nɛ ki ηmɔbe bɛ. ²³ U là yíe wɔ́ rí wuɔn bitɔb mɔ́ kí ye u muɔ' bɛ micɛcɛkm nɛ, ki yíe bɛ rí bɛnde u'kpíeke yebe ki kpe ma bo nɛ. U là bonde' bɛn nɛ wɔ́ rí de bɛ ukpíeke nnɔ. ²⁴ Tinbi nɛ yé u bonde' bà nnɔ. Na yé u yin' tɛ *Sufmbɛ ya bol ni baba nɛ, bà ηa yé *Sufmbɛ mɔ́ te len nɛ. ²⁵ Ní te tɛn ní kele' ma Ose ya gbɔnku ni nnɔ nɛ. Ní kele' ki ye:

«Linibol là ya nib ηa là yé n'yaab nnɔ,
n li yin bɛ n'yaab,
linibol là ma là yíe lè nnɔ,
n li yíe lè.

²⁶ Bi là tɔke' bɛ nà saan ki ye ba yé n'nib la,
bi li yin bɛ ní'saan min Uwien wà fuobe ya bumu.»

²⁷ Israyel yaab bɛn wɔn, *Uwien ya nɔbonsɔknl Esayi mɔ́ là len' bi'gber ki ye: «Israyel yaab yebe tɛn likpentɛngbil mɔ́nɔn la, bi'ni binikàankaab nɛ li ηmere. ²⁸ Kime Yonbdaan li sɔn u'tuonl kitink bo u là len' ma bo nnɔ kí tí gben ka rí taande.» ²⁹ Ní liɛbe' ki te tɛn Esayi tí là len' ma ki ye:

«Yonbdaan mituɔm kɛ ya daan
ηa bi cère' ti'bol sɛn' waamu la,
ti bi kunde' tɛn Sodɔm nin Gomɔr yaab nɛ.»

Israyel yaab nin mitekjim ya gber

³⁰ Ti len nà nnɔ ya tingi si ba? Ní'tingi si: bà ηa yé *Sufmbɛ ka là nuunh Uwien rí bù bɛ bigbɛmɔ̀ndɛnb nnɔ, fɛnfɛnnɔ Uwien bù' bɛ bigbɛmɔ̀ndɛnb bi'tekjim bo nɛ. ³¹ Ama Israyel yaab bɛn là nuunh Uwien rí bù bɛ bigbɛmɔ̀ndɛnb *yiko ya bom bo nɛ ka laa'. ³² Bɛ bo nɛ ba laa'? Kime ba teke' Uwien ki jin', ki maaleh ki teh bi'tuon bo nɛ Uwien li bù bɛ bigbɛmɔ̀ndɛnb. Nnɔ nɛ bi gbiere' milum ya tɛnl, ³³ tɛn ní kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Liike mɛn, n taa' milum ya tɛnl ki ble' Siyɔn ya du ni. Lí yé litenl là binib lɛkeh li'bo ki luh nɛ. Ama wà du li'bo la, fɛ ηa rí ji wɔ.»

10

¹ N'yaabɛ, n'nun mɔ́n nà bo n kàareh Uwien si: Israyel yaab rí ηmere nɛ. ² N li fre kí kun bi'bo imɔ̀n kí ye bi'nun mɔ́n Uwien ya tuonl bo, ama ba bɛn bi li sɔn ma bo nɛ. ³ Ba bɛn Uwien bùh binib bigbɛmɔ̀ndɛnb isɛn yà ni, nɛ ki nuunh bi'tiema sɛn, bɛ rí li yé bigbɛmɔ̀ndɛnb, ki yíe' ka paan' isɛn yà bo Uwien bùh binib bigbɛmɔ̀ndɛnb nnɔ bo. ⁴ Kime Kristo baa' ma yiko ηa ji ηmɔbe tuonl. Wà kɛ teke' wɔ́ ki jin' la, Uwien li bù udaan ugbɛmɔ̀ndaan nɛ.

Wà kɛ teke' Kristo ki jin' li ηmere

⁵ Bà nuunh bɛ rí li yé bigbɛmɔ̀ndɛnb *yiko bo nnɔ, Moyis là kele' bi'gber ki ye: «Unil wà teh *yiko ye ma la, *yiko nnɔ bo nɛ u li fuobe.» ⁶ Ama bà nuunh bɛ rí li yé bigbɛmɔ̀ndɛnb mitekjim bo nnɔ ya gber wɔn, ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye bi la li maaleh bi'yɛnm ni ki teh: «ηmɛ li dùo paaki bó?» Ní'tingi si: ηmɛ li jiiin Kristo ní? ⁷ Kí la li maaleh mɔ́ ki teh: «ηmɛ li jiiire dɛntingi?» Ní'tingi si: ηmɛ li mɛkre Kristo ní? ⁸ Ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye ba? Ní kele' ki ye:

«Uwien ya gber neke a'saan,
ki te a'nɔbu nin a'fɛl ni.»

Tigber nnɔ yé mitekjim ya gber tà ti tɔkeh tù binib nnɔ nɛ.

⁹ A yàare' ki len' binib kɛ ya nun bó ki ye *Yesu nɛ yé Yonbdaan, ki ηmɔbe midum a'fɛl ni ki ye Uwien mɛkre' wɔ́ bitɛnkpiib ni la, Uwien li ηmien ηɛ. ¹⁰ Kime a ηmɔbe midum a'fɛl ni la, Uwien bù' ηɛ ugbɛmɔ̀ndaan

ne. Ne a yaàre' ki len' binib ke ya nun bó ki ye *Yesu yé a'Yonbdaan la, Uwien li ηmien ηε. ¹¹ Imòn, ní ke'le' *Uwien ya gbónku ni ki ye: «Wà ke du u'bo la, fe ηa ní ji udaan.» ¹² Nen bo, *Sufmbe nin bà ηa yé *Sufmbe ke te miba ne. Bi'ke ya Yonbdaan te uba ne ki teh bà ke muoh ki yih wò mimòm. ¹³ Imòn: «Wà ke li muò kí yin Yonbdaan ya yel nnò, wòn ne li ηmere.»

¹⁴ Tò, binib ηa teke' wò ki jin' la, bi li tien mila kí muò kí yin wò? Ba cii' u'gber la, bi li tien mila kí teke' wò kí ji? Unil ηa kpaande' tù la, bi li tien mila kí cii' tù? ¹⁵ Ba sòn' nil wò ní tí kpaande' tù la, ηme li kpaande' tù? Ní te ten ní ke'le' ma *Uwien ya gbónku ni ki ye: «Binib bà tuke' tigbεmòmant ki we ní nnò ya cènl mòm cεen ne.» ¹⁶ Nin nen ke na yé binib ke ne tuo' tigbεmòmant nnò. Nen bo ne Esayi là len' ki ye: «Yonbdaan, ηme tuo' ki teke' ti len' nà nnò ki jin'-i?» ¹⁷ Nen bo, mitekjim ñeh tigber ya ciim ni ne, ne tigber nnò yé Kristo ya gber ne.

¹⁸ Tò, n niireh ne-a, Israyel yaab ηa là cii' ne-εε? Ben ne là cii'-a! Ní te ten ní ke'le' ma *Uwien ya gbónku ni ki ye:

«Bi cii' bi'ñofaam bó utingben ke bo,
bi'ñobon jon' utingben bo ni'ke saan.»

¹⁹ Tò, n tí niireh ne-a, Israyel yaab ηa là cii' ni'tingi ne-εε? Ben ne là cii' ni'tingi-a! Moyis là len' ηò ki ye Uwien ye:

«N li cère ní li ponbe linibol là ηa yé niba nnò,
kí cère bà ηa ben niba ya bol ní fin ni'mutuol.»

²⁰ Esayi mò là mεnge' lifèl ki len' ki ye Uwien ye:

«Binib bà ηa nuunh nni nnò, n cère' ben ne laa' nni.
Binib bà ηa là niireh n'bo nnò, n taa' n'ba ki wuòn' ben ne.»

²¹ Israyel yaab ben wòn, u len' bi'gber ki ye: «N tun' liwentunηmenl, ne ki kenbeh ki yih linibol là ηa boh nni ka ciih n'ñòbu bó nnò.»

11

Uwien ηa wie' Israyel yaab

¹ Nen bo, n niireh ne-a, Uwien wie' u'nib Israyel yaab ne-εε? Wa wie' be fiebu. Kime min Pòl mòmòn yé Israyel yò ne, ki yé *Abraham ya yaabil, ki yé Bensamen ya lontunku yò. ² Uwien ηa wie' u'nib bà uyo bo u là juo' ki gènde' be nnò. Na ben nà ke'le' *Uwien ya gbónku ni Eli bo ne-εε? Ní ke'le' ki ye Eli biin' Israyel yaab Uwien saan ki ye: ³ «Yonbdaan, bi kuku' a'ñobonsòknb, ki wewe' a'ponpob. Min baba ne sien', ne bi nuunh be ní ku n'mò.» ⁴ Ama Uwien jiiin' wò ki ye: «N sien' n'ba bijeb bà ηa gbaan' ki pèke' ubul Baal nnò itur ilole ne.» ⁵ Ní te nnò ne haali nin dinnò, Israyel yaab ni ní sien' binikàankaab bà Uwien gènde' be u'nimònt bo nnò ne. ⁶ U là gènde' be u'nimònt bo ne na yé bi'tuon bo. Ní bi yé bi'tuon bo ne la, Uwien ya nimònt ηa ji bi li yé nimònt.

⁷ Nnò la, ti nín li ye ba? Israyel yaab nuun' nà nnò, ba laa' nè, Uwien gènde' bà nnò ne laa' nè. Bitòb nnò wòn, Uwien cère' bi'yul faa ne. ⁸ Ní te ten ní ke'le' ma *Uwien ya gbónku ni ne. Ní ke'le' ki ye:

«Uwien fùòre' bi'yenm,
ne ki cère' bi'nun ηa lenh,
bi'tub ηa ciih kí lá baa fenfenno wuò.»

⁹ *Dafid mò là len' bi'bo ki ye:

«Bi'jier ní li yé bi'bo kudieku,
kí li yé bi'bo ticuòr,

kí li yé bi li lɛke ná bo kí lu,
 kí li yé bi'bo utudere wà bi kpe wù.
 10 Cère bi'nun ní bɔnde bi ji la ɛnh,
 kí cère bɛ ní li tuu ki niibeh ibuɔn.»

11 Nɛn bo, n niireh nɛ-a, Israyel yaab lu' ɲɔ bi la ji ní fii kpɛlkpɛl nɛ-ɛɛ? Na te nnɔ fiebu! Bi'lum nnɔ bo nɛ bà ɲa yé Israyel yaab mɔ li ɲmɛre. Nɛn nɛ li fin bi'ponponbe. 12 Ní yé *Sufmbɛ ya biil cère' uɲɛndun laa' mimɔnm Uwien saan, nɛ bi'lum cère' bà ɲa yé *Sufmbɛ mɔ laa' lifaal Uwien saan la, bi lá li lɛ miɲmɛrm kí tí gben ma nnɔ, ní ji li te mila bo?

Bà ɲa yé Sufmbɛ ya ɲmɛrm ya gber

13 Tɔ, n ji cinbe ki lienh ninbi bà ɲa yé *Sufmbɛ nnɔ nɛ. *Yesu sɔn' nni ní tɔke nɛ u'gber ma nnɔ, n poknh n'tuonl bugben bo nɛ, 14 ki daan ki ye ní tuo' la, ní fin n'bol ya nib ya mutuol ɲɔ kí ɲmien bi'ni bi'ba nɛ. 15 Ní yé Uwien wiɛ' *Sufmbɛ ki cère' wɔn nin inibotɔ yà te uɲɛndun ni taan' buɲɔbu la, u lá li liebe kí teke bɛ ma nnɔ, ní ji li te mila bo? Na li yé bitɛnkpiib ya mɛkrm-ii?

16 Tɔ, Uwien si kpɔnɔ ya niba bó la, ní wuɔn' ki ye wɔn si kpɔnɔ nnɔ kɛkɛ nɛ. Uwien si busubu ya ɲaan la, ní wuɔn' ki yé wɔn si bu'sigben mɔ nɛ. 17 Israyel yaab te tɛn olifi ya sucaankaabu bùa bi cɔre' bu'sigben iba nɛ, ki taa' bà ɲa yé Israyel yaab ki te tɛn olifi ya subu bùa pɛn' kumuɔku ni nnɔ ya sigben ki nɛbn' ki kpɔbn' yà sien' nnɔ bo nɛ. Fɛnfɛnnɔ sin nin yà sien nnɔ kɛ ji jondeh busubu nnɔ ya ɲaan yà jindeh bù nnɔ bo nɛ. 18 Nɛn bo, la jɛbnh a'ba bi cɔre' isigben yà nnɔ bo. A li tien mila kí jɛbn a'ba, kime na yé sin nɛ tuke isiɲaan, isiɲaan nɛ tuke ɲɛ.

19 Nba la, a li ye: «Bi cɔre' isigben nnɔ ɲɔ bɛ ní taa min nɛ kí nɛbn i'bùol.» 20 Imɔn, isigben nnɔ ɲa teke' Uwien ki jin', nɛ bi cɔre' yí, sin teke' Uwien ki jin' nɛ bi taa' ɲɛ ki nɛbn' i'bùol. Ama a la nín li jɛbnh a'ba, á li fenge. 21 Kime Uwien cɔre' busubu ya sigbenmɔn la, a bɛn ki ye u li dàan sin wà yé usigbennɛbnkɛ nnɔ nɛ-ɛɛ? 22 Sekn kí bɛnde Uwien ya nimɔnt nin u'biɛrm. U bre binib bà ɲa ji pɛ u'bo nnɔ bo, nɛ ki teh sin wà pɛ u'bo nnɔ tinimɔnt. A tuu ki pɛ u'bo la, u li tuu ki teh ɲɛ tinimɔnt nɛ. Nnɔ ɲa ní la, u li wiɛ a'mɔ nɛ. 23 Ní te nnɔ nɛ Israyel yaab mɔ bo: bi wiɛ' bi'yufaa la, Uwien li jiin bɛ kí nɛbn bi là cɔre' bɛ ná saan nnɔ nɛ. U ɲmɔbe mituam wɔ ní jiin bɛ kí nɛbn. 24 Sin wà yé olifi ya subu bùa pɛn' kumuɔku ni ya sigben bi taa' ɲɛ ki nɛbn' olifi ya sucaankaabu bo nnɔ, a yé usigbencaan nɛ, ɲa yé busubu nnɔ ya sigbenmɔn. Nnɔ nɛ Uwien ye wɔ ní jiin kí nɛbn busucaankaabu nnɔ ya sigbenmɔn bu'bo la, na ní li faa.

Israyel kɛ li ɲmɛre nɛ

25 N'yaabɛ, n yíe ní tɔke nɛ tigbɛbɔlkaar tuba nɛ, ɲɔ ni la li maaleh ki teh ni yé biyenfodɛnb. Israyel yaab biba lí li ɲmɔbe uyufaa nɛ haali nin uyo wà bà ɲa yé Israyel yaab kɛ li paan Uwien ya sɛn bo. 26 Nnɔ nɛ Israyel yaab kɛ li ɲmɛre, tɛn ní kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni. Ní kele' ki ye:

«Uɲmienl li ɲɛ Siyɔn ya du ni nɛ,
 kí gben Sakɔb ya yaabii ya biil.

27 N li gben bi'biere,
 n li cuo nin bɛ kujotieku kùa nnɔ nínɔ.»

28 Tɔ, bi yíe' tigbɛmɔnmɔnt ma nnɔ, nɛ ki kpɛnde' Uwien ya nɛnnɛndb ɲɔ ninbi nɛ ní jonde. Ama Uwien biɛ ki yíe bɛ nɛ kí ɲɛ bi'yaajɛb bo, kime wɔn nɛ là gènde' bɛ ki tien' u'yaab. 29 Kime Uwien pun' unil bupaabu bùa la,

wa liebeh ki teknh bù, u tí yin' unil la, u yin' wɔ nɛ, wa lèbreh u'yenmaale.
³⁰ Imàn, uyo bo ni'mɔ ɲa là boh Wien. Ama fɛnfɛnnɔ *Sufmbɛ ɲa bon'
 Uwien ma nnɔ nɛ u muɔ' nɛ micɛɛɛkm. ³¹ Fɛnfɛnnɔ ba bon' Uwien ma nnɔ
 nɛ Uwien muɔ' nɛ micɛɛɛkm. Nɛn nɛ li cère Uwien ní muɔ bi' mɔ micɛɛɛkm.
³² Kimɛ Uwien kuɔn' binib kɛ uyufaa ni, ɲɔ wɔ ní muɔ bi' kɛ micɛɛɛkm nɛ.

Uwien ya yɛbn ɲa ɲmɔbe kpaanm

³³ Bo! Uwien ya faal mɔ laan yɛbe-a!

U'yɛnfuom nin u'bɛnm yɛbe cɛɛn nɛ!

Nil ɲa ní fre kí bɛnde u'yɛnmaale,

ka ní fre kí bɛnde u teh ma bo mɔ.

³⁴ «Ŋmɛ bɛn Yonbdaan ya yɛnmaale?

Ŋmɛ li fre kí gbierɛ wɔ?

³⁵ Bii ɲmɛ kpiɛ' ki de' wɔ nibonn,

ɲɔ wɔ ní jiin kí pɛ wɔ?»

³⁶ Nibonn kɛ ɲɛn' wɔn saan nɛ. Wɔn nɛ cère' ni'kɛ te, nɛ wɔn si ni'kɛ mɔ.
 Wɔn si ukpiɛke uyo wá ɲa ɲmɔbe gbenm. Ami.

12

Kristo yɔ li ɲmɔbe mitetem má

¹ Nɛn bo, n'yaabɛ, Uwien ya nimànt bo nɛ n gbierɛh nɛ ní taa ni'ba kí de
 Uwien tɛn kitɔtuɔrwɛnk ká fuobe, ki mɔn, ki sɔnge Uwien ya yɛnm. Nɛn nɛ
 yé mipum ma sɔnge Uwien ya yɛnm. ² Ni la li te tɛn uɲɛndun wuu ya nib.
 Ama cère mɛn Uwien ní lèbre ni'yɛnmaale kí de nɛ iyɛnmaalfaan ɲɔ ní li
 sekndeh kí bɛnde Uwien yíe ná: ná mɔn, ka pɔrɛ' niba, ki sɔnge u'yɛnm.

³ Tɔ, Uwien de' nni bupaabu bùa nnɔ bo, nɛ n tɔkeh ni'kɛ ki teh ni la li
 bùh ni'ba kí gɛbreh ni kɔrɛ ma bo. Unil kɛ ní tùɔrɛ kí bɛnde u yé wá, ki li
 bùh u'ba kí kpàandɛh Uwien cère' u teke' Kristo ki jin' ma bo. ⁴ Unisaal ya
 gbɛnɛnt te tuba nɛ, kí ɲmɔbe igbɛnɛnbɛl i yɛbe. Ama i'kɛ ɲa tɛ tùon. ⁵ Ti'mɔ
 yaam te nnɔ nɛ. Nin ti yɛbe ma kɛ nnɔ ti taan' nin Kristo ma nnɔ, ti ji te
 tigbɛnɛnt tuba nɛ, nɛ wá kɛ yé tigbɛnɛnt nnɔ ya gbɛnɛnbɛl ki tuuke i'tɔ bo.
⁶ Uwien ya juokm bo nɛ u de' ti'kɛ bupaabu jɛjɛ. Nɛn bo, Uwien de' wá
 uɲɔbonsɔkn ya paabu la, udaan ní li sɔkndeh kí kpàandɛh Uwien de' wá
 mitekjim ma bo. ⁷ Uwien de' wá bupaabu wɔ ní li toreh binib la, wɔ ní li
 toreh. Uwien de' wá bupaabu wɔ ní li wɔknh la, wɔ ní li wɔknh. ⁸ Uwien
 de' wá bupaabu wɔ ní li saakreh binib ya gbɛnɛnt la, wɔ ní li saakreh binib
 ya gbɛnɛnt. Uwien de' wá bupaabu wɔ ní li punh binib tibont la, wɔ ní li
 punh kí la cuɔleh. Uwien de' wá ticiɛnt wɔ ní li likeh binib la, wɔ ní li sɔnh
 u'tuonl mɔnmɔnm. Uwien de' wá bupaabu wɔ ní li muɔh binib micɛɛɛkm
 la, wɔ ní li muɔh bɛ nin lifɛsɔngl.

⁹ Ní li yíe binib imànmɔn. Cère mɛn ni'nun ní li mɔn ná mɔn ya tienm bo,
 kí li nɛn ná bre. ¹⁰ Ní li yíe tɔb tɛn ninjɛb yíe tɔb ma bo. Ní li ɲikndeh kí
 boh tɔb, ama ní cère mibom ní li kpɛrɛh kí ɲɛh ninbi. ¹¹ Li yíe mɛn lituonl
 kí la tiinh gbɛnɛnbien. Cère mɛn ni'nun ní li mɔn Yonbdaan ya tuonl bo.
¹² Ni ɲmɔbe lidɛndɛnl là u'saan nnɔ cère mɛn ni'yɛnm ní li sɔnge li'bo. Ní
 li ɲmɔbe kuminku ijɛnd ni, kí li káareh uyo kɛ. ¹³ Ní li toreh Uwien ya nib
 bà ní pɔrɛ' bɛ, kí cère ni'nun ní li mɔn bicɛnb ya tekɛm bo. ¹⁴ Ní li káareh
 Uwien wɔ ní tien binib bà jɛndɛh nɛ nnɔ u'mɔnm. Ní li teh wɔ ní tien bɛ
 u'mɔnm, ní la teh wɔ ní wiɛ bɛ ɲùum. ¹⁵ Li poknh mɛn nin bà poknh, kí
 li muɔh nin bà muɔh. ¹⁶ Li lienh mɛn kí ciuh tɔb bó. La li wɔngɛh mɛn

ni'ba, li jindeh men ni'ba tingi binib ya nun bó, ki la maaleh ki teh ni yé biyɛnfodɛnb.

¹⁷Unil tien' ηε ná bre la, la jiin wɔ ná bre. Li nuunh men ní li teh ná mɔn binib ke ya nun bó. ¹⁸Ní yé ni li fre, ne ní li ñε ninbi ne la, li ñikndeh men kí li ηme nin unil ke. ¹⁹N'jotiebe, unil tien' ne ná bre la, ninbi nin ni'yul la nuunh ní tu wɔ fɛnl, ama cère men Uwien ya mutuol ní fii wɔ ní tien u li tien ma. Kimε ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye Yonbdaan ye: «Min ne li tu lifɛnl, min ne li jiin unil ke u'tuonl kpε ma bo.» ²⁰Ní liebe' ki kele' ki ye: «Mikònm ηmɔbe a'nennd la, de wɔ wɔ ní ji, uñuñun ηmɔbe wɔ la, de wɔ miñunm. A teh nnɔ la, ni naan ten a woreh imukuɔn ne ki cokndeh u'yul bo.» ²¹La cère mibiεrm ní faake nin ηε. Li faa nin mibiεrm a'mɔnm bo.

13

Li boh men udu ya cienb

¹Unil ke ní li boh bicienb bà likeh udu nnɔ. Kimε nil ηa yé cien ηɔ Uwien ηa tien' wɔ cien. Bà ke yé udu ya cienb nnɔ, Uwien ne tien' be bicienb. ²Nen bo, wà ke yíe' udu ya cien ya ñɔbu bó la, u yíe' Uwien sien' ki ye nen li te ma bo ne. Unil teh nnɔ la, u nuunh u'ba bo utudere ne. ³Nnɔ ne binib bà teh ná mɔn ηa fenge udu ya cienb, bà teh ná bre ne fenge be. Nen bo, ηa yíe á li fenge be la, li teh ná mɔn, ηɔ be ní li pèkeh ηε. ⁴Kimε udu ya cienb sɔnh Uwien ya tuonl là li pukn ηε a li te mɔnmɔnm ne. Ama a teh ná bre la, li fenge. Kimε na yé fεnm ne udu ya cienb ηmɔbe usen be ní dεre a'tub. Bi dieh binib ya tub la, bi sɔnh Uwien ya tuonl ne be ní wuɔn kí ye Uwien ya mutuol fih bà teh ná bre bo. ⁵Nen bo, na yé ni boh udu ya cienb kí fenge utudere baba ne. Ama ni boh be kime ni'yεnm ni, ni ben ki ye nen ne mɔn.

⁶Nen bo ne ni pèh lenpo. Kimε lenpotekb nnɔ, Uwien ne sien' bi'mɔ be ní li sɔnh li ya tuonl nin inunmón. ⁷Li teh men unil ke u kpε ní li teh wɔ ná. Li pèh men lenpo ki dienh bilenpotekb, kí li pèh tikre ki dienh tikrtekb, kí li boh bà kpε ní li boh be, kí li selndeh bà kpε ní li selndeh be.

Li yíe men tɔb

⁸La ηmɔbe men uba fɛnl. Lifɛnbaabl là ni li ηmɔbe lè si: ní li yíe tɔb ne, kime unil wà yíe u'tɔ la, udaan bon' *yiko ye ná ke nnɔ ne. ⁹Imòn, *yiko wà ye: «La teh nanmaal, ki la ku nil, ki la suh, ki la ηmɔbe nunfɔke utɔ ya bonn bo» nin wà ke sien' nnɔ taan' ki te yikobaab wà ye: «Li yíe a'tɔ ten a yíe a'ba ma bo» nnɔ ni ne. ¹⁰Unil wà ηmɔbe miyíem ηa teh u'tɔ ná bre. Nen si unil ηmɔbe miyíem la, u boh *yiko ye ná ke nnɔ ne.

Bonde men kí li gu Kristo ya baam

¹¹Tɔ, n lienh nnɔ kime ni ben ti te uyo wà. Ní yé uyo wà ni li finde migùɔnm bo ne. Kimε lidaali là ti li ηmεre nnɔ ηa ji fɔke ten lidaali là ti teke' Kristo ki jin' nnɔ. ¹²Kuyɔku gèbre'-a! Kutaaku ya wendm ηa ji fɔke. Nen bo, cère men tí daan licinñunl ya tuonl, kí bèle kuwenwenku ni ya jεwent. ¹³Cère men tí li te mɔnmɔnm ten binib te ma uwien ni. Cère men tí la li yíe uninfenjin, ki la ñuh ki yibeh, ki la teh sɔnsɔndl, ki la teh fεnfεnm, ki la kɔnh jεr, ki la ηmɔbe nenk. ¹⁴Taa men Yonbdaan *Yesu Kristo kí tien ni'liεrl, ki la ji ní de ni'gbenent sen tù ní tien tù yíe ná.

14

La biindeh men tɔb jier ya jim bo

¹ Tɔ, teke mɛn wà ɲa faa tekjim ni, ki la nich nin wɔ u maaleh ma bo. ² Nba la, uba li fre kí maale kí ye tijier tuba ɲa kùɔ u'tekjim bo, kí ɛ wà ɲa faa tekjim ni nnɔ kùɔ tinɔnt, nɛ ki jinh tikpinfer baba. ³ Wà jinh ni'ke nnɔ, la li séreh wà jinh tijier tubambe nnɔ. Wà mɔ ɲa jinh tijier tubambe nnɔ, la biindeh wà jinh ni'ke nnɔ. Kimɛ Uwien teke' u'mɔ nɛ. ⁴ A yé ɲmɛ ki biindeh u'tɔ ya tonsɔnɩ-i? U teh ní mɔn bii u teh na mɔn la, ní likeh u'cɛnbaa nɛ. Nɛ u li tien nè ní li mɔn nɛ, kimɛ Yonbdaan li fre kí sere u'ciɛk bó.

⁵ Ní te nnɔ nɛ iwentun mɔ bo. Uba maaleh ki teh iwentun iba cɛn' i'tɔ nɛ, utɔ mɔ maaleh ki teh i'ke te miba nɛ. Unil ke ní li teh u maaleh ma bo. ⁶ Unil wà boh liwentunɩ liba ki cɛn' i'tɔ la, u boh ɛ ki selndeh Yonbdaan nɛ. Unil wà jinh ni'ke la, u jinh ki selndeh Yonbdaan nɛ, kimɛ u faareh Uwien nɛ kí yaan kí ji. Wà mɔ ɲa jinh tijier tubambe nnɔ, wa jinh tù ki selndeh Yonbdaan nɛ, kimɛ u'mɔ ɲa jinh tù ki faareh Uwien nɛ. ⁷ Ti'ni uba ɲa fuobe ki de' u'ba. Uba mɔ ɲa kpuokeh ki dienh u'ba. ⁸ Ti fuobe la, ti fuobe ki de' Yonbdaan nɛ. Ti tí kpo' la, ti kpo' ki de' Yonbdaan nɛ. Nɛn bo nɛ ti fuobe bii ti kpo' la, ti yé Yonbdaan yaab nɛ. ⁹ Kimɛ Kristo kpo' ki mɛkre' bitenkpiib ni, ɲɔ wɔ ní li yé bitenkpiib nin binifuob ke ya Yonbdaan nɛ. ¹⁰ Nɛ sin, ní te nnɔ la, bɛ tien' a biindeh a'tɔ? A'mɔ, bɛ tien' a séreh a'ninje? Ti'ke li jo kí sere Uwien ya nun bó, nɛ wɔ ní bu te tibuur. ¹¹ Kimɛ ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Min Yonbdaan wà fuobe nɛ len' ki ye:
nisaal ke nisaal li gbaan n'nintuɔli,
kí yàare u'ñbu kí ye min nɛ yé Uwien.»

¹² Nɛn saan nɛ unil ke li tɔke [Uwien] u tien' ma bo.

Uba la cère u'tɔ ní tère Uwien ya sɛn ni

¹³ Nɛn bo, cère mɛn ti dàan' tɔb ya biinm. Ni li cɛ nà bo si: ni la tien' niba nè ní tuln ni'ɔ Uwien ya sɛn ni, kí cère wɔ ní kɔ libiil ni. ¹⁴ Yonbdaan *Yesu bo, n mɔnbe ki bɛn ki ye jier tuba ɲa yé jɔknt. Unil ye tijier tuba yé tijɔknt la, tù yé tijɔknt wɔn baba bo nɛ. ¹⁵ A jinh tijier ki bɛn ki ye ní li saa a'tɔ ya yɛnm la, ɲa ji kpe yíem ya sɛn. La cère Kristo kpo' unil wà bo nnɔ ní juore fɛnm a jinh tijier tà nnɔ bo. ¹⁶ La cère mɛn nibonn nà mɔn ki de' nɛ nnɔ ní li yé nibonn nà bi'tɔb li suke nɛ ni'bo. ¹⁷ Kimɛ Uwien ya bɛl ɲa yé jim nin ñunm ya gber. Lí yé tibont tà *Mifuoñaanm dienh te tù nnɔ ya gber nɛ. Tun si: tigbɛmɔnt nin uyɛnduɔn nin uyɛnsɔnge. ¹⁸ Unil ɲmɔbe mi ya tetem, ki sɔnh ki dienh Kristo la, Uwien ya yɛnm sɔnge u'bo nɛ, nɛ binib pèkeh wɔ.

¹⁹ Nɛn bo, cère mɛn tí li nuunh nà li cère tí li kpe buñɔbu, ki li cère tí'ni wà ke ní li faakreh mitekjim ni. ²⁰ La saah Uwien ya tuonɩ tijier bo. Imɔn, jier tuba ɲa yé jɔknt, ama nà bre si: unil li ji tijier tà nè ní tuln u'tɔ Uwien ya sɛn ni nɛ. ²¹ Nà mɔn si: á dàan tinɔnt nin mídaam nin tijier tà ke li tuln a'ɔ Uwien ya sɛn ni nɛ. ²² A'tekjim bo a ɲmɔbe iyɛnmaale ke tu ya bont bo la, cère nè ní li te a'fɛl ni Uwien ya nun bó. Unil wà jeke' wɔ ní tien nibonn u'yɛnmaale ɲa biindeh wɔ la, Uwien ya mɔnm te u'bo nɛ. ²³ Ama unil jinh tijier ki jieh la, u biindeh u'ba nɛ Uwien ya nun bó. Udaan jieh ma nnɔ, wa teh mitekjim ye ma bo, kimɛ nà ke ɲa yé tekjim yaann yé ibiɛre nɛ.

15

Li toreh mɛn tɔb bɛ ní faake mitekjim ni

¹ Tinbi bà faa mitekjim ni nno, nĩ mɔn tí li toreh bà ɲa faa tekjim ni nno ne bi'jiint ni, ki la li nuunh tí li teh ti'yenm yie ma. ² Cère men ti'ni wà ke rí li teh nà sɔnge u'tɔ ya yenm, ki mɔn ki de' wɔ, kí li toreh wɔ wɔ rí faake mitekjim ni. ³ Kimɛ Kristo ɲa là nuunh wɔ rí li teh u'yenm yie ma. Ten nĩ kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Bà sukreh ɲe nno, ya suk juore' min bo ne.» ⁴ Nà ke là kele' *Uwien ya gbɔnku ni uyo bo nno, nĩ là kele' nè rí wɔkn te ne. Nĩ là kele' nè rí de te kuminku nin uyenduɔn ɲɔ tí li ɲmɔbe lidendɛnl ne. ⁵ Uwien wà yé kuminku nin uyenduɔn ya daan nno, rí cère ní li lienh ki ciuh tɔb bó *Yesu Kristo yie ma bo, ⁶ ɲɔ ni'ke rí taa iyenmaale iba kí kpaan buɔbu, kí pèke Uwien, ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya Baa.

Kristo baa' unil ke bo ne

⁷ Nen bo, li teknh men tɔb ten Kristo teke' ne ma ɲɔ nè rí de Uwien ukpieke. ⁸ N tɔkeh ne ne, Kristo là tien' *Sufmbɛ ya tonsɔnl, ɲɔ Uwien là pùon' bi'yaajɛb nà nno nè rí tien ne. Nen ne wɔngeh ki teh Uwien yé umemɔndaan. ⁹ Kristo baa' ɲɔ bà ɲa yé *Sufmbɛ mɔ rí kpieke Uwien kí ɲɛ u muɔh binib micɛɛkm ma nno bo ne ten nĩ kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Nen bo ne n li pèke ɲe inibol ke ni,
kí gè iyuon kí donde ɲɛ.»

¹⁰ Nĩ tí kele' ki ye:

«Ninbi inibotɔ nno,
li poknh men nin Uwien ya nib.» ¹¹ Nĩ tí liebe' ki kele' ki ye:

«Ninbi inibotɔ ke,
li pèkeh men Yonbdaan,
inibol ke rí li dondeh wɔ.»

¹² Esayi mɔ là len' ki ye:

«Unil uba li ɲɛ Yese ya bol ni,
wɔn ne li fii kí li ɲmɔbe mituɔm inibol ke bo,
inibol ke li ɲmɔbe lidendɛnl wɔn bo ne.»

¹³ Uwien wà yé lidendɛnl ya daan, rí de ne uyensɔnge nin uyenduɔn kí gbien isen ke ni, kí ɲɛ ni'tekjim bo, ɲɔ *Mifuoɲaanm ya tuɔm rí cère ni'dendɛnl nno rí li yebreh ki gbiekeh.

Pɔl lienh u'tuonl bo

¹⁴ N'yaabɛ, ninbi ya bɔl wɔn, min nin n'yul ben n'yenm ni ki ye ni'nimɔnt yebe ki gbien', ni ɲmɔbe mibɛnm isen ke ni, ki li fre kí li gbierɛh tɔb. ¹⁵ Nin nen ke n mɛnge' lifɛl ki kele' kugbonku kuu ni nibɛmbɛ saan, ɲɔ rí tiere ne tigber tà ni kpie' ki cii' tù ɲɔ ne. N kele' nno kí ɲɛ Uwien là de' nni bupaabu bùa ¹⁶ kí tien' nni *Yesu Kristo ya tonsɔnl bà ɲa yé *Sufmbɛ saan nno ne. N sɔnh lituonl nno ten utɔtuɔrke ne, kí tɔkeh bà ɲa yé *Sufmbɛ nno Uwien ya gbɛmɔnmɔnt, ɲɔ be rí li yé lituɔr l là *Mifuoɲaanm cère' li yé Uwien yaal, u'yenm sɔnge li'bo. ¹⁷ *Yesu Kristo bo ne n li fre kí jɛb n'ba n sɔnh lituonl là ki dienh Uwien nno bo. ¹⁸ Kimɛ ma rí fre kí mɛnge fɛl kí len niba bo, kí kɛnde Kristo taa' nni n sɔn' lituonl là ki cère' bà ɲa yé *Sufmbɛ boh Uwien nno bo. N'lenm nin n'tuon ni ne u tien' nè, ¹⁹ kí ɲɛ miyɔkm ya bont nin Uwien ya Fuoɲaanm ya tuɔm bo. Nno ne n fre' kí tɔke' Kristo ya gbɛmɔnmɔnt ni'ke saan, kí ɲɛn' Yerusalem kí tĩ baa' Iliri ya tinfɛnm ni. ²⁰ N'nun là mɔn rí tɔke tigbɛmɔnmɔnt nno nib ɲa laan là cii' Kristo ya yel nà saan nno ne, kime ma là yie rí ɲuɔn uba ya tenpuul bo. ²¹ N là yie rí tien ten nĩ kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni nno ne. Nĩ kele' ki ye:

«Ba là tɔke' binib bà u'gber nno li le wɔ,

ba ŋa là cii' u'gbɛr nnɔ li cii tù.»

Polye wɔ́ n̄ jo Erom bó

²² Nɛn nɛ là tuu ki piendeh nni ki cèrɛ' ma fre' ki baa' ni'saan. ²³ Fɛnfɛnnɔ ma ji ŋmɔbe tuonl iten nnɔ ni. N n̄ɛn' ibin ibin ki nuunh rí baa ni'saan, nɛ ka laa' bɔ̀nl. ²⁴ Ama n yíe rí jo España. N daan n joh nɛ la, rí n̄ɛ kí lɛ nɛ, kí jonde ni'tɔ̀ntɔ̀kn bo waamu ŋɔ ní tore nni rí baa ni'bó.

²⁵ Ama fɛnfɛnnɔ, n laan joh Yerusalem nɛ Uwien ya nib ya torm bo. ²⁶ Kimɛ Kristo yaab bà te Maseduɔnn nin Akayi ya tinfenm ni nnɔ cèkre' bi'yɛnm bɛ rí tore Kristo yaab bà yé bijiinb ki te Yerusalem ni nnɔ. ²⁷ Imɔ̀n, bi là cèkre' bi'yɛnm nɛ, nɛ ní li bi kpe bɛ rí tore bɛ nɛ. Kimɛ *Sufmbɛ laa' Uwien ya mɔnm mà nnɔ, bi gbiire' mè nin bà ŋa yé *Sufmbɛ nɛ. Nɛn bo nɛ ní kpe bà ŋa yé *Sufmbɛ mɔ́ rí gbiire bi'bont nin Sufmbɛ. ²⁸ N taan' mipum nnɔ ki gben', ki taa' ki jon' Yerusalem ki tĩ de' bɛ la, n li n̄ɛ ni'saan nɛ kí yaan kí jo España ya du bó. ²⁹ Nɛ n bɛn ki ye n we ní ni'saan la, n li baa nin Kristo ya mɔnm mà yebe nɛ.

³⁰ N'yaabɛ, ti'Yonbdaan *Yesu Kristo bo nin *Mifuoñaanm ya yíem bo, nɛ n gbáanh nɛ, ní tore nni kí li kàareh Uwien ki dienh nni, ³¹ ŋɔ wɔ́ rí n̄ɛn nni Sude ya tugbendɛnb ya nuɔ ni, kí li kàareh wɔ́ mɔ́ ki teh wɔ́ rí cèrɛ mipum mà n tuke mè kí joh Yerusalem bó nnɔ, Uwien ya nib rí tĩ teke mè mɔnmɔnm. ³² Nnɔ nɛ Uwien tuo' la, n li baa ni'saan nin uyensonge, kí fuore waamu. ³³ Uwien wà yé uyenduɔn ya daan rí li te nin ni'ke. Ami.

16

Ifuonde

¹ Tɔ́, n yíe ní teke ti'ninɛ Febe nɛ. U yé wà sɔnh Kristo ya taanl là te Sankre ya du ni nnɔ ni nɛ. ² Yonbdaan ya yel bo, teke mɛn wɔ́ tɛn ní kpe bɛ rí li teknh Uwien ya nib ma bo. Uyo wà kɛ u lá cieke ní tore wɔ́ la, ní tore wɔ́. Kimɛ wɔ̀n mɔ̀nɔ̀n là tore' binib bi yebe. U là tore' min mɔ̀nɔ̀n.

³ Ní fuonde Prsil nin Akilas kí de nni. Bi yé n'tonsɔnlieb nɛ *Yesu Kristo ya tuonl ni. ⁴ Bi là nuunh bɛ rí ŋmien min nɛ kí tĩ benh bɛ rí kpo. Nɛn bo nɛ n faareh bɛ. Na yé min baba nɛ faareh bɛ, Kristo ya táan yaab bà ŋa yé *Sufmbɛ nnɔ mɔ́ kɛ faareh bɛ nɛ. ⁵ Ní fuonde Kristo yaab bà taakeh bi'den ki kàareh nnɔ mɔ́ kí de nni. Ní fuonde n'jo Epayinɛt kí de nni. Wɔ̀n nɛ kpiɛ' ki teke' Kristo ki jin' Asi ya tinfenm ni. ⁶ Ní fuonde Mari kí de nni. U'gbɛnɛnt ben' ni'bo cɛɛn nɛ. ⁷ Ní fuonde n'ninjieb Andronikus nin Yuniyas. Min nin bɛn nɛ là te lipɛkl ni. Bi ŋmɔbe liyel *Yesu ya tondb saan. Bi kpiɛ' ki teke' Kristo ki jin' nin nni mɔ̀nɔ̀n.

⁸ Ní fuonde n'jo Ampliyatus kí de nni. N yíe wɔ́ ki gbien' Yonbdaan bo nɛ. ⁹ Ní fuonde n'jo Urbɛn. U yé ti'tonsɔnlie nɛ Kristo ya tuonl ni. Ní fuonde n'jo Stakis mɔ́ kí de nni. ¹⁰ Ní fuonde Apeles wà wuon' ki ye u mɔ̀nbɛ ki yé Kristo yɔ́ nnɔ kí de nni. Ní fuonde Aristobul nin u'den yaab. ¹¹ Ní fuonde n'den yɔ́ Herodiyɔ̀n, kí fuonde Narsis nin u'den yaab bà pɛ Yonbdaan bo nnɔ. ¹² Ní fuonde Trifenn nin Trifos bà ya gbɛnɛnt ben' Yonbdaan ya tuonl ni nnɔ, kí fuonde ti'jo Pɛrsid wà mɔ́ ya gbɛnɛnt ben' Yonbdaan ya tuonl ni nnɔ. ¹³ Ní fuonde Yonbdaan ya tonsɔnmɔ̀n Lufus nin u'naa wà yé n'mɔ́ ya naa nnɔ. ¹⁴ Ní fuonde Asenkirt nin Flegon nin Hermɛs, kí fuonde Patrobas nin Hermas nin ti'ninjieb bà te bi'saan nnɔ. ¹⁵ Ní fuonde Filolɔg nin Yuli, kí fuonde Nere nin u'ninɛ nin Olimpás nin

Uwien ya nib bà ke te bi'saan nnò. ¹⁶ Ní fuonde ni'tòb m̀ǹm̀ǹm̀. Kristo ya táan yaab ke fuondeh ne.

Igbierfòrke

¹⁷ N'yaabe, n gbáanh ne ne, liike men ni'yul bo nin binib bà boreh ne ki cèreh ni tùreh nnò. Ben ne nieh nin bi là tòke' ne Uwien ya gber tà nnò. Ni la nekndeh bi ya nib, ¹⁸ kime ba yé ti'Yonbdaan Kristo ya tonsònb. Bi sònh bi'pòr bo ne, ne ki ñm̀òbe uñòñmaa, ki lereh binib bà ya benm ña yebe. ¹⁹ Ninbi ben wòn, unil ke ben ni ñm̀òbe mibom ma bo. Nen ne cère' n'yenm sònge ni'bo. N yíe ní li ñm̀òbe miyefuom kí gbien, kí li teh ná m̀ǹ ne, kí li ceke kí l̀keh ná bre. ²⁰ Na ní wuòke Uwien, uyenduòn ya daan, li cère ni te kí mere *Satan. Ti'Yonbdaan *Yesu ní juoke ne.

²¹ N'tonsònlie Timote fuondeh ne. N'den yaab Lusiyus nin Sasòn nin Sosipater m̀ò fuondeh ne.

²² Min Tetiyus wà Pòl cère' n kele' kugbònkú kuu nnò m̀ò fuondeh ne Yonbdaan ya yel bo.*

²³ Gayus wà teke' min Pòl nin Kristo ya taanl yaab ke ya c̀nkú nnò m̀ò fuondeh ne. Erat wà ñuuke udu wuu ya like nnò m̀ò fuondeh ne. Ti'ninje Katus m̀ò fuondeh ne.

[²⁴ Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke ne. Ami.]†

²⁵ Cère men tí kpièke Uwien. U ñm̀òbe mituòm mà li cère tí li faa mitekjim ni. N t̀keh *Yesu Kristo ya gbem̀ǹm̀nt tà nnò ne ye nnò. Tù là buò ne haali uyo bo ne Uwien kpiire' tù, ²⁶ ki cère' fefennò tù te upaan bo. *Uwien ya ñòbonsòknb là kele' tù bi'gbònt ni ma nnò ne cère' tù ji te kuwenwenku ni. Uwien wà tuu ki te nnò, ne là sien' ki ye inibol ke ní cii tù, ñò kí li ñm̀òbe mibenm kí teke wò kí ji kí li boh wò. ²⁷ Uwien baba ne yé uyenfodaan, ki kpe ukpièke uyo wà ña ñm̀òbe gbenm *Yesu Kristo bo. Ami.

* **16:22** Pòl nin u'yul ña cinbe ki kele' kugbònkú bugben. U lienh ne uje uba cengeh ki kieh bi yih wò Tetiyus. † **16:24** Bi kpiè' ki kele' tigbònt tà nnò ya tuba ni migbiirm 24 ña te tu'ni.

Kugbɔnkpiεku kua Pɔl kɛle' ki de'

Korɛnt yaab nɔ

Nà wɔnghɛ kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl ya sɛn ya jom nle bo nɛ u caan' Kristo ya taanl là te Korɛnt ni nɔ. Korɛnt yé Grɛkmbɛ ya ducɛncien ya uba nɛ. Udu nɔ ya ɱɛrsienbùon bo nɛ cère' u là ɱmɔbe lifaal ki gbien'. Binib bà yɛbe là fuobe fɛnfɛnm nɛ udu nɔ ni, ki pɛ ibule bo.

Pɔl cii' bi ye Kristo yaab ni biba mɔ fuobe fɛnfɛnm nɛ (1:11; 7:11). Udu nɔ ya nib ya tetem bo nin bi là lienh Kristo yaab bo tigbɛr tà nɔ, nɛ cère' bi kɛle' kugbɔnku ki niire' Pɔl bi li te ma bo. Nɛ Pɔl kɛle' kugbɔnku kuu ki jiin' bɛ bi'niire nɔ.

Kí cin liyul 1 kí tí baa iyul 4, Pɔl ye binib bà kɛ tɔkeh Kristo ya gbɛmɔnmɔnt nɔ, kɛ sɔnh lituonbaabl nɛ. Nɛn bo nɛ nà kpe bɛ ní li findeh nin tɔb.

Kí cin iyul 5 kí tí baa iyul 11:16, Pɔl ye Kristo yaab ɱa ji yé yonbe. U ye unil yé Kristo yɔ ki biɛ ki teh fɛnfɛnm la, bɛ ní pien wɔ (iyul 5–6). U wuɔn' bɛ bi li te ma bo upiikuɔn ya sɛn ni (iyul 7) nin bi li fuobe ma bo nin bà ɱa yé Kristo yaab (iyul 8–10). U sureh bɛ bɛ ní li nuunh tɔb ya mɔnm, kí li boh tɔb nɛ, kí li yíe tɔb, kí la ɱmɔbe pàpàare (iyul 13).

Iyul 15 ni, Pɔl ye Uwien mɛkre' Kristo ma nɔ, u li mɛkre bitɛnkpiib mɔ. Pɔl sureh Korɛnt yaab bɛ ní taan mipum kí tí tore Kristo yaab bà yé bijiinb Yerusalem bó. U tí fɔre' nin ifuonde nɛ (16).

Ifuonde

¹Uwien ya yíem bo nɛ u yin' min Pɔl, ní li yé *Yesu Kristo ya tond. Min nin tí'ninje Sɔstɛnn nɛ kieh kugbɔnku kuu ²tí de Uwien ya taanl yaab bà te Korɛnt ya du ni nɔ. U gɛnde' bɛ kí ɱɛ *Yesu Kristo bo nɛ ki tien' u'yaab. U gɛnde' bɛ bɛ ní li ɱmɔbe mitetem mà dɛkre' u'bo nin binib bà kɛ muɔh ki yih Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel ní'kɛ saan nɔ nɛ. U yé tinbi nin bɛn kɛ ya Yonbdaan nɛ. ³Tí'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke nɛ, kí de nɛ uyenduɔn.

Pɔl faareh Uwien u tien' Korɛnt yaab mimɔnm mà nɔ bo

⁴N tuu ki faareh n'Wien ní'bo kí ɱɛ u tien' nɛ mimɔnm ni yé *Yesu Kristo yaab ma nɔ bo nɛ. ⁵Kimɛ ni yé u'yaab ma nɔ nɛ Uwien tien' nɛ mimɔnm ki gbien' isɛn ke ni, milɛnm nin mibɛnm kɛ ni, ⁶kí ɱɛ bi tɔke' nɛ tigbɛr tà Kristo bo, ni teke' tú, kí cère' tú kpe' tú kpe' ɱnaan ní'ni nɔ bo. ⁷Nɛn bo, ninbi bà gu nin inunmɔn lidaali là tí'Yonbdaan *Yesu Kristo li ɱɛn u'ba upaan bo nɔ Uwien ya paabu buba mɔnɔn ɱa ji pɔre' nɛ. ⁸Wɔn nɛ li cère ní li faa kí tí fɔre ɱɔ lidaali là tí'Yonbdaan *Yesu [Kristo] li baa ní nɔ bi la lɛ bi li biin nɛ nà bo. ⁹Uwien yé umɛmɔndaan nɛ. Wɔn nɛ yin' nɛ ní taan nin u'Bije tí'Yonbdaan *Yesu Kristo.

Miborm mà te Kristo ya taanl yaab ni

¹⁰N'yaabɛ, tí'Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel bo nɛ n sureh nɛ ní li lienh ki ciih tɔb bó, kí la cère borm ní li te ní'ni. Ama ní li kpe buɱɔbu mɔnmɔnm, kí li ɱmɔbe iyɛnmaale iba, kí li kpe usɛn uba. ¹¹Tɔ, n'yaabɛ, Kolowe* den

* 1:11 Kolowe yé upii nɛ.

yaab tåke' nni ki ye ifinfinde te ni'ni. ¹² N ye rí len ná si: ni'ni biba lienh ki teh ben pe Pål bo ne, bitåb teh ben pe Apolos bo ne, bitåb teh ben pe Pier† bo ne, bitåb må teh ben pe Kristo bo ne. ¹³ Kristo bobore' ne-εε? Bi kpe' Pål ne udåpånþån bo ni'bo-oo? Pål ya yel bo ne bi sii' ne Uwien ya ñunm-ii? ¹⁴ N faareh Uwien, Kripus nin Gayus baba ña ñi la, ma sii' uba ni'ni Wien ya ñunm. ¹⁵ Nen bo, uba ña rí fre kí ye bi sii' ne Uwien ya ñunm n ya yel bo ne. ¹⁶ Oo! N sii' Sitefanas nin u'den yaab må. Ma teke' ki jin' ki ye n liebe' ki sii' uba Uwien ya ñunm ki pukn'. ¹⁷ Kimε Kristo ña sån' nni rí li siih binib Uwien ya ñunm. U sån' nni rí li tåkeh binib u'gbeþmånþmån ne, ki la tuuke unisaal ya yenfoghber ñå *Yesu ya kuum udåpånþån bo la juore fεnm.

Yesu Kristo ne yé Uwien ya tuóm nin u'yenfuom

¹⁸ Imån, Kristo ya kuum udåpånþån bo yé tiwaargber ne bà pe fεnm ya sen bo, ama tinbi bà Uwien ñmiendeþ te nnå, tinbi bo ni yé Uwien ya tuóm ne. ¹⁹ Kimε ni kele' *Uwien ya gbånku ni ki ye Uwien ye:

«N li gben biyenfodeþb ya yenfuom,
kí cère bibenþenþb ya þenm rí juore fεnm.»

²⁰ Tå, uyenfodaan ji te la? Yiko ya wånwåknl ji te la? Miniem ya nil ji te la uyo wuu nå? Uwien wuån' ki ye uþendun ya yenfuom yé liwaarl ne. ²¹ Kimε uþendun wuu ya nib nin bi'yenfuom ke ba fre' ki þende' Uwien u'yenfuom ni. Nen bo ne Uwien cåkre' u'yenm wå rí cère binib bà teke' Kristo ki jin' nnå rí ñmere kí ñe tiwaargber tà ti kpaandeh tù ki tåkeh binib nnå bo. ²² *Sufþbe nuunh be rí le miyåkm ya bont ne, ne Grekþbe nuunh miyenfuom. ²³ Ama tinbi tåkeh binib bi kpe' Kristo udåpånþån bo ma nnå ya gber ne. Tù yé tigber tà cåkreh *Sufþbe ne, ki yé tiwaargber bà ña yé *Sufþbe bo. ²⁴ Ama Kristo yé Uwien ya tuóm nin u'yenfuom ne binib bà Uwien yin' be nnå bo; *Sufþbe nin bà ña yé *Sufþbe ke. ²⁵ Kimε binib yih Uwien ya tuonl lá liwaartuonl nnå cen' unisaal ya yenfotuonl, ne u'jiint må ñmåbe mituóm ki cen' unisaal ya tuóm.

²⁶ N'yaabe, tiere men Uwien yin' ne ki laa' ni yé bidenþ bà. Unisaal bo ni'ni biyenfodeþb nin inigþengþeng ña yeþe, ne ba yé iden ya ñmåbe mituóm yaab må ña yeþe. ²⁷ Ama binib likeþ bà ki teh ba þen niba nnå, Uwien gende' þen ne wå rí jin bi yih bà biyenfodeþb nnå ife, ki gende' bi yih bà ijiin nnå wå rí jin bi yih bà bifefaab nnå ife. ²⁸ Binib likeþ bà ki teh ba ñmåbe pukm uþendun ni ki yindeþ be, ki yih be fεnm nnå, Uwien gende' þen ne, ki tien' binib likeþ bà ki teh bi ñmåbe mipukm nnå fεnm. ²⁹ U tien' nnå ñå uba la li jebnh u'ba wån Uwien ya nun bó ne. ³⁰ Wån ne taan' ninbi nin *Yesu Kristo, ki cère' Kristo yé ti'bo miyenfuom. Wån Kristo bo ne u bu' te bigþemånþenþ, ki gende' te tí li yé u'yaab, ki de' te ki wiε'. ³¹ Nen bo, ni te ten ná kele' *Uwien ya gbånku ni nnå ne. Ni kele' ki ye: «Unil ye wå rí wuån u'ba la, wå rí wuån u'ba Yonþdaan bo.»

2

Pål tåkeh binib bi kpe' Kristo udåpånþån bo ma nnå ya gber

¹ N'yaabe, min månån lá baa' ni'saan ma nnå, ma baa' nin inþabon ya ya ciim faa, ka baa' nin binib ya yenfuom rí lá tåke ne Uwien ya bonþalkaar ya gber, ² kime ma lá jεke' rí tåke ne gber tuba ki kende' *Yesu Kristo ya gber, wån wå bi kpe' wå udåpånþån bo nnå ya gber. ³ N lá te ni'saan ma

† 1:12 Ni kele' migþiirm miε ni ki yé Kefasi ne. Bi liebe' ki yih wån ne Pier. Liike San 1:42.

nnə n là yé ujiin nɛ, ki fenge, nɛ n'gbɛnɛnt ɲəh pepebu. ⁴ N là te ni'saan ma nnə, na yé n là bɛn milenm nɛ bii n là taa' miyɛnfuom nɛ ki wəkn' nɛ bii ki təkɛ' nɛ tigbɛmɔnmɔnt nnə. Ama *Mifuoŋaanm nɛ wəngɛh mi'tuəm n tɛh nà kɛ nnə ni, ⁵ ɲə ni'tekjim la li pɛ binib ya yɛnfuom bo ama mɛ ní li pɛ Uwien ya tuom bo.

Uwien ya yɛnfuom

⁶ Tə, ti nín wəknh Kristo yaab bà tien' binicekrkaab mitekjim ni nnə miyɛnfuom nɛ. Na yé uɲɛndun wuu ya yɛnfuom, ka yé bà ɲmɔbe mituəm uɲɛndun bo ya yɛnfuom mɔ, kime bi gben' bi'gber. ⁷ Tinbi təkɛh Uwien ya yɛnfuom ya gber nɛ. Tù yé tigbɛbɔlkaar tà là juore' ki buɔ nɛ. Kí yaan Uwien ní ɲɛn uɲɛndun wuu nnə u là juɔ' ki bonde' miyɛnfuom bugben wə ní de tɛ ukpɛke nɛ. ⁸ Bà ɲmɔbe mituəm uɲɛndun wuu bo ya uba mɔnɔn ɲa bɛnde' miyɛnfuom nnə. Kime bi bi bɛnde' mɛ la, ba bi kpɛ' Yonbdaan ukpɛke ya daan udɔpɔnɔn bo. ⁹ Ama ní te tɛn nà kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni nɛ. Ní kɛle' ki ye:

«Uwien bonde' nà ki ble' bà yíe wə nnə,
nil ya nunbu ɲa tuun' ni'bo,
u'tubl ɲa cii' ni'bó,
wa lí maale' ni'bó mɔnɔn.»

¹⁰ U cɛrɛ Mifuoŋaanm kpiire' nɛn nɛ ki wuɔn' tinbi. Kime mí likeh ki lenh nibonn kɛ nɛ, haali tigber tà te Uwien ya fɛl bo mɔnɔn. ¹¹ Na yé unisaal baba ɲa ní la, ɲmɛ li fre kí bɛnde nà te u'fɛl bo? Nnə nɛ *Uwien ya Fuoŋaanm baba ɲa ní la, uba ɲa bɛn nà te Uwien ya fɛl bo. ¹² Tinbi wɔn, ta maaleh tɛn uɲɛndun ya nib maaleh ma bo, ama Uwien nɛ de' tɛ *u'Fuoŋaanm ɲə tí fre kí bɛnde u punh tɛ bupaabu búa nnə. ¹³ Ti lienh nibonn nà bo nɔ, ta taah nisaal ya yɛnfuom ya ɲɔbon ki lienh. Ama ti lienh *Uwien ya Fuoŋaanm ye tí len inɔbon yà nɛ. Ti tɛh nnə ma nnə ti taah inɔbon yà ɲɛh ní *Uwien ya Fuoŋaanm saan nɛ ki wəknh binib bà *Uwien ya Fuoŋaanm te bi'ni*. ¹⁴ Unil wà ɲmɔbe inisaalyɛnmaale baba ɲa ní fre kí teke *Uwien ya Fuoŋaanm ya gber. Wɔn bo tù yé tiwaargber nɛ, nɛ wa ní fre kí cii tu'tingi, kime *Uwien ya Fuoŋaanm nɛ cɛrɛh binib bɛndeh tù. ¹⁵ Ama wà ɲmɔbe *Uwien ya Fuoŋaanm wɔn li fre kí bɛnde tibont kɛ ya tingi, nɛ uba ɲa ní fre kí bɛnde udaan ya yɛnmaale. ¹⁶ Ní te tɛn nà kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni nɛ. Ní kɛle' ki ye:

«ɲmɛ bɛn Yonbdaan ya yɛnmaale?

ɲmɛ li fre kí gbiere wɔ?»

Ama tinbi wɔn, ti ɲmɔbe Kristo ya yɛnmaale nɛ.

3

Uwien ya tonsɔnly tuonl

¹ N'yaabɛ, ma fre' ki len'* nin nɛ tɛn n bi li len ma nin bà ɲmɔbe *Mifuoŋaanm nnə. Ama n len' nin nɛ tɛn ni yé binib bà pɛ minisaaltetem bo nɛ, ki yé mucɛnfɛndmu Kristo ya sɛn ni. ² N là de' nɛ mibiim nɛ, ma là de' nɛ jier tà kpɛke, kime na là li fre kí ji tù. Fɛnfɛnnɔ mɔnɔn na li li biɛ kí fre kí ji tù, ³ kime ni laan lí biɛ ki pɛ minisaaltetem bo nɛ. Iponponbe nin ikɔnkɔn yà te ni'ni nnə nɛ wəngɛh ki tɛh ni biɛ ki ɲmɔbe minisaaltetem nɛ, ki ɲaake ki tɛh unisaal tɛh nà baba. ⁴ Ni'ni biba lienh ki tɛh bɛn pɛ Pəl bo

* **2:13** Migbiirm mɛ ya fɔrm ya ciim te bolm mile bo nɛ: ki wəknh binib bà Uwien ya Fuoŋaanm te bi'ni bii ki təkɛh binib Mifuoŋaanm ya gber. * **3:1** Liike Ituon 18:1-17.

ne, bitob lienh ki teh ben pe Apolos bo ma nno, na pe nisaaltetem bo nino-
 ɔɔ? ⁵ Apolos ye be ne? Bii min Pol ye be ne? Ti ye Uwien ya tonsɔnb ne.
 Ne ki ne tinbi bo Uwien cere' ni teke' *Yesu Kristo ki jin'. Ti'ni wa ke son'
 Yonbdaan de' wo lituonl la ne. ⁶ Min Pol caan' busubu ne, ne Apolos jake'
 bu miɔunm, ama Uwien ne cereh bu kpient. ⁷ Nen bo, wa caakeh nin wa
 joknh miɔunm ke na ye niba, ama Uwien wa cereh ni kpient nno ne ye
 niba. ⁸ Wa caakeh nin wa joknh ke te miba ne, ne wa ke li le u'suul u'tiema
 tuonl bo ne. ⁹ Kime ti te ki sɔnh Uwien ya tuonl ne†. Ni te ten Uwien ya
 kpaaabu ne, ki te ten Uwien ya duku mo.

¹⁰ Uwien ne de' nni bupaabu ki cere' n ye udumecien wa nmabe
 miyɛnfuom, ki pu' kuduku ya tenpuul, ne uba ji nɔndeh. Ama unil ke
 ri liike u'yul bo nin u nɔndeh ma bo. ¹¹ Kime uba na ji li fre ki pu tenputal
 ki kende' la te nno bo; len si: *Yesu Kristo. ¹² Uba li fre ki taa miɔokm bii
 ilike ya kur bii iten ya mon ki nmabe kudaaku ki nɔn litenpuul nno bo.
 Uto mo li fre ki taa idɔ bii timuɔr bii ikek ki caan litenpuul nno bo. ¹³ Unil ke
 ya tuonl la li ne upaan bo Uwien li bu binib tibuur lidaali la nno ne. Kime
 ni'daali li baa nin umu ne. Umu nno ne li bikn wa ke ya tuonl ki wɔn li ye
 la ba. ¹⁴ Wa ke mu na win' u nɔn' na litenpuul nno bo la, u li le u'tuonl ya
 suul. ¹⁵ Wa ke umu win' u nɔn' na la, u'tuonl juore' fenm ne. Wɔn bugben
 nin li nmere ama u li te ten unil wa caare' umu ni ne ki nmere'.

¹⁶ Na ben ki ye ni ye Uwien ya duku ne, ne *u'Fuofaanm te ni'ni-ii?
¹⁷ Unil bere' Uwien ya duku la, Uwien li gben udaan ya gber ne, kime ku
 ye wɔn Uwien ya tiema duku ne‡, ne ninbi ne ye kuduku bugben.

¹⁸ Uba la lereh u'ba. Unil te ni'ni ki yih u'ba uyɛnfodaan ten unɛndun
 wuu ni ya nib maaleh ma bo la, wo ri kpie ki tien u'ba uwaar nɔ ki monbe
 ki li ye uyɛnfodaan. ¹⁹ Kime unɛndun wuu ya yɛnfuom ye liwaarl ne
 Uwien bo.

Ni te ten na kele' *Uwien ya gbɔnku ni ne. Ni kele' ki ye:

«U taah biyɛnfodɛnb ya cekn ne ki coh be.»

²⁰ Ni ti liebe' ki kele' ki ye:

«Yonbdaan ben biyɛnfodɛnb ya yɛnmaale.

U ben ki ye ya ye bonn.»

²¹ Nen bo, uba ji la nmabe gbengt ki ye wɔn pe wuo bo bii wuo bo, kime
 nibonn ke ye u'yaann ne. ²² Min Pol bii Apolos bii Pier^S bii unɛndun wuu
 bii limiel bii mikuum nin tibont ta te fenfennɔ nɔ, haali nin ta we ni nno,
 ninbi si ni'ke. ²³ Ama ni'mo ye Kristo yaab ne, ne Kristo mo ye Uwien ya.

4

Pol nin Korent yaab ya gber

¹ Nen bo, unil ke ri li ben ki ye ti ye Kristo ya tonsɔnb ne, ki ye binib ba
 Uwien taa' u'gbebolkaar ke ya bol ki nɔkn' te ti taa tu ki take binib. ² To, ni
 ben ki ye bi de' unil lituonl la, ni kpe wo ri sɔn le ni'donbo ne. ³ Min wɔn,
 ninbi ne li biin nni bii tibuur ya nib monɔn ne li biin nni la, n'baka na kpe
 len. Min nin n'yul na biindeh n'ba. ⁴ Imɔn, n'yɛnmaale na jɛndeh nni niba
 bo, ama na ye nen ne wongeh ki teh n cuube Uwien ya nun bo. Yonbdaan
 ne ye wa buh nni tibuur. ⁵ Nen bo, la ci men ki bu buur tu'daali na laan
 baa. Guure men Yonbdaan ri baa ki bu tibuur. Wɔn ne li nen tibont ta buo

† 3:9 Bi li fre lebre ti te ki sɔnh Uwien ya tuonl ki ye tinbi nin Uwien te ki sɔnh u'tuonl mo. ‡ 3:17
 Bi li fre ki lebre ku ye wɔn Uwien ya tiema duku ne ki ye ku ye kuaanku mo. § 3:22 Liike 1:12.

licinñunl ni upaan bo, kí kpiire iyenmaale yà te unil ke ya fèl bo kí wuon. Nèn saan ne unil ke li le u kpe kupenpeku kùà Uwien saan.

⁶ N'yaabe, n len' nà nò, n taa' min nin Apolos ya gber ne kunennenku rí gbiere ne, ní tekn ti ya taal ni nò ki la teh niba ki ti gèbreh nà kele'. Ni la li ñmòbe gbengt ki teh ni pè uba bo ne, ki nèn utò. ⁷ Bè wuon' ki ye a cen' bitòb-i? A ñmòbe ba nò Uwien ña de' ñe nè? Uwien ne de' ñe nè la, bè tien' a ji ñmòbe tigbengt ten uba ña de' ñe nè?

⁸ Ni laa' ni yíe nà ke nò-a! Ni ji yé bifaaðenb ne-a, ki kpende' bi'berb ne tinbi juore' fenn-a! Imòñ, n bi yíe ní mənbe kí li yé biberb ne, nò ti'mò rí tēbn ne kí li yé biberb. ⁹ Kime, min bo, n' naan Uwien tien' tinbi Yesu ya tondb, binigbaarkaab ne. Ti te ten binib bà bi bun' bè tibuur ki ye bi kpe mikuum ne. Imòñ, ti yé tilaar ya bonn ne uñendun wuu ni. Uwien ya tondb nin binib ke leh te ne. ¹⁰ Kristo bo, tinbi te ten iwaar ne, ne ninbi yé biyenfodenb kí ñe ni yé Kristo yaab ma nno bo-a! Tinbi yé ijiin ne, ne ninbi yé bifafaab. Bi kpierekreh ninbi ne ki yuñdeh tinbi. ¹¹ Mikònm nin uñuñun ñmòbe te, haali nin fennnò wuò. Ta ñmòbe wengolkaab. Binib ñih te, ta ñmòbe ti kò nà. ¹² Ti jèndeh ki sònh ituon ne ki jinh ti'nojè bo. Bi sukreh te, ne ti teh «Uwien rí tien bè u'mənm.» Bi jèndeh te, ne ti tuonh ijend nno. ¹³ Bi lienh ki saah te, ne ti duñdeh bi'yenn. Bi likeh te ten ti yé tinagbokmuor ne uñendun wuu ni, ki likeh te ten ti yé tijoknt ya bonn ne unil ke bo haali nin fennnò.

¹⁴ Ma kele' tigber bugben rí jin ne ife, ama n nuunh rí pekere ne ní kpien usen ne, kime ni te ten n'tiema bumu ne, ne n yíe ne. ¹⁵ Kime ni ñmòbe biwənwəknb itur piik mənən Kristo ya sen ni la, ni'baa te uba ne. Min ne yé ni'baa, kime min ne təkè' ne tigbemənmənt ne ni teke' *Yesu Kristo ki jin'. ¹⁶ Nèn bo ne n gbáanh ne, ní tekn n'taal ni Kristo ya sen ni. ¹⁷ Nèn bo ne n sən' Timote ni'saan. U sən' Yonbdaan ya tuonl ni'donbó ne. N yíe wə ten n'tiema buk ne. U li tiere ne n fuobe ma bo Kristo ya sen ni. N wəknh nən ne ni'ke saan Kristo ya táan ke ni.

¹⁸ Ni'ni biba là maaleh ki teh ma ji li baa ni'saan ne. Nèn ne cère' bi gbengreh bi'ba. ¹⁹ Ama Yonbdaan tuo' la, n li baa ni'saan na rí taande. Binib bà gbengreh bi'ba nno n lá baa' la, na yé n li tukn bi'lenm baba bo ne, n li tukn kí liike bi'tuom mò kpe ma bo ne. ²⁰ Kime Uwien ya bel ña yé lenm ya gber, li yé mituom ya gber ne. ²¹ Tò, ni cinbe ki yíe ba? Ni yíe rí baa ni'saan nin iningben ne bii rí baa kí li ñmòbe miyiem nin uyenduon ne?

5

Pəl kənh nin Korənt yaab lisənsəndl bo

¹ Tò, bi lienh ni'ke saan ki teh uba te ni'ni ki teh lisənsəndl liba ya bol. Bi lienh ki teh udaan diere' u'baa ya po ne. Haali binib bà ña pè Uwien ya sen bo mənən ña teh li ya sənsəndl. ² Nin nən ke ne ni bie ki ñmòbe tigbengt-a! Ni bi li te ten ni ke mikuum ne, kí ñen udaan wà tien' ni ya bonn ni'ni. ³ Min ña te nin ne. Nin ne ke n likeh ki lenh nà ke teh ni'ni. Nèn bo, n bun' udaan wà tien' ni ya bonn tibuur n bi te nin ne la, n li bu wə ma bo nò. ⁴ Ní taan litaanl Yonbdaan *Yesu ya yel bo. Ni taan' la, n'yennaale li te nin ne, Yonbdaan *Yesu ya tuom mò te nin ne, ⁵ ní taa udaan kí cèbe *Satan* wə rí ji ijend u'gben ni nò u'naank rí ñmere lidaali là Yonbdaan li bu binib tibuur nno.

* 5:5 Pəl ye bè rí taa udaan kí cèbe Satan ma nno u ye wə rí ye bè rí ñore udaan bi'cekl ni ne.

⁶ Ni gbengreh ni'ba ná bo nnó ña mǎn. Na ben ki ye bi bun' kpónyom, ki taa' kpónó ya ñáke waamu ki tien' len la, kpónó nnó ke nuuleh ne-εε? ⁷ Nén men ibiere yá te ni'ni kí wíe ten bi wíenh ma kpónó ya ñáke wá saa', ki la li ñmábe jáknt, kí li te ten kpónyom má bi bun' mé mífénfénm ka tien' ñáke mi'ni. Ni mánbe ki te ten kpónó wá ña ñmábe ñáke ne. Kime Kristo wá yé tí'Pak ya Pebuk nnó lá taa' u'ba ki tien' lituǎrl ki de' Uwien, tí'tuonbiere bo ne. ⁸ Nén bo, tí'tetem ke ni, cère mén tí li jeleh kunacenku, kí la li ñmábe biere iba nin itó. Lisónsǎndl nin ibiere ke ya bol te ten kpónó ya ñáke ne. Ama tí li jeleh nin iyenmaalmánmán nin tigbémánt. Nén ne te ten kpónó wá ña ñmábe ñáke.

⁹ Tó, n lá kele' n'gbónku ni ki ye ni la li ñmábe kánkáan nin isónsǎnd. ¹⁰ Ma niireh kutataaku ni unǎndun ya nib bá yé isónsǎnd nin binunfákdénb nin binasub nin bá pɛ ibule bo nnó. Ní bi yé ben la, ni bi li ñe unǎndun wuu ni ne. ¹¹ N lá kele' ná nnó ya tingi si: ni la ñmábe kánkáan nin wá yih u'ba Kristo yó, ki bié ki yé usónsǎnd bii ununfákdáan bii wá pɛ ubul bo bii utenfuon bii udeyibl bii unasu ne. Ni la taan nin ni ya nitunbu kí ji tijier mǎn. ¹²⁻¹³ Na yé min ne li bu kí biin bá ña yé Kristo yaab, Uwien ne li bu kí biin be. Bá yé Kristo yaab ben wǎn, ninbi ne li bu kí biin ben, kime ní kele' *Uwien ya gbónku ni ki ye: «Ñén mén unibiéré ni'ni.»

6

La taah men tǎb ki joh buur

¹ U le sen bo ne, ni'ni wá ke nin u'tó laa' tigber la, u taah tú ki joh tibuur ya denb bá ña cuube Uwien saan, be ní tí bu tú, ka ní cère Uwien ya nib ní túore tú? ² Na ben ki ye Uwien ya nib ne li bu unǎndun yaab tibuur-ii? Ní yé ninbi ne li bu unǎndun yaab tibuur la, be tien' na ji li fre kí túore ni'gbewawaar-i? ³ Na ben ki ye tí li bu Uwien ya tondb tibuur, kí ji niireh nin fénfénno wuó ya gber-ii? ⁴ Ni laa' tu ya gber ya bol ni'ni la, ni taah binib bá Kristo ya taanl ña yíe bi'gber ne ki teh ni'buur ya nib. ⁵ N len' ná nǎ yé ni'fe ne. Yenfodaan uba mǎn ña te ninbi Kristo yaab ni kí li freh kí túoreh tigber ni'ni-ii? ⁶ Be tien' ni'ni wá nin u'tó laa' tigber la, u taah tú ki joh tibuur ya denb bá ña teke' Kristo kí jin' saan kí tí buh tú?

⁷ Imǎn, ní taah tǎb kí joh tibuur ma nnó, ní wuǎn' kí ye na kpíen' sen ne. Na bi kpɛ unil tǎb' ne ná bre la, ní tuo-oo? Bii u jin' ni'bonn la, ní dàan wǎ-ǎǎ? ⁸ Ama ninbi ne teh binitǎb ná bre, kí jinh kí pendeh be, ne bi yé ni'yaab ne. ⁹ Na ben ki ye binib bá ya tetem ña cuube ña ní kǎ Uwien ya bel ni-ii? La lereh mén ni'ba. Isónsǎnd nin bá pɛ ibule bo nin binanmaab nin bijeb bá taah bi'tǎb kí teh bipiib kí duǎndeh nin be ¹⁰ nin binasub nin binunfákdénb nin bidɛyib nin bitenfuonb nin bá fíenh bi'tǎb ya bont nnó ña ní kǎ Uwien ya bel ni. ¹¹ Ni lá te nnó ne, ní'ke ña ní mǎn la, ama Uwien síi' kí lùore' ne kí bore' ne kí tien' u'yaab kí bú' ne bigbémándénb, Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel bo nin wǎn tí'Wien ya Fuoñaanm bo.

Li teh men ná li kpiékreh Uwien

¹² «Niba ña yé n'bo kuól*» Ní yé imǎn ne, ama na yé ni'ke ne yé n'bo nibonmǎnmǎn. «Niba ña yé n'bo kuól». Ní yé imǎn ne, ama min ña ní taa n'ba kí tien niba ya yonb. ¹³ «Tijier bo ne kupuoku te, kupuoku bo ne tijier mǎ te.» Tó, Uwien li cère ni'ke nile ní gben. Ama tigbenent tun ña te kí de' sǎnsǎndl, tú te kí de' Yonbdaan ne, ne Yonbdaan mǎ te kí de' tigbenent.

* 6:12 Niba ña yé n'bo kuól yé mikpenjenm ne Korent yaab lá poh mè.

14 Nε Uwien wà cère' Yonbdaan mèkre' bitenkpiib ni nnò li cère u'tuòm bo ti'mò ní mèkre.

15 Na ben ki ye ni'gbenent yé Kristo ya gbenenbel ne-εε? N taa ni'gbenent tà yé Kristo ya gbenenbel nnò kí tien ujenkpend ya gbenenbel-ii? Ma ní tien nnò fiebu. 16 Na ben ki ye wà ke mòkn' ujenkpend la, wòn nin ujenkpend nnò taan' ki tien' tigbenent tuba ne-εε? Kime ní kele' *Uwien ya gbònkú ni ki ye uje nin upii taan' la, «ben bile nnò taan' ki tien' unibaab ne.» 17 Ama wà ke taan' nin Yonbdaan la, wòn nin Yonbdaan ya yènm taan' ki tien' miyènm miba ne.

18 Wiε mèn lisònsòndl. Unil teh ibiértò la, na likeh u'gbenent. Ama u teh lisònsòndl la, u teh u'tiema gbenent ne ibiere. 19 Na ben ki ye ni'gbenent yé *Mifuoñaanm ya duku ne-εε? Uwien ne de' ne mè, ne mí te ni'ni. Nèn bo na ji si niba. 20 Kime Uwien ne pèn' ki ñen' ne ti'yonbt ni. Nèn bo, ní li taah ni'gbenent ki sònh itùon ya kpìekreh wòn Uwien.

7

Upii nin yiko ya gber

1 Tò, tí ji ní liike mèn ni kele' nni kugbònkú tigber tà bo nnò. Ní mòn uje ní li coh u'ba upii bo ne*. 2 Ama linaḡmaal ya pìenm bo, je ke je ní li ḡmòbe u'po, pii ke pii mò ní li ḡmòbe u'ce. 3 Uje ya mènku kòn' u'po ni la, na kpe u'po ní yie. Upii mò ya mènku kòn' u'ce ni la, na kpe u'ce mò ní yie. 4 Upii ḡa si u'tiema gbenent, u'ce ne si tù. Uje mò ḡa si u'tiema gbenent, u'po ne si tù. 5 Uba la yie kí ye wa ní duòn nin u'tò. Ní yé ní lá yie ní le libònl kí kàare ne la, ní kpiε kí len kí cii tób bó, kí laan dàan waamu. Ama ní liebe kí tükre kí li fuobe upii nin u'ce fuobe nin tób ma bo. Nnò ḡa ní la, *Satan li biike ne, kí ñe na ní fre kí cuo ni'ba ma nnò bo. 6 N len' nà nò ḡa yé wòbl. N de' ne usen ní yie la, ní li teh nnò ne. 7 N bi yie unil ke ní li te ten min ne†, ama Uwien de' unil ke u'tiema paabu ne. U de' uba buu ya paabu ne, kí de' utò mò buu ya paabu.

8 N tókeh ijekpòk nin ipiikpòk nin bikpopiib ne ki teh ní mòn be ní juore kí li te ten min ne. 9 Ama ba ní fre kí cuo bi'ba la, bijeb ní kuòn bipiib, bipiib mò ní kun ticer. Kime bijeb kuòn' bipiib, bipiib mò kun' ticer la, nèn tu nin upii ya mènku ní li ḡmòbe uje u wòlnh bii uje ya mènku ní li ḡmòbe upii u'mò wòlnh.

10 Piicieb nin bipiib bà ḡmòbe ciεbe, n li tóke ne nà nò yé ni'bo liwòbl ne. Nà ñen' min saan, Yonbdaan ne ye nnò: Upii la fii u'ce saan. 11 Upii fii' u'ce saan la, u la liebe kí kun cer bii wò ní liebe kí taan u'ce buñòbu. Uje mò la ḡre u'po.

12 Bà sien' nnò, na yé Yonbdaan ne tókeh be, min nin n'yul ne tókeh be. Ní yé uje yé Kristo yò ḡa u'po ḡa yé Kristo yò kí tuo' ki ye u li te nin wò la, u la ḡre upii nnò. 13 Upii mò yé Kristo yò ḡa u'ce ḡa yé Kristo yò kí tuo' ki ye u li te nin wò la, u la fii u'ce nnò saan. 14 Kime uje ḡa yé Kristo yò ḡa u'po yé Kristo yò la, u'po nnò bo Uwien li tien wò ten u yé u'yò ne. Upii mò ḡa yé Kristo yò ḡa u'ce yé Kristo yò la, u'ce nnò bo Uwien li tien wò ten u yé u'yò ne. Na bi te nnò la, bi'bumu bi li yé bà yé tijòknt Uwien ya nun bó ya bumu ne, ama mù ji yé bà ḡa yé jòknt Uwien ya nun bó yaamu ne.

* 7:1 Ní mòn uje ní li coh u'ba upii bo ne. Biba maaleh ki teh Korènt yaab ne len' i ya ñòbon. † 7:7 Pòl ye u bi yie unil ke ní li te ten wòn ma nnò u ye wò ní ye u bi yie unil ke ní juore kí li yé lijekpòk ten wòn ne.

¹⁵ Ama uje wà ña yé Kristo yó yíe wò ní wié u'po bii upii wà ña yé Kristo yó yíe wò ní fii u'cé saan la, u li fre kí tien u yíe ma. U ya yo wà yé Kristo yo nin wà ña yé Kristo yó nnó ña ji te gber. Uwien ña yin' ne ní li ñmòbe uyenduon ne-εε? ¹⁶ Upii, sin bo a'cé bi li ñmère la, a ben-ii? Uje, sin bo a'po bi li ñmère la, a ben-ii?

Uba la nuunh wò ní lèbre Uwien sien' wò ma bo

¹⁷ Nεn ñεn' len la, Yonbdaan sien' unil kε ma bo la, wò ní li fuobe nnó. Uwien yin' unil kε ki laa' u se usensien wà la, wò ní juore kí li se wun ni. N tókeh nen ne Kristo ya táan kε ni. ¹⁸ Uwien yin' unil ki laa' u jie' u'punl ño la, u la li buòh binib la bende kí ye u jie'. U yin' wà mò ki laa' wa jie' u'punl la, u la ji ní jie'. ¹⁹ Unil jie' u'punl bii wa jie' la, nà yé nen ne yé nibonmònn. Ama Uwien ya wòb ya bom ne yé nibonmònn. ²⁰ Uwien yin' unil kε ki laa' u se usensien wà la, wò ní juore kí li se wun ni. ²¹ Uwien yin' ñε ki laa' a yé uyonb la, la cère ne ní li wi ñε. Ama a laa' usen á fre kí ñε tiyonbt nnó ni la, la cère nè ní ñmère ñε. ²² Kime Yonbdaan yin' unil ki laa' u te tiyonbt ni la, u ñεn' udaan ibiere ya yonbt ni ne, u ji yé u'yó ne. Nnó ne Yonbdaan tí yin' wà mò ki laa' wa te yonbt ni la, u ji yé Kristo ya yonb ne. ²³ Uwien ne pèn' ki ñεn' ni'kε tí'yonbt ni. Nen bo, la ji ní li yé mēn nib ya yonbe. ²⁴ Tò, n'yaabe, Uwien yin' wà kε ki laa' u se usensien wà la, wò ní juore kí li se wun wòn Uwien ya nun bó.

Bà ña kuon' piib nin bà ña kun' cer ya gber

²⁵ Bà ña kuon' piib nin bà ña kun' cer ben wòn, ma ñmòbe Yonbdaan ya mēsen ní wuon be. Ama n li tóke be n maaleh ma bo ne, kime n yé unil wà Yonbdaan muo' nni ki cère' n kpe be ní li du n'bo ne.

²⁶ Ti jinh ijend yà fεnfennó nò bo, n maale' ki ye ní mōn wà kε ní juore kí li te tēn u te ma bo ne. ²⁷ A ñmòbe upii la, la li nuunh sin nin wòn ní gbiire. Ña laan ñmòbe pii la, ji la li nuunh á kuon. ²⁸ Ama a ye á kuon upii la, na yé biere. Kijefēnbuk mō ye kē ní kun ticēr la, na yé biere. Bà kuon' bipiib nin bà kun' ticēr li le ijend bi'fuobm ni. Ma yíe ijend nnó ní tu be ne cère n len' nnó.

²⁹ N'yaabe, n yíe ní len nà sò: uyo wà sien' nnó ña ji yebe. Nen bo, kí ñε fεnfennó kí li joh wà ñmòbe upii la, wò ní tien tēn wa ñmòbe, ³⁰ wà muòh la, wò ní tien tēn wa muòh, wà poknh la, wò ní tien tēn wa poknh, wà daanh tibont la, wò ní tien tēn wòn ña si tibont nnó, ³¹ wà jondeh uñendun ni ya bont bo la, wò ní tien tēn wa cinbe ki jondeh tu'bo, kime uñendun wuu nò ji te ma bo nnó wa ji li wuòke.

³² Ma yíe niba ní li wiεbe ne. Wà ña ñmòbe pii ya nun mōn Yonbdaan ya tūon bo ne. U'nun mōn u li tien ma bo ño Yonbdaan ya yēnm ní li sōnge u'bo ne. ³³ Ama wà ñmòbe upii ya nun mōn u li fuobe ma bo uñendun wuu ni ne. U'nun mōn u li tien ma bo ño u'po ya yēnm ní li sōnge u'bo ne, ³⁴ ne u'yēnmaale gbiire' mile. Upii wà ña ñmòbe ce nin kijefēnbuk ya nun mōn Yonbdaan ya tūon bo ne, kí nuunh bi'yēnmaale nin bi'fēl kε ní li te ki de' Yonbdaan. Ama upii wà ñmòbe ce ya nun mōn u li fuobe uñendun wuu ni ma bo ne, ne u'nun mōn u li tien ma bo ño u'cé ya yēnm ní li sōnge u'bo.

³⁵ N len' nnó ki nuunh ni'tiema mōnm ne, ma nuunh ní de ne wòbl. Ama n nuunh ní li teh nà mōn kí dēkre' ne, kí taa ni'ba kí de Yonbdaan kí li te ki de' wòn baba.

36 † Ní yé unil ηmabe kijekpeng u'menku te ki'ni ní tí kende', wà yíe wò ní saa kè kí jin kè fε, ki yíe nibonn kε ní li te ni'donbó la, wò ní tien ná mən u'bo. Bε ní kuən tɔb. Na yé biere. 37 Ama unil cèkre' u'yεnm, uba ηa wòbn' wò, ki yíe nε ki gènde' ki ye wən nin u'jekpeng ní li te, wa ní mε kè fiebu la, u tien' ní mən nε. 38 Tɔ, wà kuən' u'jekpeng la, u tien' ní mən nε, ama wa juore' lijekpɔkl la, u tien' ní mən ki cεn' u bi kuən' la.

39 Uyo wà upii ya cε laan fuobe la, u yé u'cε nε. Ujε nnɔ tí kpo' la, u li fre kí kun u yíe ujε wà, ama ní kpe ujε nnɔ ní li yé Kristo yɔ nε. 40 N ya bùol, min maale' ki ye u juore' ka liebe' ki kun' jε la, u li ηmabe uyensonge ki gbien'. Na yé *Uwien ya Fuoñaanm nε pekreh n'mò bi?

8

Titətuərnənt ya gber

1 Tɔ, tí ji ní liike mən titətuərnənt ya gber. Tun bo wən la, ti bεn ki ye «ti'kε ηmabe mibεnm nε.» Ama mibεnm cεreh unil gbengreh u'ba nε, nε miyiem cεreh unil kpιenh mitekjim ya sεn ni. 2 Unil maaleh ki teh u bεn niba la, wa laan bende' ki kpaan' u bi li bende ma bo. 3 Ama wà yíe Uwien la, Uwien bεn udaan nε.

4 Tɔ, titətuərnənt ya ηmənəm wən la, ti bεn ki ye ibule yà kε te uηendun wuu ni nɔ ηa yé bonn, ki bεn ki ye niba ηa te ki kende' Uwien bo. 5 Imən, tibont te kutaaku nin kitink bo binib taah tù ki teh bi'wien. Imən, bεn bo iwien te ligol nε, nε yonbdεnb mɔ ligol. 6 Ama tinbi bo Uwien te uba nε ki yé ti'Baa. Wən nε n̄en' tibont kε, nε wən bo nε ti fuobe. Yonbdaan mɔ te uba nε. Wən si *Yesu Kristo. Kí n̄ε wən bo nε tibont kε te, nε ti'mò te kí n̄ε wən bo nε.

7 Ama na yé binib kε nε ηmabe mi ya bεnm. Biba paan' ibule bo ki mən' nε ki daan' yí na laan wuəke'. Nεn bo nε bi biε ki ηmənɔh titətuərnənt la, bi maaleh ki teh tù yé titətuərnənt nε. Bi'fɛl ηa cɔ ma nnɔ nε bi'yεnmaale jəndeh bε, nε bi maaleh ki teh tù kuəndeh bε tijənkɔ. 8 Na yé tijier nε li cère tí li yé binib bà cuube Uwien ya nun bó. Ti jin' la, na ní pukn tε niba, ta tí jin' mɔ la, na ní kuore tε niba.

9 Ama ní liike ni'yul bo, ki la cère wà ya tekjim ηa faa ní lu Uwien ya sεn ni, kí n̄ε ni ηmabe usen ní li teh tibont tà nnɔ bo. 10 Kimε unil wà ya tekjim ηa faa laa', sin wà ηmabe mibεnm, jinh tijier ibule ya duku ni la, u'mò ya fɛl li cúun nε wò ní li ηmənɔh titətuərnənt ki ciibe. 11 Nnɔ nε a'bεnm nnɔ bo a'tò wà ya tekjim ηa faa li bole. Nε Kristo kpo' u'mò bo nε. 12 Ni teh u'yaab i ya biere ya bol, ki saah bi'yεnm bi'fɛl ηa cɔ ma nnɔ bo la, ni teh Kristo nε ibiere. 13 Nεn bo, n jinh ná li cère n'tò ní lu Uwien ya sεn ni la, ma ji li ji nè fiebu ηɔ ki la cère n'tò ní lu Uwien ya sεn ni.

9

Yesu ya tondb ηmabe usen wà

1 Ma si n'ba bi? Ma yé *Yesu ya tond bi? Ma laa' Yonbdaan *Yesu bi? Na yé n sən' Yonbdaan ya tòn ma nnɔ nε cère' ni yé u'yaab-ii? 2 Ma yé *Yesu ya tond binitɔb bo mənən la, ninbi bo wən n yé wò nε. Kimε ni yé Yonbdaan yaab ma nnɔ nε yé kudieku kùa wuən' ki ye n yé u'tond.

† 7:36 Migbiirm 36 kí tí baa 38 ya gber ya ciim te bolm mile bo nε. Biba maaleh ki teh migbiirm bugben lienh wà ηmabe kijekpeng ya gber nε. Bitɔb maaleh ki teh mí lienh bibaa wà ηmabe bise ka yíe wò ní gèbre cεr ya kunm bo nε.

³ Binib bà biindeh nni nnò n li jiin be ná sò: ⁴ Ta ñmòbe sen tí ji kí ñu ti'tuon bo bi? ⁵ Ta ñmòbe sen wà ke rí li ñmòbe upii wà yé Kristo yò, kí li tòke nin wò bi? Yonbdaan ya tondbòb nin u'ninjieb nin Pier* ña teh nnò ne-εε? ⁶ Bii min nin Banabas baba ne ña sòn' tuontòl la, ta rí ji? ⁷ U ðe soja ba ne sòn'h sojatuonl ka teknh paaku fiebu? Bii ñme ne li caan busubu ka rí mò bu'bi? Bii ñme ne kpaah tiwent ka rí ñu tu'biim-i?

⁸ N len' ná nò yé unisaal ya yenmaale baba ne-εε? Yiko ya gbònt ni mənən nà te nnò-òò? ⁹ Kimε Moyis kele' yiko ya gbònt nnò ni ki ye: «A taa unε u taanh iji la, ña rí lòle u'ñòbu†.» Uwien tuukeh inε ya gber ne-εε? ¹⁰ Na yé tinbi bo ne Uwien cinbe ki len' nnò-òò? Imən, tinbi bo ne ni kele' nnò. Ni kpe wà kòn' bukpaabu nin wa gun' bu'ji ke rí li daan ki ye wà ke li ðe u ya bó ne. ¹¹ Ti cère' ni laa' *Mifuoñaanm ya mənəm ma nnò, ni de' te ni'faal ya niba bó la, ni bre ne-εε? ¹² Binitòb ñmòbe usen be rí teke tibont ni'saan la, ta ñmòbe usen ki cen' be-εε?

Ama tinbi ña tange' nen ke, kimε ta yíe niba rí pien Kristo ya gbəmənəmən ma nnò ne cère' ta yíe ti li yé uba bo tukl, ne ki ñmòbe sukle nibonn ke bo. ¹³ Na ben ki ye binib bà sòn'h ituon Uwien ya duku ya luo bo nnò bi'jier ñeh kuduku nnò ya luo bo ne-εε? Ne bà mò sòn'h ituon Uwien ya ponpuol saan nnò, mò ñmòbe bi ya bó ne binib tukeh tibont tà ki lá dienh Uwien u'ponpuol bo nnò ni. ¹⁴ Nnò ne Yonbdaan là de' usen ki ye binib bà kpaandeh tigbəmənəmən nnò, rí li fuobe tun bo.

¹⁵ Ama min ña tange' i ya sen ke. Ne n kieh kugbònkku kuu ma nò, na yé n nuunh ní de nni n kpe ní de nni ná nnò ne. N kpo' la, ni tu nin uba rí cère rí lúo n jebnh n'ba ná bo nnò. ¹⁶ Kí tòke binib tigbəmənəmən tun wən la, na yé rí li jebnh n'ba, kimε ni yé n'bo liwòbl ne. Ma tòke' tù la, ni bre n'bo ne. ¹⁷ Min nin n'yul ne bi cèkre' n'yenm ki sòn'h lituonl bugben la, n bi li nuunh lisuul ne. Na yé n yíe ne ki sòn'h lè. Bi niin' nni ne n sòn'h lè, n bi li sòn'h lè ma bo. ¹⁸ Nen bo, n'suul si ba? N'suul si rí li tòkeh binib tigbəmənəmən tuu ki la nuunh niba ne, ki la tuuke n tòke' binib tigbəmənəmən bugben la, n kpe be rí de nni tibont tà nnò.

¹⁹ Ma yé uba ya yonb, ama n taa' n'ba ki tien' binib ke ya yonb ñò rí ðe binib bà yebe kí de Kristo ne. ²⁰ *Sufmbε saan, n teh bi teh ma bo ne ñò rí ðe be kí de Kristo. Imən, ma ji te Moyis ya yiko ya wòbl ni, ama n lá te nin be la, n pe bi teh ma bo ne ñò rí ðe be kí de Kristo. ²¹ Bà ña ben Moyis ya yiko nnò saan mò n teh ten ben ne ñò rí ðe bi'mò kí de Kristo. Na yé n kende' *Uwien ya yiko bo ne, kimε n boh Kristo ya yiko ne. ²² Bà ya tekjim ña faa' mò saan la, n te ten ben ne ñò rí ðe bi'mò kí de Kristo. Nen bo, binib ke saan n te ten ben ne ñò rí ñikn kí cère bi'ni biba rí ñmère. ²³ Tigbəmənəmən bo ne n teh nen ke, ñò n'mò rí ðe n ya bó tu'mənəm ni.

²⁴ Na ben ki ye binib te minənsenniəm bo la, bi'ke tiinh ne, ama unibaab wà li sen kí faake nnò ne li ðe lisuul-ii? Nen bo, ni'ke rí li tiinh ki nuunh ní ðe lisuul. ²⁵ Wà ke nuunh wò rí nie kí sen la, u coh u'ba tibont tà yebe ni ne. U teh nnò ñò wò rí ðe lisuul là nnò ña wuəkreh. Tinbi wən, ti mòh ki nuunh lisuul là li tuu ki te ne. ²⁶ Nen bo, min tiinh la, ma ñaake ki tiinh ka ben n joh ná bó, ka te ten unəkuñil wà ñih ka ñmòbe u ñih wà. ²⁷ N biendeh n'gbənən ki gbiekeh, ki teh n'ba ten uyonb ñò min wà tòkeh bitòb tigbəmənəmən tuu nnò, min bugben la lá lúo n ya bó ne.

* 9:5 Liike 1:12. † 9:9 Israyel yaab là yé be rí gu tibont la, bi taah inε ne ï taanh kí ñendeh tibont nnò ya bim.

10

La li ηmabe men Israyel yaab là ηmabe mitetem mà kupenpelku ni nnə

¹ N'yaabe, n yíe ní li ben ná là tu' ti'yaajeb ne. Kutewəlgbɔnku kuba ne là jiiere' ní ki wənggeh bi'ke usen, ne bi'ke puore' miñunciem. ² Kutewəlgbɔnku nin miñunciem nnə yé bi'ke bo Uwien ya ñunsii ne ki tien' be Moyis ya panpaankaab. ³ Bi'ke là taan' ki jin' tijiebaabt tà ñen' Uwien saan ne, ⁴ ki taan' ki ñun' miñunbaabm mà ñen' Uwien saan. Imàn, bi'ke là ñuh miñunm mà nnə Uwien ne là cère' m̄l tɔh ki ñeh kujɔtenku kuba ni. Kutenku nnə yé Uwien yaaku ne, ne bi là te ná ke saan la, kù te ne. Kutenku nnə là yé Kristo ne. ⁵ Nin nen ke Uwien ya yenm ηa sɔnge' bi'ni bà yebe bo. Nen bo ne bi là kpokpo' kupenpelku ni.

⁶ Tibont tuu là tu' ti'yaajeb ηə n̄e' ní de te ucekn ηə ti la tien ná bre ten ben ne. ⁷ Ni'mò la li pe ibule bo ten bi'ni biba là tien' ma. Ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Binib nnə là kèle' ki jin' ki ñun', ne ki fii' ki caan' kujelku.» ⁸ Ti la li teh men sɔnsɔndl ten bi'ni biba là tien' ma, ki cère' binib itur pile nin ita kpo' uwien uba nnə. ⁹ Ti la biike men Yonbdaan* ten bi'ni biba là tien' ma ki cère' iwε kəkère' ki ku' be nnə. ¹⁰ La li ñulnh men ten bi'ni biba là ñulnh ma ki cère' Uwien ya tond wà kuuleh baa' ki kuku' be nnə.

¹¹ Tibont tuu nnə ke là tu' ti'yaajeb ηə n̄e' ní de binitɔb ucekn ne. Bi kele' tū ηə tū ní gbiere tinbi bà ηa ji fəke nin ugbengbenyo nnə ne. ¹² Nen bo, wà maale' ki ye u se mənəmən mitekjim ya sen ni la, wə ní li ben ki la lu. ¹³ Mibiikm mà tu' ne nə, yé mibiikm mà li fre kí tu unisaal ke ne. Uwien yé umemòndaan ma nnə, wa ní cère mibiikm mà li faake nin ne ní tu ne. Ama mibiikm lá tu ne la, u li de ne mituəm ní juun kí teke, kí wuən ne ni li kp̄ien isen yà kí ñe len.

La li tuuke men ibule nin ituəre ya gber

¹⁴ Nen bo, n'jotiebe, wiε men ibule nin ituəre ya gber. ¹⁵ N lienh nin ninbi bà nnə, ni yé biyenfodenb ne. Ninbi mənən ní maale kí liike n len' ná nə ya tingi. ¹⁶ Ti jinh Yonbdaan ya jier la, ti ñuh midaam mà, ki faareh Uwien mi'bo nnə ηa taakeh te nin Kristo ya s̄em-ii? Ti kəh kp̄ənə wà ki gbiinh ki ηmənəh nnə ηa taakeh te nin Kristo ya gbənent-ii? ¹⁷ Kp̄ənə nnə te kp̄ənə uba ma nnə, nin tí yebe ma ke nnə ti taan' ki tien' tigbənent tuba ne. Kime ti'ke taakeh ki gbiinh u ya kp̄ənəbaab ne.

¹⁸ Liike men Israyel yaab teh ma bo. Binib bà jinh bi taah tiwənt tà ki teh ituəre liponpuol bo ki dienh Uwien nnə, ben nin wən taakeh ne kí ñe liponpuol nnə bo. ¹⁹ N len' ná nə ya tingi si ba? N ye ní ye ibule yé niba ne-εε? Bii n ye ní ye bi taah tiwənt tà ki punh yí nnə ya n̄ont ne yé niba? ²⁰ Na te nnə. N ye ní ye bi tūəreh ituəre yà nnə, ba tūəreh ki dienh Wien, bi tūəreh ki dienh isenpol ne. Ne ma yíe ninbi nin isenpol ní li te gber. ²¹ Na ní fre kí ñu Yonbdaan ya deyiek, kí liebe kí ñu isenpol yaak m̄. Na ní fre kí ji Yonbdaan ya jier, kí liebe kí ji isenpol jaar m̄. ²² Bii ti yíe tí fin Yonbdaan ya mutuol ne? Ti ηmabe mituəm ki c̄en' wə-əə?

Cère men ni teh ná ke ní li kpiəkreh Uwien

²³ Tɔ, «Niba ηa yé kuəl†» ama na yé ni'ke ne yé nibonmənəm̄. «Niba ηa yé kuəl.» Ama na yé ni'ke ne li tore unil wə ní kp̄ere mitekjim ya sen ni. ²⁴ Uba la nuunh u'tiema mən̄m, ama wə ní li nuunh bitəb yaam. ²⁵ Ni lεke' tin̄ont tà ke bo kidaak ni la, de men kí ηmən, ki la cère' ni'yenmaale ní li

* **10:9** Bi kp̄ie' ki kele' tigbont tà nnə ya tuba ni ní kele' ki ye Kristo ne. † **10:23** Liike 6:12.

jèndeh nε, ní li niireh tù yé bà yaar, ²⁶ kime «Yonbdaan si kitink nin tibont tà ke te kí'bo.»

²⁷ Wà ña yé Kristo yò yin' nε tijier ya jim, ni tuo' ki jon' la, u de' nε ná ke la, ji mεn, ki la cèrè' ní'yenmaale ní li jèndeh nε, ní li niireh tù yé bà yaar.

²⁸ Ama unil tóke' nε ki ye ní yé titòtuornònt la, ni la ji. Wà tóke' nε ki ye ní yé titòtuornònt nnò bo nε ná ní ji ñò udaan ya yenmaale la jèndeh wò. ²⁹ N niireh u ya daan ya yenmaale nε la jèndeh wò, ma niireh ninbi yi.

Tò, nba la, uba li fre kí maale u'yenm ni kí ye: «Bε bo nε wa ní fre kí tien u bi ñmòbe usen wò ní tien ná kí ñε utò ya yenmaale bo? ³⁰ N faareh Uwien ki jinh tijier la, bε bo nε bi li liebe kí biin nni n faareh Uwien tijier tà bo nnò bo?»

³¹ Nεn bo, ni jinh bii ni ñuh bii ni teh ná ke la, ní li teh ní'ke ki kpiekreh Uwien. ³² Ní yé Suf bii wà ña Suf bii Uwien ya taanl yò nε la, ni la cèrè ní'tentiem ní tuln bí'ni uba mònòn. ³³ Ní li teh ten n teh ma bo. N sòngreh binib ke ya yenm tibont ke ni nε, ka nuunh n'yul bo ya mònòm, ki nuunh linigol ya mònòm ñò bε ní ñmεre nε.

11

¹ Tekn mεn n'taal ni ten n tek'n' Kristo ya taal ni ma.

Uje nin upii li te ma bo ikaare ni

² N pèkeh nε nin ni tien n'bó tibont ke ni ma, ki pε Kristo ya nikpieb ya wòknm mà n là wòkn' nε mè nnò bo mònòmòm nnò. ³ Ama n yíe ní bende kí ye jε ke jε ya cien si Kristo nε. Pii ke pii mò ya cien si uje nε, nε Kristo mò ya cien si Uwien. ⁴ Uje wà ke kàareh bii u sòkndeh Uwien ya ñòbon ki cùube nibonn la, u jindeh u'cien nε ifε. ⁵ Ama upii wà mò ke kàareh bii u sòkndeh Uwien ya ñòbon, bonn ña ñaake u'yul bo la, u mò jindeh u'cien nε ifε, kime ní te ten u kuo' u'yur* nε. ⁶ Upii laa' wa ní taa niba kí ñεkn u'yul bo la, wò ní tu kí ce u'yur-a! Ama upii cen' u'yur bii u kuo' tù la, ní yé u'bo ifε nε. Nεn bo, wò ní li taah niba ki ñεknndeh u'yul bo. ⁷ Uje kàareh la, wa kpe wò ní li cùube bonn, kime u yé Uwien ya nennεnku nε, ki wòngεh Uwien ya kpieke. Ama upii wòn wòngεh uje ya kpieke nε. ⁸ Na yé Uwien là taa' upii ya gbεnεnt bo nε ki tien' uje, u là taa' uje ya gbεnεnt bo nε ki tien' upii, ⁹ nε na yé upii bo nε Uwien là ñen' uje ama uje bo nε Uwien là ñen' upii. ¹⁰ Nεn bo nε Uwien ya tondb bo, ní kpe upii ní taa niba kí ñεkn u'yul bo kí wuòn kí ye u ñmòbe usen wò ní tien u teh ná. ¹¹ Tò, nin nεn ke Yonbdaan ya sen ni wòn, pii ña te la, jε ña te. Jε mò ña te la, pii ña te. ¹² Kime ní yé imòn nε, Uwien là taa' uje ya gbεnεnt bo nε ki tien' upii, nε upii mò nε maah uje. Nε nεn ke ñen' Uwien saan nε.

¹³ Ninbi mònòn maale mεn kí liike, upii kàareh niba ña ñaake u'yul bo la, ní cuube-ee? ¹⁴ Uwien ñen' tibont ma bo mònòn wuòn' ki ye uje tuke tiyufòfòkrt la, ní yé ifε nε. ¹⁵ Upii wòn bo, tiyufòfòkrt yé ukpieke nε. Kime Uwien de' wò tiyufòfòkrt tù ní li piibe u'yul bo nε. ¹⁶ Unil nuunh wò ní li niεh isen ke ni la, udaan ní li bεn ki ye tinbi ña ñmòbe mi ya tetem, Uwien ya táan yaab mò ña ñmòbe mè.

Yonbdaan ya jier

(Matie 26:26-29; Mark 14:22-25; Luk 22:14-20)

¹⁷ Tò, n gbierεh nε ma nò ní li tóke nε usen wà bo ma ní pèke nε, kime ni taakeh ní'taan la, na teh ná li tore nε, ni teh ná li saa nε nε. ¹⁸ Mikpiekm

* **11:5** Pòl ya yo upii là kuo' u'yur bii u cen' tù la, ní yé u'bo ifε nε.

n cii' bi ye ni taakeh itáan la, ni ηmabe ipápàare ne. Ne n teke' ki jin' ki ye bi take' nni tigber tà nnò, tuba yé tigbemànt ne. ¹⁹ Imòn, uyo uba la, ní kpe miborm ní li te ní'ni ηò be ní bende bà cinbe ki yé bigbemàndenb ne. ²⁰ Ni lá taan' la, na yé ni cinbe ki jinh Yonbdaan ya jier ne, ²¹ kime wà ke kpieleh wò ní ji u'tiema jier ne. Mikònm ηmabe uba, utò mò ñun' ki yibe' ηò. ²² Na ηmabe den ní ji kí ñu nen bó-oo? Bii ni yindeh Uwien ya taanl yaab ne, ki jindeh bijiinb ife? N li len kí ye ba? N li pèke ne ne-εε? Ma ní pèke ne u ya sen bo.

²³ Tò, min cii' miwòknm mà sò Yonbdaan saan ne ki taa' mè ki wòkn' ne. Kuñonku kùà bi là li kuore Yonbdaan *Yesu nnò, ne u taa' kpòno ²⁴ ki faare' Uwien, ki kòkuò', ne ki ye: «Nà sò yé n'gbenent n taa' ki de' ne. Li teh men nnò kí li tien n'bó.» ²⁵ Bi jin' ki tí gben', ne u taa' midaam mò, ki faare' Uwien, ne ki ye: «Midaam miε yé n'sèm ne, ki wòngeh ki teh Uwien cuo' nin binib kujotiefenku. Uyo wà ke ni ñuh mè la, ní li teh nnò kí tien n'bó.» ²⁶ Kime uyo wà ke ni ηmònkpòno wuò, ki ñuh midaam miε la, ni tókeh binib Yonbdaan ya kuum ya gber ne, kí tí baa lidaali là u li baa ní.

²⁷ Nen bo ne wà ke ηmònkpòno Yonbdaan ya kpòno, ki ñuh u'daam, ka boh tijier bugben la, u biindeh u'ba ne Yonbdaan ya gbenent nin u'sèm bo. ²⁸ Nen bo, unil ke ní tùre kí maale kí liike u'tetem te ma bo kí yaan kí ηmònkpòno nnò, kí ñu midaam nnò. ²⁹ Kime unil ηmònkpòno nnò, kí ñun' midaam nnò, ka bùh ki teh ní yé Yonbdaan ya gbenent la, u ηmònkpòno, ki ñuh ma nnò, u nuunh u'tiema yul bo ya tudere ne. ³⁰ Nen ne cère' ní'ni bà yebe yé biwiεnb, bitòb yé ijiin, bà yebe mò kpo'. ³¹ Tí tùre' ki maale' ki liike' tí'tetem te ma bo la, Yonbdaan ηa ní dère tí'tub nnò. ³² Ama u diéh tí'tub la, u cekndeh te ηò u la lá bu kí biin uɲendun ya nib kí yekn te ne.

³³ N'yaabe, nen bo, ni tí taan' ní ji la, ní li guureh tób. ³⁴ Mikònm ηmabe wà la, wò ní ji u'den, ηò ni la lá taan kí li nuunh ní'tiema tudere.

Tigber tà sien' nnò, n lá baa' la, n li tùre tu'mò.

12

Mifuoñaanm ya paabu

¹ Tò, tí ji ní liike men *Mifuoñaanm ya paabu ya gber. N'yaabe, ma yíe ní li te ka ben Mifuoñaanm dienh bupaabu bùa ke ya bol nnò ya gber. ² Ní ben ki ye na laan là pε Uwien ya sen bo ma nnò, ibule ne là co ne ticuor ne na ní fre kí ηmere i'saan, ki ben mò ki ye ibule nnò ηa lienh. ³ Nen bo ne n yíe ní tùre kí bende kí ye *Uwien ya Fuoñaanm cèreh unil tókeh tigber la, wa ní fre kí len kí ye: *Yesu ní juore fεnm. *Mifuoñaanm ηa ní la, nil mò ηa ní fre kí len kí ye: *Yesu yé Yonbdaan.

⁴ *Mifuoñaanm ya paabu te ibol ibol ne, ama mi ya Fuoñaanbaabm ne dienh ní'ke. ⁵ Itùon te ibol ibol ne, ama wà ke sònkpòno ki dienh Yonbdaan uba ne. ⁶ Itùon ya sònkpòno te ibol ibol ne, ama Uwien uba ne cèreh unil ke sònkpòno itùon. ⁷ *Mifuoñaanm dienh wà ke bupaabu nè ní li toreh unil ke ne. ⁸ *Mifuoñaanm ne dienh uba miyεnfolenm. Mi ya Fuoñaanbaabm ne dienh utò mò mibεnm. ⁹ Men ne dienh uba mitekjim mà yebe, ki dienh utò mò bupaabu bùa cèreh u buuh biwiεnb. ¹⁰ Mí dienh uba mituòm wò ní li teh miyòkm ya bont, ki cèreh utò mò sòkndeh Uwien ya ñòbon, ki cèreh utò mò sekndeh ki bende nà yé *Mifuoñaanm yaann nin nà ηa yé Fuoñaanm yaann, ki cèreh uba lienh milencεnm ibol ibol, ki cèreh utò mò sòkndeh milencεnm nnò. ¹¹ Mí ya Fuoñaanbaabm ne cèreh tibont nnò ke teh. Mí dienh unil ke bupaabu jeje mí yíe ma bo ne.

Tigbenent te tuba ne, ama tu'gbenenbel te ligol ne

¹² Tɔ, liike men unisaal ya gbenent te ma bo. Tù n̄m̄obe igbenenbel ligol ne. Nin ì te ligol ma ke nn̄ɔ, ì taan' ki tien' tigbenenbaabt ne. Kristo yaam m̄o te nn̄ɔ ne. ¹³ Kime ti'ni bà yé *Sufmbe nin bà n̄a yé Sufmbe, bà yé iyonbe nin bà n̄a yé yonbe, Mifuoñaanbaabm ne jjiire' ní ti'ke bo ki yé ti'bo Uwien ya ñunsii, ki tien' te unibaab. Ti'ke ñun' mi ya Fuoñaanbaabm ne ten miñunm.

¹⁴ Tɔ, tigbenent ya gbenenbel n̄a te liba, ì te ligol ne. ¹⁵ Litaal t̄ake' ki ye: «Ma yé nuɔ ma nn̄ɔ, ma yé gbenent ya gbenenbel» la, li li fre kí bore li'ba ki la tuuke gbenent bo-oo? ¹⁶ Litubl m̄o t̄ake' ki ye: «Ma yé nunbu ma nn̄ɔ, ma yé gbenent ya gbenenbel» la, li li fre kí bore li'ba ki la tuuke gbenent bo-oo? ¹⁷ Tigbenent ke bi yé bununbu ne la, unil bi li teh mila ki ciih? Tù tí bi yé litubl ne la, u bi li teh mila ki ciih unu? ¹⁸ Ama Uwien tien' tigbenent ya gbenenbel ke gbenenbel li'bùol u yíe ma bo ne. ¹⁹ Tigbenent ke bi yé ligbenenbel liba la, ni bi li yé tigbenent-ii? ²⁰ Nen bo, igbenenbel te ligol ne ki taan' ki tien' tigbenenbaabt.

²¹ Nen ne c̄ere' bununbu n̄a ñ fre kí t̄ake unuɔ kí ye: «Ma c̄eke n̄e.» Liyul m̄o n̄a ñ fre kí t̄ake itaan kí ye: «Ma c̄eke ne.» ²² Na te nn̄ɔ. Tigbenent ya gbenenbel yà bi likeh yè ten ya yé bonn nn̄ɔ m̄on̄on̄ n̄m̄obe lituonl ne. ²³ Igbenbel yà n̄a n̄m̄obe sel nn̄ɔ, ti dien̄h yen ne lisel ki cen' i'to. Ne tigbenent ya na'saan yé ife ya bonn nn̄ɔ, ti t̄ūreh nen saan ne m̄on̄m̄onm. ²⁴ Ama tigbenent ya nà saan n̄a yé fe ya bonn nn̄ɔ n̄a nuunh mi ya t̄ūrm ke. Uwien ne tien' tigbenent ne ki de' tigbenent ya nà saan n̄a n̄m̄obe sel nn̄ɔ, lisel ki gbien', ²⁵ n̄o tigbenent ya gbenenbel la boreh i'to, ama yè ñ li kp̄e buñabu kí li toreh i'to. ²⁶ Tigbenent ya niba saan wi la, ni'ke saan wi ne. Niba saan laa' lisel la, ni'ke saan li n̄m̄obe uyensonge ne.

²⁷ Ninbi ne yé Kristo ya gbenent, ne unil ke yé tigbenent nn̄ɔ ya gbenenbel. ²⁸ Uwien c̄ere' binib bà s̄on̄h u'taan ni si: mikpiεkm, *Yesu ya tondb, nle bo *Uwien ya ñ̄obons̄oknb, nta bo biw̄onw̄oknb. Ni ya puoli bó ne u de' bà bupaabu be ñ li teh miyokm ya bont nin u de' bà bupaabu be ñ li buuh biwiεnb nin u de' bà bupaabu be ñ li muɔh binib nin u de' bà bupaabu be ñ li likeh binitab nin u de' bà bupaabu be ñ li lien̄h milenc̄enm ibol ibol nn̄ɔ. ²⁹ Bi'ke yé *Yesu ya tondb ne-εε? Bi'ke yé *Uwien ya ñ̄obons̄oknb ne-εε? Bi'ke yé biw̄onw̄oknb ne-εε? Bi'ke teh miyokm ya bont ne-εε? ³⁰ Bi'ke n̄m̄obe bupaabu be ñ li buuh biwiεnb ne-εε? Bi'ke lien̄h milenc̄enm ibol ibol ne-εε? Bi'ke s̄okndeh milenc̄enm ibol ibol nn̄ɔ ne-εε? ³¹ Tɔ, c̄ere men ni'nun ñ li m̄on̄ bupaabu bùa m̄on̄ ki cen' bupaabu ke ya bol bo.

Ama f̄enfenn̄o n li wuɔn ne usen wà m̄on̄ ki cen' isent̄o.

13

Miyiem ne cen' nibonn ke

¹ N lien̄h binib ya lenm nin Uwien ya tondb ya lenm ke, ka nín ji yíe nib la, n te ten lisenbuɔl bii ligangaal là muɔh ki n̄m̄obe kuwaaku ne. ² Ní yé n n̄m̄obe bupaabu ki s̄okndeh Uwien ya ñ̄obon, ki ben tigber t̄a ke buɔ, ki n̄m̄obe mibenm ke ya bol, ki n̄m̄obe mitekjim ki tí gben', m̄i li fre kí c̄ere ijuɔn ñ nebre i'bùol n̄o ka yíe nib la, ma yé bonn. ³ Ní yé n taa' n'faal ke ki gbigbiire' binib, ki tuo' bi w̄in' nni n̄o ka yíe nib la, ma n̄m̄obe kp̄ele uba nin ut̄o.

⁴ Unil n̄m̄obe miyiem la, u n̄m̄obe lif̄s̄ongl ne, ki n̄m̄obe tinim̄ont, ka n̄m̄obe nunf̄oke, ka w̄ongeh u'ba, ka n̄m̄obe gbengt, ⁵ ka teh fe ya bonn,

ka nuunh u'tiema mɔnm, ka yé benpiebdaan, ka ŋuuh nib bo. ⁶ U'yenm ŋa sɔnge nà ŋa cuube bo, ama u'yenm pɛ tigbɛmɔnt bo nɛ. ⁷ Unil ŋmɔbe miyiém la, u ŋmɔbe sukle tibont kɛ ni nɛ, ki du Uwien bo isen kɛ ni, ki ŋmɔbe lidɛndɛnl isen kɛ ni, ki ŋmɔbe kuminku nà kɛ li tu wɔ bo.

⁸ Miyiém ŋa ní gben fiebu. Uwien ya ñɔbon ya sɔknm mɛn li gben nɛ. Milencɛnm mà binib lienh mɛ nnɔ mɔ li gben. Mibɛnm mɔ li gben. ⁹ Fɛnfɛnnɔ wuɔ ti bɛn jenjenku nɛ, nɛ ki sɔkndeh Uwien ya ñɔbon mɔ jenjenku. ¹⁰ Ama nà mɔn ki tí gben' lá baa' uyo wà la, ti bɛn nà nin ti teh nà jenjenku nnɔ kɛ li gben nɛ.

¹¹ N là yé kibuk ma nnɔ, n là lienh mibuwaalenm nɛ, ki bɛn tibont ya tingi kibuk bɛn ma bo, ki maaleh kibuk maaleh ma bo. N tí tien' uciɛn, nɛ ki dàan' ibuwaatùon. ¹² Fɛnfɛnnɔ, ti lenh tibont dɔmudɔmu nɛ, ní te tɛn ti likeh kinunliik kà ŋa lenh mɔnmɔnm ni nɛ, nɛ ki lenh tijinjint. Ama uyo we ní tí lɛ tù nin tí'nunbu. Fɛnfɛnnɔ ma laan bɛn tibont ki tí gben'. Ama uyo we ní ní bɛnde tù kí tí gben tɛn Uwien bɛn nni ma bo.

¹³ Tɔ, mitekjim nin lidɛndɛnl nin miyiém tuu ki te nɛ, ama tibont tuta nnɔ ni miyiém nɛ cɛn' tu'kɛ.

14

Mifuoñaanm ya paabu li toreh Kristo ya taanl yaab kɛ nɛ

¹ Li nuunh mɛn ní li yíe binib, kí cɛre ní'nun ní li mɔn *Mifuoñaanm ya paabu bo; ní'kɛ tu nin bupaabu bùa li cɛre ní li sɔkndeh Uwien ya ñɔbon.

² Kime unil lienh milencɛnm la, wa lienh nin nib, u lienh nin Uwien nɛ. Uba ŋa ciuh u lienh kí teh bà. *Mifuoñaanm nɛ cɛreh u lienh tigbɛr tà buɔ.

³ Ama unil sɔkndeh Uwien ya ñɔbon la, u lienh nin binib nɛ, kí toreh bɛ bi kpíenh mitekjim ya sɛn ni, ki saakreh bi'gbɛnɛnt, kí sɔngreh bi'yenm.

⁴ Wà lienh milencɛnm la, u kpiendeh u'ba nɛ mitekjim ya sɛn ni. Ama wà sɔkndeh Uwien ya ñɔbon toreh Kristo ya taanl yaab nɛ bɛ ní kpére mitekjim ya sɛn ni. ⁵ N yíe ní'kɛ ní li lienh milencɛnm, ama n tùɔre' kí fɛ ní li sɔkndeh Uwien ya ñɔbon nɛ. Wà sɔkndeh Uwien ya ñɔbon cɛn' wà lienh milencɛnm. Ama ní yé unil te kí sɔkn milencɛnm nnɔ la, ní'mɔ li fre kí tore Kristo ya taanl yaab bɛ ní kpére mitekjim ya sɛn ni.

⁶ N'yaabɛ, ní yé n baa' ní'saan kí lá lienh milencɛnm baba, ka cɛreh ní bɛndeh Uwien ya gbɛbɔlkaar, ka cɛreh ní bɛndeh gbɛmɔnt, ka sɔkndeh nɛ Uwien ya ñɔbon, ka wɔknh nɛ wɔknm miba nin mitɔm la, n toreh nɛ níno-ɔɔ? ⁷ Tɔ, maale mɛn kí liike bi taah tibont tà kí jelah kujelku nnɔ te ma bo. Ní yé liwol bii kubíeku nɛ tu'muɔ ŋa bore' la, bí li tien mila kí bɛnde nà kɛ muɔh ma bo? ⁸ Unil piebe' butɔbu ya natunl ka piebe' mɔnmɔnm la, ŋmɛ li bonde butɔbu? ⁹ Ní'mɔ yaam te nnɔ nɛ. Ní lienh iñɔbon ñɛh ní'ñuɔn ní nib ŋa ciuh i'tingi la, bí li tien mila kí bɛnde ni ye ní ye bà? Ní lienh kí wiɛnh fɛnm nɛ. ¹⁰ Ma bɛn ilɛnbol ya ñɔbu uɛndun wuu ni, ama lenm miba ŋa te ka ŋmɔbe mi'tingi. ¹¹ Ma ciuh nil ya lenm la, u yé ucaan nɛ n'bo, nɛ n'mɔ yé ucaan u'bo. ¹² Ní'mɔ yaam te nnɔ nɛ. Ní'nun mɔn *Mifuoñaanm ya paabu bo ma nɔ, tùɔre mɛn kí li nuunh bù, ama ní li nuunh bupaabu bùa lí tore Kristo ya taanl yaab bɛ ní kpére mitekjim ya sɛn ni.

¹³ Nɛn bo, unil lienh milencɛnm la, wɔ ní li kàareh, Uwien ní de wɔ bupaabu bùa li cɛre wɔ ní fre kí sɔkn milencɛnm nnɔ. ¹⁴ Kime n kàareh milencɛnm ni la, *Mifuoñaanm nɛ cɛre' n kàareh, n'bugbɛn ŋa bɛn n teh bà. ¹⁵ Nɛn bo, n li tien mila? *Mifuoñaanm cɛreh n kàareh milencɛnm ni la, n li kàareh n bɛn milenm mà mɔ ni nɛ. Mí cɛreh n

geh iyuon milencɛnm ni la, n li geh n bɛn milenm mà mɔ ni nɛ. ¹⁶ Kime *Mifuoñaanm cɛreh a faareh Uwien milencɛnm ni baba ɲɔ unil te ni'ni, ka bɛn niba Uwien ya sɛn ni la, u li tien mila kí ye «Ami»? Kime wa ciih a lienh ki teh bà. ¹⁷ Imɔn, a faareh Uwien nɪ mɔn cɛen nɛ, ama na toreh bitɔb bɛ rí kpére mitekjim ya sɛn ni.

¹⁸ N faareh Uwien nin n lienh milencɛnm ki cɛn' ni'kɛ ma nɔ. ¹⁹ Ama n te Kristo ya taanl yaab ni, ki tu ki len' iñɔbon iɲun i wien ki wɔkn' bɛ la, nɪ tu nin rí len iñɔbon itur piik milencɛnm ni.

²⁰ N'yaabɛ, la te mɛn tɛn mubumu ni'yɛnmaale ni. Nà bre ya tienm wɔn, li te mɛn tɛn mucɛnfɛndmu, ama iyɛnmaale ni wɔn, li maaleh mɛn biciɛnɔ maaleh ma bo. ²¹ Ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye Yonbdaan ye:

«N li cère linibotɔl ya nib nɛ rí len nin n'nib biɛ milencɛnm, nin nɛn kɛ ɲɔ, ba rí cenge n'bó.»

²² Nɛn bo, milencɛnm ɲa yé ðiɛku binib bà teke' Uwien ki jin' nɔ bo, ama mɪ yé kudɛku bà ɲa teke' wɔ ki jin' nɔ bo nɛ. Uwien ya ñɔbon ya sɔknm mɛn yé kudɛku bà teke' wɔ ki jin' nɔ bo nɛ, ma yé ðiɛku bà ɲa teke' wɔ ki jin' nɔ bo.

²³ Ní yé Kristo ya taanl yaab kɛ taan' ɲɔ bi'kɛ lienh milencɛnm la, binib bà ɲa bɛn niba Uwien ya sɛn ni bii binib bà ɲa teke' wɔ ki jin', kɔn' ní la, ba rí ye ni yé iwaar-ii? ²⁴ Ama unil kɛ sɔkndeh Uwien ya ñɔbon, wà ɲa teke' wɔ ki jin', bii wà ɲa bɛn niba u'sɛn ni kɔn' ní la, binib kɛ lienh nà nɔ nɛ li cère wɔ rí bɛnde kí ye u yé ubiɛrdaan, nɛ u'yɛnm rí saa u'biɛre bo. ²⁵ U'fɛl bo ya gber kɛ li ñɛ upaan bo. Nɔ nɛ u li gbaan, kí puke Uwien, kí ye nɪ yé imɔn nɛ, Uwien mɔnbe ki te ni'ni.

Kristo yaab taan' la, bi la teh tibont ɲmerkɲmerki

²⁶ N'yaabɛ, ti li tien mila? Ni lá taan' la, wà ɲmɔbe iyuon la, wɔ rí gè. Wà mɔ ɲmɔbe miwɔknm la, wɔ rí wɔkn. Uwien cère' wà bɛnde' u'gbɛbɔlkaar la, wɔ rí take tù bitɔb. Wà mɔ ɲmɔbe bupaabu wɔ rí len milencɛnm la, wɔ rí len bii wɔ rí sɔkn mɛ. Wà teh nà kɛ la, wɔ rí cère nè rí li toreh Kristo yaab bɛ rí kpére mitekjim ya sɛn ni. ²⁷ Binib ye bɛ rí len milencɛnm la, nè li yé bile bii bita. Ní la gèbre' binib bita. Bɛ rí li lienh uba uba. Uba mɔ rí li sɔkndeh bi lienh ki teh bà. ²⁸ Nil ɲa te litaanl nɔ ni kí sɔkn la, bɛ rí li ɲmin, kí li lienh bi'yɛnm ni nin Uwien. ²⁹ Ní yé Uwien ya ñɔbon ya sɔknm mɔ la, bile bii bita rí sɔkn, bitɔb rí fiin kí liike bi sɔkndeh nà nɔ ya tingi. ³⁰ Uwien cère' unitɔ bɛnde' u'gbɛbɔlkaar litaanl nɔ ni, ki ye wɔ rí sɔkn tù la, wà bi lienh nɔ rí ɲmile. ³¹ Imɔn, ni'kɛ li fre kí li sɔkndeh Uwien ya ñɔbon ama ní li sɔkndeh uba uba. Ni teh nɔ la, unil kɛ li bɛnde Uwien ya gber, nɛ nɪ li saake unil kɛ ya gbɛnɛnt. ³² Unil sɔkndeh Uwien ya ñɔbon la, u li fre kí li coh u'ba. ³³ Kime Uwien ɲa yíe fɛnfɛnm, u yíe nibonn kɛ rí li te ni'donbó nɛ.

Ní te ma Kristo yaab ya táan kɛ ni si: ³⁴ Bipiib li ɲmin nɛ itáan ni. Ba ɲmɔbe sɛn bɛ rí len, bɛ rí li blinh bi'yul, kime ní kele' nɔ nɛ Moyis ya gbɔnt ni. ³⁵ Bi yíe bɛ rí tũɔre kí cii niba ya tingi la, bɛ rí tĩ niire bi'ciɛb idonbó; kime na kpɛ pii rí li lienh Kristo ya taanl ni.

³⁶ Bii Uwien ya gber ñɛn' ninbi saan nɛ-ɛɛ? Ninbi baba nɛ cii' tù-uu? ³⁷ Unil maaleh ki teh u yé *Uwien ya ñɔbonsɔknl bii u maaleh ki teh *Mifuoñaanm te u'ni la, wɔ rí bɛnde kí ye n kele' nà nɔ yé Yonbdaan ya wɔbl nɛ. ³⁸ Unil wà ɲa tange' nè la, Uwien mɔ ɲa rí tange wɔ.

³⁹ N'yaabe, nen bo, cère men ni'nun í li mǎn ní li sǎkndeh Uwien ya ñǎbon, ki la pien nil u la len lencǎnm. ⁴⁰ Ama ní li teh nibonn ke ni'donbó, ki la teh ηmerkηmerki.

15

Kristo ya mǎkrm bitenkpiib ni

¹ N'yaabe, n yíe í tiere ne n là tǎke' ne tigbǎmǎnmǎnt tà, ni teke' tù, ki ηuuke tù mǎnmǎnm nnǎ ne. ² Ni ηuuke tù n là tǎke' ne tù ma bo la, tun bo ne ni li ηmere. Nnǎ ηa ní la, ni teke' ki jin' fǎnm ne.

³ N là cii' nǎ nnǎ n cinde' ki tǎke' ne nen ne. Nen si: Ti'biere bo ne Kristo kpo'. Ní là kele' *Uwien ya gbǎnku ni ki ye ní lá li tien nnǎ ne. ⁴ Bi sube' wǎ, ne wienta daali u mǎkre' bitenkpiib ni. Ní là kele' *Uwien ya gbǎnku ni ki ye ní lá li tien nnǎ ne. ⁵ U cère' Pier' laa' wǎ, ni ya puoli bó ne u cère' bitondb piik nin bile nnǎ ke laa' wǎ. ⁶ Ne ki liebe' ki cère' u'panpaankaab mǎ taan' ki laa' wǎ ki gǎbre' binib kobiinun. Bi'ni bà yebe biε ki fuobe, ne biba mǎ kpo'-a! ⁷ U liebe' ki cère' Saak laa' wǎ, ne ki cère' bitondb ke mǎ laa' wǎ.

⁸ Bi'ke yaam tí gǎbre', ne u cère' min wà te ten kibuk kǎ bi lǎre' kǎ nnǎ mǎ fǎre' ki laa' wǎ. ⁹ Imǎn, min ne yé *Yesu ya tondb ke ya gbaarke. Ma kpe be ní yin nni *Yesu ya tond mǎnǎn, kime n là jǎndeh Uwien ya taanl yaab ne. ¹⁰ Ama Uwien ya juokm bo ne n ji te ten n te ma fǎnfǎnnǎ wuǎ nǎ. U juoke' nni mijuokm ma nnǎ ηa juore' fǎnm. Ma juore' fǎnm, kime n'gbǎnǎnt ben' lituonl ni ki cǎn' bi'ke. Na yé n taa' n'tiema tuǎm ne ki sǎn' lituonl nnǎ, n laa' Uwien ya juokm mà nnǎ ne cère' n sǎn'. ¹¹ Tǎ, ní yé min ne bii ben ne tǎke' ne tigbǎmǎnmǎnt la, ti'ke tǎke' ne tigbebaabt ne, ne ni teke' tun ne ki jin'.

Uwien li mǎkre bitenkpiib

¹² Tǎ, ti tǎkeh ki teh Kristo mǎkre' bitenkpiib ni ne. Ní tien' mila ni'ni biba lienh ki teh bitenkpiib ηa í mǎkre? ¹³ Ní yé bitenkpiib ηa í mǎkre la, Kristo mǎ ηa mǎkre' ne-a! ¹⁴ Kristo ηa mǎkre' la, ti tǎkeh tigbǎmǎnmǎnt tà nnǎ yé fǎnm ne, ne ni'tekjim mǎ yé fǎnm ne. ¹⁵ Bitenkpiib ηa í mǎnbe kí mǎkre la, ní wǎngǎh ki teh ti nǎndeh Uwien bo ne-a! Kime ti lienh ki teh u mǎkre' Kristo ne, ne wa mǎkre' wǎ-a! ¹⁶ Tǎ, bitenkpiib ηa í mǎkre la, Kristo mǎ ηa mǎkre' ne-a! ¹⁷ Ne Kristo ηa mǎkre' la, ni'tekjim yé fǎnm ne, ne ni juore' ki te ni'biere ni ne. ¹⁸ Nnǎ la, Kristo yaab bà kpo' nnǎ mǎ juore' fǎnm ne. ¹⁹ Ní yé ti ηmǎbe lidǎndǎn Kristo bo unǎndun wuu ni ya fuobm baba bo ne la, ti yé bicǎcǎkǎndǎn ki cǎn' binib ke.

²⁰ Ama imǎn ne, Uwien mǎnbe ki mǎkre' Kristo. Wǎn ne yé unil wǎ kpie' ki mǎkre' bitenkpiib ni, ki wuǎn' ki ye bitenkpiib mǎ lá li mǎkre. ²¹ Kime unibaab bo ne mikuum baa', ne unibaab mǎ bo ne bitenkpiib li mǎkre. ²² Adam bo ne binib ke kpuokeh, ne Kristo mǎ bo ne binib ke li mǎkre. ²³ Ama wǎ ke nin u'sensien ne. Kristo ne yé unil wǎ kpie' ki mǎkre'. U lá baa' la, binib bà yé u'yaab nnǎ mǎ li mǎkre. ²⁴ Ni ya puoli bó ne Kristo li gben nǎ ηmǎbe ufaa ke ya bol nin nǎ ηmǎbe mituǎm ke ya bol, kí taa libel kí jiin kí de u'Baa Uwien. Ugbǎngbenyo nínnǎ. ²⁵ Kime u li yé uber ne kí tí baa uyo wǎ Uwien li cère wǎ í te u'nǎnnǎndb ke bo litaal. ²⁶ Mikuum ne yé unǎnnǎndfǎrke wǎ u li gben u'gber. ²⁷ Imǎn, Uwien cère' u te' nibonn ke bo litaal ηǎ. Ama bi ye: «U te' nibonn ke bo litaal la», nǎ yé u te' Uwien

* 15:5 Liike 1:12.

mə bo nɛ, kimɛ Uwien nɛ cɛrɛ' u tɛ' nibonn kɛ bo litaal. ²⁸ Uyo wà Kristo li yé ucien nibonn kɛ bo nnɔ, u ya yo nɛ wɔn Kristo wà yé Uwien ya Bijɛ nnɔ mə li jiin ticiɛnt kí de' Uwien wà de' wɔ ticiɛnt nibonn kɛ bo nnɔ. Nnɔ nɛ Uwien li tɔrɛ kí li yé ubɛr nibonn kɛ bo.

²⁹ Tɔ, maale mɛn kí liike binib bà cɛrɛh bi siih bɛ Uwien ya n̄unm bitɛnkpiib ya taal ni nnɔ ya gbɛr. N̄i yé bitɛnkpiib n̄a rí mɛkre la, n̄i li tore bɛ ba? Bitɛnkpiib n̄a rí mɛkre la, bɛ bo nɛ bi cɛrɛh bi siih bɛ Uwien ya n̄unm bi'taal ni? ³⁰ N̄i yé bitɛnkpiib n̄a rí mɛkre la, bɛ bo nɛ tinbi sɔnh itùon yà cɛrɛh kinunbɔnk tuu ki bàareh tɛ? ³¹ N'yaabɛ, n̄i yé imɔn nɛ, idaan kɛ mikuum kpàakeh nni nɛ. N̄i liebe' ki ye imɔn mə nɛ ki ye ninbi nɛ yé n'bo ijenjɛbn Yonbdaan *Yesu Kristo ya sɛn ni. ³² N̄i yé n mɔn' nin muwɛnbiimu Efes ya du bó inisaalyɛnmaale baba bo nɛ la, n kpele si ba? N̄i yé bitɛnkpiib n̄a rí mɛkre la, cɛrɛ mɛn tí li jinh kí n̄uh-a, kimɛ wenli ti li wun kpo-a!

³³ La cɛrɛ mɛn uba rí lɛrɛ nɛ. «A tɔkeh nin unibierɔ la, a'mɔ li tí gben kí saa nɛ.» ³⁴ Cuo mɛn ni'ba ki la teh mɛn biɛrɛ, kimɛ ni'ni biba n̄a bɛn Wien. N len' nà nɔ yé ni'fɛ nɛ.

Bà li mɛkre ya gbɛnɛnt li te ma bo

³⁵ Ama uba li fre kí niire kí ye: «Bitɛnkpiib li mɛkre mila bo? Bi mɛkre' la, bi'gbɛnɛnt li te mila bo?» ³⁶ Ujɔr sin, a bule' nibonbuonn nà kpo' la, na rí pɛ. ³⁷ Nibonbuonn nà a bule' nɛ nnɔ n̄a yé n̄i pɛn' nà nnɔ, n̄i yé n̄i lá li lùon nà nnɔ nɛ. Nba la, a bule' iji nɛ, mitɔm la, tibontɔr. ³⁸ Nɛ Uwien cɛrɛh mibim kɛ pɛh mipiɛm u yíe ma bo. Nɛ bim kɛ bim nin mipiɛm nɛ.

³⁹ Bonn kɛ bonn nin ni'gbɛnɛnt nɛ. Binib ya gbɛnɛnt te tu'ba nɛ, tiwɛnt mə yaar tu'ba, inuɔn mə yaar tu'ba, ijen mə yaar tu'ba. ⁴⁰ Kutaaku bo ya bont te tu'ba, nɛ kitink bo yaar mə te tu'ba. Kutaaku bo yaar ya mɔnbe nin kitink bo yaar ya mɔnbe n̄a tɛ. ⁴¹ Uwien ya wien te u'ba nɛ, uɲmaal mə yu u'ba, iɲmaabii mə yu u'ba. Iɲmaabii mɔnɔn kɛ ya wien n̄a kpe.

⁴² Bitɛnkpiib lá mɛkre' la, n̄i li te nnɔ nɛ. Bi sube' bɛ nin tigbɛnɛnt tà nnɔ li bùrɛ nɛ, ama bi li mɛkre nin tà nnɔ tun n̄a rí bùrɛ. ⁴³ Bi subeh nin tigbɛnɛnt tà nnɔ n̄a n̄mɔbe sel, bi li mɛkre nin tà nnɔ, tun n̄mɔbe ukpieke nɛ. Bi subeh nin tigbɛnɛnt tà nnɔ n̄a n̄mɔbe tuɔm, bi li mɛkre nin tà nnɔ, tun n̄mɔbe mituɔm nɛ. ⁴⁴ Bi subeh nin tigbɛnɛnt tà nnɔ, tù yé tinisaalgbɛnɛnt nɛ. Bi li mɛkre nin tà nnɔ yé *Mifuoñaanm li de tà nɛ. Tinisaalgbɛnɛnt te la, *Mifuoñaanm dienh tà mə te nɛ. ⁴⁵ Nɛn bo nɛ n̄i kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Adamkpiɛk là yé unisaal nɛ,» ama Adamfɔrke† wɔn yé *Mifuoñaanm ya daan nɛ ki dienh limiɛl. ⁴⁶ Nà yé ti li kpiɛ kí li n̄mɔbe *Mifuoñaanm dienh tigbɛnɛnt tà nnɔ nɛ. Ti li n̄mɔbe tinisaalgbɛnɛnt nɛ kí yaan kí lá lɛ *Mifuoñaanm dienh tà nnɔ. ⁴⁷ Uwien là taa' titɛnt nɛ ki tien' unikpiɛk. U yé titɛnt nɛ. Unillie wɔn, wɔn n̄ɛn' paaki bó nɛ ki jiire' ní. ⁴⁸ Bi taa' titɛnt ki tien' unikpiɛk wà nnɔ te ma bo nnɔ, bà yé kitink bo yaab mə te nnɔ nɛ. Wà n̄ɛn' paaki bó ki jiire' ní te ma bo nnɔ, bà li yé paaki bó yaab nnɔ mə li te nnɔ nɛ. ⁴⁹ Ti naan unil wà bi taa' titɛnt ki tien' wɔ ma nnɔ, nnɔ nɛ ti lá li naan wà n̄ɛn' paaki bó ki jiire' ní nnɔ mə.

⁵⁰ N'yaabɛ, n ye rí tɔke nà sɔ: nà n̄mɔbe tigbɛnɛnt nin misɛm n̄a rí fre kí kɔ Uwien ya bel ni. Na li bùrɛ nin nà n̄a rí bùrɛ n̄a rí fre kí taan.

⁵¹ Cenge mɛn rí tɔke nɛ tigbɛbalkaar tuba. Ti'ke n̄a rí kpo kí gben ama ti'ke ya gbɛnɛnt li lèbrɛ nɛ. ⁵² Tigbɛnɛnt ya lèbrm nnɔ n̄a rí taande n̄i li

† 15:45 Bi ye Adamfɔrke la, bi niireh Kristo.

tien ten bununbu ya kenbm ne uyo wà bi li piebe linatunfərkaarl nno. Bi piebe' linatunfərkaarl nno uyo wà la, bitenkpiib li məkre kí li ηmobe tigenent tà ηa rí b̀ure, ne Uwien rí l̀ebre ti'mo ya gbenent. ⁵³ Kime nĩ kpe tigenent tà li b̀ure nno rí kpende tà ηa ji li b̀ure ne, ne tà li kpo nno mo rí kpende tà ηa ji li kpo. ⁵⁴ Tigbenent tà li b̀ure nno lá kpende' tà ηa rí b̀ure ηo tigenent tà li kpo mo kpende' tà ηa ji kpo la, nen daali ne nà kele' *Uwien ya gb̀onku ni nno li tien. Nĩ kele' ki ye:

«Uwien faake' nin mikuum, ki gben' mi'gber.

⁵⁵ Mikuumε, a'faa ji te la?

Mikuumε, a'lobpien ji te la?» ⁵⁶ Ibiere ne yé mikuum ya lobpien, ne yiko bo ne ibiere ηmobe ti'bo mituam.

⁵⁷ Nin nen ke tí faare men Uwien, kime wən ne dienh te ufaa kí ñe Yonbdaan *Yesu Kristo bo.

⁵⁸ Nen bo, n'yaab bà n yie be, t̀ore men kí cuo kenken, kí c̀ere ni'nun rí li món Yonbdaan ya tuonl bo, ní li tuu ki s̀onh l̀e kí joh inun bó, kí li ben ki ye ni s̀onh ki dienh ti'Yonbdaan la, ni'tontonku ηa rí juore fenm.

16

Bi li taan ilike ma bo kí tore Kristo yaab bà te Yerusalem bó

¹ To, mipum mà ni li taan mè kí tore Uwien ya nib nno ya gber wən, tien men ten n là t̀oke' Kristo ya táan yaab bà te Galasi ki ye be rí tien ma bo nno. ² Nawucu ke nawucu ya wenkpieke ya daali*, ni'ni wà ke rí li boreh u laa' nà bo ki blinh u'den niba saan u'tuam kpe ma bo. Ni la li gu rí baa ηo kí yaan ní taan mipum nno. ³ Nĩ g̀ende ni'ni biba, n lá baa' la, rí de be tigenent, kí s̀on be, be rí taa ni taan' mipum mà nno kí tí de Kristo yaab bà te Yerusalem ni nno. ⁴ Nĩ kpe n'mo rí jo ni'bó la, n li t̀oke nin be.

Pól bondeh isen ya jom

⁵ N maaleh rí ñe Maseduon ne kí baa ni'saan, kime n li cuon kí càare mi ya tinfenm ne. ⁶ Nba la, n li tien ni'saan iwenkàanke bii n li tien ni'saan kí tí gben tiwarcient ya yo ne, ηo ní tore nni n fre kí baa n joh nà bó. ⁷ Ma yie mie bo n baa' ni'saan la, rí sere itàan bo ki g̀ebre', kime Yonbdaan tuo' la, n yie rí tien ni'saan iwien ile ne.

⁸ Ama n li juore Efes ya du ni, kí tí baa Pantekot ya nacenku ya yo ne, ⁹ kime Uwien pekre' usen ki de' nni rí s̀on lituonciendl udu nno ni nin binennendb yebe ma ke nno.

¹⁰ Timote baa' ni'saan la, ní ñikn kí teke wə mənəmən, kí c̀ere u'yenm rí li d̀o, kime u'mo s̀onh Yonbdaan ya tuonl ten min ne. ¹¹ Nen bo, uba la liike wə fenm. Nĩ tore wə, ηo wə rí liebe ní n'saan nin uyenduon, kime n gu wən nin ti'ninjeb bitob ya liebm ní ne.

¹² Ti'ninje Apolos wən, n t̀ore' ki sure' wə wə rí p̀iere ti'ninjeb ni'saan, ama wa yie wə rí baa ni'saan fenfennə wuə fiebu. Ú lá laa' usen la, u li baa ní.

Igbierfərke nin ifuonde

¹³ La g̀oh men, kí li faa mitekjim ni, kí li ηmobe lif̀el, kí li faa. ¹⁴ Li teh men tibont ke nin miyiem.

¹⁵ N'yaabe, n li liebe kí gbire ne usen uba mo ni. Ni ben ki ye Sitefanas nin u'den yaab ne kpie' ki teke' Kristo ki jin' nin Akayi ya tinfenm ya nib

* **16:2** Nawucu ya wenkpieke ne ji yé Kristo yaab ya fofuordaali.

ke, ne ki taa' bi'ba ki de' Uwien ya nib ya torm. ¹⁶ Nen bo, li boh men bi ya nib nin bà ke taakeh nin be ki sɔnh itùon nin inunmón nnɔ.

¹⁷ Sitefanas nin Fotunatus nin Akayikus ya baam là sɔnge' n'yɛnm. Na là te n'saan ma nnɔ, ben ne la lère' ni'lènl. ¹⁸ Kimɛ bi là duɔn' n'yɛnm ki duɔn' ni'mɔ yaam. Li pèkeh men bi ya nib. ¹⁹ Kristo ya táan yaab bà te niɛ saan Asi ya tinfenm ni nnɔ fuondeh ne. Akilas nin Prisil nin Kristo ya taanl ya nib bà taakeh bi'den nnɔ mɔ fuondeh ne mɔnmɔnm Yonbdaan ya yel bo. ²⁰ Ti'yaab ke fuondeh ne. Ni'mɔ ní li fuondeh tɔb mɔnmɔnm. ²¹ Min Pɔl nin n'yul ne keke' ifuonde yii nɔ.† ²² Unil wà ŋa yíe Yonbdaan la, Uwien ní wiɛ wɔ minjùum. Maranata! Ni'tingi si: Yonbdaan, den! ²³ Yonbdaan *Yesu ní juoke ne. ²⁴ *Yesu Kristo bo ne n yíe ni'ke.

† **16:21** Kí ñe Kugbɔnku kuu ya cinm kí lá baa 16:20 Pɔl lienh ne uba kieh, ama wɔn nin u'yul ne keke' migbiirm 21 kí tí baa' 24.

Kugbɔnlieku kùà Pɔl kɛle' ki de' **Korɛnt** **yaab nnɔ** **Nà wɔnghɛh kugbɔnku kuu te ma bo**

Pɔl kɛle' kugbɔnkpɛieku kùà ki de' Korɛnt yaab nnɔ ya puoli bó nɛ wɔn nin u'yul jon' ni' bó. U tɪ baa' nɛ bi'yɛnm ɲa ɲmaake' u'bo. Bi'ni biba mɔnɔn yɛ ki ye wa yé Yesu ya tond. Pɔl mɔ ya yɛnm ɲa ɲmaake' bi'bo. Nɛn bo nɛ wa wuɔke' bi'saan, ki liɛbe' Efɛs ya du bó. U tɪ baa' nɛ ki kɛle' kugbɔntɔku nin tinunsiir ki de' Tit wɔ ɲ tɪ de bɛ. Ku ya gbɔnku bole' nɛ, nil ɲa bɛn nɪ tien' ma. Tit tuke kugbɔnku nnɔ uyo wá ki joh Korɛnt nnɔ, Pɔl ya yɛnm ɲa dɔ. Tit liɛbe' nɪ ki lá cende' Pɔl Maseduɔnn ya du ni nɛ, ki tɔke' wɔ ki ye Korɛnt yaab tuo' u'gbɛr ki lèbre' bi'tetem, nɛ u'yɛnm ji duɔn' nɛ u kɛle' kugbɔnku kuu ki de bɛ.

Kí cin liyul 1 kí tɪ baa iyul 7 Pɔl len' ki fie' u'ba, ki ye u yé Kristo ya tond nɛ, nɛ nɪ yé u'bo lituonl nɛ. Ijɛnd nin kinunbɔnk tu' wɔ u'tuonl ni ki yebe, ama u juun' ki teke' nɛn kɛ.

Kí cin iyul 8 kí tɪ baa 9 Pɔl sureh Kristo yaab bà te Korɛnt ya du ni nnɔ bɛ ɲ pu Kristo yaab bà te Yerusalem ni, ka ɲmɔbe niba nnɔ mipum nin tinimɔnt.

Kí cin iyul 10 kí tɪ baa 13 Pɔl wuɔn' unil li ɲmɔbe mitetem mà, kí li yé Kristo ya tond nɛ. U ya bùol Kristo ya tond yé unil wá jiiindeh u'ba tingi ki kpiindeh bitɔb nɛ.

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ Uwien ya yíem bo. Min nin ti'ninje Timote nɛ kieh kugbɔnku kuu tɪ de Uwien ya taanl yaab bà te Korɛnt ya du ni nnɔ nin bà mɔ kɛ yé u'yaab ki te Akayi ya tinfɛnm kɛ ni nnɔ. ² Ti'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ɲ juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduɔn.

Ni'mɔ ɲ li duɔndeh ni'tɔb ya yɛnm

³ Tɪ pèke mɛn Uwien ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya Baa. U yé ti'Baa wá muɔh binib micɛɛkm ki gbiekeh nɛ, ki yé Uwien wá duɔndeh binib ya yɛnm isɛn kɛ ni. ⁴ U duɔndeh ti'yɛnm ijɛnd kɛ ni ɲɔ ti'mɔ ɲ li freh ki duɔndeh binib bà lenh ijɛnd kɛ ya bol ya yɛnm kí ɲɛ tinbi mɔnɔn lenh uyɛnduɔn wá u'saan nnɔ bo nɛ. ⁵ Nnɔ nɛ Kristo bo, ti lenh ijɛnd ki gbiekeh ma nnɔ wɔn Kristo bo nɛ Uwien duɔndeh ti'yɛnm mɔ ki gbiekeh. ⁶ Ti te uyɛnsaa ni la, ti nuunh ninbi ya yɛnduɔn nin ni'ɲmɛrm nɛ. Uwien duɔn' ti'yɛnm ɲɔ ti'mɔ ɲ duɔn ni'yaam ɲ juun kí tuo ti jinh ijɛnd yá nnɔ nɛ. ⁷ Nɛn bo, ti cinbe ki du ni'bo ki gbien', kime ti bɛn ki ye tinbi nin ninbi taakeh ki jinh ijɛnd ma nnɔ, ti li taan kí li ɲmɔbe uyɛnduɔn mɔ nɛ.

⁸ Ti'yaabɛ, ta yíe ní li te ka bɛn ki ye ijɛnd là tu' tɛ Asi ya tinfɛnm ni. Ijɛnd nnɔ ɲa là ɲmɔbe fuul. I là faake' nin tɛ cɛɛn nɛ, nɛ ta ji là daan ki ye ti li lɛ limiel mɔnɔn. ⁹ Imɔn, tinbi mɔnɔn là maale' ki ye ti'kuum ya yo baa' nɛ. Nɪ là tien' nnɔ ɲɔ ti la ji ɲ li du ti'ba bo, ama ti li du Uwien wá mɛkreh bitɛnkpiib nnɔ bo nɛ. ¹⁰ Wɔn nɛ ɲɛn' tɛ mi ya kubierm ni, ki tɪ li ɲɛn tɛ mi'ni mɔ. Imɔn, ti du wɔn bo nɛ ki ye u li ɲɛn tɛ len. ¹¹ Ni'mɔ toreh tɛ len

nε nin ni'kaare. Nnɔ nε Uwien dienħ tε mimɔnm kɨ n̄ε linigol ya kaare bo. Nε tinbi bo binib b̄a yεbe m̄o li faare Uwien.

Nà cèrè' Pɔl piɛn' u'sɛn ya jom

¹² Ti jebnh ti'ba nà bo si: ti bɛn ti'yɛnm ni, ki ye ti ηmɔbe mitetem mà nnɔ n̄ɛn' Uwien saan nε. M̄i wien nε, ki cuube uηɛndun wuu ni, ni'kε tu nin ninbi bo. Uwien ya juokm nε cèrè' ti te nnɔ, na yé nisaalyɛnfuom. ¹³ Ti kele' nε tigbɛr t̄a ti'gbɔnt ni nnɔ, gbɛr tuba ηa te len ηɔ ní k̄aan ka r̄i frε kɨ bɛnde tu'tingi. Nε n teke' ki jin' ki ye ni li frε kɨ bɛnde tu'kε ya tingi ¹⁴ t̄ɛn ni cin' ki bɛndeh ma ki teh tinbi nε yé ni'jɛnjɛbn, nε ni'm̄o li yé ti'yɛ lidaali là Yonbdaan *Yesu li baa ní nnɔ.

¹⁵ N là ηmɔbe mi ya dum ya bol nε ki cèkre' n'yɛnm r̄i kp̄iε kɨ baa ni'saan ηɔ ní t̄i r̄i lε mimɔnm kɨ pukn. ¹⁶ N n̄ɛn' ni'saan la, n li jo Maseduɔnn ya tinfɛnm bó nε, kɨ t̄i r̄i liεbe ní ni'saan ηɔ ní de nni nà kε ciεke nni r̄i frε kɨ jo Sude ya tinfɛnm bó. ¹⁷ N cèkre' n'yɛnm r̄i tien nnɔ ma nnɔ, ma t̄uɔrɛ' ki maale' nε-εε? Bii n cèkre' n'yɛnm r̄i tien nà nnɔ yé unisaal ya yɛnmaale nε, ηɔ r̄i ye nɛn nε, kɨ liεbe kɨ ye nɛn ηa n̄i? ¹⁸ Uwien yé umɛm̄ɔndaan nε. U bɛn ki ye ta t̄akɛh nε ki teh nɛn nε, ki liεbeh ki teh nɛn ηa n̄i. ¹⁹ Kime *Yesu Kristo Uwien ya Bijε w̄a min nin Silfɛn* nin Timote là take' nε u'gbɛr nnɔ ηa teh nɛn nε, kɨ liεbe kɨ ye nɛn ηa n̄i. Ama u tuu ki cε ki teh nɛn nε. ²⁰ Wɔn bo nε Uwien là p̄uon' ki ye u li tien nà kε nnɔ tien'. Wɔn bo m̄o nε ti teh «Ami» kɨ kp̄iεkreh Uwien. ²¹ Wɔn Uwien nε cèrè' tinbi nin ninbi faa mitekjim ni kɨ n̄ε Kristo bo. Wɔn nε ḡɛnde' tε ki tien' u'yaab, ²² ki tien' u'diεku ti'bo, ki cèrè' *Mifuoñaanm te ti'f̄ɛl bo. Nɛn nε wuɔn' ki ye ta r̄i lúo mimɔnm mà u bonde' m̄è ki ble' tε nnɔ.

²³ Min wɔn, n taa' Uwien nε ki tien' n'm̄ɔnkunl, n nɛn la, u la dàan nni. Ma là yíε r̄i len tuba, t̄u r̄i saa ni'yɛnm nε. Nɛn nε cèrè' ma liεbe' ní Korɛnt ni. ²⁴ Na yé ti nuunh t̄i wɔbn nε kɨ wuɔn nε ni li teke Uwien kɨ ji ma bo nε, kime ni co mitekjim kenken nε. Ama ti nuunh tinbi nin ninbi r̄i taan kɨ sɔn ηɔ ní li ηmɔbe uyɛnsɔnge nε.

2

¹ Min cèkre' nà sɔ n'yɛnm ni: n̄i yé n li liεbe ní ni'saan, ni'yɛnm r̄i saa la, ma we ní. ² Kime min nin yul saa' ni'yɛnm la, r̄i ji li lε ηmε wɔ r̄i de nni uyɛnsɔnge? Na yé n saa' ninbi b̄a ya yɛnm nnɔ-ɔɔ? ³ Nɛn bo nε n t̄i là kele' nε kugbɔnku kuba, kime ma là yíε r̄i baa n'yɛnm r̄i saa ninbi b̄a bi li de nni uyɛnsɔnge nnɔ bo. N bɛn ni'kε ya tetem. Nà li sɔnge n'yɛnm nnɔ li sɔnge ni'kε m̄o yaam nε. ⁴ N là k̄iɛh nε kugbɔnku nnɔ ma nnɔ, n'yɛnm ηa là ηmε fiimu nɔ, n̄i wi nni ki t̄i kɛnde' nε n muɔh br̄i br̄i. Nin nɛn kε ηɔ ma là kele' kugbɔnku bugbɛn r̄i saa ni'yɛnm, n la yíε ní bɛnde n yíε nε ki t̄i kp̄ε ma bo nε.

Wà bii' nnɔ, ni fère wɔ

⁵ Unil tien' uyɛnsaa ya bonn la, na yé u saa' min baba ya yɛnm nε, u saa' ni'kε yaam nε. Ma yíε r̄i len kɨ t̄i kɛnde. Na li yé ni'kε m̄ɔnɔn la, u saa' ni'ni biba yaam. ⁶ U ya daan wɔn, ni'ni b̄a yεbe kɔn' nin wɔ ma, n̄i d̄èkre nε. ⁷ Nɛn bo, ni ji bi li fère wɔ u'biil nε, kɨ duɔn u'yɛnm. Nnɔ ηa n̄i la, u'yɛnm ji li saa kɨ t̄i kɛnde nε. ⁸ Nɛn bo nε n sureh nε ní wuɔn wɔ kɨ ye ni yíε wɔ. ⁹ Kime n k̄iɛh nε kugbɔnku kuu ma nɔ, n yíε r̄i diire kɨ liike ni boh tibont isɛn kε ni bii na boh nε. ¹⁰ Ni fère' unil w̄a u'biil la, n'm̄o fère wɔ n̄inɔ. N fère' wɔ u'biil ma nnɔ, na bi ciεke min r̄i fère wɔ, ninbi bo nε n fère' udaan

* **1:19** Bi liεbe' ki yih Silfɛn nε Silas. Liike It̄uon 15:22, 40.

Kristo ya nun bó, ¹¹ ɲo ki la de *Satan usen wɔ́ rí lere kí tuln tɛ, kime ti ben u maaleh ti'bo ya.

Pɔ́l ya yɛnm saa' Trowas ya du ni

¹² N là jon' Trowas ya du bó rí tì tɔ́ke Kristo ya gbɛmɔnmɔnt nɛ. Nin Yonbdaan de' nni usen rí sɔ́n lituonl bugbɛn ma kɛ nnɔ, ¹³ n'yɛnm ɲa là dɔ, kime ma là laa' n'ninje Tit. Nɛn bo nɛ n là cɛbe' udu nnɔ yaab ki bure' Maseduɔnn ya tinfɛnm bó.

Yesu Kristo nɛ mɔ̀n' ki faake'

¹⁴ Tɔ́, tí faare mɛn Uwien. Uyo kɛ u cɛreh ti te binib bà wɔ́ngɛh ki teh u mɔ̀n' ki faake' ya cɛkl ni nɛ kí ñɛ Kristo bo. Kí ñɛ tinbi bo nɛ u cɛreh binib bɛndɛh Kristo ya gbɛr ni'kɛ saan. U'gbɛr ya bɛndm nnɔ te tɛn lɛfina wà ya nu ɲmɛ ki joh ni'kɛ saan nɛ. ¹⁵ Imɔ̀n, Uwien bo, ti yé Kristo ya lɛfina nɛ ki nu kí ɲmɛ. Bà pɛ miɲmɛrm ya sɛn bo nin bà pɛ usen wà li cɛre bɛ rí juore fɛnm kɛ ciuh lɛfina nnɔ ya nu nɛ. ¹⁶ Lɛfina nnɔ yé biba bo mikuum ya nu nɛ, ki tukeh mikuum kí bàareh bɛ, kí yé bitɔ́b bo limiel ya nu, kí cɛreh bi lɛnh limiel. ɲmɛ li fre kí sɔ́n li ya tuonl-i? ¹⁷ Tinbi ɲa taah Uwien ya gbɛr ya tɔ́km kí teh ukpenkpende tɛn binib bà yɛbe teh ma bo. Uwien nɛ sɔ́n' tɛ. Kristo bo nɛ tí tɔ́keh wɔ́n Uwien ya gbɛr u'nun bó, jɔ́knt ɲa te tí'fɛl bo.

3

Kujɔ́tiefɛnku ya tuonl

¹ Ni maaleh tí biɛ kí taa tí'ba kí wuɔ́n nɛ nɛ? Bii ni maaleh tí de nɛ tigbɔ́nt kí wuɔ́n kí ye tí yé *Yesu ya tondb nɛ? Bii ni maaleh ninbi nɛ rí de tɛ tigbɔ́nt kí wuɔ́n kí ye tí yé bɛ, tɛn binib biba teh ma bo? ² Ninbi nin ni'yul nɛ yé tí'bo kugbɔ́nku. Kugbɔ́nku nnɔ kele' tí'fɛl ni nɛ, nɛ unil kɛ ben kù, kí kaan' kù mɔ́. ³ Imɔ̀n, ni mɔ́nbe kí yé Kristo bo kugbɔ́nku nɛ kí ñɛ tí'tuonl bo. Kua kele' nin siɛm, kù kele' nin Uwien wà fuobe ya Fuoñaanm nɛ. Kua kele' tɛnpɛnɛn bo, kù kele' binib ya fɛl ni nɛ.

⁴ Kristo bo, tí ɲmɔ́be mi ya dum nɛ Uwien ya nun bó. ⁵ Ta maale' kí ye tí li fre kí tien níba tí'tiɛma tuɔ́m bo, ama Uwien nɛ cɛreh tí freh kí teh, tí teh ná. ⁶ Wɔ́n nɛ de' tɛ mituɔ́m kí cɛre' tí yé kujɔ́tiefɛnku ya tonsɔ́nb. Kujɔ́tieku nnɔ ɲa ñɛn' Moyis kele' *yiko wà nnɔ, kù ñɛn' *Mifuoñaanm nɛ. Kime *yiko bàareh nin mikuum nɛ, nɛ *Mifuoñaanm dienh limiel.

⁷ Yiko nnɔ là kele' itɛnpɛnɛn bo nɛ, kí ɲmɔ́be Uwien ya kpiɛke, kí cɛre' Moyis ya nun bó windeh. Israyɛl yaab ɲa là li fre kí liike u'nun bó kí ñɛ ukpiɛke nnɔ bo. Ama ukpiɛke nnɔ ɲa wuɔ́kreh. Ní yé *yiko wà bàareh nin mikuum ya tuonl là ɲmɔ́be u ya kpiɛke la, ⁸ bɛ li tien *Mifuoñaanm ya tuonl ya kpiɛke ɲa rí cɛn nnɔ? ⁹ Lituonl là bo Uwien li bu kí biin binib ɲmɔ́be ukpiɛke la, bɛ li tien lituonl là li cɛre wɔ́ rí bù binib bigbɛmɔ̀ndɛnb ɲa rí li ɲmɔ́be kí cɛn nnɔ? ¹⁰ Nɛn bo nɛ ukpiɛke wà là windeh uyo bo nnɔ ɲa yé bonn fɛnfɛnnɔ ya kpiɛke wà ɲa ɲmɔ́be u ya tɔ́ nɔ bo. ¹¹ Ní yé ná ɲa wuɔ́kreh ɲmɔ́be ukpiɛke la, bɛ li tien ná tuu kí te ɲa rí li ɲmɔ́be ukpiɛke kí cɛn nɛn-i?

¹² Tí du li ya dɛndɛnl bo nɛ kí ɲmɔ́be lifɛl. ¹³ Ta teh tɛn Moyis là teh ma bo. U là pibndɛh u'nun bó ɲo Israyɛl yaab la lɛ ukpiɛke wà windeh ka rí wuɔ́ke nnɔ ya gbenm nɛ. ¹⁴ Ama bi'yɛnm juore' kí liibe nɛ. Haali nin dinnɔ bi káanh Kujɔ́tiekpaaqu ya gbɔ́nku la, ná là liɛke bi'nun bó nnɔ biɛ kí te nɛ, ná lɛkre'. Kristo ɲa ñí la, uba ɲa rí fre kí lɛkre nɛ. ¹⁵ Imɔ̀n, haali nin dinnɔ bi káanh Moyis ya gbɔ́nt la, ní te tɛn níba nɛ cùube bi'yɛnm bo.

16 Ama unil pekre' ki paan' Yonbdaan bo ne la, u'yenm li cibre. 17 Kime Yonbdaan yé *Mifuoñaanm ne. Ne Yonbdaan ya Fuoñaanm te ná saan la, liwiel ne te ni'saan. 18 Tinbi bà ke niba ña ji lieke ti'nun bó nnó, ti te ten kinunliik ne bi likeh ki lenh Yonbdaan ya kpieke windeh ma bo. Ne wón wá yé *Mifuoñaanm nnó lèbreh te ki cèreh ti nengreh wó, ki lenh ukpieke u'yebreh ki joh.

4

Uwien taa' u'faal ki ñukn' tinbi bà yé isencɛb nnó ne

1 Uwien ya nimànt bo ne u' tuonl ki ñukn' te. Nen bo ne ti'gbenent ña ñendeh. 2 Ama ti wie' itùon yá yé libónbónl ni ya tùon ki ñmábe ife nnó. Ta taah cekn ki lereh nib, ka lèbreh Uwien ya gber ye ma. Ama tinbi takeh tigbemànt baba ne ní wien. Nnó ne unil ke li du ti'bo Uwien ya nun bó. 3 Ne ní yé ti takeh tigbemànmànt tà nnó ya tingi bie ki buó la, tu'tingi buó bà juonh fènm nnó bo ne. 4 Bi yé binib bà ña teke' Kristo ki jin' ne. *Satan wá yé uñendun wuu ya wien nnó ne libe' bi'yenm ki cère' ba lenh tigbemànmànt ya wenwenku. Kuwenwenku nnó wáñgeh Kristo wá yé Uwien ya nennnku nnó ya kpieke ne.

5 Tó, ti takeh ne tiger tà nnó ña lienh tinbi bo, tù lienh *Yesu Kristo bo ne ki teh wón ne yé Yonbdaan. Tinbi ben wón, ti takeh ne ki teh ti yé ni'tonsónb ne wón *Yesu bo. 6 Kime Uwien wá là ye: «Kuwenwenku ní wende licinnunl ni nnó», wón ne wende' ti'fèl ni ñó tí bende u'kpieke wá windeh [Yesu] Kristo ya nun bó nnó.

7 Tinbi bà yé isencɛb nnó, Uwien taa' u'gbemànmànt tà yé lifaacienn nnó ki ñukn' tinbi ne. Nen ne wuón' ki ye mituóm mà ña ñmábe mí kpe nin bà nnó ñen' Uwien saan ne, ma ñen' tinbi saan. 8 Bi pebeh te isen ke ni ne, ama ba freh ki mæreh te. Ti te iyenben ni, ama ti tuu ki ñmábe lidendenl ne. 9 Bi bùuh te, ama ba nèndeh te. Bi gbóbreh te, ama ba freh ki gbendeh ti'gber. 10 Uyo ke ti jinh *Yesu là jin' ijend yá u'kuum ni nnó ne ti'gben ni, ñó nè ní wuón kí ye u'fuobm mǎ te ti'ni. 11 Imòn, *Yesu bo, mikuum tuu ki kpáakeh te ne ti'fuobm ni uyo ke ñó nè ní wuón kí ye u'fuobm te ti'gbenent tà li kpo nnó ni. 12 Nnó ne mikuum benh nin tinbi, ne ninbi lenh mifuobm.

13 Tó, ná kele' *Uwien ya gbónku ni nnó ti'mǎ teke' nen ne ki jin'. Ní kele' ki ye: «N teke' ki jin' ma nnó, ne ki len'.» Ti'mǎ teke' ki jin' ma nnó, ne ki lienh. 14 Imòn, ti ben ki ye Uwien wá mækre' Yonbdaan *Yesu nnó li mækre ti'mǎ tí li te nin *Yesu wá ní taa tinbi nin ninbi kí jo u'ba saan. 15 Ninbi bo ne i ya jend ke tu' te, ñó Uwien ya mánm ní li yebreh ki joh, kí cère binib bà yebe ní li tùreh ki faareh wó, ki kpiekreh wó.

Ki li fuobe mitekjim bo

16 Nen bo ne ti'gbenent ña ñendeh. Ti'gbenent jünh ki joh mǎnǎn la, ti'yenm ni wón, ti fèndeh ne daan ke daan. 17 Kime fènfennó ya jend ña yé bonn ná kpieke ti'bo, ka wuókreh mǎ. Ama ì bondeh te tí le ukpieke wá yebe ka tí ñmábe u kpe nin bà, ki li tuu ki te mǎ ne. 18 Tinbi ña tange bi lenh tibont tà, ama ti tange ba lenh tà ne. Kime bi lenh tà nnó ña wuókreh, ne ba lenh tà nnó, tun tuu ki te ne.

5

1 Tó, ti ben ki ye ti fuobe nin tigbenent tà kitink kie bo nǎ te ten lininbonl ne. Lininbonl nnó lá bere' la, ti ñmábe iden yá li tuu ki te Uwien bonde' yí ki ble' te paaki bó. Wón Uwien ne men' iden bugben, na yé nil ne men'

yí. ² Ti laan te kitink kɛ bo ma nɔ, ti jɛndeh nɛ ki dunh, ti'nun mɔn tí lɛ iden yá te paaki bó nnɔ kɛ kɔ. Iden nnɔ te tɛn liliɛrl nɛ tí taa kí gole. ³ Ti gole' liliɛrl nnɔ la, ta ji li te níl. ⁴ Ti'gbɛnɛnt laan te tɛn lininbonl kitink kɛ bo ma nɔ, ti dunh tɛn ti tuke litukl nɛ lí kpɛke nin tɛ. Na yé ti yíe tí dâan ti ηmɔbe tigbɛnɛnt tà kitink kɛ bo nɔ nɛ, ama ti nuunh ti li lɛ tigbɛnɛnt tà paaki bó nnɔ nɛ ní pibn tu'bo ηɔ mifuobm ní fuɔbe kí n̄n nà lí kpo tu'ni nnɔ. ⁵ Uwien nin u'yul nɛ bonde' tɛ nɛn kɛ. U de' tɛ *Mifuoñaanm ma nnɔ nɛ wuɔn' ki ye ta ní lúo mimɔnm mà u bonde' mè ki ble' tɛ nnɔ.

⁶ Nɛn bo nɛ ti ηmɔbe lifɛl uyo kɛ. Ama ti bɛn ki ye ti laan ηmɔbe ti'gbɛnɛnt tà kitink kɛ bo nɔ, ti te kucɛnku nɛ, ka nɛke Yonbdaan den. ⁷ Kime mitekjim nɛ pekreh tɛ, nà yé ti lenh nà nɛ pekreh tɛ. ⁸ Imɔn, ti ηmɔbe lifɛl, ki bi yíe tí dâan tuu ya gbɛnɛnt nɛ kí jo kí li te Yonbdaan saan. ⁹ Ama ti juore' ki ηmɔbe tigbɛnɛnt tuu nɔ bii ti dâan' tù la, ti'nun mɔn nà bo si: tí sɔnge Yonbdaan ya yɛnm nɛ. ¹⁰ Kime ní kpɛ ti'kɛ ní sere Kristo ya nun bó nɛ, wɔ ní bu tɛ tibuur kí cère unil kɛ ní lɛ u kpɛ nà kí n̄n u tien' nà kitink kɛ bo. Ní yé nà mɔn bii nà bre nɛ la.

Kristo nɛ taan' binib nin Uwien buñɔbu

¹¹ Ti bɛn Yonbdaan ya bom yé nibonn nà. Nɛn bo nɛ ti sureh binib bɛ ní tuo u'ñɔbu bó. Uwien bɛn tɛ mɔnmɔnm; n du ki ye ní'mɔ bɛn tɛ mɔnmɔnm ní fɛl ni. ¹² Ta nuunh tí liebe kí taa ti'ba kí wuɔn nɛ, ama ti yíe ní lɛ ni li ní nà bo, kí li jɛbnh ní'ba kí n̄n tinbi bo nɛ. Nɛn bo, ni li fre kí jiin binib bà jɛbnh bí'ba upaan bo ya bont bo, kí dâandeh nà te lifɛl ni nnɔ bo. ¹³ Ní yé ti sɔnh liwaartuonl nɛ la, ti sɔnh ki dienh ninbi nɛ. ¹⁴ Kristo ya yíem nɛ sureh tɛ ki cère' ti ηmɔbe yíi ya yɛnmaale. Yín si: unibaab nɛ teke' binib kɛ ya kuum ki kpo'. Nɛn bo, unil kɛ taan' ki kpo' nin wɔ nɛ. ¹⁵ U teke' bi'kɛ ya kuum ki kpo' ηɔ nè ní wuɔn kí ye bà fuobe ηa ji fuobe ki de' bí'ba, ama bi fuobe ki de' wɔn wà teke' bi'kɛ ya kuum ki kpo', ki mɛkre' bitɛnkpiib ni nnɔ nɛ.

¹⁶ Nnɔ nɛ, n̄n fɛnfɛnnɔ kí li joh ta ji li bùh nib unisaal bùh binib ma bo. Ní yé uyo uba ti là bùh Kristo unisaal bùh binib ma bo mɔnɔn la, ta ji bùh wɔ nnɔ. ¹⁷ Nɛn bo nɛ unil yé Kristo yɔ la, udaan ji yé unifaan nɛ. Nibonkpaann ghen'-a! Nibonfɛnn nɛ ji te. ¹⁸ Nɛn kɛ n̄n' Uwien saan nɛ. Wɔn nɛ cère' tinbi nin wɔn taan' buñɔbu kí n̄n Kristo bo, ki de' tɛ lituonl ki ye tí tɔke binitɔb bí'mɔ ní taan wɔ buñɔbu. ¹⁹ Imɔn, Kristo bo Uwien cère' unɛndun ya nib nin wɔn taan' buñɔbu. Wa ji tuuke binib ya biil. U de' tɛ lituonl ki ye tí tɔke binitɔb bí'mɔ ní taan wɔ buñɔbu nɛ.

²⁰ Ti se Kristo ya taal ni nɛ kí tɔkeh nɛ tigbɛr tuu, nɛ kí n̄n tinbi bo Uwien nin u'yul nɛ lienh nɛ. Ti gbáanh nɛ nɛ, Kristo ya yel bo, taan mɛn nin Uwien buñɔbu. ²¹ Kristo ηa là tien' biere iba nin itɔ. Uwien là tun' wɔ ti ya biere nɛ, ηɔ kí n̄n wɔn bo, Uwien ní bù tɛ bigbɛmɔndɛnb.

6

¹ Ti tɛ ki sɔnh Uwien ya tuonl ma nnɔ bo nɛ ti sureh nɛ, ni la cère ni laa' bupaabu bùa u'saan nnɔ ní juore fɛnm. ² Kime ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Uyo wà ní kpɛ nnɔ
nɛ n teke' a'kaare.
Minmɛrm ya daali,
nɛ n tore' ηɛ.»

Tɔ, ní ji kpaan' uyo sɔ, minmɛrm ya daali sɔ.

³ Ta yíe ti teh ná ní tuln uba Uwien ya sen ni ño uba ní len ti'tuonl bo fenfenm ne. ⁴ Ama tibont ke ni, ti wonge ki teh ti yé Uwien ya tonsanb ne, ki ñmabe kuminku ki gbien' ijend nin liwobl nin iyenben ni. ⁵ Ti tuo' tipuor nin lipekl nin binib kpreh ti'bo ma nin kujiinku ke ya bol, ki père' migùnm, ki wáln' mikónm. ⁶ Nin nen ke ño ti'tetem wien ne. Ti ñmabe mibenm Uwien ya sen bo, ki ñmabe liyenguol, ki teh tinimònt. *Mifuoñaanm te nin te, ti yíe binib imònmònt, ⁷ ki kpaandeh tigber tà yé tigbemònt, Uwien ya tuom te nin te. Ti taah tigbemònt ne ki teh tijekònwent, ki ñih ki guonh. ⁸ Biba kpiékreh te, ne bitòb yuòndeh te. Biba sukreh te, ne bitòb pèkeh te. Bi yih te bitonnendeb ama ti yé bigbemòndeb ne. ⁹ Bi teh ten ba ben te ne, ama kí nín ben te kein. Bi likeh te ten ti kpo' ño, ama ti nín fuobe ne. Bi ñih te, ama ba kuuleh te. ¹⁰ Bi saah ti'yenm, ama ti'yenm tuu ki songe ne. Bi maaleh ki teh ti yé bijiinb ne, ama tinbi ne cèreh bà yebe lenh lifaal. Bi maaleh ki teh ta ñmabe niba ne, ama ti nín ñmabe ni'ke.

¹¹ Ninbi Korent yaabe, ta ñmiere' ne gber tuba, ti yíe ne nin ti'fèl ke ne. ¹² Ti ya yenm pe ni'bo cèen ne, ni ya yenm ne ña pe ti'bo. ¹³ Ni'mò ní tien nnò kí jiiin te. Ni'mò ní cère ni'yenm ní li pe ti'bo. Ni te ten n'tiema bumu ma nnò ne cère' n len' ne nnò.

La teh men ten bà ña pe Wien bo

¹⁴ La taa men ni'yul kí kpele bà ña teke' Uwien ki jin', kime ninbi nin ben ña ní fre kí li te gber. Nà cuube nin nà ña cuube li fre kí taan-ii? Kuwenwenku nin licinñunl li fre kí taan-ii? ¹⁵ Kristo nin *Satan li fre kí kpaan buñabu-uu? Wà teke' Kristo ki jin' nin wà ña teke' wò ki jin' te tigber-ii? ¹⁶ Uwien ya duku nin ibule te-ee? Ne tinbi ne yé Uwien wà fuobe ya duku. Wòn Uwien ne len' ki ye:

«N li te bi'siik ni ne ki cuonh nin be,
ki li yé bi'Wien,
ne be ní li yé n'nib.»

¹⁷ Nen bo ne Yonbdaan liebe' ki len' ki ye:

«Ñe men bi'ni kí jende be.
La me men jòknt ya bont,
ño ní teke ne.»

¹⁸ Wòn Yonbdaan mituom ke ya daan tí len' ki ye:

«N li yé ni'Baa,
ne ní li yé n'bijieb nin n'bisieb.»

7

¹ N'jotiebe, Uwien là pùon' tinbi ne tu ya bont ke. Nen bo cère men tí ñen nà ke yé tijòknt ti'gbenent nin ti'fèl ni, kí cère Uwien ní tien te u'yaab kí tí gben, tí li boh wò.

Pól ya yenm songe Kristo yaab bà te Korent ni nnò bo

² Li ñikndeh men ni'yenm ní li pe ti'bo. Ta bi' uba, ka tuln' uba, ka lere' ki jin' uba ya bonn. ³ Na yé n nuunh ní biin ne, ne ki lienh nò. Kime n kpie' ki len' ño ki ye ti fuobe-ee, ti kpo'-oo; ti'yenm pe ni'bo ne. ⁴ N du ni'bo ki gbien'. Ninbi ne yé n'bo ijanjebn. N'yenm dò cèen ne. Ti'jend ke ni n'yenm songe cèen ne.

⁵ Tò, ti ti baa' Maseduann ya tinfenm ni ma, ta laa' fuorl, ama ti jin' ijend ke ya bol ne len. Ikònkàn là jebe' te ni'ke saan ne, ne bujwaanbu mò coh te. ⁶ Ama Uwien wà dienb binib bà ya yenm saa' uyenduon nnò cère' Tit

baa', nε ti'yεnm duɔn'. ⁷ Na yé Tit ya baam baba nε duɔn' ti'yεnm. U tɔke' tε ki ye u laa' uyenduɔn wà ni'saan nnɔ mɔ duɔn' ti'yεnm nε. U tɔke' tε ki ye ni'nun mɔn ní tí rí nni, nε ni kε tinunsiir bo, ki ye ni'nun mɔn ní sere n'ciεk bó. Nεn kε nε cère' n'yεnm tùɔre' ki sɔnge' ki gbien'.

⁸ Ní yé n là kele' nε kugbɔnku kùà nnɔ saa' ni'yεnm mɔnɔn la, ma là gbiende' ku'kelm bo. Ama n là gbiende' kù saa' ni'yεnm ma nnɔ bo nε. Imɔn, n là gbiende', kime n là laa' kù saa' ni'yεnm ama ni'yεnsaa nnɔ ηa wuɔke'. ⁹ Ama fεnfennɔ n'yεnm sɔnge'. Na yé n'yεnm sɔnge' kù cère' ni'yεnm saa' ma nnɔ bo nε. Ama n'yεnm sɔnge' ni'yεnsaa nnɔ cère' ni lèbre' mitetem ma nnɔ bo nε. Uwien nε cère' ni'yεnm saa'. Nεn nε wuɔn' ki ye ta tien' nε nà bre. ¹⁰ Kimε uyensaa wà sɔnge Uwien ya yεnm cèreh unil lèbreh mitetem nε ki lεnh limiel. U ya yεnsaa ηa kpε wù rí li wi nil. Ama uyensaa wà ηa cèreh nil lèbreh mitetem bàareh nin mikuum nε. ¹¹ Ni'yεnsaa nnɔ sɔnge' Uwien ya yεnm ma nnɔ, na laa' ní tí fɔre' ma bo-oo! Na laa' ni ji teh ni bi li tien nà tonm-ii! Na laa' ni'yεnm ji saah ni'tuonbiεε bo, ni gbiendehe-ee! Na laa' ni ji fεnge ibiεre ya tienm-ii? Na laa' ni'nun mɔn ní tí rí nni-ii? Na laa' ni'nun mɔn ní sere n'ciεk bó-oo? Na laa' ni ji nuunh unil sɔn' ituonbiεε la, ní dεre u'tub-ii? Ni teh nnɔ ma nnɔ, ní wuɔn' ki ye na te tigber nnɔ ni nε.

¹² N là kele' nε kugbɔnku ma nnɔ, na yé wà bii nnɔ bo, ka yé u bii' wà nnɔ mɔ bo nε n kele' kù. Ama n là yé rí wuɔn ninbi bugben Uwien ya nun bó, kí ye ni'nun mɔn ní li se ti'ciεk bó nε. ¹³ Nεn nε duɔn' ti'yεnm.

Na yé nεn baba nε duɔn' ti'yεnm. Ni là cère' Tit ya yεnm dɔ, u ηmɔbe uyensɔnge ma nnɔ nε cère' ti'yεnm ti liεbe' ki sɔnge' ki pukn'. ¹⁴ Ní yé ninbi bo n jεbn' n'ba u'saan waamu la, na cuo' nni fε. Ti tuu ki tɔkeh nε tigbεmɔnt ma nnɔ, nεn nε wuɔn' ki ye ninbi bo, ti jεbn' ti'ba Tit saan ma nnɔ ti ηmɔbe imɔn nε. ¹⁵ U lá tiere' ni'kε là boh wɔ ma bo, ki teke' wɔ kucɛnku mɔnmɔnm, ki seln' wɔ ma bo la, u tùɔreh ki yé nε ki pukndeh nε. ¹⁶ N'yεnm sɔnge' ki gbien', kime n du ni'bo isen kε ni nε.

8

Pɔl sureh Kristo ya táan yaab bε rí tore bi'tɔb bà te Yerusalem bó nnɔ

¹ Ti'yaabε, ti yé ní bende Uwien tien' Kristo ya táan yaab bà te Maseduɔnn ya tinfεnm ni mimɔnm mà nnɔ nε. ² Ijend tu' bε na ηmɔbe fuul ama bi juore' ki te uyensangcien ni nε. Nin bi'jiint yebe ma kε nnɔ, bi de' mipum nin tinimɔnt ní yebe. ³ Bi de' bi'tuɔm kpε ma bo nε. N li fre kí kun imɔn kí ye bi de' ki gèbre' bi'tuɔm ya biεn mɔnɔn. Bi cèkre' bi'yεnm nε ki de', ⁴ ki tuu ki cε ki teh tí cère bi'mɔ ya pum rí li te mipum mà li tore Uwien ya nib bà te Yerusalem bó nnɔ ni. ⁵ Bi tien' ní tí gèbre' ti là daan bε ma bo mɔnɔn. Bi kpιε' ki taa' bi'ba ki de' Yonbdaan nε, ki yaan ki taa' bi'ba ki de' ti'mɔ Uwien yé ma bo. ⁶ Nεn bo nε ti gbáan' Tit wɔ rí tükre u là cin' mipum ya tuonl là ni'saan nnɔ kí tí gben lε. ⁷ Niba ηa pɔre' nε isen kε ni, kime ni ηmɔbe mitekjim, ki ben ki lienh, ki ηmɔbe mibεnm, ki teh ni bi li tien nà kε ya bol tonm, ki ηmɔbe miyíem mà ti là wɔkn' nε mè nnɔ. Mipum ya sεn ni mɔ, wuɔn mεn kí ye ni ηmɔbe tinimɔnt.

⁸ N lienh ma nɔ, na yé n wɔbndeh nε nε, ama n yé ní bende Uwien ya nitɔb ya nun mɔn bε rí de mipum ma bo nε. N tien' nnɔ ηɔ rí liike ni'mɔ ηmɔbe miyíem imɔnmɔn bii na ηmɔbe nε. ⁹ Kimε ni ben ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya nimɔnt kpε ma bo. U là yé ufàadaan nε. Ninbi bo nε u tien' u'ba ujiin, ηɔ u'jiint nnɔ rí cère ní tien bifaadenb. ¹⁰ N ηmɔbe iyennaale

ya sɔ tɪgɛr tuu bo. Iyɛnmaale nnɔ yɛ ni ya kpɛle nɛ. Yin si: na yɛ ni lɔ kpɛ' ki de' mipum baba nɛ, ninbi nɛ lɔ kpɛ' ki caan' mipum nnɔ ya gɛr libinl lɔ gɛbre' nɔ. ¹¹ Tɔ, fɛnfennɔ, nɪkn mɛn kɪ sɔn lituonl nnɔ kɪ tɪ gben lɛ ni tuɔm kpɛ ma bo. Ni lɔ caan' uyo wɔ ki ye ni li sɔn lɛ nnɔ, ni lɔ cɛkre' ni yɛnm nɛ. Nɛn bo, li nɔmɔbe mɛn i ya yɛnmaalbaabe kɪ sɔn lɛ kɪ tɪ gben. ¹² Kimɛ unil nɔmɔbe iyɛnmaalmanmɔn wɔ rɪ pu la, Uwien li teke u'pum nnɔ u'yɛnmaalmanmɔn nnɔ bo nɛ, wa rɪ tɔnge mɪ yɛbe bii ma yɛbe. ¹³ Na yɛ nɪ pipre ni'bonn kɛ kɪ de bitɔb nɔ kɪ li cɛknh nɛ. Nɪ mɔn ni'kɛ yaam rɪ li kpɛ nɛ. ¹⁴ Kimɛ fɛnfennɔ ni nɔmɔbe ki gbien' ma nnɔ, nɪ mɔn nɪ tore bɔ nɔ nɔmɔbe nɛ. Ni'mɔ lɔ luo' la, bi'mɔ nɔmɔbe ki gbien' la, bɛ rɪ tore nɛ. Nnɔ nɛ ni'kɛ yaam li kpɛ. ¹⁵ Tɛn nɪ kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Wɔ lɔ laa' nɪ yɛbe nɔ lɔ jin' ki gbɛle'. Wɔ mɔ lɔ laa' waamu mɔ nɔ lɔ jin' nɪ pɔre' wɔ.»

Bi sɔn' Tit nin u'tɔntɔknlieb Korɛnt ya du bɔ

¹⁶ Tɔ, tɪ faare mɛn Uwien nin u cɛre' Tit mɔ ya nun mɔn ni'gɛr bo ma nnɔ bo. ¹⁷ Ti tɔke' Tit wɔ rɪ jo ni'saan nɛ u tuo'. Na yɛ u tuo' baba nɛ, u'nun lɔ mɔn wɔ rɪ jo ni'saan nɛ, nɛ u cɛkre' u'yɛnm wɔ rɪ jo. ¹⁸ Ti li cɛre ti'ninje uba mɔ rɪ tɔke nin wɔ kɪ jo ni'saan. Kristo ya tɔan yaab kɛ pɛkeh ti'ninje nnɔ nɛ kɪ nɛ u sɔn' lituonl lɔ tɪgbɛmɔnmɔnt ya tɔkm bo nnɔ. ¹⁹ Na yɛ nɛn baba bo, Kristo ya tɔan yaab mɔnɔn gɛnde' wɔn nɛ wɔ rɪ tɔke nin tɛ tɪ taa bi taan' mipum mɔ nnɔ kɪ jon Yerusalem. Ti li sɔn lituonl bugbɛn kɪ kpɛke Yonbdaan nɛ, kɪ wuɔn kɪ ye ti nɔmɔbe miyɛm tɪ tore binib. ²⁰ Bi taan' mipum mɔ ki nɔkn' tɛ nnɔ yɛ ilikcɛnciɛn nɛ. Ta yɛ uba rɪ lɔ suke tɛ ilike nnɔ ya sɛn ni. ²¹ Kimɛ na yɛ ti nuunh tɪ li teh nɔ mɔn Yonbdaan ya nun bɔ baba nɛ, ti nuunh tɪ li teh nɔ mɔn binib ya nun bɔ mɔ nɛ.

²² Ti sɔn' ti'ninje utɔ mɔ wɔ rɪ tɔke nin bɔ joh ni'saan nnɔ. Isɛn kɛ ni nin ituɔn kɛ ni, ti laa' u'nun mɔn binib ya torm bo. Fɛnfennɔ u du ni'bo ki gbien' ma nnɔ nɛ u'nun ji tɔre' ki mɔn wɔ rɪ jo ni'saan. ²³ Tit wɔn yɛ n'tɔntɔknlie nɛ, ki yɛ n'tonsɔntɔ ni'saan. Ti'ninjieɓ bɛn yɛ Kristo ya tɔan ya tondb nɛ. Bi sɔnh bɛ rɪ kpɛke Kristo nɛ. ²⁴ Nɛn bo, wuɔn bɛ mɛn kɪ ye ni yɛ bɛ, nɔ Kristo ya tɔan yaab kɛ rɪ bɛnde kɪ ye ti jɛbnh ni'bo usɛn wɔ bo nnɔ yɛ imɔn nɛ.

9

Uwien yɛ unil wɔ punh nin iyɛnmaalmanmɔn nɛ

¹ Mitorm mɔ ni li tore Uwien ya nib nnɔ wɔn, na ji cɛke rɪ kele nɛ gbɔnku. ² Kimɛ n bɛn ni'nun mɔn binib ya torm bo. N lɔ jɛbn' n'ba ni'bo Maseduɔnn ya tɪnfɛnm yaab saan u ya sɛn ni nɛ, ki tɔke' bɛ kɪ ye Kristo yaab bɔ te Akayi ya tɪnfɛnm ni nnɔ lɔ bonde' nɔ bɛ rɪ de mipum haali libinl lɔ gɛbre' nɔ. Ni'nun lɔ mɔn binib ya torm bo ma nnɔ nɛ saake' bɔ yɛbe ya gbɛnɛnt. ³ Nɛn bo nɛ n sɔn' ti'ninjieɓ biɛ ni'saan nɔ n jɛbn' ni'bo usɛn wɔ bo nnɔ la juore' fɛnm. Li yɛ mɛn binib bɔ mɔnbe ki bonde' ki gben' tɛn n lɔ len' ma bo. ⁴ Na tien' nnɔ, ki cɛre' Maseduɔnn ya tɪnfɛnm yaab tɔke nin nni ki baa' ni'saan ki laa' na bonde' ki gben' la, ti du ni'bo usɛn wɔ bo nnɔ li yɛ ti'bo ifɛ nɛ, ma yɛ rɪ ye i li yɛ ni'yi nɛ. ⁵ Nɛn bo nɛ n maale' ki ye nɪ kpɛ rɪ cɛbe ti'ninjieɓ bɛ rɪ liere tɛ kɪ baa' ni'saan kɪ tore nɛ, nɪ taan mipum mɔ nɪnbi nin ni'yul lɔ pɔn' ki ye ni li de mɛ nin tinimɔnt nnɔ. Nnɔ nɛ bi li bɛnde kɪ ye ni cɛkre' ni'yɛnm nɛ ki de', na yɛ fiem.

⁶ Bende men kí ye: wà bule' waamu la, u lá li ce waamu ne. Wà bule' ní yebe la, u lá li ce ní yebe ne. ⁷ Wà ke rí de u cêkre' u'yenm wò rí de ma bo. U la de nin uyensaa, ki la cêre nè rí li yé u'bo liwòbl mɔ. Kime Uwien yíe wà dienh nin lifēsngl ne. ⁸ Ne u ηmabe mituom wò rí de ne mimom ke ya bol kí gbien', ηo ní tien ná ke cêke ne uyo ke isen ke ni, kí li bie ki ηmabe ki gbien', kí fre kí tien tinimònt ke ya bol. ⁹ Ten ní kele' ma *Uwien ya gbònkú ni kí ye:

«U punh bijiinb nin tinimònt ne,
ne u'nimònt ηa ηmabe gbenm».

¹⁰ Uwien wà dienh ukpaal tibonbuor, ki dienh wò tijier nnò, wòn ne li de ni'mò tibonbuor kí cêre tù rí pòre, kí cêre ni'nimòntuon rí yebre kí gbien. ¹¹ Uwien li cêre ní li ηmabe kí gbien' isen ke ni, kí li teh tinimònt ke ya bol. Nnò ne ti taah ni'pum kí tì dienh binib bà nnò li faare Uwien. ¹² Kime ni sònh mitorm ya tuonl là nnò ηa cêreh Uwien ya nib lenh ná pòre' be baba, lí cêreh binib faareh Uwien mɔ kí yebe ne. ¹³ Ni'tuonl nnò wuon' kí ye ni boh Kristo ya gbemòmònt tà ni tòkeh tù binib ke ya nun bó nnò, kí taakeh ni ηmabe tibont tà nin tinimònt kí toreh ben nin binitòb ke. Nen bo ne bi bende' kí ye ni sònh lituonl là nnò ηmabe kpele ne kí kpiekreh Uwien. ¹⁴ Bi kàareh kí dienh ne, kí wòngeh kí teh bi yíe ne kí gbien' kí ñe Uwien juoke' ne kí gbien' ma nnò bo. ¹⁵ Tí faare men Uwien u'paabu bùa ηa ηmabe bù kpe nin bà nnò bo.

10

Pòlkònh u'ba bo

¹ Min Pòl, n ye rí niire ne ne: ni'ni biba lienh kí teh n te ni'saan uyo wà la, ma kaabe, ne ma lá neke ne la, n ji yé ukaaje-a! Kristo ya yenguol nin u'nimònt bo ne n tòkeh ne kí teh: ² N faare' ne ne, la cêre men n lá baa ni'saan la, rí wuon ne kí ye n yé ukaaje. Ama binib bà maaleh kí teh ti ηmabe minisaaltetem ne kí sònh nnò, n li wuon ben kí ye n yé ukaaje. ³ Imòñ, ti yé binib ne ama ta mòh nin nisaaltuom. ⁴ Kime ti ηmabe tijekònwent tà nnò ηa ñen' nisaal saan, tù ñen' Uwien saan ne kí ηmabe mituom. Ti taah tu ya tuom ne kí gbendeh ná ke ηmabe mituom ya gber, kí cêreh bitonnendeb ya yenmaale juonh fènm, ⁵ kí gbendeh ná ke yé tigbengt ya bonn kí piendeh binib bi la bende Uwien nnò ya gber, kí lèbreh unil ke ya yenmaale wò rí li boh Kristo. ⁶ Ni tí laa' uyo wà ni boh Kristo kí tì gben' la, ti li dère wà ke ηa boh wò ya tub.

⁷ Li likeh men tibont tu'donbó. Unil du u'ba bo kí ye u yé Kristo yò la, wò rí taa kí ble u'yul ni kí ye u yé Kristo yò la, ti'mò yé Kristo yaab ne. ⁸ Yonbdaan de' te ticiènt tí cêre ni'cèkl rí kpére ne, wa ye tí bere lè. Ní yé n pèkeh n'ba ticiènt nnò bo ní tì kènde' waamu mòmòn la, na coh nni fe. ⁹ Ma yíe nè rí li naan ten n nuunh rí fènde ne ne kí ñe tigbònt tà n kieh ne tù nnò bo. ¹⁰ Kime biba lienh kí teh n kieh mimaam mà tigbònt ni nnò faa ne kí còkreh binib, ama n ji lá te bi'ni la, n yé ujiiñ ne, kí lienh gbèfenm. ¹¹ Wà ke lienh nnò rí li ben kí ye ta neke ni'saan kí kele' tigbònt ni kí ye ma la, ti tí lá baa' mɔ la, ti li tien nnò ne.

¹² Ta tuo' tí taa ti'ba kí nenge binib bà wòngeh bi'ba nnò, kí niireh nin tí gèkn nin be. Ba ηmabe yenm. Bi taah bi'ba ne kí teh kunennènkú, kí lièbe' kí taah bi'ba kí kpàandeh kù. ¹³ Tinbi ben wòn, ta rí li jèbnh ti'ba kí tí kènde. Ti li jèbn ti'ba kí tí kpaan' Uwien sien' te tí sòn kí kpaan ná saan nnò ne. Wòn ne cêre' ti baa' ni'mò saan. ¹⁴ Tí là baa' ni'saan ma nnò

ta gèbre' ti'biën. Ti là kpaan' Uwien sien' tɛ nà saan nɛ. Tinbi nɛ cinbe ki kpiɛ' ki baa' ni'saan ki tɔke' nɛ Kristo ya gbɛmɔnmɔnt. ¹⁵ Ta ní gèbre ti'tuonl ya biɛn kí tí ní li jɛbnh tí'ba bitɔb yaal bo. Ama ti daan ki ye ni li kpére mitekjim ni. Nnɔ nɛ ti li sɔn itùon ni'ni yé ní li yɛbe. Ama ta ní gèbre Uwien sien' ki ye tí sɔn kí kpaan nà saan. ¹⁶ Ti li joh idu yà tɔ ni'yu bo ni, ki tɔkeh binib tigbɛmɔnmɔnt, ta ní jo bitɔb sɔn' nà saan, kí li jɛbnh tí'ba bi'tùon bo. ¹⁷ Ní kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Unil ye wɔ ní wuɔn u'ba la, wɔ ní wuɔn u'ba Yonbdaan bo.» ¹⁸ Na yé Yonbdaan ya yɛnm sɔnge unil wà pèkeh u'ba bo nɛ, wɔn Yonbdaan pèkeh wà la, u'yɛnm sɔnge wɔn bo nɛ.

11

Pɔl nin bà taah bi'ba ki teh Yesu ya tondb nnɔ ya gber

¹ Tɔ, ni bi tuo' la, ní cɛbe nni ní len nin nɛ mijɔrlɛnm waamu. Nikn mɛn kí tuo. ² N yíe nɛ cɛɛn nɛ, ka sɛ ní'bo tɛn Uwien nɔ sɛ ní'bo ma. Kimɛ ni tɛ tɛn ujɛfaan nɛ ní taa nɛ kí pun ujɛ uba kpein, wɔn si Kristo. Wɔ ní teke nɛ tɛn ujɛfaan wà nɔ bɛn jɛ fiebu. ³ Ama n fɛnge nibonn niba nɛ. Nɛn si: uwɛ là taa' ucekn ki lɛrɛ' ɛfa ma nnɔ, bi la lá taa gbɛfɛnfɛnm uba kí lèbre ni'yɛnmaale kí saa ni'tetɛm mà cuube ni la jí ní li pɛ Kristo bo ni'donbó nɛ. ⁴ Bɛ tien' unitɔ baa' ki lá tɔke' nɛ *Yesu uba ya gber wa yé ti là tɔke' nɛ wà ya gber bii u tí wuɔn' nɛ nà nɔ tɛ nin ni là laa' *Mifuoñaanm ma nnɔ bii u tí tɔke' nɛ tigbɛmɔnmɔnt tà nɔ tɛ nin ti là tɔke' nɛ tà nnɔ la, ni tuonh-i? ⁵ Ma laa' bà yih bi'ba *Yesu ya tondmɔnb nnɔ cɛn' nni nà. ⁶ Nba la, milɛnm ni nɛ ma frɛh ki lienh mɔnmɔnmɔn ama mibɛnm mɛn ni, na tɛ nnɔ. Ti wuɔn' nɛ isɛn kɛ ni nin ti teh nà kɛ ni, ki ye ti bɛn.

⁷ N là jii' n'ba tingi, ki kpɛin' nɛ, ki tɔke' nɛ Uwien ya gbɛmɔnmɔnt ka teke' ni'saan bonn ma nnɔ, n bii' nɛ-ɛɛ? ⁸ N là pendɛ' Kristo ya táantɔ yaab nɛ ki frɛ' ki sɔn' ki tore' nɛ, kimɛ bɛn nɛ là pɛh nni kupaaku. ⁹ Uyo wà n là tɛ ni'saan nnɔ, n là ciɛke tibont ama ma là miɛh uba niba. Kimɛ ti'ninjiɛb bà nɛn' ní Maseduɔnn ya tinfɛnm bó ní nnɔ de' nni nà kɛ là ciɛke nni. Ma là yíe ní li yé ni'ni uba bo tukl isɛn kɛ ni, ka lí li tien uba bo tukl mɔ. ¹⁰ Kí nɛ Kristo ya gbɛmɔnt tà n nɔmɔbe tù nnɔ bo nil nɔ tɛ Akayi ya tinfɛnm ni kí piɛn nni n la jɛbn n'ba ni ya bonn bo. ¹¹ Bɛ bo nɛ n len' nnɔ? Ma yíe nɛ nɛ-ɛɛ? Uwien wɔn bɛn ki ye n yíe nɛ.

¹² N teh nà nɔ, n lí li teh nɛn nɛ, nɔ binib bà nuunh bi li dule nà bo kí wuɔn bi'ba kí ye tinbi nin bɛn kpɛ nnɔ, la lɛ bi li dule nà bo. ¹³ Bi ya nib nɛndɛh nɛ ki teh bi yé Kristo ya tondb. Bi yé bitonsɔnb bà lɛrɛh binib nɛ, ki bɔndɛh bi'nun bó ki teh bi yé Kristo ya tondb. ¹⁴ Bi teh nà nnɔ nɔ yé bonn nà coh yɔkm, kimɛ *Satan mɔnɔn bɔndɛh binib ya nun bó nɛ ki teh u yé Uwien ya tond wà yé kuwenwenku. ¹⁵ Nɛ u'tonsɔnb mɔ bɔndɛh binib ya nun bó ki teh bi teh nà cuube la, ni'mɔ nɔ yé bonn nà coh yɔkm. Bi tí li frɛ kí lɛ utudɛrɛ wà bi'tùon kpɛ wù nɛ.

Pɔl jɛndɛ' Yesu Kristo bo

¹⁶ N tí ye ní len nɛ kí lɛrɛ nɛ. Ni la maaleh ki teh n yé ujɔr nɛ. Bii ni tí maale' ki ye n yé ujɔr nɛ la, ní tien sukɛ n'bo nɔ n'mɔ ní frɛ kí jɛbn n'ba waamu. ¹⁷ N lienh nà nɔ nɔ yé Yonbdaan yíe ní len ma bo. N lienh tɛn ujɔr nɛ, kimɛ n nɔmɔbe n lí nɔ nà bo kí jɛbn n'ba. ¹⁸ Binib bà yɛbe jɛbnh bi'ba minisaaltetem bo ma nnɔ, n'mɔ lí frɛ kí jɛbn n'ba-a! ¹⁹ Ni yih ni'ba biyɛnfodɛnb nɛ. Bɛ tien' ni toh kí cɛngɛh jɔr ya gber kí tuonh i'ñuɔn bó? ²⁰ Kimɛ ni tuonh bi teh nɛ iyonbe, kí jinh kí pendɛh nɛ, kí fiɛnh ni nɔmɔbe

nà ke, ki yindeh ne, ki kpòbreh ne. ²¹ N len' nà nò, nì yé ife ne. Ti gbèle' ti'ba cèen ne ki te nno.

Unil mēnge' lifèl ki jèbn' u'ba nibonn bo la, n'mò li mēnge lifèl kí jèbn n'ba ne, haali n li lienh mijòrlenm mənən la. ²² Binib bugben yé Ebrembe ne-εε? N'mò yé wən ne. Bi yé Israyel yaab ne-εε? N'mò yé wən ne. Bi yé *Abraham ya yaabii ne-εε? N'mò yé len ne. ²³ N ji ye í tùòre kí len mijòrm sò. Bi yé Kristo ya tonsənb ne-εε? N yé Kristo ya tonsənl ki cən' bε, ki sən' ki cən' bε, bi pəkn' nni ki cən' bε, ki ñi' nni ki cən' bε. N tuu ki lenh kinunbənk kà li fre kí baa nin nni mikuum. ²⁴ Bolm miñun, *Sufmbe ñi' nni inalebe ñinm pita nin miwe. ²⁵ Bolm mita, Erom yaab mò ñi' nni ilenben. Miba, bi yèke' nni iten. Bolm mita, buñerbu lin' nin nni. Miba mò n tien' miñuncienm bo liwentunñmenl nin kuñəññmenku. ²⁶ Uyo wà ke n joh isen la, n lenh kinunbənk ke ya bol ne. N laa' kinunbənk ikpen bo, ki laa' kinunbənk idukond saan, ki laa' kinunbənk n'yaab *Sufmbe saan, ki laa' kinunbənk iducencien ni, ki laa' kinunbənk nìb ña kò nà saan, ki laa' kinunbənk miñuncienm bo, ki laa' kinunbənk bà nendeh ki teh bi yé Kristo yaab nno saan. ²⁷ N'gbenent ben' itùon ni, kujiinku kən' nni. N sòbe ki pèreh migùənm. Mikònm nin uñuñun ke cuo' nni, n gòh ki təkreh ka jinh. N ñuh tiwər ka ñmòbe nìba í ñekn n'ba bo. ²⁸ Ma kaan' ki gben' nà ke tu' nni. Ama n'nun món nà bo si: Kristo ya táan ke yaab ya gber ne cieke nni daan ke daan. ²⁹ Ñme yé ujiin ñò ma tien' n'ba ten ujiin-i? Ñme tùre' Uwien ya sən ñò na wire' nni ki gbien'-i?

³⁰ Nì kpe í jèbn n'ba la, n li jèbn n'ba n'jiint bo ne. ³¹ Yonbdaan *Yesu ya Baa Uwien wà si kupenpeku uyo wà ña ñmòbe gbenm nno ben ki ye ma nendeh. ³² N là te Damas ya du ni uber Aletas ya yo ne. Udu nno ya cien là nuunh wò í cuo nni, ne ki cère' u'sojambe se udu nno ya guon ya nañòbu saan ki gu. ³³ Ama bi ñen' nni likendencienl ni ne udu nno ya guonl là guən' wù nno ya dubonl liba, ne n ñmere' u'nuò ni.

12

Uwien kpiire' tibont tà ki wuən' Pəl

¹ Nì kpe í li jèbnh n'ba-aa? Na ñmòbe kpele. Ama n li len tibont tà ke Yonbdaan kpiire' tù ki wuən' nni nno bo. ² N ben uje uba u yé Kristo yo.* Ibin piik nin inan sò, Uwien taa' wò ki don' paaki ya paaki ya paaki bó. U don' nin u'gbenent ne-εε! Ma ben. Wa tí don' nin u'gbenent-ii! Ma ben. Uwien ne ben. ³ Udaan don' nin u'gbenent bii wa don' nin u'gbenent-ii! Ma ben. Uwien ne ben. Ama n ben ⁴ ki ye Uwien taa' wò ki don' paaki ki tí baa' wən Uwien den. Nən saan ne u cii' tigber tà nisaal ña í lε u lí taa iñəbon yà kí len kí təkñ tù, ka ñmòbe sən wò í len tù mò. ⁵ U ya daan bo n li jèbn n'ba. Ama min bugben bo wən n li jèbn n'ba n'jiint bo ne. ⁶ N bi yíe í jèbn n'ba la, n bi li fre kí jèbn, ne na bi yé n'bo jòrm, kime n bi li lienh tigbemənt baba ne. Ama ma jèbnh n'ba, kime ma yíe uba í li ñmòbe n'bo iyenmaale yà cən' u lenh n teh nà nin u ciih n lienh nà. ⁷ Kime Uwien kpiire' tìbonmənənt ki wuən' nni. Uwien ña yíe í li jèbnh n'ba tibont bugben bo ma nno, ne ki cère' *Satan sən' nibonn nìba, nì lá kən' n'gbenent ni, kí cəkreh nni ten ukonkon nè í pien nni n la li jèbnh n'ba. ⁸ N gbáan' Yonbdaan bol mita ne ki ye wò í ñen nè n'gbenent ni, ⁹ ama u tək'e' nni ki ye: «N'juokm li dək're ñε. Kime a yé ujiin uyo wà la, u ya yo ne n wəngeh n'tuəm.» Nən bo, n li

* 12:2 Pəl ye uje uba ma nno, u niireh wən bugben ne.

tuo kí li jebnh n'ba n'jiin bo. Nnɔ nɛ Kristo ya tuɔm li te nni. ¹⁰ Nɛn bo, n lá te tijiint ni bii tisukr ni bii micɛɛkm ni bii liwɔbl ni bii iyɛnbɛn ni Kristo bo la, n'yɛnm sɔnge nɛ. Kimɛ uyo wá mituɔm lá pɔre' nni la, u ya yo nɛ n tɔɔreh ki lɛnh mituɔm.

Pɔljieh Kristo yaab bà te Korɛnt ni nnɔ

¹¹ Ni laa'-aa! Ninbi nɛ cɛrɛ' n lienh mijòrm. Ninbi nɛ bi li wuɔn binib n yé udaan wá. Nin ma yé niba ma kɛ nnɔ, bà yih bi'ba *Yesu ya tonɔmɔnb nnɔ ɲa cɛn' nni niba. ¹² N lá te ni'saan ma nnɔ n lá ɲmɔbe kuminku ki gbien', ki teh miyɔkm ya bont kɛ ya bol. Nɛn nɛ wɔngɛh ki teh n yé *Yesu ya tonɔ. ¹³ Kristo ya táantɔ yaab laa' bà ki cɛn' ninbi? Ma là yé ni'bo tukl ma nnɔ nɛ tien' n'biil-ii? Ní yé nɛn bo la, fɛrɛ nni mɛn. ¹⁴ N bonde' ki gben' rí baa ni'saan bolmta sɔ. N baa' la, ma tí li li yé ni'bo tukl, kimɛ n bàareh ninbi bo nɛ, ma bàareh ni'faal bo. Na yé mubumu nɛ nuunh lifaal ki blinh mu'baambɛ, bibaambɛ nɛ nuunh lifaal ki blinh bi'bumu. ¹⁵ Min li tuo kí taa n ɲmɔbe ná kɛ, kí sɔn lituonl kí tore nɛ, kí li tuo kí taa min bugbɛn mɔnɔn kí cɛbe nɛ. N yíe nɛ ki gbien' la, ninbi yíe nni ma bo nnɔ li kuɔre nɛ-ɛɛ?

¹⁶ Imɔn, ma là yé ni'bo tukl. Ama biba maaleh ki teh n lá ɲmɔbe ununwien nɛ, kí taah ucekn ki lɛreh kí jinh nɛ. ¹⁷ Liike mɛn binib bà kɛ n sɔn' bɛ ni'saan nnɔ, n ní' uba bo kí lɛrɛ' kí jin' nɛ-ɛɛ? ¹⁸ N lá sɔn' Tit ni'saan ma kí cɛrɛ' ti'ninje uba tɔke nin wɔ nnɔ, u la lɛrɛ' kí jin' nɛ-ɛɛ? Min nin wɔn kɛ ɲa là ɲmɔbe iyɛnmaale iba nɛ kí kpe usɛn uba-aa?

¹⁹ Ni ɲɛn' uyo kí maaleh kí teh tí lienh kí nuunh tí lɛ imɔn nɛ ni'saan-a! Na te nnɔ. Ti yé Kristo yaab nɛ, kí te Uwien ya nun bó kí lienh. Ti'jɔtiebɛ, tí teh nɛn kɛ kí nuunh ni'tekjim nɛ rí kpére Uwien ya sɛn ni. ²⁰ Kimɛ n fɛnge n lá lá baa' ni'saan kí lɛ ní te ma bi yíe ní li te ma bo, ni'mɔ rí lɛ n te na bi yíe n li te ma bo nɛ. N fɛnge n lá lá baa' kí lɛ ifinfinde nin iponponbe nin ubenpiebe nin kunaniɛrku nin itɛnfuon nin kuɲɔkpɔbku nin tigbengt nin fɛnfɛnm nɛ te ni'ni nɛ. ²¹ N liɛbe' kí fɛnge n lá lá baa' ni'saan Uwien cɛrɛ' rí ji ifɛ ni'bo, kí muɔ binib bà yɛbe, kí tien' ibiɛrɛ ka lɛbre' bi'tetem, kí juore' kí teh tijɔknt ya bont, kí pɛ lisɔnsɔndl bo, kí teh fɛnfɛnm kɛ ya bol nnɔ bo nɛ.

13

Igbierfɔrke nin micɛbm

¹ N ji we ní ni'saan bolmta sɔ. Ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni kí ye: «Bi ye bɛ rí gben tigbɛr tà kɛ la, bi li cenge bimɔnkunb bile bii bita bó nɛ kí yaan kí gben tɔ.» ² N lá baa' ni'saan miliem ma nnɔ n lá tɔke' binib bà kɛ lá tien' ibiɛrɛ nnɔ nin bitɔb kɛ ɲɔ. Fɛnfɛnnɔ ma te ni'saan, n tí juɔ' kí tɔkeh bɛn nɛ kí teh n lá baa' la, ma rí dɔan bi'ni uba kpein mɔnɔn. ³ Tɔ, ni nuunh kudieku kɔa wɔngɛh kí teh Kristo nɛ cɛrɛh n lienh-a! Wɔn ɲa yé jiin ni'bo, u yé utɔdaan nɛ ni'ni. ⁴ Imɔn, u lá tien' u'ba ujiin nɛ bi kpe' wɔ udɔpɔnpon bo, ama fɛnfɛnnɔ Uwien ya tuɔm bo nɛ u fuobe. Tinbi bà yé u'yaab nnɔ mɔ yé bijiinb nɛ. Ama ninbi bo nɛ ti'mɔ li fuobe nin wɔ kí ɲɛ Uwien ya tuɔm bo.

⁵ Liike mɛn ni'tetem te ma bo, kí fiin ni'ba kí liike ni'fuobm kpe mitekjim ya sɛn-ii? Na bɛn kí ye *Yesu Kristo te ni'ni-ii? Nba la, ní fiin ni'ba kí lɛ na te nnɔ ɲa ní la. ⁶ N ɲmɔbe lidɛndɛnl kí ye ni fiin' la, ni li bɛnde kí ye ti ya tuonl ɲa juore' fɛnm. ⁷ Ti mieh Uwien wɔ rí cɛrɛ ni la li teh ná bre nɛ. Na yé ti nuunh tí wuɔn nɛ kí ye ti ɲmɔbe imɔn nɛ; ti nuunh ní li teh

nà mɔn nɛ. Nĩ ye nè rí wuɔn kí ye ta ɲmɔbe mɔn mɔnɔn la, na bre. ⁸ Kime ta ɲmɔbe tuɔm tí pien tigbɛmɔnt ama ti ɲmɔbe mituɔm tí sɔn ɲɔ tù rí li joh inun bó nɛ. ⁹ Ninbi faa ɲɔ tinbi yé bijiinb la, ti'yɛnm sɔnge nɛ. Ti mieh ná ti'kaare ni si: ní tien binicekrkaab mitekjim ni nɛ. ¹⁰ Nɛn nɛ cère' ma laan baa' ni'saan ma nnɔ n kɛle' kugbɔnku kuu ki de' nɛ. Ma yíe n lá baa' la, rí lɛ ní kpɛ rí wuɔn nɛ kí ye n bre kí ɲɛ Yonbdaan de' nni ticiɛnt tà nnɔ bo. U de' nni tù ki ye rí cère ni'cɛkl rí kpére nɛ, wa ye rí bere lè.

¹¹ Tɔ, n'yaabɛ, li te mɛn uyɛnsɔnge ni, kí li nuunh ní li yé binicekrkaab mitekjim ni. Li duɔndeh mɛn tɔb ya yɛnm, kí li te iyɛnmaale, kí li ɲmɛ nin tɔb ɲɔ Uwien miyɛm nin uyɛnduɔn ya daan rí li te nin nɛ. ¹² Li fuondeh mɛn tɔb mɔnmɔnm. Uwien ya nib kɛ fuondeh nɛ. ¹³ Yonbdaan *Yesu Kristo ya juokm nin Uwien ya yíem nin Mifuoñaanm ya taanm rí li te nin ni'kɛ.

Kugbɔnku kùà Pɔl kɛle' ki de'

Galasi yaab nnɔ

Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl kɛle' kugbɔnku kuu ki de' Kristo ya tɔan yà te Galasi ya tinfɛnm ni nnɔ nɛ. Udu nnɔ ya nib bà yé Sufmbɛ nin bà ɲa yé Sufmbɛ kɛ teke' Kristo ki jin' nɛ.

Sufmbɛ biba wɔkn' Kristo ya tɔan nnɔ ni, ki caan' ki ye bà ɲa yé Sufmbɛ ki teke' Kristo ki jin' nnɔ ní paan yiko bo, kí li teh Sufmbɛ teh ma bo.

Nɛn bo nɛ Pɔl kɛle' ki ye na yé yiko bo nɛ Uwien bùh binib bigbɛmɔ̀ndɛnb, u bùh bɛ bigbɛmɔ̀ndɛnb mitekjim bo nɛ.

Kí cin liyul 1 kí tí baa iyul 2, Pɔl lienh wɔn bugbɛn ya gbɛr nɛ. U ye u yé Suf nɛ, kí yé Yesu Kristo ya tond bà ɲa yé Sufmbɛ saan (2:11-21).

Kí cin iyul 3 kí tí baa iyul 4, Pɔl ñiikɛh Kujɔ̀tiɛkpaaku ya gbɔnku bo nɛ ki wɔngɛh kí teh Kristo nɛ sɔn' Uwien ya puonl ya tuonl. U liɛbe' ki ye binib yé Kristo yaab la, bɛn nin Uwien taan' buñɔbu nɛ (3:28). Kí ye Kristo yaab ɲa jí ɲmɔbe wuɔ yé Suf, wuɔ ɲa yé Suf, wuɔ yé uyonb, wuɔ ɲa yé yonb, wuɔ yé uje, wuɔ yé upii.

Kí cin iyul 5 kí tí baa iyul 6, Pɔl ye Kristo yaab ɲa jí yé yonbe.

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ. Na yé nib nɛ gɛ̀ndɛ' nni, ka yé nisaal nɛ cɛ̀rɛ' n yé u'tond. Tí'Baa Uwien wà mɛkre' wɔ bitɛnkpiib ni nin *Yesu Kristo bugbɛn nɛ cɛ̀rɛ' n yé u'tond. ² Min nɛ kieh kugbɔnku kuu ní de Kristo ya tɔan yà te Galasi ya tinfɛnm ni nnɔ. Min nin n'yaab bà kɛ te n'saan nnɔ fuondɛh nɛ.

³ Tí'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduɔn. ⁴ Tí'Baa Uwien ya yíem bo nɛ *Yesu Kristo tuo' kí kpo' tí'biere bo ɲɔ wɔ ní ñɛn tɛ idɛn yà bre ti te i'ni nɔ ni. ⁵ Wɔn Uwien nɛ si ukpiɛke uyo wà ɲa ɲmɔbe gbenm. Ami.

Galasi yaab wiɛ' tigbɛmɔ̀nmɔ̀nt

⁶ Ní jin' nni nɛ nin ní wiɛnh Uwien wà yin' nɛ Kristo ya juokm bo ya gbɛr tontonm ma ki sikreh ki paakeh tigbɛtɔr bo nnɔ. ⁷ Na yé gbɛmɔ̀nmɔ̀ntɔr te nɛ. Binib biba nɛ te, kí saah ní'yɛnm, kí nuunh bɛ ní lɛ̀brɛ Kristo ya gbɛmɔ̀nmɔ̀nt. ⁸ Ama, ní yé tinbi bii Uwien ya tond mɔ̀nɔn nɛ ñɛn' paaki bó ní kí lá tɔke' nɛ tigbɛr tà bore' nin tí lá tɔke' nɛ tigbɛmɔ̀nmɔ̀nt tà nnɔ la, Uwien ní wiɛ wɔ minjùm. ⁹ Tí lá tɔke' nɛ ɲɔ, nɛ n tí liɛbe' kí tɔkeh nɛ fɛnfɛnnɔ wuɔ kí teh: unil tɔke' nɛ tigbɛr, tú bore' nin ní lá cii' tigbɛmɔ̀nmɔ̀nt tà tí'saan nnɔ la, Uwien ní wiɛ wɔ minjùm.

¹⁰ Fɛnfɛnnɔ n nuunh binib nɛ ní lí pɛ̀keh nni bii Uwien-i? N nuunh binib ya yɛnm nɛ ní lí sɔngɛ n'bo-oo? N bí biɛ kí nuunh binib ya yɛnm nɛ ní lí sɔngɛ n'bo la, ma bí lí yé Kristo ya tonsɔnl.

Ní tien' ma Pɔl tí yé Yesu Kristo ya tonsɔnl

¹¹ N'yaabɛ, n yíɛ ní bɛndɛ kí ye n lá tɔke' nɛ tigbɛmɔ̀nmɔ̀nt tà nnɔ ɲa ñɛn' nil saan nɛ. ¹² Kimɛ ma lá cii' tú nil saan, nil ɲa wɔkn' nni tú, ama *Yesu Kristo nɛ kpiire' tú, kí cɛ̀rɛ' n bɛndɛ' tú.

¹³ Ninbi mənən cii' n'tetem là te ma uyo wà n là pε Uwien bo *Sufmbε yaam nno. N là jèndeh Uwien ya taanl yaab nĩ tĩ kende', nε n'nun món rĩ gben bε. ¹⁴ Tinbi *Sufmbε pε Uwien bo ma bo wən la, n là cεn' n'gbənkū yaab bi yεbe, nε n'nun mō là mōn ti'yaajebok bo ki cεn' bε. ¹⁵ Ama Uwien gènde' nni ki laa' ba laan maa' nni. U'nimònt bo nε u yin' nni. U'yíem bo nε ¹⁶ u cère' n bende' u'Biye yé udaan wà ηo rĩ jo kí tĩ tōke bà ηa yé *Sufmbε nno u'gber. I ya tãan bo ma gbien' uba bo, ¹⁷ ka don' Yerusalem bó rĩ tĩ lε bà kpíe' ki yé nin nni *Yesu ya tondb nno. Ama n bure' Arabi ya tinfenm bó nε, ki ñen' ni'bó ki liebe' ní Damas ya du ni.

¹⁸ Tò, ibin ita gèbre', nε n don' Yerusalem bó rĩ tĩ lε Pier*, ki tien' u'saan iwien piik nin inun. ¹⁹ Saak wà yé Yonbdaan ya ninje nno baba ηa nĩ la, ma là laa' *Yesu ya tond uba ki pukn'.

²⁰ N kieh nà rĩ de nε nō, Uwien bεn ki ye ma nendeh.

²¹ Tò, n ñen' nεn bó ma nno n jon' Siri nin Silisi ya tinfenm bó nε.

²² U ya yo ki laa' Kristo ya táan yaab bà te Sude ya tinfenm ni nno ηa laan bεn nni. ²³ Ama bi là cii' nà baba si: «Uje wà là jèndeh tε nno, ji cuonh ki tōkeh binib mitekjim ya gbemənmənt tà u'nun là mōn wō rĩ gben tù nno nε.» ²⁴ Nεn bo nε bi pèkeh Uwien n'bo.

2

Pəl nin Yesu ya tondtəb taan' ki kèle'

¹ Ibin piik nin inan gèbre', nε n liebe' ki don' Yerusalem bó nin Banabas. N là tōke nin Tit mō nε. ² Uwien nε là ye rĩ liebe ni'bó, nε n jon'. Min nin Kristo yaab ya cienb taan' ki kèle' ti'ba, nε n tūre' ki tōke' bε tigbemənmənt tà n kpaandeh tù bà ηa yé *Sufmbε saan nno. Kimε ma là yíe n sōn' nà bii n sōnh nà nno rĩ juore fεnm nε.

³ Tò, Tit wà n là tōke nin wō nno là yé Grek nε. Ama Kristo yaab ya cienb nno ηa là wəbn' wō wō rĩ jie u'punl. ⁴ Ama binib bà yih bi'ba *Kristo yaab, ka yé bε nno nε là yíe wō rĩ jie. Bi taa' miyεnfuom nε ki kən' ti'cεkl ni bε rĩ pingε kí liike *Yesu Kristo cère' ti teke' ti'yul ma nno, ti bie ki pε yiko bo bii ta pε. Bi là maaleh bε rĩ liebe kí tien tε yiko ya yonbe nε. ⁵ Ama ta tuo' bi'ñəbu bó fiebu, ηo tigbemənmənt ya gbemənt rĩ juore kí li te tù te ma bo ni'bùol nε.

⁶ Kristo yaab ya cienb bεn wən, bi yé bicienb bii ba yé la, na teh nni bonn, kimε Uwien ηa ηməbe gèngènde. Bicienb nno mənən ηa là wəbn' nni rĩ tien bontənn kí pukn. ⁷ Ama bi bende' ki ye Uwien gènde' min nε rĩ li tōkeh bà ηa yé *Sufmbε *Yesu ya gbemənmənt tən u gènde' Pier mō ma wō rĩ li tōkeh tù Sufmbε. ⁸ Kimε wà de' Pier mituəm wō rĩ li tōkeh *Sufmbε tigbemənmənt nno, wən nε de' n'mō mituəm rĩ li tōkeh tù bà ηa yé Sufmbε nno. ⁹ Nε Saak nin Pier* nin San, bà bi bεn ki ye bi yé Kristo ya táan yaab ya sənlierb nno bende' ki ye Uwien de' nni bupaabu, nε ki yoke' min nin Banabas ya nuo ki wuon' ki ye ti kpaan' buñəbu, tinbi rĩ jo bà ηa yé *Sufmbε bó, bi'mō rĩ jo *Sufmbε bó. ¹⁰ Bi ye tí li tien bijiinb bó baba nε. N'mō ya nun là mōn nεn bo nε.

Pəl nin Pier finde' nin təb Antiyək ya du ni

¹¹ Ama Pier là baa' Antiyək ya du ni uyo wà nno, nε n kōle' ki len' nin wō, kimε wa là kpíen' sən nε. ¹² Kí yaan binib rĩ ñε Saak saan kí baa ní nno, ki laa' u taakeh ki jinh nin bà ηa yé *Sufmbε nε. Ama binib nno lá baa' uyo

* 1:18 Liike Itūon 9:26. * 2:9 Liike 1:18.

wà nnò, nɛ u dekre' ki tì sere u'ba, kime u là fenge' bà cɛ upunjie bo nnò nɛ†
 13 Nɛ Suftɔb mɔ kpɛn' iñuɔn ilele ya sɛn tɛn Pɛr; ki cɛrɛ' Banabas mɔ tùrɛ'
 ki paan' bi'bo. 14 Ama n laa' ba pɛ tigbɛmɔnmɔnt ya gbɛmɔnt bo ni' donbó
 ma nnò, nɛ n take' Pɛr bi'kɛ ya nun bó ki ye: «Sin a yé Suf nɛ, ki tɛh tɛn wà
 ɲa yé Suf, ɲa tɛh tɛn Suf. Bɛ tien' a ji wɔbndeh bà ɲa yé *Sufmbɛ bɛ ní li tɛh
 tɛn Sufmbɛ?»

Mitekjim nɛ li cɛrɛ Uwien ní bù binib bigbɛmɔndɛnb

15 Bi maa' tinbi ti yé *Sufmbɛ nɛ. Ta tɛ tɛn bà ɲa yé Sufmbɛ, 16 nɛ ti bɛn ki
 ye na yé unil tɛh yiko ye ma bo nɛ la, Uwien li bù wɔ ugbɛmɔndaan, ama
 wà teke' *Yesu Kristo ki jin' la, Uwien bùh wɔn nɛ ugbɛmɔndaan. Tí mɔ
 teke' *Yesu Kristo ki jin' ɲɔ Uwien ní bù tɛ bigbɛmɔndɛnb nɛ. Tí teke' *Yesu
 Kristo ki jin' ma nnò nɛ cɛrɛ' Uwien bù' tɛ bigbɛmɔndɛnb. Na yé ti tɛh
 yiko ye ma bo nɛ la, Uwien li bù tɛ bigbɛmɔndɛnb, kime Uwien ɲa bù nil
 gbɛmɔndaan kí ye u tɛh yiko ye ma bo.

17 Ní yé ti nuunh Kristo bo, Uwien ní bù tɛ bigbɛmɔndɛnb, nɛ bi ye tí mɔ
 yé bibiɛrdɛnb la, ní ye nè ní ye Kristo sɔnh ki dienh ibiɛrɛ nɛ-ɛɛ? Na tɛ nnò
 fiebu! 18 Kime n là wiɛ' yiko wà nnò n liebe' ki paan' u'bo la, n wuɔn' ki ye
 min nin n'yul ɲa tɛh ní' donbó nɛ. 19 Min wɔn *yiko bo, n tɛ tɛn utɛnkpii
 nɛ. Wɔn nɛ cɛrɛ' n tɛ tɛn utɛnkpii; wà ji ɲmabe tuɔm n'bo. Ní tɛ nnò
 ɲɔ ní fre kí li fuobe Uwien yíe ma bo nɛ. Bi taan' ki kpɛ' min nin Kristo
 udɔpɔnɔn bo nɛ. 20 Nɛn bo, n fuobe la, na ji yé min nɛ fuobe, Kristo nɛ
 fuobe nni. Kime n fuobe fɛnfɛnnɔ wuɔ ma nɔ, Uwien ya Bijɛ wà yíe nni
 ki teke' n'kuum ki kpo' nnò, n teke' wɔn nɛ ki jin', ki fuobe. 21 Nà yé n ye
 ní tien Uwien ya paabu fɛnm nɛ, kime ní yé kí ñɛ *yiko bo nɛ Uwien bùh
 binib bigbɛmɔndɛnb la, Kristo kpo' fɛnm nɛ.

3

Yiko nin mitekjim ya gber

1 Galasi yaabɛ, ni jòrɛ' nɛ-ɛɛ? Bɛ nɛ fùɔrɛ' ni'yɛnm-i? N tùɔrɛ' ki tɔkɛ' nɛ
 bi kpɛ' *Yesu Kristo udɔpɔnɔn bo ma bo ɲɔ! 2 N yé ní jiiin nni iniire yà sɔ
 baba. Ni tɛh yiko ye ma bo nɛ cɛrɛ' Uwien de' nɛ Mifuoñanm bii ni cenge'
 tigbɛmɔnmɔnt ki teke' tù ki jin' ma nnò bo nɛ? 3 Ní tien' mila ni'yɛnm gben'
 ki tí kpɛ nɔ! Ni là cin' nin *Mifuoñaanm ya tuɔm nɛ, bɛ tien' ni ji nuunh ní
 tí fɔrɛ nin minisaaltuɔm-i? 4 Ni laa' nà kɛ ni'fuobm ni nnò juore' fɛnm nɛ-
 ɛɛ? Na ní tuo kí juore fɛnm. 5 Uwien dienh nɛ *Mifuoñaanm ki tɛh miyɔkm
 ya bont ni'siik ni ma nnò, ni tɛh yiko ye ma bo nɛ cɛrɛ' u tɛh nnò bii ni
 cenge' tigbɛmɔnmɔnt ki teke' tù ki jin' ma nnò bo nɛ?

Uwien bù' Abraham ugbɛmɔndaan u'tekjim bo nɛ

6 Kime ní kɛlɛ' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «*Abraham teke' Uwien ki
 jin', nɛn bo nɛ Uwien bù' wɔ ugbɛmɔndaan.» 7 Nɛn bo, bɛnde mɛn kí ye
 binib bà teke' Uwien ki jin' nnò, bɛn nɛ yé *Abraham ya yaabii. 8 Uwien
 là juɔ' ki len' u'gbɔnku ni ki ye u li bù bà ɲa yé *Sufmbɛ nnò bigbɛmɔndɛnb
 bi'tekjim bo nɛ. Nɛn bo nɛ u là juɔ' ki tɔkɛ' *Abraham tigbɛmɔnmɔnt tuu
 ki ye: «Sin bo nɛ n li tien inibol kɛ mimɔnm.» 9 *Abraham là teke' Uwien
 ki jin' nɛ u tien' wɔ mimɔnm. Nnò nɛ bà mɔ teke' Uwien ki jin' nnò, u tien'
 bi'mɔ mimɔnm tɛn *Abraham.

† 2:12 Pɔl ye bà cɛ upunjie bo ma nnò u niireh Sufmbɛ bà teke' Yesu Kristo ki jin' ɲɔ ki cɛ ki ye bà
 kɛ teke' Yesu Kristo ki jin' nnò n li jeh ipun ki li pɛ bɛn Sufmbɛ ya yaajɛbok bo nnò nɛ.

¹⁰ Tɔ, binib bà kɛ teh yiko ye ma bo, ki du nɛn bo nnɔ, bi te Uwien ya n̄um ni nɛ. Kimɛ n̄i kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Wà kɛ ɲa boh nà kɛ kɛle' *yiko ya gbɔnku ni nnɔ la, u te Uwien ya n̄um ni nɛ.» ¹¹ N̄i yé imɔn nɛ, Uwien ɲa n̄i bù nil gbemɔndaan wɔn Uwien ya nun bó kí n̄e u teh yiko ye ma nnɔ bo. Kimɛ n̄i kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Ugbemɔndaan li fuobe mitekjim bo nɛ.» ¹² Ama *yiko ya bom nin mitekjim ɲa tɛ. N̄i yé unil teh *yiko ye ma la, yiko nnɔ bo nɛ u li fuobe. ¹³ Kristo de' tɛ ki wiɛ', kí n̄ɛn' tɛ *yiko ya n̄um ni, ki teke' ti'sensien ki cère' m̄i lu' wɔn bo nɛ. Kimɛ n̄i kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Bi ku' wà kɛ ki lek'n' udɔ bo la, n̄i yé min̄um nɛ u'bo». ¹⁴ N̄i tien' nnɔ ɲɔ kí n̄e *Yesu Kristo bo, bà ɲa yé *Sufmbe mɔ n̄i lɛ Uwien là tien' *Abraham u'mɔnm mà nnɔ nɛ. Nnɔ nɛ mitekjim bo, ti'mɔ li lɛ Uwien là p̄on' ki ye u li sɔn n̄i *Mifuoŋaanm mà nnɔ.

Yiko ɲa n̄i pien Uwien ya puonl

¹⁵ N'yaabɛ, cère mɛn n̄i taa kunɛnnɛnku kuba binib ya fuobm ni kí wuɔn nɛ. Unil pole' ki kɛle' u'n̄ɔbonfɔrkaal la, uba ɲa n̄i fre kí lèbre lè, ka n̄i fre kí pukn niba mɔ li'bo. ¹⁶ Tɔ, Uwien là p̄on' lipuonl ki de' *Abraham nin u'yaabil nɛ. Na kɛle' ki ye u'yaabii ten u niireh ligol nɛ, n̄i kɛle' ki ye u'yaabil nɛ. Li te liba nɛ, lɛn si: Kristo. ¹⁷ N ye n̄i ye nà sɔ: Uwien là cuo' nin *Abraham kujɔtieku nɛ ki p̄on' ki ye kua n̄i saa. N̄i tien' ibin kobiinan nin ibin pita nɛ ki yaan u de' Moyis *yiko. Yiko nnɔ ɲa n̄i gben kujɔtieku nnɔ kí cère Uwien ya puonl n̄i juore fɛnm. ¹⁸ Kimɛ n̄i yé yiko bo nɛ binib li lɛ mimɔnm Uwien saan la, na ji yé puonl bo nɛ bi li lɛ mè. Ama lipuonl bo n̄in nɛ Uwien là juoke' *Abraham.

¹⁹ N̄i te nnɔ la, bɛ bo nɛ Uwien de' *yiko bugben-i? U là de' wɔ ki pukn' ɲɔ binib n̄i li bɛndeh bi'tuonbiɛɛ nɛ, kí t̄i baa uyo wà *Abraham ya yaabil là u là p̄on' lipuonl ki de' lè nnɔ n̄i baa n̄i. Uwien là cère' u'tondb nɛ taa' *yiko nnɔ ki de' ucɛndɛnduol*, nɛ u taa' ki de' binib. ²⁰ Binib bile ya siik ni nɛ ucɛndɛnduol te. Ama Uwien bugben nɛ là p̄on' lipuonl nnɔ ki de' *Abraham, nil ɲa là te bi'siik ni.

²¹ N̄i te nnɔ la, yiko nieh nin Uwien là p̄on' ipuon yà nnɔ nɛ-ɛɛ? Na te nnɔ fiebu! Yiko nnɔ bi li fre kí cère unisaal n̄i lɛ limiɛl la, Uwien bi li n̄i wɔn bo nɛ kí bù binib bigbɛmɔndɛnb. ²² Ama *Uwien ya gbɔnku ye ibiere ya tuɔm co uɲɛndun ya nib kɛ tiyonbt nɛ. Nɛn bo, Uwien li tien u p̄on' ki ye ma nnɔ kí de binib bà teke' *Yesu Kristo ki jin' nnɔ bi'tekjim bo nɛ.

²³ Kí yaan Kristo n̄i baa binib n̄i teke wɔ kí ji nnɔ, yiko là co tɛ tiyonbt nɛ, kí gu uyo wà Uwien li wuɔn tɛ mitekjim ya sɛn. ²⁴ Nnɔ nɛ *yiko nnɔ là likeh tɛ kí t̄i baa' uyo wà Kristo baa' n̄i, ɲɔ Uwien bù' tɛ bigbɛmɔndɛnb ti'tekjim bo nnɔ. ²⁵ Ama Kristo t̄i baa' ma, ti teke' wɔ kí jin' nnɔ yiko ɲa ji likeh tɛ.

²⁶ Ninbi bà kɛ teke' *Yesu Kristo ki jin' nnɔ, ni yé Uwien ya bumu nɛ kí n̄e ni'tekjim bo. ²⁷ Ninbi bà kɛ bi sli' nɛ Uwien ya n̄unm Kristo ya yel bo nnɔ, ni teke' Kristo ya tetem nɛ. ²⁸ Ni yé *Yesu Kristo yaab ma nnɔ, borm ɲa ji te ni'ni. Ninbi *Sufmbe nin bà ɲa yé Sufmbe, ninbi iyonbe nin bà ɲa yé yonbe, ninbi bijɛb nin bipiib, ni'kɛ yé unibaab nɛ. ²⁹ Ni yé Kristo yaab ma nnɔ, ni yé *Abraham ya yaabii nɛ, kí li lɛ mimɔnm mà Uwien là p̄on' mè *Abraham nnɔ.

4

Kristo yaab ɲa ji yé yonbe

* 3:19 Bi ye ucɛndɛnduol wà nnɔ, bi niireh Moyis nɛ.

¹ Tə, n ye rí ye ná si: kibuk kà li ji lifaal laan yé kibuwawaak uyo wà la, ka cən' yonb nin kən si lifaal ma ke nnə. ² Ama kɪ laan yé kibuk ma nnə, kɪ li boh binib bə likeh kə nin bə likeh kɪ'faal nnə nɛ, kɪ tɪ baa uyo wà kɪ'baa sien' ki ye kɪ ji yé ucien nnə. ³ Tɪ'mə yaam te nnə nɛ. Uyo wà ta laan là teke' Kristo kɪ jin' nno, tɪ là yé iyaajebok yà te uɲɛndun ni ya yonbe nɛ.* ⁴ Ama nɪ là kpaan' uyo wà Uwien sien' nnə, nɛ u sən' nɪ u'Biɲe, kɪ cère' upii maa' wə, yiko ŋuuke wə, ⁵ ŋə wə rɪ dɛ binib bə yiko ŋuuke bɛ nnə kɪ wiɛ. Nno nɛ u tien' tɛ Uwien ya bumu. ⁶ Ni mənbe kɪ yé u'bumu nɛ. Nɛn bo nɛ u sən' nɪ u'Biɲe ya Fuoŋaanm tɪ'fɛl ni, mɪ cèreh tɪ yih Uwien tɪ'Baa. ⁷ Nɛn bo, ŋə ji yé yonb, a ji yé u'buk nɛ. A yé u'buk ma nnə, a'mə li lɛ u'mənm nɛ. Uwien nɛ cère' nɪ te nnə.

Pəlyayenm saa' Galasiyaab bo

⁸ Na laan là bɛn Uwien ma nnə, ni là pɛ ibule bo nɛ i co nɛ tiyonbt. Ibule nnə ŋə yé Wien. ⁹ Ama fɛnfennə, ni bɛnde' Uwien, wən Uwien nɛ cère' ni bɛnde wə. Bɛ tien' ni nuunh nɪ liɛbe kɪ paan iyaajebok bo? Ya ŋməbe tuəm, ka yé niba mə? Bɛ tien' ni yíe nɪ liɛbe kɪ li yé i'yonbe? ¹⁰ Ni ŋməbe ibok nɛ kɪ tūəreh kɪ boh yé ibin iba ni nin inmaale iba ni nin iwien iba nin uyo uba. ¹¹ N'ɲenm saa' ni'bo, kime n likeh n sən' lituonl là nin inunmən kɪ de' nɛ nnə la juore fɛnm nɛ.

¹² N'yaabɛ, n gbáanh nɛ nɛ, li te mɛn tɛn min, kime n tien' n'ba tɛn ninbi bə yé *Sufimbɛ nɛ. Na bii' nni niba. ¹³ Ni bɛn kɪ ye iwíɛn yà là ŋməbe nni nnə bo nɛ n laa' usɛn kɪ təkɛ' nɛ tigbɛmənəmɛnt mikpiɛkm. ¹⁴ Nin iwíɛn nnə là cère' n'gbɛnɛnt ŋə ŋməbe liikm ma ke nnə, na là sɛnge' nni, ka liikɛ' nni fɛnm. Ama ni là teke' nni tɛn n yé Uwien ya tond bii n yé *Yesu Kristo nin u'yul nɛ. ¹⁵ Ni là ŋməbe uyɛnsənge wà nnə ji te la? Kime n li fre kɪ kun nɛ imən kɪ ye ni bi là li fre kɪ ləkɛ nɪ'nunbii mənən kɪ de nni la, ni bi là ləkɛ' yé kɪ de' nni nɛ. ¹⁶ Fɛnfennə, n təkɛh nɛ tigbɛmənɛnt ma nnə nɛ cère' n kɛnde' ni'nɛnɛnd-ii?

¹⁷ Binib biba te bi'nun mən bɛ rɪ li yíe ni'gber ama bi ŋməbe iyɛnmaale yà nnə ŋə mən. Bi nuunh bɛ rɪ bore min nin ninbi nɛ kɪ taa nɛ kɪ məkɪn bi'ba. ¹⁸ Ni mən, ni'nun rɪ li mən nɪ li tuu kɪ teh nà mən uyo ke nɛ, na yé n lá te ni'saan uyo wà baba nɛ la. ¹⁹ N'bumu, nɪ liɛbe' kɪ wi nni ni'bo tɛn imɛrwien nɛ. Nɪ lɪ li wi nni nnə nɛ kɪ tɪ baa uyo wà ni li ŋməbe Kristo ya tetem. ²⁰ N bi yíe rɪ li te ni'saan fɛnfennə wuə nɛ, kɪ bɛnde n li len nɛ ma bo, kime n'ɲenm nɛ ŋɛn' ni'ni.

Sara nin Agaar ya gber

²¹ Təkɛ nni mɛn, ninbi bə yíe yiko rɪ li ŋuuke nɛ nnə, na ciɪh u teh bə nɛ-ɛɛ? ²² Nɪ kɛle' *Uwien ya gbənku ni kɪ ye: «*Abraham là ŋməbe bijieb bile nɛ. Upiiyonb là maa' uba, nɛ u'po umən mə maa' utə. ²³ Upiiyonb nnə maa' wə nnə u maa' wə unisaal yíe ma bo nɛ. Ama u'po umən maa' wə nnə, Uwien nɛ là pùon' kɪ ye u li maa wə. ²⁴ Tigber tuu ya tingi ŋməbe imɛsɛn ile nɛ; kime bipiib bile biɛ te tɛn Uwien là cuo' nin binib kujətiekɛ kùə bolm mile nnə ya nɛnɛnku nɛ. Kuba si: Uwien là cuo' kùə nin u'nib Sinayi ya juəl bo nnə nɛ. Agaar nɛ yé ku ya jətiekɛ ya nɛnɛnku, nɛ u maa' mubumu mùə kɛ nnə yé iyonbe. ²⁵ Bi ye Agaar la, bi niireh Sinayi ya juəl là te Arabi ya du ni nnə nɛ. Fɛnfennə ya Yerusalem te tɛn upiiyonb nnə nɛ, kime u'nib yé iyonbe nɛ. ²⁶ Ama Yerusalem wà te paaki nnə, wun ŋə

* 4:3 Bi lɛbre' inəbon yà kɪ ye: ta laan là teke' Kristo kɪ jin' uyo wà nnə; i kɛle' Grekmbɛ ya lenm ni kɪ ye: «Tɪ laan là yé mubumu uyo wà nnə nɛ.»

te ten piyonb. Wun ne yé ti'du ki te ten ti'naa. ²⁷ Kimε ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Upiijɔɔ, li poknh,
sin wà ña ben merwiɛn nnɔ,
li yiknh nin uyensɔnge,
kimε upii wà bi wiε' wɔ ya bumu li yebe,
ki cɛn' wà ñmɔbe cε yaamu.»

²⁸ N'yaabε, ninbi ben wɔn, Uwien là pùon' lipuonl là nnɔ bo ne ni yé u'bumu ten *Isaak. ²⁹ Bi là maa' kibuk kà unisaal yíe ma bo nnɔ là jènde' uyo bo bi là maa' kà *Mifuoñaanm ya tuɔm bo nnɔ. Fɛnfennɔ mɔ ní biε ki te nnɔ ne. ³⁰ Tɔ, ní kele' *Uwien ya gbɔnku ki ye ba? Ní kele' ki ye: «Ñɔre upiiyonb nnɔ nin u'bijε, kimε upiiyonb nnɔ ya buk ña ñmɔbe sɛn kɛn nin upiimɔn ya buk rí taan kí ji bi'baa ya faal» ³¹ Nɛn bo, n'yaabε, ta yé piiyonb ya bumu ama ti yé upiimɔn yaamu ne.

5

La liebe men kí kɔ yonbt ni

¹ *Kristo teke' tε ki wiε', ñɔ ti la ji rí li te yonbt ni ne. Nɛn bo, gore men ki la cère niba rí liebe kí cuo ne yonbt.

² Cenge men, min Pɔl ne tɔkeh ne ki teh: «Ni tuo' bi jie' ni'pun la, Kristo ña ji yé niba ni'bo.» ³ N liebe' ki tɔkeh unil wà ke tuo' bi jie' u'punl ne ki teh ní yé liwɔbl ne ki de' udaan, wɔ rí li boh yiko nnɔ kε kí tí gben. ⁴ Ninbi bà nuunh Uwien rí bù ne bigbemɔndɛnb yiko bo nnɔ, ni bore' ni'ba Kristo saan ñɔ, ne ki mun' ni'ba Uwien ya paabu. ⁵ Tinbi ben wɔn, ti'dɛndɛnl si: Uwien li bù tε bigbemɔndɛnb ti'tekjim bo ne. *Mifuoñaanm ne cère' ti gu lidɛndɛnl nnɔ rí tien. ⁶ Kimε a yé *Yesu Kristo yɔ la, a jie' a'punl bii ña jie' la, na ciεke. Nà ciεke si: á teke Kristo kí ji ñɔ a'tekjim rí cère á li yé binitɔb ne.

⁷ Ni là cin' mɔnmɔnm ne, ñmε ne pien' ne, ni la ji rí li boh gbemɔnt-i? ⁸ Mi ya pienm ña ñɛn' Uwien wà yih ne saan. ⁹ Kpɔnɔ ya ñɔke waamu mɔnɔn cèreh kpɔnɔ kε nuuleh ne. ¹⁰ Min wɔn, Yonbdaan cère' n ñmɔbe midum ni'bo ki ye ni'yɛnmaale ña bore' nin n'yi. Ama wà taah fɛnfɛnm ki bàareh ni'ni nnɔ yíe la, wɔ rí li yé udaan wà kε, u li lε utudεre ne.

¹¹ N'yaabε, n bi biε ki tɔkeh binib ki teh be rí li jeh ipun la, ba ji bi jèndeh nni. Kristo ya dɔpɔnpɔn ya gber ña ji bi li cère uba ya yɛnm rí saa. ¹² Cère men binib bà taah fɛnfɛnm ki bàareh ni'ni nnɔ rí li jeh bi'pun haali kí tí faare bi'ba mɔnɔn!

Li toreh men tɔb, kí cère Mifuoñaanm rí li pekreh ne

¹³ N'yaabε, ninbi wɔn, Uwien ne yin' ne ki de' ne ki wiε'. Ni la dule nɛn bo kí li teh ni'yɛnm yíe nà. Ama ní li yíe tɔb, kí li toreh tɔb. ¹⁴ Kimε yiko kε taan' ki te yiko uba ni ne, wɔn si: «Li yíe a'tɔ ten a yíe a'ba ma bo.» ¹⁵ Liike men ni'yul bo! Ni te ten muwɛnbiimu, ki coh tɔb la, ni joh migbenm ne.

¹⁶ N tɔkeh ne ne, cère men Mifuoñaanm rí li pekreh ne. Nnɔ ne na ji li teh ni'yɛnm yíe nà. ¹⁷ Kimε unisaal yíe nà bore' nin *Mifuoñaanm yíe nà, ne *Mifuoñaanm yíe nà mɔ bore' nin unisaal yíe nà. Unisaal yíe nà ña cendeh nin *Mifuoñaanm yíe nà. Nɛn bo ne na rí fre kí li teh ni'yɛnm yíe nà. ¹⁸ *Mifuoñaanm pekreh ne la, yiko ña ji ñmɔbe tuɔm ni'bo.

¹⁹ Tɔ, unisaal ya yíem cèreh u sɔnh itùonbiεre yà nnɔ, ti ben yè. Yɛn si: tijɔknt ya tùon nin linañmaal nin lisɔnsɔndl, ²⁰ nin ibule bo ya paanm nin liñɔkjil nin kinɛnk nin likɔnkɔnl nin iponponbe nin ubenpiebe nin

kunanierku nin ifinfinde nin umaapàare ²¹ nin ununfàke nin tidεyibr nin unifenjin nin itùontò yà bre tən yíε. N là tàke' nε itùonbiεε nnò bó ηò, ki liεbe' ki tàkeh nε, binib bà kε teh tuu ya bont ηa rí kò Uwien ya bel ni.

²² Ama *Mifuoñaanm cère' binib yíε tób, ki ηmòbe uyensonge nin uyenduon nin kuminku, ki ηmòbe tinimònt, ki muòh binib micεεkm, ki ηmòbe midum, ²³ ki ηmε nin tób, ki coh bi'ba. Yiko ηa te kí biin binib bà teh tuu ya bont. ²⁴ Binib bà yé Kristo yaab nnò, wiε' bi'nisaaltetem tən bi kpe' mè Kristo ya dápònpòn bo nε.

²⁵ *Mifuoñaanm nε cère' ti fuobe ma nnò, cère mεn mè rí li pekreh tε. ²⁶ Cère mεn ti la li ηmòbe nacenkpekuont, ki la li dεlkeh tób, ki la li ηmòbe ponponbe tób bo.

6

Li toreh mεn tób

¹ N'yaabε, nǐ yé bi pǐln' unil u teh nà bre la, ninbi bà *Mifuoñaanm pekreh nε nnò, nǐ tien suoo, kí tore wò wò rí liεbe kí kp̄ien usen wà m̄on. Nǐ'ni wà kε rí liike u'yul bo ki m̄o la kò biikm ni. ² Li toreh mεn tób ijend ni. Nnò nε ni li boh Kristo ya yiko. ³ Unil maaleh ki teh u yé niba nε, ka yé la, u lεreh u'ba nε. ⁴ Wà kε rí fiin kí liike u'tuonl. U laa' lí m̄on la, wò rí li p̄εkeh u'ba u'tuonl nnò bo ki la taa' lè ki kp̄aandeh bi'tób yè. ⁵ Kimε wà kε teh nà la, nǐ likeh w̄on nε.

⁶ Bi wòknh wà Uwien ya gber rí li ñendeh u ηmòbe tibont tà kε nnò ya niba bó ki dienh wà wòknh wò.

⁷ La lεreh mεn ni'ba, ba leh Wien. Kimε unil bule' nà la, u li ce nεn nε. ⁸ Unil teh u'yεnm yíε nà la, u li lε u'yεnm yíε nà ya suul nε. Nǐ'tingi si: mikuum. Ama unil teh *Mifuoñaanm yíε nà la, u li lε *Mifuoñaanm ya suul nε. Nǐ'tingi si: limiél là ηa ηmòbe gbenm. ⁹ Cère mεn tí li teh mim̄onm ki la ye ti jii'. Kimε ti tuu ki teh mim̄onm la, uyo we ní tí lε lisuul. ¹⁰ Nεn bo, ti ηmòbe libònl ma nò, cère mεn tí li s̄onh kí nuunh binib kε ya m̄onm, nǐ'ke tu nin ti'yaab bà m̄o teke' Kristo ki jin' nnò.

Tigbεf̄orkaar

¹¹ Liife mεn, min nin n'yul nε kele' nǐ gbenge ki de' nε. ¹² Binib bà wòbndeh nε ní li jeh ipun nnò nuunh bε rí li teh tibont binib rí li lenh bi'yεnm rí li s̄onge bi'bo, ηò bi la jènde bε Kristo ya dápònpòn ya gber bo baba nε. ¹³ Kimε ben bà jeh ipun nnò bugben ηa boh yiko. Bi yíε ni li jeh ipun ηò bε rí li jεbnh bi'ba ki teh ben nε wòbn' nε ni jie' ipun nε. ¹⁴ Min w̄on, ma lí li jεbn n'ba niba bo ki kende' ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya dápònpòn bo. Udápònpòn nnò bo nε un̄endun wuu ya bont te tən tikpir n'bo, nε n'yεnm ηa ji pε tu'bo. ¹⁵ Kimε unil jie' lipunl bii wa jie' la, na cieke. Nà cieke si: Uwien rí tien tε binif̄εnb nε. ¹⁶ Uwien rí de binib bà kε kpe u ya s̄en uyenduon, kí muò bε micεεkm. Wò rí tien nnò u'nib kε*.

¹⁷ Tò, kí ñε dinnò kí li joh uba la ji ηmòbe nni yεn̄aabe, kimε n jènde' *Yesu bo ma nnò ya gb̄ien juore' ki te n'bo nε.

¹⁸ N'yaabε, ti'Yonbdaan *Yesu Kristo rí juoke nε. Ami.

* **6:16** Migbiirm mie ni bi lεbre' liñòbonl là ki ye u'nib kε nnò ní kele' Grεkmbε ya lenm ni ki ye: Uwien ya nib Israyel yaab nε.

Kugbɔnku kua Pɔl kele' ki de' Efes yaab nnɔ Nà wɔngeh Kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl kele' kugbɔnku kuu ki de' Kristo ya táan yà te Efes ya du ni nin i'tɔ yà te Asi ya tinfɛnm ni nnɔ nɛ. U là te lipekɩ ni nɛ ki kele' kugbɔnku nnɔ (3:1; 4:1). Pɔl taan' u wɔkn' itáan nnɔ miwɔknm mà kɛ nnɔ mijenjenm bo nɛ ki kele' kugbɔnku kuu ni. U kele' kù ki de' Kristo yaab bà ɲa yé Sufmbɛ nnɔ nɛ. Kugbɔnku kuu ya mɛsenkpɛike si: Efes yaab ń bende Uwien bonde' wɔ ń sɔn itɔn yà nɛ. Ní yé tibont tà là buɔ, Yesu cère' binib bende' tù nɛ. Uwien bonde' haali uyoyo ɲɔ wɔ ń taan nà kɛ te kitink bo nin kutaaku bo nɛ kí taa kí ɲukn Yesu Kristo.

Kí cin liyul 1 kí tí baa 3, Pɔl tɔke' bɛ ki ye: Yesu Kristo nɛ baa' ki kpo' udɔpɔnɔn bo ki cère' bɛn nin Uwien taan' buɲɔbu, ki gben' kinɛnk kà là te bà yé Sufmbɛ nin bà ɲa yé Sufmbɛ nnɔ ya sɛsɛike. Nɛn bo, borm ɲa ji te bi'siik ni.

Kí cin iyul 4 kí tí baa 6, Pɔl tɔkeh Kristo yaab ki teh bɛ ń li ɲmɔbe mitekjim nin uyɛnduɔn wà Uwien de' bɛ wù nnɔ, kí li fuobe mifuobfɛnm. Wà kele' kugbɔnku kuu nnɔ tɔkeh piiciɛb ki teh bɛ ń bɛ ń li yíe bi'puob tɛn Kristo yíe u'táan yaab ma bo, ki kpo' bi'biere bo nnɔ nɛ.

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ Uwien ya yíem bo. N kieh kugbɔnku kuu ń de bà yé Uwien yaab kí ńɛ *Yesu Kristo bo, ki du u'bo ki te [Efes ya du ni] nnɔ nɛ. ² Ti'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ń juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduɔn.

Uwien tien' tɛ mimɔnm mà Yesu Kristo bo

³ Tí pèke mɛn Uwien ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya Baa. Ti yé wɔn Kristo yaab ma nnɔ nɛ Uwien tien' tɛ u'mɔnm kɛ ya bol. Mimɔnm nnɔ yé paaki bó yaam nɛ, kí yé *Mifuoɲaanm yaam. ⁴ Tɔ, u là cère' ti yé Kristo yaab nɛ kí gɛnde' tɛ kí laa' wa laan ńɛn' uɲɛndun ɲɔ tí li yé u'yaab, kí la li ɲmɔbe biil u'nun bó. U yíe tɛ nɛ, ⁵ kí juɔ' kí gɛnde' tɛ kí tien' tɛ u'bumu *Yesu Kristo bo. U yíe nɛ kí cɛkre' u'yɛnm kí tien' nnɔ, ⁶ ɲɔ tí li pèkeh wɔ u ɲmɔbe ukpɛike wà nnɔ bo nin u tien' tɛ tinimɔnt tà kí ńɛ u'Bijɛ wà u yíe wɔ nnɔ bo.

⁷ Wɔn u'Bijɛ ya sɛm bo nɛ u de' tɛ kí wiɛ', kí fère' tɛ ti'biere, kí wuɔn' tɛ u ɲmɔbe tinimɔnt tù yɛbe kí tí kpɛ ma bo. ⁸ U tien' tɛ tinimɔnt nnɔ kí gbien', kí de' tɛ miyɛnfuom nin mibɛnm isɛn kɛ ni. ⁹ U cère' ti bende' tibonbɔlkaar tà u'yíem bo, u là cɛkre u'yɛnm wɔ ń tien tù Kristo bo nnɔ. ¹⁰ Ní lá kpaan' uyo la, u li tien tibonbɔlkaar tà nnɔ si: u li taan nà kɛ te kutaaku bo nin nà kɛ te kitink bo nnɔ Kristo ń li yé ni'kɛ ya bɛr.

¹¹ Uwien cère' ti yé wɔn Kristo yaab ma nnɔ nɛ kí là juɔ' kí gɛnde' tɛ tí li yé u'yaab. Uwien teh tibont kɛ u jɛke' ma bo nin u yíe ma bo, ¹² ɲɔ tinbi bà kpɛ' kí ɲmɔbe lidɛndenl Kristo bo nnɔ tí li pèkeh wɔn Uwien, u ɲmɔbe ukpɛike wà nnɔ bo nɛ.

¹³ Wɔn Kristo bo nɛ ni'mɔ lá cii' Uwien ya gɛr. Tù yé tigbɛmɔnt nɛ, kí yé tigbɛmɔnmɔnt tà cère' ni ɲmɛrɛ'. Ní teke' wɔ kí jin', nɛ Uwien dieke' nɛ. *Mifuoɲaanm mà u là pùon' kí ye u li de nɛ mè nnɔ nɛ yé kudɛku nnɔ.

14 *Mifuoŋaanm nnɔ bo, ti ben kein ki ye ti li ɛ Uwien bonde' lifaal là ki ble' u de' bà ki wiɛ' bi yé yaab nnɔ. Nɛn bo, cère mɛn tí li pèkeh wɔ u ŋmɔbe ukpíeke wà nnɔ bo.

Pɔl kàareh ki dienh Efes yaab

15 Nɛn bo nɛ n cii' ni tùɔrɛ' ki teke' Yonbdaan *Yesu ki jin', ki tùɔrɛ' ki yíe Uwien ya nib kɛ ma nnɔ, 16 nɛ n tuu ki faareh Uwien ni'bo, ki tien ni'bó n'kaare ni, 17 ki mieh ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya Wien wà yé ti'Baa ki ŋmɔbe ukpíeke nnɔ wɔ rí cère *Mifuoŋaanm rí de nɛ miyɛnfuom kí wuɔn nɛ wɔ, ní tùɔrɛ kí bɛnde wɔ. 18 N mieh wɔ wɔ rí wende ni'nun bó, ní bɛnde lidɛndɛnl là bo u yih nɛ nnɔ; kí bɛnde u'faal là mɔn ki ŋmɔbe lisel, u li taa lè kí de binib bà yé u'yaab nnɔ; 19 kí bɛnde kí ye u'tuɔm yebe ka tí ŋmɔbe mí kpɛ nin bà. U taah mè ki toreh tinbi bà teke' wɔ ki jin' nnɔ. U wuɔn' mituɔm bugben yebe ki kpɛ ma bo, 20 uyo wà u taa' mè ki mɛkre' Kristo bitenkpiib ni, ki taa' wɔ ki káan' u'nɔjie bó paaki bó nnɔ nɛ. 21 Kristo te nɛn saan nɛ ki ŋmɔbe mituɔm ki cɛn' ná kɛ te kutaaku bo ki ŋmɔbe mituɔm kɛ ya bol nin ná kɛ ŋmɔbe ticiɛnt kɛ ya bol. U'yel cɛn' iyel yà kɛ te. Na yé fɛnfɛnnɔ ya yel baba, lí cɛn' uyo wà we ní nnɔ mɔ ye nɛ. 22 Uwien cère' Kristo nɛ te' tibont kɛ bo litaal, kí tien' wɔ tibont kɛ ya cɛn. Wɔn nɛ yé u'taanl ya yul, 23 nɛ u'taanl yé u'gbɛnɛnt. U te li'ni ki tí gben', nɛ Uwien mɔ te u'ni ki tí gben'.

2

Mifuoɓfɛnm nin Kristo

1 Uyo uba ni là teh ibiɛrɛ nɛ ki biih Uwien, ki te tɛn bitenkpiib u'nun bó; 2 ki teh tɛn unɛndun yaab, ki boh wà yé isɛnpol ya cɛn ki te kutaaku nin kitink ya sɛsɛke nnɔ. Fɛnfɛnnɔ u ya cɛn nɛ ŋuuke unɛndun ya nib bà ŋa tuo' Uwien ya ñɔbu bó nnɔ; kí cèrɛh bi teh u yíe ná. 3 Uyo uba ti'kɛ mɔ là te tɛn bi ya nib nɛ, ki pɛ minisaaltetem bo, ki teh ti'yɛnm yíe ná. Ti'nisaaltetem nnɔ bo, ti là kpɛ Uwien rí dɛrɛ ti'tub tɛn binitɔb nɛ.

4 Ama Uwien nín muɔh binib micɛcɛkm ní tí kɛnde', ki yíe tɛ ki gbien'. Nɛn bo, 5 tinbi bà là te tɛn bitenkpiib Uwien ya nun bó, ka boh wɔ nnɔ, u cère' ti liebe' ki fuobe nin Kristo. U'juokm bo nɛ ni ŋmɛrɛ'. 6 Ti yé *Yesu Kristo yaab ma nnɔ nɛ Uwien taan' kí mɛkre' tinbi nin wɔn, kí cère' ti kèlɛ' wɔn Kristo saan paaki bó. 7 Uwien tien' tɛ nnɔ u'juokm bo nɛ kí ñɛ *Yesu Kristo bo, ŋɔ kí ñɛ dinnɔ kí li joh wɔ rí wuɔn kí ye u'nimɔnt yebe ka tí ŋmɔbe tú kpɛ nin bà nɛ. 8 Ni teke' *Yesu ki jin' ma nnɔ, nɛ cère' ni ŋmɛrɛ' Uwien ya juokm bo. Na yé ni'tuɔm bo nɛ ni ŋmɛrɛ', Uwien ya paabu bo nɛ ni ŋmɛrɛ'. 9 Na yé ni'tuɔn bo nɛ ni ŋmɛrɛ'. Nɛn bo, uba la li jɛbnh u'ba. 10 Kímɛ Uwien nɛ cère' ti ji yé ti yé bidɛnb bà nɔ. Ti yé *Yesu Kristo yaab ma nnɔ nɛ Uwien tien' tɛ binifɛnb ŋɔ tí li sɔnh ituɔnmɔnmɔn yà u là juɔ' kí bonde' yè kí ble' tɛ nnɔ.

Yesu Kristo bo nɛ ti'kɛ taan' ki tien' unibaab

11 Nɛn bo, tiɛrɛ mɛn kí ye bi maa' nɛ ma na yé Sufmɛ. U yo uba *Sufmɛ là yih nɛ bà ŋa jie' pun nɛ, kí yih bi'ba bà jie' ipun. Unisaal nɛ jie' bi'pun nɛ upunjie ya díeku te bi'bo. 12 Tiɛrɛ mɛn kí ye uyo nnɔ, na là bɛn Kristo, ka là ŋmɔbe sɛn ní li yé Israyel yaab, ka là te kujɔtiekú kùa Uwien cuo' kù nin u'nib mibolm mà yebe, kí pùon' lipuonl kí de' bɛ nnɔ ni. Na là ŋmɔbe dɛndɛnl, ka bɛn Wien ni'fuobm ni kitink kɛ bo. 13 Ama ninbi bà là jɛnde' Uwien nnɔ, fɛnfɛnnɔ ni yé *Yesu Kristo yaab ma nnɔ, Uwien cère' ni nɛkn' wɔ kí ñɛ wɔn Kristo ya sɛm bo nɛ.

¹⁴ Kime wɔn Kristo ne cère' ti ηmɔbe uñɔkpaan. U taan' *Sufmbɛ nin bà ηa yé *Sufmbɛ ki tien' linibol liba. U kpo' udɔpɔnpɔn bo, ki gben' kinɛnk kà là te tɛn liguonl ki bore' bɛ nnɔ. ¹⁵ U cère' *Sufmbɛ ya yiko nin u'wɔb nin u'tentienm ηa ji ηmɔbe tuɔm. U taan' *Sufmbɛ nin bà ηa yé *Sufmbɛ ki tien' linibofɛnl bi tɛ nin wɔ. U tien' nnɔ ne ki cère' bi ηmɔbe uñɔkpaan. ¹⁶ U kpo' udɔpɔnpɔn bo ne ki taan' bà yé Sufmbɛ nin bà ηa yé Sufmbɛ ki tien' unibaab ki cère' bɛn nin Uwien taan' buñɔbu. U tien' nnɔ ne ki gben' kinɛnk kà là bore' bɛ nnɔ. ¹⁷ Kristo baa' ki là tɔke' ninbi bà là jɛnde' Uwien nin bà là nɛke wɔ nnɔ uyɛnduɔn ya gɛr nɛ. ¹⁸ Kristo bo ne Mifuoñaanbaabm cère' ti'kɛ laa' usɛn tí nekn Baa Uwien.

¹⁹ Nɛn bo, ninbi bà ηa yé *Sufmbɛ nnɔ, na ji yé cɛnb bii binib bà ñɛn' niba bó ní, ama ni ji yé Uwien ya nib ya biba nɛ, kí yé u'dɛn yaab mɔ. ²⁰ Ni te tɛn kuduku kùà bi meh kù ya bont nɛ. *Yesu ya tondb nin *Uwien ya ñabonsɔknɛ nɛ yé kuduku nnɔ ya tɛnpuul, nɛ *Yesu Kristo bugbɛn yé litɛnl là co litɛnpuul nnɔ. ²¹ Wɔn bo ne kuduku nnɔ ya bont kɛ tɔ tu'tɔr bo ki kpɛnh, ki tí tien' kuduku kùà yé Yonbdaan yaaku. ²² Ni yé wɔn Kristo yaab ma nnɔ, ni'mɔ yé kuduku nnɔ ya bont ya tuba nɛ, ki taan' ki tien' libuɔl là Uwien te kí ñɛ *Mifuoñaanm bo.

3

Pɔl tɔke' bà ηa yé Sufmbɛ tigbɛmɔnmɔnt

¹ *Yesu Kristo ya tuonl bo ne min Pɔl te lipekɫ ni ninbi bà ηa yé *Sufmbɛ nnɔ bo. ² Ni cii' Uwien ya nimɔnt bo, u de' nni lituonl là ní sɔn kí de nɛ nnɔ bó. ³ U là cìbre' n'nun bó ki cère' n bɛnde' u'gbɛbɔlkaar nɛ ki kɛle' tù mikpiɛkm kugbɔnku kuu ni waamu. ⁴ Ni kaan' tù la, ni li fre kí bɛnde kí ye n ηmɔbe miɛnm tigbɛbɔlkaar nnɔ bo. Tù wɔngɛh Uwien lá li tien ná kí ñɛ Kristo bo nɛ. ⁵ Uwien ηa là cère' uyo bo yaab bɛnde' tigbɛbɔlkaar nnɔ, ama fɛnfɛnnɔ wuɔ Mifuoñaanm cère' u'yaab *Yesu ya tondb nin u'ñabonsɔknɛ bɛnde' tù. ⁶ Tigbɛbɔlkaar nnɔ si: kí ñɛ u'gbɛmɔnmɔnt bo, bà ηa yé *Sufmbɛ li taan nin *Sufmbɛ kí ji Uwien ya faal, kí taan kí tien unibaab, kí taan kí li te Uwien là pùon' lipuonl là nnɔ ni, kime bi'kɛ yé *Yesu Kristo yaab nɛ.

⁷ Uwien ya nimɔnt nin u'paabu bo nɛ u cère' n yé u'tonsɔnl, kí tɔkeh binib u'gbɛmɔnmɔnt nnɔ. ⁸ Min wà yé Uwien ya nib ya gbaarkɛ nnɔ, Uwien tien' nni tinimɔnt ki ye ní tɔke bà ηa yé *Sufmbɛ nnɔ kí ye Kristo yé lifaal là mɔn ki tí kɛnde' nɛ; ⁹ kí wuɔn binib kɛ bɛ ní tùɔrɛ kí bɛnde Uwien teh ma bo nibonn ná u là bobn' nɛ lididikɫ bo nnɔ. Wɔn Uwien wà ñɛn' tibont kɛ nnɔ nɛ là bɔle' nɛ u'ba saan haali uyo bo. ¹⁰ U tien' nnɔ ηɔ kí ñɛ u'taanl bo, ná ηmɔbe mituɔm kɛ ya bol nin ná ηmɔbe ticiɛnt kɛ ya bol kí te paaki bó nnɔ ní bɛnde Uwien ηmɔbe miyɛnuom isɛn kɛ ni ma bo nɛ. ¹¹ Nnɔ nɛ Uwien là bobn' wɔ ní tien ná haali uyo bo nnɔ, u ji tien' nɛn nɛ ti'Yonbdaan *Yesu Kristo bo. ¹² Ti teke' Kristo ki jin' ma ki yé u'yaab nnɔ bo nɛ ti ηmɔbe usɛn tí nekn Uwien nin midum. ¹³ Nɛn bo nɛ n gbáanh nɛ, ni la cère ni'gbɛnɛnt ní yɔrɛ n jinh ijɛnd yà ni'bo nnɔ bo. Ama cère mɛn n'jɛnd nnɔ ní li yé ni'bo ukpiɛke.

Kristo yɛ tɛ

¹⁴ Nɛn bo nɛ n gbaandɛh Baa Uwien ya nun bó. ¹⁵ Wɔn nɛ yé kutaaku bo yaab nin kitɛnk bo yaab kɛ ya Baa. ¹⁶ N miɛh wɔ u'kpiɛke yɛbe kí tí kɛnde' ma nnɔ bo wɔ ní cère *u'Fuoñaanm ní de nɛ mituɔm, ní li yé binib bà ya fɛl co nɛ. ¹⁷ N liebe' kí miɛh wɔ, wɔ ní cère Kristo ní li te ni'fɛl ni kí tí gben nɛ.

Ni teke' wə ki jin' ma nnə bo, n mieh wə wə rí cère ní li faa miyíem ni, kí li se mənəmən, ¹⁸ nɔ ninbi nin u'nitəb kɛ rí fre kí bende Kristo ya yíem yɛbe ka nɔmɔbe biɛn isɛn kɛ ni ma bo; ¹⁹ kí bende kí ye u'yíem yɛbe kí tɪ gɛbre' unisaal ya bɛnm; kí li nɔmɔbe Uwien ya tetem kɛ kí tɪ gben'. ²⁰ Uwien nɛ li fre kí tien tɛ nɛ rí li yɛbe kí cɛn ti maaleh ná nin ti mieh wə ná, kí nɛ u'tuəm má te tɪ'ni kí sɔnh ituon nnə bo. ²¹ Wɔn si ukpíeke u'taanl yaab ni *Yesu Kristo bo yo kɛ yo haali nin uyo wà nɔmɔbe gbenm. Ami.

4

Uwien cère' Kristo yaab kɛ taan' kí tien unibaab

¹ Tɔ, min Pəl wà te lipɛkl ni Yonbdaan bo nnə sureh nɛ; ní cère ní tetem rí li selndeh Uwien wà yin' nɛ nnə; ² kí li jindeh ní'ba tingi isɛn kɛ ni, kí li nɛ nin unil kɛ, kí li nɔmɔbe liyɛnguol, kí li yíe tɔb, kí li nɔmɔbe sukɛ tɔb bo. ³ *Mifuoñaanm taan' nɛ kí tien' unibaab ma nnə, nɪkn mɛn kí li tɛ kí nɛ uñəkpaan bo. ⁴ Uwien cère' tɪ'kɛ taan' kí tien' tigbɛnɛnt tuba nɛ. *Mifuoñaanm mɔ te miba nɛ. Nɛ Uwien yin' tɛ lidɛndɛnl là bo nnə mɔ te liba nɛ. ⁵ Yonbdaan te uba nɛ. Mitekjim mɔ te miba nɛ. Uwien ya nunsii mɔ te uba nɛ. ⁶ Uwien te uba nɛ, kí yé unil kɛ ya Baa. Wɔn nɛ cɛn' ná kɛ te, kí te unil kɛ ya fɛl ni, kí taah unil kɛ u sɔnh u'tuon.

⁷ Ama tɪ'ni wà kɛ laa' bupaabu Kristo de' wə ki kpaan' ma bo nɛ. ⁸ Nɛn bo nɛ nɪ kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni kí ye:

«U doh paaki uyo wà nnə,
u tuke u cuo' bà tiyonbt nnə nɛ,
kí de' binib bupaabu.»

⁹ Tɔ, u don' paaki ya tingi si ba? Ni yé nɛ rí wuɔn kí ye u kpíe' kí jiiɛɛ' dɛntingi nɛ. ¹⁰ Wà jiiɛɛ' dɛntingi nnə, wɔn nɛ don' paaki mɔ kí gɛbre' kutaaku nɔ wə rí li te ní'kɛ saan. ¹¹ Wɔn nɛ de' unil kɛ bupaabu. U cère' biba yé bitondb, bitɔb yé u'nɔbonsəknb, bitɔb mɔ kpaandeh tigbɛmɔnɔnt, bitɔb yé bà likeh u'taan yaab*, bitɔb mɔ yé Uwien ya gbɛr ya wɔnwəknb. ¹² U de' bupaabu nnə nɔ wə rí bonde Uwien ya nib bɛ rí li sɔnh u'tuonl, kí cère u'taanl là yé u'gbɛnɛnt nnə rí kpéɛ mitekjim ya sɛn ni nɛ. ¹³ Nnə nɛ tɪ'kɛ li nɔmɔnɔmɔbe kí tɪ tien unibaab mitekjim ya sɛn ni, kí bende wɔn Uwien ya Bijɛ mənəmən, kí li yé binib bà kpéɛ' mitekjim ya sɛn ni, kí li te tɛn Kristo kí tɪ gben. ¹⁴ Nnə nɛ ta ji li te tɛn bumu. Ta ji li te tɛn buñɛɛbu bùa iñungɛgbɛl tureh bù kí joh ikele kɛ. Binib ya wɔknm má tulndeh binib nɔ ji nɔmɔbe tɛ kí pekreh tɛn kutafaaku nɛ tuke tɛ. Nib nɔ ji li lɛɛ kí tuln tɛ nin bi'tonɔnku. ¹⁵ Ama tɪ li yíe tɔb, kí li tɔkeh tɔb tigbɛmɔnt. Nnə nɛ ti li kpéɛ isɛn kɛ ni, kí li te tɛn Kristo. Wɔn nɛ yé u'taanl ya yul. ¹⁶ Wɔn nɛ taan' u'nib kɛ kí cère' bi tien' unibaab tɛn tigbɛnɛnt ya gbɛnɛnbɛl tutuuke i'tɔ bo kí tũɛɛ' kí co ma bo. Tigbɛnɛnt ya gbɛnɛnbɛl kɛ sɔnh i'tuon mənəmən la, tigbɛnɛnt nnə kɛ kpiɛnh nɛ. Kristo ya taanl yaab mɔ yaam te nnə nɛ. Bi yíe tɔb la, litaanl nnə kpiɛnh mənəmən nɛ mitekjim ya sɛn ni.

Mitetekpaam nin mitetɛfɛnm ya gbɛr

¹⁷ Nɛn bo nɛ n nɪikeh kí tɔkeh nɛ tigbɛr tuu nɔ Yonbdaan ya yel bo kí teh: Ni la ji rí li fuobe tɛn binib bà nɔ pɛ Wien bo. Bi'yɛnmaale kɛ pɛ bonfɛnm bo nɛ. ¹⁸ Bi'nun nɔ wien. Bi'yufaa nɛ cère' ba bɛn niba. Nɛn bo nɛ ba rí lɛ

* **4:11** Bi lɛbre' iñɔbon yà kí ye bitɔb yé bà likeh u'taan yaab nnə; i kɛle' Grekmbɛ ya lenm ni kí ye biwɛnkpaab nɛ.

Uwien de' u'nib mifuobfɛnm mà nnɔ. ¹⁹ Ba ji ben nà mɔn, ka ben nà bre, nɛ ki taa' bi'ba ki de' lisɔnsɔndl, ki ŋaake ki teh tijɔknt ya bonn kɛ ya bol.

²⁰ Ninbi wɔn, na yé ni benge' nen nɛ Kristo bo. ²¹ Ni là cii' Kristo ya gber nɛ, nɛ bi là wɔkn' nɛ tun nɛ kí ñɛ wɔn *Yesu Kristo ŋmɔbe tigbɛmɔnt tà nnɔ bo, bii ba? ²² Nɛn bo, dàan mɛn ni'tetepaam, mɔ yé minisaaltetem mà là saah nɛ ki cèreh ni'nun fɔke tibont tà lɛreh binib nnɔ bo nɛ. ²³ Cère mɛn Uwien ní lèbre ni'tetem nin ni'yɛnm, ²⁴ ŋɔ ní li ŋmɔbe mitetefɛnm mà Uwien tien' mè u yíe ma bo nnɔ. Tigbɛmɔnt nɛ cère' mitetem nnɔ mɔn, ki cuube.

²⁵ Nɛn bo, dàan mɛn kutonnɛnku. Wà kɛ ní li tɔkeh u'tɔ tigbɛmɔnt, kime ti taan' ki tien' tigbenent tuba nɛ. ²⁶ Ni'benku ni ben' la, ní cuo ni'ba ki la tien biere, ki la cère ni'benpiebe nnɔ ní lu uwien. ²⁷ La de mɛn sɛnpol sɛn uba nin utɔ. ²⁸ Wà suh la, wɔ ní dàan bunasubu, kí li yé unimɔn, kí li sɔnh itùon nin inunmɔn, kí lɛ u yíe nà u'ŋɔje bo, ŋɔ kí pu bijiinb mɔ. ²⁹ Ni la cère inɔbonbil ní li ñɛh ni'ñuɔn ni. Ama ni ye ní li len la, ní cère nè ní li yé inɔbon yà mɔn, kí fre kí tore binib ní wiebe bɛ ma bo bɛ ní kpére mitekjim ya sɛn ni, kí cère bà cenge ni'bó nnɔ ní lɛ mimɔnm. ³⁰ La cère mɛn *Uwien ya Fuoŋaanm ya yɛnm ní saa, kime Uwien taa' mɛn nɛ ki dieke' nɛ, ki gu lidaali là u li dɛ nɛ kí wiɛ. ³¹ Ni la cère ni'benku ni ní li to tɔb bo, ki la ŋuuh tɔb bo, ki la li ŋmɔbe benpiebe, ki la kɔnh nin tɔb jɛr, ki la sukreh tɔb, ki la cère biɛrm miba nin mitɔm ní ji ní li te ni'ni. ³² Li yé mɛn binimɔnb, kí li muɔh tɔb micɛɛkm, kí li fèreh tɔb tɛn Uwien fère' nɛ Kristo bo ma bo.

5

¹ Ni yé Uwien ya bumu u yíe nɛ ma nnɔ, li te mɛn tɛn wɔn. ² Li ŋmɔbe mɛn miyíem ni'fuobm ni, tɛn Kristo yíe tɛ ma ki taa' u'ba ki tien' bupaabu nin kitɔtuɔrwɛnk nnɔ. Lituɔrl nnɔ te tɛn lɛfina nɛ ki nu ki ŋmɛ, kí sɔnge Uwien ya yɛnm.

³ Ni yé Uwien ya nib ma nnɔ, na ji kpɛ bɛ ní li taakeh lisɔnsɔndl nin tijɔknt ya tùon kɛ ya bol nin ununfɔke ya yel ni'ni mɔnɔn. ⁴ Na ji kpɛ ní li lienh ñɔbonbil nin jàrlenm, ki la lienh tibont tà ŋmɔbe tijɔknt bo. Nà kpɛ ní li teh nè si: ní li faareh Uwien nɛ. ⁵ Tùɔre mɛn kí bɛnde kí ye wà kɛ teh lisɔnsɔndl nin wà kɛ sɔnh tijɔknt ya tùon nin wà kɛ ŋmɔbe ununfɔke lifaaciɛnl ŋa ŋmɔbe gbiin Kristo nin Uwien ya bɛl ni. Wà kɛ ŋmɔbe ununfɔke lifaaciɛnl bo la, lifaaciɛnl yé u'bo ibule nɛ.

⁶ La cère mɛn uba ní taa gbɛfɛnm uba kí lɛre nɛ. Uwien ya benku ni beh bi ya nib bo nɛ, kime ba ciih u'ñɔbu bó. ⁷ Ni la cère ninbi nin ni ya nibol ní li tɛ gber.

⁸ Uyo uba ni'mɔ là te licinñunl ni nɛ. Fɛnfɛnnɔ, ni yé Yonbdaan yaab ma nnɔ, ni ji te kuwenwenku ni nɛ. Nɛn bo, li fuobe mɛn tɛn kuwenwenku ni yaab. ⁹ Kime kuwenwenku cèreh ti teh tinimɔnt kɛ ya bol nɛ, ki teh nà cuube, ki pɛ tigbɛmɔnt ya sɛn bo. ¹⁰ Sekn mɛn kí bɛnde nà sɔnge Yonbdaan ya yɛnm. ¹¹ La taa mɛn ni'ba kí kuɔn binib bà te licinñunl ni ya tùonfɛnfɛnm ni. Ama li ñɛndeh mɛn bi'gber upaan bo. ¹² A ye á tɔke bi buɔh ki sɔnh itùon yà nnɔ ya gber mɔnɔn la, ní ŋmɔbe ifɛ nɛ. ¹³ Ama bi buɔh ki teh nà kɛ nnɔ ñɛn' upaan bo la, na ji buɔ, ní ji te kuwenwenku ni nɛ. ¹⁴ Kime nà kɛ ñɛn' upaan bo la, ní ji yé kuwenwenku ni yaann nɛ. Nɛn bo nɛ bi ye:

«Sin wà gɔh la, á finde,
fi kí ñɛ bitenkpiib ni,
Kristo li wende ŋɛ.»

¹⁵ Nɛn bo, li bɛn mɛn, ni li fuobe ma bo, ki la ji ɛn li te tɛn ijɔr, ama wuɔn mɛn kɛ yɛ ni ɲmɔbe miyɛnfuom. ¹⁶ Uyo wà ni laa' libònl ní tien nà mɔn la, tien nɛ mɛn, kime ti te idɛn yà nɔ bre nɛ. ¹⁷ Nɛn bo, ji la yé mɛn jɔr, ama bɛnde mɛn Yonbdaan yíe nà. ¹⁸ La ɲuh mɛn daam ki yibeh, kime tideyibr cèreh binib teh fɛnfɛnm nɛ. Ama cère mɛn *Mifuoŋaanm ɛn li te ni'ni kɛ ti gben. ¹⁹ Li dondeh mɛn Yonbdaan, kɛ li gɛh iyuon kɛ ya bol ki ɲengeh wɔ nin ni'fɛl kɛ, kɛ li saakreh tɔb ya gbɛnɛnt, ²⁰ kɛ li faareh Baa Uwien uyo kɛ nibonn kɛ bo ti Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel bo.

Upii nin u'cɛ li fuobe ma bi'dencɛnl ni

²¹ Ni boh Kristo ma nnɔ, li blinh mɛn ni'yul ni'tɔb ya nun bó. ²² Bipiibe, li blinh mɛn ni'yul ni'ciɛb ya nun bó tɛn ni blinh ma ni'yul Yonbdaan ya nun bó nnɔ; ²³ kime uje yé u'po ya ciɛn tɛn Kristo yé u'taanl yaab ya ciɛn ma nɛ. Kristo ya taanl yé u'gbɛnɛnt nɛ, nɛ u yé u'taanl nnɔ ya ɲmienl. ²⁴ Nɛn bo, bipiib ɛn li blinh bi'yul bi'ciɛb ya nun bó isɛn kɛ ni tɛn Kristo ya taanl yaab blinh bi'yul u'nun bó ma bo. ²⁵ Bijɛbɛ, wà kɛ ɛn li yíe u'po tɛn Kristo yíe u'taanl ma, ki teke' li'kuum ki kpo' nnɔ. ²⁶ U tien' nnɔ ɲɔ lɛ ɛn li yé Uwien yaal nɛ, nɛ ki taa' miɲunm nin u'gber ki lùore' li'nib. ²⁷ U yíe bɛ ɛn baa u'saan, kɛ li mɔn ki windeh, kɛ la ɲmɔbe jɔknt, kɛ la ɲmɔbe miin, kɛ la gbè niba saan, ama bɛ ɛn li yé biŋaanb, kɛ la ɲmɔbe biil nɛ. ²⁸ Nnɔ nɛ ni kpe uje ɛn li yíe u'po tɛn u yíe u'ba ma bo. Uje wà kɛ yíe u'po la, u yíe u'ba nɛ. ²⁹ Kime nil ɲa kpele ki senge' u'ba. U jinh nɛ, kɛ likeh u'ba mɔnmɔnm tɛn Kristo jindeh u'taanl yaab ma, kɛ likeh bɛ mɔnmɔnm nnɔ. ³⁰ Tinbi Kristo yaab yé u'gbɛnɛnt nɛ. ³¹ Ni'kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Nɛn nɛ cère' uje kuon' upii la, u li dāan u'naa nin u'baa, wɔn nin u'po ɛn taan, nɛ bɛn bile nnɔ ɛn taan kɛ tien unibaab.» ³² Nibonbɔlkaann nnɔ yé niboncienn nɛ. Min bo, ni likeh Kristo nin u'taanl nɛ. ³³ Ama tigber bugbɛn likeh ni'mɔ nɛ. Uje kɛ ɛn li yíe u'po tɛn u yíe u'ba ma bo. Upii kɛ mɔ ɛn li boh u'cɛ.

6

Mubumu li fuobe ma bo lidencɛnl ni

¹ Mubumu, ni yé Yonbdaan yaamu nɛ, li boh mɛn ni'naambe nin ni'baambe, kime ni kpe ní li teh nɛn nɛ. ² «Li boh a'naa nin a'baa» yé liwɔbkipiekl là Uwien de' lɛ kɛ pole' lipol ki kɔɔbn' lɛ nɛ. ³ A pɛ li'bo la, «A li te liwiɛl ni nɛ, kɛ li ɲmɔbe limefɔkl uɲɛndun wuu ni.»

⁴ Bibaambe, la cère mɛn ni'bumu ya yɛnm ɛn li ɲɛh ni'ni. Ama ní li wubeh mù, kɛ li pekreh mù, kɛ li gbierɛh mù Yonbdaan yíe ma bo.

Iyonbe nin i'cɛnbaambe li te ma bo

⁵ Iyonbe, li boh mɛn ni'cɛnbaambe uɲɛndun wuu ni, kɛ li fɛnge bɛ imɔnmɔn, kɛ li sɔnh bi'tuon nin ni'fɛl kɛ tɛn ni te ma bo nin Kristo. ⁶ Ni la li boh bɛ bi'nun ni baba tɛn ni nuunh binib nɛ ɛn li pɛkeh nɛ, ama ní li teh tɛn ni yé Kristo ya yonbe nɛ, kɛ ni nuunh ní li teh Uwien yíe nà nin ni'fɛl kɛ. ⁷ Li sɔnh mɛn ituon nin uyɛnɲmaa, tɛn ni sɔnh ki dienh Yonbdaan nɛ, na sɔnh ki dienh nib. ⁸ Ni li bɛn kɛ ye wà kɛ teh nà mɔn, yé uyɔnb bii wa yé yonb la, mimɔnm nnɔ bo nɛ Yonbdaan li suu wɔ. ⁹ Iyonbe ya cɛnbaambe, ni'mɔ ɛn li teh ni'yonbe mɔnmɔnm, kɛ dāan liwɔbl, kɛ li bɛn kɛ ye ninbi nin bɛn kɛ tɛ Cɛnbaa uba nɛ paaki bó. Wɔn ɲa yíe uba kɛ cɛn' utɔ.

Uwien de' Kristo yaab tijekɔnwɛnt tà

¹⁰ N li len nà kɛ fɔre si: li nuunh mɛn ni'tuom Yonbdaan saan ɲɔ u'tɔcienn ɛn cère ní li faa. ¹¹ Taa mɛn Uwien dienh tijekɔnwɛnt tà kɛ nnɔ

Kugbɔnku kua Pɔl kɛle' ki de'

Filip yaab nnɔ

Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Filip yé Maseduɔnn ya tinfɛnm ya du nɛ. Pɔl joh u'sɛn nle bo nɛ ki tɔke' Filip yaab tigbɛmɔnmɔnt.

Pɔl kɛle' kugbɔnku kuu ki wuɔn' ki wɔn nin Filip yaab yíe tɔb ki gbien'. Ní tete nɛ bi lá cuo' Pɔl ki pɛkn' Yonbdaan ya tuonl bo. U te lipɛkl ni ka rí fre kí tore Filip yaab ma nnɔ nɛ ní wi wɔ cɛɛn, kime u cii' binib biba nuunh bɛ rí tuln bɛ nɛ (1:15-17; 2:21; 3:2, 18). Pɔl sɔn' uba ni' bó wɔ rí tí tore bɛ kí cenge tigbɛr nnɔ (2:19-30).

Pɔl faare' Filip yaab bi'pum bo, ki sure' bɛ, bɛ rí li ɲuuke tigbɛmɔnmɔnt nnɔ tinɔjɛr tule, kí la cère uba rí tuln bɛ.

Yesu dāan' u là ɲmɔbe nà kɛ, nɛ Uwien taa' tibont kɛ ki ɲukn' wɔ. Nnɔ nɛ Pɔl mɔ dāan' nà kɛ là yé u'bo lifaal nnɔ (3:3-10), kí tuo' kí jèndeh Yesu Kristo bo, nɛ kí tɔke' bɛ kí ye bi'mɔ rí tɛkn u'taal ni (3:17; 4:9), kí li ɲmɔbe uyɛnsɔnge uyo kɛ, kí li kpɛ buñɔbu.

Ifuonde

¹ Min Pɔl nin Timote yé *Yesu Kristo ya tonsɔnb nɛ. Ti kieh kugbɔnku kuu tí de bà kɛ yé Uwien ya nib kí ñɛ *Yesu Kristo bo, kí te Filip ya du ni nnɔ nin bà likeh Kristo ya taanl nin bi'totorb nɛ. ² Ti'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo rí juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduɔn.

Pɔl kàareh ki dienh Filip yaab

³ Uyo wà kɛ n tiere' ni' bó la, n faareh n'Wien ni'bo nɛ. ⁴ N kàareh kí dienh ni'kɛ uyo wà kɛ la, n kàareh nin uyɛnsɔnge nɛ. ⁵ Kime kí ñɛ lidaali là n baa' ni'saan kí lá tu dinnɔ, ni toreh nni nɛ n tɔkeh binib tigbɛmɔnmɔnt. ⁶ N du kí ye Uwien cin' lituonmɔnmɔnl là ni'ni nnɔ u li sɔn kí tí gben lè lidaali là *Yesu Kristo li baa ní nnɔ nɛ.

⁷ Ní kpɛ rí li ɲmɔbe i ya yɛnmaale ni'kɛ bo, kime n'yɛnm pɛ ni'bo nɛ. Uwien juoke' min nin ninbi kɛ ma nnɔ nɛ cère' ni tore' nni fɛnfennɔ wà n te lipɛkl ni nɔ nin uyo wà n là mɔh tigbɛmɔnmɔnt bo, kí nuunh binib rí tũre kí teke tí kí ji nnɔ. ⁸ Imɔn, Uwien nɛ yé umɔnkunl kí ye n yíe ni'kɛ nin n'fɛl kɛ. Kime n yíe nɛ tɛn *Yesu Kristo yíe nɛ ma bo nɛ.

⁹ N kàareh nà bo si: Uwien rí cère ni'yíem rí li yɛbreh kí joh ɲɔ ni'nun bó rí li wendeh ní li bɛndeh tibont kɛ ya tingi mɔnmɔnm, ¹⁰ ɲɔ kí sekn kí gènde nà mɔn. Nnɔ nɛ na rí li ɲmɔbe jɔknt, ka rí li ɲmɔbe biil mɔ lidaali là Kristo li baa ní nnɔ. ¹¹ *Yesu Kristo li cère ní li tuu kí teh nà cuube ɲɔ Uwien rí li ɲmɔbe ukpíeke nin kupɛnpɛku.

Pɔl mɔh tigbɛmɔnmɔnt bo

¹² N'yaabɛ, n yíe ní bɛnde kí ye nà tu' nni nɔ bo binib cii' tigbɛmɔnmɔnt kí yebe nɛ. ¹³ Nɛn bo, sojamɛ bà gu ubɛrcien den nin binitɔb kɛ bɛn kí ye Kristo bo nɛ n te lipɛkl ni. ¹⁴ N te lipɛkl ni ma nnɔ cère' Kristo yaab bà yebe du Yonbdaan bo kí gbien', kí laa' lifɛl cɛɛn, kí tɔkeh binib Uwien ya gbɛr ka fenge.

U kpo' udəpənpən bo nɛ.

⁹ Nɛn bo nɛ Uwien kpian' wɔ ki tɪ gbien',

ki de' wɔ liyel là cɛn' iyel kɛ,

¹⁰ ɲɔ bà te paaki bó nin bà te kitink bo nin bà te dɛntingi nnɔ kɛ cii' *Yesu ya yel la,

bɛ rí gbaan kí kpiɛke wɔ,

¹¹ ɲɔ inibol kɛ rí len kí ye *Yesu Kristo

nɛ yé tibont kɛ ya Yonbdaan,

kí kpiɛke tí Baa Uwien.

Li yé mɛn kuwenwenku uɲɛndun wuu ni

¹² Nɛn bo, n'jətíeɛ, ni yé binib bà tuu ki ɲmɔbe mibom nɛ. Ni la ɲmɔbe bom uyo wà n te ni'saan baba, ama fɛnfennɔ ma te ni'saan ma nɔ, li ɲmɔbe mɛn mibom ki cɛn' uyo wà n te ni'saan. Tùɔre mɛn kí li boh Uwien, kí li sɔnh itùon yà wɔngɛh ki teh ni ɲmɛrɛ' nnɔ kí tɪ gben. ¹³ Kímɛ wɔn Uwien nɛ sɔnh ni'ni, ki cèrɛh ni yíe u yíe nà, ki líeɛbe' ki cèrɛh ni teh nè mɔ.

¹⁴ Li teh mɛn tibont kɛ kí la ɲulnh, kí la findeh nin tɔb mɔ, ¹⁵ ɲɔ kí li yé binib bà ɲa ɲmɔbe biil, ka ɲmɔbe jɔknt, kí li yé Uwien ya bumu mùa mɔn ki tɪ gben' binib bà ɲa cuube, ka kpe sɛn ya siik ni, kí li te tɛn kuwenwenku kí wendeh uɲɛndun, ¹⁶ kí li tɔkeh bɛ tigbɛr tà dienh limiɛl. Nnɔ nɛ ninbi bo n li jɛbn n'ba lidaali là Kristo li baa ní nnɔ, kímɛ n sɔn' lituonl là nin inunmɔn nnɔ ɲa juore' fɛnm.

¹⁷ Ni'tekjim yé lituɔrl nɛ ki de' Uwien. Nba la, bi li ku nni. Bi ku' nni la, n'sɛm mɔ li tien lituɔrl nɛ kí pukn ni'yaal bó. Ní te nnɔ la, n ɲmɔbe uyɛnsɔnge nɛ ki poknh nin ni'kɛ. ¹⁸ Nɛn bo, ni'mɔ rí li ɲmɔbe uyɛnsɔnge kí li poknh nin nni.

Pɔlyie wɔ rí sɔn Timote nin Epafrodit

¹⁹ N daan ki ye Yonbdaan *Yesu de' usɛn la, n li sɔn Timote ni'saan itàan yiɛ bo, wɔ rí tɪ cenge ni'gbɛr, kí lá tɔke nni ɲɔ n'yɛnm rí duɔn. ²⁰ Kímɛ wɔn ɲa rí la, ma ɲmɔbe min nin wà maaleh ni'bó. Nil ɲa te ki cinbe ki tɔnge ni'gbɛr. ²¹ Bitɔb kɛ nuunh bi'tiɛma mɔnm nɛ, ba tɔnge *Yesu Kristo ya tuonl. ²² Ama Timote wɔn, ni bɛn wɔ, kí laa' u sɔn' ma bo. U sɔnh nin nni tigbɛmɔnmɔnt ya sɛn ni tɛn kibuk sɔnh nin ki'baa ma bo nɛ. ²³ Nɛn bo, n tɪ laa' n'gbɛr ya donbó la, n daan rí pɔk kí sɔn wɔn nɛ ni'saan. ²⁴ N du Yonbdaan bo ki ye min nin n'yul li baa ni'saan na rí taande. ²⁵ Ama n maale' ki ye ní kpe rí cère ti'ninjɛ Epafrodit rí líeɛbe ni'saan nɛ. U yé min nin wà tɛ ki sɔnh, kí tɛ ki mɔh limuɔl liba nɛ, kí yé unil wà ni sɔn' wɔ, wɔ rí lá de nni nà pɔrɛ' nni. ²⁶ U'nun mɔn wɔ rí tɪ rí nɛ ni'kɛ ama u'yɛnm saa' ní tɪ kɛnde', kímɛ ni cii' u'wíɛn bó. ²⁷ Imɔn, u bunge' kí tɪ benh wɔ rí kpo nɛ, ama Uwien muɔ' wɔ micɛcɛkm. Na yé u muɔ' wɔn baba nɛ micɛcɛkm, u muɔ' n'mɔ nɛ ɲɔ n'yɛnsaa la yɛbre kí pukn. ²⁸ Nɛn bo nɛ n teh tontonm rí cère wɔ rí líeɛbe ni'saan, ní tɪ rí tɪ lɛ wɔ ni'yɛnm rí sɔnge ɲɔ n'bugbɛn ya yɛnm rí duɔn waamu. ²⁹ Nɛn bo, teke wɔ mɛn nin uyɛnsɔngciɛn, kímɛ u yé Yonbdaan yɔ nɛ. Li selndeh mɛn binib bà kɛ te tɛn wɔn. ³⁰ Kímɛ Kristo ya tuonl bo nɛ u là sɛn' waamu wɔ rí kpo. Wa là jie u'miɛl, nɛ ki sɔn' nni lituonl là ninbi nin ni'yul ɲa bi li fre kí sɔn nni lɛ nnɔ.

3

Nà li cère unil rí li cuube Uwien ya nun bó

¹ Tɔ, n'yaabe, li poknh men Yonbdaan bo. Nĩ yé rí liebe kí kele ne n lá kpie' ki kele' ne ná nnɔ ne la, na ŋaabeh n'yenm, kime nen ne li cère ní ñe kinunbɔnk ni. ² Liike men n'yul bo nin bitonsɔnbierb; i ya sɛngbele jeh ki bungreh i'ba ne ki yih nè upunjie. ³ Tinbi ya punjie ne yé upunjie mɔn, kime *Uwien ya Fuoñaanm ne cèreh ti pukeh wɔ, ki jebnh ti'ba *Yesu Kristo bo, ka du ti'tiema tuɔm bo. ⁴ Nin nen ke ŋɔ min ŋmɔbe usen rí li du n'tiema tuɔm bo. Unil ye u ŋmɔbe usen wɔ rí li du u'tiema tuɔm bo la, n ŋmɔbe usen ki cɛn' wɔ. ⁵ Bi maa' nni, wienniin daali ne bi jie' n'punl. N yé Israyel ya bol ya nil ne, ki yé Bensamen ya yaabil. N'baambe ke yé Ebrembe ne. Yiko ya sɛn ni wɔn, n yé *Farisienmbe ya cekl yɔ ne ki pɛ u'bo mɔnmɔnm. ⁶ N'tuon ya sɔnm ni, n'nun là mɔn rí jɛnde Kristo ya taanl yaab ne. Yiko ya sɛn ni mɔ la, ma là ŋmɔbe biil yiko uba bo.

⁷ N là maaleh ki teh nen ke yé n'bo kpele ne. Ama Kristo bo n laa' nĩ yé fɛnm ne. ⁸ Imɔn ne, n yin' nibonn ke fɛnm kime n bende' *Yesu Kristo n'Yonbdaan ma nnɔ, nen ne cɛn' nibonn ke. Wɔn bo ne n daan' nibonn ke, ki ye ni'ke yé tibint ŋɔ rí li yé wɔn Kristo yɔ ne, ⁹ kí li te nin wɔ kí tí ghen. Na yé n pɛ *yiko bo ma nnɔ ne ki yé ugbemɔndaan. N teke' Kristo ki jin' ma nnɔ, ne ki yé ugbemɔndaan. Uwien bɔh binib bigbemɔndenb kí ñe mitekjim bo ne. ¹⁰ N yie nibonbaabn ná si: rí li ben Kristo ne, kí li ben u mekrm ya tuɔm, kí taan nin wɔ u'jɛnd ni, kí tí kpo ten wɔn, ¹¹ ŋɔ kí li daan ki ye n'mɔ li mekre bitenkpiib ni.

Pɔl tiinh kí cuube lisuul ya bɔl

¹² Na yé n ye n baa' lisuul nnɔ ya bɔl ŋɔ ne, ka yé n ye n yé wà niba ŋa ji pɔre' wɔ ne. Ama n mɔndeh ki tiinh rí nɛnde lè ne, kime *Yesu Kristo ne cuo' nni ki tien' u'yɔ. ¹³ N'yaabe, ma ye min nɛnde' lisuul nnɔ ŋɔ ne. N'nun mɔn nibonn ná bo si: rí sunde ná tien' n'puoli bó ne, kí li bɔ minɔnm bo ki joh inun bó. ¹⁴ N tiinh ki cuube lisuul ya bɔl ne, ŋɔ *Yesu Kristo bo rí lɛ Uwien yin' tɛ wɔ rí de tɛ lisuul là paaki bó nnɔ. ¹⁵ Tinbi bà ke tien' binicekrkaab mitekjim ya sɛn ni nnɔ, cère men tí li maaleh nnɔ. Ni tí ŋmɔbe iyɛnmaale i'ba i bore' nin yii la, Uwien li wuɔn ne i'tingi. ¹⁶ Nĩ te ma ke la, cère men tí li tuu ki kpe usen wà ti li là kpe wù ki lá baa' fɛnfennɔ nɔ.

¹⁷ N'yaabe, ni'ke rí tekn n'taal ni, kí li tɔreh ki sekndeh binib bà teh ti là wuɔn' ne ki ye ní li teh ma bo nnɔ. ¹⁸ Kime n là kpie' ki tɔke' ne ŋɔ, kí tí tɔkeh ne fɛnfennɔ wuɔ nin tinunsiir ki teh binib bà yebe ne ŋmɔbe mitetem mà cère' bi yih Kristo ya kuum udɔpɔnpɔn bo fɛnm. ¹⁹ Bi li tí fɔre kí juore fɛnm ne. Bi'bent ne yé bi'Wien. Bi jebnh bi'ba bi'fe ya tuon bo ne. Bi'yɛnmaale ke pɛ uɛndun ya bont bo ne. ²⁰ Tinbi wɔn, ti yé paaki bó yaab ne. Nen bo ne ti gu nin inunmɔn lidaali là Yonbdaan *Yesu Kristo ti'Ŋmienl li ñe ni'bó kí baa ní, ²¹ kí lèbre ti'gbɛnent tà ŋa ŋmɔbe sel nnɔ kí nenge u'yaar tà ŋmɔbe ukpieke nnɔ, kime u ŋmɔbe mituɔm wɔ rí cère tibont ke rí tuo u'ñɔbu bó.

4

¹ Nen bo, n'yaabe, n yie ne ne, kí dɔkn' ne cɛen. Ninbi ne yé n'bo n'yɛsɔnge, ki yé n'bo lisuul là bi dienh lè wà mɔn' ki faake'. Tùɔre men kí li pɛ Yonbdaan ya sɛn bo nnɔ.

Igbiere

² Efodi nin Sentik, n sureh ne nibonn ná bo si: Yonbdaan bo ní li lienh ki ciuh tɔb bó. ³ Sin n'tonsɔntɔ, umemɔndaan, n gbáanh ŋe ne, á tore be

kime bi yé bipiib bà nin Kleman nin n'tonsəntəb là m̀nde' ki tore' nni tigbɛm̀nɔnt ya təkɛm ni nɛ. Uwien kɛlɛ' bi'yel limiel ya gbɔnku ni nɔ.

⁴ Yonbdaan bo, li poknh mɛn uyo kɛ. N liɛbe' ki təkɛh nɛ nɛ, li poknh mɛn. ⁵ Li n̄mɛ mɛn nin binib kɛ. Yonbdaan ya babaadaali nɛkn' ní nɔ. ⁶ La c̀rɛ mɛn iyɛnmaale rí li wiɛbe nɛ niba bo, ama ní li k̀areh isɛn kɛ ni, kí li gbáanh Uwien, kí li faareh wɔ, kí li mieh wɔ ná p̀rɛ' nɛ. ⁷ Nnɔ nɛ Uwien ya yɛnduɔn wà cɛn' unisaal ya bɛnm kɛ nnɔ, li de nɛ lifɛsɔngl, kí c̀rɛ ni'yɛnm rí li dɔ kí n̄ɛ *Yesu Kristo bo.

⁸ Tɔ, n'yaabɛ, c̀rɛ mɛn ni'nun rí li m̀n ná kɛ yé nibonm̀nn nin ná kɛ kpɛ bɛ rí li boh nɛ nin ná kɛ cuube nin ná kɛ n̄a n̄mɔbe jɔknt nin ná kɛ kpɛ bɛ rí li yíe n̄ɛ nin ná kɛ n̄mɔbe lisel nin ná m̀n ki tí gbɛn' ki n̄mɔbe kupɛnɛkɛ bo. ⁹ Li teh mɛn ni bɛngɛ' ná n'saan, ki cii' n̄ɛ, ki teke' n̄ɛ, ki laa' n teh n̄ɛ nnɔ, n̄a Uwien uyɛnduɔn ya daan rí li te nin nɛ.

Pəl faareh Filip yaab bi'pum bo

¹⁰ N n̄mɔbe uyɛnsɔngɛ Yonbdaan bo ki gbien', kime ni ji fre' ki wuɔn' ki ye ni tien n'ból. Ni lí là tien n'ból nɛ, ama na là laa' sɛn nɛ ní wuɔn kí ye ni tien n'ból. ¹¹ Ná yé n te tijiint ni nɛ c̀rɛ' n lienh nnɔ, kime n bɛngɛ' n li fuobe ma bo isɛn kɛ ni. ¹² N bɛn n li fuobe ma bo tijiint ni bii ligbɛl ni. N bɛngɛ' uyo kɛ, n li fuobe ma bo isɛn kɛ ni. N jinh ki gbuokeh bii n te mik̀nɛm la, n n̄mɔbe ki gbien' bii n n̄mɔbe waamu la, n bɛn rí li tien ma. ¹³ Kí n̄ɛ Kristo wà dienh nni mituɔm nnɔ bo nɛ n li fre kí tien ni'kɛ.

¹⁴ Nin nɛn kɛ, ni tore' nni n'jɛnd ni ma nnɔ, ni tien' ní m̀n nɛ. ¹⁵ Ninbi Filip yaab m̀nɔn bɛn ki ye uyo wà n là siereh Maseduɔnn ya tinfɛnm ni nnɔ, ninbi baba n̄a rí la, Kristo ya taanl liba m̀nɔn n̄a là n̄ɛn' ni'ba ki tore' nni. N là cin' u ya yo nɛ ki təkɛh binib Kristo ya gbɛm̀nɔnt mitinfɛnm nnɔ ni. ¹⁶ N là te Tesalonik ya du ni uyo wà nnɔ, ni là n̄ɛkn' nni ná p̀rɛ' nni ní g̀brɛ' bolm miba. ¹⁷ Na yé n nuunh mipum baba nɛ; ama n nuunh ni'pum nnɔ bo, Uwien rí c̀rɛ ní lɛ mim̀nɛm kí gbien nɛ.

¹⁸ Ni de' nni ná nnɔ, ni'kɛ kɔn' n'nuɔ ni. Ní yɛbe ki cɛn' n là ciekɛ ná m̀nɔn. Ni sɔn' Epafrodit wɔ rí lá de nni ná nnɔ, n laa' n̄ɛ, nɛ ki ji n̄mɔbe ki gbien'. Ni'pum nnɔ te ten lituarl là m̀n li'nu n̄mɛ, Uwien teke' l̄ɛ, u'yɛnm sɔngɛ li'bo nɛ. ¹⁹ N'Wien n̄mɔbe ukpiɛkɛ, ki n̄mɔbe lifaal ki gbien' ma nnɔ, *Yesu Kristo bo, u li de nɛ ná kɛ p̀rɛ' nɛ. ²⁰ C̀rɛ mɛn tí kpiɛkɛ tí' Baa Uwien uyo wà n̄a n̄mɔbe gbɛnm. Ami.

Ifuondfɔrke

²¹ Ní fuonde binib bà kɛ yé Uwien yaab kí n̄ɛ *Yesu Kristo bo nnɔ jɛjɛ kí de nni. Kristo yaab bà te n'saan nnɔ m̀n fuondɛh nɛ.

²² Uwien ya nib kɛ fuondɛh nɛ. Uɛrciɛn Sesa ya tonsɔnb bà yé Uwien ya nib nnɔ t̀rɛh ki fuondɛh nɛ. ²³ Yonbdaan *Yesu Kristo rí juokɛ nɛ.

Kugbɔnku kua Pɔl kele' ki de'
Kolɔs
yaab nnɔ
Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Kolɔs yé Asi ya tinfɛnm ya duciɛn uba nɛ. Ni naan Pɔl nin u'yul ɲa jon' ni'ból. U'tonsɔntɔ Epafas nɛ cin' ki tɔke' ni'ból Yesu ya gber (1:7; 4:12).

Pɔl cii' bitonnɛndɛnb biba wɔknh Kolɔs yaab miwɔknm mà ɲa kpe sɛn ki tɔkeh bɛ ki teh bi li paan iyaajebok bo nɛ kí ɲmɛrɛ. U te lipɛkl ni ka rí fre kí jo ni'ból ma nnɔ nɛ ki kele' kugbɔnku kuu nɔ ki de' bɛ.

Kí cin iyul 1:1 kí tí baa 2:5 Pɔl wuɔn' ki ye Yesu Kristo nɛ ɲmɔbe mituɔm tibont kɛ bo, ki yé u'taanl ya yul. Wɔn nɛ kpe bɛ rí li pukeh wɔ.

Kí cin iyul 2:6 kí tí baa iyul 2:23 Pɔl tɔkeh Kolɔs yaab kí teh bɛ rí liike bi'yul bo, ki la li cengeh binib bà wɔknh miwɔknm mà ɲa kpe sɛn nnɔ ya gber, ama bɛ rí li co bi ɲmɔbe mitekjim mà nnɔ kenken.

Kí cin iyul 3 kí tí baa 4:6 Pɔl tɔkeh bɛ bi li fuobe ma bo itáan ni nin idencɛn ni nin binitɔb nɛ. U tí fɔrɛ' kugbɔnku kuu nɔ nin ifuonde nɛ (4:7-18).

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ Uwien ya yíem bo. Min nin ti'ninje Timote nɛ kieh kugbɔnku kuu tí de ² ninbi ti'yaab bà te Kolɔs ya du ni ki yé Uwien yaab ki du Kristo bo nnɔ. Ti'Baa Uwien rí juoke nɛ, kí de nɛ uyenduɔn.

Pɔl faareh Uwien Kolɔs yaab bo

³ Uyo wà kɛ ti kàareh ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya Baa Uwien ki dien nɛ la, ti tuu ki faareh wɔ ni'bo nɛ; ⁴ kime ti cii' ni tùrɛ' ki teke' *Yesu Kristo ki jin', ki tùrɛ' ki yíe Uwien ya nib kɛ ⁵ kí ɲɛ lidɛndɛnl là Uwien ble' lɛ paaki bó ki gu nɛ nnɔ bo. Ni cii' lidɛndɛnl nnɔ bó lidaali là bi cinde' ki tɔke' nɛ tigbɛmɔnmɔnt tà yé tigbɛmɔnt nnɔ nɛ. ⁶ Bi tɔke' nɛ tigbɛmɔnmɔnt nnɔ ma bo nnɔ, bi tɔke' tù nnɔ nɛ uɲɛndun ni ni'kɛ saan, tù cɛrɛh binib teknh *Yesu ki jinh ki yɛbreh ki joh, ki teh nà mɔn. Tù là tien' ni'mɔ nnɔ nɛ, lidaali là ni cinde' ki cii' Uwien ya juokm ya gber ki bɛnde' tù mɔnmɔnm nnɔ. ⁷ Ti'jɔ nin ti'tonsɔntɔ Epafa nɛ wɔkn' nɛ. U yé ni'bo Kristo ya tonsɔnl wà ti du u'bo nɛ. ⁸ U tɔke' tɛ *Mifuoñaanm cɛrɛh ni yíe tɔb ma bo.

⁹ Nɛn bo nɛ haali nin lidaali là ti tí cii' ni'gber nnɔ, ti kàareh ki dien nɛ ka pieh, ki gbáanh Uwien wɔ rí cɛrɛ u'Fuoñaanm rí de nɛ miyɛnfuom nin mibɛnm isɛn kɛ ni, ɲɔ ní bɛnde u yíe nà kí tí gben. ¹⁰ Nnɔ nɛ ni li ɲmɔbe mitetem mà selndeh Yonbdaan, ki li teh nà kɛ sɔnge u'yɛnm, ki li sɔnh itùonmɔnmɔn kɛ ya bol, ki li tùrɛh ki bɛndeh Uwien mɔ ki pukndeh. ¹¹ Ti gbáanh wɔ ki teh u'tuɔm mà ɲmɔbe ukpɛke nnɔ rí cɛrɛ ni'mɔ rí lɛ mituɔm kí li faa isɛn kɛ ni, kí li ɲikndeh, kí li ɲmɔbe kuminku mibiikm mà kɛ li tu nɛ ni. ¹² Li faareh mɛn Baa Uwien nin uyɛnsɔnge, kime u tien' nɛ binib bà kpe bɛ rí lɛ bi ya bó u bonde' mimɔnm mà u'bel là yé kuwenwenku ni ki ble' bà yé u'yaab nnɔ. ¹³ Wɔn nɛ fie' tɛ licinɲunl ya tuam saan, ki nɛbre' tɛ ki jon' u'Bije wà u yíe wɔ ya bel ni. ¹⁴ U'Bije nnɔ nɛ de' tɛ ki wɛ', ki cɛrɛ' u fɛrɛ' tɛ ti'biɛrɛ.

Iyuon yà dondeh Kristo

15 U yé Uwien wà ba lenh wɔ ya nennɛnku nɛ,
 ki te ki laa' uɲɛndun ɲa laan te,
 16 Uwien cère' wɔn nɛ ñɛn' tibont kɛ,
 kutaaku bo jaar nin kitink bo jaar,
 bi lenh tà nin ba lenh tà,
 Tibont tà kɛ te kutaaku bo ki ɲmɔbe mituɔm kɛ ya bol,
 nin tà kɛ ɲmɔbe ticiɛnt kɛ ya bol,
 Uwien cère' wɔn nɛ ñɛn' tu'kɛ,
 nɛ tu'kɛ mɔ yé u'jaar nɛ.

17 U te ki laa' tibont kɛ ɲa laan te,
 wɔn nɛ cère' tibont kɛ te tu'buol.

18 Wɔn nɛ yé u'taanl ya yul,
 nɛ u'taanl yé u'gbɛnɛnt,
 Wɔn nɛ yé micincinm,
 ki yé wà kpɛ' ki mɛkre' bitɛnkpiib ni,
 ɲɔ wɔ ɲ li yé usɛnliɛr isɛn kɛ ni.

19 Kimɛ Uwien ya yíem bo nɛ wɔn nin u'yul te u'Bijɛ ni ki tĩ gben',
 20 ki cère' u'Bijɛ bugbɛn bo,
 wɔn nin uɲɛndun taan' buñɔbu,
 ɲɔ ni'kɛ ɲ li yé u'Bijɛ yann,
 u'Bijɛ ya sɛm mà ñɛn' ki wule' uɔpɔnpɔn bo nnɔ bo nɛ,
 u cère' uñɔkpaan te kitink nin kutaaku bo.

21 Uyo uba ni'mɔ là yé binib bà jɛnde' Uwien nɛ, ki yé u'nennɛndb kí ñɛ
 ni là ɲmɔbe iyɛnmaale yà ì cèreh ni teh nà bre nnɔ bo. 22 Ama fɛnfɛnnɔ
 Uwien cère' ninbi nin wɔn taan' buñɔbu kí ñɛ u'Bijɛ tien' u'ba unisaal ma
 ki tuo' ki kpo' nnɔ bo. Uwien tien' nnɔ ɲɔ ní fre kí sere u'nun bó, kí li
 yé u'yaab, ki la ɲmɔbe jɔknt, ki la li ɲmɔbe biil mɔ nɛ. 23 Ama ní li faa
 mitekjim ni, kí li co kenken. Ni là cii' tigbɛmɔnmɔnt ma nnɔ, tù cère' ni
 ɲmɔbe lidɛndɛnl nɛ. Ni la wiɛ lidɛndɛnl nnɔ. Bi kpaande' tù utingbɛn bo
 ya nib kɛ saan nɛ. Nɛ min Pɔl ya tuonl si: ɲ kpaande tu ya gbɛmɔnmɔnt
 nɛ.

Pɔl mɔh ki toreh Kristo ya taanl

24 Fɛnfɛnnɔ n jinh ijɛnd yà ni'bo nɔ n'yɛnm sɔnge nɛ; kimɛ Kristo là jin'
 ijɛnd yà nnɔ, n'mɔ tũkre' i ya jɛnd nɛ ki jɛndeh u'taanl là yé u'gbɛnɛnt nnɔ
 bo. 25 N yé litaanl nnɔ ya tonsɔnl ɲɔ ninbi bo, Uwien de' nni lituonl là nnɔ
 ɲ sɔn lè nɛ. Len si: ɲ tɔke nɛ Uwien ya gber kí tĩ fɔre. 26 Tù yé tigbɛbɔlkaar
 tà Uwien là bɔle' tù uyo bo yaab nɛ. Nɛ fɛnfɛnnɔ u'kpiire' tù ki tɔke' u'yaab.
 27 U yíe bɛ ɲ bɛnde tigbɛbɔlkaar nnɔ yé lifaal ki tĩ kpɛ ma bo nɛ, ki ɲmɔbe
 ukpɛike bà ɲa yé *Sufmbɛ ni. Ni'tingi si: Kristo te ni'siik ni ma nnɔ, ni
 ɲmɔbe lidɛndɛnl ki ye ni li lɛ Uwien ya kpɛike. 28 Ti tɔkeh wɔn Kristo ya
 gber nɛ, ki gbierɛh unil kɛ, ki taah miyɛnfuom kɛ ya bol ki wɔknh unil
 kɛ ɲɔ unil kɛ ɲ li mɔn Kristo ya sɛn ni kí tĩ gben. 29 Nɛn bo nɛ n sɔnh
 lituonl. Kristo ya tuɔm mà te n'gbɛn ni ki ñaanh nnɔ nɛ cèreh n mɔh
 lituonl bugbɛn bo nin inunmɔn.

2

1 Imɔn, n yíe ní bɛnde n mɔh limuɔl là ya tunbu nin inunmɔn ninbi nin
 Lawodise yaab nin binitɔb bà kɛ ɲa laan laa' nni nin bi'nunbu bo nɛ. 2 N
 teh nnɔ ɲɔ bi'fɛl ɲ li co, bɛ ɲ li kpɛ buñɔbu, kí li yíe tɔb, kí li ɲmɔbe mibɛnm
 kí tĩ gben nɛ. Mibɛnm nnɔ nɛ li cère bɛ ɲ bɛnde Uwien ya bonbɔlkaann.

Nɛn si: Kristo bugbɛn. ³ Miyɛnfuom nin mibɛnm ɲmɔbe lifaal là kɛ nnɔ buɔ wɔn saan nɛ.

⁴ N tɔkeh nɛ nɛn ɲɔ uba la taa ɲɔɲmaagbɛr tuba kí lere nɛ nɛ. ⁵ Kímɛ nin ma te ni'ni ma kɛ nnɔ, n tuu kí maaleh ni'bo nɛ. N'yɛnm sange ni'bo, kímɛ n laa' tibont kɛ te tu'donbó nɛ ni'buol, kí laa' ni du Kristo bo nin ni'fɛl kɛ.

Kristo nɛ dienh limiel

⁶ Ni teke' kí ye *Yesu Kristo nɛ yé Yonbdaan ma nnɔ, lí pɛ mɛn u'sɛn bo. ⁷ Tùrɛ mɛn kí tɛbn wɔ, kí cère ni'miel ní lí juɔn u'bo. Lí faa mɛn mitekjim ní tɛn bí là wɔkn' nɛ ma bo, kí lí faareh Uwien yo kɛ yo. ⁸ Lí bɛn mɛn, kí là cère uba ní dɛle kí cuo nɛ nin tinisaalyɛnfogbɛr. Tù yé gbɛfɛnm nɛ, kí yé kutonnɛnku mɔ, kí ɲɛn' unisaal ya yaajɛbok nin isɛnpol yá ɲuuke uɲɛndun wuu nɔ saan, ta ɲɛn' Kristo saan. ⁹ Kímɛ Uwien nin u'yul te wɔn Kristo ní nɛ kí tí gben'. ¹⁰ Ninbí nin wɔn Kristo taan' kí tien' unibaab ma nnɔ nɛ ní laa' mimɔnm kɛ kí tí gben'. Wɔn nɛ cɛn' ná kɛ ɲmɔbe mituɔm nin ticiɛnt kɛ ya bol.

¹¹ Ninbí nin wɔn taan' kí tien' unibaab ma nnɔ, ní te tɛn ní jiɛ' ní'pun nɛ. Upunjiɛ nnɔ ɲa yé nisaal jeh ipun ma bo, ama u ɲɛn' Kristo saan nɛ kí gbɛndeh minisaaltetɛm mà cèreh unil tɛh ibiɛrɛ nnɔ ya gbɛr. ¹² Bí sɛi' nɛ Uwien ya ɲunm ma nnɔ ní wuɔn' kí ye bí taan' kí subɛ' ninbí nin Kristo nɛ, nɛ ninbí nin wɔn taan' kí mɛkre' mɔ, kímɛ ní teke' Uwien ya tuɔm mà cère' u mɛkre' bitɛnkpiib ní nnɔ kí jin'. ¹³ Ní là te tɛn bitɛnkpiib nɛ Uwien ya nun bó, kímɛ ní là tɛh ibiɛrɛ nɛ, ka yé u'nib* mɔ. Ama u cère' ní liɛbɛ' kí fuobe nin Kristo, kí fère' tɛ tí'biɛrɛ kɛ. ¹⁴ U ɲmire' tigbɛr tà bí là kɛlɛ' tù kugbɔnku ní tù biindeh tɛ, ka cɛndɛh nin tí'fuobm kí ɲɛ tù blɛ' iwɔb yá nnɔ bo; kí gben' kugbɔnku nnɔ ya gbɛr Kristo ya dɔpɔnpɔn bo.

¹⁵ Kristo fiɛ' ná kɛ ɲmɔbe mituɔm nin ticiɛnt kɛ ya bol ya jɛkɔnwɛnt, kí jin' nɛ ifɛ binib kɛ ya nun bó, kí tuke ní'kɛ kí lindɛh wɔ ní wuɔn kí ye udɔpɔnpɔn nɛ cère' u mɔn' kí faake'.

¹⁶ Nɛn bo, là cère mɛn uba ní kùɔn nɛ kí ye ní là jí niɛ, kí là ɲu niɛ, kí là cère uba ní wɔbn nɛ libinl ya nacent nin uɲmaafaan ya nacɛnku nin *Saba ya daali ya gbɛr bo. ¹⁷ Tu ya bont yé ná lí baa ní ya jinjinku nɛ, ama Kristo bugbɛn nɛ yé nibonmɔnn. ¹⁸ Là cère mɛn bà bɔndɛh binib ya nun bó kí tɛh bí yé binib bà dinge, kí pukeh Uwien ya tondb nnɔ ní juon nɛ puoli. Bí lienh kí tɛh bí lenh tibont tidɛknt yaam, nɛ kí ɲmɔbe inisaalyɛnmaale, kí tɛh tinacɛnkpenkuont. ¹⁹ Ba tuuke Kristo bo. Ama u mɔ nɛ yé liyul. Líyul nɛ jinɛh tigbɛnɛnt kɛ, kí cèreh tigbɛnɛnt ya bont tuuke tu'tɔr bo ijire coco tù, nɛ Uwien cèreh tù kpɛinh u yíɛ ma bo.

²⁰ Ní taan' kí kpo' nin Kristo nɛ kí ɲɛn' isɛnpol yá ɲuuke uɲɛndun wuu ya nuɔ ní. Nɛn bo, bɛ tien' ní biɛ kí cèreh bí wɔbndɛh kí dienh nɛ í ya kùɔn tɛn uɲɛndun nɛ cère' ní fuobe? ²¹ Bɛ tien' ní cèreh bí kùɔndɛh nɛ kí tɛh: là taa mɛn niɛ, kí là lèn niɛ, kí là mɛ niɛ. ²² Nɛn kɛ yé iwɔb yá te kí dɛ' tibont tà binib jin' tù kí tí gben' là, ta jí ɲmɔbe kpɛlɛ nɛ. Unisaal nɛ ɲɛn' í ya wɔb kí wɔknh yé binib. ²³ Iwɔb bugbɛn ya gbɛr te tɛn miyɛnfuom nɛ ka jí yé yɛnfuom. Í tɔkeh unil ya yɛnm yíɛ wɔ ní lí pukeh ná ya gbɛr nɛ, kí cèreh binib tɛh tɛn bí jiindeh bí'ba tingi, kí jɛndɛh bí'ba. Iwɔb nnɔ ɲa yé bonn, í toreh unisaal wɔ ní lí tɛh u'yɛnm yíɛ ná baba nɛ.

* **2:13** Bí lɛbrɛ' líɲɔbonl là kí ye ka yé u'nib nnɔ; lí kɛlɛ' Grɛkmbɛ ya lenm ní kí ye: Ní là yé binib bà ɲa jíɛ' pun nɛ.

3

Li nuunh men tibont tà yé Uwien yaar

¹ Ni taan' ki mekre' nin Kristo ma nnɔ, li nuunh men paaki bó ya bont Kristo ke nà saan Uwien ya jie bó nnɔ. ² Cère men ni'yennaale rí li pe tibont tà te paaki bó bo, ki la tange tingi ni yaar. ³ Kimɛ ni kpo' nɛ ni'miel buɔ Kristo saan, nɛ Kristo mɔ buɔ Uwien saan. ⁴ Kristo nɛ yé ni'miel. U lá li ñen u'ba upaan bo uyo wà nnɔ ni'mɔ li taan nin wɔ kí ñe upaan bo, kí lɛ u'kpiekɛ.

Mitetekpaam nin mitetefɛnm ya gber

⁵ Sii ki subn men tibont tà te ni'fuobm ni ki yé kitink bo yaar nnɔ. Tun si: lisɔnsɔndl nin linaɲmaal nin ujenneke nin iyennaalbiere nin ununfɔke lifaaciɛnl bo. Lifaaciɛnl yé unil bo ibule nɛ. ⁶ Nɛn nɛ cèreh Uwien ya benku ni beh bà ɲa ciuh u'ñɔbu bó nnɔ bo. ⁷ Uyo wà ni là teh i ya biere nnɔ, ni'mɔ là ɲmɔbe mi ya tetem nɛ. ⁸ Ama fenfɛnnɔ, ni'mɔ rí wɛ tibont tuu ke. Tun si: ubenpiebe nin tijer nin mibiɛrm nin isuk nin iñɔbonbil yà ñeh ni'ñuɔn ni nnɔ. ⁹ La tɔkeh men tɔb tonnɛgber. Ni gben' ni'tetekpaam nin mɪ là cèreh ni teh tibont tà ke nnɔ ya gber, ¹⁰ nɛ ki taa' mitetefɛnm, ki ji yé binifɛnb. Uwien nɛ cèreh ni tuu ki fɛndeh ki joh, ki nɛngreh wɔn wà ñen' nɛ nnɔ. Nnɔ nɛ ni li tùɔre kí bɛnde wɔ. ¹¹ Nɛn bo, na ji ɲmɔbe wuɔ yé Suf nɛ wuɔ ɲa yé Suf, ka ji ɲmɔbe wuɔ yé wà jie' u'punl nɛ wuɔ yé wà ɲa jie' u'punl, ka ji ɲmɔbe wuɔ yé ucaan nɛ wuɔ yé wà ya nun ɲa wien, ka ji ɲmɔbe wuɔ yé uyɔnb nɛ wuɔ ɲa yé yɔnb. Ama Kristo nɛ yé ni'bo nibonn ke ki te unil ke ni.

¹² Uwien nɛ gɛnde' nɛ ki tien' nɛ u'yaab, ki yíe nɛ. Nɛn bo, cère men ni'nun rí li mɔn tinimɔnt bo, kí li muɔh tɔb micɛɛkm, kí li jindeh ni'ba tingi, kí li ɲmɛ nin tɔb, kí li ɲmɔbe liyɛnguol, ¹³ kí li ɲmɔbe sukɛ tɔb bo. Uba kɔnh nin u'tɔ nibonn niba bo la, bɛ rí li fèreh tɔb. Yonbdaan fère' nɛ ma nnɔ ni'mɔ rí li fèreh tɔb. ¹⁴ Ni li tùɔreh ki teh nà si: ní li yíe tɔb nɛ, kime miyíem nɛ cèreh binib tùɔreh ki te u'ñɔkpaan ni. ¹⁵ Kristo ya yɛnduɔn rí li te ni'fɛl ni ki pekreh nɛ. U ya yɛnduɔn bo nɛ Uwien yin' nɛ ní taan kí li yé unibaab. Nɛn bo, li tuu ki faareh wɔ men.

¹⁶ Cère men Kristo ya gber rí tùɔre kí kpɛ iñaan ni'fɛl ni. Li wɔknh men tɔb, kí li taah miyɛnfuom ke ya bol kí gbierɛh tɔb. Li dondeh men Uwien, kí li gɛh iyuon ke ya bol nin ni'fɛl ke ki faareh wɔ. ¹⁷ Ni lienh nà ke bii ni teh nà ke la, cère men ni'ke rí li yé Yonbdaan *Yesu ya yel bo, kí li faareh Baa Uwien wɔn bo.

Kristo yaab li fuobe ma bo bi'dencɛn ni

¹⁸ Bipiibe, li blinh men ni'yul ni'ciɛb ya nun bó. Ní kpɛ bipiib bà pe Yonbdaan bo rí li teh nnɔ nɛ. ¹⁹ Bijɛbɛ, wà ke rí li yíe u'po, ki la cère u'benku ni rí li pɛndeh u'bo. ²⁰ Mubumu, li boh men ni'naambe nin ni'baambe isɛn ke ni, kime nɛn nɛ sɔnge Yonbdaan ya yɛnm. ²¹ Bibaambe, la cèreh men ni'bumu ya yɛnm rí li ñeh ni'ni. Ní teh nnɔ la, mu'yɛnm li saa nɛ.

²² Iyonbe, li boh men ni'cɛnbaambe uɲɛndun wuu ni isɛn ke ni. Ni la li boh bɛ bi'nun ni baba tɛn ni nuunh binib nɛ rí li pèkeh nɛ, ama ní li boh bɛ nin ni'fɛl ke kí ñe ni boh Yonbdaan ma nnɔ bo. ²³ Ní teh nà ke la, ní li teh nɛ nin ni'fɛl ke tɛn ni teh kí dienh Yonbdaan nɛ, na teh kí dienh nib, ²⁴ kí li bɛn ki ye Yonbdaan Uwien li su nɛ nin u bonde' mimɔnm mà ki ble' bà yé u'yaab nnɔ. Ní teh kí dienh Kristo nɛ, wɔn nɛ cinbe ki yé ni'cɛnbaa.

25 Wà teh nà bre la, Uwien li dɛre udaan ya tub u teh nà nnɔ bo nɛ, kime Uwien ŋa ŋmɔbe gɛngɛnde.

4

¹ Iyonbe ya cɛnbaambɛ, li teh mɛn ni'yonbe nà cuube, ki la li yíe uba ki cɛn' u'tɔ; kí li bɛn kí ye ni'mɔ ŋmɔbe Cɛnbaa paaki bó.

Igbiere

² Li kàareh mɛn ki la pieh. Ni'kaare ní cère ní la gɔh kí li faareh Uwien. ³ Ní yekn kí li kàareh kí dienh tí'mɔ ŋɔ Uwien ní de tɛ usɛn tí wɔkn binib u'gbɛr; kí tɔke bɛ Kristo ya gbɛbɔlkaar tà bo n te lipekl ni nɔ. ⁴ Ní kàare wɔ ŋɔ ní tùrɛ kí nɛn tigbɛbɔlkaar nnɔ upaan bo kí tɔke tù, n bi li tɔke tù ma bo.

⁵ Li ŋmɔbe mɛn miyɛnfuom, kí li te mɔnmɔnm nin bà ŋa yé Kristo yaab. Uyo wà ni laa' libɔnl ní tien nà mɔn la, tien nè mɛn. ⁶ Cère mɛn ni'gbɛr ní li tuu kí ŋmɛ kí suɔke, ní li jiiindeh wà kɛ ní kpɛ ní jiiin wɔ ma bo.

Ifuondɔrke

⁷ Ti'ninɛ Ticik wà n yíe wɔ, u yé n'tonsɔntɔ Yonbdaan ya tuonl ni, ki sɔnh lè mɔnmɔnm nnɔ, li tɔke nɛ n'gbɛr kɛ. ⁸ N sɔnh wɔ ni'saan nà bo si: wɔ ní tí tɔke nɛ ti'gbɛr; kí saake ni'gbɛnɛnt nɛ. ⁹ N li cère wɔn nin Onesim nɛ ní tɔke. Onesim yé ti'ninɛ wà kpɛ ti li du u'bo nɛ, nɛ n yíe wɔ. U yé ni'yɔ nɛ. Bi baa' ni'saan la, bi li tɔke nɛ tigber tà kɛ te ti'buol.

¹⁰ Min nin Aristak wà te lipekl ni nnɔ fuondeh nɛ. Banabas ya ninɛ Mark mɔ fuondeh nɛ. N là tɔke' nɛ u'bó ŋɔ, u lá baa ni'saan la, ní teke wɔ tinɔjer tule. ¹¹ *Yesu wà bi baan' wɔ Yustus nnɔ mɔ fuondeh nɛ. *Sufmbɛ bà yé Kristo yaab nnɔ ni, bɛn baba nɛ sɔnh nin nni Uwien ya bɛl ya tuonl. Bi yé binib bà saake' n'gbɛnɛnt nɛ. ¹² Ni'yɔ Epefa mɔ fuondeh nɛ. U yé [Yesu] Kristo ya tonsɔnl nɛ, ki kàareh uyo kɛ nin inunmɔn ki dienh nɛ ŋɔ ní li ŋuuke mitekjim mɔnmɔnm, kí kpére mi'ni kí tí gben, kí li yé binib bà bonde' bɛ ní li teh Uwien yíe nà kɛ. ¹³ Imɔn, n yé u'mònkunl kí ye u'nun mɔn ninbi nin Lawodise yaab nin Herapolis yaab bo cɛɛn nɛ. ¹⁴ Ti'jɔ Luk wà yé dɔktie nnɔ nin Demas mɔ fuondeh nɛ.

¹⁵ Ní fuonde Kristo yaab bà te Lawodise ya du ni nnɔ, kí fuonde Ninfa nin Kristo yaab bà taakeh u'den nnɔ mɔ. ¹⁶ Ni kaan' kugbɔnku kuu la, ní cère bɛ ní kàan kù Kristo ya taanl là te Lawodise ya du ni nnɔ mɔ ni. Ni'mɔ ní kàan kù li nɛ Lawodise ya du ni kí baa ni'saan nnɔ. ¹⁷ Ní tɔke Akip kí ye wɔ ní tùrɛ kí liike Yonbdaan de' wɔ lituonl là nnɔ, kí li sɔnh lè mɔnmɔnm. ¹⁸ Inɔbonɔrke yiɛ nɔ, min Pɔl nin n'yul nɛ ji kieh yè ki fuondeh nɛ*. La sunde mɛn n jèndeh ijend yà lipekl ni nnɔ bó.

Uwien ní juoke nɛ.

* **4:18** Kí nɛ kugbɔnku kuu ya cinm kí lá baa 4:17 Pɔl lienh nɛ uba kieh, ama wɔn nin u'yul nɛ kɛle' migbiirm 18.

Kugbɔnkpiɛku kua Pɔl kele' ki de'

Tesalonik yaab nnɔ

Nà wɔngh kugbɔnku kuu te ma bo

Tesalonik yé Maseduɔnn ya tinfɛnm ya ducenciɛn nɛ. Pɔl là joh usen nle bo ma nnɔ nɛ ki tɔke' ni' bó yaab Kristo ya gbɛr. Wɔn nin Silfɛn nin Timote nɛ là take. Tesalonik yaab bà yebe ɲa là yé Sufmbɛ.

Sufmbɛ bà là te udu nnɔ ni nnɔ ya biba ɲa tuo' Pɔl ya gbɛr, ki sure' bɛ bi kpre' ni'kɛ saan Pɔl nin u'tɔb bo.

Kí cin liyul 1 kí tí baa iyul 3, Pɔl tɔkeh ki teh wɔn nin Tesalonik yaab ya yɛnm sɔnge tɔb bo. Bi du Kristo bo, ki yíe tɔb ma nnɔ nɛ u faare' Uwien bi'bo, ki tiere' bɛ wɔn nin u'tɔb là te bi'saan uyo wà nnɔ bi là ɲmɔbe mitetem mà.

Kí cin iyul 4 kí tí baa iyul 5, Pɔl laa' Tesalonik yaab biba ɲa ben Yesu ya baam ya gbɛr mɔnmɔnm; nɛ u tùɔre' ki tɔke' bɛ tù ni'donbó. Biba laa' bi'yaab biba kpuokeh Kristo ɲa laan biɛ ki baa'. Bi maaleh bà kpuokeh nnɔ li fɔre ma bo ma nnɔ, nɛ Pɔl tɔke' bɛ ki ye bà kpo' nin bà fuobe kɛ tɛ nin Yesu Kristo nɛ, ki lá li mɛkre lidaali liba.

Ifuonde

¹ Min Pɔl nin Silfɛn* nin Timote nɛ kieh kugbɔnku kuu tí de Kristo ya taanl là te Tesalonik ya du ni, ki yé Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo yaal nnɔ. Uwien ní juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduɔn.

Pɔl faareh Uwien Tesalonik yaab ya tekjim bo

² Ti tuu ki faareh Uwien ni'kɛ bo nɛ, ki tien ni' bó tí'kaare ni. ³ Ti tuu ki tien ni' bó tí' Baa Uwien ya nun bó kí nɛ ni'tekjim cèreh ni sɔnh itùon ya nin ni ɲmɔbe miyíem ki sɔnh yà nnɔ nin ni ɲmɔbe lidɛndɛnl tí'Yonbdaan *Yesu Kristo bo ní tí kɛnde' ma nnɔ bo nɛ.

⁴ Ti'yaab bà Uwien yíe bɛ, ti bɛn ki ye Uwien nɛ gènde' nɛ ní li yé u'yaab. ⁵ Kimɛ ti là tɔke' nɛ tigbɛmɔnmɔnt tà nnɔ ɲa là yé ɲɔbon baba, *Mifuoñaanm nɛ là cèrɛ' tù ɲmɔbe mituɔm, ki cèrɛ' ti du ki ye tù yé tigbɛmɔnt. Nɛ ni bɛn ti là te ni'saan uyo wà nnɔ, tí'tetem là te ma bo. Ti là te nnɔ ɲɔ nɛ ní li mɔn ni'bo nɛ.

⁶ Ninbi tɛkn' tinbi nin Yonbdaan ya taal ni nɛ. Nin ni teke' u'gbɛr ijɛndciɛn ni ma kɛ nnɔ, ni ɲmɔbe uyɛnsɔnge wà *Mifuoñaanm dienh wù nnɔ. ⁷ Nnɔ nɛ Maseduɔnn ya tinfɛnm ya dutɔ yaab nin Akayi yaab bà kɛ teke' *Yesu ki jin' nnɔ mɔ li tɛkn ni ya taal ni. ⁸ Kimɛ Yonbdaan ya gbɛr ɲɛn' ni ya bùol nɛ ki yere' Maseduɔnn ya tinfɛnm ya dutɔ nin Akayi ya tinfɛnm ya du kɛ ni. Na yé i ya du ni baba, binib cii' ni'kɛ saan ni teke' Uwien ki jin' ma bo. Nɛn bo, ta ji ɲmɔbe tuba tí tɔke. ⁹ Kimɛ ni' bó ya nib lienh ti là baa' ni' bùol ni teke' tɛ ma bo ya gbɛr nin ni wiɛ' ibule, ki pekre' ki paan' Uwien limiɛl ya daan, wà tuu ki te nnɔ bo ma bo, ¹⁰ ki gu u'Biɲɛ *Yesu ní nɛ paaki bó kí baa ní. U là cèrɛ' wɔn nɛ mɛkre' bitenkpiib ni. Wɔn nɛ ɲmiɛndɛh tɛ Uwien ya benpiebe ni, ki li ɲmien tɛ lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ.

* 1:1 Liike Itùon 17:4, 5.

2

Pɔl lienh u sɔn' itùon Tesalonikya du ni ma bo

¹ Ti'yaabɛ, ninbi mɔnɔn bɛn ki ye ti là baa' ni'buol ni teke' tɛ ma nno ɲa juore' fɛnm. ² Ni bɛn ki ye bi là jènde' tɛ, ki suke' tɛ Filip ya du ni. Ama nin binib là ñɛn' ti'bo kinunbɔnk ma kɛ nno, ti'Wien de' tɛ lifɛl ti tɔke' nɛ u'gbɛmɔnmɔnt. ³ Ti là sureh nɛ ní cenge Uwien ya gber ma nno ta là nuunh tí tuln nil, ka ɲmɔbe yɛnmaalbiere, ka nuunh tí lere kí jí mɔ. ⁴ Ama Uwien bikn' tɛ ki laa' ti kpe' tí tɔke binib u'gbɛmɔnmɔnt nɛ ki taa' tú ki ɲukn' tɛ. Nɛn bo nɛ ta nuunh ti tɔkeh tú la, binib ya yɛnm ní li sɔnge ti'bo, ti nuunh Uwien wà bɛn ti'fɛl ni te ma bo nno ya yɛnm nɛ ní li sɔnge ti'bo.

⁵ Ni bɛn ki ye ta kpele ki len' ñɔɲmaagber tí lere nil, ka kpele ki nuun' tí ñi nil bo kí lɛ like. Uwien nɛ yé ti'mɔnkunl. ⁶ Ta kpele ki nuun' ninbi bíi nitɔb ní pɛke tɛ, kímɛ ta nuunh pɛnpɛku nisaal saan. ⁷ Ti yé *Kristo ya tondɔ ma nno, ti bi li fre kí wuɔn nɛ kí ye ti ɲmɔbe ukpíeke, ama ta tien' nno. Ti là te ni'saan ma nno, ti là duɔn' ti'yɛnm ni'bo tɛn upii ɲaandeh ma u'bumu, u'yɛnm sɔnge mu'bo u likeh mù nɛ. ⁸ Ti yíe nɛ ní tí kɛnde' ma nno, na yé ti'nun mɔn' tí tɔke nɛ Uwien ya gbɛmɔnmɔnt baba nɛ. Ninbi bo, ti li tuo kí kpo mɔnɔn, kímɛ ni yé binib bà ta gɔh ni'bo nɛ.

⁹ Ti'yaabɛ, ni tien' ti'tùon nin ti'jiinku bó. Ti là tɔkeh nɛ Uwien ya gbɛmɔnmɔnt ma nno, ti là sɔnh itùon nin inunmɔn nɛ ñɔnku nin wien ni ɲɔ ti là li yé uba bo tukl. ¹⁰ Ninbi bà teke' *Yesu ki jin' nno nin Uwien nɛ yé bimɔnkunb ki ye ti là te ni'saan ma nno ti'tetem là cuube nɛ ka ɲmɔbe jɔknt. Ta là ɲmɔbe bi li biin tɛ ná bo. ¹¹ Ni bɛn kein ki ye ti là teh ni'ni wà kɛ tɛn bibaa teh u'bumu ma bo nɛ, ¹² ki sureh nɛ, ki saakreh ni'gbɛnɛnt, ki ñiikeh ki tɔkeh nɛ ki teh ní li ɲmɔbe mitetem mà selndeh Uwien. Wɔn nɛ yin' nɛ ní kɔ u'bel ni kí lɛ u'kpíeke.

Pɔl pèkeh Tesalonik yaab bi'tekjim bo

¹³ Ti tuu ki faareh Uwien ni'bo uyo kɛ nibonn ná bo nno si: ti là tɔke' nɛ Uwien ya gber, nɛ ni teke' tú, ki tuo' ki ye ta yé nib yaar tú mɔnbe ki yé Uwien yaar nɛ, ki cèreh ninbi bà teke' Uwien ki jin' nno teh Uwien yíe ná. ¹⁴ Ti'yaabɛ, ni tɛkn' Uwien ya táan yaab bà te Sude ya tinfɛnm ni, ki liebe' ki yé *Yesu Kristo yaab nno ya taal ni nɛ. Kímɛ ni'du yaab jènde' nɛ ijɛnd yà nno *Sufmbɛ mɔ là jènde' bɛ i ya jɛnd nɛ. ¹⁵ Bɛn *Sufmbɛ nno nɛ là ku' *Uwien ya ñɔbɔnsɔknb, ki ku' Yonbdaan Yesu, ki jènde' ti'mɔ cɛɛn. Uwien ya yɛnm ɲa sɔnge bi'bo. Bi yé binib kɛ ya nɛnnɛndɔ nɛ. ¹⁶ Bi piendeh tɛ ti là tɔke bà ɲa yé *Sufmbɛ tigber tà li cère bɛ ní ɲmɛre nɛ. Bi teh nno nɛ bi'biere yɛbreh ki joh, nɛ Uwien ya benku ni tí gben' ki ben' bi'bo.

Pɔlyie wɔ ní tí ní lɛ Tesalonik yaab

¹⁷ Ti'yaabɛ, tinbi nin ninbi dàan' tɔb ní tien' idɛn ile ma nno, ti dɔkn' nɛ cɛɛn nɛ. Ti jɛnde' tɔb nɛ, ama ti tien' ni'bó ti'yɛnmaale ni. Nɛn nɛ cère' ti ñikn' tí tí ní lɛ nɛ. ¹⁸ Nɛn bo nɛ ti yíe tí liebe kí baa ni'saan. Min Pɔl mɔnɔn bikn' nlen, ki bikn' nle, nɛ *Satan pien' tɛ. ¹⁹ Imɔn, ninbi bo nɛ ti ɲmɔbe lidɛndɛnl nin uyɛnsɔnge. Yonbdaan *Yesu li baa lidaali là nno, ninbi nɛ li yé ti'bo lisuul, nɛ ti'yɛnm li sɔnge ni'bo u'nun bó. ²⁰ Imɔn, ninbi nɛ yé tí'kpíeke nin ti'yɛnsɔnge.

3

¹ Nɛn bo ta ɔ́ fre kí cuo ti'ba. Nɛn nɛ cère' ti bobn' ki ye tinbi baba ɔ́ juore Atɛnn ya du ni, ² nɛ ki sɔ́n' ti'ninjɛ Timote ni'saan. Timote yé ti'tonsɔ́nlie nɛ Uwien ya tuonl ni, ki tɔ́keh binib *Kristo ya gbɛmɔ́nmɔ́nt. Ti sɔ́n' wɔ́ ni'saan wɔ́ ɔ́ saake ni'gbɛnɛnt nɛ, kí cère ni'tekjim ɔ́ faake ³ nɔ́, idɛn yíɛ ya jɛnd la cère uba ɔ́ lu mitekjim ya sɛn ni. Kimɛ ninbi mɔ́nɔ́n bɛn ki ye Uwien sien' tɛ nnɔ́ nɛ. ⁴ Ti là te ni'saan uyo wà nnɔ́, ti là juɔ́' ki tɔ́ke' nɛ ki ye ti li ji ijend. Nɛn nɛ tien' nɔ́, ninbi mɔ́nɔ́n bɛn. ⁵ Ma là li fre kí cuo n'ba ma nnɔ́, nɛn bo nɛ n sɔ́n' Timote ni'saan, wɔ́ ɔ́ liike ni biɛ ki pɛ mitekjim ya sɛn bo bii na ji pɛ, kimɛ n là fɛnge nba la *usenpol unibiikl la tuln' nɛ ki cère' ti'tuonl juore' fɛnn nɛ.

⁶ Fɛnfɛnnɔ́ nɛ Timote nɛn' ni'donbó ki liɛbe' ní ki lá tɔ́ke' tɛ tigbɛmɔ́nmɔ́nt, ki ye ni biɛ ki pɛ mitekjim ya sɛn bo, ki nɔ́mɔ́be miyíem. U tɔ́ke' tɛ ki ye ni'yenn tuu ki pɛ ti'bo nɛ, nɛ ni ciɛke ní lɛ tɛ ten ti'mɔ́ ciɛke tí lɛ nɛ ma. ⁷ Ti'yaabɛ, nnɔ́ nɛ ni'tekjim cère' ti nɔ́mɔ́be ugbenensaake ti'yensaaciɛn nin ti'jɛnd ni. ⁸ Fɛnfɛnnɔ́, ti ji fuore' ki jiin', kimɛ ni pɛ Yonbdaan bo mɔ́nmɔ́nm. ⁹ Nɛn bo, ta bɛn ti li faare Uwien ni'bo kí tí kpaan ma bo. Kí nɛ ninbi bo nɛ ti nɔ́mɔ́be uyɛnsɔ́ngciɛn ki poknh ti'Wien ya nun bó. ¹⁰ Ti miɛh wɔ́ nɔ́nku nin wien ni nin inunmɔ́n kí teh wɔ́ ɔ́ cère' tí tí nɛ nɛ, kí wɔ́kn nɛ kí tonde ná pɔ́re' nɛ ni'tekjim ni.

¹¹ Ti'Baa Uwien nin u'yul nin Yonbdaan *Yesu ɔ́ nɛrɛ tɛ usɛn tí fre kí baa ni'saan. ¹² Yonbdaan ɔ́ cère ni nɔ́mɔ́be miyíem mà nnɔ́ ɔ́ yɛbre kí gbien; ní li yíɛ tɔ́b nin binib kɛ tɛn ti yíɛ nɛ ma bo. ¹³ Nnɔ́ nɛ u li de nɛ mituɔ́m, ní li yé u'yaab, ki la li nɔ́mɔ́be biil ti'Baa Uwien ya nun bó, lidaali là ti'Yonbdaan *Yesu li baa ní nin u'nib kɛ nnɔ́.

4

Mitetem mà sɔ́nge Uwien ya yɛnm

¹ Tɔ́, ti'yaabɛ, ti là wɔ́kn' nɛ ni li fuobe ma bo nɔ́ Uwien ya yɛnm ɔ́ li sɔ́nge ni'bo. Nɛ ni fuobe nnɔ́ nɛ. Ti gbierɛh nɛ, ki sureh nɛ Yonbdaan *Yesu bo, ní li tɔ́rɛh ki teh nnɔ́ ki joh inun bó. ² Kimɛ ni bɛn ti là wɔ́kn' nɛ Yonbdaan *Yesu ya wɔ́knm ma nnɔ́. ³ Uwien yíɛ ná si: ní li nɔ́mɔ́be mitetem mà mɔ́n nɛ, ki la li teh sɔ́nsɔ́ndl. ⁴ Ni'ni wà kɛ ɔ́ bɛnde u li tien ma kí li coh u'ba, ki la li kuɔ́ndɛh u'ba jɔ́knt, kí li yé unil wà bi boh wɔ́, ⁵ kí la li nɔ́mɔ́be sɔ́nsɔ́ndyɛnmaale tɛn binib bà nɔ́ bɛn Wien. ⁶ Uba la lí ɔ́ bii u'tɔ́, kí la lɛrɛ wɔ́ tu ya gbɛr bo, kimɛ Yonbdaan diɛh binib ya tub i ya biɛrɛ kɛ bo nɛ. Ti là tɔ́ke' nɛ nɔ́, ki liɛbe' ki lɛrɛ'. ⁷ Kimɛ Uwien nɔ́ yin' tɛ, tí li teh ná kuɔ́ndɛh tɛ jɔ́knt, u yin' tɛ tí li nɔ́mɔ́be mitetem mà mɔ́n nɛ. ⁸ Nɛn bo, wà kɛ yíɛ' tigbɛr tuu la, na yé u yíɛ' binib ya gbɛr nɛ, u yíɛ' Uwien wà diɛnh nɛ *Mifuoñaanm nnɔ́ ya gbɛr nɛ.

⁹ Ni li yíɛ tɔ́b Kristo bo ma bo wɔ́n, na ji ciɛke nil ɔ́ kɛle kugbɔ́nku kí tɔ́ke nɛ ni li teh ma bo, kimɛ Uwien cère' ninbi nin ni'yul bɛnde' ni li yíɛ tɔ́b ma bo nɔ́. ¹⁰ Ti'yaabɛ, ni teh nnɔ́ nɛ nin ti'yaab bà kɛ te Maseduann ya tinfɛnm ni nnɔ́. Ti'yaabɛ, ti sureh nɛ ní li tɔ́rɛh ki teh nnɔ́ ki joh inun bó nɛ. ¹¹ Cère mɛn ni'nun ɔ́ li mɔ́n ní li te suoo. Ni'kɛ ɔ́ li likeh ni'yul bo ya gbɛr, kí li jinh ni'nɔ́jɛ bo tɛn ti là tɔ́ke' nɛ ma bo, ¹² nɔ́ bà nɔ́ yé Kristo yaab ɔ́ li boh nɛ; nɛ na ji li jinh itɔ́nuɔ́ bo.

Yonbdaan ya baam ya gbɛr

¹³ Ti'yaabɛ, ti yíɛ ní bɛnde binib bà kpo' ya gbɛr nɔ́ ki la li te uyɛnsaa ni tɛn binitɔ́b nɛ, kimɛ bɛn nɔ́ nɔ́mɔ́be dɛndɛnl. ¹⁴ Ti teke' ki jin' ki ye *Yesu

kpo', ki mekre' bitenkpiib ni ma nnɔ, nnɔ nɛ bɑ teke' wɔ ki jin' ki yaan ki kpo' nnɔ, Uwien li mekre bi'mɔ kɪ taan bɛn nin wɔn Yesu. ¹⁵ Imɔn, ti tɔkeh nɛ tigber tɑ nɔ yɛ Yonbdaan ya nɔbɔn iba nɛ. Yɛn si: Yonbdaan li baa lidaali lɑ nnɔ, tinbi bɑ li biɛ ki fuobe nnɔ nɑ li li liere bɑ kpo' usɛn. ¹⁶ Kimɛ Uwien lɑ dɛ usɛn la, ti li cii Uwien ya tondb ya ciɛn ya niɛke bɔ nin Uwien ya natunl ya muɔ bɔ. U ya yo nɛ Yonbdaan nin u'yul li nɛ paaki bɔ kɪ li jiinh nɪ. Nɛn saan nɛ Kristo yaab bɑ kpo' nnɔ li kpiɛ kɪ mekre. ¹⁷ Ni ya puoli bɔ nɛ Uwien li yuure tinbi bɑ biɛ ki fuobe nnɔ nin bɛn tɪ tuobe Yonbdaan titɛwɔlgbɔnt ni paaki bɔ. Nnɔ nɛ ti li tuu ki te nin Yonbdaan uyo kɛ. ¹⁸ Nɛn bo, li taah mɛn tigber tuu ki saakreh tɔb ya gbɛnɛnt.

5

La gɔh mɛn kɪ li gu Yonbdaan ya baam

¹ Ti'yaabɛ, Yonbdaan li baa uyo wɑ ya gber wɔn, na ciɛke nil nɪ keke gbɔnku kɪ tɔke nɛ, ² kime ninbi mɔnɔn bɛn keɪn ki ye Yonbdaan ya babaadaali li te tɛn unasu bɑareh kuɔnku ma bo nɛ. ³ Uyo wɑ binib li lienh ki teh bi te uyɛnduɔn ni, niba nɑ nɪ tien bɛ nnɔ, u ya yo nɛ ijɛndciɛn li ci bɛ. Nɪ li te tɛn imɛrwiɛn ciɛkeh utɛnpunb ma bo nɛ, nɛ bɑ nɪ fre kɪ nɛ len.

⁴ Ti'yaabɛ, ninbi nɑ te cinɔunl ni ma nnɔ Yonbdaan ya babaadaali nɑ nɪ ci nɛ tɛn unasu ciɛkeh binib ma bo. ⁵ Kimɛ ni'ke yɛ kuwenwenku yaab nɛ, ki yɛ uwien ni yaab. Ta yɛ nɔnku yaab, ka yɛ cinɔunl yaab mɔ. ⁶ Nɛn bo, la cɛre mɛn ti li gɔh tɛn binitɔb. Cɛre mɛn tɪ li like, kɪ li co ti'ba. ⁷ Kime bɑ gɔh nnɔ, bi gɔh kuɔnku nɛ, bɑ nɪuh ki yibeh nnɔ, bi yibeh kuɔnku nɛ. ⁸ Ama tinbi bɛn wɔn, ti yɛ uwien ni yaab nɛ. Nɛn bo, cɛre mɛn tɪ li co ti'ba. Cɛre mɛn ti'tekjim nin ti'yɛm nɪ li yɛ ti'bo tijɛkɔnwent tɑ lɛkndeh ti'fɛl bo; ti'ɲmɛm ya dɛndɛn mɔ nɪ li te ti'bo tɛn tikur ya kɛnpinl*.

⁹ Uwien nɑ gɛndɛ' tɛ wɔ nɪ ɲuu ti'bo, ama u gɛndɛ' tɛ ti'ɲmɛre ti'Yonbdaan *Yesu Kristo bo nɛ. ¹⁰ Tinbi bo nɛ u kpo', nɔ ti fuobe biɪ ti kpo' la, tinbi nin wɔn nɪ li tɛ ki te. ¹¹ Nɛn bo, li saakreh mɛn tɔb ya gbɛnɛnt, kɪ li toreh tɔb, ni'tekjim nɪ li faakreh tɛn ni teh ma fɛnfɛnnɔ nɔ.

Igbierfɔrke nin ifuonde

¹² Ti'yaabɛ, ti tɔkeh nɛ ki teh nɪ li bɪh binib bɑ sɔnh Uwien ya tuonl ni'ni nin inunmɔn, ki likeh nɛ Yonbdaan ya sɛn ni, ki gbierɛh nɛ nnɔ. ¹³ Nɪ li boh bɛ ki gbierɛh, kɪ li yɛ bɛ bi'tuonl bo. Cɛre mɛn ni'ke ya yɛnm nɪ li dɔ tɔb bo.

¹⁴ Ti'yaabɛ, ti gbierɛh nɛ nɪ li tɔkeh bɑ yɛ ikpaayun† nnɔ ki teh bɛ nɪ liike bi'yul bo, kɪ li biɛndeh bijɛwaandɛnb ya fɛl, kɪ li toreh bɑ yɛ bijiinb, kɪ li ɲmɔbe kuminku binib kɛ bo. ¹⁵ Liike mɛn ni'yul bo, ki la cɛre unil tien' u'tɔ ibiere la, wɔ nɪ tu wɔ fɛnl. Ama li nuunh mɛn uyo kɛ nɪ li teh ni'tɔb nin binitɔb kɛ nɑ mɔn.

¹⁶ Cɛre mɛn ni'yɛnm nɪ li sɔnge uyo kɛ, ¹⁷ nɪ li tuu ki kɑareh, ¹⁸ kɪ li faareh Uwien isɛn kɛ ni, kime Uwien yɛ *Yesu Kristo bo nɪ li teh nnɔ nɛ.

¹⁹ La piɛndeh mɛn *Fuoɔaanm ya tuonl, ²⁰ ki la yih bi sɔkndeh Uwien ya gber tɑ nnɔ fɛnm. ²¹ Li tɔrɛh mɛn ki fiinh tibont kɛ, tɑ mɔn la, nɪ li ɲuuke tun. ²² Wiɛ mɛn ibiere kɛ ya bol.

* **5:8** Pɔl ya buol unisaal ya yɛnmaale te u'yul ni nɛ. Nɛ miɲmiɛnm te tɛn tikur ya kɛnpinl ki lieke iyɛnmaale bo nɔ usɛnpoll la fre yɪ. † **5:14** Bi li fre kɪ lɛbre bɑ yɛ ikpaayun kɪ ye bɑ fuobe fɛnfɛnm mɔ.

²³ Uwien, uyenduɔn ya daan nin u'yul ní cèrè ní li yé u'yaab kí tì gben. Wɔ ní guure ni'ke mɔnmɔnm† ηɔ ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya babaadaali ni la li ηmɔbe biil. ²⁴ Wà yin' nɛ nnɔ yé umemɔndaan nɛ, u li tien nɛn kɛ.

²⁵ Ti'yaabɛ, li kàareh mɛn ki dienh tɛ. ²⁶ Ní fuonde ti'yaab kɛ mɔnmɔnm. ²⁷ N tɔkeh nɛ Yonbdaan ya yel bo nɛ ki teh ní kàan kugbɔnku kuu nɔ ti'yaab kɛ ya nun bó.

²⁸ Ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke nɛ.

† **5:23** Bi lɛbre' iñɔbon yà ki ye ni'ke mɔnmɔnm nnɔ; ì kele' Grɛkmbɛ ya lenm ni ki ye: Wɔ ní guure ni'yɛnm nin ni'naank nin ni'gbɛnɛnt nɛ.

Kugbɔnlieku kua Pɔl kele' ki de'

Tesalonik yaab nnɔ

Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Kugbɔnku kuu ya cincinm bi tɔke' ki ye binib bita ne kele' kù, ama Pɔl ne yé kugbɔnku bugben ya kelm ya senlier. Bi kele' kugbɔnkpɛku ki de' Tesalonik yaab ma nnɔ, ni ya puoli bó ne Pɔl cii' ni' bó ya nib biba lienh ki teh Yonbdaan Yesu liebe' ní nɔ. Tigber nnɔ saa' Tesalonik yaab ya yenm cɛen. Ne ba ji ben bi li tien ma. Biba dāan' ka ji sɔnh tūon. Nen ne cère' Pɔl kele' kugbɔnku kuu wɔ n saake bi' gbenent be n li co bi n mɔbe mitekjim mā nnɔ kenken, ki li sɔnh itūon mɔ.

Liyul 1 ni, Pɔl cin' ki faareh Uwien Tesalonik yaab ya yiem nin bi'tekjim bo ne, ki tɔke' ki ye Uwien li dɛre bā jɛndeh be nnɔ ya tub kɪ tu lifɛnl, kɪ jɛnde bā n̄a boh Yesu Kristo ya gbɛmɔnmɔnt nnɔ lidaali là u li baa ní nnɔ.

Iyul 2 ni, Pɔl tɔkeh nà li liere Yonbdaan ya baam usen ya gber ne. U ye wà li yíe Uwien ya n̄abu bó li n̄en u'ba upaan bo, kɪ tuln binib pelpel ne kɪ yaan Yonbdaan n̄ baa ní. U tɔke' be ki ye be n li se mitekjim ni n̄ faa.

Iyul 3 ni, Pɔl tɔkeh bā yé ikpaayuon nnɔ ki teh be n liike bi'yul bo, kɪ li sɔnh ki jinh bi'nɔje bo.

Pɔl tɪ fɔre' kugbɔnku kuu nɔ nin micɛbm ne.

Ifuonde

¹ Min Pɔl nin Silfen* nin Timote ne kieh kugbɔnku kuu tɪ de Kristo ya taan là te Tesalonik ya du ni ki yé ti'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo yaal nnɔ. ² Ti'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo n̄ juoke ne, kɪ de ne uyenduɔn.

Yonbdaan li baa ní kɪ bu binib tibuur

³ Ti'yaabe, n̄i kpe tɪ li faareh Uwien ni'bo uyo ke ne, n̄i yé nibonn nà cuube ne, kimɛ ni tūɔreh ki teknh *Yesu ki jinh mɔnmɔnm, ne ki tūɔreh ki yíe tɔb mɔ mɔnmɔnm. ⁴ Nen bo ne ti tɔkeh Uwien ya táantɔ ni, ti'yenm sɔnge ni'bo ki tɪ kpe ma bo, kimɛ nin bi teh ne nà bre, kɪ jɛndeh ne ma ke nnɔ ni tūɔreh ki m̄h mitekjim ni ki joh inun bó ne.

⁵ Nen ne wɔngeh ki teh Uwien buh tibuur tu'donbó, kimɛ ijend nnɔ ne li cère Uwien n̄ ye ni kpe ní kɔ u'bel là ni jɛndeh li'bo nnɔ ni. ⁶ Im̄n, Uwien li tien nà cuube ne. Binib bā jɛndeh ne nnɔ, u'm̄o li jɛnde be ne kɪ tu ni'fɛnl, ⁷ kɪ de ninbi bā jɛndeh nnɔ nin tinbi lifuorl lidaali là Yonbdaan Yesu li puɔ paaki bó ní nnɔ. U li puɔ ni'bo ní nin Uwien ya tondtɔdenb ne, ⁸ kɪ li te umupien ni ki we ní. U li dɛre bā n̄a yíe Uwien ya gber nnɔ nin bā n̄a boh ti'Yonbdaan Yesu ya gbɛmɔnmɔnt nnɔ ya tub. ⁹ Bi'tudɛre nnɔ si: u li cère be n̄ kɔ ijendcien ni kɪ li tuu ki te len. U li n̄ɔre be kɪ jende u'nun bó, ba ji li le u'tuɔm nin u'kpɛke. ¹⁰ Ni li tien nnɔ lidaali là Yonbdaan li baa ní n̄o be n̄ p̄ke wɔ, kɪ n̄uare wɔ kɪ n̄e bā ke teke' wɔ kɪ jin', kɪ yé u'yaab nnɔ bo ne. N̄i'm̄o te len, kimɛ ti tɔke' ne u'gber ma nnɔ ni teke' tɪ kɪ jin'.

¹¹ Nen bo ne ti káareh ki dienh ne uyo ke n̄o ti'Wien n̄ ye ni kpe u'yin, kɪ li toreh ne nin u'tuɔm ní li teh ni nuunh ní tien mimɔnm mā ke nnɔ, kɪ cère ní li sɔnh itūon yá wɔngeh ki teh ni n̄mɔbe mitekjim. ¹² Ni teh nnɔ la,

* 1:1 Liike 1 Tesalonik 1:1.

ninbi bo ne bi li kpieke Yonbdaan Yesu, ne u'mo ri kpieke ne, ki ne ti'Wien nin won Yonbdaan *Yesu Kristo ya juokm bo.

2

Nà li liere Yonbdaan ya baam usen

¹ Ti'yaabe, Yonbdaan *Yesu Kristo ya baam nin ti'taanm u'saan ya gber bo ne ti take ne ki teh: ² bi take' ne ki ye Yonbdaan ya babaadaali baa' la, ni la cere ne ri pak ki naabe ni'yenm, ki la cere ne ri sen ni'fel. Nba la, bi li take ki ye *Mifuoñaanm ne cere' bi len' tigber nno, mitam la, bi li ye tu nen' tinbi saan ne bii tinbi ne kele' kugbonku ki ye nno.

³ La li ri cere men uba ri ne isen iba ki lere ne. Ki yaan Yonbdaan ya babaadaali ri baa nno binib li ye Uwien ya njobu bo ki yebe, ne wa li ye Uwien ya njobu bo, ki juore fenm Uwien li dere u'tub nno mo li nen u'ba upaan bo. ⁴ U li ye unennend ne, ki ye u cen' Uwien nin binib pukeh tibont ta ke nno. U li kele Uwien ya duku ni monon ki yin u'ba Uwien. ⁵ Na tien ki ye n laan la te ni'saan ma nno, n la take' ne tigber tuu no-oo? ⁶ Ni ben na co wo fenfennno. U'yo la baa' la, u li nen u'ba upaan bo. ⁷ Kime wa li ye Uwien ya njobu bo nno ya tuom ma buo nno ya tuon cin'-a! Ni ji sien' wa piendeh me nno ne ri daan me. ⁸ U ya yo ne u li ne upaan bo, ne Yonbdaan ri piebe u'bo, wa ri kpo. Yonbdaan li baa ki li windeh ma nno ne li cere ubiero bugben ya gber ri gben. ⁹ Wa li ye Uwien ya njobu bo nno la baa' la, u li nmobe *Satan ya tuom ne, ki li teh micincilm nin miyokm ya bont ke ya bol ki lereh binib. ¹⁰ U li tien mibierm ke ya bol, ki tuln binib ba buoh, kime ba tuo' be ri li ye tigbemont ta li cere be ri nmere ma nno ne cere' bi buoh. ¹¹ Nen bo ne Uwien dienh be mituom ma tulndeh be, ki cereh bi teknh kutonnenku ki jinh. ¹² Nno ne Uwien li biin ba na teke' ghemont ki jin', ki fe na bre ya tienm nno.

Uwien ne gende' ne, cere men ni'tekjim ri li faa

¹³ Ti'yaab ba Yonbdaan ye be, tinbi ben won, ni kpe ti li faareh Uwien ni'bo uyo ke ne, kime Uwien la gende' ne haali ucincinyo ni nmere ne, ki ne *Mifuoñaanm ma teh ne u'yaab nno nin ni teke' tigbemont ki jin' ma nno bo. ¹⁴ Nen bo ne u yin' ne ri ko ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya kpieke ni, ki ne ti take' ne tigbemomant ta nno bo. ¹⁵ Nen bo, ti'yaabe, gore men ki li se mitekjim ya sen ni monomom, ki li njuke ti la wokn' ne miwoknm ma, buñabu ni bii ti kele' na kugbonku ni ki de' ne nno. ¹⁶ Ti'Yonbdaan *Yesu Kristo nin u'yul nin ti'Baa Uwien wa ye te, ki tuu ki saakreh ti'gbenent, ki cere' ti nmobe lidendnl la mon, ki ne u'juokm bo nno ¹⁷ ri saake ni'gbenent, ki de ne ufaa ri li tuu ki teh na mon ni'tuon ni nin ni'lenm ni ke.

3

Li kaareh men ki dienh te

¹ To, ti'yaabe, li kaareh men ki dienh te no Yonbdaan ya gber ri li yereh ni'ke saan tontonm, ki li nmobe ukpieke ten tu nmobe ukpieke ni'du ni ma bo. ² Li kaareh men, Uwien ri nen te binib ba bre ni ti kende' nno ya nuo ni, kime na ye binib ke ne teke' ki jin'. ³ Yonbdaan ye umemondaan ma nno u li de ne ufaa, ki lekni ni'bo, usenpol ubiero la fre ne. ⁴ Ki ne Yonbdaan bo ne ti du ni'bo ki ye ti take' ne na nno, ni teh nen ne, ki li tuu ki teh ne. ⁵ Yonbdaan ri pekre ni'yenm ri bende Uwien ya yiem, ki li nmobe Kristo ya minku.

Unil ke ya nun ri li mon ituon bo

⁶ Ti'yaabe, ti tɔkeh ne Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel bo ne ki teh: ni'yo wà ke ɲa yie tuonl ya gber*, ka pe ti là wɔkn' ne miwɔknm mà nnɔ bo la, ní wiε u'gber. ⁷ Kime ninbi nin ni'yul ben ki ye ni kpe ní tekn ti'taal ni ne. Ti là te ni'saan uyo wà nnɔ, ta là yé kpaayuon† ⁸ ka mieh uba jier ki jinh. Ti là sɔnh ituon nin inunmɔn ne ñonku nin wien ni ɲɔ ti la li yé uba bo tukl. ⁹ Na yé ta là ɲmabe sen tí ji ni'nuɔ ni ne, ti là yie tinbi nin ti'yul ri wuɔn ne miseknm ɲɔ ní tekn ti'taal ni ne. ¹⁰ Kime ti là te ni'saan uyo wà nnɔ, ti là tɔke' ne ki ye wà ke ɲa yie tuonl ya gber la, u la ji mɔ. ¹¹ Nin nen ke ti ciï' bi ye ni'ni biba yé ikpaayuon ne, ka sɔnh niba nin nitɔnn, ki cuonh ki kɔh bitɔb ya gber ni. ¹² Ti tɔkeh bi ya nib ne Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel bo, ki teh be ri liike bi'yul bo, kí li te suoo, kí li sɔnh ki jinh bi'nojε bo. ¹³ Ti'yaabe, ninbi ben wɔn, la ɲende men ni'gbenent mimɔnm ya tienm ni. ¹⁴ Ni'ni wà ɲa boh ti kele' tigber tà kugbɔnku kuu ni la, ní sekn udaan, kí wiε u'gber ɲɔ ifε ri cuo wɔ. ¹⁵ Ni la taa' wɔ kí tien ten u yé ni'ennend ne ama ní li sureh wɔ, kime u'mɔ yé ni'yo ne.

Ifuondfɔrke

¹⁶ Yonbdaan uyenduɔn ya daan nin u'yul ri li dienh ne uyenduɔn uyo ke isen ke ni. Yonbdaan ri li te nin ni'ke.

¹⁷ Min Pɔl nin n'yul ne kele' ifuonde yii nɔ. N'gbɔnt ke ni n kieh n'yel ma sɔ†.

¹⁸ Ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ri juoke ni'ke.

* 3:6 Liike 1 Tesalonik 5:14. † 3:7 Liike 1 Tesalonik 5:14. ‡ 3:17 Kí ñe Kugbɔnku kuu ya cinm kí lá baa 3:16 Pɔl lienh ne uba kieh, ama won nin u'yul ne kele' migbiirm 17.

Kugbɔnkpiɛku kua Pɔl kele' ki de' Timote nnɔ

Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl kele' Timote tigbɔnt tule nɛ. U kele' tɔ ki laa' u caan' Kristo ya tɔan nɔ nɔ ji sien' bi li liike yɛ ma bo nɔ Kristo yaab nɔ faake mitekjim ni nɛ. Timote ya naa yɛ Suf nɛ ki pɛ Kristo ya sɛn bo, nɛ u'baa yɛ grɛk ka pɛ Kristo ya sɛn bo. Timote là tɛ ki sɔnh nin Pɔl nɛ ki piere' wɔ isɛn yà yebe ya jom.

Kugbɔnkpiɛku kuu ni, Pɔl tɔkeh Timote u li tien ma kí liike Kristo ya tɔan nnɔ nɛ. U tɔke' wɔ ki ye binib biba te itáan nnɔ ni ki wɔknh miwɔknm mà nɔ kpe sɛn (1:3-7; 4:1-4; 6:3-5), ki teh tibont tà te uɛndun wuu ni nnɔ ya tuba nɔ mɔn, ki teh binib nɔ dɔan upiikuɔn, ki la jinh tijier tubambe. Nɛn bo nɛ Pɔl tɔke' Timote ki ye wɔ nɔ tiere Kristo yaab kí ye: Uwien nɛn' nà kɛ nnɔ mɔn nɛ.

U wuɔn' wɔ u li tien ma kí gɛnde itáan nnɔ ya ciɛnb, ki gbhere' binib bɛ nɔ li pukeh Uwien, kí li kàareh wɔ (iyul 2), ki tɔke' itáan nnɔ ya ciɛnb li fuobe ma bo (iyul 3).

Pɔl tɔke' Timote ki ye wɔ nɔ li likeh itáan nnɔ kɛ mɔnmɔnm (iyul 4-6).

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yɛ *Yesu Kristo ya tond nɛ. Uwien ti'Nmienl nin Yonbdaan *Yesu Kristo wà yɛ ti'dɛndɛnl nnɔ nɛ yɛ nɔ li yɛ u'tond. ² Timote, n kieh kugbɔnku kuu nɔ de sin nɛ. A yɛ n'bumɔnk kí nɛ ti nɔmɔbe mitekjim mà nnɔ bo nɛ. Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo nɔ juoke nɛ, kí muɔ nɛ micɛɛkm, kí de nɛ uyɛnduɔn.

Liike a'yul bo nin biwɔnwɔknb bà tulndeh binib nnɔ

³ N là joh Maseduɔnn ya tinfɛnm bó ma nnɔ, n là sure' nɛ á juore Efɛs ya du ni, kí pien binib bà te len ki wɔknh miwɔknm mà nɔ kpe sɛn nnɔ nɛ. ⁴ Bi la ji nɔ li tuuke gbeyienkaar nin bi'yaajɛb ya yel yà bi findeh i'bo ka gbendeh nnɔ bo. Nɛn nɛ cɛreh miniɛm bàareh. Na cɛreh binib bendeh Uwien bonde' ma bo wɔ nɔ nɔmɛn binib kí nɛ mitekjim bo. ⁵ N là sure' nɛ á pien bɛ nɔ bɛ nɔ li yɛ binib bà ya fɛl bo nɔ nɔmɔbe jɔknt, kí li yíe tɔb, kí li nɔmɔbe iyɛnmaalmɔnmɔn, kí li nɔmɔbe mitekjimɔnm. ⁶ Binib biba te, ka ji pɛ u ya sɛn bo, bi ture' nɛ, ki lienh gbefɛnfɛnm, ⁷ ki yih bi'ba *Yiko ya wɔnwɔknb, ka bɛn bi lienh nà nnɔ ya tingi, ki niireh nin bi cɛ nà bo nnɔ.

⁸ Ti bɛn ki ye *yiko mɔn nɛ, nɔ yɛ unil taah wɔ ki sɔnh ituɔn ni'donbó la. ⁹ Tuɔre mɛn kí cii kí ye yiko nɔ te kí de' nimɔn, ama u te kí de' bà nɔ boh wɔ nin bà yíe' Uwien ya nɔbu bó nin bà nɔ pɛ Uwien bo nin bibiɛrdɛnb nin bà yindeh Uwien nin u'bont kɛ nin bà kuuleh bi'naambe nin bi'baambe nin bà kɛ yɛ binikub nin ¹⁰ isɔnsɔnd nin bà dɔan' bipiib kí duɔndeh nin bi'jetɔb nin bà kuɔreh iyonbe nin bitonnɛndɛnb nin bà poleh itonnɛnpól nin bà kɛ yíe' miwɔknm mà kpe usɛn nnɔ nɛ. ¹¹ Mi ya wɔknm nɛ pɛ tigbɛmɔnmɔnt tà wɔngeh Uwien ya kpiɛke nnɔ bo. Uwien uyɛnduɔnciɛn ya daan nɛ taa' tɔ ki nɔkn' nni.

Pɔl faareh Yesu Kristo

¹² Yonbdaan *Yesu Kristo nɛ de' nni mituɔm. Nɛn bo nɛ n faareh wɔ. U du n'bo nɛ ki gɛnde' nni nɔ sɔn u'tuonl. ¹³ Uyo uba n là lienh u'bo fɛnfɛnm

ne, ki jèndeh u'nib, ki bre ka muoh be cecεckm, ama u muo' nni micεcckm, kime ma là ben n teh bà, ka laan là teke' wə ki jin' mə. ¹⁴ Yonbdaan *Yesu Kristo ya juokm yebe ki gbien' ma nnə ne u cère' n teke' wə ki jin', ki yie wən nin u'nib ke. ¹⁵ Tigber tuu te ne, ki kpe binib ní tuo tu'ke. Tun si: *Yesu Kristo baa' unendun wuu ni, wə ní lá ηmien bibierdenb ne, ne min ne yé ubierdaan ki cən' bi'ke. ¹⁶ *Yesu Kristo muo' nni micεcckm, ηə min wà yé ubierdaan ki cən' binib ke nnə bo wə ní wuən u ηməbe sukke ki gbien' ma bo ne. Nen ne li yé kudieku binib bà li teke wə, kí jí kí le limiel là ηa ηməbe gbenm nnə bo. ¹⁷ Binib ke ní li pèkeh Uwien, kí li kpiekreh wə uyo ke. Wən ne yé Uwenbaabe, nil ηa lenh wə, u yé Ubercien wə tuu ki te uyo ke ne. **Ami.**

¹⁸ N'buk Timote, n ye ní tōke ηe tigber tà sə kí ñe bi là səkn' Uwien ya ñəbon yà a'bo nnə. Ni yen bo kí mə limuəl là mən, ¹⁹ kí li ηməbe mitekjim nin iyenmaalmənmən. Binib biba dāan' i ya yenmaale ne ka ji ηməbe tekjim. ²⁰ Bi'ni bile si: Himene nin Aleksand. Ne n taa' be ki ηukn' Satan, ηə be ní bende kí ye na mən be ní jí ní suke Uwien.

2

Li kàareh mən ki dienh binib ke

¹ Nen bo, tigber tà yé tigbekpiekt n li tōke ne si: ní li kàareh ki mieh Uwien, ki gbāanh wə, ki faareh wə ki dienh binib ke ² nin biberb nin udu ya cienb ke ηə tí li te uyenduən ni, niba la ηaabe ti'yenm, kí li pε Uwien ya sen bo, kí li yé binib bà ya tetem kpe be ní li boh be. ³ Nen ne mən Uwien ti'Nmienl ya nun bó ki sange u'yenm. ⁴ U yie binib ke ní ηmere ne, kí bende kí ye u'gber yé tigbemənt. ⁵ Kime Uwien te uba ne. Ucendenduəl mə te uba ne binib nin Uwien ya siik ni. Wən si: *Yesu Kristo wə tien' u'ba unisaal, ⁶ ki tuo' ki teke' binib ke ya kuum ki kpo', ηə wə ní de be kí wie nnə. Nen ne wuən' ki ye Uwien yie wə ní ηmien binib u ya yo ne. ⁷ Nen bo ne Uwien gènde' nni ní li yé *Yesu Kristo ya tond, kí li kpaandeh u'gber, kí li wəknh tù bà ηa yé Sufmbe ηə be ní teke wə kí jí, kí bende kí ye tù yé tigbemənt ne. Ma nendeh n tōkeh tigbemənt ne. ⁸ Tə, n yie Kristo yaab te nà saan ke la, bijeb ní li kàareh, ki findeh inuə, ki la cère yí ní li yé binib bà ya fəl bo ηməbe tijəktnt ya nuə, kí la li ηməbe benpiebe, kí la li findeh nin təb.

Bipiib li ηməbe mitetem mə

⁹ Bipiib ben wən, n yie be ní li guoh ní kpe upii ní li guoh ma bo ne, kí la cère bi guo la, be ní li lenh bi'fe, kí la wənggeh bi'ba, kí la li lùoh yulòle wə faa, kí la tungeh ñəkm ya kenjənga wə ya daaku faa, kí la bèleh ilaan yə ya daaku faa, kí la guoh wəngolkaar tà ya daaku faa. ¹⁰ Ama be ní li sənəh itūnmənmən. Nen ne mən ki de' bipiib bà ke lienh kí teh bi pε Uwien ya sen bo. ¹¹ Bi wəknh be uyo wə la, be ní li te suoo, kí li cengeh nin mibom. ¹² Ma ní de be sen be ní wəkn jeb, ka ní de be cient jeb bo. Be ní li te suoo. ¹³ Kime Uwien là kpie' kí ñen' Adam ne, kí tuən' Efa. ¹⁴ Na yé uwε* là lere' Adam ne, u là lere' Efa ne u saa' likuəl kí bii' Uwien. ¹⁵ Ama upii juore' kí ηməbe mitekjim nin miytem, kí pε Uwien ya sen bo mənəmən, ka wənggeh u'ba la, timεr ηa ní cère Uwien la ηmien wə.

3

Kristo ya tđan yaab ya senlierl li te ma bo

* **2:14** Bi ye uwε la, bi niireh Satan ne. Liike 2 Korent 11:3.

¹ N ye ní tǎke tigber tà nǎ tò tǎ ne. Unil yíe wǎ ní li likeh Kristo ya taanl la, u gènde' lituonmǎnmǎnl ne. ² Ní kpe Kristo ya taanl yaab ya senlierl ní li yé unil wǎ ña ñmǎbe biil ne, kí li ñmǎbe upii uba, kí li coh u'ba tibont ke ní, kí li ñmǎbe miyem, kí li yé unil wǎ bi boh wǎ, kí li teknh bicenb, kí li yé unil wǎ li fre kí wǎkn binib Uwien ya gber mǎnmǎnm, ³ kí la taa' u'ba kí de daam, kí la ñmǎbe jer. Wǎ ní li ñme nin binib ke, kí la findeh nin nib, kí la cère u'nun ní li mǎn ilike bo, ⁴ kí li likeh u'dencenl mǎnmǎnm, kí cère u'bumu ní li ciuh litubl, kí ñmǎbe mibom ní kpe kibuk ní li ñmǎbe mibom ma bo. ⁵ Kime unil ña ní fre kí liike u'dencenl mǎnmǎnm la, u li tien mila kí liike Uwien ya taanl yaab-i? ⁶ U la li yé wǎ ña wuǎke' Uwien ya sen ni. U yé unil wǎ ña wuǎke' Uwien ya sen ni la, nba la, u li ñmǎbe tigbengt, ne kí le utudere ten usenpol. ⁷ Ní kpe bà ña yé Kristo yaab ní li pèkeh wǎ ne. U te nnǎ la, nil ña ní len u'bo fenfenm, ne senpol ya dieku mǎ ña ní cuo wǎ.

Kristo ya taanl ya totorb li te ma bo

⁸ Kristo ya taanl ya totorb mǎ li yé binib bà bi boh be ne, kí la li yé ifuǎn ilele ya nib, kí la taa bi'ba kí de daam, kí la jinh pǎnt. ⁹ Kí cère jǎknt la li te bi'fǎl bo ñǎ be ní li pe tigbemǎnt tà Uwien kpiire' tù nnǎ bo. ¹⁰ Be ní kpie kí fiin be kí liike bi'tetem te ma bo kí yaan. Bi laa' ba ñmǎbe biil la, bi li fre kí li sǎnh bitotorb ya tǎon. ¹¹ Bipiib bà yé bitotorb mǎ li yé binib bà bi boh be ne, kí la lienh tǎb bo fenfenm, kí li coh bi'ba tibont ke ní, kí li yé bipiib bà bi du bi'bo isen ke ní. ¹² Kristo ya taanl ya totorb li ñmǎbe upii uba uba ne, kí li likeh bi'bumu nin bi'dencen mǎnmǎnm. ¹³ Kime binib bà sǎnh bitotorb ya tǎon mǎnmǎnm nnǎ ya yel li kpienh ne. Bi ñmǎbe midum kí gbien' bi teke' *Yesu Kristo kí jin' ma nnǎ bo.

Nà cère' Pǎl kele' kugbǎnku kuu nǎ

¹⁴ N kieh ñe kugbǎnku kuu nǎ kí daan n li baa a'saan na ní wuǎke ne. ¹⁵ Ma li baa' tonm mǎnǎn la, kugbǎnku kuu li cère á bende a li ñmǎbe mitetem mà Uwien ya nib ni. Binib nnǎ yé Uwien limiel ya daan ya taanl ne. Li te ten likpenkpenl ne kí co tigbemǎnt kí dienh tù mituǎm.

Uwien kpiire' tigbebalkaar kí wuǎn' binib

¹⁶ Imǎn, Uwien bo ya paanm ya gber tà buǎ u kpiire' tù nnǎ yé tigbecient ne. Kristo ne yé tigber tà buǎ nnǎ, kí tien' u'ba unisaal, kí ñen' u'ba upaan bo *Mifuoñaanm ne wuǎn' kí ye u yé ugbemǎndaan, u cère' Uwien ya tondb laa' wǎ, bi kpaande' u'gber bà ña yé *Sufmbé ni, ne binib teke' wǎ unǎndun ni kí jin', Uwien taa' wǎ u'kpíeke ní kí don' paaki bó.*

4

Miwǎknm mà ña kpe sen ya gber

¹ *Mifuoñaanm len' ní wien kí ye ufǎforyo binib biba li wie mitekjim ya gber, kí paan isenpol tulndeh binib kí cèreh bi wǎknh miwǎknm mà nnǎ bo. ² Bi li cère binib bà yé ifuǎn ilele ya nib, kí yé bitonnendenb, ibiere tebe' bi'yem ten kudieku kùà ña ñmǎbe ñmirm nnǎ, ní tuln be. ³ Binib

* **3:16** Bi li fre kí lebre Uwien taa' wǎ u'kpíeke ní kí don' paaki bó kí ye Uwien cère' u'kpíeke yebe mǎ.

bugben kùndeh upiikuòn nin tijier tubambe ya jim ne. Uwien ne ñen' tijier nnò ñò binib bà teke' wò kí jin' kí ben tigbemònt nnò rí lí jinh tù, kí faareh wò tu'bo. ⁴Uwien ñen' tibont tà ke nnò, tù mòn ne. Ti la sèngèh tuba, tí jinh tà ke la, tí lí faareh wò tu'bo. ⁵Kimé Uwien ya gber nin ikaare ne môngreh nibonn ke.

Pol tãke' Timote u li te ma bo u'tuonl ni

⁶A wòknh Kristo yaab tigber tuu nò la, a lí yé wòn *Yesu Kristo ya tonsònl wà mòn, kí cère Uwien ya gber tà a teke' tù kí jin' nnò nin miwòknmòmòm màm a tùòre' kí paan' mi'bo nnò rí lí yé a'bo tijier. ⁷La tuuke gbeyienkaar, kimé ta kpe Wièn ya sen. Nikn kí lí pè Uwien ya sen bo mòmòmòm. ⁸Unil ñikndeh kí tiinh u'gbenent rí jaare la, ní mòn ne ama ní lí tore wò waamu ne. Unil ñikndeh kí pè Uwien ya sen bo mòmòmòm la, nen ne lí tore wò isen ke ni, kimé Uwien ye nen ne lí cère binib rí lí fuobe fènfennò wuò nin uyo wà we ní nnò. ⁹Tigber tuu te ne, kí kpe binib rí tuo tu'ke. ¹⁰Ti sònhtùònl nin inunmón, kí mòh limuòl, kimé tí ñmòbe lidèndènl Uwien limiel ya daan bo ne. Wòn ne yé binib ke ya Ñmienl. U cinbe kí yé bà teke' wò kí jin' ya Ñmienl ne. ¹¹Wòkn binib tigber tuu, kí tãke be kí ye be rí lí teh nnò. ¹²La cère uba rí yinde ñe a yé kinacenfènbuk ma nnò bo. Ama lí yé wà cuube u'lenm ni, kí ñmòbe mitekjim nin mitetemòmòmòm, kí yé binib, kí ñmòbe biil ñò bà teke' Uwien kí jin' nnò rí tekn a'taal ni. ¹³Taa a'ba kí de *Uwien ya gbòku ya kàanm Kristo yaab ni, kí lí sureh be, kí lí wòknh be haali nin n'baam. ¹⁴La daan *Mifuoñaanm ya paabu bùa te a'ni nnò. A laa' bù kí ñe bi là sòkn' Uwien ya ñòbon ya a'bo nin Kristo ya taanl ya ciènb là taa' bi'nuò kí paan' a'bo ma nnò bo ne. ¹⁵Taa a'ba kí de nen ke, kí sòn lituonl nnò tinòjer tule. Nnò ne binib ke lí a'tuòn cuonh ma bo. ¹⁶Liike a'tetem, kí lí ben a wòknh binib ma bo, kí lí ñikndeh isen ke ni. A teh nnò la, sin bugben lí ñmère, ne bà cengeh a'bó nnò mò lí ñmère.

5

A li te ma bo nin Kristo yaab

¹La gbierèh jecien nin jèr, ama lí gbierèh wò ten a'baa, kí lí gbierèh binacenfènb ten a'ninjèb, ²kí lí gbierèh ipiicièn ten a'naambe, kí lí gbierèh bijefènb ten a'ninsieb, kí la kuòn a'ba jòknt nin be. ³Lí toreh bikpopiib bà ña ñmòbe bà likeh be. ⁴Ukpopii ñmòbe mubumu bii iyaabii la, ní mòn ben ne rí kpiè kí lí toreh bi'den yaab, kí wuòn kí ye bi boh be. Bi teh nnò la, bí jindeh bi'naambe nin bi'baambe bí là wube' be ma nnò bo ne, kimé Uwien ya yènm sònge nen bo ne. ⁵Ukpopii wà ña ñmòbe wà lí likeh wò, kí juore' kí te u'ba kpein la, u du Uwien bo ne, kí tuu kí kàareh kí mièh wò ñònkú nin wien ni. ⁶Ama ukpopii pè lisònsòndl bo, kí teh u'yènm yé nà la, nin u fuobe ma ke nnò, Uwien ya sen bo wòn, u kpo' ñò. ⁷Tãke bikpopiib tigber tuu nò ñò nib la lé bí lí dule nà bo kí biin be. ⁸Wà ña toreh u'yaab, ní'ke tu nin wa toreh u'tiema dencènl ni yaab la, u wiè' mitekjim ya sen ne, kí bre kí cèn' wà ña teke' Kristo kí jin'.

⁹A lí kèle ukpopii wà ya yel bikpopiib ya yel ya gbòku si: wà tí fii' ma, u kun' ticèr miba kpein ne, kí ñmòbe ibin piluob. ¹⁰U lí yé upii wà sònhtùònmòmòm binib ke pèkeh wò i'bo ne. Yèn si: u wube' u'bumu mòmòmòm, kí teke' bicènb, kí sòkre' Uwien ya nib ya tàan, kí tore' bijiinb, u'nun mòn wò rí lí sònhtùònmòmòm.

¹¹Bikpopiib bà fàan ben wòn, daan be, kimé bijèb ya mènku lá cuo' be la, bí lí wiè Kristo ya gber ne, kí lí nuunh be rí liebe kí kun ticèr, ¹²ka rí sòn

bi là len' ki ye bi li sɔn Kristo ya tuonl là nnɔ. Nɛn bo nɛ bi li ɲmɔbe libiil. ¹³ Ba ɲmɔbe tɔn ma nnɔ, bi li cuonh ki lindeh iɲien nɛ. Na yé ba ɲmɔbe tɔn baba nɛ, bi li yé biɲɔkrɔbdɛn nɛ, kí li kɔh binib ya gber ni, kí li lienh gbɛfɛnfɛnm. ¹⁴ N yíe bikpopiib bà fàan nnɔ ní liebe kí kun ticɛr nɛ, kí maa mubumu, kí li likeh bi'den mɔnmɔnm, ki la cère' unɛnnɛnd rí lɛ u li dule nà bo kí len ti'bo fɛnfɛnm, ¹⁵ kimɛ bikpopiib biba wiɛ' Kristo ya sɛn nɛ ki paan' *Satan bo.

¹⁶ Upii wà teke' Kristo ki jin' ki ɲmɔbe bikpopiib u'den la, wɔ rí li toreh bɛ, ki la cère bɛ rí li yé Kristo ya taanl bo tukl, ɲɔ lè rí fre kí li toreh bikpopiib bà ɲa ɲmɔbe bà likeh bɛ nnɔ.

¹⁷ Kristo ya taanl ya ciɛnb likeh Kristo yaab mɔnmɔnm la, bi kpɛ bɛ rí li boh bɛ, kí li pèh bɛ mɔnmɔnm nɛ. Ni'kɛ tu nin bà kpaandeh Uwien ya gber, ki wɔknh tù nin inunmɔn nnɔ; ¹⁸ kimɛ ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «A taa' unɛ u taanh iji la, ɲa rí lòle u'ñɔbu», ki liebe' ki ye: «Wà sɔnh lituonl la, u kpɛ bɛ rí pè wɔ u'paaku nɛ.»

¹⁹ Bi biin' Kristo yaab ya ciɛn la, na yé mɔnkunb bile bii bita nɛ biin' wɔ la, la cenge tù. ²⁰ Kristo yaab ya ciɛnb ya uba tien' ibiere la, kɔnh nin wɔ binib kɛ ya nun bó ɲɔ bà sien' nnɔ rí fenge.

²¹ N sureh ɲɛ Uwien nin *Yesu Kristo nin Uwien ya tondb bà cii' u'ñɔbu bó nnɔ ya nun bó nɛ, li pɛ n wuɔn' ɲɛ isɛn yà nɔ bo, ki la ɲmɔbe a'ñɔbu gbè nà bó, ki la ɲmɔbe gɛngɛnde mɔ. ²² A ye á de unil lituonl Kristo ya taanl ni la, la yíe tonm kí pɔk kí yuon a'nuɔ u'bo kí kàare kí de wɔ. La kɔ tɔb ya biere ni. Cère sin bugbɛn ya tetem rí li wien.

²³ A tuu ki bungreh ma nnɔ, la li ñuh ñunm baba, li lengeh midaam mɔ waamu, ɲɔ nɛ rí li toreh a'benku. ²⁴ Bi lenh binib biba ya biere upaan bo nɛ kí yaan kí bu bɛ tibuur. Bitɔb mɔ yi ɲa kpiireh tonm. ²⁵ Itùonmɔnmɔn mɔ te upaan bo nɛ. Iba lí buɔ mɔnɔn la, ya rí juore kí li buɔ.

6

Iyonbe nin i'cɛnbaambɛ ya gber

¹ Binib bà kɛ yé iyonbe nnɔ bɛ rí li boh bi'cɛnbaambɛ mɔnmɔnm, ní kpɛ bɛ rí li boh bɛ ma bo, ɲɔ uba la lɛ u li dule nà bo kí len Uwien nin ti'wɔknm bo fɛnfɛnm. ² Iyonbe yà ya cɛnbaambɛ teke' Kristo ki jin' nnɔ, í la likeh i'cɛnbaambɛ nnɔ fɛnm, kí ye bi yé i'ninjieb ma nnɔ bo. Ama yí rí li tùɔreh ki sɔnh lituonl ki dienh bɛ, kimɛ bɛn bà jondeh i'tùon bo nnɔ yé bà teke' Kristo ki jin' Uwien yíe bɛ nɛ.

Miwɔknm mà ɲa kpe sɛn ya gber

A li wɔknh binib nà sɔ, ki sureh bɛ bɛ rí li teh nnɔ. ³ Unil wɔknh miwɔknm mà bore' miba, ka pɛ ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya gbɛmɔnmɔnt bo, ka pɛ miwɔknm mà kpe Uwien ya sɛn bo la, ⁴ tigbengt nɛ yɛbre' nin udaan nɛ wa bɛn niba, kí fɛ miniɛm, kí findeh iñɔbon bo. Nɛn nɛ cère' ibinbinbe nin ikɔnkɔn nin isuk nin itɛnfuonbiere te, ⁵ kí cèreh binib niɛh miniɛm ka gbɛndeh, kimɛ bi'yɛnmaale ɲa kpe sɛn, nɛ ba bɛn gbɛmɔnt. Bi maaleh ki teh bi paan' Uwien ya sɛn bo la, bi li lɛ lifaal nɛ. ⁶ Imɔn, unil ya yɛnm sɔnge u ɲmɔbe nà bo, ki pɛ Uwien ya sɛn bo la, nɛn nɛ yé lifaaciɛnl kí de' udaan. ⁷ Kimɛ ta tuke' niba kí baa' unɛndun wuu ni, ka rí tuke niba kí ñɛ u'ni mɔ. ⁸ Nɛn bo, ti ɲmɔbe tijier nin tiwɛngolkaar la, cère mɛn ti'yɛnm rí li sɔnge tu'bo. ⁹ Ama binib bà ya nun mɔn lifaal bo nnɔ luh mibiikm ni nɛ. Tijɔrbont tà yɛbe, kí bre ya mɛnku li cuo bɛ tɛn kudieku, kí cère bɛ rí kɔ mikuum ni kí juore fɛnm. ¹⁰ Kimɛ ilike ya yíem yé ibiere kɛ ya ñaan ya

uba nε. Binib biba taa' bi'ba ki de' ilike ma nnε nε ki ture', ka ji pε tekjim ya sen bo, nε ki nuun' bi'ba bo ijendciεn.

¹¹ Sin Uwien ya nilε, la paan nen ke bo, kί li yε unil wα cuube, kί li pε Uwien ya sen bo, kί li ηmabe mitekjim, kί li ηmabe miyiem nin kuminku, kί li ηmε nin unil ke. ¹² Mδ mitekjim ya muεl mεnmεnm, kί li nuunh limiel lα ηa ηmabe gbenm. Uwien yin' ηε li ya miel bo nε, kί nε lidaali lα a len' mεnmεnm bimεnkunb bα yebe ya nun bό ki ye a teke' wα ki jin' nnε. ¹³ N sureh ηε Uwien wα dienh tibont ke limiel nin *Yesu Kristo wα lα kun' imεn mεnmεnm Pons Pilat saan nnε ya nun bό nε. ¹⁴ Li boh n tεke' ηε nα ke nnε, kί li wien, kί li li ηmabe bil kί tί baa uyo wα Yonbdaan *Yesu Kristo li baa nί nnε. ¹⁵ Uwien sien' uyo wα nnε lα baa' la, u li cεre wα nί baa nί. Uwien nε yε uyenduεn ya daan. Wεn baba nε yε tibont ke ya Cenbaa, kί yε bibεrb ke ya bεr, kί yε yonbdenb ke ya Yonbdaan. ¹⁶ Wεn baba nε ηa nί kpo, kί te kuwenwenku kα ni uba ηa nί fre kί kα ku'ni. Uba ηa kpele kί laa' wα, ka li li fre kί lε wα mα. Wεn si kupεnpekε nin mituεm uyo ke. Ami.

¹⁷ Tεke binib bα yε bifαadenb uηendun wuu ni nnε kί ye bi la li ηmabe gbengt, kί la li du lifaal nnε bo, kimε lί yε mitafaam nε. Ama bε nί li du Uwien bo, kimε wεn nε dienh tε tibont ke kί gbiekeh ηα tί li jondeh tu'bo. ¹⁸ Tεke bifαadenb nnε kί ye bε nί li teh mimεnm, kί li sεnh ituon yα mεn kί gbien', kί li punh kί la cuεleh, kί li gbiinh bi'bont nin binitεb. ¹⁹ Bi teh nnε la, bi taakeh lifaal lα mεn ka nί saa nε kί blinh bi'ba wenli bo bε nί wun lε limεmεnl.

Tigbεfεrkaar

²⁰ N'γα Timote, li likeh Uwien guun' ηε nα nnε mεnmεnm. La paan gbεfεnfεnm bo, kimε tα kpe Wien ya sen, kί la paan bi nieh miniεm mα kί maaleh kί teh bi ηmabe mibεnm nnε mα bo. ²¹ Binib biba lienh kί teh bi ηmabe mi ya benm nε kί ture', ka ji pε tekjim ya sen bo. Uwien nί juoke nε.

Kugbɔnlieku kua Pɔl kele' ki de'

Timote nnɔ

Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl kele' kugbɔnlieku kuu ki de' Timote igbierfɔrke nɛ. U kele' kugbɔnku kuu uyo wà u te lipɛkl ni nnɔ nɛ (2:9). Binib bà yɛbe là wiɛ' wɔ nɛ (1:15; 4:10-16). U là bɛn ki ye u'kuum ya yo baa'-a (4:6), nɛ u cɛbreh u'tonsɔnlie Timote wà u yíe wɔ tɛn u'buk nnɔ.

Kugbɔnku kuu tiɛreh Pɔl ya fuobm bó nɛ. U là sɔn' Yesu ya tond ya tòn ki wɔkn' binib, ki jin' ijend tiggɛmɔnmɔnt ya tɔkm bo. Pɔl gbiere' Timote ki tɔke' wɔ ki ye wɔ ní tuo kí jí ijend Kristo ya tòn bo (2:1-13), ki tɔke' wɔ ki ye wɔ ní li wɔknh Uwien ya gber mɔnmɔnm (2:14-4:15). Nɛn bo, wɔ ní dàan inɔbon bo ya finfinde, kí búle bà teh tibont tà ɲa kpe sɛn nnɔ ibuɔn, kí tɛkn wɔn Pɔl ya taal ni, kí tùɛre kí li pɛ Pɔl nin biwɔnwɔkntɔb wɔkn' nà nnɔ bo.

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ Uwien ya yíem bo, ki tɔkeh binib Uwien pùon' lipuonl ki ye u li de bɛ limiɛl là *Yesu Kristo bo nnɔ ya gber. ² Timote, n kiɛh kugbɔnku kuu ní de sin nɛ. A yé n'buk kà n yíe kɛ nɛ. Baa Uwien nin ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke ɲɛ, kí muɔ ɲɛ micɛɛkm, kí de ɲɛ uyɛnduɔn.

Pɔl saakreh Timote ya gbenɛnt

³ N faareh Uwien wà n pukeh wɔ nin lifɛl là ɲa ɲmɔbe jɔknt tɛn n'yaajɛb là teh ma bo nɛ. N tuu kí tien a'bó n'kaare ni ñɔnku nin wien ni nɛ. ⁴ N tiɛre' a'muɔ bó la, ní naan ní pɔk kí lɛ ɲɛ nɛ, ɲɔ n'yɛnm ní sɔnge kí gbien. ⁵ Ma sunde' a ɲmɔbe mitekjimɔnm mà nnɔ bó. A'yɛ Loyis nin a'naa Enis nɛ kpíe' ki laa' mitekjim nnɔ. Nɛ n du ki ye a'mɔ ɲmɔbe mi ya tekjim nɛ.

⁶ Nɛn bo nɛ n tiɛreh ɲɛ, á fikre Uwien là de' ɲɛ *u'Fuoñaanm ya paabu bùa nnɔ ya tuɔm uyo wà n là yuon' n'nuɔ a'bo, ki káare' ki de' ɲɛ nnɔ. ⁷ Kimɛ Uwien de' tɛ *Mifuoñaanm mà nnɔ ɲa cɛreh ti tiinh jɛwaanbu, ama mǎ dienh tɛ mituɔm nɛ, kí cɛreh ti yíe binib, kí coh ti'ba. ⁸ Nɛn bo, li kundeh Yonbdaan bo imɔn kí la tiinh fɛ, kí la cɛre fɛ ní li ɲmɔbe ɲɛ min wà te lipɛkl ni u'bo nnɔ bo. Ama Uwien ya tuɔm bo, cɛre min nin sin ní li jɛndeh tiggɛmɔnmɔnt bo. ⁹ Wɔn nɛ ɲmien' tɛ, kí yin' tɛ, kí tien' tɛ u'yaab. Na yé ti'tuon bo nɛ u tien' nnɔ, ama u cɛkre' u'yɛnm nɛ kí tien' nnɔ. *Yesu Kristo bo nɛ u tien' tɛ tinimɔnt kí laa' wa laan ñɛn' unɛndun. ¹⁰ Fɛnfɛnnɔ wuɔ, ti'Nmiɛnl *Yesu Kristo baa' kí wuɔn' tɛ tinimɔnt nnɔ. Wɔn nɛ gben' mikuum ya tuɔm, kí ñɛn' limiɛl là ɲa ɲmɔbe gbenm upaan bo kí ñɛ u'gbɛmɔnmɔnt bo. ¹¹ Tigbɛmɔnmɔnt nnɔ bo nɛ Uwien gɛnde' nni ní li yé *Yesu ya tond, kí li tɔkeh tù binib, kí li wɔknh bɛ tù. ¹² Nɛn bo nɛ n jɛndeh yíe ya jɛnd. Ama na ɲmɔbe nni fɛ, kimɛ n bɛn n teke' udaan wà kí jin', kí du kí ye u li fre kí guure u ɲukn' nni nà nnɔ kí tí baa lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ.

¹³ Li ɲuuke n là tɔke' ɲɛ tiggɛmɔnt tà nnɔ nin mitekjim nin miyíem mà ñɛn' *Yesu Kristo saan nnɔ. Cɛre tiggɛr nnɔ ní li pekreh ɲɛ. ¹⁴ *Mifuoñaanm mà te ti'ni nnɔ ya tuɔm bo, li ɲuuke a cii' miwɔknm mà nnɔ mɔnmɔnm.

¹⁵ A ben ki ye bà ke yé Asi ya tinfenm ya nib nnò ke wié' n'gber ñò. Bi'ni biba si: Fijel nin Hemojenn. ¹⁶ Yonbdaan ní muò Onesifor nin u'den yaab micεεkm, kime u sòbe ki saakreh n'gbenent ne. Nin n te lipekl ni ma ke nnò, fe ña cuo' wò n'bo. ¹⁷ U baa' Erom ya du ni ma nnò, u cuon' ki nuun' nni nin inunmón ne ki tí laa' nni. ¹⁸ A ben u là tore' nni Efes ya du ni ma bo ki cen' unil ke, Yonbdaan *Yesu ní muò wò micεεkm lidaali là Yonbdaan Uwien li bu binib tibuur nnò.

2

Tuo ki li jèndeh Yesu Kristo bo

¹ Sin n' buke, cère *Yesu Kristo ya juokm ní li dienh ñe mituòm Uwien ya sen ni. ² A là cii' tigber tà n'saan bimònkunb ligol ya nun bó nnò, á taa tù kí tòke binib bà bi du bi'bo, bi'mò li fre kí wòkn tù binitòb. ³ A yé *Yesu Kristo ya sojamòn ne, a'mò ní li jèndeh u'bo. ⁴ Soja sònh sojatuonl ki yé wà gènde' wò ya yenn ní li sònge u'bo la, wa ji li pe bà ña yé sojambé ya tùon bo. ⁵ Unil jon' minònsennièm ka paan' minònm ya kùon bo la, wa ní le minònm nnò ya suul. ⁶ Ukpaal wà sònh bukpàabu ni nin inunmón la, wòn ne li kpié kí ji bukpàabu nnò ya jier. ⁷ Cii' n tòke' ñe nà nò ya tingi Yonbdaan ne li cère á cii' ní'ke. ⁸ Tiere *Yesu Kristo ya gber, u yé *Dafid ya yaabil ne. U kpo', ne ki mekre' bitenkpiib ni. N tòkeh binib tigbemònmònt tà nnò nínò. ⁹ Tun bo ne bi jèndeh nni haali ki tí lòle' nni tikudòkr ten n yé udukond ne. Ama Uwien ya gber tun ña lùò. ¹⁰ Nen bo ne n ñmòbe kuminku ijend ke ni, ñò Uwien gènde' binib bà nnò bo, *Yesu Kristo bo, bi'mò ní ñmère, kí le ukpiéke wà ña ñmòbe gbenm ne.

¹¹ Tigber tuu te ne:

«Ti kpo' nin Kristo la,
ti li fuobe nin wò mò ne,
¹² Ti mìnde' kí pe u'bo la,
ti li ji libel mò u'saan ne,
ti ye ta ben wò la,
u'mò li ye wa ben te ne.
¹³ Ta yé gbemòndenb la,
wòn tuu ki yé ugbemòndaan ne,
kime wa ní fre kí yé u'tiema tetem.»

Li pe tigbemònt ya sen bo

¹⁴ Tiere binib tigber tuu nò, kí tòke be Uwien ya nun bó, kí ye bi la li findeh ñòbon bo, kime ifinfinde nnò ña pukndeh niba, í tulndeh bà cengeh yí nnò ne. ¹⁵ Nikn kí li yé unil wà ya tùon mòn Uwien ya nun bó. Li yé u'tonsònl wà fe ña ñmòbe wò u'tuonl bo; kí li tòkeh binib tigbemònt mòmòmnm. ¹⁶ La paan gbefenfenm bo, ta kpe Wien ya sen, kime bà pe tu'bo nnò tùreh Uwien ya sen ki joh ne. ¹⁷ Bi wòknh miwòknm mà nnò bre ten linatuònel ne ki bukeh ki joh. Bi ya biba si: Himene nin Filetòs. ¹⁸ Bi tùre' ne ka ji pe gbemònt ya sen bo, ki lienh ki teh Uwien mekre' bitenkpiib ñò. Bi lienh nnò ma nnò ne cèreh binib biba wienh bi'tekjim. ¹⁹ Nin nen ke ñò, Uwien pu' litenpuul là nnò faa ne. Bi kele' tigber tà sò li'bo: «Uwien ben binib bà yé u'yaab», ki liebe' kí kele' kí ye: «Wà ke yé Uwien yò la, wò ní dàan nà bre ya tienm.» ²⁰ Na yé ñòkm nin likkur ya jietienwènt baba ne te idencencien ni, idò nin tiyòkr yaar mò te ne. Bi taah tuba kí sònh itùonmòmòn ne, ki taah tutòr kí sònh tibr ya tùon. ²¹ Unil dàan' miwòknm mà ña kpe sen la, u li naan itùonmòmòn ya jietienwenku ne.

U li yé Yonbdaan wɔ nɛ, kí li ñmɔbe u'bo lituonl, kí li yé wà bonde' wɔ ní li tuu ki teh ná mɔn.

²² La paan bifɛnb fɛ tibonbiert tà nnɔ bo. Li nuunh á li teh ná cuube, kí li ñmɔbe mitekjim nin miyiem, kí li kpe uyenduɔn ya sɛn. Li te nnɔ nin bà muɔh ki yih Yonbdaan bi'fɛl bo ña ñmɔbe jɔknt nnɔ. ²³ Dàan mijòrniem, kime ma ñmɔbe kpele. A ben ki ye men nɛ bàareh nin ikànkòn, ²⁴ nɛ na kpe Yonbdaan ya tonsɔnl ní li kɔnh jɛr. U li yé unimòn nɛ unil kɛ bo, kí li freh ki wɔknh binib Uwien ya gber, kí li ñmɔbe kuminku isɛn kɛ ni, ²⁵ kí li pekreh binib bà niɛh nin wɔ nin lifɛsɔngl. Nba la, Uwien li cère bɛ ní lèbre bi'tetem kí bɛnde ná yé tigbɛmònt, ²⁶ kí liɛbe kí li maaleh mɔnmɔnm, kí ñɛ usɛnpol wà dɛle' ki cuo' bɛ bɛ ní li teh u'yiem nnɔ ya nuɔ ni.

3

Idɛnfɔrke ya gber

¹ Li bɛn kí ye idɛnfɔrke li yé uyo wà faa nɛ. ² Kime binib li yé ifɔnfuɔb nɛ, bi'nun ní li mɔn ilike baba bo, kí li teh tinacenkpekuont, kí li yíe tigbengt, kí li sukreh Uwien, ka ní li boh bi'naambe nin bi'baambe, ka ní li faareh bà toreh bɛ, ka ní li boh tibont tà yé Uwien yaar, ³ kí li yé binibiɛrb, ka ní li muɔh nib cɛɛkm, kí li lienh tab bo fɛnfɛnm, kí li teh fɛnfɛnm, kí li bre ki gbien', kí li nen ná mɔn, ⁴ kí li yé binikuɔrb, kí li ñmɔbe lifɛtɔnl. Tigbengt li cère bɛ ní li te ten ijùɔn, kí li fɛ uɛndun wuu ní ya bont ki cɛn' Uwien. ⁵ Bi li teh ten bi pɛ Uwien ya sɛn bo nɛ, ama ka ji tuuke ná yé mitekjim ya tuɔm. A la nɛkn bi ya nib ya bol. ⁶ Kime bi'ni biba teh miyɛnfuom nɛ kí kɔh idɛncɛn ni, kí lɛreh kí coh mupilliinmu. Ibiere nɛ gbe mu'fɛl bo, nɛ mu'yɛnmaale cère' mù pɛ mù fɛ uɛndun ya bont tà kɛ nnɔ bo. ⁷ Mù tuu ki bɛngɛh nɛ, ama mua ní fre kí bɛnde ná yé gbɛmònt fiebu. ⁸ Yanɛs nin Yanberɛ là yíe' Moyis ya ñɔbu bó ma bo nnɔ, binib nnɔ mɔ yíenh tigbɛmònt nnɔ nɛ. Bi ñmɔbe iyɛnmaalbiere, nɛ bi'tekjim juore' fɛnm. ⁹ Ama bi teh ná nnɔ ña ní wuɔke, kime binib kɛ li bɛnde kí ye bi yé ijɔr nɛ ten bi là bɛnde' ma kí ye Yanɛs nin Yanberɛ yé ijɔr nnɔ.

Pɔl gbiereh Timote

¹⁰ Ama sin wɔn, a paan' n'bo ki bɛn n wɔknh ma bo, ki bɛn n'tetem te ma bo, ki bɛn n yíe ní sɔn yà, ki bɛn n teke' *Yesu ki jin' ma bo, ki bɛn n ñmɔbe kuminku nin miyiem nin miñiknm ma bo, ¹¹ kí bɛn binib jènde' nni ma bo nin n jin' ijɛnd yà Antiyɔk ya du ni nin Ikoniya ya du ni nin Lista ya du ni nnɔ. I lɛ jɛnd ba nɛ ma jin' yè! Ama Yonbdaan ñɛn' nni i'kɛ ni. ¹² Imòn, binib bà kɛ yíe bɛ ní li pɛ Uwien ya sɛn bo mɔnmɔnm *Yesu Kristo bo nnɔ, bi li jènde bɛ nɛ. ¹³ Binibiɛrb nin bitonnɛndɛnb bɛn wɔn, bi li tùɔreh ki sɔnh itùonbiere nɛ, kí li tulndeh binib, kí tí tonde kí tuln bi'ba mɔ. ¹⁴ Sin wɔn, taa a'ba kí de bi wɔkn' ñɛ ná kɛ a teke' nɛ ki jin' nnɔ. A bɛn bà wɔkn' ñɛ nnɔ yé bidɛnb bà.

¹⁵ A bɛn *Uwien ya gbɔnku ya gber haali a'buwaam ni nɛ. Tigber nnɔ li fre kí de ñɛ miyɛnfuom mà li cère á teke' *Yesu Kristo kí ji ñɔ kí ñmɛre. ¹⁶ Tigber tà kɛ te *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ, Uwien nɛ cère' bi kɛle' tù. Tù mɔn nɛ, kí wɔngɛh binib Uwien ya sɛn, kí pekreh bɛ, kí tùɔreh bi'tetem, kí wɔknh bɛ mifuobm mà cuube, ¹⁷ ñɔ Uwien ya nil ní li yé unil wà bonde' kí tí gben', kí ñmɔbe ná li cère wɔ ní li sɔnh itùon yà kɛ mɔn.

4

¹ N tɔkeh ηε Uwien nin *Yesu Kristo wà li baa ní kí li yé ubε; kí bu binifuob nin bitenkpiib tibuur nnɔ ya nun bó nε kí teh: ² li kpaandeh Uwien ya gbε; ní ton bii ní sɔnge la, li níikeh, la tuo, li kanh nin binib kí pekreh bε, kí li ηmɔbe kuminku kí wɔknh bε. ³ Kimε uyo uba we ní, binib ηa ji li yíe miwɔknm mà kpe usεn ya gbε; bi li pε bi'yεnm yíe ná bo nε, kí taakeh biwɔnwɔknb bi'ba saan bε ní li tɔkeh bε, bi yíe bε ní li cengeh tigbεr tà. ⁴ Bi li yíe ka ji li cengeh gbεmɔnt, kí pekre kí li cengeh tigbεyiεnkaar. ⁵ Ama sin wɔn, li coh a'ba tibont kε ni, kí li ηmɔbe kuminku ijend ni, kí li sɔnh a'tuonl. Len si: Kristo ya gbεmɔnmɔnt ya tɔkm. Sɔn a'tuonl nnɔ kí tí gben.

⁶ Min wɔn, bi taa' nni kí tien' lituɔrl ηɔ, n'daali baa' kí gben' nε. ⁷ N mɔn' limuɔl là mɔn, kí sɛn' kí baa' n cuube ná saan, kí juore' kí ηmɔbe mitekjim. ⁸ Fεnfennɔ n'nɔm ya suul jí dɔ nε kí gu nni. Lí yé binib bà cuube ya suul nε. Yonbdaan wà buh binib tibuur tu'donbó nnɔ lí de nni lɛ lidaali là u lí bu binib tibuur nnɔ nε. Na yé u lí de min baba nε, u lí de binib bà kε yíe wɔ kí gu u'baam nnɔ mɔ nε.

Pɔlyá ñabonfɔrke

⁹ Nikn kí baa n'saan tonm; ¹⁰ kimε Demas fε unjendun ya bont ma nnɔ u wiε' n'gbεr ηɔ kí bure' Tesalonik bó. Krensken s mɔ bure' Galasi bó, nε Tit mɔ bure' Dalmas bó. ¹¹ Luk baba nε te n'saan. A we ní la, sin nin Mark ní lí tɔke ní, kimε u lí tore nni Uwien ya tuonl ní.

¹² N sɔn' Ticik Efes bó ηɔ. ¹³ A we ní la, á lí tuke n'lierku kúa n là dāan' kù Trowas ní, Karpos den nnɔ, kí lí tuke tigbɔnt mɔ ní. A cinbe kí lí tien bi taa' tiwεnt ya gbɔnt kí tien' tà nnɔ bó. ¹⁴ Aleksand unjmaan tien' nni ná bre cεεn. Yonbdaan nε lí tu wɔ lifɛnl.

¹⁵ A'mɔ ní lí ben u'bó, kimε u yíe' tí'wɔknm pelpel nε. ¹⁶ N là nuunh ní len' kí fie n'ba bà buh nni tibuur ya nun bó mikpiεkm ma nnɔ, uba ηa là sere' n'ciεk bó, bi'kε là wiε' n'gbεr nε. Uwien la tɔnge bi'biil bugbεn. ¹⁷ Ama Yonbdaan wɔn là sere' n'ciεk bó, kí de' nni mituɔm ní wɔkn u'gbεr kí tí gben, ηɔ bà kε ηa yé *Sufmbε nnɔ ní cii tù. Yonbdaan ηmien' nni, kí cère' tibuur ya denb ηa taa' nni kí wiε' icind. ¹⁸ Yonbdaan lí ñεn nni ná kε bre ní, kí ηmien' nni kí cère ní kɔ u'bel ní paaki bó. Wɔn nε si ukpiεke uyo kε. Ami.

Micεbm

¹⁹ A fuonde Prisil nin Akilas nin Onesifor den yaab kí de nni. ²⁰ Erat biε kí te Korεnt ní. Trofim bun nε. Nεn bo nε n cère' u juore' Milε ní. ²¹ Nikn kí baa n'saan kí yaan tiwɔrciεnt ya yo ní baa. Ebule nin Pudens nin Linus nin Klodiya nin Kristo yaab kε fuondeh ηε. ²² Yonbdaan ní lí te nin ηε. Wɔ ní juoke nε.

Kugbɔnku kùà Pɔl kɛle' ki de'

**Tit
nnɔ**

Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Tit yé Pɔl ya tonsɔnlie nɛ. Tit ɲa yé Suf. U teke' Yesu ki jin' nɛ ki paan' Pɔl bo. U yé unil wà freh ki tùɔreh mimaam nɛ. Nɛn bo nɛ Pɔl cère' Tit te Kret ya du ni ɲɔ wɔ́ rí gènde Kristo ya taanl là te len nnɔ ya ciɛnb bɛ rí li likeh litaanl nnɔ ya nib.

U kɛle' Kristo ya taanl ya ciɛnb li fuobe ma bo (1:5-16) nin bi li likeh litaanl nnɔ ma bo nin bi li wɔknh bijɛb nin bipiib nin binacɛnfɛnb nin ijɛciɛn nin iyonbe bi li fuobe ma bo (2:1-15).

Ni ya puoli bó nɛ u tɔke' Kristo yɔ li fuobe ma bo nin u li tien ma kí lɔke bà wɔknh miwɔknm mà ɲa kpe sɛn nnɔ. Yesu Kristo kpo' ɲɔ wɔ́ rí ɲɛn nisaal kɛ nisaal ibiɛre ni nɛ (2:14).

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé Uwien ya tonsɔnl nɛ, ki yé *Yesu Kristo ya tond. Uwien nɛ ye rí tore u gènde' binib bà nnɔ bɛ rí tùɔre kí teke wɔ́ kí ji, kí cère bɛ rí bɛnde tigbɛmɔ̀nt tà te Uwien ya sɛn ni, ² kí li ɲmɔbe lidɛndɛnl kí ye bi li lɛ limiɛl là ɲa ɲmɔbe gbenm. Uwien wà ɲa nɛndeh nɛ là pùɔn' haali uyo bo ki ye u li tien nnɔ. ³ Ti'Nmiɛnl Uwien là sien' uyo wà nnɔ nɛ ki cère' binib bɛnde' u'gber kí ɲɛ n tɔkeh tigber tà nnɔ bo. Wɔn nɛ de' nni usɛn n tɔkeh tigber nnɔ. ⁴ Tit, n kieh kugbɔnku kuu nɔ rí de sin nɛ. A yé n'bumɔnk kí ɲɛ ti ɲmɔbe mitekjiabaabm mà nnɔ bo nɛ. Baa Uwien nin ti'Nmiɛnl *Yesu Kristo rí juoke ɲɛ, kí de ɲɛ uyɛnduɔn.

Pɔl ye Tit rí gènde Kristo ya táan ya ciɛnb

⁵ N daan' ɲɛ Kret ya dekl bo ɲɔ á sɔn kí tonde lituonl là sien' nɛ, kí gènde binib bà li yé Kristo ya táan ya ciɛnb idu yà kɛ te lidekl nnɔ bo ni tɛn n là tɔke' ɲɛ ma bo nnɔ. ⁶ Kristo ya taanl ya ciɛn li yé unil wà ɲa ɲmɔbe biil nɛ, kí li ɲmɔbe upii uba, u'bumu rí li yé mubumu mùa ɲmɔbe mitekjim, ka yé sɔnsɔnd, ka yé yufaadɛnb ɲɔ nil la lɛ u li dule nà bo kí biin bɛ. ⁷ Kristo ya taanl yaab ya sɛnlierl sɔnh Uwien ya tuonl ma nnɔ nì kpe u la li ɲmɔbe biil nɛ, kí la li ɲmɔbe gbengt, kí la li yé benpiebdaan, kí la taa' u'ba kí de' daam, kí la li ɲmɔbe jɛr, kí la jinh pɔnt. ⁸ Ama wɔ́ rí li yé wà teknh bicɛnb, kí li yíe mimɔnm ya tienm, kí li ɲmɔbe miyɛnm, kí li cuube, kí li teh nà sɔngreh Uwien ya yɛnm, kí li coh u'ba, ⁹ kí li pɛ tigber tà kpe bɛ rí teke tù kí ji nnɔ bo mɔnmɔnm tɛn bi wɔknh wɔ́ tù ma bo. Nnɔ nɛ u li freh kí li sureh binib kí ɲɛ miwɔknm mà cuube nnɔ bo, kí fre kí wuɔn bà niɛh nin wɔ́ nnɔ bi tùre' ma bo. ¹⁰ Binib bà yɛbe nɛ yé biyufaadɛnb, kí lienh gbɛfɛnfɛnm, kí lɛreh binib. Binib bà teh nnɔ sɔbe kí yé Sufmbɛ nɛ. ¹¹ A pien binib bugbɛn, kime bi wɔknh miwɔknm mà ɲa kpe bɛ rí li wɔknh mɛ nɛ, kí tulndeh idɛncɛn iba ya nib kɛ. Tipɔnt ya jim bo nɛ bi teh nnɔ. ¹² Bi'du ya yɛnfodaan uba mɔnɔn là len' bi'bo kí ye:

«Kret yaab tuu kí nɛndeh nɛ,
kí bre tɛn muwɛnbiimu,
kí yé ikpaayuon,
kí maaleh ujin baba bo.»

¹³ U lá len' ná nnó yé imón nε. Nεn bo, mónde bi'bo inun ηó be ní li ηmábe mitekjimónm, ¹⁴ ki la tuuke *Sufmbε ya gbeyienkaar bo, ki la tuuke binib bà wíε' tige mònt ya sεn blinh iwób yá nnó bo. ¹⁵ Jier tuba ηa yé kuál binib bà ya fèl bo ηa ηmábe jòknt bo. Ama binib bà ya fèl bo ηmábe tijòknt, ba teke' Uwien ki jin' nnó, tijier tubambe yé bi'bo likuál nε. Bi'yenmaale ηa mòn nε ba ní fre kí bende ná mòn mó. ¹⁶ Bi lienh ki teh bi ben Uwien nε, ama bi teh ná nnó wòngheh ki teh ba ben wó. Bi ηmábe isensen nε, ka tuo' Wien ya ñóbu bó, ka ní fre kí tien ná mòn.

2

Ijεciεn nin ipiiciεn nin bifεnb nin iyonbe bi li te ma bo

¹ Sin wón, li wòknh miwòknh má cuube tεn bi wòkn' ηε ma bo. ² Tòke ijεciεn kí ye yé ní li coh i'ba tibont kε ni, kí li yé binib bà bi boh bε, kí li ηmábe miyεnm, kí li ηmábe mitekjimónm nin miyíem nin kuminku. ³ Tòke ipiiciεn mó kí ye yé ní li ηmábe binib bà pε Uwien ya sεn bo ya tetem, ki la li lienh tób bo fεnfεnm, ki la taa' bi'ba ki de' daam, kí li ηmábe igbiermòmón. ⁴ Nnó nε í li freh ki gbierεh bipiijεfεnb bε ní li yíε bi'ciεb, kí li yíε bi'bumu, ⁵ kí li ηmábe miyεnm, ki la teh sònsòndl, kí li likeh uluo bo ya tùon mòmómón, kí li yé bipiinimónb, kí li boh bi'ciεb, ηó uba la lε u li dule ná bo kí len Uwien ya gbεr bo fεnfεnm. ⁶ Li gbierεh binacεnfεnb mó bε ní li ηmábe miyεnfuom ⁷ tibont kε ni. Sin bugben ní li teh ná mòn ηó bitób mó ní paan a teh ma bo. Li wòknh binib Uwien ya gbεr ni'donbó ηó binib kε ní li boh miwòknh nnó. ⁸ Li lienh milenm má cuube ηó bi la nieh nin ηε, ηó ifε ní cuo bà ηa yíε ti'gbεr, kime ba ní lε bi li dule ná bo kí len ti'bo fεnfεnm. ⁹ Tòke iyonbe kí ye yí ní li tuonh i'cεnbaambε ya ñuon bó tibont kε ni, kí cεre i'cεnbaambε ya yεnm ní li sònge i'bo, ki la yíεnh bi ye bà, ¹⁰ kí la suh bi'bont, kí li yé binimónb uyo kε ηó kí li selndeh ti wòknh miwòknh má Uwien ti'Ñmiεnl ya sεn bo nnó.

Uwien ya juokm bo nε u ηmiendeh binib

¹¹ Uwien cεre' ti laa' u'juokm má bo u ηmiendeh binib kε nnó. ¹² Mijuokm nnó nε cεreh ti wíεnh ná kε piendeh tε Uwien bo ya paanm, kí cεreh ti'mεnku ηa kòh uηεndun ya nib fε tibont tà nnó ni, kí cεreh ti coh ti'ba uηεndun wuu ni, kí teh ná cuube, ki pε Uwien bo mòmómóm, ¹³ kí gu lidεndεnl là li de tε uyεnsònge nnó ya daali. Nεn daali nε ti'Wenciεn, *Yesu Kristo, ti'Ñmiεnl li ñεn u'kpíεke upaan bo. ¹⁴ Tinbi bo nε u kpo' ηó wó ní ñεn tε itùonbiεre kε ni, kí tien tε liniból là ηa ηmábe jòknt, kí yé u'yaal, li'nun món lè ní li tuu ki teh ná mòn. ¹⁵ Kí ñε a'ciεnt bo, a li len nnó nε, kí sure binib, kí gbierε bε, kí la cεre uba ní yinde ηε.

3

Kristo yó li te ma bo

¹ Tiεre Kristo yaab kí ye bε ní li tuonh gobina nin tibuur ya ciεnb ya ñuon bó, kí li boh bε, kí li yé binib bà bonde' bε ní li teh ná mòn, ² kí la lienh nib bo fεnfεnm, kí la kònh jεr, kí li teh tinimònt, kí li ηmε nin binib kε. ³ Kime uyo uba tinbi mòmómón là yé ijór nε, ka boh Wien, kí yé binib bà tùre', kí taa' ti'ba ki de' tibont tà ti fε tù, ti'mεnku kòh tu'ni nnó. Ti là teh mibiεrm nε, kí ponbeh tób, kí yé binib bà ba yíε ti'nu, nε ti'mó ηa yíε tób ya nu. ⁴ Ama Uwien ti'Ñmiεnl wuon' tε u'nimònt nin u'yíem uyo wá nnó ⁵ nε ki ηmiεn' tε. Na yé ti'tùonmòmómón bo nε u ηmiεn' tε, u muó' tε micεckm nε ki ηmiεn' tε,

kí ñe u'ñunsii wà lèbre' te nnò nin *Mifuoñaanm tien' te binifènb ma nnò bo. ⁶ Ti'Nmiènl *Yesu Kristo bo ne Uwien de' te *Mifuoñaanm ki tí gben', ⁷ ηò u'juokm bo u bù' te bigbèmbòndènb ma nnò, ti daan ki ye ti li le limiel là ηa ηmòbe gbenm. ⁸ Tigber tuu te ne, nen bo ne n yíe á li tùòreh ki tókeh tù binib, ηò bà teke' Uwien ki jin' nnò ya nun ní li món be ní li teh ná mòn. Nen ne mòn, ki toreh binib. ⁹ Ama a la nieh jòrniem, ki la nieh nin nib iyaajeyel bo, ki la kònh jèr, ki la findeh *yiko bo. Nen ke yé fènm ne, ka ηmòbe torm. ¹⁰ Unil cèreh Kristo yaab boreh tób la, á gbiere wò nba. U yíe la, á gbiere wò nle. U tí yíe la, á wíe u'gber, ¹¹ kí li bèn kí ye ni ya nitunbu tùre' ne, ki teh ibiere, ki nuunh u'ba bo utudere.

Tigbèfərkaar

¹² N lá sòn Atemas bii Ticik a'saan la, á ñikn kí cende nni Nikopolis ya du ni, kimè n maale' ki ye n li te nen saan ne tiwòrcient ya yo. ¹³ Nikn kí tore Senas wà bèn *yiko mòmòmnm nnò nin Apolos bi'sen ya jom ni, ki la cère niba ní pòre be. ¹⁴ Ní mòn ti'tób Kristo yaab ní bende kí ye ní kpè bi'nun ní li món be ní li teh ná mòn ne, kí li toreh uyo wà ní kpè be ní tore, ηò ki la li te fènm. ¹⁵ Binib bà ke te n'saan nnò fuondeh ηe. A fuonde tinbi nin bà ke ηmòbe mitekjibaabm bi yíe te nnò.

Uwien ní juoke ni'ke.

Kugbønku kùa Pøl kèle' ki de'

Filemøn nnò

Nà wòngeh kugbønku kuu te ma bo

Filemøn yé Pøl ya jò nε. Pøl tåke' wò tigbēmōnmōnt nε u kpēnde' Kristo yò. Ní naan u là yé ufáadaan nε ki ηmòbe iyonbe. Uba ya yel si Onesim. Onesim Siere' Filemøn saan nε ki tí cende' Pøl lipekl ni ki mò kpēnde' Kristo yò. Pøl jiin' Onesim u'cēnbaa Filemøn saan, ki de' wò kugbønku.

Pøl kèle' kugbønku kùa ki de' Filemøn nnò te ki de' binib bà taakeh u'den nnò mò nε (migbiirm 2).

Uyo nnò, iyonbe nε là cèreh Erom yaab lenh lifaal là yebe. Bi gbiire' Erom yaab bolm mile la, miba li yé iyonbe nε. Bēn nε sōnh itūon kε, nε bi'cēnbaambe ηmòbe mituom bi'bo. Uyo nnò uyonb siere' u'cēnbaa saan ki lá liebe' ní la, u'cēnbaa li fre kí tien wò nà bre bii kí ku wò mōnōn.

Nēn nε cère' Pøl kèle' kugbønku kuu ki de' Onesim wò ní tí de u'cēnbaa Filemøn ki ye u la ji ní liike Onesim tēn u yé uyonb, ama wò ní teke wò tēn Kristo yaab teknh tób ma bo. Ama Pøl ηa de' Filemøn wòbl, u yíe wōn nin u'yul ní cēkre u'yēnm kí liike u li tien ma bo nε. Kristo yaab bikpriekb nnò ηa là li fre kí ci kí lēbre binib fuobe ma bo. Ama unil teke' Yesu Kristo ki jin' la, mitekjim nnò lēbreh u li fuobe ma bo binib ni nε.

Ifuonde

¹ Min Pøl, wà te lipekl ni *Yesu Kristo bo nnò nin tí'ninjε Timote nε kieh kugbønku kuu tí de sin Filemøn wà yé tí'jò, ki liebe' ki yé tí'tonsōntò nnò, ² kí de tí'ninε Afiya nin Akíp wà tinbi nin wōn mōh limòbaabl nnò nin Kristo yaab bà taakeh sin Filemøn den nnò. ³ Tí'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke nε, kí de nε uyēnduōn.

Pøl faareh Uwien Filemøn bo

⁴ Uyo wà kε n kàareh la, n tien a'bó nε, ki tuu ki faareh Uwien a'bo. ⁵ Kimε n cii' bi lienh ki teh a du Yonbdaan *Yesu bo ki yíe u'nib kε. ⁶ Tinbi nin sin kpε buñōbu mitekjibaabm bo nε. Nēn bo nε n kàareh ηò Uwien ní cère a'tekjim nnò ní li faa ηò á tore binib bε ní bēnde Kristo bo, ti li teh mimōnm mà kε nnò. ⁷ N'ninjε, a ηmòbe miyíem ma nnò cère' n ηmòbe uyensōnge ki gbien' nε n'gbēnēt saake, kimε a cère' Uwien ya nib ya yēnm dō.

Pøl gbáanh Filemøn ki dienh Onesim

⁸ Tò, nin Kristo bo n ηmòbe usēn ní tåke ηε nà kpε á li teh nè ma kε nnò, ⁹ kí ñε miyíem bo nε n yíe n gbáan ηε nibonn niba bo. Imōn, min Pøl n yé ujeçien nε, nε ki liebe' ki te lipekl ni fēnfēnnò *Yesu Kristo bo. ¹⁰ N gbáanh ηε ki dienh n'buk Onesim nε. U yé n'buk, kimε n te lipekl liε ni nε ki cère' u paan' Kristo ya sēn bo. ¹¹ Wōn wà ηa là ηmòbe pukm uyo uba a'saan nnò, fēnfēnnò u ji li ηmòbe mipukm a'bo tēn u ηmòbe mipukm n'bo ma nε. ¹² N li cère wōn wà yé n'yēnm ni ya nil nnò ní liebe a'saan. ¹³ Min bi yíe ní cère wò ní juore n'buol nε kí sere a'taal ni, kí li toreh nni n te lipekl ní tigbēmōnmōnt bo ma nnò. ¹⁴ Ama ma yíe ní tien niba ηò ηa bēn. Ma yíe ní wōbn ηε á tien mimōnm. N yíe á cēkre a'yēnm nε kí tien. ¹⁵ Nba la, Onesim siere' a'saan wò ní tien idēn ile ηò kí liebe ní kí ji li tuu ki te a'saan

nɛ. ¹⁶ Ama wa ji li te tɛn yonb, fɛnfɛnnɔ u tu nin u'yonb. U yɛ ti'ninjɛ wà ti yíe wɔ nɛ. Min yíe wɔ cɛɛn nɛ ama sin li yíe wɔ ki cɛn' nnɔ, kimɛ u yɛ a'yonb nɛ, ki yɛ a'ninjɛ mɔ Yonbdaan ya sɛn ni.

¹⁷ Nɛn bo, a tuo' ki ye min nin sin kpɛ buɔɔbu mitekjim bo la, teke wɔ tɛn a bi li teke nni ma bo. ¹⁸ Ní yé u bii' nɛ bii u tí nɔmɔbe a'fɛnl nɛ la, cɛrɛ lè rí li yé n'yaal. ¹⁹ Min Pɔl nin n'yul nɛ keke' ki ye n li pɛ nɛ. Ama ma nín yíe rí tɔke nɛ kí ye a'mɔ nɔmɔbe n'fɛnl wɔn! Lɛn si: a laa' limiel là min bo nnɔ bii ba? ²⁰ Nɛn bo, n'ninjɛ, Yonbdaan bo, tien nnɔ kí de nni. Wɔn Kristo bo, cɛrɛ n'yɛnm rí li dɔ. ²¹ N du ki ye a li tuo n'ɔbu bó nɛ cɛrɛ' n kieh nɛ kugbɔnku kuu nɔ. N bɛn ki ye a li tien kí cɛn n ye ma bo. ²² A yekn kí bonde nni gɔgɔbùol mɔ, kimɛ n daan ki ye kí nɛ ni'kaare bo Uwien li cɛrɛ bɛ rí wíɛ nni rí liɛbe ní ni'saan.

Ifuondfɔrke

²³ Min nin Epefa wà te lipɛkl ni *Yesu Kristo bo nnɔ fuondeh nɛ.
²⁴ N'tonsɔntɔb Mark nin Aristak nin Demas nin Luk mɔ fuondeh nɛ.
²⁵ Yonbdaan *Yesu Kristo rí juoke nɛ.

Kugbɔnku kua bi kele' ki de' Ebrembe nnɔ Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Wà kele' kugbɔnku kuu nnɔ ɲa kele' u'yel ku'ni niba saan, nɛ nil mɔ ɲa cinbe ki bɛn u kele' kù ki de' bidɛnb bà. Ama wà kele' kù nnɔ bɛn Kujɔtiɛkpaaku ya gbɔnku ya gbɛr mɔnmɔnm.

U kele' ki de' bà nnɔ lii yé Sufmbe nɛ, ki pɛ Kristo ya sɛn bo. Bi'gbɛnɛnt cin' ki ɲɛndɛh, ba ji se usɛn nnɔ ni mɔnmɔnm. Nɛn nɛ cɛrɛ' wà kele' kù nnɔ tɔrɛ' ki tɔkɛ' bɛ bi kpɛ' ki cii' miwɔknm mà nnɔ.

Kristo bo nɛ Uwien nin binib liɛbe' ki taan' buɲɔbu (1:1-2:18). Wɔn bo nɛ bà teke' ki jin' li frɛ ki nɛkn Uwien ki lɛ limiɛl (3:1-5:10).

Bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn baba nɛ là ɲmɔbe usɛn wɔ ɲ kɔ Uwien ya ninbonl ya dubɛnku bó, kí tien lituɔrl binib ya biɛrɛ bo. Kristo baba nɛ yé bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn wà ɲa ɲmɔbe tɔ, kí kɔn' ki càarɛ' Uwien ya ninbonl là te paaki nnɔ.

Bitɔtuɔrkaab là te ligol nɛ, ki tuu ki taah tiwɛnt ki tɔrɛh ki lɛrɛh. Kristo wɔn taa' u'ba nɛ ki tien' lituɔrl miba kpein ki dɛ' unil kɛ ki wiɛ', ki pɛkrɛ' usɛnfaan ki de' u'yaab.

Wà kele' kugbɔnku kuu nnɔ saakrɛh u kele' ki de' bà nnɔ ya gbɛnɛnt nɛ, ki sɛrɛh bɛ, bɛ ɲ tɛkn bà là te uyo bo, ki teke' Uwien ki jin' nnɔ ya taal ni (11:1-12:13). U liɛbe' ki wɔngɛh Kristo yaab li fuobe ma bo Uwien ya nun bó nɛ (12:14-13:1-25).

Uwien cɛrɛ' u'Bijɛ nɛ len' nin tɛ

¹ Uyo bo Uwien là ɲɛn' isɛn yà yɛbe nɛ ki cɛrɛ' u'ɲɔbonsɔknb len' nin ti'yaajɛb nà luɔ' bolm miɲɛ. ² Ama idɛnfɔrkɛ yɛ nɔ, u ji cɛrɛ' u'Bijɛ nɛ len' nin tɛ. U cɛrɛ' wɔn nɛ ɲɛn' nà kɛ te, ki gɛndɛ' wɔ ki tien' tibont kɛ ya daan. ³ U'Bijɛ bugbɛn nɛ yɛ u'kpɛkɛ ya wɛnwɛnku, ki naan nin wɔ ki tɛ gbɛn', ki cɛrɛ' u'gbɛr ya tuɔm cɔ tibont kɛ tɔ se tu'buɔl, ki sɔkrɛ' ki ɲɛn' binib ya biɛrɛ ki gbɛn', nɛ ki don' paaki bó ki tɛ kɛlɛ' Uwien uyɛbm kɛ ya daan ya jie bó.

Uwien ya Bijɛ cɛn' Uwien ya tondb

⁴ Uwien ya Bijɛ cɛn' Uwien ya tondb. Nɛn bo nɛ Uwien yin' wɔ liyel là ɲmɔbe lisɛl ki cɛn' bi'yɛ. ⁵ Uwien kpele ki tɔkɛ' u lɛ tond ba ki ye:

«Sin nɛ yé n'Bijɛ,
dinnɔ nɛ n wuɔn' ki ye n yé a'Baa?»

Bii u tí kpele ki tɔkɛ' u lɛ ba ki ye:

«Min li yé u'Baa,
nɛ wɔ ɲ li yé n'Bijɛ?»

⁶ Ama uyo wà Uwien yɛ u'Bijɛ wà yé kibukpɛk nnɔ ɲ baa uɲɛndun ni nnɔ, u len' ki ye: «U'tondb kɛ ɲ gbaan kí puke u'Bijɛ.»

⁷ Uwien len' u'tondb bɛn bo ki ye:

«U cɛrɛh bi te tɛn mitafaam nɛ,
ki liɛbe' ki cɛrɛh bi te tɛn umupien.»

⁸ Ama u len' u'Bijɛ wɔn bo ki ye:

«Uwien, a yé ubɛr nɛ ki kɛ a'ɛrbiɛk bo,
nɛ a'bel ɲa ɲmɔbe gbɛnm.

A likeh a'nib nin mitetem mà cuube nε.

⁹ A yíe ná cuube nε ki nεn ná bre.

Nεn bo nε sin wà yé Uwien nnɔ,

a'Wien wule' a'yul bo mikpɔm,

ki wuɔn' ki ye u gɛnde' ηε,

ki cère' a'yεnm sɔnge,

ki de' ηε lisel ki cεn' a'tɔb kε.»

¹⁰ Uwien tí len' ki ye:

«Micincinm, sin Yonbdaan nε ñεn' kitink,

nε kutaaku mɔ yé a'nuɔ ya tuonl nε.

¹¹ Nεn kε li gben,

ama sin li tuu ki te nε,

nεn kε li cère ten tikpɛlcer nε.

¹² A li gongonde nεn kε ten liliɛrl nε.

Imɔn, a li lèbre tù ten bi lèbreh liliɛrl ma bo nε,

ama sin ηa rí lèbre, a li tuu ki fuobe nε.»

¹³ Uwien kpele ki tɔke' u lε tond ba ki ye:

«Kèle n'nɔjie bó,

kí tí baa uyo wà n li cère á tε a'nennendb bo litaal-i?»

¹⁴ Uwien ya tondb bεn wɔn, bi'ke yé u'tonsɔnb nε, nisaal ηa rí fre kí lε bε nin nunbu. U sɔnh bεn nε bi lá toreh binib bà u li ηmien bε nnɔ.

2

Liike men ni'yul bo nin ni ciuh miηmienm ya gber tà nɔ

¹ Nεn bo, ni kpe tí tùɔre kí liike tí'yul bo nε nin ti ciuh tigber tà nɔ, nnɔ ηa

ñí la, ti li tùre usen. ² Uwien ya tondb là tɔke' tigber tà uyo bo nnɔ kpe bε rí

li du tu'bo nε. Nε wà ηa là tuo' tù, ka bon' wɔ, laa' utudere wà u kpe wù la,

³ tí mɔ ηa tɔnge' miηmienm ya gber tà mɔn ten niba nnɔ la, tinbi bεn li tien

mila kí ñε utudere ni? Yonbdaan nin u'yul nε là kpiε' ki tɔke' binib tigber

bugben, nε binib bà cii' tù nnɔ mɔ tɔke' tinbi ki ye tù kpe bε rí li du tu'bo

nε. ⁴ Nε Uwien wuɔn' ki ye bi tɔkeh tigber tà nnɔ kpe bε rí li du tu'bo nε, ki

cère' bi teh miyɔkm ya bont kε ya bol, ki teh nisaal ηa rí fre kí tien ná, ki

cère' Mifuoñaanm de' bi'ke bupaabu jeje u yíe ma bo.

Yesu tien' u'ba unisaal ki tien' tε Uwien yaab

⁵ Tɔ, ti tɔkeh uηendun wà we ní nnɔ ya gber nε. Uwien ηa cère' u'tondb

ηmɔbe u'bo tuɔm. ⁶ Ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni niba saan ki ye:

«Unil yé ba a tien u'bó?

Bii unisaal yé ba a tɔnge wɔ?

⁷ A jiin' wɔ tingi,

ki cère' a'tondb cεn' wɔ na wuɔke'.

Nε ki ji kpiεke' wɔ, ki seln' wɔ,

⁸ ki de' wɔ mituɔm tibont kε bo.»

Uwien de' wɔ mituɔm tibont kε bo ma nnɔ, niba ηa sien' ηɔ wa ηmɔbe

tuɔm ni'bo. Fεnfennɔ tinbi nε ηa laan lenh u ηmɔbe mituɔm tibont kε bo

ma bo. ⁹ Ama ti lenh *Yesu wà Uwien jiin' wɔ tingi, ki cère' u'tondb cεn'

wɔ na wuɔke' nnɔ laa' ukpiεke nin lisel kí ñε bi jènde' wɔ ma u tí kpo' nnɔ

bo. Uwien ya nimɔnt bo nε u teke' binib kε ya kuum ki kpo'.

¹⁰ Imɔn, Uwien nε ñεn' tibont kε, nε wɔn bo tu'ke te. U yíe u'bumu mùa

yεbe rí li ηmɔbe ukpiεke wà u ηmɔbe wù nnɔ nε. Nεn bo nε ni mɔn wɔ rí

cère *Yesu rí ji ijend ηɔ kí li yé wà kpe wɔ rí sɔn u'tuonl kí tí gben. Wɔn

*Yesu ne pekre' minmienm ya sen ki de' Uwien ya bumu. ¹¹ Wɔn ne teh binib Uwien yaab. Wɔn wà teh binib Uwien yaab nin u teh bà Uwien yaab nnɔ ke ya baa si Uwien ne. Nen bo ne u yin' be u'ninjieb nin u'ninsieb la, na coh wɔ fe. ¹² Ki liebe' ki ye:

«N li cère n'ninjieb nin n'ninsieb rí bende a yé udaan wà, kí li gèh iyuon ki pèkeh ñe bi'táan ni.»

¹³ Ki tí ye:

«Min li du u'bo kí tí gben ne.»

Ne ki tí ye:

«Min nin Uwien de' nni u'bumu mùa nnɔ sɔ.»

¹⁴ Mubumu nnɔ yé binib ma nnɔ ne u'mɔ tien' uba unisaal ñɔ kí ñe u'kuum bo wɔ rí gben usenpol wà ñmɔbe mikuum ya tuɔm nnɔ ya gber; ¹⁵ kí ñen binib bà fenge mikuum ki te ten iyonbe bi'fuobm ke ni nnɔ tiyonbt ni. ¹⁶ Ni yé imɔn ne, wa baa' wɔ rí tore Uwien ya tondb, u baa' wɔ rí tore *Abraham ya yaabii ne. ¹⁷ Nen bo ne ni kpe wɔ rí li naan u'ninjieb nin u'ninsieb kí tí gben, kí li yé bitɔwɔrcienb ya cien wà muɔh micεckm, ki sɔnh Uwien ya tɔon ni'donbɔ ñɔ kí ñe wɔn bo Uwien rí fère binib bi'biere. ¹⁸ *Yesu mɔnɔn nin u'yul jɛnde' mibiikm ni ma nnɔ, nen bo ne u li fre kí juɔn binib bà te mibiikm ni.

3

Yesu cen' Moyis

¹ Tɔ, n'ninjieb nin n'ninsiebe, ninbi bà Uwien yin' ne ni taan' ki yé u'yaab nnɔ, cère men ni'nun rí li ce *Yesu bo. Uwien sɔn' wɔn ne u yé bitɔwɔrcienb ya cien. Ti teke' nen ne ki jin' ki tɔkeh nè binib ya nun bó. ² U gɛnde' wɔn ne wɔ rí sɔn lituonl, ne u sɔn' lè ni'donbɔ ten Moyis là sɔn' ni'donbɔ ma bo Uwien den ni ni'ke saan nnɔ. ³ Ama *Yesu kpe wɔ rí li ñmɔbe ukprieke ki cen' Moyis, kimε bi pèkeh wà men' iden ne ki cen' iden bugben. ⁴ Imɔn, iden ke ñmɔbe wà men' yí ne, ama Uwien ne naan' tibont ke. ⁵ Moyis là yé utonsɔnl wà sɔn' itɔon Uwien den ni ni'ke saan ni'donbɔ ne, ki yé Uwien li tɔke u'nib tigber tà nnɔ ya mɔnkunl. ⁶ Ama Kristo wɔn yé Uwien ya Bijε ne, kí sɔn' Uwien den ni'donbɔ. Wɔn ne ñmɔbe ticiɛnt Uwien den. Ti co mitekjim kenken, ti'yɛnm sɔnge ti ñmɔbe lidɛndenl là nnɔ bo la, ti yé iden nnɔ yaab ne.

Binib bà teke' Uwien ki jin' ne li le lifuorl u'saan

⁷ Nen bo ne *Mifuoñaanm ye:

«Dinnɔ ni cii' Uwien ya nieke bó la,

⁸ ni la ñele ni'tub,

ten ni'yaajεb là tien' ma,

uyo wà bi là yíe' Uwien ya ñɔbu bó

ki dεle' wɔ kupenpelku ni nnɔ.

⁹ Uwien ye:

«Ni'yaajεb là dεle' nni kupenpelku ni

bε rí liike n li tien' ma,

nin bi laa' n tien' nà,

¹⁰ kí tí dukn' ibin pinan ma ke nnɔ.

Nen bo ne n'benku ni piebe' bi'bo,

ne n len' ki ye: bi tuu ki tureh usen ne,

ka toh bε rí kpíen n yíe bε rí kpíen usen wà.»

¹¹ Ne n'benpiebe ni n pole' ki ye:

«Ba ní baa n bonde' be ná saan be ní fuore nno fiebu.» »

¹² N'yaabe, liike men ni'yul bo, ni'ni uba la li nmabe iyenmaalbiere u'fel bo yi'ni pien wo u la teke ki ji no ki wie Uwien limiel ya daan ya sen. ¹³ Ama li saakreh men tab ya gbenent daan ke daan, no ni'ni uba la cere ibiere ni lere wo, wo ni tien uyufaa ki yie Uwien ya njobu bo. Kime ni kele' *Uwien ya gbanku ni ki ye dinnó la, ni ye dinnó ne ti'mo bo. ¹⁴ Imàn, ti juore' ki co kenken ti là co ma bo mitekjim ki ti fore' la, ti ye Kristo ya tantaknlieb ne imònmàn.

¹⁵ Ni kele' *Uwien ya gbanku ni ki ye:

«Dinnó ni cii' Uwien ya nieke bó la,

ni la ñele ni'tub,

ten ni'yaajeb là tien' ma,

uyo wà bi là yie' Uwien ya njobu bó nno.»

¹⁶ To, bi le ba ne là cii' Uwien ya nieke bó, ki yie' u'njobu bó? Na ye binib bà ke Moyis là ñen' be Esipt ni nno-oo? ¹⁷ Uwien ya benku ni là piebe' bi le bo ki ti dukn' ibin pinan-i? Na ye binib bà là tien' ibiere ki kpokpo' kupenpelku ni nno-oo? ¹⁸ U là pole' ki ye bi le ba na ní kó u bonde' be lifuorl udu wà ni nno fiebu? Bà là yie' u'njobu bó nno na ní-ii? ¹⁹ Imàn, ti laa' ba kón' udu wà ni Uwien bonde' be lifuorl nno ni, kime ba teke' wo ki jin'.

4

¹ Uwien bonde' lifuorl niba saan, ki pòn' ki ye u'nib li baa ni'saan ki fuore. Lipuonl nno bie ki te ne. Nen bo, liike men ni'yul bo, ni'ni uba la taandeh no ki la lúo lifuorl nno. ² Kime ti cii' tigbermenmaakt ten ti'yaajeb là cii' tù ma kupenpelku ni nno ne. Ama tigber nno na là tore' be. Kime bi cii' tù ma nno ba tuo' ki teke' tù ki jin'*. ³ Ama tinbi teke' tù ki jin'. Nen bo ne ti li le lifuorl Uwien saan. U là len' lifuorl nno bo ki ye:

«N'benpiebe ni n pole' ki ye:

«Ba ní kó n bonde' be lifuorl udu wà ni nno ni fiebu.» »

Ama Uwien nin sòn' ki gben' u'tuonl haali unendun ya cinm ne. ⁴ Kime ni kele' *Uwien ya gbanku ni niba saan wienlole bo ki ye: «Uwien sòn' ki gben' u'tuonl ke ma nno u taa' wienlole daali ne ki fuore'.» ⁵ Ni liebe' ki kele' ni'saan ki ye: «Ba ní kó n bonde' be lifuorl udu wà ni nno ni fiebu.»

⁶ Bà kpie' ki cii' tigbermenmaakt nno na bon' tù, ne ka kón' Uwien bonde' be lifuorl udu wà ni nno ni mánan la, binitab li bie ki fre ki kó len. ⁷ Nen bo ne Uwien liebe' ki sien' lidaali liba ki yin' ni'daali «dinnó». Ni là tete ki ti wuoke' ne u là cere' *Dafid len' ni'daali ya gber ten ni kpie' ki kele' ma kugbanku kuu ni ki ye:

«Dinnó ni cii' Uwien ya nieke bó la, ni la ñele ni'tub.»

⁸ To, ni ye Sosuwe bi là cere' bi laa' lifuorl la, Uwien na bi li liebe ki len lidetol liba ya gber. ⁹ Nen ne wuon' ki ye Uwien ya nib bie ki nmabe lifuorl ten Uwien là fuore' ma wienlole daali nno. ¹⁰ Kime wà ke laa' lifuorl Uwien saan la, u sòn' u'tuonl ki gben' ne ki fuoreh ten Uwien là sòn' u'tuonl ki gben' ki fuore' ma nno. ¹¹ Nen bo, cere men ti li benh ki nuunh ti le lifuorl nno no uba la tekni'yaajeb ya taanl ni ki yie Uwien ya njobu bó ki ture.

¹² To, Uwien ya gber nmabe limiel ne, ki nmabe mituom mo, ki nme ki cen' jusiek ke jusiek kà nme ikéle ke ile. Tù kòh unil ni ne haali ki ti baareh

* 4:2 Bi kpie' ki kele' tigbont tà nno ya tuba ni ni kele' ki ye: «Kime ba tuo' ki paan' bà teke' tù ki jin' nno bo ne.»

u'fɛl nin u'naank ni, haali ki tɪ baa'reh u'kpɔtutuk nin u'suɔrm ni, ki fiinh ki bɛndeh nà kɛ buɔ u'fɛl ni.

¹³ Uwien n̄ɛn' tibont tà kɛ nnɔ, bonn niba ɲa buɔ u'nun bó, u likeh ki lenh tu'kɛ nɛ, nɛ ki bɛn nà kɛ te ma bo. Ti li tɔkɛ wɔn nɛ ti sɔnsɔn' ma bo.

Yesu nɛ yé bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn

¹⁴ Ti ɲmɔbe bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn uba nɛ. U ya tɔ ɲa te. Wɔn si Yesu, Uwien ya Bijɛ. Wɔn nɛ don' ki tɪ baa' Uwien saan paaki bó. Nɛn bo, cère mɛn tɪ tùɔre kí li ɲuuke ti teke' nà ki jin' nnɔ kenken. ¹⁵ Ti ɲmɔbe bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn wà nnɔ ɲa yé wà ɲa n̄ fre kí muɔ tɛ ti'jiint ni ka. Mibiikm tu' u'mɔ isɛn kɛ ni tɛn tinbi, ama wɔn ɲa tien' biere kɛ biere. ¹⁶ Nɛn bo, cère mɛn tɪ nekɲ Uwien, mijuokm ya daan, ya bɛrbiek saan nin midum. Nnɔ nɛ Uwien li muɔ tɛ micɛɛkm, kí juoke tɛ, kí tore tɛ uyo wà n̄ ciɛke tɛ.

5

¹ Bi gɛndeh tɔtuɔrciɛn kɛ tɔtuɔrciɛn binib ni nɛ ki kaandeh wɔ wɔ n̄ li se bi'taal ni ki sɔnh Uwien ya tɔn, ki taah mipum ki dienh Uwien, ki teh ituɔre ibiere bo. ² U li freh ki duɔndeh u'yɛnm bà ɲa bɛn niba, ki tùreh nnɔ bo, kime wɔn nin u'yul yé unisaal nɛ ki ɲmɔbe ibiere. ³ Nɛn bo nɛ n̄ kpɛ wɔ n̄ tien lituɔrl ibiere bo. Na yé u li tien binitɔb ya biere baba bo nɛ, u li tien u'tiema biere mɔ bo nɛ. ⁴ Nil ɲa n̄ fre kí n̄ u'fɛl kí ye u yé bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn. Ama Uwien nɛ yih unil ki teh wɔ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn tɛn u là tien' Arɔn ma bo.

⁵ Nnɔ nɛ Kristo mɔ ɲa n̄i' u'fɛl kí ye u yé bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn. Uwien nɛ tien' wɔ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn kí tɔkɛ' wɔ kí ye:

«Sin nɛ yé n'Bijɛ,

dinnɔ nɛ n wuɔn' kí ye n yé a'Baa.»

⁶ U tɪ len' kí ye:

«A yé utɔtuɔrkɛ nɛ uyo wà ɲa ɲmɔbe gbenm

tɛn Uwien là n̄ɛn' isɛn yà kí tien' Mɛlkisedɛk utɔtuɔrkɛ nnɔ.»

⁷ Uyo wà *Yesu là te kitink kiɛ bo nnɔ u là kàare' Uwien kí muɔ' cɛɛn, kí gbáan' wɔ nin tinunsiir, kime wɔn nɛ li fre kí n̄ɛn wɔ mikuum ni. U là jjiin' u'ba tingi Uwien ya nun bó ma nnɔ nɛ u cenge' u'kaare bó. ⁸ Nin u yé Uwien ya Bijɛ ma kɛ nnɔ u'jɛnd ni nɛ u bɛnde' mibom. ⁹ Uwien cère' u sɔn' u'tuonl n̄i'donbó kí tɪ gben'. Nɛn bo nɛ kí n̄ɛ wɔn bo, binib bà kɛ boh wɔ nnɔ li lɛ limiɛl là ɲa ɲmɔbe gbenm. ¹⁰ Kime Uwien nɛ tien' wɔ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn tɛn u là n̄ɛn' isɛn yà kí tien' Mɛlkisedɛk bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn nnɔ.

La biɛ kí te mɛn tɛn mubumu mitekjim ya sɛn ni

¹¹ I ya sɛn ni, ti ɲmɔbe tigber tù yɛbe tɪ len ama na ciih tontonm ma nnɔ, tu'tingi ya tɔkm faa nɛ. ¹² Ni ji bi kpɛ n̄ li yé biwɔnwɔknb nɛ, ama ni biɛ kí nuunh bɛ n̄ li wɔknh nɛ bi cinh kí wɔknh binib Uwien ya gber tà, tu'ciim ɲa faa nnɔ nɛ. Ni ji bi kpɛ tijier tà kpiɛke nɛ, ama ni biɛ kí ciɛke mibiim nɛ. ¹³ Wà kɛ biɛ kí ɲaanh la, u yé kicɛnfɛndk nɛ, ka n̄ fre kí bɛnde nà mɔn nin nà bre. ¹⁴ Binicekrkaab bɛn wɔn, bi jinh tijier tà kpiɛke nɛ. Bi lenh miyɛnfuom nɛ daan kɛ daan ya tɔn ni, kí bɛn nà mɔn nin nà bre.

6

¹ Nɛn bo, la cère mɛn tɪ juore bi cinh kí wɔknh binib Kristo ya gber tà, tu'ciim ɲa faa nnɔ bo. Ama cère mɛn tɪ li teh binicekrkaab mitekjim ya sɛn ni kí joh inun bó, kí la liɛbe n̄ tiboncindkaar bo. Tun si: kí wiɛ mitetem

mà bàareh nin mikuum nin kí teke Uwien kí ji ya gber, ² nin tighenent ya sokrm kí paan iyaajebok ye ma bo ya gber nin kí taa inuó kí paan unil bo kí káare kí de wó ya gber nin bitenkpiib ya mekrm ya gber nin Uwien lá li bu binib tibuur ufóforýo ma bo ya gber. ³ Uwien tuo' la, ti li joh inun bó nɛ nin binicekrkaab ya wáknm.

⁴ Tó, binib laa' Uwien ya wenwenku, ki laa' u'paabu, ki laa' *Mifuoñaanm, ⁵ ki cii' Uwien ya gber ya ηmaa, ki bende' uηendun wá we ní nnó ya tuóm ηó ⁶ ki wiε' Uwien ya sen la, ní faa nin unil ní fre kí liebe kí lèbre bi ya nib ya tetem, kimε ben nin bi'yul liebe' ki kpaakeh Uwien ya Bijε nε udópnpón bo, ki dienh binitáb usen bε ní suke wó.

⁷ Tó, utaa tuu ki niih, kitink ηa luoreh sɔngl la, kí lùonh tibonmónmánt nε kí dienh bà koh kè, nε Uwien teh kè u'mónm. ⁸ Ama kí pɛh ikonkon nin ipón la, kí li juore fɛnm nε, Uwien ní tí gben kí wiε kè miñúum, nε bε ní fore kí wín kè.

⁹ Ti'jótieβε, ti lienh nnó mánɔn la, ti ben ki ye ninbi kpe usen wá mán nε, wun nε yé miñmiɛnm ya sen. ¹⁰ Kimε Uwien pε tighemónt bo nε. Wa ní sunde ní'tuon bó, ka ní sunde ní yíe wó ma, ki tore' u'nib, ki biε ki toreh bε ma nnó bó. ¹¹ Ti yíe ní'ni wá kε ya nun ní li món wó ní li teh nnó kí tí fore nε, ηó kí lε ni daan ná nnó kí tí gben. ¹² Ta yíe kpaayuonl ní cuo nε ama ti yíe ní tɛkn binib bà kí ñε bi'minku nin bi'tekjim bo, bi lenh mimónm mà Uwien lá pùon' bε mè nnó ya taal ni nε.

Uwien ya puonl ηa ní lèbre

¹³ Uwien lá pùon' *Abraham lipuonl ma nnó u là pole' wón bugben nε, kimε uba ηa te ki cɛn' wó ηó wó ní pole udaan. ¹⁴ U là pùon' wó ki ye: «Imón, n li tien ηε mimónm kí gbien, kí cère á pòre kí gbien.»

¹⁵ *Abraham mĩnde' ki guure' nε ki laa' Uwien lá pùon' wó ná nnó. ¹⁶ Binib tí ní pole nε kí wuon ki ye bi len' tigber tà nnó te nε. Bi poleh wá cɛn' bε ηó lípol nnó bo uba la ji ní fre kí niε tu'bo nε. ¹⁷ Nnó nε Uwien lá yíe wó ní tùre kí wuon bà li lε u'puonl ya mónm nnó kí ye u jéke' wó ní tien ná nnó ηa ηmóbe lèbrm nε. Nɛn bo nε u là pùon' kí liebe' kí pole' kí kpóbn'. ¹⁸ Uwien ya puonl nin u'pól yé tibont tule nε, ka ηmóbe lèbrm, nε wa ní nɛn tibont nnó ni fiebu. Nɛn nε saakreh tinbi bà sen' kí bóle' u'saan nnó ya ghenent kí gbiekeh, kí cèreh ti tùrekeh ki coh lidɛndɛnl là ti ηmóbe lè u'saan nnó kenken. ¹⁹ Lidɛndɛnl nnó nε cèreh ti se ní faa tɛn bi wiɛnh likuluonl miñunm ní, lí coh buñɛrcienbu bua ηmiεkeh ma bo. Ti daan wá nnó nε kón' Uwien ya duku ni paaki bó, kí tí cáare' kukpɛlciεku kùà bore' kù bolm mile nnó, kí kón' haali dubenku bó Uwien ya bùol. ²⁰ Tinbi bo nε *Yesu liere' kí kón' ku'ni, nε Uwien tien' wó bitótuwrcienb ya cien uyo wá ηa ηmóbe ghenm tɛn u là ñɛn' isɛn yá kí tien' Melkisedek bitótuwrcienb ya cien nnó.

7

Melkisedek yé uber nε, kí liebe' kí yé utótuwrcé mó

¹ Tó, Melkisedek bugben yé Salem ya ber nε kí liebe' kí yé Uwien wá ηa ηmóbe Nacentó ya tótuwrcé. *Abraham lá tón' nin bibertáb lituol kí faake' nin bε kí liebe' kí kunh ní ma nnó wón Melkisedek nε lá tuobe' wó, kí tien' wó Uwien ya mónm. ² *Abraham lá de' wón nε u tón' lituol kí faake' kí fie' tibont tà kε nnó ya gbiirm piik ya miba. Mikpiεkm liyel Melkisedek ya tingi si: Ubergbemóndaan nε. Nle bo u yé Salem ya ber nε. Salem ya tingi

si: Uyenduon ya ber ne. ³ Ba ben u'naa, ka ben u'baa, ka ben u'yaajeb mɔ. Wa ηmabe u'fuobm cin' uyo wà, ka ηmabe mɪ li tì gben uyo wà mɔ, u te ten Uwien ya Bijε ne, ki tuu ki yé utòtuərke.

⁴ Ni laa' Melkisedek yé unikpekpiεk ma bo-a! Ti'yaajε *Abraham mɔnɔn là taa' u tɔn' lituəl ki faake' ki fie' tibont tà nnɔ ya gbiirm piik ya miba ki de' wɔn ne. ⁵ Tɔ, kí ñε Moyis ya yiko bo, Lefi ya yaabii yà yé bitòtuərkaab nnɔ ne ηmabe usen be ní li teknh Israyel yaab ya bont ya gbiirm piik ya miba nin bi yé bi'ninjieɓ, ki yé *Abraham ya yaabii ma ke nnɔ. ⁶ Melkisedek wɔn ηa yé bi'lontunku ya nil, nin nen ke u teke' *Abraham tɔn' lituəl ki fie' tibont tà nnɔ ya gbiirm piik ya miba, ne ki tien' wɔn *Abraham wà Uwien pùon' wɔ lipuonl nnɔ Uwien ya mɔnm. ⁷ Na ηmabe niem, wà yé ucien ne teh uwaal Uwien ya mɔnm. ⁸ Lefi ya yaabii yà teknh Israyel yaab saan tibont ya gbiirm piik ya miba nnɔ yé binib ne, kí li kpo lidaali liba. Ama Melkisedek wà teke' *Abraham saan tibont ya gbiirm piik ya miba nnɔ *Uwien ya gbɔnku ye wɔn tuu ki fuobe ne. ⁹ Lefi ya yaabii ne teknh tibont ya gbiirm piik ya miba Israyel yaab saan. *Abraham là gbiire' tibont bolm piik ki taa' miba ki de' Melkisedek ma nnɔ ti li fre kí ye Lefi mɔ là de' ne kí ñε u'yaajε *Abraham bo. ¹⁰ Kimε Melkisedek là tuobe' *Abraham uyo wà nnɔ, ki laa' Lefi laan te u'yaajε *Abraham ya sɛm ni ne, wa laan là maa' wɔ.

¹¹ Uwien là de' Israyel yaab yiko ne. Ne u ya yiko ne wɔngɛh ki teh Lefi ya yaabii ne li yé bitòtuərkaab. Ní yé bitòtuərkaab nnɔ ya tòn bi cère' binib mɔn Uwien ya nun bó ki tì gben' la, tòtuərke ke tòtuərke bi li te ten Arɔn ne. Ba ji bi li nuunh utòtuərketɔ ten Melkisedek. Bi'tòn ηa ní fre kí cère binib ní li mɔn Uwien ya nun bó kí tì gben. Nen ne cère' ní kpε utòtuərketɔ ní baa kí li te ten Melkisedek. ¹² Kimε bi lèbre' bi teh binib bitòtuərkaab ma bo la, ní kpε be ní lèbre yiko mɔ ne. ¹³ Tigber tuu lienh unil wà bo nnɔ yé udensɛtɔ ya nil ne. Udensen nnɔ ya nil uba mɔnɔn ηa kpele ki sɔn' Uwien ya ponpuol bo tuonl. ¹⁴ Unil ke ben ki ye ti'Yonbdaan yé Suda ya densen ya nil ne. Ne Moyis ya gbɔnt ni nà saan ke u len' bitòtuərkaab ya gber nnɔ wa len' niba udensen nnɔ bo.

Yesu yé utòtuərke ten Melkisedek

¹⁵ Liike mɔn; nà tɔre' ki wende' ti'nun bó tigber nnɔ bo si: utòtuərke uba mɔ ñen' ki te ten Melkisedek. ¹⁶ Wa yé tòtuərke, kí ñε u yé udensen uba ya nil *yiko ye ma nnɔ bo, u yé utòtuərke kí ñε u'miel là ηa ηmabe gbenm ya tuɔm bo ne. ¹⁷ Kimε ní kele' u'bo *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«A yé utòtuərke ne uyo wà ηa ηmabe gbenm ten Uwien là ñen' isen yà ki tien' Melkisedek utòtuərke nnɔ.»

¹⁸ Nen bo ne bi gben' yikokpiεk nnɔ, kimε wa ηmabe tuɔm, ka toreh mɔ. ¹⁹ Kimε Moyis ya yiko ηa fre' ki cère' bonn mɔn ki tì gben' Uwien ya nun bó. Ama Uwien yùon' ki de' tε lidendɛnl là mɔn ki cɛn' ni'ke. Len ne li cère tì nekn Uwien.

²⁰ Nà pukn' si: Uwien liebe' ki pole' ki pùon' mɔ ne. Bitòtuərketɔb nnɔ Uwien ηa pole' ki pùon' ben bo. ²¹ Ama *Yesu wɔn, Uwien pole' ki pùon' ne ki tɔke' wɔ ki ye:

«Min Yonbdaan ne pole' ki pùon', ma ní jiin n'ñɔbon:

«A yé utòtuərke ne uyo wà ηa ηmabe gbenm.» »

²² Nen bo, *Yesu ne sere' ki cère' Uwien cuo' nin tε kujɔtieku kùa mɔn ki cɛn' ni'ke.

²³ Nibontənn mə si: bitətuərketəb nnə là te ligol nε, kimε mikuuum bo ba rí fre kí li tuu kí te kí sənh bi'tuonl. ²⁴ Ama *Yesu wən tuu kí fuobe ma nnə u lí yé utətuərke nε yo ké yo. ²⁵ Nən bo nε u lí fre kí ηmíen binib bà nekndeh Uwien kí nε wən bo uyo wà ké te, kimε u tuu kí fuobe nε kí kàareh kí miéh Uwien kí dienh bε.

²⁶ *Yesu nε yé bitətuərçiēnb ya cīen wà kpε tí lí ηməbe wə. U yé uñaan nε, ka te iba ní, ka ηməbe biil, Uwien bore' wə nin bibiērdēnb, kí duon' wə paaki ya paaki kí de' wə ukánkàan. ²⁷ Wən ηa cīeke wə rí lí teh idaan ké ituəre u'tiema biere bo ηə kí yaan kí tien ituəre udu ya nib yi bo tēn bitətuərçiēnb ya cīentəb teh ma bo. U taa' u'bugbēn nε kí tien' lituərl bolm miba kpein. ²⁸ Moyis ya yiko là cère' bi teh binib bà bitətuərçiēnb nnə mə la teh ibiere tēn binitəb nε. Yiko nnə ya puoli bó nε Uwien pole' kí pùon', kí tien' u'Bijε bitətuərçiēnb ké ya cīen. Wən nε ηa tien' biere fiebu kí lí fre kí son lituonl ní'donbó.

8

Yesu nε yé bitətuərçiēnb ya cīen imənmə̀n

¹ Uməsēn wà sə yé uməsēnje tí təkēh tigber tà nə ní: tí ηməbe u ya tətəuərçiēnb ké ya cīen ya bol nε, u ké Uwien uyēbm ké ya daan, ya jie bó paaki bó, ² kí sənh u'tuonl Uwien te lininbonl là ní nnə. Nən saan nε yé Uwien ya ninbonmə̀nl. Na yé nisaal nε tien' lè, Uwien nin u'yul nε tien' lè.

³ Bi teh unil ké bitətuərçiēnb ya cīen wə rí lí taah tibont nε kí dienh Uwien, kí lí teh ituəre mə kí dienh wə. Nnə nε nǐ kpε tí'mə ya tətəuərçiēnb ya cīen mə rí lí ηməbe u lí taa nà kí de Uwien. ⁴ U bi te kítink bo la, wa bi lí yé tətəuərke mənən, kimε bitətuərkaab te kí taah tibont kí dienh Uwien, Moyis ya yiko ye ma bo nε. ⁵ Bi sənh itùon yà nnə yé tibonmə̀nt tà te paaki bó nnə ya nēnnenku nin tu'jinjint nε. Nnə nε Moyis là ye wə rí tien Uwien ya ninbonl uyo wà nnə, Uwien təkε' wə kí ye: «Tùəre kí cenge, á tien lè, lè rí tùəre kí lí naan n wuən' ηε lininbonl là ya nēnnenku lijuəl bo nnə.»

⁶ Ama fēnfēnnə, Uwien de' *Yesu utətuərke ya tuonl là nnə cēn' tətəuərke ké tətəuərke yaal. Wən nε se Uwien cuo' nin binib kujətiekú kùa nnə ní, nε kujətiekú nnə mən kí cēn' mikpiēkm yaaku, kimε Uwien pùon' lipuonl là nnə mən kí cēn' mikpiēkm yaal.

Kujətiefēnku ya gber

⁷ Tə, nǐ yé kujətiekpiēku kùa là te nnə ηa bi ηməbe gber tuba la, Uwien ηa bi lí liēbe kí cuo nin nib jətietəku. ⁸ Imə̀n, Uwien laa' u'nib ya biil nε kí len' kí ye:

«Min Yonbdaan nε lienh,
uyo uba we ní

rí liēbe kí cuo nin Israyel yaab
nin Suda yaab ké kujətiefēnku.

⁹ Kujətiekú nnə ηa rí lí naan nin
n là kpiē' kí cuo' kùa nin bi'yaajēb,
uyo wà n dère',
kí nēn' bε Esipt ní nnə.

Ba paan' kujətiekú nnə bo ma nnə,
nε n'mə sēln' kí dāan' bε.

Min Yonbdaan nε len' nnə.

¹⁰ Yonbdaan liēbe' kí ye:

«Idēn yiε gēbre' la,
n lí cuo nin Israyel yaab kujətiekú kùa sə.

N li kuɔn n'yikombe bi'yɛnm ni,

kí kele be bi'fɛl bo.

N li yé bi'Wien,

nɛ be ní li yé n'nib.»

¹¹ Bi'ni uba ɲa ji li wɔkn u'tɔ,

uba ɲa ji li wɔkn u'ninjɛ kí tɔke wɔ kí ye:

«wɔ ní bɛnde Yonbdaan.»

Kimɛ bi'kɛ li bɛnde nni nɛ.

Kí cin ibaan kí tí baa binikpekpiɛkb.

¹² N li fère be bi'biil,

ma ji li tiere bi'biere bó fiebu.»

¹³ Uwien lienh kujɔtiefɛnku bó la, ní wuɔn' ki ye kukpiɛku nnɔ kpaare' nínɔ. Kimɛ nibonkpaann ke tí pore' la, ní joh nè ní gben nɛ.

9

Kujɔtiepiɛku ya tuɔɔɛ

¹ Uwien là kpíɛ' ki cuo' nin binib kujɔtieku kua nnɔ u là wuɔn' be bi li paan isen yá bo kí li pukeh wɔ nɛ, nɛ ki cère' bi ɲmɔbe bi li pukeh wɔ ná saan kitink bo. ² Imàn, bi là tien' lininbonl liba nɛ lí ɲmɔbe tidubent tule. Lininbonl nnɔ ya puke ni frɲɔknbùol là te nin litebl là bi paakeh li'bo kpɔnɔ wá bi taah ki punh Uwien nnɔ. Bi yih nɛn saan nɛ libòñaanl. ³ Kukpɛlcɛcɛnciɛnku kuba nɛ là bore' upuke nin kudubenku nnɔ. Kukpɛlcɛku nnɔ ya puoli bó nɛ yé kudubenku. Bi yih nɛn bó nɛ libùol là ñaan ki tí gbien'. ⁴ Bi taa' miñòkm ki duore' liponpuol là ki sienh li'bo liɲubl nnɔ te nɛn bó nɛ. Kujɔtieku ya lekl là bi taa' miñòkm ki duore' li'gbɛnɛnt ke bo nnɔ mɔ te nɛn bó nɛ. Tijier tà bi yih tù *mann nnɔ te miñòkm ya senl liba ni ki taake lilekl nnɔ ni. Arɔn ya kpɛdɔn wá là bunde' ki puun' nin bi là kele' *yiko itɛnɛnɛn yá bo nnɔ mɔ te lilekl nnɔ ni nɛ. ⁵ Uwien ya tondb bà bi yih be seriben nnɔ bile ya nɛnnɛnt te lilekl nnɔ ya paaki, ki ɲmɔbe ifɛbe, ki wɔngɛh ki teh Uwien te ni'saan. Bitondb nnɔ ya fiɛbe ya sɔnge lieke lilekl nnɔ bo bi gbienh ná saan misɛm ɲɔ Uwien ní fère binib bi'biere nnɔ. Bònl ɲa te tí len nè ní li yebe tibont nnɔ ke bo fɛnfɛnnɔ wuɔ nɔ.

⁶ Bi bonde' tibont ke ki sensien' nnɔ nɛ. Bitɔtuɔrkaab ke kɔh upuke ni nɛ idaan ke ki tí sɔnh bi'tuonl. ⁷ Ama kudubenku bó wɔn, bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn baba nɛ kɔh ni'bó bolm miba libinl ni. Wa kɔh ni'bó ɲɔ ka tuke wɛnt ya sɛm wɔ ní tí de Uwien wɔn bugbɛn ya biil nin udu ya nib tùre' ki bii' libiil là nnɔ bo. ⁸ Nnɔ nɛ *Mifuoñaanm wuɔn' ki ye lininbonkpiɛkl laan biɛ ki te ma nnɔ, usen wá joh lininbonmàn l là te paaki bó nnɔ biɛ ki paake nɛ. ⁹ Ní yé kunɛnnɛnku nɛ uyo wuu. Ni'tingi si: bi punh Uwien tibont tà nnɔ nin bi teh ituɔɔɛ yá ki dienh wɔ nnɔ ɲa ní fre kí cère wa teh tu ya bont ya fɛl bo ní li wien kí tí gben. ¹⁰ Ni'ke yé inisaalbok nɛ, ki likeh tijier ya jim nin midaam ya ñum nin tigbɛnɛnt ya sòkrm ki paan' iyaaɛbok ye ma bo. Binib li boh i ya bok nɛ kí tí baa uyo wá Uwien li lèbre nibonfɛnn.

Kristo wɔn taa' u'bugbɛn nɛ ki tien' lituɔɔɛ

¹¹ Kristo wɔn baa' ki yé bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn ɲɔ wɔ ní cère tí lɛ ti laa' mimɔnm mà nɔ nɛ*. U kɔn' lininbonl là ya tɔl ɲa te, ki mɔn ki tí gben' ni nɛ. Nisaal ɲa tien' li ya ninbonl, nɛ la yé kitink kiɛ bo yaal mɔ. ¹² Kristo kɔn' lininbonl nnɔ ni bolm miba kpein nɛ. Wa tuke iwɔɲɛ nin inajɛfanfaan

* **9:11** Bi kpíɛ' ki kele' tigbont tà nnɔ ya tuba ni ní kele' ki ye: Wɔ ní cère tí lɛ mimɔnm mà we ní nnɔ nɛ.

ya sèm ne ki kòn' wò ní tí tien lituàrl, u taa' u'tiema sèm ne ki tien' lituàrl, ki de' te ki wié' uyo wà ña ñmàbe gbenm. ¹³ Ní yé bi là taah iwòje nin inaje ya sèm ki gbiènh binib bà bii' bo, ki wíndeh unasel ki taah u'fentem ki pukeh bi'bo, kime bi saa' likuàl ñò be ní ñen bi'bo tìjònt la, ¹⁴ ní li tien mila Kristo ya sèm ña ní li ñmàbe tuòm kí cèn nèn ke. Mifuoñaanm mà ña ñmàbe gbenm cèrè' Kristo taa' u'ba ki tien' lituàrl ten kitòtuàrwènk kà ya niba saan ña gbè, ki de' Uwien ñò u'sèm ní gben itùonbiere yà te ti'fèl bo ya gber, kí cèrè ti'fèl ní li wien kí tí gben ñò tí li sònkh ki diènh Uwien wà fuobe nɛ.

¹⁵ Nèn bo nɛ Kristo sere' Uwien cuo' nin binib kujòtièfènkù kùà nnò ni, ñò wòn Uwien yin' bà nnò ní lɛ u puòn' ki ye u li tien be mimònm mà, mè ní li tuu ki te nnò. Nnò nɛ Kristo kpo' wò ní de bà là te kujòtièkpièkù ni kí saa' kù nnò, bi'biere ní kí wié. ¹⁶ Imòn, unil ke'le' u lá kpo' la, bi li tien u'faal ma bo kí ble' la, ní kpe' u'kuum ya puoli bó, be ní wuòn kí ye u kpo' nɛ, kí yaan kí tien, u ke'le' kí ye be ní tien u'faal ma bo. ¹⁷ Udaan ña laan kpo' la, u ke'le' ná nnò ña ñmàbe tuonl fiebu. U tí kpo' nɛ la, u ke'le' ná nnò jì ñmàbe lituonl. ¹⁸ Nèn bo, Uwien là cuo' nin binib kujòtièkpièkù kùà nnò mənən ya cinm, bi là kòrè' kiwènk kí wule' misèm nɛ, kí yaan kù cin'. ¹⁹ Tò, Moyis là kaan' wòbl ke wòbl *yiko ya gbənkù ni udu ya nib ke ya nun bó, nɛ kí taa' inajefanfaan nin iwòje ya sèm kí cùuke' miñunm, kí taa' kufaaku kuba bi yih kù isəp nin kukpəlcièkù kuba kù dinge suò kí món kí cùn' len kí gbəgbè' *yiko ya gbənkù nnò nin udu ya nib bo. ²⁰ Nɛ kí ye: «Misèm mié wəngèh kí teh Uwien cuo' nin nɛ kujòtièkù nɛ kí ye ní li ñuuke kù.» ²¹ Nɛ kí taa' misèm nnò kí gbəgbè' Uwien ya ninbonl nin bi taah tiwènt tà ke kí pukeh Uwien nnò mə ke bo. ²² Kí ñe *yiko ye ma bo, misèm nɛ ñèndeh tibont tà yebe ya jòknt kí cèrèh tù mən. Sèm ña ñen' la, Uwien ña ní fère nib bi'biere.

Yesu taa' u'ba ki tien' lituàrl bolm miba kpein nɛ kí gben' ibiere

²³ Bi teh i ya tuəre kí ñèndeh tibont tà yé paaki bó yaar ya nennənku ya jòknt la, ní wuòn' kí ye paaki bó yaar tà yé tibonmònt nnò mə kpe be ní tien tù ituəre yà mən kí cèn' yèn nɛ. ²⁴ Kime Kristo ña kòn' lininbonl là binib tien' lè, lí yé paaki bó ya ninbonmònl ya nennənku nnò ni. Ama u kòn' paaki bó yaal bugben ni nɛ kí jì se ti'cièk bó fənfənnò Uwien ya nun bó. ²⁵ Nà yé u kòn' len wò ní li tuu kí taah u'ba kí teh lituàrl ten bitòtuərciènb ya cièn tuu kí taah ma tiwènt ya sèm kí kəh Uwien ya ninbonl ya dubenku ní binl ke binl ma bo. ²⁶ U bi tien' nnò la, u bi jin' ijend mibolm mà yebe ñò kí cin haali unjəndun ya cincinyo. Ama fənfənnò, idənfərke yiè nò u taa' u'ba kí wuòn' binib bolm miba kpein nɛ, kí taa' u'ba kí tien' lituàrl kí gben' ibiere ya tuòm. ²⁷ Uwien sien' kí ye unil ke lí kpo bolm miba nɛ, nɛ ní ya puoli bó wò ní bu binib tibuur. ²⁸ Nnò nɛ Kristo taa' u'ba kí tien' lituàrl bolm miba kpein ñò wò ní ñen binib bà yebe ibiere ní. U lí liebe kí taa u'ba kí wuòn nle bo. Na jì yé wò ní ñen binib ibiere ní, ní jì yé wò ní ñmien bà gu u'baam nnò nɛ.

10

¹ Moyis ya yiko yé tibonmònt tà wè ní nnò ya jinjinku nɛ. Wa cinbe kí yé tibont bugben kí tí gben'. Nèn bo nɛ *yiko nin u cèrèh bi tuu kí teh ituərbaab yà binl ke binl kà ñmàbe bièn nnò, ña lí li frè kí cère binib bà nəkndeh Uwien nnò ní li mən kí tí gben. ² I bi frèh kí cèrèh bà teh yé nnò mən kí tí gben' nnò ya nun bó la, bi bi daan' yé ñò, kime bi bi lí tien yé bolm miba kpein nɛ, ká jì lí ñmàbe biil ya yənmaale bi'fèl bo. ³ Ama ituəre

nnə tuu ki tiereh be bi'biere bó ne binl ke binl. ⁴ Kime inaje nin iwəje ya sɛm ɲa ní fre kí gben biere. ⁵ Nɛn bo ne Kristo ye wə ní baa unɛndun wuu ni uyo wà nnə u təkɛ' Uwien ki ye:

«*Ŋa yíe tuəɛ,*

ka yíe be ní li punh ɲe bont mə,
ama a tien' nni tigbenɛnt.

⁶ Bi wíndeh ituəɛ yà ya wɛnt iponpob bo ki dienh ɲe nnə,
a'yɛnm ɲa sɔnge' i'bo,
bi teh yà ibiere ya fɛrm bo nnə,
a'yɛnm ɲa sɔnge' i'mə bo.

⁷ Nɛn bo ne n təkɛ' ɲe ki ye:

«*N'Wien, min sɔ,*
n we ní ní tien a'yíem ne,
tɛn ní keke' n'bo a'gbɔnku ni ma bo.»

⁸ Kristo kpíe' ki len' ki ye:

«*Ŋa yíe tuəɛ,*

ka yíe be ní li punh ɲe bont,
ka yíe bi wíndeh ituəɛ yà ya wɛnt iponpob bo ki dienh ɲe nnə,
ka yíe bi teh yà ibiere ya fɛrm bo nnə mə,
Nɛn ke ɲa sɔnge' a'yɛnm.»

Ama *yiko ne nín ye be ní li teh i ya tuəɛ ke. ⁹ Ne ki liebe' ki len' ki ye:
Min sɔ, n we ní ní tien a'yíem ne.

Nnə ne u gben' ituərkpiek nnə ki taa' u ya tuərl ki lèbe'. ¹⁰ *Yesu Kristo tien' Uwien ya yíem, ki taa' u'ba ki tien' lituərl bolm miba kpein, ki cère' ti mən ki tí gben' Uwien ya nun bó.

¹¹ Tətuərkɛ ke tətəuərkɛ tuu ki sieh idaan ke ne ki sɔnh u'tuon, ki tuu ki teh ituəribaab, ya li li fre kí ñɛn nib ya biere. ¹² Ama Kristo wɔn tien' lituərl bolm miba ne ibiere bo, ne ki ke uyo ke Uwien ya jie bó, ¹³ ki gu haali nin uyo wà Uwien li cère wə ní te u'nɛnnɛndb bo litaal. ¹⁴ Kime u tien' lituərl bolm miba ne ki cère' u ñɛn' bə ibiere ni nnə mən Uwien ya nun bó ki tí gben' uyo ke.

¹⁵ *Mifuoñaanm mə təkɛh tɛ ki teh nnə ne. Mí kpíe' ki len' ki ye:

¹⁶ «*Yonbdaan ye: <Idɛn yiɛ gɛbre' la,*

n li cuo nin be kujətiekú kúa sɔ:

N li keke n'yikombe bi'fɛl bo,

kí kuɔn be bi'yɛnm ni.»

¹⁷ Ne ki liebe' ki ye:

«*Ma ji li tiere bi'biere nin bi'biil bó.*»

¹⁸ Uwien fère' binib bi'biere la, ba ji li nuunh be ní tien lituərl ibiere nnə ya fɛrm bo.

Yesu bo ti laa' usen ti nekn Uwien

¹⁹ N'yaabe, nɛn bo, ti du ki ye *Yesu ya sɛm bo, ti ɲməbe usen tí kɔ Uwien ya ninbonl ya dubenku ni. ²⁰ *Yesu pɛkre' usɛnfaaan wà dienh limiɛl, kí ñɛ u taa' u'ba ma ki tien' lituərl ki cère' kukpɛlcɛcɛnciɛnku kúa bore' Uwien ya ninbonl bolm mile nnə kɛre' ne ti ji laa' usen tí kɔ lininbonl nnə ya dubenku ni. ²¹ Ti ɲməbe bitətuərciɛnb ya ciɛn uba, wɔn ne ɲməbe ticiɛnt Uwien den. ²² Nɛn bo, cère mɛn tí nekn Uwien, kí li ɲməbe iyɛnmaale yà cuube, kí li ɲməbe mitekjim kí tí gben. Yesu bo, ti'fɛl bo wien ne, ka ji ɲməbe biil liba nin litɔl. Ni te tɛn bi taa' miñunm mə ɲa ɲməbe jəknt ne ki sīi' tɛ. ²³ Cère mɛn tí li lienh binib ya nun bó ti'dɛndɛnl bó, kí li

co lè kenken, ki la li ηendeh ti'gbenent, kime Uwien wà pùon' nnò yé umemòndaan ne. ²⁴ Cère men ti la gòh tób bo, kí li saakreh tób ya gbenent ηò kí fre kí li yíe tób, kí li sònh itùon yà mòn. ²⁵ La cère men ti dàan ti'táan ya baam ten biba dàan' ma ka ji bàareh, ama tí li cinbe kí saakreh tób ya gbenent, kime ninbi mònàn ben ki ye Yonbdaan ya wengbiin nekñ ní ηò. ²⁶ Ti bende' nà yé tigbemònt ηò kí cèkre' ti'yenm ki liebe' ki teh ibiere la, tuòrl ηa ji te kí fre kí ñen i ya biere. ²⁷ Nà sien' si: tí li gu nin bujewaambu ne lidaali là Uwien li bu binib tibuur, kí cère umucencièn ní wi bà yíe' u'ñòbu bó nnò. ²⁸ Ní ben ki ye unil saa' Moyis ya yiko ηò binib bile bii bita kun' imòn ki ye u mònbe ki saa' wò la, ba ní muò udaan cecèkm, bi li ku wò ne. ²⁹ Ní li tien mila ηò unil wà yin' Uwien ya Bijè fènm, ki ye misèm mà bo Uwien liebe' ki cuo' nin binib kujotieku, ki ñen' wò ibiere ni ηa yé bonn, ki suke' *Mifuoñaanm mà bo Uwien tien' wò mimònmm nnò ya tudere ηa ní li bre kí gbien-i? ³⁰ Imòn, ti ben wà len' ki ye:

«Min ne li tu lifènl,
min ne li jiin unil ke u'tùon kpè ma bo,»
ki liebe' ki ye:

«Min Yonbdaan ne li bu n'nib tibuur.»

³¹ Unil lu' Uwien, limiel ya daan ya nuò ni la, ní bre udaan bo cèen ne.

³² Tière men ni là cin' iden yà ki laa' Uwien ya wenwenku nnò ni ya puoli bó nà là tien'. Ní là jin' ijend ki gbien', ki juun' ki mòn' limuol là faa cèen. ³³ Uyo uba bi là suke' ne, ki jènde' ne binib ke ya nun bó, ama uyo uba mò ni là sere' bi jèndeh binitób bà nnò mò ya cièk bó. ³⁴ Ní yé imòn ne, ni là ηmire' binib bà te lipekl ni nnò ya nunsiiir. Binib fie' ní'bont ne ni tuo' nin uyensange, kime ninbi nin ni'yul ben ki ye ni ηmòbe lifaal là mòn cèen, ki li tuu ki te. ³⁵ N'yaabe, nen bo, la ηende men ni' gbenent ni ηmòbe midum mà nnò bo, kime mí li cère ní le lisuul là yebe. ³⁶ Ní kpè ní li ηmòbe kuminku ne kí fre kí tien Uwien yíe nà ηò kí le u pùon' nà nnò. ³⁷ Kime ní kele' *Uwien ya gbònkù ni ki ye:

«Nì sien' waamu ne,
uyo wà sien' nnò ηa ji yé bonn,
wà we ní nnò
li baa ní wa ní taande.

³⁸ Wa yé ugbemòndaan n'nun bó,
li fuobe u'tekjim bo ne,
ama u liebe' puoli la,
n'yenm ηa ní li sònge u'bo.»

³⁹ Tinbi ben wòn, ta yé binib bà li liebe puoli kí juore fènm, ama ti yé bà teke' Uwien ki jin' be ní ηmère ne.

11

Mitekjim ya gber

¹ Tò, mitekjim yé kí li du ki ye a daan a li le nibonn nà nnò, a mònbe ki laa' nè ηò, kí li du ki ye ηa lenh tibont tà nin a'nunbu nnò mònbe ki te ne.

² Uyo bo yaab ya tekjim bo ne Uwien là len' bi'bo nà mòn.

³ Ti teke' Uwien ki jin', ne ki bende' ki ye wòn ne ñen' nà ke te nò nin u'ñòmaam. Nnò ne Uwien ñi' ta lenh tibont tà bo ki tien' ti lenh tà.

⁴ Abel là teke' Uwien ki jin', ne ki tien' lituòrl là mòn ki cèn' Kayen yaal, ki de' wòn Uwien. Nèn bo ne Uwien bù' Abel ugbemòndaan ki tuo' u'paabu. Nin Abel kpo' ma ke nnò, mitekjim nnò bo ne u biè ki lienh.

⁵ Enək là teke' Uwien ki jin', ne wən Uwien taa' wə ki don' paaki bó, kuum ɲa jin' wə. Uba ɲa ji laa' wə, kime Uwien taa' wə ki don' u'ba saan ɲə. Nĩ kele' *Uwien ya gbənkɔ ni ki ye: Uwien ya yɛnm là sɔnge' Enək bo ne ki yaan u' taa' wə ki don' paaki bó. ⁶ Unil ɲa ɲmabe tekjim la, wa rí fre kí sɔnge Uwien ya yɛnm, kime nĩ kpɛ wà kɛ nekndeh Uwien rí teke kí ji kí ye Uwien te ne, ne Uwien li su bà kɛ nuunh wə.

⁷ Nowe là teke' Uwien ki jin', ne ki tien' buñercenciɛnbu ki ɲmien' wən nin u'den yaab. Uwien là juə' ki tɔke' wə tibont tà ba laan lenh tù, tù lá li tien nnə bó ne u teke' tù tunəjer tule. Nnə ne Nowe wuən' ki ye uɲɛndun ya nib ɲmabe libiil Uwien saan. U'tekjim bo ne Uwien bù' wə ugbəmɔndaan.

⁸ Abraham là teke' Uwien ki jin', ne ki tuo' u'yin, ki bure' Uwien ye u li de wə udu wà wun li yé u'faal nnə bó, ki joh ka ben u joh nà bó. ⁹ U là teke' Uwien ki jin', ne ki fi' ki tĩ kən' udu wà Uwien là pùon' ki ye u li de wə wù nnə ni, ki yé ucaan ni'bó. U là pən' ininbon ne ki kəh len. *Isaak nin Sakəb bà yé lipuonl nnə mə ya faajib ten wən nnə mə là kəh ininbon ne. ¹⁰ *Abraham tien' nnə ki gu wə rí la kə udu wà ya dur ya tenpuun faa ta ɲmabe lum ni ne. Uwien nin u'yul ne kpankpaan' u li mɛ udu nnə ya dur ma bo, ne ki mən' tù.

¹¹ Nin Abraham là pore' ki gèbre' wə rí maa kibuk ma kɛ, u'po mə tonde' ki yé uɲəl nnə, u teke' Uwien ki jin' ma nnə ne Uwien cère' u maa' kibuk, kime u ben ki ye wən Uwien wà pùon' lipuonl nnə kpɛ be rí li du u'bo ne.*

¹² Nɛn bo ne wən ujebaab *Abraham, wà là neke mikuum nnə laa' iyaabii i yebe ka ɲmabe kenku ten inmaabii nin likpentɛngbil.

¹³ Binib nnə kɛ là ɲmabe mitekjim ne ki tĩ baa' bi'kuum daali ka teke' Uwien là pùon' be nà nnə. Ama bi'tekjim bo ne bi juə' ki laa' Uwien pùon' nà nnə nĩ te fənfəkm, ne bi'yɛnm sɔnge' ni'bo, ne bi len' binib ya nun bó ki ye bi yé bicɛnb ne uɲɛndun wuu ni ki gèbreh. ¹⁴ Binib bà lienh nnə wəngɛh nĩ wien ne ki teh bi nuunh udu wà yé bi'yu ne. ¹⁵ Bi bi maaleh bi ñɛn' udu wà ni bó ne la, bi bi laa' libònl ki liɛbe' ni'bó ɲə. ¹⁶ Ama imən, bi'nun mən be rí kə udu wà mən ki gbien' ni ne, wun si Uwien den. Nɛn bo ne bi yin' Uwien bi'Wien la, na coh wə fɛ, kime u bonde' be udu wà bi li kə u'ni.

¹⁷ Abraham là teke' Uwien ki jin', ne ki tuo' ki taa' u'bijebaab *Isaak wə rí tien lituərl uyo wà Uwien bikn' wə wə rí liike u'tekjim nnə nin Uwien là pùon' wə lipuonl ma kɛ ¹⁸ ki ye: «*Isaak bo ne a'lontunku li nəbe» nnə. ¹⁹ Abraham là ben u'yɛnm ni ki ye unil kpo' mənən la, Uwien li fre kí mekre wə. Nɛn bo ne Uwien jiiin' u'bijɛ *Isaak ki de' wə. Nĩ yé mimekrm ya nɛnɛnku ne.

²⁰ *Isaak là teke' Uwien ki jin', ne ki tien' *Sakəb nin Esawu Uwien ya mənɛm ki de' bi'wenl bo.

²¹ Sakəb là teke' Uwien ki jin', ne uyo wà u benh wə rí kpo nnə, u tien' Yosef ya buk kɛ buk Uwien ya mənɛm, ki nĩ' ukpendə bo ki puke' Uwien.

²² Yosef là teke' Uwien ki jin', ne u tĩ neke mikuum ma nnə u tɔke' uyo wà Israyel yaab lá li siere kí ñɛ Esipt ni, ne ki tɔke' be bi lá li tien ma u'kpəb.

²³ Moyis ya baambɛ là teke' Uwien ki jin', ne ki maa' wə ki bəle' wə inmaale ita, kime bi là laa' u mən, ne ba fɛnge ubɛr ble' likuəl là nnə.

* **11:11** Migbiirm miɛ ya ciim te bolm mile bo ne: Nin Abraham là pore' ki gèbre' wə rí maa kibuk ma kɛ, u'po mə tonde' ki yé uɲəl nnə, u teke' Uwien ki jin' ma nnə ne Uwien cère' u maa' kibuk, kime u ben ki ye wən Uwien wà pùon' lipuonl nnə kpɛ be rí li du u'bo ne bii nin Sara là pore' ma kɛ ki tonde' ki yé uɲəl nnə, u teke' Uwien ki jin' ma nnə ne Uwien cère' u maa' kibuk, kime u ben ki ye wən Uwien wà pùon' lipuonl nnə kpɛ be rí li du u'bo ne.

24 Moyis là teke' Uwien ki jin', ne ki tí kpére' ma nnò u yíe' ki ye bi la li yih wò Farahon ya bise ya buk, 25 ki cèkre' u'yenm ki ye bi jèndeh wòn nin Uwien ya nib la, ní mòn ki cèn' wò ní li te ibiere ni ki jinh unmaa wà ña ní wòke. 26 U là ben ki ye bi yuandeh wò Uwien ya Nigendke bo la, ní mòn ki cèn' nin wò ní le Esipt ya faal ke, kimé u'nun là ce, u lá li le lisuul là nnò bo ne. 27 U là teke' Uwien ki jin', ne ki siere' Esipt ni ka fenge' uber ya benpiebe, u'fel ña wòre', kimé u te ten unil wà laa' Uwien wà ba lenh wò ne. 28 U teke' Uwien ki jin', ne ki cère' Israyel yaab tien' Pak ya nacenku, ne ki taa' misèm ki fanfaan' inañoon bo, ño Uwien ya tond wà kuuleh nnò la me Israyel yaab ya bujebukpiekmu.

29 Israyel yaab là teke' Uwien ki jin', ne ki puore' miñunciennmónnmónm ten bi cuonh liwel bo ne. Ama Esipt yaab ben bikn' ne ki luò'. 30 Israyel yaab là teke' Uwien ki jin', ne ki taa' iwien ilole ki cuon' ki linde' Seriko ya du, ne liguonjel là guon' wù nnò lu'. 31 Ujenkpend Lahab là teke' Uwien ki jin', ne ba ku' ki yekn' wòn nin binib bà yíe' Uwien ya ñòbu bó, kimé u là teke' Israyel yaab ya pinpingb kucènku mòmòmnm.

32 N li bie kí len kí ye ba kí pukn-i? N ye ní tùore kí len Gedeyon nin Barak nin Samsan nin Jette nin *Dafid nin Samiel nin *Uwien ya ñòbonsoknb ya gber la, uyo li pòre nni. 33 Bi'ni biba là teke' Uwien ki jin', ne ki faake' nin biberb ki fie' bi'du ki tien' bi'yi, bitòb cère' binib kpíen' tigbemònt ya sen, bitòb laa' Uwien là pùon' nà nnò, bitòb pi' icind ya ñuon ya fre' ki tien' be niba, 34 bitòb kpiin' umufaa, bitòb ñmère' ba fre' ki ku' be nin jusiek, bitòb ña là ñmòbe tuòm, ki ji tien' bitòdenb, ki ñmòbe lifèl butòbu ni, ki sen' ki gbele' idutò ya sojambé. 35 Bipiib biba mò là teke' Uwien ki jin', ne Uwien cère' bi mекре' bi'yaab bà kpo' nnò ki jiin' ki de' be. Bi jènde' binib biba mò, ki nuunh be ní wíe Uwien ya sen ño kí ñmère ne, ne ba tuo', kimé bi là nuunh be ní lá mекре bitenkpiib ni ño kí le mifuobm mà mòn ki cèn' fènfennò yaam ne. 36 Binib biba mò tuo' isuk, bi ñi' be inalebe, ki lòle' be tikudòkr ki pèkn' be. 37 Bi yèke' bitòb iten ki ku' be, ki jje' ki yekre' bitòb nin kanpintajuk, ki ku' bitòb nin kijusiek, bitòb ña ñmòbe bonn, ki cuonh ki lindeh ki guo tipegbont bii tiwògbont, bi jèndeh be cèen, ne ki teh be nà bre. 38 Ben bo unendun ña kpe be ní li yé u'nib. Ne bi cuonh ki lindeh, ki joh ijuon nin kupenpelku bó, ki kòh tijòlulnt nin ifele ni. 39 Nin Uwien len' binib nnò ke bo nà mòn bi'tekjim bo ma ke nnò, ba laa' u là pùon' ki ye u li de be nà nnò. 40 Kimé Uwien là juo' ki bonde' te tibont tà mòn ki cèn' tibont ke. Nen bo ne wa ní cère be ní kpíe kí li yé u sien' be, be ní li yé bidènd bà kí dàan te.

12

Ti li ñmòbe kuminku ijend ni

1 Tò, bi ya nib ke yé bimònkunb ne ki guon' ki linde' te ki yebe cèen. Nen bo, cère men tí wíe nà ke yé ti'bo litukl nin ibiere ya jebeh te ikele ke na faa nnò, kí li ñmòbe kuminku, ki bò minòm bo ki cuube Uwien sien' te tí sen kí baa nà saan. 2 Cère men ti'nun ní li ce *Yesu bo. Wòn ne pèkre' mitekjim ya sen, ne ki cèreh mí kpíen' ni'donbó ki joh. U tuo' udòpòpòpò bo ya kuum ka sen' fe, kimé u là ben ki ye u lá li le uyensonge. Fènfennò u ke Uwien ya berbiek ya jie bó ne. 3 Imòn, maale men Yesu bo, kí liike bibíerdenb là nende' wò ki jènde' wò ma bo u tuo' ni'ke, ño ki la cère uyensaa ní jènde ni'gbenent. 4 Ni mòh ni la li teh ibiere ma, na laan mòn' ki tí baa' ní yé

mikum la, ní kpo. ⁵ La sunde men Uwien tóke' ne ná ki de' ne lifél nnó bó ten bibaa gbiereh u'bumu ma bo. U ye:
«N'buke, la yie Yonbdaan ya tudere.

U kónh nin ñe la,
la cère a'yenm rí saa.

⁶ Kimε Yonbdaan yie wà la,
u diéh u ya tub ne.

U ben wà ke yé u'buk nnó
u ñih wón ne.»

⁷ Tuo men kí jí ijend, kimε í cekndeh ne ne. Ni yé Uwien ya bumu ma nnó ne u diéh ní'tub. Kí le buk te ñó kí'baa ña diéh kí'tub-i? ⁸ Uwien ña dère' ní'tub ten u diéh u'butómu ya tub ma bo la, na yé u'bumu, ni yé ikpiéb ne. ⁹ Ní yé tí'baambe bà yé binib nnó diéh tí'tub kí cekndeh te tí boh be la, ní lí tien mila ñó ta jí lí tuo Baa wà te paaki bó ya tudere, kí le limiel-i? ¹⁰ Imón, tí'baambe taa' uyo wà kí diéh tí'tub be rí cekn te bí yie ma bo nnó ña fòke, ama Uwien wón diéh tí'tub tí'mónm bo ne, ñó tí la ñmòbe jòknt ten wón Uwien ña ñmòbe jòknt ma bo ne. ¹¹ Bí dère' unil ya tubl itàan yà bo la, u'yenm ña sänge, ní yé uyensaa ne u'bo. Ama ní ya puoli bó, ní jí yé bà tuo' bí dère' bí'tub kí gbiere' be nnó bo uyenduón ne, kí cèreh bí teh nibonn ná cuube.

¹² Nen bo, túòre men kí sere, kí lí co ní faa. ¹³ Túòre men kí cubn ní lí kpíen isen yà, ñó idien la sikre í'tengbiemu ama yé rí faake.

Kristo yó lí fuobe ma bo

¹⁴ Lí nuunh men ní lí ñme nin unil ke, kí lí pe Uwien ya sen bo nin ní'fèl ke. Nnó ña ní la, uba mónón ña rí le wó. ¹⁵ Lí ben men, kí la cère uba rí lúo Uwien ya juokm, kí la cère ní'ni uba rí lí te ten tisitontont, kí kpíen ñó kí tuke fénfénm kí baa bà yebe bo kí tuln be. ¹⁶ Lí ben men, kí la lí teh sònsòndl, kí la lí likeh Uwien ya bont fénm ten Esawu là tien' ma kí kuòre' u ñmòbe kibucienk ya kpele wà nnó, kí teke' tíjier kí jin' nen saan. ¹⁷ Ní ben kí ye ní ya puoli bó ne u jí là lá nuunh u'baa rí tien wó Uwien ya mónm ne wa cenge' u'bó. Nín u muó' kí gbáan' ma ke nnó u'baa ña lèbre' yenmaale*.

¹⁸ Ní nekn' Uwien saan ma nnó, na yé ní laa' bí ní cii' Israyel yaab là laa' ná nín bí cii' ná Sinayi ya juól ya ñiel nnó ne. Bí là laa' umufafaa uba teknh lí'bo piébu piébu, kí laa' ní bíike' cinm, kí laa' kutafaabiiku, ¹⁹ kí cii' linatunl liba ya muó bó, kí cii' unieke uba bó. Bí cii' unieke nnó bó ma nnó ne kí gbáan' kí ye ba jí yie be rí liebe kí cii' ñábonl liba kí pukn. ²⁰ Kímε unieke nnó ye ná nnó faa bí'bo ne. U ye:

«Wà ke mé' líjuól nnó la,
ba ní yé kiwenk mónón la,
be rí yèke iten kí ku.»

²¹ Nà là tien' nnó là ñmòbe bujéwaanbu céen, ne Moyis len' kí ye:
«Bujéwaanbu ñmòbe nni haali n'gbenent ke tí ñòh.»

²² Ama nínbí wón, ní nekn' líjuól là bí yih lè Siyón ya juól nnó, kí nekn' Uwien limiel ya daan ya du. Wun sí: Yerusalem wà te paaki bó. Uwien ya tondb turbenm te wun ní ne kí jèleh kunacenku. ²³ Nínbí baa' licèkl là ní nnó ya nìb yé Uwien ya bukpíekmu mùa ya yel kele' u'saan paaki bó nnó ne. Ní baa' Uwien wà buh unjendun ya nìb ke tibuur nnó saan ne. Ní baa'

* **12:17** Migbiirm mie ya ciim te bolm mile bo ne: Nín u muó' kí gbáan' ma ke nnó u'baa ña lèbre' yenmaale bí nín u muó' kí lèbre' u'tetem ma ke nnó, wa fre' kí lèbre' niba, kímε uyo nnó gèbre' ñó.

binib bà cuube, u cèrè' bi yé u yíe bɛ́ rí li yé bidɛ̀nd bà nnɔ́ saan nɛ. ²⁴ Ní baa' *Yesu saan nɛ. Wɔ̀n nɛ sere' Uwien cuo' nin binib kujɔ̀tiefɛ̀nku kùà nnɔ́ ní. U ya sɛ̀m nɛ puube' kí tien' tɛ́ binib bà ña ñmɔ̀be jòknt. U'sɛ̀m nnɔ́ ya gbɛ́r ñmɛ́ kí cɛ̀n' Abel yaam ya gbɛ́r.

²⁵ Liike mɛ̀n ni'yul bo, kí la yíe ka rí cenge wà lienh nɛ nnɔ́ bó. Moyis là tɔ̀ke' binib Uwien ya gbɛ́r kitink bo, ba cenge' u'bó nɛ ka ñɛ̀n' utudɛ̀rɛ́ ni. Ní li tien mila ñɔ́ tinbi bà Uwien lienh tɛ́ haali paaki bó nnɔ́ ta tɔ̀nge' u'gbɛ́r la, tí li ñɛ́ utudɛ̀rɛ́ ni? ²⁶ Wɔ̀n wà ya niɛ̀ke là jènge' kitink uyo bo nnɔ́, tí len' fɛ̀nfɛ̀nnɔ́ kí ye: «N lí liɛ̀be kí cèrɛ́ kitink rí jènge; na yé kitink baba, kutaaku mɔ́ jí lí jènge nɛ.» ²⁷ U len' nà kí ye: «Kí liɛ̀be kí cèrɛ́ nnɔ́» ya tingi sí: u ñɛ̀n' tibont tà kɛ́ nnɔ́ lí jènge nɛ wɔ́ rí taa tú kí ble ukɛ̀le bo, kí dàan tà ña rí jènge tun rí lí tuu kí tɛ. ²⁸ Nɛ̀n bo, tí faare mɛ̀n Uwien kimé u de' tɛ́ udu wà ña rí jènge kí yé tí'yu nɛ. Cèrɛ́ mɛ̀n tí lí pukeh wɔ́ u yíe ma bo, kí lí tuonh u'ñɔ̀bu bó, kí lí boh wɔ́. ²⁹ Imɔ̀n, tí'Wien tɛ́ ten umu nɛ kí wih kí ñɛ̀rɛ́h tibont kɛ́.

13

Kristo yɔ́ lí tien ma kí lí sɔ̀nge Uwien ya yɛ̀nm

¹ Lí tuu kí yíe mɛ̀n tɔ̀b tɛ̀n ninjiɛ́b yíe tɔ̀b ma bo. ² La sunde mɛ̀n kucɛ̀nku ya tekɛ́ bó, kimé biba teknh binib kucɛ̀nku nɛ kí tí teke' biba kucɛ̀nku ka bɛ́n kí ye bi yé Uwien ya tondb nɛ. ³ Lí tien mɛ̀n lipekl ya nib bó tɛ̀n ní'mɔ́ tɛ́ lipekl ní nɛ, kí lí tien bi jèndeh binib bà nnɔ́ bó tɛ̀n bí jèndeh ninbi nɛ.

⁴ Unil kɛ́ rí lí boh upiikuɔ̀n. Unil nin u'po la lindeh tɔ̀b ya puoli bó, kimé Uwien lí bu binib bà kɛ́ tɛ́h lisɔ̀nsɔ̀ndl nin linaɱmaal nnɔ́ tibuur.

⁵ La taa mɛ̀n ni'yul kí kpɛ̀le ilike. Cèrɛ́ mɛ̀n ní'yɛ̀nm rí lí sɔ̀nge ní ñmɔ̀be nà bo. Kimé Uwien mɔ̀nɔ̀n len' kí ye: «Imɔ̀n, ma rí sunde a'bó, ka rí wíɛ́ ñɛ́ mɔ́.» ⁶ Nɛ̀n bo nɛ tí'ni unil kɛ́ lí frɛ́ kí ñí lifɛ̀l kí len kí ye: «N'Yonbdaan nɛ se n'ciɛ́k bó, ma fɛ̀nge bonn.

Unisaal lí frɛ́ kí tien nni ba?»

⁷ Lí tien mɛ̀n ní'ciɛ̀nb bà wɔ̀kn' nɛ Uwien ya gbɛ́r nnɔ́ bó, kí liike bí'fuobm là tí fɔ̀rɛ́' ma bo, kí tɛ̀kn bí'taanl ní mitekjim ya sɛ̀n ní. ⁸ *Yesu Kristo ña lèbreh. U là tɛ́ ma bo nnɔ́ u biɛ́ kí tɛ́ nnɔ́ nɛ dinnɔ́ kí lí tuu kí tɛ́ nnɔ́ nɛ. ⁹ La cèrɛ́ mɛ̀n binib rí taa miwɔ̀knm mà kɛ́ ya bol ña kpe sɛ̀n kí lɛ̀rɛ́ nɛ. Uwien ya juokm nɛ dienh tɛ́ mituɔ̀m la, ní mɔ̀n. Ní cèrɛ́' tíjier ya kùɔ̀n yɛ̀n wɔ̀n la, ya lí toreh binib bà pɛ́ i'bo fiebu. ¹⁰ Tí ñmɔ̀be liponpuol liba, nɛ *Sufɛ́mbɛ́ bà yé bitɔ̀tuɔ̀rkaab Uwien ya ninbonl ní nnɔ́ ña ñmɔ̀be sɛ̀n bɛ́ rí jí lí'bo ya jier, ¹¹ kimé bitɔ̀tuɔ̀rciɛ̀nb ya ciɛ̀n tukeh tíwɛ̀nt tà ya sɛ̀m, kí kɔ̀h Uwien ya ninbonl ya dubɛ̀nku bó kí tɛ́h ibiɛ̀rɛ́ ya fèrm ya tuɔ̀rl nnɔ́ bí ñɛ̀ndeh tú udu ya gbɛ́ nɛ kí tí wíndeh. ¹² Nɛ̀n bo nɛ bí là ñɛ̀n' Yesu udu ya gbɛ́ kí tí ku', ñɔ́ u'sɛ̀m rí ñɛ̀n udu ya nib ya biɛ̀rɛ́. ¹³ Nɛ̀n bo, cèrɛ́ mɛ̀n tí ñɛ́ kí cɛ̀nde wɔ́ udu ya gbɛ́ kí mɔ́ rí tuo bí suke wɔ́ isuk yà nnɔ́. ¹⁴ Kimé tí kɔ̀h udu wà ní kitink kíɛ́ bo ña rí lí tuu kí tɛ. Ama tí'nun mɔ̀n tí là lí kɔ́ udu wà ní wenli bo nnɔ́ bo nɛ. ¹⁵ Wɔ̀n *Yesu bo, cèrɛ́ mɛ̀n tí lí pɛ̀keh Uwien uyo kɛ́, kí lí gɛ́h iyuon kí tɔ̀keh binib kí tɛ́h u yé Yonbdaan. Nɛ̀n nɛ yé lituɔ̀rl là tí tɛ́h lè kí dienh wɔ̀n Uwien. ¹⁶ La sunde mɛ̀n tɔ̀b ya mɔ̀nm ya tienm bó, kí lí gbiinh ní'bont nin tɔ̀b. Nɛ̀n nɛ tɛ́ ten lituɔ̀rl kí sɔ̀nge Uwien ya yɛ̀nm.

¹⁷ Lí boh mɛ̀n ní'ciɛ̀nb, kí lí tuonh bí'ñuɔ̀n bó, kimé bɛ̀n nɛ líkeh nɛ, kí lá lí tɔ̀ke' Uwien bí liliike' nɛ ma bo. Ní boh bɛ́ la, bí lí sɔ̀n bí'tuon nin uyɛ̀nduɔ̀n nɛ. Nnɔ́ ña rí la, bí lí sɔ̀nh kí dunh nɛ, nɛ na rí tore nɛ.

¹⁸ Li kàareh mèn ki dienh tɛ. Ti bɛn ti'yɛnm ni, ki ye ta ηmɔbe biil, kime ti nuunh tí li teh nà mɔn nɛ isɛn kɛ ni. ¹⁹ N li tùɔreh ki gbáanh nɛ nɛ, ní li kàareh ki dienh nni ηɔ Uwien rí de usɛn rí liebe ní ni'saan tonm.

Ikaarfɔrke

²⁰ Uwien nɛ yé uyɛnduɔn ya daan. U cère' ti'Yonbdaan *Yesu wà yé upekpaacien nnɔ mɛkre' bitenkpiib ni. U ya sɛm bo nɛ Uwien cuo' nin binib kujɔtieku kùà ηa ηmɔbe gbenm. ²¹ Uwien bugbɛn rí cère ní li freh kí teh mimɔnm isɛn kɛ ni, kí li teh u yíe nà. Wɔ rí cère *Yesu Kristo bo, tí li teh nà sɔnge u'yɛnm. Wɔn *Yesu Kristo nɛ si ukpieke uyo kɛ. Ami.

Tigbefɔrkaar

²² N'yaabɛ, n gbáanh nɛ nɛ, ñikn mèn kí cenge n kele' tigber tà rí saake ni'gbɛnɛnt nɔ; ma li kele' ní fàke mɔnɔn. ²³ Ní li bɛn kí ye bi wiɛ' ti'ninjɛ Timote ηɔ. Ní yé u baa' n'saan tonm la, min nin wɔn li tɔke kí baa kí lɛ nɛ. ²⁴ Fuonde mèn ni'ciɛnb nin Uwien ya nib kɛ. Itali yaab fuondeh nɛ. ²⁵ Uwien rí juoke ni'kɛ.

Kugbɔnku kua Saak kele' kù nnɔ Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Tigber tà te Saak ya gbɔnku ni yé miwɔknm nɛ ki saakreh Kristo ya táan yà te uɔɛndun ni ni'ke saan nnɔ ya nib ya gbenɛnt. Saak kele' tù ki de' binib bà nnɔ lii yé Sufmbɛ bà teke' Kristo ki jin' nɛ.

Kugbɔnku kuu wɔngeh Kristo yaab miyɛnfuom mà li tore bɛ, bɛ ní li fuobe mitekjim ye ma bo nɛ. Unil teke' Uwien ki jin' la, u li sɔnh mitekjim ya tùon nɛ. U'tùon nnɔ wɔngeh ki teh u fuobe mɔnmɔnm Uwien ya nun bó (2:14-26).

Kugbɔnku kuu ni Saak tɔkeh bà ya nun mɔn bɛ ní lɛ lifaal nɛ ki teh bi la li likeh bijiinb fɛnm. U tɔkeh bifaaɛnɛn mɔ ki teh bi taah bi'faal ki teh nà nnɔ nɛ cèreh bi'faal nnɔ ɲa mɔn (5:1-6).

Kugbɔnku kuu ya fɔrm tɔkeh Kristo yaab ki teh bɛ ní li toreh tɔb, kí li kàareh ki dienɛ tɔb, kí li toreh bà wie' tigbɛmɔnt ya sɛn bɛ ní liebe kí paan usɛn nnɔ bo (5:7-20).

Ifuonde

¹ Min Saak, n yé Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ya tonsɔnl nɛ. N kieh kugbɔnku kuu ki fuondeh ninbi Israyel yaab ya baamul piik nin ile ya nib* bà yere' ki te uɔɛndun kɛ ni nnɔ nɛ.

Li ɲmɔbe mɛn kuminku mibiikm ni

² N'yaabɛ, *mibiikm mà kɛ ya bol lá tu' nɛ la, cère mɛn ni'ke ní li yé ni'bo uyɛnɲmaaciɛn. ³ Kime ni ben ki ye mibiikm lu' ni'bo ɲɔ na wie' ni'tekjim la, m' faakreh nɛ ki dienɛ nɛ kuminku. ⁴ Cère mɛn ni'minku nnɔ ní t' fɔre ɲɔ ní li yé binib bà mɔn ki t' gben' ka pɔre' niba. ⁵ Ni'ni miyɛnfuom pɔre' wà la, wɔ ní miɛ mè Uwien wà ɲmɔbe tinimɔnt ki dienɛ binib kɛ faala, ka tiigeh uba nnɔ, nɛ u li de wɔ mè. ⁶ Ama wɔ ní miɛ nin mitekjim, ki la li ɲmɔbe yɛnmaale ilele, kime unil ɲmɔbe iyɛnmaale ilele la, u naan tɛn iɲungbegbel yà kutafaaku joh ki findeh yé nɛ. ⁷ Udaan la li maaleh ki teh u li lɛ niba t' Yonbdaan saan nɛ. ⁸ U ɲmɔbe iyɛnmaale ilele nɛ, ka ben u li cinbe kí tukn yà u'tùon kɛ ni.

Tijiint nin lifaal ya gber

⁹ Kristo yɔ wà yé ujiin la, wɔ ní li poknh, kime Uwien kpieke' wɔ ɲɔ. ¹⁰ Wà mɔ yé ufàadaan la, u'mɔ ní li poknh, kime Uwien jiiin' wɔ tingi ɲɔ. Ufàadaan li gɛbre ten mimɔpuum sokreh ma bo nɛ. ¹¹ Uwien puɔ' ki ben' ki se' timuɔr la, t' yuɔnh nɛ, nɛ tu'puum ní sokre, ka ji ɲmɔbe ɲuɔrku. Nnɔ nɛ ufàadaan nin u'tùon kɛ li juore fɛnm.

Mibiikm ya gber

¹² Unil wà *mibiikm tu' wɔ ɲɔ u ɲikn' ka lu' mi'ni la, Uwien ya mɔnm te u'bo, kime u ɲikn' *mibiikm ni ki t' gben' la, u li lɛ limiel. Li ya suul nɛ Uwien puɔn' ki ye u li de lè binib bà yíe wɔ nnɔ. ¹³ *Mibiikm tu' wà la, u la ye Uwien nɛ biike' wɔ, kime niba ɲa ní fre kí sure Uwien wɔ ní tien nà bre, nɛ u'mɔ ɲa ní sure nil wɔ ní tien nà bre. ¹⁴ Ama unil kɛ ya nunfɔke nɛ

* 1:1 Israyel yaab ya baamul piik nin ile ya nib nnɔ li fre kí li yé Uwien ya nib kɛ mɔ.

díeh wə tícuar ki coh wə. ¹⁵ Unil ηməbe ununfəke ki gbien' la, u cèreh u teh ibiere nε. Ibiere nnə mə tɪ yɛbre' ki gbien' la, ɪ tukeh wə ki joh mikuum ni nε.

¹⁶ N'yaab bà n yíe bε, la li lereh mɛn ni'ba tuu ya bont ni: ¹⁷ Mipum mà kε mən ki tɪ gben', ñeh paaki bó nε. Mí ñeh Uwien wà ñen' tiwenwent tà te paaki nnə saan nε. Wən nε ηa lèbreh, ka jèngèh, ka ηməbe cinñunl mə. ¹⁸ U yíe tε, ki cèrè' ti tien' u'yaab kí ñε u'gber tà yé tigbɛmònt nnə bo, ηə tɪ li yé u ñen' tibont tà kε nnə ya sɛnlierb nε.

Li cengeh mɛn ki li teh ni ciuh nà nnə

¹⁹ N'yaab bà n yíe bε, bende mɛn kí ye nɪ mən unil kε rɪ pele itub kí li cengeh nε, ama wə rɪ cuo u'lɛnl, ki la cère u'benku ni mə rɪ li beh tontonm, ²⁰ kimε unil ya benku ni ben' la, wa ji teh nà cuube Uwien ya nun bó. ²¹ Nɛn bo, wíε mɛn nà kε li kuən nε tijəknt nin mibierciɛnm ya tòn kε. Teke mɛn tigber tà Uwien tien' tɪ ni'ni nnə nin lifɛsɔngl, tun nε li fre kí ηmíen nε.

²² La cèreh mɛn ni'yɛnm rɪ li sɔnge Uwien ya gber ya cengm baba bo, li teh mɛn tɪ ye ma bo nnə mə. Na teh nnə la, ni lereh ni'ba nε. ²³ Unil cenge' Uwien ya gber, ka teh tɪ ye nà nnə la, u te tɛn wà liike' u'ba kinunliik ni nε. ²⁴ U liike' ki siere' la, i ya tãan bo, u pək kí sunde u bi laa' u'ba len ma bo nε. ²⁵ Ama unil sekn' yiko ki bende' u yé yikomənmən, ki yé yiko wà li ñen wə ibiere ya yonbt ni, ki pε u'bo, ka yé yensundm ya nil, ki teh u ye ma bo la, Uwien ya mən m li te udaan bo u'tòn kε ni nε.

²⁶ Unil ye u pε Uwien ya sɛn bo, ka coh u'lɛnl la, u lereh u'ba nε. Nε u'Wien ya sɛn bo ya paanm nnə mə yé fɛnm nε. ²⁷ Uwien ya sɛn bo ya paanm mà mən kí ñaan wən ti'Baa Uwien ya nun bó si: kí li toreh mutɛnkpiibumu nin bikpopiib bi'jɛnd ni, kí li coh a'ba, ki la cèreh uɲɛndun ya jəknt kəh ηε.

2

La buh mɛn uba ki cɛn' utə

¹ N'yaabε, ninbi bà teke' ti'Yonbdaan *Yesu Kristo wà ηməbe ukpieke ki jin' nnə, ji la ηməbe mɛn gɛngɛnde. ² Kí lε uba baa' ki lá kən' ni'taanl ya duku ni, ki pii miñəkm ya gbiɛk, ki guo tikpɛlcɛmənəmònt; nε utə mə baa' ki yé ujiin, ki guo ikpɛlcɛyɔyɔl la, ³ ni selndeh wà guo tikpɛlcɛmənəmònt nnə cɛen nε, kí təkε wə kí ye: «Sin, kɛle niε saan kibiek kà mən bo,» kí təkε ujiin nnə mə kí ye: «Sin, sere niε bó» bii «Kɛle tink ni n'taan bó.» ⁴ Nɛn nε wəngɛh ki teh ni ηməbe igɛngɛnde ni'ni, ki buh təb tibuur nin iyenmaalbiere.

⁵ N'yaab bà n yíe bε, cenge mɛn, Uwien gɛnde' binib bà yé bijiinb uɲɛndun wuu ni ηə bε rɪ li yé bifáadɛnb mitekjim bo, kí li yé Uwien ya bɛl ya faajib. U là pùon' ki ye u li de lè binib bà yíe wə nnə nε. ⁶ Ama ninbi yih bijiinb fɛnm nε, ki boh bifáadɛnb. Bi lε ba wəbndeh nε ki taah nε ki jondɛh tibuur-i? Na yé bɛn bifáadɛnb-ii? ⁷ Bɛn nε ηa saah *Yesu ya yel-ii? Li ya yeñaanl nε ηa cère' ni yé Uwien yaab-ii?*

⁸ Tə, yiko wà te *Uwien ya gbənkɪ ni kí cɛn' u'tə nnə ye: «Li yíe a'tə tɛn a yíe a'ba ma bo.» Ni boh wə mənəmən m la, ni teh nà mən nε. ⁹ Ama ni ηməbe igɛngɛnde ni'ni la, ni teh ibiere nε. Nε yiko nnə li cère bε rɪ biin nε, kimε na bon' wə. ¹⁰ Wà kε boh yiko ya gber kε, ka lá bon' tuba mənən la,

* **2:7** Migbiirm miε ya ciim te bolm mile bo nε: Bɛn nε ηa saah *Yesu ya yel-ii? Bii bɛn nε ηa saah liyeñaanl là Uwien de' nε lè nnə-oo?

wa bon' yiko ke ne. ¹¹ Kime wà len' ki ye: «La teh nanmaal nnò», wòn ne liebe' ki len' ki ye: «La ku nil m̀.» Nà tien' nanmaal ama ki nín ku' unil la, ña bon' yiko nnò ke ne. ¹² Li lienh m̀en, kí li sòn̄h t̄en binib bà Uwien li bu be tibuur yiko wà cèreh binib ñeh ibiere ya yonbt ni nnò bo. ¹³ Kime wà ña muòh cec̄ekm la, Uwien m̀o li bu wò tibuur, ka rí muò wò cec̄ekm. Ama wà muòh mic̄ec̄ekm ña jie buur ya daali.

Mitekjim mà ña ñm̀obe tùon ya gb̄er

¹⁴ N'yaabe, unil len' ki ye u ñm̀obe mitekjim, ka sòn̄h mi'tùon la, u ñm̀obe kp̄ele-ee? U'tekjim nnò li fre kí ñm̄ien wò-òò? ¹⁵ Tò, kí l̄e ni'nin̄je uba bii ni'nin̄se uba rí li te ka ñm̀obe w̄engolkaar, ka ñm̀obe daali ke daali ya jier, ¹⁶ ne ni'ni uba rí ji rí take be kí ye: «Ni'yaam rí li ñme, t̄i gole m̀en, kí ji kí gbo,» ka de' be nà p̄ore' be la, n̄i ñm̀obe kp̄ele-ee? ¹⁷ Nnò ne mitekjim mà m̀o ña sòn̄h tuonl la, m̄i yé f̄enm ne.

¹⁸ Tò, uba li ye: «Uba ñm̀obe mitekjim, ne utò sòn̄h itùon.» N'm̀o li jiin' udaan kí ye: «Laan wuòn nni a'tekjim mà ña sòn̄h tùon nnò, ño min̄ ya tùon rí wuòn ñe kí ye n ñm̀obe mitekjim.» ¹⁹ A teke' ki jin' ki ye Uwien te uba ne. A tien' n̄i m̀on ne. A nín li b̄en kí ye is̄enpol m̀o teke' ki jin', ne ki te bujewaancienbu ni. ²⁰ Uj̄or sin, a yíe rí wuòn ñe kí ye mitekjim mà ña sòn̄h tùon la, m̄i yé f̄enm ne-ee? ²¹ Ti'yaaje *Abraham ya tùon bo ne Uwien là ye u yé ugb̄em̀ndaan ki cuube u'saan, kime u là tuo' Uwien ya ñòbu bó ne ki taa' u'bij̄e *Isaak wò rí tien lituòrl liponpuol bo. ²² A laa'-aa! U là ñm̀obe mitekjim ne ki sòn̄h mi'tùon m̀o. U'tùon nnò ne wuòn' ki ye u teke' Uwien ki jin' im̀on. ²³ N̄i tien' t̄en nà là kele' *Uwien ya gb̄onku ni ne. N̄i kele' ki ye: «*Abraham teke' Uwien ki jin', nen bo ne Uwien là bù' wò ugb̄em̀ndaan,» ki yin' wò u'j̄o. ²⁴ Ni laa'-aa! Itùon bo ne Uwien bùh unisaal ugb̄em̀ndaan, na yé mitekjim baba bo ne.

²⁵ Nnò ne Lahab wà là yé ujenkpend nnò teke' Sosuwe ya tondb kuc̄enku, ki t̄ake' be ki ye be rí taa us̄enpaanke kí liebe kí kun. Nen bo ne Uwien bù' wò ugb̄em̀ndaan.

²⁶ Tò, tigb̄enent ña ñm̀obe fuorku la, tù kpo' ma nnò, nnò ne mitekjim mà m̀o ña ñm̀obe tùon la, m̄i m̀o kpo' ne.

3

Li coh men ni'len

¹ N'yaabe, la li nuunh m̀en ni'ke rí li yé biw̄onwòkn̄b, kime ni b̄en ki ye Uwien li bu tinbi bà wòkn̄h nnò tibuur n̄e rí li faa kí c̄en binitòb ke. ² Kime ti'ke biih is̄en yà yebe ni ne. Unil lienh ka t̄ureh ki biih la, wòn ne m̀on ki t̄i gben', ki li fre kí cuo u'ba. ³ Ti kuòndeh itaan ya ñuòn ni mugbiemu, ȳi rí li ciuh ti'ñuòn bó ño t̄i li freh ki pekreh ȳi ne. ⁴ Liike m̀en, in̄ercien yebe ki kp̄e ma bo. Ama kutafaabiiku fii' ki tureh ȳi la, biñerkurb taah tiñekurl̄enbent tà ki k̄ureh ȳi, ki c̄ereh ī joh bi yíe nà bó nnò waa ne. ⁵ Nnò ne lil̄enl m̀o yé nibonwawaann tigb̄enent bo, ama li nín w̄ongeh li'ba ki gb̄iekeh tibont tà yebe ni ne. Liike m̀en, kimukuònk li fre kí c̄ere lifuòcīenl rí teke umu. ⁶ Tò, lil̄enl m̀o te t̄en umu ne, ki yé mibīerm ke ñeh nà saan ki te ti'gb̄enent bo. Li kuòndeh ti'gb̄enent ke tijòknt, ne ki w̄indeh ti'fuobm ke. Lil̄enl ya mu nnò naan umu wà ña rí kpiin nnò ya mu ne. ⁷ Unisaal freh ki l̄ereh ki coh kumuòku ni ya went ke ya bol nin inuòn ke ya bol nin tiw̄ent tà fuunh kubenku bo ke ya bol nin ijen ke ya bol kí dieh. ⁸ Ama lil̄enl len, uba ña rí fre kí cuo l̄e, li l̄ebreh ni'ke bó ne, ki bre t̄en tilòbr, ki kuuleh. ⁹ Ti taah lil̄enl ne ki p̄ek̄eh Baa Yonbdaan, kí liebe' ki taah len ne

ki wiēnh binib bā wōn Yonbdaan Uwien ñen' bε, bi naan wō nnō miñũum.
 10 Buñōbaabu búa pèkeh wōn Yonbdaan Uwien nnō, bun nε liebe' ki wiēnh
 binib mō miñũum. N'yaabe, na mōn nē rí li te nnō. 11 Liñunbunl liba li fre
 kí bunge uñunbúnnun uba ni miñunm mà ημε nin mà lεke nba bo-oo?
 12 N'yaabe, bukenkenbu li fre kí lùon isàan-i*? Bii isiin yà bi taah i'bii ki
 ηeh fen nnō li fre kí lùon ikenken-ii? Nnō ne liñunbunl liba mō ηa rí fre kí
 bunge miñunm mà lεke nin mà ημε nin mà ηme nba bo.

Miyenfuom mà ñen' paaki bó

13 Unil te ni'ni ki ηmabe miyenfuom nin mibenm la, wō rí cère
 u'tetemōnmōnm rí wuōn kí ye u ηmabe mē, kí li ηmabe lifēsōngl, kí li
 ηmabe miyenfuom u'tùon ke ni. 14 Ama iponponbbiere yebe ni'fèl ni, nε
 ni ηmabe kunanierku tōb bo la, la pèkeh mēn ni'ba ki nendeh ki teh ni
 yé bigbemōndēnb. 15 Mi ya yenfuom ya bol ηa ñen' paaki bó, ama mĩ yé
 uñendun nin unisaal ya yenfuom nε, ki tonde' kí yé usenpol yaam. 16 Kime
 iponponbe nin kunanierku te nà saan la, fēnfēnm nin itùonbiere ke ya
 bol mō te nen nε. 17 Ama miyenfuom mà ñen' paaki bó nnō, ηa ηmabe
 jōknt, nε ki diēnh uyēnduōn, ki cēreh kuñōtaaku te, ki cēreh unil muōh
 u'tō micεcεkm, kí sōnh itùonmōnmōn. Mi ya yenfuom ηa ηmabe gēngēnde,
 ka cēreh nil yé ñuōn ilele ya nil mō. 18 Bā nuunh binib ya yēnm rí li dō nnō,
 bi sōnh uyēnduōn ya tùon nε, nε bi'tùon nnō cēreh binib teh nà cuube
 Uwien ya nun bó.

4

Uñendun ya jō yé Uwien ya nennend nε

1 Ifinfinde nin ikōnkōn ñen' la ni'ni? I ñen' iyenmaalbiere yà te ni'fèl ni
 ki jēndeh nε nnō ni nε. 2 Ni'nun mōn tibont bo, ama na rí fre kí lε tū. Ni
 ηmabe iponponbe ki kuuleh ni'tōb; nin nen ke na lenh niba. Nen nε cère'
 ni findeh, kí kōnh tijer. Na ηmabe niba, kime na miēh Wien. 3 Ni miēh
 mōnōn la, na lenh, kime ni'yēnmaale ηa mōn. Ni miēh ki nuunh ní li teh
 ni'yēnm yé nà nε. 4 Ni yé binib bā ηa cuube Uwien saan nε. Na ben ki ye
 unil yé uñendun la, u yé Uwien ya nennend nε-εε? Wā nuunh wō rí jore
 nin uñendun la, u kpēndeh Uwien ya nennend nε. 5 Bii ni maaleh ki teh
 nà kele' *Uwien ya gbōnku ni ki ye: «Uwien ηa sè u'Fuofāanm mà te ti'ni
 nnō bo nnō» yé fēnm nε-εε? 6 Ama Uwien juoke' te ki tĩ gbien', kime nĩ kele'
 u'gbōnku ni ki ye:

«Uwien nen bā ηmabe tigbengt,
 ama u teh bā jūindeh bi'ba tingi tinimōnt.»

7 Li boh mēn Uwien, kí tuobe usenpol nin tijer ηō wō rí sēn kí jēnde
 ni'saan. 8 Nεkn mēn Uwien, u'mō li nek nε. Bibiērdēnbε, tūare mēn
 ni'ba. Ninbi iñuōn ilele ya nibe, wende mēn ni'fèl. 9 Bēnde mēn kí ye ni
 te micεcεkm ni, kí li muōh ikumuō. Cère mēn ni'laar rí kpēnde imuō, kí
 cère ni'yēnsōnge mō rí kpēnde uyēnsaa. 10 Jiin mēn ni'ba tingi Yonbdaan
 Uwien ya nun bó, ηō wō rí kpīeke nε.

La buh mēn tōb buur

11 N'yaabe, la lienh mēn tōb bo fēnfēnm. Unil lienh u'tō bo fēnfēnm bii
 u biindeh wō la, u lienh yiko bo nε fēnfēnm ki teh wa mōn. Unil ye yiko
 ηa mōn la, wa ji boh wō, ama u nuunh wō rí lēbre wō kí tien wōn yé ma

* 3:12 Bi lēbre' liñōbonl là ki ye isàan nnō; li kele' Grekmbε ya lenm ni ki Olifi ya bii nε.

bo ne. ¹² Uwien baba ne dienh *yiko, ki ye wà buh tibuur. Wɔn ne li fre kí ηmien unil, kí liebe kí fre kí ku wɔ mɔ. Sin, unilɔ, a ye ηme ne ki biindeh a'tɔ?

La ηmabe men gbengt

¹³ Cenge men fenfennɔ, ninbi bà lienh ki teh: «Dinnɔ bii wenli, ti li jo wuu ya du ni, kí tí tien libinl liba, kí tien ukpenkpende kí le kpɛle nnɔ,» ¹⁴ na ben ná li wun tu ne? Ni'miel ye ba? Ni naan ligunl ne. Lí lu' la, na rí wuɔke ne lè rí pɔk kí gben. ¹⁵ Ni bi li lienh ki teh: «Yonbdaan Uwien ye ki cère' ti fuobe la, ti li tien niε nin niε nɔ ne.» ¹⁶ Ama fenfennɔ ni ηmabe tigbengt ne ki wɔngɛh ni'ba. Tu ya gbengt ya bol ηa mɔn. ¹⁷ Nɛn bo, unil ben mimɔnm ya tienm, ka teh mè la, u tien' ibiere ne.

5

Ni bre bifaaɗenb bo

¹ Cenge men fenfennɔ, ninbi bifaaɗenbe: muɔ men kí kpiende micεεkm mà lá li tu ne nnɔ bo. ² Ni'faal yon'-a! Likuotuul mɔ mɔn' ni'kpɛlɛr-a! ³ Ni'nɔkm nin ni'like ya kur kɔn' itenmɔn ηɔ. I ya tenmɔn ne li cère be rí biin ne. I li ηmɔn ne ten umu ne. Uɛndun benh wù rí gben ne, nin nen ke ni kùleh lifaal ki cokndeh. ⁴ Liike men, bitonsɔnb bà taan' ni'kpàan ni ya jier, ηɔ ni yie' ka pèn' be bi'paaku ke nnɔ muɔh ku'bo. Ne bi'muɔ nnɔ lu' Yonbdaan Uwien, mituɔm ke ya daan ya tubl ni. ⁵ Ni te liwiel ni ne uɛndun wuu ni, ki teh ná sɔnge ni'yɛnm, ki jinh ki gbengreh ten bi jindeh tiwɛnt tà tù rí gbenge be rí kù. ⁶ Ni biin' binib bà ηa bii' niba ki ku' be, ba kɔn' bi'ba bo.

Kuminku nin ikaare ya gber

⁷ N'yaabe, li ηmabe men kuminku kí tí baa Yonbdaan ya baam. Liike men, ukpaal ηmabe kuminku kua ya bol. U tí rí gu uyo wà u'kpàabu ya jier li tien mɔnmɔnm ne kí cin utekpiεk kí tí baa utefɔrke. ⁸ Ni'mɔ rí taa men kuminku, kí li faakreh ni'ba, kime uyo wà Yonbdaan li baa ní nnɔ nekn' ní ηɔ!

⁹ N'yaabe, la po men tɔb bo, ηɔ Uwien la lá bu ne buur. Liike men, wà li bu tibuur nnɔ baa' ki gben'-a! ¹⁰ N'yaabe, li tɔkreh men Uwien ya rɔbonsɔknb bà là len' Yonbdaan ya yel bo nnɔ ya jend nin bi'minku. ¹¹ Ti lienh binib bà ηmabe kuminku ijend ni ki tí gben' nnɔ bo ne ki teh Yonbdaan ya mɔnm te bi'bo. Ni cii' Sɔb là ηmabe kuminku kua ya bol, ki ben Yonbdaan là tien' ná ki de' wɔ ijend nnɔ ya gbenm. Kime Yonbdaan ηmabe lifɛsɔngl ki gbien', ki muɔh binib micεεkm.

¹² N'yaabe, nibonn ke ni, la pole men taaku, ki niireh nin tink, ki la pole bonn niba nin nitɔnn. Nɛn bo, ni len' ki ye: «Nì te nnɔ la, nè rí li te nnɔ,» ni tí ye: «Na te nnɔ la, nì la li te nnɔ», ηɔ ni la lu Uwien ya buur ni.

Li kàareh men ki dienh biwienb

¹³ Ni'ni uba te ijend ni la, wɔ rí li kàareh. Ni'ni uba ηmabe uyɛnsɔnge la, wɔ rí li gɛh iyuon ki dondeh Uwien. ¹⁴ Ni'ni uba bun la, wɔ rí yin Kristo ya taanl ya cienb, be rí kàare kí de wɔ, kí taa mikpɔm kí fanfaan wɔ Yonbdaan ya yel bo. ¹⁵ Bi kàare' nin mitekjim la, Yonbdaan li cère uwien nnɔ rí faake, kí cère wɔ rí fii. U tien' ibiere mɔnɔn la, u li fère wɔ yí. ¹⁶ Nɛn bo, li tɔkeh men tɔb ni'tuonbiere, kí li kàareh ki dienh tɔb, ηɔ Uwien rí de ne laanfɛ, kime ugbɛmɔndaan ya kaare ηmabe mituɔm ki gbien'. ¹⁷ *Eli là ye unisaal ten tinbi ne, ki kàare' nin inunmɔn ki ye taa la nii. Ne taa ηa

tuore' tink bo haali ibin ita nin in̄maale iluob. ¹⁸ U tí liebe' ki kàare', ne Uwien cère utaa nii', kitink s̄onge' ne tijier tien'.

¹⁹ N'yaabε, ni'ni uba t̄ure' tigbεm̄ont ya s̄en η̄o ut̄o jiin' w̄o ní la, ²⁰ udaan ní li b̄en kí ye: «Unil jiin' ubierdaan wà t̄ure' tigbεm̄ont ya s̄en la, u η̄miεn' udaan ne, ki li c̄ere Uwien ní f̄ere ibiere ì yebe.»

Kugbɔnkpiɛku kua Pier kele' kù nnɔ Nà wɔngh kugbɔnku kuu te ma bo

Pier yé Yesu Kristo ya tond nɛ. U kele' kugbɔnku kuu ki de' Kristo yaab bà te Asi ya tinfɛnm ni nnɔ. Bi jènde' bɛ ki gbien' kime bi teke' Kristo ki jin' (1:1; 2:11). Nɛn bo nɛ Pier kele' kugbɔnku kuu wɔ́ n saake bi'gbɛnɛnt kí tore bɛ bi'tekjim nin bi'dɛndɛnl ni.

U ye Yesu Kristo ya mɛkrm bitɛnkpiib ni nnɔ nɛ yé lidɛndɛnl nnɔ. Lɛn nɛ cèreh binib tuonh isuk nin bi teh bɛ fɛnfɛnm wà nnɔ tɛn Yesu. U tɔke' bɛ ki ye bɛ́ n tɛkn Yesu Kristo ya taal ni.

Iyonbe yà ya cɛnbaambe ña yé Kristo yaab nin bipiib bà ya cieɓ ña yé Kristo yaab bɛn wɔn, bi'tetem nɛ li cère binitɔb n bɛnde mitekjim yé nibonn nà. Mi ya tetem nɛ wɔngh bà ña yé Kristo yaab ki teh Kristo yaab ña ñmɔbe biil.

Ifuonde

¹ Min Pier, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ. N kieh kugbɔnku kuu n de ninbi bà Uwien gènde' nɛ ni yere' ki te Pont nin Galasi nin Kapadosi nin Asi nin Bitini ya tinfɛnm ni, ki yé bicɛnb ni'bó nnɔ nɛ. ² Baa Uwien là bobn' ki gènde' nɛ haali uyoyo ní li yé u'yaab *Mifuoñaanm bo, kí li boh *Yesu Kristo ña u'sɛm n sɔkre kí lùore nɛ nɛ. Uwien n juoke nɛ kí gbien, kí de nɛ uyenduɔn mɔ́ kí gbien.

Uwien muɔ' te micɛɛkm ki ñmien' te

³ Tí pɛke mɛn Uwien ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya Baa. U'nimɔnciɛnt bo nɛ u cère' ti maa' ki lere' kí ñɛ *Yesu Kristo ya mɛkrm bitɛnkpiib ni bo, ña tí li ñmɔbe lidɛndɛnl là ña ñmɔbe juorm, ⁴ kí lɛ lifaal là mɔn, ka n saa, jɔknt mɔ́ ña n kɔ lè. U bonde' lifaal nnɔ ki ble' nɛ paaki bó nɛ. ⁵ Nɛ kí ñɛ mitekjim bo Uwien gu nɛ nin u'tuɔm, ki gu ufɔfɔryo, uyo wà u li wuɔn upaan bo kí ye ni ñmere'.

⁶ Nɛn bo nɛ ni poknh. Ní yé mibiikm ke ya bol saah ni'yɛnm fɛnfɛnnɔ mɔnɔn la, mibiikm nnɔ ña n wuɔke. ⁷ Mɛn nɛ wɔngh ki teh ni ñmɔbe mitekjim mɔnmɔnm bii na ñmɔbe. Miñɔkm yé nibonn nà ña n li tuu ki te nɛ. Ama bi dondeh mɛ nɛ kí bɛnde mɔ́ mɔn bii ma mɔn-i. Ni'tekjim nnɔ cɛn' miñɔkm. Ni'tekjim nnɔ bo nɛ, lidaali là *Yesu Kristo li ñɛn u'ba upaan bo nnɔ, ni li ñmɔbe kupɛnpɛku nin ukpiɛke nin lisel. ⁸ Wɔn wà na laa' wɔ, ki yé wɔ, ki teke' wɔ ki jin' ka laan li bie ki laa' wɔ. Nɛn bo nɛ ni te uyɛnsɔngciɛn wà ta bɛn ti li taa iñɔbon yà kí tɔke u'gber nnɔ ni ki poknh. ⁹ Nnɔ nɛ ni laa' nà bo ni teke' *Yesu ki jin'. Nɛn si: ni'ñmienm.

¹⁰ *Uwien ya ñɔbonsɔknb là tùre' ki fiin' miñmienm bugben ya gber, nɛ ki sɔkn' nɛ Uwien bonde' wɔ́ n de nɛ bupaabu bùa nnɔ ya gber. ¹¹ Bi là fiin' bɛ́ n bɛnde Kristo ya Fuoñaanm te bi'ni ki tɔke' bɛ nà ke nnɔ li tien uyo wà nin ní li tien ma bo nɛ. Mí là juɔ' kí tɔke' bɛ Kristo lá li ji ijend yà nin ni ya puoli bó u li lɛ ukpiɛke wà nnɔ ya gber nɛ. ¹² Uwien là kpiire' kí tɔke' biñɔbonsɔknb nnɔ ki ye tigber nnɔ ña yé bɛn nin bi'yul yaar, tù yé bi sɔkndeh tù ninbi bà nnɔ yaar nɛ. Fɛnfɛnnɔ bà tɔkeh tigbɛmɔnmɔnt nnɔ nɛ tɔke' nɛ tigber nnɔ kí ñɛ *Mifuoñaanm ya tuɔm bo. Uwien nɛ cère'

*Mifuoñaanm nnə ñen' paaki bó ki jiiere' ní. U'tondb mənən ya nun mən be ní bende tigber nnə ya tingi ne.

Li ηməbe mən mitetemənəm

¹³ Nən bo, bonde mən kí li gu, kí li co ni'ba, kí li ηməbe lidendəl kí tí gben kí ye ni li le bupaabu lidaali là *Yesu Kristo li ñen u'ba upaan bo nnə. ¹⁴ Ni yé binib bà boh Uwien ma nnə, ji ní dāan mən na laan là ben Wien ηə ki teh tibont tà ni'yənm yíe ma bo nnə. ¹⁵ Ama ni la li ηməbe jəktnt ni'tetem kə ni kime Uwien wà yin' ne nnə ηa ηməbe jəktnt, ¹⁶ kime ní kele' *Uwien ya gbənkú ni ki ye: «Li yé mən biñaanb, kime u yé uñaan ne.»

¹⁷ Ni'kaare ni, ni yih Uwien wà ηa gəndeh, ki büh unil kə u'tuon kpə ma bo ni'Baa ma nnə, li ηməbe mən mitetem mà wəngəh ki teh ni boh Uwien uyo wà ni laan te kitink kie bo nə. ¹⁸ Ní li ben kí ye Uwien ηa taa' tibont tà ηa li tuu ki te ten ilike ya kur bii miñəkm ne ki de' ne ki wíe', ki ñen' ne ni là guəre' ni'yaajəb ya fuobm mà, ma ηməbe mí kunh nà bó nnə ni. ¹⁹ Ama u taa' Kristo ya sém mà mən ki cən' nibonn kə ten kipebuk kà ya niba saan ηa gbè, ka ηməbe jəktnt ne ki de' ne ki wíe'. ²⁰ Uwien là gənde' wə ki laa' wà laan ñen' uñəndun, ne ki cère' ninbi bo, u taa' u'ba ki wuən' idənfərke yíe nə. ²¹ Wən bo ne ni teke' Uwien wà məkre' wə bitənkpiib ni, ki kpiəke' wə nnə ki jin'. Nən bo ne ni teke' Uwien ki jin', ki ηməbe u'bo lidendəl.

²² Ni pə tigbəmənt bo ma nnə ne cère' na ηməbe jəktnt. Nən bo, ní li yíe təb imənmənt ten ninjəb yíe təb ma bo. Tùəre mən kí li yíe təb nin ni'fəl kə. ²³ Uwien ya gber ne cère' ni maa' ki lere'. Tigber nnə ηa te ten nibonn nà li saa, tù tuu ki te ne ki dienħ limiel. ²⁴ Ni kele' *Uwien ya gbənkú ni ki ye: «Nisaal kə nisaal te ten timuər ne, ne nà kə yé u'bo ukpiəke nnə te ten miməpuum.

Timuər kuoreh ne tu'puum sokreh.

²⁵ Ama Yonbdaan ya gber tun tuu ki te uyo kə ne. Tigber nnə tun si: bi təke' ne tigbəmənəmənt tà nnə.»

2

¹ Nən bo, dāan mən mibiərm kə ya bol nin milerkjim kə ya bol, ki la ηməbe ñuən ilele, ki la ηməbe nunfəke, ki la lienħ ki saah təb. ² Li febnħ mən Uwien ya gber bo ten kicənfəndk febnħ ma libiil bo. Uwien ya gber te ten mibiim mà mən ne, kí li cère ní kpére kí le limiel Uwien saan, ³ kime ni laa' Yonbdaan ηməbe tinimənt ma bo.

Kristo te ten litenl ne ki co Uwien ya duku

⁴ Nəkn mən Yonbdaan saan. U te ten litenl là fuobe ne. Binib wíe' lè, ne Uwien gənde' lè, li yé u'bo nibonmənn. ⁵ Ni'mə te ten iten yà fuobe ne. Nən bo, cère mən Uwien ní taa ne kí me *Mifuoñaanm ya duku. Ní li yé licəkl là Uwien gənde' lè ki tien' bitətuərkaab, kí li teh ituəre ki dienħ wə ten *Mifuoñaanm ye ma bo, ne *Yesu Kristo bo, u li tuo ituəre nnə. ⁶ Kime ní kele' *Uwien ya gbənkú ni ki ye:

«Liike mən, n gənde' litenl là yé n'bo nibonmənn, ki tien' litenl là co kuduku, ki ble' Siyən ya du ni, wà kə du li'bo la, fə ηa ní ji wə.»

⁷ Ninbi bà teke' ki jin' nnə, litenl nnə yé ni'bo nibonmənn ne.

Ama bà ηa teke' ki jin' nnə bo ne ní kele' ki ye:

«Litɛnl là bidumɛb wiɛ' lɛ nnɔ,
 lɛn lá tien' litɛnkpiɛkl là co kuduku,
 8 ki yé litɛnl là binib li lɛkeh li'bo,
 ki yé litɛnl là li gbɔ̀breh binib mɔ.»
 Bi li lɛkeh li'bo, kimɛ ba tuo' Uwien ya gber,
 nɛ Uwien sien' bɛ nnɔ.

9 Ama ninbi yé libol là Uwien gɛ̀ndɛ' lɛ nɛ,
 ki yé wɔ̀n ubɛrcien ya tɔ̀tuɔ̀rkaab,
 ki yé linibol là te ki de' wɔ̀n baba,
 ki yé u'nib.
 U gɛ̀ndɛ' nɛ, ní li kpaandɛh u sɔ̀n' itùoncien yà nnɔ nɛ.
 Wɔ̀n nɛ ñɛn' nɛ licinñunl ni,
 ki kuɔ̀n' nɛ u'wenwenku kùà ñmɔ̀be kuñtuɔ̀rku nnɔ ni.
 10 Uyo uba na là yé Uwien ya nib,
 ama fɛ̀nfɛ̀nnɔ ni ji yé u'yaab nɛ,
 na là yé u muɔ̀' binib bà micɛ̀cɛ̀km nnɔ,
 ama fɛ̀nfɛ̀nnɔ ni ji yé u muɔ̀' binib bà micɛ̀cɛ̀km nɛ.

Li ñmɔ̀be mɛ̀n mitetɛm mà wɔ̀ngɛh ki tɛh ni yé Uwien ya nib

11 N'jɔ̀tiɛɛ, ni yé bicɛ̀nb nɛ kitink kiɛ bo ki gɛ̀breh. Nɛn bo nɛ n sureh
 nɛ ní li coh ni'ba unisaal ya yɛnm pɛ tibont tà bo, tù piɛndɛh wɔ̀ u la tien'
 Uwien yíe nà nnɔ bo. 12 Ní li ñmɔ̀be mitetɛmɔ̀nmɔ̀nm bà ña pɛ Wien bo ya
 nun bó, ñɔ ní yé bi lienh ki saah nɛ isɛn iba ni ki tɛh ni tɛh nà bre mɔ̀nɔ̀n
 la, bɛ ní lɛ ni'tùonmɔ̀nmɔ̀n kí pɛ̀kɛ Uwien u li baa lidaali là.

13 Yonbdaan bo, ní li blinh ni'yul udu ya ciɛnb kɛ ciɛnb ya nun bó. Bɛn
 si: ubɛrcien, wɔ̀n nɛ ñmɔ̀be ticiɛnt u'du ya nib kɛ bo, 14 nin u kàan' binib
 bà idu ni bɛ ní li likeh yí, kí li diɛh bà tɛh ibiɛrɛ ya tub, kí li pɛ̀kɛh bà tɛh
 nà mɔ̀n nnɔ.

15 Uwien yíe nà si: ní li tɛh nà mɔ̀n, ñɔ nɛn bo, bà yé ijɔ̀r, ka bɛn niba
 nnɔ la fre kí yàare ñɔ̀bu. 16 Li yé mɛ̀n binib bà si bi'ba. Ni la dule nɛn bo
 kí li tɛh nà bre. Ama ní li fuobe ní kɛ Uwien ya tonsɔ̀nb ní li fuobe ma bo.
 17 Li diɛnh mɛ̀n unil kɛ lisel, kí li yíe ni'tɔ̀b bà teke' Kristo ki jin', kí li boh
 Uwien, kí li diɛnh ubɛrcien lisel.

Tɛkn mɛ̀n Yesu Kristo ya taal ni

18 Bitonsɔ̀nbɛ, ní li blinh ni'yul ni'cɛ̀nbaambɛ ya nun bó, kí tùɔ̀rɛ kí li
 fɛ̀ngɛ bɛ. Na yé ní li tɛh nnɔ cɛ̀nbaambɛ bà yé binimɔ̀nb, ki dinge baba nɛ,
 ní li tɛh nnɔ bà mɔ̀ ya gber faa. 19 Kimɛ unil ña bii' niba ñɔ̀ bi jɛ̀ndɛh wɔ̀, u
 jin' kuminku Uwien bo, ki tuo' ijɛ̀nd nnɔ la, ní yé nibonn nà mɔ̀n nɛ. 20 Ni
 tien' nà bre ñɔ̀ bi jɛ̀ndɛh nɛ, ni tuo' ijɛ̀nd nnɔ la, ni ñmɔ̀be ku lɛ pɛ̀npɛku-u?
 Ama ni tien' nà mɔ̀n ñɔ̀ bi jɛ̀ndɛh nɛ ni mɛ̀ndɛ' ki tuo' ijɛ̀nd nnɔ la, nɛn nɛ yé
 nà mɔ̀n Uwien ya nun bó, 21 kimɛ Uwien yin' nɛ ní sɔ̀n nà níno. Kristo mɔ̀
 jɛ̀ndɛ' ni'bo nnɔ nɛ. U tien' nnɔ ñɔ̀ ni'mɔ̀ ní tɛkn u'taal ni nɛ. 22 Wɔ̀n ña tien'
 biɛrɛ, tonnɛnkɛ mɔ̀ ña ñɛn' u'ñɔ̀bu ni fiebu. 23 Bi suke' wɔ̀, wa jiin', ki jɛ̀ndɛ'
 wɔ̀, wa taa' jɛ̀r, ama u taa' u'ba ki ñukn' wà buh tibuur tu'donbó ya nuɔ̀ ni
 nɛ. 24 Wɔ̀n bugbɛn nɛ taa' u'tiɛma gbɛ̀nɛnt ki teke' ti'biɛrɛ udɔ̀pɔ̀npɔ̀n bo,
 ñɔ̀ ibiɛrɛ ji la ñmɔ̀be ti'bo tuɔ̀m, ñɔ̀ tí lɛ mifuobm mà cuube. U ya jɛ̀ndɛ ya
 gbɛ̀n nɛ cɛ̀rɛ' ni laa' laanfɛ.

25 Imɔ̀h, ni là te tɛn ipɛ yà cuon' ki yɛbrɛ' nɛ, ama fɛ̀nfɛ̀nnɔ ni liebe' ní
 wà kpaah nɛ, ki gu nɛ nnɔ saan.

3

Bijeb nin bi'puob li fuobe ma bo bi'dencen ni

¹ Bipiibe, ni'mo ri li blinh ni'yul ni'ciab ya nun bo, no bi'ni biba na teke' Uwien ya gber ki jin' manan la, ki ne bi'puob ya tetem bo, be ri teke tu ki ji, ki le ba take' be gber, ² kime bi li le ni'tetem wien ma bo, ki nmabe mibom. ³ Ni la tuuke ghenent ya manbe bo, ki findeh tiyur ki gbiekeh, ki fendeh ni'ba nin minakm ya jefenbont, ki guoh tikpelcer ta nmabe kuwurku. ⁴ Ama cere men ni'manbe ri li te ni'fel bo, ni li nmabe liyenguol, ki li te suoo. Nen ne ye umanbe wa na ri winde, ki man Uwien ya nun bo cen. ⁵ Nno ne uyo bo ya piib ba la ye Uwien ya nib, ki du u'bo nno, la nmabe u ya manbe ne, kime bi la blinh bi'yul bi'ciab ya nun bo ne ⁶ ten Sara. Sara la boh *Abraham ne, ki yih wo u'cenbaa. Ni teh na man ka cereh niba coh ne jewanbu la, ni ye won Sara ya bumu ne.

⁷ Piiciebe, ni'mo ri li fuobe nin ni'puob nin miyenuom, ki li ben ki ye ba nmabe tuom. Li selndeh be men, kime ninbi nin ben ke li taan' ki le Uwien ya paabu ne. Bun si: limiel la na nmabe ghenm. Ni teh nno la, niba na ri pien ni'kaare.

Li teh men na man

⁸ N li len na ki fore si: ni'ke ri li nmabe iyenmaalbaabe, ki li muoh tob miccekem, ki li ye tob ten ninjieb ye tob ma bo, ki li nmabe tinimant tob bo, ki li jindeh ni'ba tingi. ⁹ Ni la tien bierm ki tu wa tien' ne mibiern lifenl, ki la suke ki jin wa suke' ne. Ni li teh na si: ni li mieh Uwien ya manm ki dienh udaan, kime Uwien yin' ne ni li teh nen ne, no ninbi nin ni'yul ri le Uwien ya manm.

¹⁰ Kime ni'kele' *Uwien ya gbanku ni ki ye:
«Wa ye wo ri li fuobe ki li te liwiel ni idaan ke la,
wo ri li coh u'lenl,
ki la cere tonnenku ri li neh u'nobu ni,

¹¹ ki daan na bre,
ki li teh na man,
ki li nuunh unakpaan nin inunmon.

¹² Kime Yonbdaan ya nun ce bigbemondenb bo,
ne u gbè itub ki cengeh bi'kaare bo.
Ama ba teh na bre nno won,
u bulnh ben ibuon ne.»

¹³ Ni'nun mon ni li teh na man la, nme li tien ne na bre? ¹⁴ Ni ti baa' be ri jende ne, ni teh na man ma nno bo manan la, li te men uyensonge ni. La fenge men nib, ki la cere ni'yenm ri saa. ¹⁵ Ama li dienh men Kristo lisel ni'fel ni, kime won ne ye Yonbdaan. Li bondeh men ni'ba uyo ke unil niire' ne ni'dendenl ya tingi la, ni fre ki jin udaan. ¹⁶ Ama ni li jindeh nin liyenguol nin mibom. Li nmabe men iyenmaalmannan, no ba lienh ki saah ne isen iba ni, ki ne ni ye Kristo yaab, ki nmabe mitetemannan ma nno bo nno ri ji ife.

¹⁷ Ni ye Uwien ya yiem bo ne ni jinh ijend, kime ni teh na man ne la, ni man ki cen' nin ni li teh na bre ki jinh ijend.

Kristo faake' nin mikum

¹⁸ Kristo nin u'yul kpo' bolm miba kpein ne binib ya biere bo. Won wa na tien' na bre nno tuo' ki teke' ba teh na bre ya kuum ki kpo' no wo ri taa ne ki baa Uwien saan. Bi ku' u'nisaalghenent ama *Mifuoñaanm cere' u mekre' ki fuobe.

¹⁹ Mí cèrè' u jon' ki tí tǎke' bitenkpiib bà lùo ki te lipèkl ni nnò mǎnǎn tigbémǎnmǎnt. ²⁰ Bèn si: binib bà là yíe' Uwien ya ñbò uyo bó uyo bo nnò, uyo wà Uwien là duǎn' u'yénm ki cèrè' ní wuǎke' nnò nɛ. U là duǎn' u'yénm uyo wà Nowe là te ki teh buñfèciénbu nnò nɛ. Binikáankaab nɛ là kǎn' buñfèbu nnò ki ñmǎrè' kí ñɛ miñunm bo. Bi'kè là te biniin nɛ.

²¹ Miñunm nnò yé uñunsii wà ñmiéndeh nɛ fɛnfɛnnò wuǎ nǎ ya nɛnnɛnku nɛ. Na yé ñunsii wà ñéndeh tigbénɛnt ya jǎknt, ní yé unil ní taa u'ba kí de Uwien nin iyénmaalmǎnmǎn nɛ. U ya ñunsii nɛ ñmiéndeh kí ñɛ Yesu Kristo ya mǎkrm bitenkpiib ni bo. ²² U don' kutaaku bo ki tí kèlè' Uwien ya nǎjie bó ki ñmǎbe mituǎm Uwien ya tondb nin nà kɛ ñmǎbe tí'ciént nin mituǎm kɛ ya bol nnò bo.

4

Ijend yà li tu Kristo yaab

¹ Tǎ, Kristo là tuo' ki jin' ijend u'gbɛn ni. Nɛn bo, ni'mǎ ní li ñmǎbe lifèl ki tuo' kí ji ijend tɛn wǎn, kímɛ wà tuo' ki jin' ijend u'gbɛn ni la, wǎn nin ibiɛrɛ gbiirɛ' nɛ, ² ñǎ uyo wà sɛn' wǎ ní li fuobe uñɛndun wuu ni nnò, wǎ ní li teh Uwien yíe nà, kí dàan unisaal fɛ nà. ³ Uyo uba, ni là teh bà ña pɛ Wien bo yíe nà, nɛ ní tí wuǎke'. Ni là teh lisǎnsǎndl nɛ, ki teh unisaal fɛ tibont tǎ, ki ñuh ki yibeh, kí jinh unifɛnjin, kí taakeh kí kaah, kí jinh kí ñuh kí yibeh, kí pɛ ibule bo. Ibule bo ya paanm yé ijuǎke ya bonn nɛ Uwien ya nun bó. ⁴ Fɛnfɛnnò, bi laa' na ji tuuke bi'sǎnsǎndkɛndkaal nnò bo ma nnò, nɛ ní jin' bɛ, bi ji sukreh nɛ. ⁵ Ama bi li tǎke wà bonde' wǎ ní bu binifuob nin bitenkpiib kɛ tibuur nnò, bi sǎn' nà kɛ. ⁶ Nɛn bo nɛ bi tǎke' bitenkpiib mǎnǎn tigbémǎnmǎnt. Bi là kpo' binib kɛ kpuokeh ma bo nɛ. Bi tǎke' bɛ tigbémǎnmǎnt nnò ñǎ Mifuoñaanm bo bɛ ní li fuobe tɛn Uwien nɛ.

Kristo yaab li fuobe ma nin bi'tǎb

⁷ Tibont kɛ ya gbenm nɛkn' ní ñǎ! Nɛn bo, li ñmǎbe mɛn miyɛnfuom, kí li coh ni'ba ñǎ kí li frɛh kí kǎareh. ⁸ Ni li kpiɛ kí li teh nà si: li yíe mɛn tǎb nin ni'fèl kɛ, kímɛ miyíem cèrɛh binib fèrɛh tǎb ibiɛrɛ yà yebe nɛ.

⁹ Li teknh mɛn tǎb kucɛnku ki la ñulnh. ¹⁰ Uwien de' unil kɛ bupaabu jɛjɛ nɛ. Wà kɛ ní li yé utonsǎnmǎnmǎn wà taah u laa' bupaabu bùa nnò ki toreh bitǎb. ¹¹ Wà kɛ ye wǎ ní len la, wǎ ní len Uwien ya gbɛr. Wà toreh binib la, wǎ ní li toreh nin Uwien de' wǎ mituǎm mà nnò. Nɛn nɛ li cèrɛ *Yesu Kristo bo bɛ ní pèkɛ Uwien isɛn kɛ ni. Wǎn nɛ si ukpiɛkɛ nin mituǎm uyo kɛ. Ami.

Bà jèndeh Kristo bo nnò, Uwien ya mǎnm te bi'bo

¹² N'jǎtiebɛ, la cèrɛ mɛn ni te ijɛndcién yà ni í sɛnh tɛn umu nnò ní cuo nɛ yǎkm. I tu' nɛ ñǎ nè ní wuǎn kí ye ni ñmǎbe mitekjim mǎnmǎnm bii na ñmǎbe nɛ? Nɛn bo, ni la li maaleh ki teh ní yé nibonlurkaann nɛ. ¹³ Ama li poknh mɛn, kímɛ ninbi nin Kristo nɛ taan' kí jèndeh, ñǎ lidaali là u li ñɛn u'kpiɛkɛ upaan bo nnò ní li te uyɛnsǎngcién ni kí poknh. ¹⁴ Bi sukreh nɛ, kímɛ ni yé Kristo yaab la, Uwien ya mǎnm te ni'bo, kímɛ *Uwien ya Fuoñaanm mà ñmǎbe ukpiɛkɛ nnò te ni'bo. ¹⁵ Ni'ni uba là cèrɛ bɛ ní li jèndeh wǎ kí ye u ku' unil, bii u sun', bii u tien' niba ní bre, bii u kǎn' uba ya gbɛr ni. ¹⁶ Ama u yé Kristo yǎ ma nnò nɛ bi jèndeh wǎ la, u la cèrɛ' fɛ ní cuo wǎ, wǎ ní li kpiɛkɛh Uwien bi yih wǎ Kristo yǎ ma nnò bo. ¹⁷ Tibuur ya yo baa' ñǎ, nɛ Uwien li kpiɛ kí bu u'yaab nɛ. Tǎ, ní yé u cin' nin tinbi bà yé u'yaab la, bà yíe' ka teke' u'gbémǎnmǎnt nnò yaam li tí fǎrɛ mila bo?

18 Ní yé:

«Ugbemòndaan ya ημερm li faake la,
ní ji li te mila wà ηa kpe Wien ya sen, ki yé ubierdaan bo?»

19 Nen bo, bi jèndeh bà Uwien ya yíem bo nnò, bέ rí li tuu ki teh nà mən, kí taa bi'ba kí ηukn wən wà řen' tibont κε, kí yé umemòndaan nnò ya nuò ni.

5

Kristo yaab ya cìenb li teh ma bo

1 Fεfennò, n sureh bà yé Kristo yaab ya cìenb ni'ni nnò nε. Min mənən yé Kristo yaab ya cìen nε ten ben, ki yé umònkunl Kristo jin' ijend yà κε nnò bo, ki li lε Kristo li řen u'kpíeke wà upaan bo nnò. N sureh ben nε ki teh: 2 «Li kpaah mən Uwien ηukn' nε binib bà nnò, kí li likeh bε, ki la cère nən li te ten ní yé liwòbl nε ni'bo, ama nε rí li yé ni'yenm ni, ten Uwien yíe ma bo. Ni la sònħ ki nuunh like, ama cère mən ni'yenm rí li pε lituonl nnò bo. 3 Uwien nε taa' bε ki ηukn' ni'nuò ni. Ni la ηuuke bε ten ni yé bi'yonbdεnb nε, ama ní cère ni'tetem rí li wəngεh bε, bi li teh ma bo.» 4 Nnò nε Kristo wà yé bà kpaah u'nib ya cìen nnò li řen u'ba upaan bo uyo wà nnò, ni li lε lisuul là ηmòbe kuñuərku kùa ηa rí gben nnò.

Kristo yaab κε li teh ma bo

5 Ninbi bifεnbε ni'mò rí li blinh ni'yul bicienb ya nun bó.

Kristo yò κε Kristo yò rí li jìndeh u'ba tingi bitəb ya nun bó, kimε ní kεle'

*Uwien ya gbənkú ni ki ye:

«Uwien nən bà ηmòbe tigbengt,
ama u teh bà jìndeh bi'ba tingi tinimònt.»

6 Nen bo, li jìndeh mən ni'ba tingi Uwien, mituəm κε ya daan, ya nun bó ηə wə rí kpíeke nε u sien' uyo wà wə rí kpíeke nε nnò. 7 Li taah mən nà κε cìeke nε kí ηukndeh wə, kimε wən nε likeh nε.

8 Li coh mən ni'ba, ki la gəh, kimε ni'nennend usenpol te ten uyεnbəl nε, ki gbokeh ki lindeh ni'ke saan ki nuunh unil wə rí cuo. 9 La cèbe wə mən ni'ba, tùəre mən kí li du Uwien bo, kí li ben kí ye ni'yaab Kristo yaab bà κε mə te uyendun wuu ni nnò mə jèndeh ten ninbi nε. 10 Ni li jènde, ama na rí wuəke kí gbien. Ni yé Kristo yaab ma nnò nε Uwien, tinimònt κε ya daan, yin' nε ní lε u'kpíeke wà ηa ηmòbe gbenm. Wən nin u'yul nε li məngε nε kí ři gben, kí de nε mituəm, kí cère ni'tekjim rí faake, kí cère niba la fre kí jèngε nε u'sen ni. 11 Uwien nε si mituəm uyo wà ηa ηmòbe gbenm. Ami.

Micεbm

12 Ti'ninjε Silfen* wà n du u'bo nnò nε tore' nni n kεle' inəbonkəanke yíe rí sure nε, kí təke nε kí ye Uwien ya paabu yé imən nε. Tùəre mən kí li ηuuke b̀.

13 Ni'təb bà Uwien gènde' bε, bi te Babilonn ni nnò fuondeh nε. N'buk Mark mə fuondeh nε. 14 Ní fuonde təb mənəmən ten ninjεb nin ninsieb fuondeh təb ma bo.

Uwien rí de ninbi Kristo yaab κε uyenduən.

* 5:12 Liike Itùon 15:22, 40.

Kugbɔnlieku kua Pier kele' kù nnɔ Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Kugbɔnku kuu te ki de' Kristo yaab ke ne, ne ki yé micèbm ya gber. Pier wà kele' kù nnɔ ye u'kuum ya yo baa'-a! (1:13) U kele' kù nɔ Kristo yaab ní tiere u'wɔknm bó ne. U tɔke' be ki ye be ní li nɔmabe bi là nɔmabe mitetem mà kí ñe bi'tekjim bo nnɔ, kí li pɛ bi wɔkn' be nà nnɔ bo (liyul 1). Kugbɔnku kuu ya gber mɔh nin bitonnɛnɔbɔnsɔknb ya tonnɛnku nin bi'tetefɛnfɛnm ne (iyul 2), ki tɔkeh Yonbdaan Yesu li baa ní lidaali là ya gber (iyul 2).

Tɔ, Kristo yaab ya nikpɛkb kpo' nɔ Yesu nɔ biɛ ki baa' ní, ne ni beke' binib bà yebe, ba ji ben ní ñen' bà. Ama Kristo yaab gu wɔ ma, nen ne wɔngɛh Uwien ya minku, kime u yíe nisaal ke nisaal ní lèbre u'tetem ne.

Pier saakreh Kristo yaab ya gbɛnɛnt be ní li nɔmabe kuminku mitekjim ni, kí li gu lidaali là Yesu Kristo li baa ní. U tɔkeh be ki teh bi la gɔh, kime nil nɔ ben lidaali là u li baa ní.

Pier wà kele' kugbɔnlieku kuu nnɔ ye wɔ ní kele kù uyo wà nnɔ ki laa' bi bende' Pɔl ya gbɔnt tuba bó nɔ (3:15). Nil la nuunh wɔ ní cii bi kele' tigber tà ya tingi u'tiema tuɔm bo (1:20), Mifuoñaanm ya torm ne yé nibonn nà cieke.

Ifuonde

¹ Min Simɔn Pier, n yé *Yesu Kristo ya tonsɔnl ne, ki yé u'tond mɔ. N kieh kugbɔnku kuu ní de ninbi bà teke' *Yesu Kristo wà yé ti'Wien nin ti'Nmiɛnl ki jin' mɔnmɔnm ten tinbi nnɔ ne. Wɔn *Yesu Kristo ne cère' ni teke' wɔ ki jin', kime u yé wà cuube ne. ² Uwien ní juoke ne kí gbien, kí cère ní li nɔmabe uyenduɔncien kí ñe ni ben wɔ, ki liebe' ki ben Yonbdaan *Yesu ma nnɔ bo.

Kristo yɔ li nɔmabe mitetem ma

³ U'tuɔm bo ne u de' te nà ke li tore te tí li fuobe, kí li pɛ u'sen bo mɔnmɔnm, ki cère' ti bende' wà yin' te kí ñe u'tiema kpieke nin u'tiema nimɔnt bo nnɔ. ⁴ Tu ya bont bo ne u de' te u là pùon' ki ye u li de te tibont tà, tù yé tibonciɛnt ki mɔn ki gbien' nnɔ. Tu ya bont ne li cère tibonbiert tà te uɛndun wuu ni binib ya nun fɔke tu'bo nnɔ ji la coh ne mɛnku. Nnɔ ne ni li nɔmabe Uwien ya tetem.

⁵ Nen bo, tùɔre mɛn kí ñikn kí li nɔmabe mitetemɔnmɔnm kí pukn ni'tekjim bó, kí li nɔmabe miɛnm kí pukn ni'tetemɔnmɔnm bó, ⁶ kí li co ni'ba kí pukn ni'benm bó, kí li nɔmabe kuminku kí pukn ni coh ni'ba ma nnɔ bo, kí li pɛ Uwien ya sen bo mɔnmɔnm, kí pukn kuminku bó. ⁷ Ni pɛ Uwien ya sen bo mɔnmɔnm la, ní li yíe tɔb ten ninjieɔ yíe tɔb ma bo. Ni yíe tɔb ten ninjieɔ yíe tɔb ma bo la, ní li yíe binib ke mɔ. ⁸ Kime ni nɔmabe mi ya tetem ki pɛ mi'bo ki joh inun bó la, mi li cèreh ní li sɔnh itùon, ne itùon nnɔ nɔ ní juore fɛnm. Mi li cère ní tùɔre kí bende ti'Yonbdaan *Yesu Kristo mɔ. ⁹ Ama wà nɔ nɔmabe mitetem nnɔ la, u lenh dɔmudɔmu ne, ki te ten ujuɔn. U sunde' nɔ ki ye Uwien sɔkre' ki ñen' u là teh ibiere ya nnɔ nɔ.

¹⁰ N'yaabe, Uwien ne yin' ne ki gènde' ne. Nen bo, cère men ni'nun ní li món ní li teh ná wəngəh ki teh wən ne yin' ne ki gènde' ne. Ni teh nnə la, na ní ture kí kə biil ni fiebu. ¹¹ Nnə ne Uwien li teke ne tinəjer tule, kí cère ní kə tí'Yonbdaan *Yesu Kristo tí'Ŋmiənl ya bəl lá ɲa ɲməbe gbenm nnə ni.

Li pɛ mən Yesu ya tondb ya wəknm bo

¹² Nen bo ne n li tuu ki tiereh ne tibont bugben bó nin ni ben tù ma ke, ki pɛ bi təkə' ne tigbɛmənt tà nnə bo mənəmnm nnə. ¹³ N laan biɛ ki fuobe ma n maale' ki ye ní mən ní li tien ne tibont bugben bó ɲə ni la gəh tu'bo ne. ¹⁴ Kimɛ n ben ki ye uyo wə sɛn' n li fuobe ɲa ji yebe tən tí'Yonbdaan *Yesu Kristo nin u'yul lá təkə' nni ma bo. ¹⁵ Ama n li ɲikn kí cère n tí taa' n'yaam ki bure' mənən la, ní li tuu ki tien tibont bugben bó ne.

¹⁶ Tə, na yé ti taa' unisaal ya yɛnfuom ya gbeyienkaar ne ki təkə' ne tí'Yonbdaan *Yesu Kristo ya baam nin u'tuom ya gbɛr, ama tí'nunbu ne laa' u'yɛbn. ¹⁷ Imən, u laa' lisel nin ukpiɛke Baa Uwien saan, uyo wə wən Uwien wə ɲməbe ukpiɛke u yebe ka tí ɲməbe u kpɛ nin bə nnə lá len' ki ye: «Wə sə yé n'Bijɛ, n yíe wə cɛn ne n'yɛnm sɔnge u'bo ki gbien'.» ¹⁸ Nɛ tinbi mənən lá cii' unieke nnə bó paaki bó uyo wə tinbi nin wən lá te Uwien ya juəl bo nnə.

¹⁹ Nnə ne ti tūre' ki du ki ye *Uwien ya ɲəbonsəknb lá təkə' tigbɛr tà nnə tù te. Ní mən ní tūre kí pele itub ne kí cenge tù. Tù te tɛn lifrl ne wendeh ná saan biike ki gu nɛ ní faa ɲə litɛnɲɛɲmaasɛl* ní wende ní'fɛl ni. ²⁰ Kpiɛ mən kí bɛnde kí ye *Uwien ya ɲəbonsəknb ya gbɛr tà kɛlɛ' *Uwien ya gbənkɛ ni nnə, uba ɲa ní fre kí səkn tù nin u'tiɛma yɛnfuom, ²¹ kimɛ nil ɲa kpele ki taa' u'tiɛma yíem kí səkn' Uwien ya ɲəbon, ama *Mifuoŋaanm nɛ lá cère' binib səkn' Uwien ya ɲəbon.

2

Bə wəknh kutonnɛnku ya gbɛr

¹ Uyo bo binib lá te Uwien ya nib ni ki yih bi'ba *Uwien ya ɲəbonsəknb, kí səkndeh kutonnɛnku tɛn binib te ní'mə ni ma ki yih bi'ba biwənwəknb, kí wəknh kutonnɛnku nə. Bi li taa ucekn kí taa miwəknm mà yé kutonnɛnku kí kuən ní'ni kí tuln binib, haali kí tí niɛ mənən kí ye ba ben bi'Cɛnbaa wə de' bɛ ki wiɛ'. Bi li tien nnə ne ki nuunh bi'tiɛma tudere ne Uwien ní gben bi'gbɛr na ní taande. ² Binib li paan bi'sənsəndl bo kí yebe. Ben bo ne binib li len tigbɛmənt ya sɛn bo fɛnfɛnm. ³ Bi li yé binib bə ɲa gbuokeh like ne, kí taa tiŋŋmaagbɛr kí lere kí ji ne. Ama bi bonde' haali uyoyo bɛ ní bu bɛ tibuur tà nnə ɲa ɲməbe pɛrm; bi'tudere mə ɲa ɲməbe juorm. ⁴ Kimɛ Uwien ɲa daan' u'tondb bə bii' nnə ya tub ya dɛrm. Ama u taa' bɛ ki wiɛ' kubùoku kùa ɲə ka ɲməbe biɛn, kí biike ni ne, kí cère' bi lùo tikurdəkr ki te len, kí gu tibuur ya daali. ⁵ Wa daan' binib bə lá te uɲɛndun wuu ni haali uyoyo bo ya tub ya dɛrm. Ama u lá cère' miwuəm kun' nin bə ɲa boh wə ma nnə, u lá ɲmiɛn' Nowe ne nin binib bilole kí pukn'. Wən Nowe ne lá təkəh binib tigbɛmənt. ⁶ Uwien lá dɛrɛ' Sodəm nin Gomər yaab ya tub kí cère' idu bugben teke' umu kí wɪn' kí ɲmaare' ɲə wenli bo nɛ ní li yé kudɛku bə ɲa li boh wə nnə bo ne. ⁷ U lá ɲmiɛn' Lət, ugbɛməndaan wə ya yɛnm lá saa' idu nnə ya nib ya tetem bo kí gbien' nnə ne. Bi lá pɛ lisənsəndl bo ne kí teh bi'yɛnm yíe ná. ⁸ Lət nin ben ne lá kə, ne idaan kɛ u lɛnh, kí ciih bi teh ná kɛ, ne ní wi wə bi'tuonfɛnfɛnm nnə bo cɛn, kimɛ

* 1:19 Migbiirm miɛ ni bi ye litɛnɲɛɲmaasɛl la, bi niireh Kristo ne.

u yé ugbemòndaan ne. ⁹ Nɛn nɛ wuɔn' ki ye Uwien bɛn u li tien ma kí ñɛn binib bà pɛ u'bo mibiikm ni, kí guure tibuur ya daali kí dɛrɛ bà ña cuube ya tub. ¹⁰ U li tùɔrɛ kí dɛrɛ bà pɛ tigbɛnɛnt yíe tibonbiert tà bo, kí fɛ tijòknt ya bont ya tienm, kí yindeh Uwien ya yonbdɛnt nnɔ ya tub nɛ.

Biwɔnwɔknb bà wɔknh kutonnɛnku nnɔ, ba fɛnge bonn, kí ñmɔbe tigbɛngt, kí mɛngreh lifɛl kí sukreh nà kɛ ñmɔbe ukpíeke paaki bó. ¹¹ Uwien ya tondb bà ñmɔbe mituɔm nin ufaa kí cɛn' bɛ nnɔ mɔnɔn ña sukreh kí biindeh nà kɛ ñmɔbe ukpíeke paaki bó nnɔ Yonbdaan ya nun bó. ¹² Ama binib nnɔ yé ijɔr nɛ, kí tɛ tɛn ipíe, kí tɛ kí de' bɛ rí li coh yí kí kuuleh. Bi sukreh bà bɛn nà nɛ, kí li kpo tɛn tiwɛnt, ¹³ kí li lɛ utudɛrɛ, wun nɛ yé bi'tuonbiɛrɛ nnɔ ya paaku. Bi'yɛnm sɔngɛ bɛ rí li sɔnh isɔnsɔndtùon kuwensiiku nɛ. Ninbi nin bɛn taan' kí jinh la, bi'yɛnm sɔngɛ bɛ rí li lɛrɛh nɛ nɛ. Bi yé tijòknt nɛ, kí ñmɔbe ifɛ. ¹⁴ Bi'yɛnmaale kɛ pɛ bipiib bo nɛ. Bi teh ibiɛrɛ nɛ ka jùrɛh, kí lɛrɛh kí coh bà ya tekjim ña faa. Ba gbuokeh bont nɛ bi'yɛnmaale kɛ pɛ tu'bo, kí yé binib bà tɛ miñùum ni. ¹⁵ Bi wiɛ' usɛnmɔnmɔn nɛ kí tùrɛ' kí paan' Bosɔr ya bijɛ Balam ya sɛn bo. Wɔn Balam nɛ là yíe ilikɛ kí gbien' kí tuo' bi pɛn' wɔ u tien' nà brɛ. ¹⁶ Ama Uwien cɛrɛ' uñuun len' minilm kí biin' Balam kí piɛn' wɔn Balam *Uwien ya ñɔbonsɔknl ya jòrtùon.

¹⁷ Biwɔnwɔknb bà wɔknh kutonnɛnku nnɔ tɛ tɛn iñunbunkuon nɛ, kí tɛ tɛn titɛwɔlgbɔnt tà kutafaaku tuke tù. Uwien bonde' bɛ mifɛnm nà saan biikɛ cɛnm ñɔ. ¹⁸ Bi lienh tigbɛngt ya lenm nɛ ma ñmɔbe tingi, kí sɔnh isɔnsɔndtùon yà bi'mɛnku pɛ i'bo nnɔ, kí lɛrɛh kí coh binib bà wiɛ' bà tùrɛ' ya sɛn na laan wuɔkɛ' nnɔ. ¹⁹ Kí tɔkɛh bɛ kí teh bi pɛ bi'bo la, bi li lɛ liwiɛl nɛ bɛn bugbɛn jì yé tibont tà teh bɛ fɛnm nnɔ ya yonbɛ, kimɛ unil teh nà nì tì mɛn' wɔ kí gbien' wa jì li frɛ kí wiɛ nɛ la, u yé ni'yɔnb nɛ. ²⁰ Binib bà bɛnde' *Yesu Kristo wà yé Yonbdaan kí yé Uñmíɛnl nnɔ ñɛn' bi'ba uñɛndun wuu ya jòknt ya bont ni ñɔ. Bi liɛbɛ' kí kɔn' tu'ni, kí cɛrɛ' tù mɛn' bɛ kí tì gbien' ba jì li frɛ kí wiɛ tù la, bi li tien fɛnm kí cɛn bi là tɛ mikpíekm ma bo. ²¹ Kímɛ ba bi bɛnde' tigbɛmɔnt ya sɛn la, nì bi tu nin bɛ rí bɛnde wù ñɔ kí wiɛ Uwien ya gber tà bi là wɔkn' bɛ tù nnɔ. ²² Nà li tu bɛ nnɔ li wuɔn kí ye mikpɛnjenm miɛ yé imɔn nɛ. Mɛn si: «Usɛngbɛnl liɛbɛ' kí jin' u'siint», nɛ «Bi sii' fanga kí gben', u liɛbɛ' kí tì binbinde' liwɔbl ni.»

3

Yonbdaan li li baa nɛ

¹ Njɔtiebɛ, n kíeh kugbɔnlieku sɔ rí de nɛ. Tu'kɛ tule ni rí tiɛrɛh nɛ ni'kɛ ñɔ rí tore nɛ ní li ñmɔbe iyɛnmaalmɔnmɔn nɛ. ² Li tien mɛn *Uwien ya ñɔbonsɔknb là juɔ' kí tɔkɛ' nɛ tigbɛr tà nnɔ, kí li tien Yonbdaan, Uñmíɛnl là sɔn' u'tondb ni'saan bi tɔkɛ' nɛ u'gber tà nnɔ mɔ. ³ Ni li kpíe kí bɛnde nà si: idɛnfɔrkɛ ya yo binib li tɛ nɛ, kí li yé binib bà leh kí sérɛh binitɔb, kí li fuobe bi'yɛnm yíe ma bo, ⁴ kí lienh kí teh: «*Yesu pùon' kí ye u li baa ní-a! U nín jì juorɛ' la? Kímɛ ti'baambɛ kpo' haali uyoyoyo ñɔ ama ni'kɛ juorɛ' kí tɛ tɛn uñɛndun ya cincinyo nɛ.» ⁵ Bi lienh nnɔ ma nnɔ bi sunde' ñɔ kí ye Uwien là len' nɛ kutaaku nin kitink ñɛn' haali uyoyoyo. U taan' miñunm bùol liba kí cɛrɛ' kitink ñɛn' upaan bo. ⁶ U là liɛbɛ' kí cɛrɛ' miñunm yɛbrɛ' kí kun' nin uñɛndun ya nib nin nà kɛ là fuobe uyo bo. ⁷ Ama Uwien len' kí ye kutaaku kuu nin kitink kíe nɔ li tɛ nɛ kí gu lidaali là u li bu binib tibuur; kí gben bà ña boh wɔ nnɔ ya gber. Nɛn daali nɛ umu li wi kutaaku nin kitink kɛ.

⁸ Ama n'jotieɛ, na bi li sunde nibonn niba bó nɛ. Nɛn si: uwien uba te tɛn ibin liturl nɛ Yonbdaan bo, nɛ ibin liturl mɔ te tɛn uwien uba. ⁹ Yonbdaan ɲa ní taande u pùon' kɪ ye u li tien nà nnɔ bo tɛn binib biba maaleh ma bo. U ɲmɔbe kuminku ni'bo, kimɛ wa yíe uba ní kpo kí juore fɛnm, ama u yíe unil kɛ ní lèbre u'tetem nɛ. ¹⁰ Yonbdaan li baa ní lidaali là li ci binib tɛn unasu nɛ. Nɛn daali nɛ kutaaku li gben kí tien kuwaaku kí gbien, nɛ tibont tà kɛ te ku'bo nnɔ ní wi. Kitink nin tibont tà kɛ te ki'bo nnɔ mɔ li wi. ¹¹ Tibont nnɔ kɛ li wi ma nnɔ, ní mɔn, ní li yé bɛ ya nitunbu? Ní kɛ ní li fuobe Uwien yíe ma bo nɛ, kí li boh wɔ, ¹² kí gu lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ ní baa tonm. Nɛn daali nɛ umu li wi kutaaku nɛ limuuwɔl ní donde tibont tà kɛ te ku'bo. ¹³ Ama Uwien là pùon' kɪ ye u li tien kutɛfɛnku nin kitinfɛnk, kí cère tigbɛmɔnt ní li te tu'bo. Ti gu nɛn nɛ.

¹⁴ Nɛn bo, n'jotieɛ, ni gu ni'daali ma nɔ, li ñikndeh mɛn ɲɔ u lá baa' la, wɔ ní lɛ ni te uyenduɔn ni, ka ɲmɔbe jɔknt, ka gbè niba saan. ¹⁵ Ní li bɛn kí ye ti'Yonbdaan minde' kɪ wuɔke' ma nnɔ, ní yé ni ya ɲmɛrm nɛ. U ya sɛn bo nɛ ti'ninjɛ Pɔl wà ti yíe wɔ nnɔ kele' nɛ kugbɔnku kí ñɛ Uwien de' wɔ miyɛnfuom mà nnɔ bo. ¹⁶ U'gbɔnt kɛ ni, u ye wɔ ní len tuu ya gber bo la, u lienh nnɔ nɛ. Nibɛmbɛ saan ya ciim faa nɛ, nɛ binib bà ɲa bɛn niba, ka tukn' wɔknm miba bo coh tu'tingi kɪ lèbreh tɛn bi lèbreh *Uwien ya gbɔnku ni ya gbɛtɔr ya tingi ma bo, kí tulndeh bi'ba. ¹⁷ Nɛn bo, n'jotieɛ, n juɔ' kɪ tɔke' nɛ sɔ. Li bɛn mɛn, kí la cère bà ɲa boh Uwien, kí tùre' nnɔ ní lɛre nɛ ní paan bi'bo, kí lúo ni se usensien wà kɪ faa nnɔ. ¹⁸ Ama tùre mɛn kí li bɛndeh ti'Yonbdaan nin ti'Nmiɛnl *Yesu Kristo kɪ joh inun bó, kí cère u'juokm ní li yɛbreh ni'saan. Wɔn si ukpíeke fɛnfɛnnɔ nin uyo wà ɲa ɲmɔbe gbenm. [Ami].

Tigbont tà San kele' tù nnò Nà wongeh tigbont tuu te ma bo

San ne kele' tigbont tuta tuu nò. Wa kele' u'yel tu'ni niba saan.

Kukpieku kuu ni ni'ba saan ña wongeh u kele' kù ki de' wà. U lii kele' ki de' Kristo yaab biba ne, bi paan' binib biba bo bi'wòknm ña kpe sen bo. Nèn bo ne San kele' kugbònkù kuu ki tòke' bà li kàanh kù ki ye be ñ liike bi'yul bo nin mi ya wòknm.

Kugbònlieku ni, San yih u'ba «ucien ne.» U kele' kù ki de' upii uba nin u'bumu ne. Upii uba nin u'bumu nnò yé Kristo ya taanl liba nin li' nib ne.

U saakreh bà li kàan kù nnò ya gbènent be ñ li yíe tób, kí li pè Yesu ya wòknm bo mòmòmnm ne.

Wòn unibaab ne kele' kugbòntaaku ki de' uje uba, ki pèke' wò, kimè u pè tigbèmənt ya sen bo, ki toreh Kristo yaab. U liebe' ki lienh ujetò mò bó. U yíe' «ucien» ya ñòbu bó, ka teknh cənb mò (migbiirm 9-10). U tí liebe' ki lienh ujetò uba mò ya gber, u teke' Yesu ki jin' (migbiirm 11-12). U saakreh ukpiək nnò ya gbènent wò ñ li pè u ya je ya tetem bo ne.

Mifuobm ya gber

¹ Ti tòkeh ne ti cii' nà, ti'nunbu laa' nè, ti ñuore' nè, ti'nuò me' nè nnò ya gber ne. Tigber bugben là te haali tibont ke ya cincinyo ne, ki yé limiel ya gber. ² Mifuobm nnò ya daan taa' u'ba ki wuon' te, ti laa' wò ne ki kundeh imàn, ki tòkeh ne *limiel là ña ñmòbe gbenm ya gber. Wà yé limiel ya daan nnò là te nin Baa Uwien ne, ki taa' u'ba ki wuon' te. ³ Ti cii' nà, ki laa' nè nnò, ti tòkeh ni'mò ni ya gber ne, ñò tinbi nin ninbi ñ li te uñòkpaan ni. Ti'ñòkpaan nnò yé uñòkpaan wà tinbi nin ti'Baa Uwien nin u'Bije *Yesu Kristo ñmòbe wù nnò ne. ⁴ Ti yíe tí li ñmòbe uyensonge kí ti gben ne. Nèn bo ne ti kele' tigber tuu nò ki de' ne.

Nè mən licinñunl ni kí kò kuwenwenku ni

⁵ Ti cii' tigber tà *Yesu saan nnò, ti tòkeh ne tun sò: Uwien yé kuwenwenku ne, cinnñunl ña te u'ni. ⁶ Ti lienh ki teh tinbi nin Uwien ñmòbe uñòkpaan, ki liebe' ki te licinñunl ni la, ti yé bitonnendənb ne, ta ñmòbe gbəmənt. ⁷ Ama ti te kuwenwenku ni ten Uwien te kuwenwenku ni ma la, ti ñmòbe uñòkpaan nin tób ne. Ne u'Bije *Yesu ya sèm sòkreh ti'biere ke.

⁸ Ti len' ki ye ta ñmòbe biere la, ti tulndeh ti'ba ne, gbəmənt ña te ti'fèl ni. ⁹ Ti kpiire' ti'biere ki tòke' Uwien la, u li fère te, kí sòkre ti'fèl kí ñen nà ke bre, kimè u cuube ne ki yé ugbəməndaan. ¹⁰ Ti len' ki ye ta teh biere la, ti yin' Uwien utonnəndaan ne, ne u'gber ña te ti'fèl ni.

2

Kristo ne yé ucəndənduol

¹ N'bumu, ma yíe ní li teh biere. Nèn bo ne n kele' tigber tuu ki de' ne. Ama unil tien' ibiere mòmòm la, ti ñmòbe *ucəndənduol uba ti'Baa Uwien saan. Wòn si: *Yesu Kristo ugbəməndaan. ² U taa' u'ba ki tien' lituorl ki de' Uwien ñò Uwien ñ fère te ti'biere ne. Na yé ti'yi baba, u li fère uñəndun ya nib ke mò yi ne.

³ Ti tuo' Uwien ye nà la, nen ne wəngəh tɛ ki teh ti mənbe ki bɛn Uwien.
⁴ Wà kɛ ye u bɛn Uwien, ka tuo' u ye nà la, u yé utonnɛndaan nɛ, nɛ gbɛmənt ɲa te u'fɛl ni. ⁵ Ama wà kɛ boh Uwien ya gbɛr la, wən nɛ cinbe ki yíe Uwien ki tì gben'. Nnɔ nɛ ti mənbe ki bɛn ki ye tinbi nin Uwien tɛ.
⁶ Wà kɛ ye wən nin Uwien tɛ la, wə rí li fuobe tɛn *Yesu Kristo là fuobe ma bo.

Li yíe mɛn tɔb

(San 13:34-35)

⁷ N'jɔtiebɛ, na yé wəbfɛnl nɛ n kieh ki dienh nɛ, ama nì yé liwəbkpaal nɛ. Ni là cin' ki paan' *Yesu Kristo ya sɛn bo ma nnɔ, nɛ ki cii' lè. Liwəbkpaal bugbɛn yé tigbɛr tà ni là cii' tù nnɔ nɛ. ⁸ Nin nen kɛ ɲɔ, n kɛle' liwəbl là ki de' nɛ nnɔ yé lifɛnl nɛ. Ninbi nin *Yesu Kristo ya tetem nɛ wəngəh ki teh liwəbl nnɔ mən. Kimɛ licinñunl bɛnh ki gbɛndɛh nɛ, nɛ kuwenwenmànku cin' ki wɛndɛh.

⁹ Wà kɛ ye u te kuwenwenku ni, ki nen u'tɔ la, u biɛ ki te licinñunl ni nɛ. ¹⁰ Wà kɛ yíe u'tɔ la, u te kuwenwenku ni nɛ. Bonn ɲa te u'fɛl bo kí frɛ kí cɛrɛ wə rí tien nà brɛ. ¹¹ Ama wà kɛ nen u'tɔ la, u te licinñunl ni nɛ, ki cuonh ka bɛn u joh nà bó. Kimɛ licinñunl nnɔ juɔn' wə ɲɔ.

Ni'nun la li mɔn uɲɛndun nin u'bont bo

¹² N'bumu, n kieh tigbɛr tuu rí de nɛ, kimɛ Uwien fɛrɛ' nɛ ni'biɛrɛ *Yesu Kristo ya yel bo ɲɔ.

¹³ N'baambɛ, n kieh tigbɛr tuu rí de nɛ, kimɛ ni bɛn wà te haali tibont kɛ ya cincinyo.

Bifɛnbɛ, n kieh tigbɛr tuu rí de nɛ, kimɛ ni faake' nin usɛnpol ubiɛrɔ ɲɔ.

¹⁴ N'bumu, n kɛle' tigbɛr tuu ki de' nɛ, kimɛ ni bɛn Baa Uwien.

N'baambɛ, n kɛle' tigbɛr tuu ki de' nɛ, kimɛ ni bɛn wà te haali tibont kɛ ya cincinyo.

Bifɛnbɛ, n kɛle' tigbɛr tuu ki de' nɛ, kimɛ ni ɲmɔbe mituəm,

Uwien ya gbɛr te ni'fɛl ni, nɛ ni faake' nin usɛnpol ubiɛrɔ.

¹⁵ La yíe mɛn uɲɛndun wuu, ki niirɛh nin tibont tà te u'ni.

Wà kɛ yíe uɲɛndun wuu la, wa ɲmɔbe Baa Uwien ya yíem.

¹⁶ Kimɛ iyɛnmaalbiɛrɛ yà te unisaal ya fɛl bo nnɔ nin u ɲmɔbe ununfɔkɛ wà u lɛnh tibont tà bo nnɔ

nin u ɲmɔbe tigbɛngt tà u'faal bo nnɔ ɲa ñɛn' Baa Uwien saan,

tu'kɛ ñɛn' uɲɛndun wuu ni nɛ, ki yé uɲɛndun jaar.

¹⁷ *Uɲɛndun wuu nin tibont tà binib ya nun fɔkɛ tu'bo nnɔ kɛ li gben, ama wà kɛ teh Uwien yíe nà la, udaan li tuu ki te nɛ.

Nà li tore nɛ nì bɛndɛ Kristo ya nɛnnɛnd

¹⁸ N'bumu, nì sɛn' waamu nɛ ugbɛngbɛnyo rí baa. Ni là cii' bi ye Kristo ya nɛnnɛnd li baa ní. Fɛnfɛnnɔ wuɔ Kristo ya nɛnnɛndb baa' ki yɛbɛ. Nɛn bo nɛ ti bɛndɛ' ki ye nì sɛn' waamu nɛ ugbɛngbɛnyo rí baa. ¹⁹ Bi là te ti'cɛkl ni, nɛ ki siɛrɛ' ti'saan. Ba li là yé ti'yaab. Bi bi là yé ti'yaab la, bi bi

biε ki te ti'ni nε. Bi siere' ti'saan ma nnɔ, nεn nε wuɔn' tε nɪ wien ki ye bi'ke ɲa li mɔnbe ki yé ti'yaab.

²⁰ Ninbi bεn wɔn, Kristo de' nε *Mifuoñaanm ɲɔ. Nεn bo nε ni'ke bεn nà yé tigrɛmɔnt. ²¹ Na yé na bεn gbɛmɔnt nε cère' n kele' tigrɛr tuu ki de' nε. Ni bεn tigrɛmɔnt ma nnɔ nε cère' n kele' tù ki de' nε. Ni bεn ki ye tonnenku ɲa te gbɛmɔnt ni.

²² Njme yé utonnenndaan-i? Na yé wà niεh ki teh *Yesu ɲa yé Uwien ya Nigendke Kristo-oo? U ya daan nε yé *Kristo ya nennend, ki niεh ki teh wa bεn Baa Uwien nin u'Bije. ²³ Wà ke niε' ki ye wa bεn Uwien ya Bije la, u niε' ki ye wa bεn Baa Uwien mɔ nε. Wà ke ye u bεn Uwien ya Bije la, wɔn nin Baa Uwien kpε buñɔbu nε.

²⁴ Ninbi wɔn, cère mεn ni là cii' tigrɛr tà haali micincinm nnɔ rí li te ni'fɛl ni. Tigrɛr tà ni là cii' tù micincinm nnɔ te ni'fɛl ni la, ni tε nin Baa Uwien nin u'Bije nε. ²⁵ U pùon' ki ye u li de tε nibonn nà nnɔ, nεn si: *limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm nε.

²⁶ N kele' tigrɛr tuu ki de' nε rí tɔke nε binib bà nuunh bε rí tuln nε nnɔ bó nε. ²⁷ Ninbi bεn wɔn, Kristo de' nε *u'Fuoñaanm nε mɪ tuu ki te ni'bo, nε na ji nuunh nil rí wɔkn nε u'gber. *U'Fuoñaanm nnɔ nε wɔknh nε ni'ke. Mɪ wɔknh nε nà nnɔ yé tigrɛmɔnt nε, ma nɛndeh. Li tε mεn nin Kristo, *u'Fuoñaanm wɔkn' nε ma bo.

²⁸ N'bumu, li tε mεn nin Kristo fεnfennɔ ɲɔ lidaali là u li baa ní, kí n̄n u'ba upaan bo binib ke rí lε wɔ nnɔ tí li ɲmɔbe midum ɲɔ fε la cuo tε u'nun bó.

Uwien ya bumu ɲa ji li teh biere

²⁹ Ni bεn ki ye Kristo yé ugbɛmɔndaan ma nnɔ, bende mεn kí ye unil wà ke teh nà cuube la, u yé Uwien ya buk nε.

3

¹ Liike mεn Baa Uwien yíe tε nɪ tí kpε ma. U yíe tε ki gbien' haali ki tí yin' te u'bumu. Ti mɔnbe ki yé u'bumu nε. *Uɲendun ya nib ɲa bεn tε, kime ba bεn Uwien yé udaan wà. ² N'jɔtiebε, fεnfennɔ wuɔ ti yé Uwien ya bumu nε. Ama ta laan bεn ti lá li te ma bo. Ti nín bεn ki ye Kristo lá li n̄n u'ba upaan bo uyo wà nnɔ, ti li naan wɔn nε, kime ti li lε wɔ, u te tɛn u lí te ma bo nε. ³ Wà ke ɲmɔbe Kristo bo li ya dɛndɛnl la, wa ji ɲmɔbe jɔknt tɛn Kristo ɲa ɲmɔbe jɔknt ma.

⁴ Wà ke teh ibiere la, u wie' yiko nε, kime yiko ya wiem yé ibiere nε. ⁵ Ni bεn ki ye Kristo baa' uɲendun wuu ni wɔ rí gben ibiere nε. Nε biere iba mɔnɔn ɲa te u'ni. ⁶ Wà ke tε nin wɔ la, wa ji teh biere. Wà ke teh ibiere la, wa laa' wɔ, ka bεn wɔ mɔ.

⁷ N'bumu, la cère mεn uba rí tuln nε. Wà ke teh nà cuube la, u yé ugbɛmɔndaan tɛn Kristo yé ugbɛmɔndaan ma nε. ⁸ Wà ke teh ibiere yé usɛnpol yɔ nε, kime usɛnpol yé ubierdaan nε haali tibont ke ya cincinyo. Nεn bo nε Uwien ya Bije baa' uɲendun wuu ni wɔ rí gben usɛnpol ya tɔon.

⁹ Wà ke yé Uwien ya buk ɲa ji li teh biere, kime Uwien ya tetem te u'ni. U yé Uwien ya buk ma nnɔ, wa rí fre kí tien biere. ¹⁰ Wà ke teh nà ɲa cuube, ka yíe u'tɔ la, wa yé Wien ya buk. Nεn nε cèreh bi bɛndeh bà yé Uwien ya bumu nin bà yé usɛnpol yaamu.

Li yíe mεn tɔb

¹¹ Ni là cii' tigber tà haali micincinm nnò tun si: «Tí li yíe táb ne.» ¹² La cère men tí li te ten Kayen. U là yé usenpol ubierò yò ne, ki ku' u'ninje. Be bo ne u ku' wò? U là ku' wò, kime u ya tòn là bre ne, ne u'ninje ye cuube.

¹³ N'yaabe, *uñendun ya nib nen ne la, la cère men nè ní cuo ne yòkm. ¹⁴ Tinbi yíe tí táb Kristo yaab ma nnò ne cère' ti bende' ki ye tí ñen' mikuum ni ki kòn' mifuobm ni. Wà ke ña yíe u'tò la, u bie ki te mikuum ni ne. ¹⁵ Wà ke nen u'tò la, u yé unikul ne. Ne ni ben ki ye limiel là ña ñmàbe ghenm ña te nikul ni. ¹⁶ Nà sò cère' ti bende' miyíem ya tingi: Kristo teke' tinbi ya kuum ne ki kpo'. Ní mən tí m̀ò ní teke tí táb ya kuum ne kí kpo. ¹⁷ Unil ñmàbe lifaal uñendun wuu ni, ki laa' ní p̀re' u'tò, ne wa tuo' wò ní ñukre kí tore wò la, u ñmàbe Uwien ya yíem mila bo? ¹⁸ N'bumu, la cère men tí li yíe táb buñòbu ni, cère men tí li sòn itòn yà wàngèh ki teh ti m̀nbe ki yíe táb.

¹⁹⁻²⁰ Nen ne li cère tí bende kí ye ti p̀e tigbem̀nt bo. Ní yé tí yennaale m̀nən ne biindeh te la, tí yennm d̀o Uwien saan ne, kime Uwien cən' tí yennaale, ki ben tibont ke. ²¹ N'jotiebe, tí yennaale ña biindeh te la, ti ñmàbe midum Uwien saan. ²² Ne ti mie' wò ná ke la, u dienh te nè ne, kime ti boh u'wobl ne ki s̀ngreh u'yennm. ²³ U de' te liwobl là nnò si: tí teke u'Bije *Yesu Kristo kí ji, kí li yíe táb, ten wən *Yesu Kristo take' te ma bo. ²⁴ Wà ke boh Uwien ya wobl la, u te nin Uwien, ne Uwien m̀o te nin wò. U de' te Mifuoñaanm ma nnò ne cère' ti ben ki ye u te nin te.

4

Ni li tien ma kí bende Mifuoñaanm te bà bo

¹ N'jotiebe, la li teknh men binib bà ke lienh ki teh bi ñmàbe *Mifuoñaanm nnò ki jinh, ama ní sekn kí bende kí ye *Mifuoñaanm ne cère' bi lienh kí yaan kí teke be kí ji. Kime bitonnenǹòbonsaknb ji gbe ne uñendun ni. ² Nà sò li cère ní bende binib bà ñmàbe *Uwien ya Fuoñaanm: wà ke lienh ki teh *Yesu Kristo m̀nbe kí baa' uñendun wuu ni nin tinisaalgbenent la, wən ne yé Uwien yò. ³ Wà ke lienh ki teh Kristo ña baa' nin nisaalgbenent la, wa yé Wien yò, u yé Kristo ya nennend yò ne. Ni cii' bi ye Kristo ya nennend li baa ní. Fennennò wuò u baa' uñendun ni ño.

⁴ Ninbi n'bumu, ni yé Uwien yaab ne, ne ki faake' nin *bitonnenǹòbonsaknb nnò, kime *Uwien ya Fuoñaanm mà te ní ni nnò faa kí cən' Kristo ya nennend wà te uñendun ni nnò. ⁵ Ben yé uñendun yaab ne. Nen bo ne bi lienh uñendun ya lenm, ne uñendun ya nib cengeh bi'bo. ⁶ Tinbi ben wən, ti yé Uwien yaab ne. Wà ke ben Uwien ne cengeh tí'bo. Wà ke ña yé Wien yò ña cengeh tí'bo. Nen ne cère' ti bende' *Mifuoñaanm, men mà yé tigbem̀nt nnò te binib bà ni, ki cère' ti bende' usenpol utonnendaan m̀o te binib bà ni.

Miyíem ñeh Uwien saan ne

⁷ N'jotiebe, cère men tí li yíe táb, kime miyíem ñen' Uwien saan ne. Wà ke ñmàbe miyíem la, u yé Uwien ya buk ne, ki ben Uwien. ⁸ Wà ña ñmàbe yíem la, wa ben Wien, kime Uwien yé miyíem ya daan ne. ⁹ Uwien wuən' te u'yíem ma bo sò: u sən' ní u'Bijebaab uñendun wuu ni ño wən bo tí li fuobe ne. ¹⁰ Miyíem nnò si nà sò: na yé tinbi ne yíe Uwien, Uwien ne yíe te, ki sən' ní u'Bije uñendun ni, wò ní lá taa u'ba kí tien lituər̀l kí de Uwien ño wò ní fère te tí'biere.

¹¹ N'jotiebe, Uwien yíe te nnɔ ma nnɔ, nǐ kpe ti'mɔ́ rí li yíe tɔb ne. ¹² Uba ɲa kpele ki laa' Wien. Ti yíe tɔb la, Uwien te nin te ne, ne u'yíem te ti'ni ki tǐ gben'.

¹³ Nà cèrè' ti ben ki ye ti te nin Uwien ne Uwien mɔ te nin te nnɔ si: u de' te *u'Fuoñaanm. ¹⁴ Tinbi laa' Uwien ya Bijɛ, ne ki kundeh imɔn ki teh u'Baa ne sɔn' wɔ ní unɛndun wuu ni, wɔ́ rí lá li yé unɛndun ya nib ya Nɲmienl. ¹⁵ Wà ke lienh ki teh *Yesu yé Uwien ya Bijɛ la, Uwien te nin udaan ne, ne u'mɔ te nin Uwien. ¹⁶ Tinbi ben Uwien yíe te ma bo, ne ki teke' ki jin'.

Uwien yé miyíem ya daan ne. Wà ke ɲmɔbe miyíem la, u te nin Uwien ne, ne Uwien mɔ te nin wɔ. ¹⁷ Nà cèrè' miyíem te ti'ni ki tǐ gben' ɲɔ́ tǐ li ɲmɔbe midum Uwien li bu binib tibuur lidaali là nnɔ si: Kristo te ma bo nnɔ, ti'mɔ́ te nnɔ ne unɛndun wuu ni. ¹⁸ Jɛwaanbu ɲa te yíem ni. Miyíem mà mɔn ki tǐ gben' gbendeh bujɛwaanbu ne. Utudɛre bo ne binib fɛnge. Unil wà fɛnge ɲa laan ɲmɔbe yíem mà mɔn ki tǐ gben'.

¹⁹ Tinbi yíe Uwien, kimɛ wɔn ne kpiɛ' ki yíe' te. ²⁰ Unil lienh ki teh u yíe Uwien, ka yíe u'tɔ la, u yé utonnɛndaan ne. Kimɛ nil ɲa yíe u'tɔ wà u lenh wɔ la, wa rí fre kí ye u yíe Uwien wà wa lenh wɔ. ²¹ *Yesu Kristo de' te liwɔbl là so: unil yíe Uwien la, wɔ́ rí li yíe u'tɔ mɔ.

5

Teke mɛn Uwien ya bijɛ kí jí, kí faake nin unɛndun

¹ Wà ke teke' ki jin' ki ye *Yesu yé Uwien ya Nigɛndke Kristo la, udaan yé Uwien ya buk ne. Wà ke yíe kibuk ya baa la, u yíe u'buk mɔ ne. ² Ti yíe Uwien ki boh u'wɔb la, nen ne wɔngɛh ki teh ti yíe u'bumu. ³ Kimɛ Uwien ya yíem si: tǐ li boh u'wɔb ne. Ne u'wɔb nnɔ ɲa faa. ⁴ Wà ke yé Uwien ya buk ne faakreh nin unɛndun. Ti'tekjim ne cèrɛh ti faakreh nin unɛndun. ⁵ Nɲɛ yé unil wà faakreh nin unɛndun-i? Wɔn si: wà teke' ki jin' ki ye *Yesu yé Uwien ya Bijɛ.

Yesu Kristo ya mɔnkunb

⁶ Wɔn *Yesu Kristo ne baa' ní nin miɲunm nin misɛm*. Na yé u baa' nin miɲunm baba ne, u baa' nin miɲunm nin misɛm ne. *Mifuoñaanm kundeh imɔn, kimɛ mǐ yé imɔn ne. ⁷ Bi te bimɔnkunb bita ne. ⁸ Ben si: Mifuoñaanm nin miɲunm nin misɛm. Ben bita nnɔ ke kpe buɲɔbu ne. ⁹ Ti teknh binib ya mɔnkun la, tǐ li ben kí ye Uwien ya mɔnkun cɛn' binib yu. Uwien ya mɔnkun nnɔ si: u kun' imɔn ki ye *Yesu mɔnbe ki yé u'Bijɛ ne. ¹⁰ Wà teke' Uwien ya Bijɛ ki jin' la, u tuo' Uwien kun' imɔn yà nnɔ ne. Ama wà ɲa teke' Uwien ki jin' la, u yih wɔ utonnɛndaan ne, kimɛ wa teke' Uwien kun' u'Bijɛ bo imɔn yà nnɔ ne ki jin'. ¹¹ Uwien ya mɔnkun nnɔ si: u de' te limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm, ne u'Bijɛ ne yé limiel nnɔ ya daan. ¹² Wà te nin Uwien ya Bijɛ ne ɲmɔbe limiel nnɔ. Wà ɲa te nin Uwien ya Bijɛ ɲa ɲmɔbe lè.

Tigbɛforkaar

¹³ N kele' tigbɛr tuu ke ki de' ne ɲɔ́ ní bɛnde kí ye ninbi bà teke' Uwien ya Bijɛ ki jin' nnɔ, ni ɲmɔbe limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm ne. ¹⁴ Ti ɲmɔbe midum mà Uwien saan si: ti miɛ' wɔ́ nà ke u'yíem bo la, u cɛngɛh ti'bó ne. ¹⁵ Ti ben u cɛngɛh ti'bó ma nnɔ, ti miɛ' wɔ́ nà ke la, ti du ki ye ti laa' nè ɲɔ́.

* 5:6 Yesu Kristo ne baa' ní nin miɲunm nin misɛm ya tingi si: Bi sǐi' wɔ́ Uwien ya ɲunm nin u'kuum ne.

¹⁶ Unil laa' u'to teh ibiere ya ɲa kuuleh la, wɔ ɾi kàare kí de wɔ ɲɔ Uwien ɾi tũre u'fuobm, ni yé ibiere nnɔ ɲa mɔnbe ki kuuleh ne la. Kimɛ ibiere iba te ki kuuleh, ma niireh be ɾi kàare kí de binib bà teh i ya biere. ¹⁷ Itũon yà ke ɲa cuube yé ibiere ne. Ama nà yé ibiere ke ne kuuleh.

¹⁸ Ti ben ki ye wà ke yé Uwien ya buk ɲa ji teh biere, kimɛ Uwien ya Bijɛ gu wɔ, ne usɛnpol ubiero ɲa ɾi fre kí tien wɔ niba. ¹⁹ Ti ben ki ye tinbi yé Uwien ya bumu ne, ki ben mɔ ki ye uɲɛndun ya nib ke te usɛnpol ubiero ya wɔbl ni ne. ²⁰ Ti ben ki ye Uwien ya Bijɛ baa' ki wuɔn' te ti li tien ma kí bende Uwenmɔn ne. Ti te nin Uwenmɔn ne, kí ɱe u'Bijɛ *Yesu Kristo bo. Wɔn ne yé Uwenmɔn, ki yé limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm ya daan.

²¹ N'bumu, liike mɛn ni'yul bo nin ibule ya gbɛr.

Kugbɔnlieku kùà San kɛle' kù nnɔ

Ifuonde

¹ Min ucien, n fuondeh sin ti'naa wà Uwien gènde' ηε nin a'bumu*. N yie ne imònmòn ne. Na yé min baba ne yie ne, binib bà ke ben tigbɛmònt nnɔ mɔ yie ne ne, ² kí ñε tigbɛmònt tà te ti'fɛl ni, ki li tuu ki te ti'ni nnɔ bo.

³ Baa Uwien nin u'Bije *Yesu Kristo ní juoke te, kí muɔ te micɛɛkm, kí de te uyenduɔn ηɔ tí li pɛ tigbɛmònt bo, kí li fuobe miyíem ni.

Li ηmɔbe mɛn tigbɛmònt, kí li yie tɔb

⁴ N laa' a'bumu muba pɛ tigbɛmònt bo tɛn Baa Uwien de' te liwɔbl ma bo nnɔ, ne n'yɛnm sɔnge' kí gbien'. ⁵ Sin ti'naa, fɛnfɛnnɔ n gbáanh ηε ne, cère mɛn tí li yie tɔb. Na yé wɔbfɛnl ne ní kɛle' kí de' ηε, ní yé ti là cii' là haali ucincinyo nnɔ ne. ⁶ Miyíem ya tingi si: tí li fuobe Uwien ya wɔbl ye ma bo ne. Li ya wɔbl ne ni là cii' lè haali ucincinyo nnɔ: «Li fuobe mɛn lí ye ma bo».

⁷ Binib bà tulndeh bi'tɔb yɛbre' uɛndun wuu ni, ki lienh ki teh *Yesu Kristo ηa baa' nin nisaalgbɛnɛnt. Unil teh nnɔ la, u yé wà tulndeh binib ne, kí yé *Kristo ya nɛnnɛnd. ⁸ Liike mɛn ni'yul bo ηɔ ti'tuonl la juore fɛnm. La juore' fɛnm la, ni li lɛ lisuul kí tì gben.

⁹ Wà kɛ taah tibontɔr kí pukndeh Kristo ya wɔknm bó, ka fuobe mɛ ye ma bo la, wa te nin Uwien. Wà fuobe Kristo ya wɔknm ye ma bo la, u tɛ nin Baa Uwien nin u'Bije ne. ¹⁰ Wà baa' ní ni'saan ka tuke mi ya wɔknm la, la teke wɔ mɛn, kí la fuonde wɔ mɔnɔn. ¹¹ Kime wà fuonde' wɔ la, udaan nin wɔn kpaan' iye kí sɔn' u sɔnh itùnbierɛ yà nnɔ nínɔ.

Micɛbm

¹² N ηmɔbe tigber tù yɛbe ní tɔke ne ama ma yie ní kɛle tù gbɔnku ni. N daan ní baa ni'saan, kí lɛ ne, tí tɔke tigber ηɔ kí li ηmɔbe uyɛnsɔnge kí tì gben ne.

¹³ Ti'naa, a'ninse wà Uwien gènde' wɔ nnɔ ya bumu mɔ fuondeh ηε.

* **1:1** Ti'naa nin u'bumu li fre kí ye Kristo ya taanl liba nin lí'nib.

Kugbɔntaaku kua San kele' kù nnɔ

Ifuonde

¹ N'jɔ Gayus, min uciɛn fuondeh ɲɛ. N yíe ɲɛ imànmòn nɛ. ² N'jɔ, n káareh ki teh nè ní li mɔn a'bo isɛn kɛ ni nɛ; á li ɲmɔbe ugbenɛnsɔnge mɔnmɔnm, tɛn a'fuobm mɔn Uwien saan ma bo.

³ Ti'tɔb Kristo yaab biba baa', ki lá tɔke' nni a pɛ tigbɛmànt bo ma bo nin a fuobe tigbɛmànt ni ma bo, nɛ n'yɛnm sɔnge' ki gbien'. ⁴ Nà li cère n'yɛnm ní sɔnge kí tí kende si: ní cii n'bumu pɛ tigbɛmànt ya sɛn bo nɛ.

Bi pèkeh Gayus

⁵ N'jɔ, a pɛ Kristo ya sɛn bo mɔnmɔnm ki teh u'nib nà mɔn nin bi yé bicɛnb ma kɛ nnɔ. ⁶ Bi'mɔ len' Kristo ya taanl yaab saan a yíe binib ma bo. N gbáanh ɲɛ nɛ, li toreh bɛ bi'sencɛn ni Uwien yíe ma bo. ⁷ Kimɛ bi cuonh ki sɔnh Kristo ya tuonl nɛ ka teknh niba bà ɲa pɛ Wien bo saan. ⁸ Nɛn bo, ní kpe tinbi nɛ ní li toreh bi ya nib, ɲɔ tinbi nin bɛn ní taan kí li tɔkeh binib tigbɛmànt.

Diotrefnin Demetriyus ya gber

⁹ N là kele' tigbɛr tuba ki de' Kristo ya taanl yaab. Ama Diotref wà yíe wɔ ní li yé ní'ke ya sɛnlier nnɔ ɲa tɔnge tí'gber. ¹⁰ Nɛn bo nɛ n baa' ní la, n li tɔke u teh nà kɛ nnɔ. Nɛn si: u lienh tí'bo tigbɛbiert tà kɛ nnɔ. U tien' nɛn kɛ ki ye nà sɔnge' u'yɛnm. Ti'tɔb Kristo yaab baa' la, wa teknh bɛ, nɛ bà mɔ yíe bɛ ní teke bɛ la, u piendeh bɛ, ki ɲuɔh bɛ Kristo ya taanl ni.

¹¹ N'jɔ Gayus, la tɔkre bà teh nà bre; ama bà teh nà mɔn, kimɛ wà kɛ teh nà mɔn yé Uwien yɔ nɛ. Wà mɔ kɛ teh nà bre ɲa bɛn Wien.

¹² Demetriyus wɔn, binib kɛ pèkeh wɔ nɛ. U pɛ tigbɛmànt tà bo nnɔ mɔ wɔngɛh ki teh u yé unil nɛ. Ti'mɔ pèkeh wɔ nɛ, nɛ a bɛn ki ye ti pèkeh wɔ ma nnɔ ní yé imàn nɛ.

Micɛbm

¹³ N ɲmɔbe tigbɛr tù yɛbe ní tɔke ɲɛ ama ma yíe ní kele tù gbɔnku ni. ¹⁴ N daan ki ye ní pukn' waamu la, n li lɛ ɲɛ, tí tɔke tigbɛr.

¹⁵ Uwien ní de ɲɛ uyɛnduɔn.

A'jɔtieb fuondeh ɲɛ. A'mɔ ní fuonde tí'yaab kɛ jeje kí de tɛ.

Kugbɔnku kua Sud kele' kù nnɔ Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Kugbɔnku kuu te ki de' Kristo yaab ke ne. Ku'maam neke Pier kele' kulieku kua nnɔ ne. Kugbɔnku kuu ya gber mɔh nin bitonnennɔbɔnsɔknɔ ya tonnɛnku nin bi'tetefɛnfɛnm ne (migiɔirm 6-13; 2 Pi iyul 2).

Wà kele' kugbɔnku kuu nnɔ taah Kujɔtiekpaaqu ya gbɔnku ya gber ne, ki n̄endeh miwɔknm len ki wɔknh u'yo ya nib. U liebe' ki taah Sufmbɛ ya gbɔnt tuba mɔ ya gber ki kieh u'gbɔnku ni. Ama tigbɔnt nnɔ tun ɲa te Uwien ya gbɔnku ni (migiɔirm 9, 14, 15).

U taah in̄ɔbon yà cɔkreh ne ki tɔkeh Uwien li dɛre bà yie' u'yiem ya gber ya tub ma bo (migiɔirm 3-13). Ama u liebe' ki tɔke' mɔ ki ye n̄i kpe be ɲ muɔ be micɛɛkm ne ki tore be ɲɔ be ɲ n̄e Uwien li dɛre binib ya tub ma nnɔ ni (migiɔirm 22-23). Sud kele' u'gbɔnku ni ubenpiebe ya gber la, u yie wɔ ɲ pien nà bre nin kinunbɔnk ne. U ya benpiebe ɲa bereh ama u ɲmiendeh ne.

Ifuonde

¹ Min Sud, n yé *Yesu Kristo ya tonsɔnl ne, ki yé Saak ya ninje. Min ne kieh kugbɔnku kuu ɲ de ninbi bà Baa Uwien yin' ne, ki yie ne, ki cɛre' *Yesu Kristo gu ne nnɔ. ² Uwien ɲ li tuu ki muɔh ne micɛɛkm, ki de ne uyɛnduɔn kí gbien, kí li yie ne cɛɛn.

Uwien li dɛre bà wɔknh nà ɲa kpe sɛn ya tub

³ N'jɔtieɛ, n'fɛnm là ton ɲ kele kugbɔnku kí tɔke ne miɲmienm mà yé ti'ke yaam nnɔ ya gber ne. Ama fɛnfɛnnɔ n laa' n̄i yé n'bo liwɔbl ne ɲ kele kí de ne kí cɛre ni'fèl ɲ li co ɲɔ ní mɔ Uwien tɔke' u'yaab mitekjim ya gber tà bolm miba kpein nnɔ bo. ⁴ Kimɛ binib biba lɔnbe' ki kɔn' ni'ni, ki yé bibiɛrdɛnb, ki sikreh ti'Wien ya juokm ya gber ya tingi ɲɔ be ɲ fre kí li teh bi'sɔnsɔndl ne. Bi wie' *Yesu Kristo wà yé ti'Wɔnwɔknbaab, ki yé ti'Yonbdaan nnɔ ya gber. Ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni haali uyo ɲɔ ki ye Uwien li dɛre bi'tub.

⁵ Ni ben n li tɔke ne nà ke nnɔ mɔnmɔnm. Nin ni ben ma ke nnɔ n yie ɲ tiere ne kí ye Yonbdaan là ɲmien' Israyel yaab Esipt ni ne. Ni ya puoli bó ne u gben' bi'ni bà ɲa teke' wɔ ki jin' nnɔ ya gber.

⁶ Tiere mɛn Uwien ya tondb bà là dɔan' Uwien sien' be nà saan, ki siere' ki dɔan' bi'kɔnkuɔn nnɔ ya gber. Uwien lɔle' be ne, be ɲ li tuu kí lùo, kí li te kubùoku kua n̄o ka ɲmɔbe bien, ki biike ni, ki gu tibuur ya wengbiin ya daali. ⁷ Liebe kí tiere mɛn Sodɔm nin Gomɔr ya du nin idutɔ yà kpieke yí nnɔ ya nib là tien' lisɔnsɔndl ten bitondb nnɔ ma nnɔ ya gber. Bi tien' lisɔnsɔndl n̄i tí kende' haali ki ji tí nuunh be ɲ li duɔndeh nin tibont tà nin nisaal ɲa te*. Uwien là dɛre' bi'tub, ki kuɔn' be umu wà ɲa ɲ kpiin ni. Nɛn ne wɔngeh nà lá li tu bibiɛrdɛnb.

⁸ Bibiɛrdɛnb nnɔ mɔ teh ten ben ne. Bi pe bi'deknt bo ne ki sɔnh itùon ya kuɔndeh bi'tiɛma gbɛnɛnt tɔjɔknt, ki yindeh Uwien ya yonbdɛnt, ki sukreh nà ke ɲmɔbe ukpieke paaki bó. ⁹ Uwien ya tondb ya cien Misɛl mɔnɔn nin

* 1:7 Tibont tà nin nisaal ɲa te ya tingi te bolm mile bo ne: Uwien ya tondb bii tiwent.

*usenpol là kòngh uyo wà Moyis ya gbenent bo nnò wa là tuo' ki suke' ki biin' wò ama u là tòke' wò ki ye: «Yonbdaan ní dèrè a'tub» baba nɛ. ¹⁰ Ama bibierdɛnb nnò bɛn wòn, bi sukreh ba bɛn nà nɛ, ki te tɛn ipiɛ, ki maaleh ki teh bi bɛn nà nnò mənən tulndeh bɛ ki joh nɛ. ¹¹ Ní bre bi'bo, kime' bi kpɛn' Kayɛn là kpɛn' usen wà nnò nɛ. Bi taa' bi'ba ki de' ilike ya nuunm nɛ ki tùrè' tɛn Balam, ki yíe' Uwien ya ñòbu bó tɛn Kore là yíe' ma bo, nɛ ki kpo'. ¹² Ninbi Kristo yaab taan' ní ji tijier la, bi saake ni'ni tɛn tijoknt nɛ ki saah ni'jiejin, ki jinh fuɔlfuɔl, fɛ ɲa ɲmòbe bɛ, ki maaleh bɛn baba bó. Bi te tɛn utaa wà yin' ki bònɔde' ki juore' nin kutafaaku ka nii' nɛ; ki te tɛn isiin yà ɲa lùonh haali i'lònlùonyo mənən, ki kpikre' ki lu', ki kpo' kɛkɛ nɛ. ¹³ Bi sòngh ife ya tùon nɛ ki joh tɛn miñunciɛnm ya ñungbegbel teh kujujuku miñunm ya gbɛ ma bo, ki te tɛn inmaabii yà cuonh ka ɲmòbe ì joh nà bó. Uwien bonde' mifɛnm ki ble' bɛ licinñunl ni bɛ ní li te len uyo wà ɲa ɲmòbe gbenm.

¹⁴ Enòk, wà là yé ti'yaaje nlole bo kí cin Adam ya bùol nnò, là sòkn' Uwien li tien bibierdɛnb nnò ma bo ki ye: «Li cengeh mɛn, Yonbdaan nin u'tondb turbɛnm li baa ¹⁵ kí lá bu binib kɛ tibuur; tibuur ní cuo bibierdɛnb kɛ, bi sòn' itùonbiɛrɛ yà kɛ nnò nin bi len' u'bo imɛbil yà kɛ nnò bo.»

¹⁶ Bi yé binib bà ɲulnh uyo kɛ nɛ, nɛ bonn kɛ bonn ɲa dèkreh bɛn. Bi pɛ bi'yɛnm yíe nà bo nɛ, ki lienh nin tigbengt, ki tòkeh binib tiñɔɲmaagbɛr, ki nuunh bɛ ní jonde bi'bo.

Igbiere

¹⁷ N'jotiebɛ, ninbi bɛn wòn, tiere mɛn ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya tondb là juo' ki tòke' nɛ tigbɛr tà nnò. ¹⁸ Bi là tòke' nɛ ki ye: ufɔfɔryo binib lá li lè nɛ, kí li pɛ bi'yɛnm yíe nà bo, ka ní li boh Wien. ¹⁹ Bɛn nɛ boreh binib, ki pɛ unisaal yíe nà bo, ka ɲmòbe *Fuoñaanm.

²⁰ N'jotiebɛ, ninbi bɛn wòn, ni teke' Uwien ya gbɛñaant tà nnò, ní mɛn tun bo kí li joh inun bó, kí li kàareh wò *Mifuoñaanm ya tuòm bo, ²¹ kí li tuu ki te Uwien ya yíem ni, ki gu ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ní de nɛ limiel là ɲa ɲmòbe gbenm u'nimònt bo.

²² Binib bà maaleh milele nnò, muò mɛn bɛ micɛɛɛkm. ²³ Bitòb mò te ní ñɛn bɛ umu ni bɛ ní ɲmɛrɛ. Ní muò bitòb mò micɛɛɛkm ama kí li dèkreh ni'ba, ki la miɛkeh bi'wɛngolkaar mənən, kime' bi'tùon nnò kuòn' tu'mò tijoknt ɲa.

Li pèkeh mɛn Uwien

²⁴ Uwien nɛ yé wà li fre kí li gu nɛ ni la lu' sɛn kɛ sɛn ni, ki li cèrɛ ní sere wòn wà ɲmòbe ukpiɛke ya nun bó, kí li tuu ki ɲmòbe uyɛnsonge, ki la ɲmòbe biil. ²⁵ Wòn wà yé Uwenbaabe, ki yé ti'Nmiɛnl kí ñɛ ti'Yonbdaan *Yesu Kristo bo nnò si ukpiɛke nin uyɛbn nin mituòm nin ufaa tibont kɛ bo uyo wà gɛbre' nin fɛnfennò wuò nin uyo kɛ. Ami.

Mikpiirm

Nà wəngəh kugbənku kuu te ma bo

Bi ke'le' kugbənku kuu nə uyo wə bi là jəndeh Kristo yaab ki gbiekeh nɛ. Erom ya bɛrb là yie bɛ rí li pukeh bɛ ten bi yé iwien nɛ. Kristo yaab biba là tuo' ki jənde' bi'tekjim bo, ama bitəb ɲa là laa' fɛl ki jənde' bi'tekjim bo.

Tinennent nin tijinjint nɛ yɛbe kugbənku ku'ni. Tà yɛbe ɲen' ní Kujotiekpaaku ya gbənku ni nɛ. Inənbɛ nin misiem mə te ku'ni, ama nà kɛ ɲməbe ní ye nɛ rí ye bə nɛ. Nà teh nà bre kɛ taan' ki te miɲuncienm ni nɛ, nɛ utunwien nɛ yé nà kɛ bre ya nennɛku.

Kugbənku kuu gbiire' ibəkcɛncien ile nɛ nin kugbənku bugbɛn ya tondm ya gɛr.

Libəkkpiɛkl ni (1:1–3:22) bi lienh Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinɛnm ni nnə ya gɛr nɛ.

Libəkliel ni (iyul 4–20) wə ke'le' kù nnə laa' tibont nnə kɛ tideknt yaam nɛ. U wuən' ki ye Yesu Kristo nɛ yé Uwien ya Pebuk ki yé limiel ya daan ki ɲməbe mituəm tibont kɛ bo.

Iyul 21–22 təkɛh Uwien yie wə rí ɲen tibonfɛnt tà nnə ya gɛr nɛ.

¹ Tigbɛr tà te kugbənku kuu ni nə yé tigbɛbəlkaar tà Uwien təkɛ *Yesu Kristo wə rí kpiire tù kí təkɛ u'tonsənb tibont tà li tien na rí taande* nɛ. Nɛ *Yesu sən' Uwien ya tond wə rí tì təkɛ u'tonsənl San tigbɛr nnə. ² San laa' tibont tà kɛ nnə u kun' imən ki ye *Yesu Kristo nɛ wuən' wə tù, nɛ tù yé Uwien ya gɛr nɛ. ³ Tigbɛr tà te kugbənku kuu ni nə ɲen' Uwien saan nɛ. Unil wə kàanh tù binib ya nun bó nin bə cengeh tù ki boh tù nnə, Uwien ya mən m te bi'bo, kimɛ uyo wə ni'kɛ li tien nnə nɛkn' ní ɲə.

San fuondɛh Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinɛnm ni

⁴ Min San nɛ ke'le' kugbənku kuu ki de' *Kristo ya táan ilole yà te Asi ya tinɛnm ni nnə. Uwien wə là te, ki biɛ ki te, ki we ní nnə nin u'Fuoɲaanm† mà te u'berbiek saan nnə rí juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduən. ⁵ *Yesu Kristo wə yé umənkunmən, ki kpiɛ' ki mɛkre' bitenkpiib ni, ki yé uɲɛndun wuu ya bɛrb ya cien nnə mə rí juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduən.

U yie tɛ, nɛ ki taa' u'ba ki tien' lituərl, ki ɲen' tɛ ti'biere ni,

⁶ ki tien' tɛ bibɛrb Uwien ya bɛl ni, ki cɛrɛ' ti yé u'Baa Uwien ya tətúrkəab. Wən si ukpiɛke nin mituəm uyo kɛ. Ami.

⁷ Liike mɛn, u te titɛwəlgbənt ni ki we ní.

Unil kɛ ya nun li lɛ wə, bə là cəkɛ' wə likpaanl nnə mənən li lɛ wə, wən bo nɛ inibol yà kɛ te utingbɛn bo nə li muəh ki kpiɛndɛh.

Ní yé imən nɛ. Ami.

⁸ Yonbdaan Uwien ye:

«Min nɛ yé micincinm nin migbenm.»

Wən nɛ yé wə là te, ki biɛ ki te, ki we ní, ki yé mituəm kɛ ya daan.

* **1:1** Na rí taande ya ciim te bolm mile bo nɛ: Nà li tien itáan yie bo bii nà ɲa ɲməbe pɛrm.

† **1:4** Bi lɛbre' inəbon yà ki ye u'Fuoɲaanm nnə; i ke'le' Gɛrkmbɛ ya lenm ni ki ye: Tibont tulole tà te Uwien ya berbiek saan nnə nɛ.

San laa' Yesu tideknt yaam

⁹ Min San n yé ni'ninjé nɛ. Min nin ninbi taan' ki jin' ijend, ki ηmabe kuminku *Yesu bo, ki taan' ki yé biberb Uwien ya bɛl ni. Uwien ya gber nin n kundeh imɔn *Yesu bo ma nnɔ, nɛ bi là taa' nni ki jon' lidekl là bi yih là Patmos nnɔ bo. ¹⁰ Yonbdaan ya daali, *Mifuoŋaanm taa' nni, nɛ n cii' uniɛke uba bó u giere' ufaa bo n'puoli bó tɛn linatunl ¹¹ ki ye: «Kele a laa' ná kugbɔnku ni, kí taa kù kí sɔn kí tí de *Kristo ya táan ilole yá te Asi ya tinfɛnm ya du ilole ni nnɔ. Idu nnɔ si: Efɛs nin Siminn nin Pegam nin Tiyatiir nin Sadɛs nin Filadɛlfi nin Lawodise.»

¹² N jiebe' rí liike udaan wá lienh nni. N jiebe' ma nnɔ nɛ ki laa' miñɔkm ya fr ilole, ¹³ ki laa' niba ifr nnɔ ya siik ni nì naan unisaal, ki guo liliɛfɔfɔkrl, ki buobe miñɔkm ya ningbɛnl u'siik ni. ¹⁴ U'yur p̄ien kponkpon tɛn tikunkunt, nɛ u'nun muɔreh tɛn umupien. ¹⁵ U'táan windeh tɛn kukurku kúa faa bi pule' kù umu ni kù mónde', nɛ u'niɛke mɔ tuoreh tɛn miñunciɛnm nɛ fuh. ¹⁶ U ηuuke iŋmaabii ilole u'nɔjie bó, nɛ kijusiek ká fenbe ki ηmɛ ikɛle kɛ ile nɔreh ki ñɛh u'ñɔbu ni. U'nun bó muɔreh tɛn liwenyul ya wien nɛ. ¹⁷ N laa' wɔ uyo wá nnɔ, nɛ ki lu' u'nintuɔli ki naan utɛnkpii. Nɛ u taa' u'nɔjie ki mɛ' nni, ki tɔke' nni ki ye: «La sɛn jɛwaanbu. Min nɛ yé ukpiɛk nin ufɔrke, ¹⁸ ki yé wá fuobe. N là kpo' nɛ, ama fɛnfɛnnɔ n fuobe nɛ uyo kɛ, ki ηmabe mituɔm mikuum nin kutɛnkpii kɛ bo. ¹⁹ Nɛn bo, kele a laa' ná, nɛn si: ná teh fɛnfɛnnɔ wuɔ nɔ nin ná lá li tien. ²⁰ A laa' iŋmaabii ilole yá n'ɔjie bó nnɔ nin miñɔkm ya fr ilole yá nnɔ yé tibont tá ya tingi buɔ nɛ. Tu'tingi si: iŋmaabii ilole nnɔ yé Uwien ya tondb bà gu Kristo ya táan ilole nnɔ nɛ†. Ifr ilole nnɔ mɔ yé Kristo ya táan ilole nnɔ nɛ.»

2

Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Efɛs ya du ni nnɔ

¹ «Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Efɛs ya du ni nnɔ ya ciɛn kí ye wá ηuuke iŋmaabii ilole u'nɔjie bó, ki cuonh miñɔkm ya fr ilole ya siik ni nnɔ, nɛ len' ki ye: ² «N bɛn a sɔnh itùon yá, ki bɛn a ñikndeh ma bo, ki ηmabe kuminku, ki bɛn ki ye ηa toh bibiɛrdɛnb ya ñɔbu bó. N bɛn ki ye a sekn' binib bà yih bi'ba n'tondb ηɔ ka yé bɛ nnɔ, ki bɛnde' ki ye bi yé bitonnɛndɛnb nɛ. ³ A ηmabe kuminku, ki jin' ijend n'bo, a'fɛl ηa wɔre', ⁴ ama n li kɔn nin ηɛ nibonn niba bo nɛ, kime ηa ji yíe nni tɛn a là cin' ki yíe nni ma bo. ⁵ Tiɛre a là cin' ki ηmabe miyɛm mà ki yaan ki lu' nnɔ bó. Lɛbre a'tetɛm kí liɛbe kí li sɔnh a là cin' ki sɔnh itùon yá nnɔ, nnɔ ηa rí la, n li baa a'saan kí lá yuure a'frl li'sensienbuol. ⁶ Ama a ηmabe kupɛnpɛku nibonn niba bo nɛ, kime a nɛn Nikola ya cɛkl ya nib* ya tùon tɛn n'mɔ nɛn yé ma bo nɛ.

⁷ «Wá ηmabe litubl la, wɔ rí cii *Mifuoŋaanm tɔkeh Kristo ya táan ki teh bà. Wá kɛ mɔn' ki faake' la, n li cɛbe wɔ, wɔ rí mɔ busubu bùa te Uwien den ki dienh limiel nnɔ ya bi.»

Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Siminn ya du ni nnɔ

⁸ «Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Siminn ya du ni nnɔ ya ciɛn kí ye wá yé ukpiɛk nin ufɔrke, kí là kpo' kí mɛkre' bitɛnkpiib ni nnɔ nɛ len'

† 1:20 Bi li fre kí lɛbre Uwien ya tondb bà gu Kristo ya táan ilole nnɔ kí ye Kristo ya táan ilole nnɔ ya ciɛn mɔ. * 2:6 Kugbɔnku kuu baba nɛ lienh Nikola ya cɛkl ya nib bó. Licɛkl nnɔ là wɔknh miwɔknm mà ηa kpe sɛn nɛ. Nil ηa cinbe kí bɛn miwɔknm nnɔ ya tingi.

ki ye: ⁹ «N ben bi jèndeh ne ijend ya nin ni'jiint, ama ni nín yé bifáadeɛnɛ ne. N ben binib bá yih bi'ba *Sufmbe ka nín ji kpe ben *Sufmbe ya sen nno sukreh ne isuk ya. Bi yé *Satan ya taanl yaab ne. ¹⁰ La fenge men ni li ji ijend ya. Ni ben-ii! Usenpol li biike ne kí cère be ní pekɛn ni'ni biba. Bi li jènde ne kí tí baa iwien piik. Bi li ku ne mənən la, li pe men n'bo. N li su ne limiel là ɲa ɲmabe gbenm.

¹¹ «Wà ɲmabe litubl la, wə ní cii *Mifuoñaanm təkhe Kristo ya táan ki teh bá. Wà ke mən' ki faake' la, wa ní kpo kí lere†.»

Kele kugbɔnku ki de Kristo ya taanl là te Pegam ya du ni nno

¹² «Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Pegam ya du ni nno ya cien kí ye wà ɲmabe kijusiek kí fenbe kí ɲme ikele ke ile nno ne len' kí ye: ¹³ «N ben a kə ná saan nno, *Satan ya berbiek mə te nen saan ne. Bi là ku' n'mənkunmən Antipas ni'du ni ne. *Satan kə wun ni ne. Haali u ya yo mənən ɲa wíe' a'tekjim, a juore' kí pe n'bo ne. ¹⁴ Ama n li kən nin ɲe nibonwawaann niba bo ne, kime ni'ni biba pe Balam ya wəknm bo ne. Wən ne là gbiere' Balak u li tien ma kí tuln Israyel *yaab be ní ɲmən titətuərnənt, kí tien lisənsəndl. ¹⁵ Nikola ya cekl ya nib mə wəknh mi ya wəknbaabm ne, ne ni'ni bi'ba pe mi'bo. ¹⁶ Nən bo, lèbre a'tetem, nno ɲa ní la, n li baa a'saan ná ní taande, kí taa kijusiek kà te n'ɲəbu ni nno kí tə nin binib nno butəbu.

¹⁷ «Wà ɲmabe litubl la, wə ní cii *Mifuoñaanm təkhe Kristo ya táan ki teh bá.

«Wà ke mən' ki faake' la, n li de wə tijier tà buə bi yih tù *mann‡ nno, kí de wə litenpenpienl liba bi kele' li'bo liyefèn. Wà teke' litenl nno baba ɲa ní la, uba ɲa ben liyel nno.»

Kele kugbɔnku ki de Kristo ya taanl là te Tiyatiir ya du ni nno

¹⁸ «Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Tiyatiir ya du ni nno ya cien kí ye Uwien ya Bijɛ wà ya nun muəreh ten umupien, u'taan windeh ten kukurku kua faa bi pule' kù umu ni kù mónde' nno, ne len' kí ye: ¹⁹ «N ben a sənɲh itùon ya nin a ɲmabe miyiem mà, kí ben a ɲmabe mitekjim mà, kí ben a toreh binib ma bo nin a ɲmabe kuminku kua. Fənfənnə a sənɲh itùon ya yebe kí cən' mikpiekm ye. ²⁰ Ama n li kən nin ɲe nibonn niba bo ne, kime a cère' Sesabel§, upii wà yih u'ba *Uwien ya ɲəbonsəknl nno tulndeh n'tonsənb kí wəknh be be ní li teh lisənsəndl, kí li ɲmənɲh titətuərnənt. ²¹ N de' wə libənl wə ní lèbre u'tetem, ama wa yie wə ní lèbre u'tetem kí wíe u'sənsəndl nno. ²² Nən bo, wən nin binib bá pe u'bo kí teh lisənsəndl nno ɲa lèbre' bi'tetem kí daan' itùon nno la, n li cère be ní ji ijend kí gbien, ²³ kí cère bá pe u'bo nno ní kpo ɲə Kristo ya táan ke ní bende kí ye min ne ben ná te unisaal ya fəl ni. N li jiin ni'ni wà ke u'tuon kpe ma bo ne.

²⁴ «Ninbi bá te Tiyatiir ya du ni, ka pe Sesabel ya wəknm bo, ka ben bi nendeh kí yih ná «*Satan ya bonbəlkaar nno», n təkhe ninbi ne kí teh ma ní wəbn ne kí de ne tuktəl kí pukn. ²⁵ Ama li ɲuuke men ni ɲmabe ná nno mənəmən kí tí baa lidaali là n li baa ní. ²⁶ Wà mən' ki faake', kí pe n'tuon bo kí tí fore' la, n li de wə ticiənt inibol ke bo, ²⁷ wə ní li ɲuuke be nin ufaa, kí la ɲmabe nunsənge bi'bo, kí niin be be ní tí we ten isən. ²⁸ N'Baa

† 2:11 Kí kpo kí lere ya tingí si: kí li tuu kí te umu wà ɲa ní kpiin ni kí lèbreh ne. Liike 21:8.

‡ 2:17 Mann yé tijier tà Uwien là de' tù Israyel yaab kupenpelku ni nno ne. Mann wà buə li fre kí li yé tijier tà Uwien dienɲh tù binib kí nɛ Yesu Kristo bo. Liike San 6:49-51. § 2:20 Níe saan bi ye Sesabel ma nno, bi niireh unil wà yie Uwien ya ɲəbu bó ne.

de' nni mituəm ma nnə n'mə li cère wà mən' ki faake' rí li windeh ten litenɲenɲmaasel nɛ*.

29 «Wà ɲməbe litubl la, wə rí cii *Mifuoñaanm təkheh Kristo ya táan ki teh bà.» »

3

Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Sadɛs ya du ni nnə

1 «Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Sadɛs ya du ni nnə ya cien kí ye wà likeh Uwien ya Fuoñaanm*, ki ɲuuke inɲaabii ilole nnə nɛ len' ki ye: «N ben a sɔnh itùon yà. Binib lienh ki teh a fuobe nɛ ama a kpo' ɲə. 2 La gɔh, gore ɲə bà ya tekjim benh mè rí gben nnə la tonde, kimɛ n laa' a'tùon ɲa mən ki gben' n'Wien ya nun bó. 3 Nɛn bo, tiere bi là wəkn' ɲɛ miwəknm mà nnə bó nin a là cii' mè ma bo. Li ɲuuke mè, kí lèbre a'tetem ki la gɔh. A gɔh la, n li baa a'saan ten unasu nɛ, ɲa rí bende uyo wà n li baa ní. 4 Ama a'nib biba te Sadɛs ya du ni, ka kuən' bi'ba jəkn̄t. Ben nɛ li təkhe nin nni kí li guo tikpɛlcɛpenpien̄t, kimɛ bi kɛ nnə nɛ. 5 Nnə nɛ wà mən' ki faake' li gole tikpɛlcɛpenpien̄t. Ma rí ɲmire u'yel limiel ya gbɔnku ni fiebu. N li len n'Baa Uwien nin u'tondb ya nun bó kí ye u yé n'yə nɛ.

6 «Wà ɲməbe litubl la, wə rí cii *Mifuoñaanm təkheh Kristo ya táan ki teh bà.» »

Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Filadɛlfi ya du ni nnə

7 «Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Filadɛlfi ya du ni nnə ya cien kí ye wà yé uñaan, ki yé ugbɛmɔndaan, ki ɲməbe *Dafid ya dupien, ki piire' bunañɔbu la, uba ɲa rí fre kí piin bù, u tí piin' mɔ la, uba ɲa rí fre kí piire nnə, nɛ len' ki ye:

8 «N ben a sɔnh itùon yà, ki ben ki ye a'tuəm ɲa yɛbe. Nin nɛn kɛ a ɲuuke n'gber, ka ye ɲa ben nni. Nɛn bo nɛ n piire' ɲɛ bunañɔbu ki yaan', uba ɲa rí fre kí piin bù. 9 Liike-a! N li cèbe ɲɛ *Satan ya taanl yaab. Bi nɛndeh ki teh bi yé *Sufmbɛ nɛ ka yé. N li wəbn bɛ ɛ rí baa kí lá gbaan a'nintuəli, kí bende kí ye n yíe ɲɛ. 10 A juore' ki ɲməbe kuminku kua n là ye á li ɲməbe kù nnə ma nnə, n'mə li lèkn a'bo ijend yà li baa utingben ya nib kɛ bo kí biike bɛ nnə ya yo. 11 N li baa ní na rí taande. Li ɲuuke a ɲməbe nà nnə kenken ɲə uba la lá teke a'suul. 12 Wà kɛ mən' ki faake' la, n li cère wə rí li yé unikpɛkpiɛk n'Wien ya duku ni. Wa ji li nɛ len fiebu. N li cère wə rí li yé n'Wien yə, kí lɛ n'kpikɛ, kí li ɲməbe n'yefɛnl, kí li yé n'Wien ya du Yerusalemfaan wà li nɛ u'saan paaki bó kí jiiire ní nnə ya nil.

13 «Wà ɲməbe litubl la, wə rí cii *Mifuoñaanm təkheh Kristo ya táan ki teh bà.» »

Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Lawodise ya du ni nnə

14 «Kele kugbɔnku kí de Kristo ya taanl là te Lawodise ya du ni nnə ya cien kí ye bi yih wà «Ami», u yé umɔnkunmɔn, ki yé ugbɛmɔndaan, ki yé Uwien cère' wà n̄en' tibont kɛ nnə, nɛ len' ki ye: 15 «N ben a sɔnh itùon yà, ki ben ki ye ɲa sɔnge, ka ton mɔ; a bi li fre kí li sɔnge bii kí li ton. 16 Ama

* 2:28 Bi ye litenɲenɲmaasel la, bi niireh Yesu Kristo nɛ. Liike 2 Pier 1:19. * 3:1 Liike 1:4.

ɲa ton, ka sɔŋge mɔ, a te mɛlmɛl nɛ. Nɛn bo nɛ n li sii ɲɛ. ¹⁷ A lienh ki teh a yé ufaadaan nɛ, ki laa' lifaal li yebe, bonn ɲa pɔrɛ' ɲɛ, ka bɛn ki ye a yé ucɛɛkdaan, ki yé unɛndaan, ki yé ujuɔn, ki se licɛnkpɛnlonlonl. ¹⁸ Nɛn bo nɛ n gbierɛh ɲɛ á dɛ n'saan miñɔkm mà bi donde' mɛ umu ni mi windeh ɲɔ ki li yé ufaadaan, kí dɛ n'saan tikpɛlcɛpient kí gole ɲɔ bi la lɛ a'fɛ. Kí dɛ n'saan minunkpɔm kí tien a'nun kí likre. ¹⁹ N yíe bà kɛ nnɔ, n gbierɛh bɛ nɛ ki diɛh bi'tub. Nɛn bo, cɛrɛ' a'nun rí li mɔn á lɛbre a'tetem. ²⁰ Liike mɛn, n se bunañɔbu ni nɛ ki baaandeh. Wà kɛ cii' n'bó ki pñire' la, n li kɔ u'den min nin wɔ rí taan kí ji. ²¹ Wà kɛ mɔn' ki faake' la, n li de wɔ usɛn, wɔn rí kɛlɛ kibɛrbiek bo n'yaak saan, tɛn n'mɔ mɔn' ki faake' ma, ki kɛlɛ' kibɛrbiek bo n'Baa Uwien yaak saan nnɔ.

²² «Wà ɲmɔbe litubl la, wɔ rí cii' *Mifuoñaanm tɔkeh Kristo ya táan ki teh bà.»

4

San laa' Uwien ya bɛrbiek tideknt yaam

¹ Ni ya puoli bó nɛ n laa' tideknt yaam bunañɔbu buba yɛ paaki bó, nɛ n bi cii' udaan wà ya nieke bó mikpiɛkm nnɔ giere' ufaa bo tɛn linatunl ki ye: «Dùo ní rí wuɔn ɲɛ ná we ní nɛ rí tien.» ² I ya táan bo nɛ *Mifuoñaanm taa' nni, nɛ n laa' kibɛrbiek kiba se paaki bó, uba kɛ ki'bo. ³ Wà kɛ ki'bo nnɔ windeh tɛn itɛn yá bi yih yè jaspi nin saduwann i'daaku faa* nnɔ nɛ. Kugɔnguɔku kuba guɔn' ki linde' kibɛrbiek nnɔ ki windeh tɛn litɛnl là bi yih lè emolod † nnɔ. ⁴ Mubɛrbiɛmu pile nin munan mɔ se ki guɔn' kè. Biciɛnb pile nin binan mɔ kɛ mubɛrbiɛmu nnɔ bo, ki guo tiwɛnpɛnpient, ki kpiɛ miñɔkm ya yukpiɛkpiɛ. ⁵ Kibɛrbiek nnɔ ya bùol muɔrɛh piɛbpiɛb tɛn utɛmɛknde. Kuwaaku mɔ ñɛh ki'saan tɛn utaa nɛ tengɛh. Timucincint tulole te ki'nun bó tùoo. Timucincint nnɔ yé Uwien ya Fuoñaanm ‡ nɛ. ⁶ Kibɛrbiek nnɔ ya nun bó ní naan miñunciɛnm nɛ, ki wien tein ki likɛh ki càarɛh tɛn lidingl.

Tiwɛnfuobt tunan nɛ guɔn' kibɛrbiek nnɔ siik ni. Tu'nun bó nin tu'puoli kɛ yé inunbii nɛ ñɛin. ⁷ Kiwɛnkpɛk naan ucind nɛ, kiliek naan unajɛ, kitaak ya nun bó naan unil ya nun bó, nnan naan ukaab nɛ laanh. ⁸ Tiwɛnfuobt tunan nnɔ kɛ ɲmɔbe ifiɛbe iloluob nɛ, ki ɲmɔbe inun ifiɛbe nnɔ bo ñɛin, paaki nin tingi kɛ. Nɔnku nin wien ni tù tuu ki gɛh iyuon nɛ ki teh:

«Uñaan, uñaan, uñaan,

Yonbdaan Uwien mituɔm kɛ ya daan nɛ yé uñaan.

Wɔn nɛ là te, ki biɛ ki te, ki we ní mɔ.»

⁹ Uyo kɛ tiwɛnt nnɔ gɛh iyuon nɛ ki kpiɛkɛrɛh wà kɛ kibɛrbiek bo nnɔ, ki ñɛngɛh wɔ, ki faarɛh wɔn wà fuobe uyo kɛ nnɔ. Tù gɛh uyo wà la, ¹⁰ biciɛnb pile nin binan nnɔ gbaandeh wà kɛ kibɛrbiek bo nnɔ ya nun bó ki pukeh wɔ, ki kpiɛkɛrɛh wɔn wà fuobe uyo kɛ nnɔ, ki kpɛrɛh bi'yukpɛkpiɛ ki blinh kibɛrbiek nnɔ ya nun bó ki teh:

¹¹ «Yonbdaan Uwien,

sin nɛ kpɛ bɛ rí kpiɛkɛ ɲɛ, kí ñɛngɛ ɲɛ, a ɲmɔbe mituɔm,

kimɛ sin nɛ ñɛn' tibont kɛ,

a yíe tù rí li te nɛ,

ki ñɛn' tù.»

* **4:3** Jaspi nin saduwann yé itɛn ya yel nɛ Jaspi yé litɛnl là windeh nɛ, nɛ saduwann yé litɛnl là mɔn. † **4:3** Emolod yé litɛnl là bɔn tɛn tifer nɛ. ‡ **4:5** Liike 1:4.

5

Bi konkonde' kugbɔnku kɔ̀a nin Uwien ya Pebuk nnɔ̀ ya gbɛr

¹ N tí laa' wà kɛ kibɛrbiɛk bo nnɔ̀ ɲuuke kugbɔnku u'nojie ni, kù konkonde'. Bi kɛle' kugbɔnku nnɔ̀ ya kɛle kɛ ile bo nɛ, nɛ ki taa' isiwɛl ki tɛntɛbn' ki tí dukn' bolm milole. ² Nɛ n laa' Uwien ya tondtɔdaan uba, u kpaandeh ufaa bo ki teh: «ɲmɛ kɛ wɔ̀ n̄ tɛbre isiwɛl nnɔ̀ kɪ̀ pɛ̀re kugbɔnku kuu nɔ̀?» ³ Ama nil ɲa te taaku bo bii tink bo bii dɛntingi, kɪ̀ fre kɪ̀ pɛ̀re kugbɔnku nɔ̀ kɪ̀ liike ku'ni. ⁴ Nɛ n muɔ' cɛɛn, kimɛ nil ɲa te ki kɛ wɔ̀ n̄ pɛ̀re kugbɔnku nnɔ̀ kɪ̀ liike ku'ni. ⁵ Nɛn saan nɛ biciɛnb nnɔ̀ ya uba tɔke' nni ki ye: «La muɔh. Liike, wà yé Suda ya bol ya cind, ki yé *Dafid ya yaabil nnɔ̀ mɔ̀n' ki faake'. Wɔ̀n nɛ li tɛbre isiwɛl ilole nnɔ̀, kɪ̀ pɛ̀re kugbɔnku nnɔ̀.»

⁶ Nɛ n laa' Kipebuk kiba se ki nɛke kibɛrbiɛk nnɔ̀, tiwɛnfuobt tunan nnɔ̀ nin biciɛnb nnɔ̀ ya siik ni. Kipebuk nnɔ̀ ɲmɔ̀be igbiɛn yà wɔ̀ngɛh ki teh bi ku' kɛ nɛ. Kɪ̀ ɲmɔ̀be iyin ilole nin inun ilole nɛ. I yé *Uwien ya Fuoɲaanm mà u sɔ̀n' mɛ utingbɛn bo ni'kɛ saan nnɔ̀ nɛ. ⁷ Kɪ̀ jon' wà kɛ kibɛrbiɛk bo nnɔ̀ saan, ki teke' kugbɔnku nnɔ̀ u'nojie ni. ⁸ Kɪ̀ teke' kugbɔnku nnɔ̀ uyo wà nnɔ̀, nɛ tiwɛnfuobt tunan nin biciɛnb pile nin binan nnɔ̀ gbaan' kɪ̀ nintuɔ̀li. Wà kɛ ɲuuke kubɛku nin miɲɔ̀km ya sɛ̀n nɛ, ɪ̀ gbe lɛfina. Isɛ̀n nnɔ̀ yé Uwien ya nib ya kaare nɛ. ⁹ Bi gɛh iyuonfaan ki teh:

«Sin nɛ kɛ á teke kugbɔnku kuu nɔ̀,
kɪ̀ tɛbre isiwɛl nnɔ̀,
kimɛ bi ku' ɲɛ, nɛ a'sɛ̀m bo a dɛ'
inibol yà kɛ te utingbɛn bo ki lienh ilenbol kɛ nnɔ̀
ki de' Uwien.

¹⁰ A tien' bɛ bibɛrb Uwien ya bɛl ni,
ki cɛ̀re' bi yé ti'Wien ya tɔtuɔ̀rkaab,
ki li likeh binib bà kɛ te utingbɛn bo nɔ̀.»

¹¹ N biɛ ki likeh ma nnɔ̀, nɛ ki cii' Uwien ya tondb ya ɲɔ̀faam bó. Bi te itur itur ka ɲmɔ̀be kàanm, ki se ki guɔ̀n' kibɛrbiɛk nnɔ̀ nin tiwɛnfuobt nnɔ̀ nin biciɛnb nnɔ̀, ¹² ki gɛh iyuon ufaa bo ki teh:

«Kipebuk kà bi ku' kɛ nnɔ̀ nɛ kɛ kɛ̀ n̄ li ɲmɔ̀be mituɔ̀m nin lifaal
nin miyɛnfuom nin ufaa.
Kɛn nɛ kɛ bɛ n̄ ɲɛngɛ kɛ̀,
kɪ̀ kpɛ̀kɛ kɛ̀,
kɪ̀ pɛ̀kɛ kɛ̀.»

¹³ Nɛ n tí cii' Uwien ɲɛn' tibont tà kɛ̀ tù te kutaaku bo nin tà te kitink bo nin tà te dɛntingi nin tà te miɲuncɛnm ni nnɔ̀ kɛ gɛh iyuon ki teh:

«Wà kɛ kibɛrbiɛk bo nin Kipebuk nnɔ̀,
bɛn nɛ si kupɛnpɛku nin miɲɛgm nin ukpɛ̀kɛ
nin ufaa uyo kɛ.»

¹⁴ Nɛ tiwɛnfuobt tunan nnɔ̀ tuonh ki teh: «Ami.» Nɛ biciɛnb nnɔ̀ mɔ̀ gbaandeh ki pukeh wà kɛ kibɛrbiɛk bo nin Kipebuk nnɔ̀.

6

Uwien ya Pebuk nnɔ̀ tɛbre' kugbɔnku nnɔ̀ ya siwɛl iluob

¹ N biɛ ki likeh tidɛknt yaam, uyo wà Uwien ya Pebuk nnɔ̀ tɛbre' isiwɛl ilole nnɔ̀ ya kpɛ̀kl nnɔ̀, nɛ n cii' tiwɛnfuobt tunan nnɔ̀ ya kiba wuure' utɛtɛn yaam ki ye: «Dɛn!» ² Nɛ n liike' ki laa' utɛnpien uba. Wà jɛkɛ wɔ̀ nnɔ̀ ɲuuke butɔnbu. Bi de' wɔ̀ wà mɔ̀n' ki faake' ya yukpɛ̀kpɛ̀. Wɔ̀n nɛ mɔ̀n' ki faake' nɛ u bure' wɔ̀ n̄ tí n̄ tí mɔ̀ kɪ̀ faake.

³ Kipebuk nnə tɛbre' lisiwɛliel uyo wà nnə, nɛ n cii' kiwɛnfuobk nle len' ki ye: «Dɛn!» ⁴ Nɛn saan nɛ utɛnmón tohin nɛn'. Bi de' wà jɛke wə nnə usɛn wə rí cère butəbu rí tien utingbɛn bo nɔ binib rí li kuuleh tɔb, ki de' wə kijusiecienk kiba.

⁵ Kipebuk nnə tɛbre' lisiwel nta uyo wà nnə, nɛ n cii' kiwɛnfuobk nta len' ki ye: «Dɛn!» Nɛ n liike' ki laa' utɛnbɔn. Wà jɛke wə nnə njuuke kilo u'nno ni. ⁶ Nɛ n cii' niba len' tɛn unil tiwɛnfuobt tunan nnə ya siik ni ki ye: «Tijier nɔ rí li sɔbe, nɛ bi li taa liwentunɲmɛnl ya paaku nɛ kí dɛ imuu kilo uba, kí taa liwentunɲmɛnl ya paaku kí dɛ iji kilo uta. Ama a la mɛ mikpɔm nin midaam.»

⁷ Kipebuk nnə tɛbre' lisiwel nnan uyo wà nnə, nɛ n cii' kiwɛnfuobk nnan len' ki ye: «Dɛn!» ⁸ Nɛ n liike' ki laa' utɛnnagbok, bi yih wà jɛke wə nnə mikuum. Kutenkpiiku cuonh ki pɛ u'bo. Bi de' bɛ ufaa kitink ya gbiirm minan bo bɛ rí li kuuleh binib nin kijusiek, kí cère mikònm nin iwiɛnbiere ya puonh nin kumuaku ni ya wɛnbr mɔ rí li kuuleh binib.

⁹ Kipebuk nnə tɛbre' lisiwel nɲun uyo wà nnə, nɛ n laa' binib bà là tuo' Uwien ya gɛr, ki kun' tu'bo imón nɔ bi ku' bɛ nnə ya naanmu liponpuol ya tingi. ¹⁰ Nɛ binib nnə wuureh ufaa bo ki teh: «Cɛnbaa, sin wà yé uñaan, ki yé ugbɛmòndaan nnə, nɛ li wuòke kí tɛ kpaan mila bo kí yaan á bu utingbɛn bo ya nib bà ku' tɛ nnə tibuur, kí teke ti'bo kí dɛre bi'tub-i?» ¹¹ Nɛ bi de' bi'kɛ tiliɛrpenpiɛnt, ki tɔkɛ' bɛ ki ye bɛn biɛ kí li fuoreh nɔ nɛ rí pukn waamu, kime bi li ku kí tonde bi'ninjieb bi'tonsɔnlieb bà bi bi li ku bɛ tɛn bɛn nnə nɛ kí yaan.

¹² Kipebuk nnə tɛbre' lisiwel nluob, nɛ kitink jɛnge' ki gbien', uwien bɔnde' dikdiki, uɲmaal mɔnde' u'kɛkɛ tɛn misɛm. ¹³ Inmaabii cienh paaki bó kí lá luh kitink bo tɛn kutafaabiiku nɛ yòkreh ikɛnkɛnkaab. ¹⁴ Kutaaku gbendeh ki joh tɛn bi kondeh kugbɔnku nɛ, ijuɔn nin idek kɛ lèlèbre' isensien. ¹⁵ Nɛ utingbɛn bo ya bɛrb nin biciɛnb nin sojambɛ ya cienb nin bifaadɛnb nin bifɛfaab nin iyonbe nin bà nɔ yé yonbe kɛ bɔle' tijɔlulnt nin ijɔtɛn ni, ¹⁶ kí tɔkeh ijuɔn nin itɛn ki teh:

«Lu mɛn ti'bo kí bɔle' tɛ,

nɔ wà kɛ kibɛrbiek bo nnə la likeh tɛ,

Kipebuk nnə mɔ ya benpiebe la tu tɛ.

¹⁷ Kime bi'benpiebcien ya daali baa' ní nɔ!

Nɲmɛ li fre kí sere bi'nun bó?»

7

Uwien cère' bi dieke' u gènde' binib bà nnə

¹ Ni ya puoli bó nɛ n tí laa' tidɛknt yaam Uwien ya tondb binan se kitink ya kɛle kɛ inan, ki co ikɛle inan nnə ya tafaam nɔ tafaam la ji rí jo tink nin nɲuncienm nin subu bo. ² N liebe' ki laa' utondtɔ nɛn' liwenpurl bó ní, ki njuuke Uwien limiel ya daan taah nà ki diekeh u'nib nnə. U yin' Uwien ya tondb binan bà Uwien de' bɛ ufaa bɛ rí tien kitink nin miɲuncienm nà bre nnə ufaa bo ³ kí tɔkɛ' bɛ ki ye: «Cuo mɛn ni'ba, laan la tien mɛn tink nin nɲuncienm nin subu nà bre. Cère mɛn tí tien ti'Wien ya dɛku u'nib ya yutun bo kí yaan.» ⁴ Nɛ n cii' bi tien' Uwien ya dɛku binib bà bo nnə ya nɔbu. Bi te binib itur kobk nin pinan nin inan nɛ, kí nɛn' Israyel yaab ya baamul kɛ ni ní. ⁵ Bi dieke' bà nnə bɛn si: Suda ya baamul ni binib itur piik nin ile, Lubɛnn ya baamul ni binib itur piik nin ile,

Gaad ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 6 Aser ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Neftali ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Manase ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 7 Simeyɔn ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Lefi ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Isaka ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 8 Sabulɔn ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Yosef ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Bensamen ya baamul ni binib itur piik nin ile.

Inibol ke ya nib taan' Uwien nin Kipebuk ya nun bɔ

9 Ni ya puoli bɔ ne n ti liike' ki laa' kuniwulku kuba; nil ɲa ri fre ki kaan ki cuo bi'ɲɔbu. Bi ɲen' inibol ya ke te uɲendun wuu ni, ki lienh ilenbol ke nnɔ ni ne, ki se kiberbiek nin Kipebuk nnɔ ya nun bɔ, ki guo tiliɛrpenpien, ki ɲuuke mubiɛbisiimu ya fer, 10 ki wuureh ufaa bo ki teh: «Ti'Wien wɔ ke kiberbiek bo nin Kipebuk ne ɲmiendeh te.» 11 Ne Uwien ya tondb ke se ki guɔn' kiberbiek nin bicienb nin tiwenfuobt tunan nnɔ, ne ki gbaan' ki dondeh Uwien, 12 ki teh: «Imɔn, ti'Wien ɲmɔbe mituɔm nin miyɛnfuom nin ufaa. Nen bo ti li pɛkeh wɔ, ki li kpiɛkreh wɔ, ki li faareh wɔ, ki li ɲengeh wɔ uyo ke. Ami.»

13 Ne bicienb nnɔ ya uba niire' nni ki ye: «Binib bɔ guo tiliɛrpenpien nɔ, bi yɛ ɲmembe? Bi ɲen' la?» 14 Ne n jiin' wɔ ki ye: «N'Yonbdaan, sin ne ben.» Ne u ye: «Bi yɛ binib bɔ bi jɛnde' be ki gbien' ne. Bi sɔkre' bi'liert Kipebuk nnɔ ya sɛm ni ne tɔ pende'.

15 Nen bo ne bi se
 Uwien ya berbiek ya nun bɔ,
 ki sɔnh ituon ki dienh wɔ u'duku ni ɲɔnku nin wien ni.
 Ne wɔ ke kiberbiek bo nnɔ li lɛkn bi'bo.

16 Kɔnm ɲa ji li cuo be,
 ɲuɲun ɲa ji li cuo be,
 kuwienku ya wɔl mɔnɔn ɲa ji li se be.

17 Kimɛ Kipebuk kɔ te kiberbiek saan nnɔ
 ne li liike be ki taa be
 ki jo liɲunbunl la ya ɲunm dienh limiel saan.
 Ne Uwien li ɲmire bi'nunsiir ke.»

8

Uwien ya Pebuk tebre' kugbɔnku nnɔ ya siwel nlole

1 Uwien ya Pebuk nnɔ tebre' lisiwel nlole uyo wɔ nnɔ, ne paaki ya bont ke ɲmile' cim ni wuɔke' ki ti kpaan' ten miire pita. 2 Ne n laa' Uwien ya tondb bilole bɔ te u'nun bɔ ki sɔnh u'tuon nnɔ, bi de' be inatun ilole.

3 Ne utondtɔ mɔ baa' ki lɔ sere liponpuol saan ki ɲuuke bi sienh liɲubl miɲɔkm ya sɛn ya ni nnɔ ya liba. Bi de' wɔ liɲubl li yebe wɔ ri se, ki taan nen nin Uwien ya nib ya kaare ki de Uwien miɲɔkm ya ponpuol la te u'berbiek ya nun bɔ nnɔ bo. 4 Liɲubl nnɔ ya muɲii nin Uwien ya nib ya kaare ɲeh utond nnɔ ya nuɔ ni, ki fih paaki bɔ Uwien ya nun bɔ. 5 Ne Uwien ya tond nnɔ taa' liɲubsɛnl nnɔ, ki pere' umu liponpuol nnɔ bo, ki gbien' lɛ, ki taa' ki wie' kitink bo. Ne utaa mekndeh, ki tengeh, kuwaaku te cɛɛn, ne kitink mɔ jɛnge'.

Inatunkpiɛk inan ya piebm

⁶ Uwien ya tondb bilole bà ñuuke inatun ilole nnò bonde' be' rí piebe.

⁷ Ukpiék piebe' u'natunl, ne bi taa' iteten ki taan' nin umu nin misèm ki wie' kitink bo.

Ne kitink ya gbiirm mita ya miba wín',
isiin mɔ ya gbiirm mita ya miba wín',
ne timəsəngt ke mɔ wín'.

⁸ Ulie mɔ piebe' u'natunl, ne bi taa' nibonn niba ki wie' miñuncienm ni nĩ yebe ten lijuəl ki teknh umu. Miñunm nnò ya gbiirm mita ya miba kpende' misèm. ⁹ Ne tibont tà fuobe mi'ni nnò ya gbiirm mita ya miba kpo'. Inerde ya gbiirm mita ya miba mɔ wewe'.

¹⁰ Nta mɔ piebe' u'natunl, ne liñmaabicenciēnl liba teknh umu ki te ten kumucincinku ki ñen' paaki bó ní ki lá lu' ikpen nin inñunbun ni. ¹¹ Bi yih liñmaabil nnò «Tilòbr» ne. Li lu' miñunm mà ni nnò ya gbiirm mita ya miba kpende' tilòbr. Ne binib bà yebe ñun' ki kpo', kime mĩ ji yé tilòbr ne.

¹² Nnan mɔ piebe' u'natunl, ne uwien nin uñmaal ya gbiirm mita ya miba saa' ne ni' bó biike'. Injaabii ya gbiirm mita ya miba mɔ saa' ne ni' mɔ bó biike'. Nnò ne uwien ni ya gbiirm mita ya miba ña ji wien, kuñonku mɔ ya gbiirm mita ya miba mɔ ña ji wien.

¹³ Ne n laa' ubenwien uba laanh mitewəlkpəm, ki cii' u wuureh ufaa bo ki teh: «Nĩ li bre binib bo, nĩ li bre binib bo, uyo wà Uwien ya tondb bita bà sien' nnò li piebe bi'natun nnò, nĩ li bre binib bo.»

Linatunl nñun ya piebm

9

¹ Uwien ya tond nñun mɔ piebe' u'natunl, ne n laa' liñmaabil liba cere' kutaaku bo ní ki lá lu' kitink bo. Ne bi de' lè kubùoku kùà ñò ka ñmòbe bien* nnò ya nañòbu ya pien. ² Li pñire' kubùoku nnò ya nañòbu, ne imuñii iba ñen', ki naan ten bi puuh timaar ne, ki biike' uwien, ne ni'ke saan biike' cñm. ³ Ne inacutuən ñen' imuñii nnò ni ki gbe utingben bo. Bi de' yĩ mituəm yĩ rí li jundeh nĩ wi ten inen. ⁴ Ne ki pien' yĩ, i la me muər, ki la me sisənk, ki la me subu buba nin butəbu, ama yĩ rí li jundeh binib bà ña ñmòbe Uwien ya ñeku bi'yutun bo nnò baba. ⁵ Ba de' yĩ sen yĩ rí li kuuleh binib nnò ama yĩ rí li jəndeh be' kí tĩ baa injaale inun. Ijend nnò wi ten unen ya luol ne. ⁶ I ya ñen, binib li nuunh mikuum, ka rí le mè. Bi li nuunh be' rí kpo ama mikuum li tiinh be' ne.

⁷ A laa' inacu nnò la, a li ye itaan yà bi bonde' yĩ be' rí taa kí jo lituəl ne. I'yul bo te ten bi kpele' yĩ miñòkm ya yukpəkpiē ne, i'nun bó mɔ te ten unisaal ya nun bó. ⁸ Tiyur te i'yul bo ki naan tipiiyur, ne i'ñin mɔ naan ucind ye. ⁹ Nibonn niba lieke i'fèl bo ki naan tikur. I'fiēbe ñmòbe kuwaaku ten itaan ne tuke titenlolt ki tiinh ki joh lituəl. ¹⁰ I'juun mɔ naan inen ya juun ne, ki tĩ fəre' nin mupienmu. Liluol là i li taah ki jəndeh binib kí tĩ baa injaale inun nnò te yen ni ne. ¹¹ Kubùoku kùà ñò ka ñmòbe bien nnò ya tond ne yé i'ber. *Sufmbe ya lenm ni, bi yih utond nnò Abadən ne, ki yih wə Apoliyan† Grəkmbē ya lenm ni.

¹² Ijendkpiék gəbre' sɔ. Iyuən mɔ we ní.

Linatunl nluob ya piebm

* 9:1 Liike Luk 8:31. † 9:11 Apoliyan ya tingi si: «Uduber ne.»

¹³ Uwien ya tond nluob mə piebe' u'natunl, nε n cii' unieke uba bó, u ñen' miñǎkm ya ponpuol† là te Uwien ya nun bó nnɔ ya kele inan bó ní, ¹⁴ ki tǎkeh Uwien ya tond nluob wǎ ηuuke linatunl nnɔ ki teh: «Lore bitondb binan bǎ lùo Efrat ya kpenciɛnl ya gbε nnɔ kí wiε.» ¹⁵ Nε u lore' bitondb binan nnɔ ki wiε'. Bi là bonde' ki ye bi li lore bε li ya binl nin u ya ηmaal nin u ya wien nin u ya yo nε, bε ní ku binib ya gbiirm mita ya miba. ¹⁶ N cii' sojambε bǎ jεke itaan nnɔ ya ñǎbu, bi là te itur itur ya turbɛnm nε.

¹⁷ N laa' itaan nnɔ nin bǎ jεke yǎ nnɔ te ma bo.

Tikur tuba lieke bi'fɛl bo.

Tu'siem miba mǎn tɛn umu,

mitǎm bǎn wíee,

mitǎm mə naan mitɛnñǎkjiem.

Itaan nnɔ ya yul naan ucind ya yul nε.

Umu nin imuñii nin mitɛnñǎkjiem ñɛh i'ñuǎn ni.

¹⁸ Umu nin imuñii nin mitɛnñǎkjiem nnɔ yé ijɛndciɛn nε ki ñɛh itaan nnɔ ya ñuǎn ni. Tibont tuta nnɔ ku' binib ya gbiirm mita ya miba, ¹⁹ kime itaan nnɔ ya tuǎm te i'ñuǎn nin i'juun ní nε. I'juun nnɔ naan iwε nε ki ηmǎbe iyul. I taah yɛn nε ki jɛndeh binib.

²⁰ Binib bǎ ηa kpo' ijɛnd nnɔ ni nnɔ ηa lɛbre' bi'tetem. Bi biε ki gbaandeh ki pukeh isɛnpol nin ibule yǎ bɛn nin bi'yul tien' yǎ nnɔ nε. Bi taa' miñǎkm nin ilike ya kurku nin kukurku kǎa bi yih kǎ blǎnsi nnɔ nin itɛn nin idǎ nε ki tien' yǎ. Ibule nnɔ ηa lɛnh, ka ciih, ka cuonh mə. ²¹ Binib nnɔ ηa biε ki dǎan' bi'nikul nin bi'ñǎkjiil nin bi'sǎnsǎndl nin bi'nasubu.

10

Uwien ya tond nin kigbǎnwawaak kiba ya gber

¹ N tí laa' Uwien ya tondtǎdaan uba, u ñen' kutaaku bó ki jiinh ní kutɛwǎlgbǎnku piibe u'bo; gbɛngbɛnjɛpolke guǎn' u'yul tɛn uyukɛkpiε. U'nun bó muǎreh tɛn uwien, nε u'tǎan mə naan umu nε teknh cǎlcǎl. ² U ηuuke kigbǎnwawaak kiba u'nuǎ ni kí pibre'. U'nǎjietaal te miñunciɛnm bo, nε u'nǎgɛntaal mə te liwɛl bo. ³ U wuure' ufaa bo tɛn ucind. U wuure' uyo wǎ nnɔ, nε utaa tien' bolm milole bo. ⁴ N ye ní kele itɛtɛn nnɔ ye bǎ kugbǎnku ní, nε ki cii' unieke uba bó u len' paaki bó ki ye: «Bǎle itɛtɛn nnɔ ye bǎ, la kele tǎ.»

⁵ Uwien ya tond wǎ n bi laa' u se miñunciɛnm nin liwɛl bo nnɔ yuon' u'nǎjie paaki bó ⁶ ki pole' wǎ tuu ki te uyo kε, ki ñen' kutaaku nin tibont tǎ kε te ku'bo, ki ñen' kitink nin tibont tǎ kε te ki'bo, ki tien' miñunciɛnm nin tibont tǎ kε te mi'ni nnɔ, ki ye: «Na ji li taande.»

⁷ Ama uyo wǎ Uwien ya tond nlɔle li cin kí piebe u'natunl nnɔ, u ya yo nε Uwien ya gbɛbǎlkaar tǎ u là tǎke' tǎ u'tonsǎnb biñǎbonsǎknb nnɔ li tien.

⁸ N bi cii' unieke wǎ bó paaki bó nnɔ tí ye: «Li joh kí tí teke kigbǎnk kǎ Uwien ya tond wǎ se miñunciɛnm nin liwɛl bo ηuuke kè, kí pibre' nǎ.»

⁹ Nε n bure' Uwien ya tond nnɔ saan ki tí tǎke' wǎ ki ye wǎ ní de nni kigbǎnk nnɔ. Nε u tǎke' nni ki ye: «Teke kè kí ηmǎn. Kí lí ηmε a'ñǎbu ní tɛn tisiir nε, nε ki li to a'benku ní.» ¹⁰ Nε n teke' kè utond nnɔ ya nuǎ ni ki ηmǎn'. N ηmǎnh kè uyo wǎ nnɔ kí ηmε n'ñǎbu ní tɛn tisiir nε. Ama n tí

† 9:13 Liponpuol nnɔ ya kele kε ya gbε naan iyin nε.

nele' kè ma nnò n'benku ni kè ji to nε kerkeri. ¹¹ Nεn saan nε bi tōke' nni ki ye: «A li biε kí tōke inibol yá kε te uηendun wuu ni, ki lienh ilenbol kε nin biberb ná lá li tu bε ya gber.»

11

Bimànkunb bile ya gber

¹ Nεn saan nε bi de' nni iηmele ya lenbenl liba li naan ukpɛndɔ, ki tōke' nni ki ye: «Fii kí kpaan Uwien ya duku nin liponpuol, kí kàan binib bà gbaandeh ki pukeh Uwien len nnò. ² Ama á dàan ki la kpaan kuduku nnò ya luo, kimε Uwien taa' wù ki de' bà ηa yé u'yaab nε. Bi li faake nin Uwien ya du kí wòbn u'nib kí tí baa iηmaale pinan nin ile. ³ Nε Uwien li cère u'mànkunb bile ní li sòkndeh u'gber kí tí baa iwien liturl nin kobiile nin piluob, kí li guo tikpɛlɛr* tuba tù naan tibòtɔr.»

⁴ Bimànkunb bile nnò yé Olifi ya siin ile nin ifr ile nε ki se uηendun ya Yonbdaan ya nun bó. ⁵ Bi'nennendb nuunh bε ní jènde bε la, umu uba nε li ñε bi'ñuɔn ni kí ku bε. Wà kε nuunh wò ní jènde bε la, udaan li kpo nnò nε. ⁶ Bi ηmòbe mituəm bε ní cuo utaa uyo wà bi te kí sòkndeh Uwien ya gber, ki ηmòbe mituəm bε ní cère miñunm ní kpɛnde misèm, ki ηmòbe mituəm bε ní cère ijend kε ya bol ní lu utingben bo uyo wà kε bi yíe.

⁷ Bi tí kun' imòn Uwien ya gber bo ki gben' la, kiwenbiik kà li ñε ní kubùoku kùà ñò ka ηmòbe biɛn ni nnò li jèke bε butòbu kí faake nin bε, kí ku bε. ⁸ Nε bi'gbenɛnt ní juore kí li dɔ upaan bo uduciɛn wà ni bi là kpɛ' bi'Yonbdaan udòpɔnpɔn bo nnò ni. Bi yih udu nnò ki nengreh Sodòm nin Esipt nε. ⁹ Nε inibol yá kε te uηendun wuu ni ki lienh ilenbol kε nnò li baa kí lá liike bi'gbenɛnt nnò kí tí baa iwien ita nin kujenku, ka ní tuo bε ní sube bε. ¹⁰ Bi'kuum li sɔnge utingben ya nib ya yenm, bε ní li poknh, kí li punh tɔb tibont, kimε Uwien ya ñòbonsòknb bile nnò là jènde' bε ki gbien'. ¹¹ Ama iwien ita nin kujenku nnò gèbre', nε Uwien cère' kufuorku kɔn' bi'ni, bi fii' ki sere', nε bujɛwaanciɛnbu cuo' binib bà bi likeh bε nnò. ¹² Nε biñòbonsòknb bile nnò cii' uniεke uba bó u len' paaki bó ufaa bo ki ye: «Dùò ní mɛn.» Nε bi don' paaki kutɛwòlgbònkɔ ni bi'nennendb ya nun bó. ¹³ U ya yo nε kitink jènge' cɛɛn, nε uduciɛn nnò ya dur ya gbiirm piik ya miba lu'. Kitink ya jèngm nnò ku' binib itur ilole. Bà sien' ka kpo' nnò ya fɛl sɛn' kí tí kɛnde', nε bi kpieke' Uwien wà te paaki bó.

¹⁴ Ijend nle bo gèbre' sɔ. Nta mɔ ya baam ηa ní taande.

Linatunl nlole ya piebm

¹⁵ Uwien ya tond nlole mɔ piebe' u'natunl, nε bidɛnb biba len' paaki bó ufaa bo ki ye:

«Yonbdaan Uwien nin u'Nigendkε Kristo nε ji si uηendun wuu ya bɛl. Libɛl nnò li tuu ki te uyo kε nε.»

¹⁶ Nε bicienb pile nin binan bà kε bi'berbiɛmu bo Uwien ya nun bó nnò gbaan' ki pukeh Uwien ¹⁷ ki teh:

«Yonbdaan Uwien, mituəm kε ya daan.
Sin wà là te, ki biε ki te nnò, tí faareh ηε,
kimε a taa' a'tòciɛnm nε ki jin' a'bɛl.

¹⁸ Binib bà ηa yé a'yaab ya benku ni là ben' a'bo,
nε fɛnfɛnnò a'mɔ ya mutuol ji fii' bi'bo.

* **11:3** Bi là kε mikuum bii bi te uyensaa ni bii bi bende' ki ye bi bii' Uwien nε la, bi guoh ni ya kpɛlɛtunb. Liike Matie 11:21.

Uyo wà sò a li bu bitenkpiib tibuur,
 kí su a'tonsɔnb biñɔbonsɔknb,
 kí su a'nib bà kɛ boh ηε,
 biwaab nin bicienb kɛ†,
 kí gben bà bereh uηendun nnɔ ya gber.»

¹⁹ Uwien ya duku kùà te paaki bó nnɔ piire', kujɔtieku ya lɛkl se ku'ni. Nɛn saan nɛ utaa mɛkndeh ki tengeh ki ηmɔbe kuwaaku cɛɛn, kitink jɛnge', nɛ utaa nii' itɛtɛn lu' ki yɛbe cɛɛn.

12

Upiitɛnpunb nin utunwien ya gber

¹ Ni ya puoli bó nɛ micincilncienm miba tien' kutaaku bo. N laa' upii uba nɛ uwien piibe u'bo tɛn liliɛrl, uηmaal te u'tàan ya tingi, iηmaabii piik nin ile te u'yul bo tɛn uyukpɛkpiɛ. ² Upii nnɔ là punbe' nɛ, u'mamaayo baa', u benh wɔ rí maa, nɛ ki wɔlnh nin imɛrwiɛn.

³ Micincilntɔm tí tien' kutaaku bo. N laa' utunwien* uba, u mɔn tohin ki ηmɔbe iyul ilole nin iyin piik, ki kpiɛ uberyukpɛkpiɛ yul kɛ yul bo. ⁴ Utunwien nnɔ taah u'juul ki preh iηmaabii ya gbiirm mita ya miba, ki wienh kitink bo. U baa' ki lá sere' upii nnɔ ya nun bó ηɔ kibuk nnɔ tí ñɛn' uyo wà la, wɔ rí pɔk kí guɛre kí nele nɛ.

⁵ Upii nnɔ maa' kibujɛbuk. Kɛn nɛ lá li ηuuke inibol kɛ nin ufaa ki la ηmɔbe nunsɔnge bi'bo. Uwien yuure' kibuk nnɔ ki don' u'ba saan, u'berbiɛk ya bùol. ⁶ Nɛn saan nɛ upii nnɔ sɛn' ki jon' kupenpelku ni, Uwien là bonde' wɔ mifɛnm nɛn bó nɛ. Bi tí li likeh wɔ nɛn bó nɛ kí tí baa iwien liturl nin kobiile nin piluob.

⁷ Butɔbu buba tien' kutaaku bo. Uwien ya tondciɛnb ya uba bi yih wà Misɛl; wɔn nin u'tondb tɔn' nin utunwien nnɔ nin u'mɔ ya tondb butɔbu, ⁸ ki faake' nin bɛ, nɛ utunwien nin u'tondb ηa ji ηmɔbe sɛn bɛ rí li te paaki bó. ⁹ Nɛ bi ηɔre' kutunwienku nnɔ. Kù yé uyo bo ya wɛ nnɔ nɛ. Bi yih kun nɛ usɛnpol, ki liɛbe' ki yih kù *Satan. Kun nɛ tulndeh uηendun ya nib kɛ. Bi ture' kun nin ku'tondb kɛ nɛ ki wiɛ' kitink bo.

¹⁰ Nɛ n cii' unieke uba bó u len' ufaa bo kutaaku bo ki ye:

«Uyo wà sò yé uηmɛηmɛryo,
 kí yé uyo wà tí'Wien wuɔn' u'tuɔm,
 kí wuɔn' kí ye u yé ubɛr,
 kí wuɔn' kí ye u'Nigɛndkɛ Kristo ηmɔbe ticiɛnt,
 kime bi ηɔre' wà biindeh tí'yaab Uwien ya nun bó ñɔnku nin wien ni nnɔ
 ηɔ.»

¹¹ Tí'yaab nnɔ faake' nin wɔ ηɔ. Kipebuk ya sɛm nin tigber tà bi kundeh imɔn tu'bo nnɔ,
 nɛ cɛre' bi faake' nin wɔ.
 Ba tɔnge' bi'miɛl haali kí tí kpo'.

¹² Kutaaku nin tibont tà kɛ te ku'bo rí li poknh,
 kime bi ηɔre' usɛnpol nnɔ ηɔ.
 Ama nĩ bre kitink nin miñunciɛnm bo,
 kime usɛnpol jiiɛre' ni'bó
 nin u'benpiebe,
 kí bɛn kí ye nĩ sien' wɔ iwenkàankɛ nɛ.»

† 11:18 Biwaab nin bicienb lí fre kí lí yé ibaan nin binikpɛkpiɛkb mɔ.
 ibiere ya daan ya nɛnnenku nɛ.

* 12:3 Utunwien yé

¹³ Utunwien nno laa' bi ture' wə ki wie' kitink bo ma nno ne u sen' ki paan' upii wə maa' kibujebuk nno bo. ¹⁴ Ne Uwien de' upii nno ifiebe ile i yebe ten umiekaab yi njo wə rí laan kí jo kupenpelku bó, Uwien là bonde' wə mifenm ná saan nno njo utunwien nno la nènde wə. Bi tí li likeh wə nen saan ne kí tí baa ibin ita nin kujenku. ¹⁵ Nen saan ne utunwien nno siin' miñunm mí yebe ten likpenl upii nno ya puoli bó njo mè rí puube kí tí tuke wə kí bure. ¹⁶ Ne kitink tore' upii nno, ki yàare' ne utunwien nno siin' miñunm mà nno kən'. ¹⁷ Utunwien nno ya benku ni ben' upii nno bo ki tí kende', ne u bure' ki tí tən' nin upii nno ya yaabii yà sien' nno butəbu. Bi yé binib bà boh Uwien ya wəb, ki pe *Yesu ya gber bo mənəmnm ne. ¹⁸ Ne utunwien nno jon' ki tí sere' miñuncienm ya gbe litengbil bo†.

13

Kiwenk kà ñen' miñuncienm ni nin utunwien nno ya gber

¹ N tí laa' kiwenk kiba, kí ñen' miñuncienm ni, ki ñmabe iyul ilole nin iyin piik, ki kpie uberyukpekpie yinl ke yinl bo. Ne bi kele' yul ke yul bo liyel, li sukreh Uwien. ² Kiwenk nno naan unamuun ne, kí'taan yebe ki ñmabe titebiñiint tú fenbe cɛɛn, kí'ñakpon naan ucind yu. Utunwien nno taa' u'faa nin u'berbiek nin u'tocienm kí de' kè.

³ Kiwenk nno ya yul nno ya liba ñmabe kugbieku ten la rí ñmere ne. Ama kugbieku nno bukre'.

Ní cuo' utingben ya nib ke miyokm ne bi ji ñuəreh kè.

⁴ Bi gbaan' ki pukeh utunwien nno, kimɛ wən ne de' kiwenk nno mituəm. Bi là gbaan' ki pukeh kiwenk nno mə ki teh: «Ñme te ten kiwenk kie nɔ? Ñme li fre kí tɔ nin kè butəbu?»

⁵ Bi là de' kiwenk nno usen kè rí li lienh tigbengt ya lenm, kí li sukreh Uwien, ki de' kè mituəm kè rí li teh tibont haali inmaale pinan nin ile. ⁶ Ne kí cin' ki sukreh Uwien ki saah u'yel, ki yih u te ná saan fɛnm, kí sukreh bà te u'saan paaki bó nno. ⁷ Bi de' kè usen kè rí tɔ nin Uwien ya nib butəbu kí faake nin be. Ne kí de' kè mituəm kè rí li ñuuke inibol yà ke te uñendun wuu ni kí lienh ilenbol ke nno. ⁸ Utingben bo ya nib bà ke ba kele' bi'yel limiel ya gbənkú ni haali uñendun ya cincinm nno li gbaan kí puke kiwenk nno. Bi là ku' Uwien ya Pebuk kà nno ne si limiel ya gbənkú nno.

⁹ «Wà ñmabe litubl la, wə rí cii.

¹⁰ Uwien ye bi li cuo wə tiyonbt la,

bi li mənbe kí cuo wə tiyonbt ne.

U ye bi li ku wə nin kijusiek la,

bi li mənbe kí ku wə nin kijusiek ne.

Nen bo, Uwien ya nib rí li ñmabe kuminku,

kí li pe Uwien bo mənəmnm.»

Kiwenk kà puə' kitink ni ya gber

¹¹ Ne n tí laa' kiwentək kiba puə' kitink ni, ki ñmabe iyin ile i naan kipebuk yè, ne kí ji lienh ten utunwien nno. ¹² Kí là ñmabe kiwenk kà ñen' miñuncienm ni nno ya tuəm ke, ne kí taah mè kí sənɔh kí dienh kè. Kiwenk kà puə' kitink ni nno wəbndeh utingben bo ya nib be rí li gbaandeh kí pukeh kà là ñen' miñuncienm ni, kí ñmabe kugbieku, kú bukre' nno. ¹³ Kiwenk kà puə' kitink ni nno teh micincilm cɛɛn, haali kí tí cèreh umu ñeh paaki kí jiinh ní tingi, binib ke ya nun bó. ¹⁴ Bi de' kè mituəm kí

† **12:18** Bi kpie' ki kele' tigbont tà nno ya tuba ní kele' ki ye: «N jon' ki tí sere' miñuncienm ya gbe litengbil bo ne.»

teh micincilnm ki dienh kiwɛnk kà ñɛn' miñunciɛnm ni nnɔ, ki tulndeh utingbɛn ya nib kɛ, ki tɔkeh bɛ ki teh bɛ ɾi mɛ kiwɛnk kà bi bunge' kɛ nin kijusiek ɲɔ kɪ faake' nnɔ ya nɛnnɛnku. ¹⁵ Bi de' kiwɛnk kà puɔ' kitink ni nnɔ mituɔm kɛ ɾi kuɔn kufuorku kà ñɛn' miñunciɛnm ni nnɔ ya nɛnnɛnku ni ɲɔ kù ɾi li lienh, ki cɛreh bi kuuleh binib bà kɛ ɲa gbaandeh ki pukeh kù nnɔ. ¹⁶ Kɪ wɔbn' binib kɛ, biwaab nin biciɛnb nin bifaaɗɛnb nin bijiinb nin iyonbe nin bà ɲa yé yonbe bi tien' kudɛku bi'nojie bo bii bi'yutun bo. ¹⁷ Kudɛku nnɔ yé kiwɛnk kà ñɛn' miñunciɛnm ni nnɔ ya yel bii ki'yel ya nɔnbl nɛ. Unil wà ɲa ɲmɔbe kudɛku nnɔ la, ba ɾi cɛre wɔ ɾi dɛ bonn, ka ɾi cɛre wɔ ɾi kuɔre mɔ.

¹⁸ Fɛnfɛnnɔ miyɛnfuom nɛ li cɛre binib ɾi bɛnde tibont tuu ya tingi. Unil wà ɲmɔbe miyɛnfuom nɛ li bɛnde kiwɛnk nnɔ ya nɔnbl ya tingi. Linɔnbl nnɔ yé unil ya yel ya nɔnbl nɛ. Li te kobiiluob nin piluob nin miluob* nɛ.

14

Kipebuk nin kɪ teke' binib bà ki wiɛ'

¹ N tí liike' ki laa' Kipebuk nnɔ se Siyɔn ya juɔl bo. Binib itur kobk nin pinan nin inan bà ya yutun bo ɲmɔbe kɛn nin ki'Baa ya yel nnɔ te ki'saan. ² Nɛ n cii' kuwaaku kuba bó paaki bó nɪ tuoreh tɛn miñunciɛnm nɛ fuh bii utaa nɛ tɛngɛh ufaa bo. N ciih kuwaaku kùà bó nnɔ ɲmɛ mɔ tɛn bibiɛñib nɛ ɾiñ tibɛr. ³ Binib nnɔ te Uwien ya bɛrbiek nin tiwɛnfuobt tunan nin biciɛnb nnɔ ya nun bó nɛ ki gɛh iyuonfaan. Binib itur kobk nin pinan nin inan bà Uwien dɛ' bɛ kitink bo ki wiɛ' nnɔ baba ɲa ɾi la, uba ɲa ɾi fre kí bɛngɛ iyuon nnɔ. ⁴ Ba kuɔn' bi'ba jɔknt, bi te tɛn ujeɛfaan wà ɲa bɛn jɛ nɛ, kime ba paan' niba bo, bi pɛ Kipebuk nnɔ baba bo nɛ, ki joh kɪ joh nà kɛ saan. Uwien dɛ' bɛn nɛ binib ni ki wiɛ', bɛ ɾi li yé wɔn nin Kipebuk ya nikpiɛkb. ⁵ Ba bɛn tonnɛnku, nɛ ka ɲmɔbe biil mɔ.

Uwien ya tondb bita tɔke' Uwien ya buur bó

⁶ N tí laa' Uwien ya tond uba, u laanh mitɛwɔlkpɔm, ki tuke tigbɛmɔnmɔnt tà ɲa ɲmɔbe gbenm, wɔ ɾi lá tɔke utingbɛn ya nib kɛ: inibol yà kɛ te unɛndun wuu ni ki lienh ilɛnbol kɛ nnɔ. ⁷ Utond nnɔ len' ufaa bo ki ye: «Li boh mɛn Uwien, kɪ li kpiɛkreh wɔ, kime u li bu binib tibuur uyo wà nnɔ baa'-a! Li gbaandeh mɛn ki pukeh Uwien, wɔn nɛ ñɛn' kutaaku nin kitink nin miñunciɛnm nin iñunbun kɛ ya bol.»

⁸ Utondlie mɔ paan' ukpiɛk nnɔ bo, ki lienh ki teh: «U lu' ɲɔ, u lu' ɲɔ, uɗuciɛn Babilonn lu' ɲɔ. Wun nɛ taa' u'sɔnsɔndl ki puon' inibol kɛ, ki cɛre' Ì kɔn' Uwien ya tudɛre ni.»

⁹ Utond nta mɔ paan' bikpiɛkb bile nnɔ bo, ki lienh ufaa bo ki teh: «Binib bà kɛ gbaandeh ki pukeh kiwɛnk nnɔ nin ki'nɛnnɛnku, ki ɲmɔbe ki'dɛku bi'yutun bo bii bi'nuɔ bo la, ¹⁰ Uwien ya benku ni li be bi'bo kí gbien, wɔ ɾi dɛre bi'tub ka ɾi muɔ bɛ cɛcɛkm, kí cɛre bɛ ɾi li te u'tondb nin Kipebuk ya nun bó ki jɛndeh ki lɛbreh mitɛnñɔkjiɛm mà teknh umu ni. ¹¹ Umu wà bi te u'ni ki jɛndeh ki lɛbreh nnɔ ya muñii li tuu ki dukeh nɛ uyo kɛ. Binib bà ɲmɔbe kiwɛnk nnɔ ya yel ya dɛku, ki gbaandeh ki pukeh kɛn nin ki'nɛnnɛnku nnɔ li jɛndeh nɛ ñɔnku nin wien ni ka ɾi li ɲmɔbe fuorl.»

¹² Nɛn bo, nɪ yé uyo wà Uwien ya nib bà boh u'wɔb, ki teke' *Yesu ki jin' nnɔ ɾi li ɲmɔbe kuminku nɛ.

* **13:18** Biba maaleh ki teh linɔnbl kobiiluob nin piluob nin miluob yé Erom ya bercien ya yel nɛ. Bitɔb maaleh ki teh linɔnbl nnɔ wɔngɛh unisaal ya bonn nɛ.

¹³ Nε n cii' unieke uba bó u len' paaki bó ki ye: «Kεle kí ye: Binib bà ji kpuokeh fεnfennó Yonbdaan bo nnó, Uwien ya mǎnm te bi'bo.» Nε *Mifuoñaanm ye: «Imǎn, bε rí li fuoreh kí ñen bi'jiinku, kime Uwien ña rí sunde bi'bó bi sǎn' itùon ya nnó bo.»

Uwien li bu uñendun ya nib tibuur

¹⁴ Nε n tí liike' ki laa' kutεwǎlgbǎnpēnpienku kuba, niba ke ku'bo ki naan unisaal, ki kpiε miñǎkm ya yukpekpiε, ki ñuuke puokñmañmaa uba. ¹⁵ Nε Uwien ya tond uba ñen' ní Uwien ya duku ni, ki yin' wá ke kutεwǎlgbǎnku bo nnó ufaa bo ki ye: «Taa a'puoko nnó kí cin kí li ceh tijier, tijier ya ceceyo baa' ñó, kime utingben bo ya jier ben'-a.» ¹⁶ Nεn saan nε wá ke kutεwǎlgbǎnku bo nnó taa' u'puoko ki cen' utingben ya jier ke.

¹⁷ N tí laa' utondtó paaki bó, u ñen' ní Uwien ya duku ni, ki mǎ ñuuke puokñmañmaa.

¹⁸ Nε utondtó mǎ ñen' liponpuol saan. Wǎn nε ñmǎbe mituǎm umu bo. U yin' utond wá ñuuke puokñmañmaa nnó ufaa bo ki ye: «Taa a'puokñmañmaa nnó kí cecere utingben bo ya sibii yá bi taah yé ki ñεh fεn nnó, kime í ben'-a.» ¹⁹⁻²⁰ Nε utond nnó taa' u'puoko ki cecere' utingben bo ya sibii nnó, ki taa' ki kuore' kubǎciēnku kúa bi ñmǎngēh isibii ku'ni nnó ni. Bi ñmien' isibii nnó dugbaal nε. Bi ñmien' yé ma nnó misēm nε ñen' kubùoku nnó ni ki puube' ki tí baa' kǎnsini kobiita. Utaan se mi'ni la, mí li baa u'lenbu. Nεn nε wuǎn' ki ye Uwien ya benku ni ben' binib bo cεen.

15

Ijendfórke ya gber

¹ Nε n tí laa' micincilntǎm kutaaku bo. Ní yé nibonciēn nε ki ñmǎbe kuñaanku cεen. N laa' Uwien ya tondb bilole, ben nε li cère ijend rí tu uñendun ya nib kí tí dukn bolm milole. Ijendfórke nínó, kime yēn bo nε Uwien li tǎre kí wuǎn u'benpiebe.

² Nε n laa' nibonn niba ní naan miñunciēnm umu te ni'bo, ní wien tein ki likeh ki cáareh tēn lidingl, ki laa' binib bà mǎn' ki faake' nin kiwēnk nnó nin ki'ñennēnku nin ki'yel ya nǎnbl nnó se nibonn nnó saan, ki ñuuke Uwien de' bε tibèr tà nnó. ³ Kí gēh Uwien ya tonsǎnl Moyis nin Kipebuk nnó ya yuon ki teh:

«Yonbdaan Uwien mituǎm ke ya daan,
a'tùon yé itùonciēn nε ki ñmǎbe kuñaanku.

A teh ná nnó ní cuube nε ki yé imǎn.

Sin nε yé inibol ke ya bεr.

⁴ Yonbdaan, ñmε li mēnge lifèl ki la boh ñε? Nñmε te kí ye wa rí li pèkeh ñε? Sin baba nε yé uñaan.

Inibol ke li baa kí lá gbaan a'nun bó kí puke ñε,
kime binib ke laa' a teh ná nnó ní cuube nε.»

⁵ Ní ya puoli bó nε n laa' Uwien ya duku kúa te paaki bó nnó piire', kun si: kujǎtieku ya lēkl te lininbonl là ni nnó. ⁶ Nε Uwien ya tondb bilole bà li cère uñendun ya nib rí jēnde kí tí dukn bolm milole nnó ñen' ní kuduku nnó ni, ki guo tikpēlcēpenpien tǎ windeh, ki buobe miñǎkm ya ñngben bi'siik ni. ⁷ Nε tiwēnfuobt tunan nnó ya kiba taa' miñǎkm ya sēn ilole ki de' Uwien ya tondb bilole nnó. Uwien wá tuu ki te uyo ke nnó ya mutuol nε gbe isēn nnó. ⁸ Nε Uwien ya kpiεke nin u'tuǎm cère' imuñii fii' ki gbe kuduku nnó. Uba ña rí fre kí kǎ ku'ni kí tí baa ijend yá Uwien ya tondb bilole li cère uñendun rí jēnde yé kí tí dukn bolm milole nnó ya gbenm.

16

Uwien ya benpiebe te isèn ya ni ya gber

¹ N cii' unieke uba bó u len' Uwien ya duku ni ufaa bo, ki take' Uwien ya tondb bilole nnò ki ye: «Li joh men kí tí taa Uwien ya benpiebe wà te isèn ilole ni nnò kí wule kitink bo.»

² Ukpiek bure' ki tí taa' nà te u'senl ni nnò ki wule' kitink bo. Ne inel ya bre ki wi ki gbien' yèyèke' binib bà ñmàbe kiwènk nnò ya ñiku ki gbaandeh ki pukeh ki'nennènkú nnò.

³ Ulie mò taa' nà te u'yaal ni ki tí wule' miñunciènm ni. Ne mĩ kpende' kusebubulku ki naan libonkpil ya sèm. Ne tibont tà ke te mi'ni nnò kpo'.

⁴ Nta mò taa' nà te u'mò yaal ni ki tí wule' ikpen nin inunbun ni. Ne i'nunm kpende' misèm.

⁵ Ne n cii' Uwien ya tond wà ñmàbe mituòm miñunm bo nnò len' ki ye:

«Uwien, a cuube ne,

sin ne là te, ki biè ki te, ki yé uñaan.

A tien' nà nò ne wuòn' ki ye a'buur cuube.

⁶ Kimè bi ku' a'nib nin a'ñòbonsòknb ne a'mò de' be misèm be í ñu. Bi kpe nen ne.» ⁷ Ne n cii' unieke uba bó liponpuol saan u teh: «Yonbdaan Uwien mituòm ke ya daan, a'buur yé imàn ne, ki cuube.»

⁸ Nnan mò taa' nà te u'mò yaal ni ki wule' uwien wà puòreh nò bo, ne u laa' mituòm wù í li sienh binib ten umu. ⁹ Kuwòlku funfunde' binib, ne bi suke' Uwien wà ñmàbe ufaa ki cère' bi jèndeh nnò, ka tuo' be í lèbre bi'tetem ñò kí kpieke wò.

¹⁰ Nñun mò taa' nà te u'mò ya senl ni ki tí wule' kiwènk nnò ya bèrbiek bo. Kí'bel ya tinfenm ke biike', ne binib jèndeh ki gbiekeh ki ñmònñ bi'len.

¹¹ Ijend nnò nin inel nnò bo ne bi suke' Uwien wà te paaki bó; ka tuo' ki wiè' bi'tuonbière nnò.

¹² Nluob mò taa' nà te u'mò ya senl ni, ki tí wule' likpenciènl Efrat ni, ne lí fuòre', ki cère' biberb bà ñen' liwenpurl bó ní nnò laa' ñeñebùol. ¹³ Ne n laa' isenpol ita; uba ñen' *utunwien nnò ya ñòbu ni, utò ñen' kiwènk nnò yaabu ni, utò mò ñen' utonnenñòbonsòknl yaabu ni. Isenpol nnò naan itetie ne.

¹⁴ *Satan ne sòn' yè, í teh micincilnm, ki joh utingben ke bo ya berb saan, yè í taan be ñò be í tò butòbu Uwien mituòm ke ya daan ya wengbiin ya daali.

¹⁵ Yonbdaan ye: «Li cengeh men, n li baa ten unasu ne. Wà ña gòh, ki bonde' u'wengolkaar mò la, Uwien ya mòm te u'bo, kime wa í cuon cènkpenlonlonl be í lè u'fè.»

¹⁶ Isenpol nnò taan' biberb nnò libùol liba ne bi yih ni'saan *Sufmbe ya lenm ni ki teh Amagedann.

¹⁷ Nlòle mò taa' nà te u'mò ya senl ni, ki tí wule' kitink bó ní, ne unieke uba len' ufaa bo Uwien ya duku ni u'berbiek saan ki ye: «Nì gben' nínò.»

¹⁸ Utaa mèkndeh, ki tengeh, kuwaaku te cèen, ne kitink jènge' na ñmàbe fuul. Haali Uwien tí ñen' binib kitink bo ma, ka laan jènge' mi ya jèngm.

¹⁹ Kí jènge' ma nnò ne uducièn Babilonn yèkre' bolm mita. Idu ke ya dur mò lulu'. Uwien ne tiere' uducièn Babilonn ya nib bó. U'benku ni ben' bi'bo ki gbien' ne u dère' bi'tub cèen, ka muò' be cècèkm. ²⁰ Idek nin ijuon ke fefe'. ²¹ Utaa nii' ne iteten lulu' binib bo ki kpieke cèen, ne bi suke' Uwien iteten nnò bo, kime ijend nnò là bre bi'bo cèen ne.

17

Uwien li bu ujenkpendgaar tibuur

¹ Nε Uwien ya tondb bilole bà ηuuke isèn ilole nnò ya uba baa' ki lá tǎke' nni ki ye: «Den rí wuǎn ηε Uwien lá li bu ujenkpendgaar nnò tibuur kí dεre u'tub ma bo. Ujenkpendgaar nnò yé udu nε ki te ikpengol ya gbε. ² Utingbεn bo ya bεrb tien' lisǎnsǎndl nin wǎn nε, nε binib guǎre' lè utingbεn kε bo ki kǎn' Uwien ya tudεre ni.»

³ *Mifuoñaanm cère' n laa' nà tideknt yaam nnò ni, nε utond nnò taa' nni ki jon' kupenpelku ni, n tí laa' upii uba jεke kiwεnmónmónk kiba, kí ηmǎbe iyul ilole nin iyin piik, kí'gbenent kε gbe iyel yá sukreh Uwien. ⁴ Upii nnò guo tiwεnmǎnmǎnt tuba tù mǎn, kí taa' miñǎkm nin iten yá ηmǎbe kudaaku nin ilaan yá ηmǎbe kudaaku kí fǎnde' u'ba. U ηuuke miñǎkm ya sεnl, lí gbe u'sǎnsǎndtùon. Yεn si: u'juǎke nin u'jǎknt ya bont nnò. ⁵ Bi kεle' liyel là binib ηa bεn lí'tingi u'yutunl bo. Liyel nnò ya tingi si: «Uducien Babilonn: lijεnkpendl nin ijuǎke yá te kitink bo ya naa.» ⁶ Nε n laa' upii nnò ñun' Uwien ya nib ya sèm nin binib bà bi ku' bε *Yesu bo nnò ya sèm kí yibe' ten u ñun' midaam nε.

N laa' wǎ ma nnò nε nǐ cuo' nni miyǎkm cεεn. ⁷ Nε Uwien ya tond nnò tǎke' nni ki ye: «Bε tien' nǐ cuo' ηε miyǎkm-i? N lí kpiire' upii nnò nin u jεke kiwεnk ká, kí ηmǎbe iyul ilole nin iyin piik nnò ya gbεr, kí tǎke ηε. ⁸ A laa' kiwεnk ká nǎ, kí là te nε ka jí te. Kí lí ñε ní kubùoku kúa ñǎ ka ηmǎbe biεn nnò ní nε, kí bure bε rí tí ku kè. Binib bà Uwien ηa kεle' bi'yel limiel ya gbǎnku ní haali uηendun ya cincinm nnò laa' kè la, nǐ lí jí bε, kímε kí là te nε, ka jí te ama kí lí liεbe ní.

⁹ «Fεnfεnnǎ miyεnfuom nin mibεnm nε lí cère binib rí bende nibonn nie ya tingi. Kiwεnk nnò ya yul ilole nnò yé ijuǎn ilole yá upii nnò te i'bo nnò nε. I yé bibεrb bilole mǎ nε. ¹⁰ Bibεrb bilole nnò ní, biηun ya bεl gǎbre' ηǎ, nluob nε kε fεnfεnnǎ wuǎ, nlole ηa laan kèle'. U lá kèle' la, wa rí wuǎke. ¹¹ Kiwεnk ká là te, ka jí te nnò yé bεrniin nε, kí ñεn' bibεrb bilole nnò ní, nε kí joh bε rí tí ku kè. ¹² A laa' iyin piik yá nnò, yé binib piik bà lá lí jí libel nε. Bi lá jin' libel la, bεn nin kiwεnk nnò lí taan libel nnò nε, ama la rí wuǎke. ¹³ Bibεrb nnò kε kpaan' buñǎbu nε, bε rí taa bi'tuǎm nin bi'faa kε kí sǎn kí de kiwεnk nnò. ¹⁴ Bi lí tǎ nin Kipebuk butǎbu, nε kè rí faake nin bε, kímε kí yé yonbdεnb kε ya Yonbdaan nε, kí yé bibεrb kε ya bεrcien. Wǎn nin binib bà Uwien yin' bε kí gǎnde' bε bi yé u'yaab kí pε u'bo mǎnmǎnm nnò nε lí faake.»

¹⁵ Nε utond nnò tí tǎke' nni ki ye: «A laa' miñunm mà ujenkpend nnò te mi'saan nnò yé inibol yá kε te uηendun wuu ní kí lienh ilenbol kε nnò nε. ¹⁶ A laa' iyin piik yá, í yé bibεrb nnò, nin kiwεnk nnò lí sikre ujenkpend nnò bo, kí fie u'wεnt kε, kí cère wǎ rí lí te limufunl, kí ηmǎnηmǎn wǎ, kí taa umu kí sε nà bó sǎen', ¹⁷ kímε Uwien nε de' bibεrb piik nnò iyεnmaale bε rí tien u yíe nà. U yíe nà si: bibεrb piik nnò rí kpaan buñǎbu kí taa bi'bel kí cǎbe kiwεnk nnò kí tí baa uyo wá u là len' nà nnò rí tien.

¹⁸ «A laa' upii wǎ nnò yé uducien wǎ likeh utingbεn bo ya bεrb kε nε.»

18

Babilonn ya berm

¹ Ní ya puoli bó nε n tí laa' tideknt yaam Uwien ya tond uba ñεn' paaki bó kí jiinh ní, kí ηmǎbe mituǎm kí gbien', nε u'wenwenku wende' utingbεn kε bo,

² Nε u lienh ufaa bo ki teh:

«U lu' ηɔ, u lu' ηɔ, uduciɛn Babilonn lu' ηɔ.

U ji kpende' isɛnpol kɛ ya bol ya kɔnkuɔn nɛ.

Inuɔn nin tiwent tà yé tijnkt ya bont ki ηmɔbe isensen kɛ ji kɔ wun ni nɛ.
³ Kimɛ udu nnɔ nɛ taa' u'sɔnsɔndl ki puon' inibol kɛ, ki cère' ì kɔn' Uwien ya tudere ni.

Utingbɛn bo ya bɛrb tien' lisɔnsɔndl nin wù, nɛ ikpenkpend laa' lifaal li yɛbe u'wiel bo.»

⁴ Nε n tí cii' unieke uba bó paaki bó u lienh ki teh:

«N'nibɛ, nɛ mɛn Babilonn ni, ki la li te u'nib ya tònbiɛrɛ ya gber ni,

ηɔ ki la ji ijɛnd yà bi li ji yè nnɔ,

⁵ kimɛ udu nnɔ ya nib sɔn' itònbiɛrɛ yà nnɔ yɛbre' ki gbien' ki tí kpiɛ kutaaku

nɛ, Uwien ηa sunde' bi'tònbiɛrɛ nnɔ bó,

⁶ Tien bɛ mɛn bi tien' nɛ ma bo nnɔ,

bi tien' nɛ ibiɛrɛ yà nnɔ, jiiɛn bɛ mɛn nnɔ bolm mile bo,

bi là cère' ni jin' ijɛnd ma bo nnɔ,

jiiɛn bɛ mɛn nnɔ bolm mile bo.

⁷ Bɛn bà là yíe tigbengt, ki yíe bɛ rí li te liwiel ni, nǐ tí kɛnde' nnɔ,

cère mɛn bɛ rí ji ijɛnd mɔ kí li kaa mikuum kí tí baa nnɔ,

kimɛ udu nnɔ ya nib maaleh bi'fɛl ni,

ki teh bi'du gbere' nɛ, ka te tɛn kpopii,

ka lí li kèlɛ kuum mɔ fiebu.

⁸ Nɛn bo, ijɛnd li taan kí lu udu nnɔ ya nib bo uwien uba nɛ. Yɛn si: mikuum nin ikumuɔ nin mikònm.

Umu li wi udu nnɔ,

kimɛ Yonbdaan Uwien wà bun' tibuur nnɔ ηmɔbe mituɔm ki gbien'.»

⁹ Utingbɛn bo ya bɛrb bà kɛ tien' lisɔnsɔndl nin udu nnɔ, bɛn nin wun jin' liwiel nnɔ, li muɔ kí kpiɛnde u'bo, kimɛ u teknh umu, imuñii dukeh.

¹⁰ Bi li juore kí li se fɔnfɔkm nɛ, kimɛ bi fɛnge bi la tí jènde udu nnɔ ni nɛ.

Bi li lienh ki teh:

«Nì brike' a'bo ηɔ, nǐ brike' a'bo ηɔ

uduciɛn Babilonn, sin wà là ηmɔbe ufaa nnɔ, nǐ brike' a'bo ηɔ,

Uwien pɔk ki bun' a'buur ki gben' na taande'.»

¹¹ Utingbɛn bo ya kpenkpend mɔ li muɔh ki kpiɛndeh udu nnɔ bo, kimɛ uba ηa ji daanh bi'went. ¹² Tun si: miñɔkm nin ilike ya kur nin itɛn

yà ηmɔbe kudaaku nin ilaan nin tikpɛlcɛpenpiɛnt nin ikpɛlmónmón nin

tikpɛlcɛr tà dinge suɔɔ ki windeh nin ikpɛlde kɛ ya bol yà ya daaku faa

nin isiin yà ya dɔ ya daaku faa nin bi taah iluobñin ki teh tibont tà nin

bi kpeh tibont tà kɛ ya bol nin kukurku kùa bi yih kù blɔnsi nin tikutɔr

nin itɛn yà ya daaku faa bi yih yè maarb ¹³ nin lɛfina kɛ ya bol nin tisir tà

nu ki ηmɛ kɛ ya bol nin midaam kɛ nin mikpɔm nin miyom nin iji nin inɛ

nin ipe nin itaan nin titɛnlɔlt nin iyonbe nin binib bà bi coh bɛ butɔbu ni.

¹⁴ Bi li len ki ye:

«Sin Babilonn, a là fɛ tibont tà nnɔ gben' ηɔ.

A'nacenkpebont tà mɔn ki ηmɔbe kuñuɔrku nnɔ gben' ηɔ,

nil ηa ji li lɛ tù fiebu.»

¹⁵ Binib bà tien' ukpenkpende udu nnɔ ni, ki laa' lifaal nnɔ,

li juore kí li se fɔnfɔkm nɛ ki muɔh ki kpiɛndeh,

kimɛ bi fɛnge bi la tí jènde ni'bó nɛ. ¹⁶ Bi li lienh ki teh:

«Nì brike' a'bo ηο, nì brike' a'bo ηο uduciεν Babilonn, nì brike' a'bo ηο,
sin wà là te ten upii wà guo tikpεlcepenpien
nin ikpεlmónmón nin yà κε ya bol ya daaku faa
ki fēnde' a'ba nin bi taah miñòkm nin iten yà ya daaku faa
ki teh tijefēnbont tà nnò nin ilaan nnò.

17 Li ya faal κε ne pək ki gben' na taande' nò-òò?»

Biñerkurb nin bi'ciενb nin bikpentuənb nin bà κε sənħ miñunciεnm bo
ki jinh se fənfəkm ne, ¹⁸ ki likeh udu wà teknh nnò ya muñii, ki wuureh ki
teh: «U ε udu ba te ki baa' uduciεν wuu nò?» ¹⁹ Ne ki yiih titent ki pukeh
bi'yul bo, ki muəh ki kpιendeh ki wuureh ki teh:

«Nì brike' a'bo ηο, nì brike' a'bo ηο,
uduciεν Babilonn nì brike' a'bo ηο,
biñerdεnb κε ñi' a ya faal bo ne ki faake'.
Nen κε ne pək ki lá gben' na taande' nò-òò?»

²⁰ Tibont tà κε te kutaaku bo ní li poknh,
Uwien ya nib nin *Yesu ya tondb nin
*Uwien ya ñəbonsəknbε ni'mə ní li poknh,
uduciεν nnò ya berm bo,
kime Uwien bun' udu nnò ya nib tibuur
bi tien' ne mibiεrm mà nnò bo ki kun' ne iməñ.

²¹ Ne Uwien ya tondtədaan uba yuure' liεnl liba li yebe ten linεciεnl ki
wie' miñunciεnm ni, ne ki ye:

«Bi li bere uduciεν Babilonn ufaa bó ma sə.
Nil ηa ji li ε wù fiebu.

²² Ba ji li cii biεñib nin yonyuonb
nin wopieb nin natunpieb bó udu nnò ni.
Utonsənl uba mənən nin utə ηa ji li te u'ni.
Ba ji li cii naal bó u'ni.

²³ Frl ηa ji li wende u'ni,
ba ji li cii uje nin upii bà kuəñ' təb,
na laan wuəke' ya yuon bó u'ni,
udu nnò ya kpenkpend ne là cεn' binib κε utingben bo.
U'nib là taa' iñəke ne ki lere' inibol κε.»

²⁴ Liebe' ki ní, *Uwien ya ñəbonsəknb nin u'nib bà κε bi ku' be utingben
bo nnò u ya du ne si bi'kuum.

19

Bà mən' ki faake' ya yuon nin Uwien ya Pebuk ya piikuəñ

¹ Ni ya puoli bó ne n cii' unieke uba bó paaki bó ten kuniwulku ya nieke,
u teh:

«Aleluya,
ti'Wien ne ηmiendeh binib.
Wəñ ne si ukpieke nin mituəm,
² kime u'buur yé iməñ ne, ki cuube.
U bun' ujenkpendgaar wà taa' u'sənsəndl
ki puon' binib κε utingben bo nnò tibuur,
ki tu' u là ku' u'tonsənb bà nnò ya fēnl».

³ Ne kuniwulku nnò tí ye:

«Aleluya,
Babilonn ya muñii li tuu ki dukeh ne uyo κε.»

⁴ Nε bicienb pile nin binan nnɔ nin tiwɛnfuobt tunan nnɔ gbaan' ki pukeh Uwien wà kε kibɛrbiɛk bo nnɔ, ki teh:
«Amil! Aleluya!»

⁵ Nεn saan nε unieke uba len' kibɛrbiɛk nnɔ saan ki ye: «Ninbi, biwaab nin bicienb bà yé tí' Wien ya tonsɔnb ki boh wɔ nnɔ ní' kε ní li pèkeh wɔ mɛn.

⁶ Nε n tí cii' unieke uba bó tɛn kuniwulku ya nieke, a li ye miŋunciɛnm nε fuh bii utaa nε tɛngɛh. Unieke nnɔ teh:

«Aleluya,

Yonbdaan Uwien mituɔm kε ya daan caan' u'bel ηɔ.

⁷ Cère mɛn tí li poknh, kí li ηmɔbe uyɛnsɔngɛ kí gbien,

kí li kpiɛkreh wɔ,

kimε Kipebuk nnɔ ya piikuɔnyo baa' ηɔ.

Nε ki'po bonde' u'ba ηɔ.» »

⁸ Uwien de' wɔ usɛn wɔ ní gole tikpɛlcɛr tà mɔn ki piɛn ki windeh.

Tikpɛlcɛr nnɔ wuɔn' ki ye Uwien bù' u'nib bigbɛmɔndɛnb nε.

⁹ Nε uba tɔke' nni ki ye: «Kεle kí ye: «Uwien ya mɔnm te u yin' binib bà bε ní ji Kipebuk ya piikuɔnjier nnɔ bo,» nε kí tí ye: «Tigber tuu cinbe kí ñɛn' Uwien saan nε.» »

¹⁰ Nεn saan nε n gbaan' udaan nnɔ ya nun bó ní puke wɔ, nε u tɔke' nni ki ye n la tien nnɔ, kimε u' mɔ yé min nin n' tɔb bà yé *Yesu ya mɔnkunb nnɔ ya tonsɔntɔ nε. A li puke Uwien baba nε. *Yesu kpiire' tigbɛmɔnt tà nnɔ yé Uwien là cère' *u'Fuoñaanm tore' u'ñɔbonsɔknb bi sɔkn' tigber tà nnɔ nε.

Unil wà jεke utɛnpien ya gber

¹¹ Nε n tí liike' ki laa' kutaaku ye, utɛnpien uba puɔ' ní, wà jεke wɔ nnɔ bi yih wɔ umɛmɔndaan nin unimɔn nε. U buh binib tibuur, kí tɔh butɔbu ní' donbó nε.

¹² U' nun muɔreh ten umupien nε. U kpiɛ iberyukpɛkpiɛ ligol. Liyel liba te u'bo, wɔn baba ηa ní la, uba ηa ben li'tingi.

¹³ U guo kulierku kuba nε ku'kεkε yé misɛm, bi yih wɔ Uwien ya ñɔbonl.

¹⁴ Nε Uwien ya sojambɛ pɛ u'puoli, kí jεke itɛnpien, kí guo tiliert tù piɛn kí windeh.

¹⁵ Nε kijusiek kà ηmɛ penpen nɔreh kí ñɛh utɛnjekl nnɔ ya ñɔbu ni. U li taa ken nε kí ku inibol. U li ηuuke bε nin ufaa kí la ηmɔbe nunsɔngɛ bi'bo, kí niin bε ten bi taanh kí mɛreh isibii kí ñɛndeh i'ñunm ma bo, kimε Uwien mituɔm kε ya daan ya mutuol fii' bi'bo kí gbien'-a!

¹⁶ Liyel liba te u'lierku nin u'penl bo. Len si: «Biberb kε ya bɛrciɛn nin yonbdɛnb kε ya Yonbdaan.»

¹⁷ Nε n laa' utond uba se uwien bo, kí wuureh ufaa bo kí yih inuɔn yà kε ya bol jinh tunɔnt yí ní baa kí ji Uwien bonde' ujinciɛn wà nnɔ.

¹⁸ Yí ní baa kí ji biberb nin sojaciɛnb nin bifɛfaab nin itaan nin bà jεke yí nin binib kε, bà yé iyonbe nin bà ηa yé yonbe nin biwaab nin biciɛnb kε ya nɔnt.

¹⁹ Nε n tí laa' kiwɛnk nnɔ nin utingbɛn bo ya bɛrb nin bi' sojambɛ taan', bε ní tɔ utɛnjekl nnɔ nin u' sojambɛ butɔbu.

²⁰ Nε bi cuo' kiwɛnk nnɔ nin utonnenñɔbonsɔknl nnɔ mɔ. Wɔn nε là tien' micincilnm kí de' kiwɛnk, kí lere' binib bà kiwɛnk nnɔ ya ñɛku te bi'bo bi gbaandeh kí pukeh kí' nɛnnɛnku nnɔ. Bi taa' bi' kε bile bi fuobe nε kí tí wiε' kumubùoku kuba ní mitenñɔkjiɛm te len kí teknh.

²¹ Bà sien' nnɔ wɔn, utɛnjekl nnɔ taa' kijusiek kà nɔreh kí ñɛh u'ñɔbu ni nnɔ nε kí ku' bε, nε inuɔn kε baa' kí jin' bε kí tí gbo'.

20

Ibin liturl ya gber

¹ Nε n tí laa' Uwien ya tond uba ñen' kutaaku bó ki jiih ní ki ñuuke kubùoku kùà ñò ka ñmòbe biɛn nno ya pien nin tikudòkɛncient u'nuò ni, ² ki baa' ki cuo' utunwien nno. U yé uyo bo ya wε nno nε. Bi yih wòn nε usenpol, ki liebe' ki yih wò *Satan. U taa' tikudòkr nno ki lòle' wò, wò ní li lùò kí tí baa ibin liturl, ³ ki taa' wò ki wiε' kubùoku kùà ñò ka ñmòbe biɛn nno ni, ki bliin', ki p̄iin' ipien, ki pòle' ñò utunwien nno ji la lere nib kí tí baa ibin liturl nno ya gbenm. Ibin nno gèbre' la, bi li wiε wò nε, wò ní tien iwenkàankε.

⁴ Nε n laa' muberbiemu muba, bà bàareh ki kaah mu'bo nno, Uwien de' bε usen bε ní bu binib tibuur, ki laa' binib bà là kun' imòn *Yesu bo, ki kpaande' Uwien ya gber ñò bi ku' bε nno ya naanmu. Bi mèkre' nε ki jin' libel nin Kristo ibin liturl. Bεn ña gbaan' ki puke' kiwɛnk nno bii ki'ennenku, ka ñmòbe ki'diaku bi'yutun bo bii bi'nuò bo. ⁵ Uwien mèkre' bεn nε mikpiɛkm. Bitenkpiitòb bà sien' nno ibin liturl nno ña gèbre' la, ba ní mèkre. ⁶ Binib bà kpiε' ki mèkre' bitenkpiib ni nno Uwien ya mɔnm te bi'bo, kime Uwien nε bore' bε ki tien' u'yaab. Ba ní kpo kí lere. Bi li yé Uwien nin *Kristo ya tɔtuarkaab nε, ki li yé biberb nin *Kristo ibin liturl.

Satan ya lum

⁷ Ibin liturl nno gèbre' la, Uwien li cère bε ní ñen *Satan lipɛkl ni kí wiε, ⁸ wò ní jo kí tí lere inibol yà kε te utingbɛn kε bo, kí tí taan yè, yè ní tò butòbu. Inibol nno ya yel si Gog nin Magog* nε. Bi yebe tɛn likpentɛngbil nε. ⁹ Bi gbe utingbɛn bo ni'kε saan, ki jebe' udu wà Uwien yíe wù, u'nib te u'ni nno, nε umu ñen' paaki bó ní ki lá w̄in' bi'kε. ¹⁰ Nε Uwien cère' bi cuo' usenpol wà lere' bε nno, ki wiε' kumubùoku kùà mitenñòkjiem te len ki teknh nno ni, kiwɛnk nno nin utonnenñòbonsòknl te nà saan nno. Bi li tuu ki te nen saan nε uyo kε ki jèndeh ki lèbreh ñònkku nin wien ni.

Lidaali là Uwien li bu binib kε tibuur

¹¹ N laa' kiberbɛcɛncienk kiba kí p̄ien, ki laa' wà kε ki'bo nno. Kitink nin kutaaku gben' u'nun bó kpekpɛl ka sien' bonn. ¹² Nε n laa' bitenkpiib, bicienb nin biwaab kε se kiberbiek nno ya nun bó. Nε bi pibre' tigbònt, ki liebe' ki pibre' kutòku limiel ya gbònkú n̄nò. Bi bun' bitenkpiib tibuur, wà kε là sòn' ma bo. Bi bun' bε ten ní kele' ma bo tigbònt nno ni nε. ¹³ Miñunm là jin' binib bà kε nno, m̄i ñen' bε ní. Mikuum là jin' bà bi te kutenkpiiku ni nno m̄o ñen' ní, nε Uwien bun' bε tibuur wà kε là sòn' ma bo. ¹⁴ Nεn saan nε bi taa' mikuum nin kutenkpiiku ki wiε' kumubùoku ni. Kumubùoku nno nε yé mikuliem. ¹⁵ Nε bi taa' binib bà kε ya yel ña kele' limiel ya gbònkú ni nno m̄o ki wiε' kumubùoku nno ni.

21

Kutefɛnku nin kitinfɛnk ya gber

¹ N laa' kutefɛnku nin kitinfɛnk, kime kutekpaaku nin kitinkpaak nno ña ji te. Miñuncienm m̄o ña ji te. ² N laa' Uwien ya du Yerusalemfaan ñen' u'saan paaki bó ní ki m̄on tɛn ujefaan wà bi d̄uun' wò ki tuke ki joh u'cε bó. ³ Nε n cii' unieke uba bó, u len' ufaa bo kiberbiek nno saan ki ye: «Like m̄en, Uwien ya kònkuòn ji te binib ni nε. U li kòh nin bε, nε bε ní li yé u'yaab, nε wòn bugbɛn ní li yé bi'Wien. ⁴ U li ñmire bi'nunsiir kε, kuum nin kumuo nin jend nin kpiende ña ji li te, kime tibonkpaar nno kε gben'-a.»

* 20:8 Uwien ya ñòbonsòknl Esekiel là yih Uwien ya nennɛndb nε Gog nin Magog.

⁵ Nen saan ne wà ke kiberbiek bo nno len' ki ye: «Fenfennò n teh tibont ke tifènt ne.» Ne ki tí len' ki ye: «Kele tigber tuu, kime tù te ne, ki kpe be ní li du tu'bo.» ⁶ Ne ki take' nni ki ye: «Ni'ke tien' ki gben'-a! Min ne yé micincinm nin migbenm. Uñuñun ñmòbe wà ke la, n li de wò liñunbunl là ya ñunm dienh limiel wa ní pè niba. ⁷ Wà ke mòn' ki faake' ne li si tu ya bont ke. N li yé u'Wien ne u'mò li yé n'buk. ⁸ Bà sen' bujewaambu nin bà ña fòre' Kristo ya sen ni nin bà teh ijuake ya bont nin binikub nin isònsònd nin biñòkdenb nin bà pè ibule bo. Bi'ke ya tòn nin bi'lenm ña kpe gbemànt ya sen. Bi'bùol si kumubùoku kua ni mitenñòkjiem te len ki teknh nno ne. Nen ne yé mikuliem.»

Yerusalemfaan ya gber

⁹ Uwien ya tondb bilole bà ñuuke ijendfòrke isèn ilole ni nno ya uba baa' ki lá take' nni ki ye: «Den, ní wuòn ñe ujefaan wà Kipebuk li kuòn wò nno.» ¹⁰ *Mifuoñaanm cère' n laa' nà tideknt yaam nno ni ne utond nno taa' nni ki don' lijòfòkrl liba bo, ki wuòn' nni Uwien ya du Yerusalem u ñen' u'saan paaki bó ki jinh ní. ¹¹ Uwien ya wenwenku wendeh wù ki cère' u windeh ten litenl là ya daaku faa, ki windeh ten litenl là bòn ten lidingl ki likeh ki càareh. ¹² Liguoncenciènl liba ne là guòn' udu nno, ki ñmòbe inañuòn piik nin ile. Uwien ya tondb piik nin bile se inañuòn nno ke saan. Israyel yaab ya baamul piik nin ile ya yel kele' inañuòn piik nin ile nno ke bo. ¹³ Inañuòn ita te lenpuoli bó, ita te nintuoli bó, ita te ugen bó, ita mò te uje bó. ¹⁴ Liguoncenciènl nno se iten piik nin ile bo ne. Kipebuk ya tondb piik nin bile ya yel kele' iten nno ke bo.

¹⁵ Uwien ya tond wà lienh nni nno ñuuke miñòkm ya kpendò wò ní kpaan udu nno nin u'nañuòn nin u'guoncenciènl nno. ¹⁶ Udu nno là te ten kangbonga ne, u'kele ke inan ya pièn kpe. Ne u taa' ukpendò nno ki kpaan' udu nno, ki laa' ikele inan nno, wà ke ya fòkn te mikpàanm itur piik nin ile ne. U'paaki ya fòkn mò kpe nno ne. ¹⁷ U kpaan' * liguonl nno ki laa' ní te kobk nin pinan nin minan ne. U kpaan' binib kpàandeh tibont ma bo ne. ¹⁸ Bi là taa' iten yà bi yih yè jaspi nno ne ki mèn' liguonl nno. Udu nno ke là yé miñòkm mà wien, ki windeh ki likeh ki càareh ten lidingl ne. ¹⁹ Bi là taa' iten yà ya daaku faa ke ya bol ne ki mänge' liguonl nno ya tenpuul. Likpiekl yé litenl là bi yih lè jaspi nno ne, liliel yé litenl là bi yih lè safir nno ne, litaal yé litenl là bi yih lè agati nno ne, nnan yé litenl là bi yih lè emolod nno ne, ²⁰ nñun yé litenl là bi yih lè sadoniks nno ne, nluob yé litenl là bi yih lè kaneliyann nno ne, nlole yé litenl là bi yih lè krisolate nno ne, nniin yé litenl là bi yih lè belil nno ne, nwe yé litenl là bi yih lè topasi nno ne, piik yé litenl là bi yih lè kalsedoni nno ne, piiknba yé litenl là bi yih lè yasente nno ne, piiknle yé litenl là bi yih lè ametisi nno ne.

²¹ Bi là taa' litenl là ya daaku faa bi yih lè pèrl nno piik nin ile ne ki tien' udu nno ya nañuòn piik nin ile nno. Nañòbu ke nañòbu là jin' litenl liba ne. Ki taa' miñòkm mà windeh ki likeh ki càareh ten lidingl nno ki cìe' mifènm mà dò udu nno ya benku ni nno.

* **21:17** Mikpàanm nno ya fòkn kpe kí cin kunòkpendunku kí tí fòre inòbii ne.

²² Ma laa' udu nnɔ ni bi pɛkeh Uwien kuduku kua ni, kime Yonbdaan Uwien mituam ke ya daan nin Kipebuk nnɔ te udu nnɔ ni, ne binib pɛkeh be. ²³ Udu nnɔ ya nib na nuunh wien nin nmaal ri li wendeh u'ni, kime Uwien ya wenwenku ne wendeh wu, ne Kipebuk nnɔ ye u'frl. ²⁴ Inibol ke li cuon u'wenwenku ni, ne utingben bo ya berb li tuke bi'bont ta dienh be ukpieke ki baa u'ni. ²⁵ Udu nnɔ ya nafiun li tuu ki ye uyo ke ne, ne na ji li biire u'ni. ²⁶ Bi li taa tibont ta dienh inibol ke ukpieke nin lifaal ki baa u'ni. ²⁷ Nibonn na ke ye tijoknt ya bonn na ri ko u'ni. Binib ba teh ijuoke ya bont nin ba ya tuon nin bi'lenm na kpe gbemont ya sen nnɔ mo na ri ko u'ni. Binib ba ya yel kele' limiel ya gbɔnku ni nnɔ baba ne li ko u'ni. Kugbɔnku nnɔ ye Uwien ya Pebuk nnɔ yaaku ne.

22

¹ Uwien ya tond nnɔ wuon' nni minunm ma dienh limiel ya kpen u windeh ten lidingl ki likeh ki careh. Mi neh Uwien nin Kipebuk nnɔ ya berbiek saan ne. ² Limiel ya subu se mifenm ma do udu nnɔ ya benku ni nnɔ ya siik ni ne, ki te ukpen nnɔ ya kele ke ile, ki lɔonh bolm piik nin mile libinl ni. Bu lɔonh nmaal ke nmaal ne. Bu fer ye kujaaku ne ki buuh inibol ke. ³ Uwien wic' na ke minum na ji li te udu nnɔ ni. Uwien nin Kipebuk ya berbiek li te udu nnɔ ni ne, ne Uwien ya tonsɔnb ri li pukeh wo. ⁴ Bi li le u'nun bo, ne bi li kele u'yel bi'yutun bo. ⁵ Na ji li biire u'ni, ne binib nnɔ na ji li nuunh frl, ka ji li nuunh wien ri wende be, kime Yonbdaan Uwien ne li wendeh be. Bi li ye biberb ne uyo ke.

Yesu ya baam ya gber

⁶ Uwien ya tond nnɔ take' nni ki ye: «Tigber tuu te ne, ki kpe be ri li du tu'bo. Yonbdaan Uwien wa la cere' u'nabonsaknb sokn' u'gber nnɔ, ne son' ni u'tond wo ri la wuan u'tonsɔnb tibont ta li tien' na ri taande.»

⁷ *Yesu len' ki ye: «Li cengeh men, n we ni na ri taande.» Wa ke tuore' ki nuuke Uwien ya gber ta te kugbɔnku kuu ni na ki takeh na laan teh nin na la li tien nnɔ ya gber la, Uwien ya monm te u'bo.

⁸ Min San ne cii' tibont tuu bo ki laa' tu mo. N cii' tu'bo, ki laa' tu ma nnɔ, ne n gbaan' utond wa wuon' nni tu nnɔ ya nun bo ri puke wo. ⁹ Ne u take' nni ki ye n la tien nnɔ, kime u'mo ye min nin n'tab ba ye *Uwien ya nabonsaknb nin ba tuore' ki nuuke kugbɔnku kuu ya gber ya tonsontɔ ne. A li puke Uwien baba ne. ¹⁰ Ne ki ti take' nni ki ye: «La bole Uwien ya gber ta te kugbɔnku kuu ni na, kime tu li tien uyo wa nnɔ nek' ni na. ¹¹ Wa bre la, wa ri li teh na bre ki joh. Wa ye tijoknt ya tuon la, wa ri li kuondeh u'ba tijoknt ki joh. Wa ye unimɔn la, wa ri li teh tinimont ki joh. Wa ye Uwien yo la, wa ri juore ki li ye Uwien yo.»

¹² *Yesu ti ye: «Li cengeh men, n we ni na ri taande, ki li tuke lisuul ri la su unil ke u'tuonl kpe ma bo. ¹³ Min ne ye micincinm nin migbenm, ukpiek nin uforkɛ.» ¹⁴ Binib ba sokreh bi'liert nnɔ Uwien ya monm te bi'bo. Ben ne nmaabe usen be ri mo limiel ya subu ya bii, ki ne bunafibu ki ko udu nnɔ ni*. ¹⁵ Ama ba teh ijuoke ya bont nin binokdenb nin isonsond nin binikub nin ba pe ibule bo nnɔ, bi'ke fe ituon nin tigber ta na kpe gbemont ya sen ne, ne ki pe tu'bo. Ben li juore saali ne.

¹⁶ «Min *Yesu ne son' ni u'tond wo ri la take ne tigber tuu n'taan ni. N ye Dafid ya yaabil ne, ki wien ten litenmenmaasel.»

* **22:14** Bi kpie' ki kele' tigbont ta nnɔ ya tuba ni ni kele' ki ye: «Binib ba boh ti'gber ta te kugbɔnku kuu ni nnɔ Uwien ya monm te bi'bo ne.»

17 *Mifuoñaanm nin Uwien ya Pebuk ya jekpen ye: «Dɛn.»

Wà kɛ cii' la, u'mò ní ye: «Dɛn.»

Uñuñun ñmàbe wà kɛ la, wò ní dɛn,
wà yíe miñunm mà dienh limiɛl la,
wò ní dɛn kí ñu, ki la pè niba.

Tigbɛfɔrkaar

18 N gbierɛh wà kɛ ciih tigbɛr tà te kugbɔnku kuu ni, ki tɔkeh nà laan
teh nin nà lá li tien nnɔ ya gber nnɔ nɛ. Wà kɛ taa' tigbɛtɔr ki pukn' tigbɛr
nnɔ bó la, Uwien li cèrɛ ijɛnd yà bi len' i'bó kugbɔnku kuu ni nnɔ ní lu u'bo.

19 Wà kɛ kùore' kugbɔnku kuu ya gber la, Uwien ña ní cèbe wò, wò ní mɔ bi
len' limiɛl ya subu bùa bó kugbɔnku kuu ni nnɔ ya bii, ka ní cèrɛ wò ní kò
u'du wà bi len' u'bó kugbɔnku kuu ni nò ni mɔ.

20 Wà tɔke' tigbɛr tuu kɛ nnɔ ye: «Imòn nɛ n we ní na ní taande.»

Imòn, Yonbdaan Yesu, dɛn.

21 Yonbdaan *Yesu ní juoke binib kɛ.